

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

**HARVARD COLLEGE
LIBRARY**

**FROM THE BEQUEST OF
JAMES WALKER
(Class of 1814)**

President of Harvard College

**"Preference being given to works in the Intellectual
and Moral Sciences"**

classics

Naregatsji Gregor.

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

Ն Ա Խ Ն Ե Ա Յ

ԳՐԱԳՐՈՐ ՆԵՐԵԿԵՅ

"Grigor Narekats'i"

Gregorius Naregatzi, Saint.

ՄՐԲՈՅ ՀՕՐՆ ՄԵՐՈՅ

Գ Ր Ի Գ Ո Ր Ի

ՆԵՐԵԿԵՅ ՎԵՆԻՑ ՎԵՆԵԿԵՆԻ

*The Literary Works
of
Our Vinted Father
Naregatzi Gregor
Venice
St. Lazarus
1840—1199*

Ի ՎԵՆԵՆՏԻՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄՐԲՈՅՆ ՂԱԶԱՐՈՒ

ՅԱՄԻ 1840 ՌՄԶԹ

"Grigor Narekat'si"

~~Our Sainted Father's~~

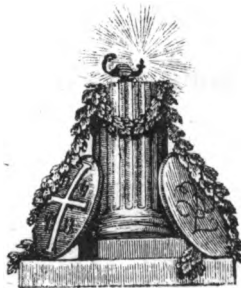
Gregorius Naregatz'i, Saint.

ՍՐԲՈՑ ՀՕՐԸ ՄԵՐՈՑ

Գ Բ Ի Գ Ո Ր Ի

ՆԵՐԵԿԸՑ ՎԷՆԻՑ ՎԷՆԸԿԸՆԻ

ՄԼՏԵՆԴՐՐՈՒԹԻՒՆԻՐ

Ի ՍԵՆՆԵՏԻԿ

Ի ՏԳԱՐԱՆԻ ՍՐԲՈՑԸ ՂԱԶԱՐՈՒ

ՅԱՄԻ 1840 ՌՄԶԹ

Laborious Theses
of useful teachings, of
soul-winning repentance,
of advice for the condemned
soul that is penitent, of
rules on conduct, of ready
answer, of revelation of
the invisible, of consolation
of sins.

Disclosing of mysteries, the
spread of secrets, exposition
of the hidden, strong salves
for incurable diseases, eff-
ective remedies for incom-
prehensible pains, possibilities
of diverse fatigues and
dangers in confronting
the powers of Nature,

occasions of tears and
causes of prayers.

The Book on Lamentation
is given by the request
of the Monastic Fathers
and the many Hermits.

Naregatzi Gregor (George)
Hermit

20

22

23

24

25

26

Գ Ր Ո Ւ Թ Ւ Ի Ն Վ

ՅՈԳՆԱԹԱԽԱՆՁ ԲԱՆԻՑ ՕԳՏԱԿԱՐԱՑ,
ԱՊՍԸԱԽԱՆԱՑ ՀՈԳԵՇԱՀ, ԽՐԱՏՈՒՑ ԱՆՁԻՆ ՍՏԳՏԱՆԱՑ,
ՋՂՋԱԿԱՆԱՑ, ԿԱՆՈՆԱՑ, ԿԵՆԱՑ, ԿԱՄԱՌՈՐՈՒԹԵԱՄԲ
ՅԱՆՁՆԱՌՈՒԹԵԱՆՑ, ԱՆԵՐԵՒՈՒԹԻՑ ՅԱՑՏՆՈՒԹԵԱՆՑ,
ՄԵՂԱՆԱՑ ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԵԱՆՑ և
ՅՈՒՑՄՈՒՆԻ ԳԱՂՏՆԵԱՑ, ՏԱՐԱԾՄՈՒՆԻ ԾԱԾԿԵՑԵԼՈՑ,
ՅԱՆԴԻՄԱՆՈՒԹԻՒՆԻ ԹԱԳՈՒՑԵԼՈՑ, ՍԳԵՂԱՆԻ
ՋՕՐԱՌՈՐԻ ՎԻՐԱՑ ԱՆԲԺՇԿԱԿԱՆԱՑ,
ԴԵՂԻ ԱՋԴՈՂԱԿԱՆԻ ՑԱՌՈՑ ԱՆՏԵՍԱԿԱՆԱՑ,
ՆԱՐԱՌՈՐՈՒԹԻՒՆԻ ԲԱՋՄԱՄԱՆԵԱՑ ԵՐԿԱՆՑ, ՎՏԱՆԿԻՑ
Ի ԴԻՄԱՑ ԿԱՐԵԱՑ
ԱՄԵՆԻՑ ԲՆՈՒԹԵԱՆՑ, ԱՌԻԹԻ ԼՄՏԱՄՈՒԱՑ,
ՊԱՏՃԱՌԻ ԱՂՕԹԻՑ -

Ի ԽՆԴՐՈՑ ՀԱՅՑՄԱՆՑ ՀԱՐՑ
ՄԻԱՆՁԱՆՑ ԵՒ ԲԱՋՄԱՑ ԱՆԱՊԱՏԱԿԱՆԱՑ
ԱՍԱՑԵԱԼ

ՄԵՏԵԼՆ ՈՂԴԵՐԳՈՒԹԵԼՆ

Գ Ր Ի Գ Ո Ր Ի

ՆԸՐԵԿԸՑ ՎՆԵՒՑ ՎՆԵԸԿԸՆԻ

Գ Ր Ի Գ Ո Ր Ի

ՆԵՐՆԿԸՅ ՎՆՆԻՑ ՎՆՆԸՆԿԸՆԻ

ՄԱՏԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ

ԲԱՆ ԱՌԱՋԻՆ

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՏԻՑ

ԽՕՍԳ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. **2** ԱՅՆ հառաչանաց հեծուլթէ սրտի՝ ող-
բոց աղաղակի քեզ վերընծայեմ, տեսողդ գաղանեաց.
և մատուցեալ եղեալ՝ ի հուր թախծուլթեան ան-
ձին տոչորման՝ զպտուղ ըղձից ճենձերոյ սասա-
նեալ մտացս, բուրվառաւ կամացս առաքել առ
քեզ: Եւ հոտոտեսցիս հայեսցիս, գթած, քան ՚ի
պատարազն բոլորապտուղ մատուցեալ ծխոյն բար-
դուլթէ: Ինկալ զսակաւամասնեայ բանիցս յօղուած
քեզ ՚ի հաճուլթի, և մի ՚ի բարկուլթի. ելցէ ՚ի խո-
րոց աստի զգայուլթեց խորհրդակիր սենեկին՝ վաղ-
վաղակի ժամանել առ քեզ՝ կամաւորական նուէր
բանական զոհիս, ողջակիղեալ զօրուլթ ճարպոյ՝ որ
յիսն է պարարտուլթիւն: Եւ ՚ի դնելս իմ ընդ քեզ
դատ խառնեալ աղերսիւ, հզօր, մի իբրեւ զհամբար-
ձումն ձեռաց ամպարշտեալն (Յակորու, ըստ բողոքե-
լոյն) Եսայեայ, և զանիրաւուին Բաբելոնի՝ տաղտկաւ
ը քեզ երևեսցի. զոր առակ եւթանամներորդի երկ-
րորդի սաղմոսին ազդէ. այլ իբր զբուրեալ խոհնկն
հաճոյական ՚ի խորանին Սելուլայ, զոր Ղաւիթն

կանգնեալ նորոգեաց տապանակին հանգստեան 'ի գերութենէն դարձելոյ, որ 'ի վերստին գիւտ կուտեսեալս հոգւոյ առակի, ընդունելի կամաց քոյ լիցի:

Բ. Իայց քանզի ձայնդ ահաւոր դատաստանիդ հատուցման՝ ուժգինս հնչեցեալ 'ի ձորն վրէժխընդրութե, կրկինս ինձ երկնէ մարտից յարուցմունս, այժմէն գուշակեալ շարժմունս յուզմանց ներհակաւ կանաց, որ յիմումս անձին ցուցանի, խռովութիս ամբոխից, հարեալք ընդ միմեանս զէն առ սուսեր՝ խորհրդոցն հոյլք, չարեացն ընդ բարինս, և գերեալ զիս 'ի մահ ըստ հին դիպուածոյն՝ որ նախ քան զշնորհին ժամանել առ իս. զոր ընտրեալն առաքելականացն դասուց (Պաղոս՝ առօրինակեալ զ[1]) ուսէս, զ[2] փրկուին յաղթող ցուցանէ: Ս ասն զի թէ մերձ է օր նոն, որպէս գիր ասէ, 'ի հովիտն անձուկ ասպարիսին (3) յովսափաթու և հեղեղատին լիդրոնի, փոքր հանդիսարանացն իրաւանց ժամադրութեց, որ կենցաղականաւ այսր յաւիտենիւ զհանդերձելոցն ինձ կերպարանեն, ապա ևս յաւէտ մերձեցաւ 'ի վերայ իմ արքայութիւնն այ մարմին եղելոյ, մեծապէս գտեալ զիս առիթ մնասուց՝ բազմաց տոկոսեաց՝ զանազան մասանց յանդիմանողաց ճշմարտապատմից, քան զձեռին նորին վերականգունմն անդ ուրեմն երբեմն 'ի հարուածս եղովմայեցւոց և փղշտացւոց, և այլոց բարբարոս ազգաց: Ի անզի այն ընտրութիւն ամօք չափեցաւ, իսկ պատուհաս իմումս պարտուց առանց աւարտման ունի զսահման: Ի՛հ, գուբ և որոգայթ անձողոպրելի, ըստ մարգարէին և առակողին. տագնապաւ մեծաւ առ դուքս ինձ հասեալ՝ զամօթն մշտնջենաւոր աստէն գծագրել: Օ որ միայն քո է հրաշագործել պտուղս դեղոց 'ի հնարս կենաց ամենավարան տարակուսանաց հոգւոց վտանգից, քաւիչ ամենայնի՝ գովեալ 'ի փառս անձառս անսահմանելի բարձրութե, յաւիտենանս յաւիտենից:

ԲԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ. Նոյն ազերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՏԻՑ

ԽՕՄԲ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Եւ արդ քանզի առ բարձրեալն ան յօդա-
ւորականն շրթամբք կարդաս, որ գործովք միայն
գրաւի և ոչ ստեղծաբանութեամբ կաշառի, որ
յիգիպտոս միշտ ունիս զսրտիդ զդարձն, զի՞նչ օրի-
նակ առ այս քեզ նմանագոյն և յարմարական աս-
տանօր եդից՝ անձն իմ պարտաւոր, պատժակիցս
կործանեցելոյն Սողոմայ, ըմբերանեալ դատախազս
Սինուէի, անարի բարբարոսս քան զտիկինն հարա-
ւային, վատթարագոյնս քան զՎանան, յամուե-
ցեալս քան զՍմաղէկ, անբժշկականս քաղաք դրօ-
շելոց, նշմար մնացեալ ապստամբութե հինն Սորայէ
լի, յիշատակարան պահեալ՝ ուխտազանցուէն (չ)ու-
դայ, կշտամբեալս գեր քան զՆուր, տարամեր-
ժեալս քան զՆայդան, խորթաբարոյս քան զՎալի-
լեա, աններերիս քան զանհաւանն Սափառնաում,
պարսաւեցեալս իբր զՎորաղին, բամբասեցեալս ը
Սեթսայիդայ, անպարկեշտ ծաղկեցեալ ալիքս Սփ-
րեմի, աղու աղաւնիս միշտ յիմարութեամբ՝ այլ ոչ
հանդարտութեամբ, ի կորեանց առիւծուց անձնա-
կան օձս եղեռնային, կերպս ձուռց քարբից լցեալ
ժանտութե, պատկերս վերջին հարուածոցն Սըու-
սաղէմի, ըստ բանին տէրունի՝ և տեսանողացն ձայ-
նի, տաղաւարս մերժեալ՝ հասեալ ի կործանումն,
խորտակեալ դրացս վստահարան, և կրկին ծըր-
դեալ շինուածս խօսուն, թողեալ ժառանգութիս
յարմարական, մոռացեալ տունս անակերտ, ըստ
բանից նախագրեցելոցն՝ Սոփէսի, Սաւթայ և Սը-
րեմիայի, յարկս բանական՝ ունողս բորոտութեան,
հարուածեալ խրատու քերմանն, օրինիւ կազդու-
րեալ, օժեալ կաւովն՝ ողորական հեղութե՞ն, անձաւ

րակ գտեալ յեւ Տնարից, քակտեալ վերստին ձեւամբ շինողին, արտաքս ընկեցեալ իրաւացի հատուցմամբ հրամանաւ հզօրին 'ի տեղի անսուրբ, հերքեալ տարագրեալ խտրոցաւ մեծաւ՝ ամենայնիւ առանց խնայելոյ, ծածկեալ դրամս յերկրի չարեօք, ըստ աւանդակորոյս ժխտողին՝ որ յաւետարանին ցուցանի :

Բ. Եւ դու անծ, անծ հոգւոց և ամենայն մարմնոց՝ ըստ դաւանելոյ անծաշնորհին, երկայնամիտ և բազումողորմ՝ ըստ սքին (} ոչնանու ձայնին, շնորհեա կատարել՝ 'ի քոյդ հաճութե օրհնեալք կամաց՝ զսկրք բնաւորեալ մատեան մաղթանաց այսր ողբերգութեան : Եւ ընդ լալով սերմանել բանիս 'ի նախնութեաց չուս աստիճանաց օթեանացս պատրաստուէ, 'ի կատարածն ժամանելոյ հաւաքման հնձոցն, դարձայց բերկրեցեալ լուծք քաւութե՝ պտղոյն երանութե որայիցն բարուէ : Ս'ի տացես ինձ արգանդ սրտի անտրդի՝ իբր Խորայելի, և ստինս աչաց ցամաքեալս՝ ով ամենագութ : Եւ ըր բանական մաղթողիս՝ հզօր և ողորմած, նախ քան երկնի, և երկին երկրի, և նա ցորենոյ և գինւոյ և ձիւթոյ, և նոքա Խորայելի : Եւ երկնաւորացն աղերս որ առ քեզ՝ հոգւոյս ազգեսցէ, քան թէ տարեբաց ապականացուաց : 'Իու ստեղծիչ՝ և ես կաւ, բաց տարակուսելոյս 'ի մռտս մաղթանաց այսր հեծութեան՝ կամս քաղցրութեան՝ զօրանալ աստէն. զի մի 'ի բանալ վերնայինն երկնի՝ անընտիր գտեալ կրթութեան վայելման լուսոյ, իբր զնիւթ մանոյ սպառեցայց ջընջեալ 'ի միջոյ : Ս'գի զրկելոյս, ըստ մաղթանաց գոչման ասողին, և ոյժ թալկացելոյս, և կեանք մաշելոյս՝ մտացս խղճիւ, այլ ոչ տաժանմամբ կրից՝ աշխատուէ զքեզ խնդրելոյ, առ զաւանդ մաղթանացս, և տուր զողորմութի քո շնորհացդ. ընկալ զփոքրս 'ի տկարէս, և շնորհեա զմեծդ առ 'ի հզօրէդ. զօրացս դբանս զգջման, առաքեալ 'ի մեզ հոգի 'ի բարձանց՝ անծաշունչ պատգամբս 'ի սմա երեւոցս : Ս'արգէեա բարերար՝ զառակն Եսայեայ, լուսաւորեալ առ ճմարտուին, մատուցանելով մահու արժանոյս՝ ընդ պղնձոյս գոյի անարգս ձայնի՝

զոսկի քո շնորհի, ընդ անդարդուն երկաթոյս սեռւթե՛ն գունդոյս՝ պղինձ պճներն, ցոյցք առաքինութե՛ն, հրաշեկ ի բանանու։ Ինդէր կարծրացուցանես ըզսիրտ եղկելոյս՝ չերկնել՝ի քէն, անձառ և ահաւոր։ Եթէ եղէց անպտուղ՝ի փոքր վաստակոյս՝ իբր ապաջան սերմանող անբերրի երկրի։ Եթէ լիցի ինձ երկնել և ոչ ծնանել, ողբալ և ոչ արտասուել, խորհել և ոչ հառաչել, ամպել և ոչ անձրեւել, ընթալ և ոչ հասանել, ինձ ձայնել և քեզ ոչ լսել, պաղատիլ և անտես մնալ, կողկողել և ոչ ողորմել, աղաչել և ոչ ինչ օգտել, զոհել և ոչ ձենձերել, զքեզ տեսանել և դատարկ ելանել։ Եւր ինձ նախ քան զկարդալս իմ առ քեզ՝ միայնդ հզօր . մի զանվճար տանջանացն տոյժս՝ ընդ թուով աւուրց մեղօք կեցելոյս չարագործիս ինձ հատուցաներ։ Եկեցո զիս գթած, լուր ինձ ողորմած, մարդասիրեա ներող, խնայեա երկայնամիտ, պաշտպանեա ապաւէն, բարերարեա հզօր, ազատեա ամենակալ, կենագործեանորոգող, վերականգնեա ահաւոր, լուսաւորեա երկնային, բժշկեա հնարաւոր, քաւեա անքնին, պարգեւատրեա առատ, շնորհազարդեա աննախանձ, հաշտեա անախտակիր, ընկալ անոխաւ կալ, սրբեա՝ի պարտուց օրհնեալ։ Եթէ յառեցից զաչս իմ, նայեցեալ՝ի հայեցուածս երկուց վտանգից յաւուր թշուառութեան, զքոյդ տեսից փրկութի՝ յոյս և խնամակալ . եթէ նկատեալ դիտեցից՝ի վեր յամենագրաւ ուղին սոսկալի, հրեշտակ քո խաղաղութեան քաղցրութե՛ք ինձ պատահեսցէ։ Եւր ինձ անձ ի յերկնս աւուր շնչոյս արձակման՝ մաքրութե՛ն ոգի լուսով ամբարձեալ՝ի յերկնաւորացն երջանկաց՝ պարգեւօք սիրոյ քոյ եկեալ հասեալ։ Եւ յարդարոցն կատարելոց՝ կարեաց ինձ կրցորդ ժամանեցուցես . զանակնկալն բարի՝ չարիս՝ի յուսահատութեանն աւուր շնորհեսցես։ Եւ լիցի քեզ, բարեբանեալ, որ փրկուիդ ես ամենայնի, եթէ անտացեալս քո ոչխարի՝ գազան դժնդակ տացես ուղեկից, մեղօք մեռելոյս՝ անախտ կեանք, կործանելոյս պարտեօք՝ փրկութի։

Գ. Եւրդեւք մոռասցիս զբարերարելդ՝ անկալու-

Թիւն : անտեսեսցեն՝ զգթասիրելի՝ խնամող . այս
լայլեսցեն զմարդասիրելի՝ անփոփոխ . նհանջեսցեն
զկենադործելի՝ անվախճան . Թողուցուն զողորմու
Թիւնդ՝ երջանիկ պտուղ : Եղաւողեսցեն զքաղցրու
Թեդ բարեշնորհ ծաղիկդ . անպատուեսցեն զնիւթ
պանձանաց քումդ ճոխուէ . յեղանակեսցեն զփառս
հերաց քումդ բարձրութե . ոչ պահեսցես զվայելչա
կան զարդ պայծառութեան քումդ պսակի : Եթե
ողորմածացն է երանութի, իսկ դու բնաւ իսկ ար
քայուի լցեալ փափաքմամբ, ոչ զբողոքն պարգեւե
ցես փրկութի . ոչ մատուցանիցես դեղ վիրացս, ոչ
սպեղանիս խոցուածոյս, ոչ դարման տկարութեանս .
ոչ ծագեսցես լոյս 'ի խաւարի՝ յուսացելոյս 'ի քո զօ
րութիւնդ՝ կենաց պարգեւդ տիեզերաց, որ միայնդ
ունիս փառս ինքնութեամբ իսկութեք և յարակայ
մշտնջենաւորութեք, վկայեալ 'ի բնաւից, օրհնեալ
և փառաւորեալ յերիս յաւիտեանս, և անդր քան
զպայման սահմանի իմանալեացն յաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ԵՐՐՈՐԻ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկող
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. ՏԵՐ իմ տէր տուիչ պարգեւաց, ինքնա
բուն բարի, ամենից տիրող հաւասարապէս, միայն
արարիչ զբնաւս յոչէից, փառաւորեալ, անքնին,
ահեղ, ահարկու, սոսկալի, հզօր, սաստիկ, անտա
նելի, անմերձենալի, անըմբռնելի, անիմանալի, ան
ճառելի, անտեսանելի, անզննելի, անշօշափելի, ան
որոնելի, անսկիզբն, անժամանակ, անշամանդաղ
գիտութի, աներկեւան տեսութի, ճշմարիտ էակա
նութիւն, բարձր և խոնարհ, օրհնաբանեալ գոյու
թի, անստուեր ծագումն, ամենափայլ ճառագայթ,
խոստովանեալ լոյս, անտաքակոյս վստահութի, ան

տարտամ հանգիստ, անյեղի կնիք, անսահմանե-
լի տեսիլ, վկայեալ անուն, ճաշակ քաղցրութեան,
բաժակ բերկրութեան, հաստիչ հոգւոց հաց, օտար
մթուէց սէր, աներկբայ խոստումն, ծածկոյթ ցան-
կալի, զգեստ անկապուտ, օթոց բազմալի, զարդ
փառաց, ձեռնկալու մեծ, ապաւէն գովեալ, ան-
նուագերի շնորհ, անպակասելի գանձ, անապական
անձրեւ, արփիացնցուղ ցօղ, ամենատեղաց դեղ, ձրի
բժշկութիւն, կրկնաձիր առողջութիւն, վեհագոյն խրա-
խոյս, անպատիր կոչումն, համօրէն աւետիս, ստոր-
կամեծար թագաւոր, աղքատասէր պաշտպան, մըշ-
տահարուստ տուիչ, անխափան դիմեցումն, աննա-
հանջելի հրաման, անհամառօտ յոյս, երկար տեսու-
ղութիւն, անզղջական տուր, ամենաբարի աջ, ար-
դարակշիռ ձեռն, անաչառատես ակն. միսթարու-
թեան ձայն, սփօփանաց լուր, բերկրութեան բե-
րումն, անուն կենդանի, նախախնամող մատն, ան-
գայթագղելի ելք, անխարդախ բնթացք, կենդա-
նարար կամք, աննենգելի խրատ, աննախանձ պա-
տիւ, լայնական հնարք, անձկական պայման, անգտա-
նելի հետք, աներեւոյթ շաւիղ, անչափազիր պատ-
կեր, որքանուի անսահման, աննմանական տիպ, ան-
զուգական գութ, ողորմուի բազմազեղ, խոնարհու-
թիւն տօնելի, համբոյր փրկական: Աւ եւ քան զայս
ազգամունք վկայեալանք՝ անթուեղ նուիրելիք. օրհ-
նեալ, գովեալ, բարեբանեալ, քարոզեալ, աւետա-
բանեալ, հռչակեալ, հնչեցեալ, պատմեալ, անխա-
բելի կամօք աղաչեալ, եւ որ ինչ առ մեզ բերին առ-
'ի քէն հոսմունք քաղցրութեւն, զոր հանդերձելոցն ճա-
ռից լուսաբանեն կերպաւորութիւն. որով զուարթ-
ցուցանիս 'ի փրկութիւն իմ, երանութիւն, իբր 'ի պա-
րարտութեան իմեքէ ախորժ տենչանօք լցեալ. զի
ոչ իմովս ինչ մոտիապատուաստ փառատրիս եր-
գով, այլ զի պատճառ իմն առցես զփոքրս աղերս՝
մեծիդ փրկանաց:

Բ. Աւ քանզի առ ան հասակ տնկեցեալ յերկրի
ազգ բանականաց՝ այս պատուէր նկարագրական նռ-
րոգ մատենի ողջոց նուագի, որ զամենեցունց ունի
զկրից պատահմանց նշաւակեալ յիւրում պատկե-

րի, իբր կցորդ մեծ գիտական կարեաց համայնից, առ բոլոր գումարս բազմահոլով տիեզերակոյտ քրիստոնէից, առ նախնի ժամն ժամանողաց, և առ երկրորդ կոչեցեալ չափու արբունն, առ որ ՚ի կատարած աւուրն կարեալ՝ սակաւաձեռն ծերու թիւն, առ պարտաւորս և արդարս, առ ինքնարգոյ բարձրայօնն և սխալեալ անճնադատ գտեալն, առ բարինն և եղեռնագործս, առ նկունս և առ արիս, առ ստրուկս և ներքոյանկեալս, առ սեպուհս և գերաշխարհիկս, միջակայնոց և պայազատաց, շինականաց և տոհմականաց, արուաց և իգաց, հրամայողաց և հնազանդելոց, գեր ելոց և նուաստից, վեհից և փոքունց, պատուականաց և ռամկաց, ձիավարօից և սոսկականաց, քաղաքականաց և գեղջկաց, արքայից գոռողութեց ՚ի սանձս ահաւորին ըմբռնեցելոց, միայնացելոց՝ վերնականացն խօսակցաց, մաքրականաց տիրանուէր զգաստուէց, քահանայական երջանկակրօն ընտրութեց, այցելութեանց բարեգգեթօից դիտողութեց, աթոռակալութեց նախագահից սրբանուէր տեսողութեց . որոց ոմանց աղերս աղաչանաց, և ոմանց խրատ բարեաց առ դէմն աղօթից այսու մատենիւ մատակարարեցի, ձեռնարկեալ հոգւոյդ զօրութեամբ՝ կորգել ինձ մաղթանս բազմադիմիս, և ամենեցուն սոցին ինդրուածս՝ գրութութե մեծիդ յանդիման լինել սովաւ հանապազ:

Գ. Եւ արասցես զսոյն ընթերցողացն ՚ի սիրտս յըստակս՝ բժշկութի հոգւոց և մաքրութի յանցանաց, թողութիւն պարտուց և արձակուրդ մեղաց կապանաց: Եղիցի բղձումն արտասուաց սովաւ վարժելոցն, և պարգեւեալ տացի ՚ի ձեռն սորին աղաշաւ ըղձից: Շնորհեսցի տէր և ինձ քննոսին առ ՚ի քէն զգջումն կամաց, և նոցա իմովս ձայնիւ շունչս բարեհամբոյրս . նուիրեսցի վասն իմ այսու մատենիւ պաղատանք նոցին, և բանիւս այսու հեծութիւնք նոցին ընդ իմ ինկեսցին: Եւ համբոյր ճաշակման այսր ողբերգութե, շնորհ լուսոյ քոյ մտեալ բնակեացէ: Եւ ելցեն ինձ բարեպարիշտք ընծայիլ սովաւ, ընկալ կենդանեօքն վասն քո, գթած, և զիս ընդ նոսին . եւ եւ ակտս ինչ սրբանուէրս կաթուածոց ա-

չաց սովիմբ բերիցի, եղիցի 'ի քէն խնամակալ՝ և յիս անձրեւեալ. եթէ գրեսցի և 'ի փրկութիւն կարգեսցի հաղորդելոցն յայս կիրս կենաց, արասցես կամաւ քո օրհնեալ և ինձ համարեալ: Եթէ հեծուիս անծահաճոյս 'ի ձեռն այսր բանի 'ի գաղտնեաց ուրուք յառաջ եկեսցէ, օգտեցայց քե բարձրեալ և ես ընդ նմին. եթէ ձեռն մաքուր՝ խնկով հանդերձեալ առ քեզ համբարձցի, հասցէ միասցի ընդ իմն ճայնի և աղաչողացն աղերս յառաջ մատուցեալ: Եթէ պաղատանս բազմադիմիս ընդ իմն երկնեսցի, լիցի և ինձ քե և վասն սորին կրկին նուիրեալ. եթէ յարգեսցի այս անձին բանի պատարագ՝ քեզ 'ի հաճուի, նախայլոցն ընդ իս քե ընծայեսցի: Եթէ 'ի տխրանաց ինչ ձանձրութի ոք նուաղեսցի, կանգնեսցի վերստին հաստարանաւ այս հառաչանաց՝ 'ի քեզ յուսացեալ. եթէ համբարտակն վստահութե մեղօք յատակի, այսու արձանօք պատկանեցելովք աջով քո պաշտպան՝ դարձեալ կառուցի: Եթէ յուսոյն ձգարան սուսերն յանցանաց հատեալ կտրեսցի, կցեսցի դարձեալ միւսանգամ կամօք ամենակալիդ բարւոք պատուաստեալ. եթէ վտանգ մահու անձնական ցաւոյ զօք պաշարեսցէ, գտցէ փրկութի սովաւ առ 'ի յոյս կենաց՝ յաղօթեին առ քեզ կեցուցիչ. եթէ տագնապաւ ոք տադակուսի 'ի սիրտ խոցիցի, քաղցրութեամբ քո՝ սովաւ ապրեալ ողջացցի: Եթէ անբաւելի կորստեամբ պարտեաց՝ յանդունդս ոք խորոց իցէ ընկլուզեալ, եկեսցէ 'ի լոյս կարութիւ այս հնարից՝ քե պատսպարեալ. եթէ թմբրութե խաբից խաւարին գործոց իցէ ոք վնասեալ, զօրասցի անդրէն վասն քո՝ միայն ապաւեն՝ 'ի քեզ ապաստան եղեալ: Եթէ պահպանակն վստահութե զանձն ուրուք լքցէ, ընկալցի այսու միջնորդիւ ձեռն քո զնա՝ ամփոփեալ 'ի նոյն հաստատութե. եթէ ամայի 'ի զգուշութե պահողացն ոք դեգերեսցի, ապասեսցէ սովիմբ առ 'ի նոյն դարձ նորդողիդ: Եթէ սարսուռ դիւային ջերման՝ դողութե ինչ զօք խռովեսցէ, սթափեսցի 'ի սոյն յայս նշան խոստովանեալ և երկրպագեալ խաճիդ խորհրդոյ. եթէ անօրէնութեան մրրիկ խորտակիչ հոգմոյ

յանկարծ բախեսցէ զհաստուածս մարմնոյ շինուածոյ մարդոյ յերկրային ծովուս, հանդարտեսցի անդրէն ղեկաւ այս թւոց 'ի քեզ պատկանեալ:

Դ. Եւ արասցես լինել ղեղ կենաց առ հնարս ցաւոց հոգւոց և մարմնոց քոց ստեղծուածոց՝ զայս կարգեալ սահման ողջոց մատենի սկզբնեցեւոյ յանուն քո՝ բարձրեալ: Սկսեալս իմ դու կատարեալ եղիցի հոգի քո խառնեալ 'ի սա. շունչ զօրութե մեծիդ միասցի 'ի քո ինձ շնորհեալ ստեղծաբանուին. զի դու տաս զօրութի վհատեալ սրտից, և ընդունիս փառս յամենեցունց. ամէն:

ԲԱՆ ՉՈՐՐՈՐԻ

Ճերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԼՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Եւ քանզի սկիզբն կալայ խօսել ընդ քեզ՝ որ 'ի ձեռին ունիս զշունչ կենդանութեան հոգւոյս բազմամոզի, յիրաւի սարսեալ դողացեալ տաղնապաւ մեծաւ յաւէտ երկնչիմ. վասն զի ահաւոր և անտանելի և 'ի սահմանէ բանի փախչելի յիշատակ անճողոպրելի անաչառդ քո ատենի՝ 'ի կըշտամբումն իմ պարտաւորի՝ արարիչ երկնի և երկրի: Եւ զի և չեք իսկ թշկութիւն բազմամտանգ սաստկութե վերացս անողջանալի, խայթմանց խածուածոց մահաբերին բերանոյ ժանեաց՝ որսողին զանձն իմ 'ի կորուստ: Եւ անաւանդ զի ոչ գոյ պատասխանի, ըստ առակողին, յաւուր պատերազմի, և ոչ բանիւ իրաւանալի, և ոչ վերարկուաւ պատասպարելի, և ոչ դիմակօք կեղծաւորելի. ոչ առ երեսս բանիւք մատչելի, և ոչ կերպարանօք երբեք խաբելի, ոչ յօդուածովք բանից ստելի, ոչ արագմամբ ոտից փախչելի, ոչ թիկանց դարձուցանելի, ոչ դիմաց ընդ երկիր մածուցանելի, ոչ բերանով ընդ հող հաստե-

լի, ոչ 'ի խորս երկրի զօղելի: Վանդի մերկ են քեզ
ծածկեալքն, և հրապարակեալ են աներևոյթքն. ար-
դարութիւն իմ նուազեալ և իսպառ ունայնացեալ.
մեղանքն յայտնեցեալ և յաւէտ առաւելեալ. չարիքն
իմ մնացական, և ես կորստական. իրաւանցն կշիռ
պակասեալ և անիրաւունքն իսկոյն զօրացեալ. բա-
րեացն բերք հալեալ, և սխալմունքն արձանացեալ.
աւանդն կորուսեալ, և դատակնիքն այժմէն գտեալ.
մահուն մուրհակ գծեալ և աւետեացն կտակ եղ-
ծեալ: Վարերարն տիրեցեալ, և բանսարկուն ուրաւ
խացեալ. հրեշտակաց գունդն թաղծեալ, և սատա-
նայ խնծողիւք պարեալ. վերնական զօրքն ողբացեալ,
և ստորնայինքն բերկրեցեալ. սպանողին մթերք
լցեալ, և պահողին գանձն կապտեալ. օտարին կողմն
կանգնեալ, և ստացողին պարգև մատնեալ. հաստո-
ղին ձիր մոռացեալ, և կորուսին հաղթն պահեալ.
երախտիք փրկին հենգնեալ, և բերեալ զուարթա-
ցեալ: Կենացն աղբիւր փակեալ, և գողողին ժանգ
ժանդիս ժամանեալ:

Բ. Եւ արդ ոչ ապաքէն ըղձալի էր, ըստ գրոյն
կանխութե նախաձայնելոյ, ոչ ստեղծանին երբէք
յարգանդի և ոչ նկարին 'ի յորովայնի, ոչ 'ի ծնունդ
յառաջագայիլ և ոչ 'ի լոյս կենաց հասանիլ, ոչ 'ի
թիւս մարդկան գրիլ և ոչ 'ի հասակ աճման ամ-
բառնալ, ոչ 'ի պատկեր գեղոյ զարդարիլ և ոչ բա-
նիւ հանդերձաւորիլ, քան թէ այսպիսեաց սաստկա-
գունից և սարսափելեաց ըմբռնիլ պարտուց, զոր և
ոչ վիմաց կարծրութի բերէ, թող թէ մարմնոց լու-
ծականութի:

Գ. Եւ արդ տուր բարեգութ՝ աղաչեմ զքեզ,
տուր ինձ ողորմութի, որ զայսոսիկ դու ինքնին բե-
ղէն քոյովդ բանիւ մեզ սահմանեցեր ասելով, թէ
տուք զայդ նուէր յանուն փրկութե ձերոյ նոյ, և
տուրք եղերուք. զի զողորմութի կամիմ, և ոչ զպա-
տարադ: Եւս բարձրացիր վերստին խնկեալ այսր
յիշատակաւ, որ ունիս զամենայն, և 'ի քէն է նամ, և
քեզ փառք յամենեցունց. ամէն:

ԲԱՆ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ. նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՏԻՑ
ԽՕՍԲ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Եւ արդ ես երկրածինս մարդ՝ կենցաղա-
կանաւ անկայուն գոյիւ զբաղեալ, և յիմարու-
թի՞ պատրողականաւ գինեաւս յիմարեալ, որ ա-
մենայնիւ ստեմ, և ոչ միով իւրիք ճշմարտեմ: Վրան-
դի որովք դիմօք վերագրեցելովք նշանակօք աղար-
տեցելովք՝ յանդգնեցայց լինել յանդիման քում
դատաստանիդ, ով իրաւադատ ահաւոր, անձառ, ան-
պատում, հզօր անձ բոլորից: Վրանդի դասեալ աս-
տըստին՝ ի սոյն զապերախտութի մեղուցեալ անձինս
առ. քումդ երախտիս, ցուցից զիրաւունս քո միշտ
զօրացեալ և զանիրաւունս իմ յաւէտ պարտաւորեալ:
Որ արարեր զիս ի քո պատկեր պանծալի՝ ի ձեռն վե-
հիդ տպաւորութե, զտկարս օժանդակելով:

Բ. Օ արդարեցեր բանիւ, փայլեցուցեր փշմամբ,
մտօք ձոխացուցեր, իմաստիւք աճեցուցեր, հանձա-
րով հաստատեցեր, ի ճնչականացն որոշեցեր, հոգ-
ւով իմանալեալ խառնեցեր, իշխանականին գոյիւ
պճնեցեր, ծնար հայրաբար, սնուցեր դայեկապէս,
տածերստացողապէս, տնկեցեր զամպարիշտս՝ ի քումդ
գաւթի, ջրովն կենաց ոռոգեցեր, աւազանին ցօղով
մաքրեցեր, կենացն վտակաւ արմատացուցեր, հա-
ցիւդ երկնայնով ջամբեցեր, անձային արեամբդ ար-
բուցեր, անհպիցն և անհասանելեացն ընտանեցու-
ցեր, զաչս երկրեղէն ի քեզ համարձակեցեր, լու-
սովդ փառաց վերածածկեցեր, զհողանիւթ մա-
տունս անմաքուր ձեռացս ի քեզ մատուցեր, զմա-
խիրս անարգ մահացու՝ իբր զնշոյլ լուսոյ յարգե-
ցեր, զհայր քո հզօր ահաւոր օրհնեալ մարդասիրա-
պէս և անարժանիս իմոյ անձին կնքեցեր: Այլ կիզեր
զբերանս լցեալ նանրութի՞ ի ժառանգակիցն կար-
դալ զքեզ, ոչ կշտամբեցեր զյանդգնեալս ի քո

կցորդութիւն, ոչ ստուերացուցեր զտեսիլ աչացս 'ի քումդ ակնարկութի, ոչ արգելանաւ կապանաց ընդ մահապարտացն տարագրեցեր, ոչ խորտակեցեր ըզդաստակ բազկիս՝ որ անմաքրապէս առ քեզ համբառնայր, ոչ մանրեցեր զոստս իմոց մատանցս 'ի շօափելն զբանդ կենաց, ոչ պատեցին զինև մառախուղք 'ի ձօնելն զքեզ՝ ահաւոր, ոչ փշրեցեր ըզպարս ատամանցս յըմբռնելն զքեզ՝ անսահմանելի, ոչ գնացեր բարկութեամբ խոտորնակ՝ խոտորնակի ընդ քեզ հետևողս, իբր ընդ վրիպեալ տունն Նարայելի, ոչ խայտառակեցեր 'ի հարսնաբանիդ զանարժանս քումդ պարերգուէ, ոչ 'ի գձուձ հանդերձին տեսիլ զանօրինեալս յանդիմանեցեր, ոչ կապանօք ձեռացս և ոտիցս յարտաքին խաւարն հալածեցեր :

Գ. () այս ամենայն մասունս բարեաց և զներելոյդ երկայնմտութի ընկալեալ 'ի քէն՝ բարերար, օրհնեալ և յամենայնի միշտ երկայնամիտ, փոխադրեցի փասկարս պարտեաց՝ անթիւս և բազմօրինակ անօրէնութիս, մարմնականաց և անձնականաց՝ ամենակիր բազմածուփ խորհրդոց յուզմանց երկրաբարշուէց :

() այսոսիկ քեզ, անծ իմ և նոր, ընդ այսքանեաց բարեաց փոխաբերեցի. զայս քեզ ինձէն հատուցի չարիս, ըստ մոլիսխեան յանդիմանութեն առակի, մռնացեալ գիմաստութի և սիրողս յիմարութե : () այսց բարեաց երախտեաց կաճառս՝ ընդունայնութե գնալցիւք՝ չարաչար ունայնացուցի. զայս լուսաւորութի շնորհաց անձառից 'ի բարձրելոյդ խնամոց բարդեցեալ՝ մրրկաւն խելագարութե ցնդեցի : Նա թէպէտ բազում, անգամ ծանուցար կարկառմամբ ձեռին քո այցելութե ձգել զիս առ քեզ, ոչ հաւանեցայ ըստ մարգարէին որ զՆարայելէ ամբաստանութեան. և թէպէտ խոստացայ դաշնաւորեցի քեզ հաճոյանալ, և ոչ ընդ այսմ սահմանաւ ուխտիւ փակեցայ, այլ դարձեալ զնոյն նիւթ եցի չարիս, անդստին յոճն առաջին մատեայ, փշոցն մեղաց հերկեցի զանդաստան սրտիս յորմանն արդիւնատրութիւն : Նա իսելանէն առաժք անարեալ սք մարգարէիցն . քանզի քնացեր յինէն խաղողոյ, և ես ընդ այնորիկ փուշ :

չառաւիղեցի . դարձայ յանախորժ դառնուլն պտղոյ՝
այգիս օտարացեալ . բուռն հարի զանհաստատ հող-
մոյ , որովք միշտ տատանեալ այսր անդր տարաբե-
րիմ . ըստ ձայնի երանելոյն () որայ ընդ շանապարհ
իմն անդարձ գնացի . 'ի վերայ աւազոյ շինուածս յի
մարութեան կառուցի : Այնատարր հետովք խա-
բեցայ կենացն անձկալեաց հասանել . փակեցի ին-
ձէն զելիցն ուղեորութի . բացի կամաւ զկորստեան
խորխորատն : Խցի զպատուհան լսելացս իմոց առ
բանիդ կենաց ընդունելութի . կափուցի զաչաց հող-
ւոյս հայեցուած առ 'ի զկենացն դեղ նկատել : Այ
ընդոստեայ 'ի Թմբուլութեց լքմանէ մտացս 'ի պատ-
գամ փողոյդ ահաւորութե . ոչ զգաստացայ 'ի բու-
ղոր գուժի հրափորձական աւուրն ընտրութեան . ոչ
երբէք զարթեայ 'ի նիրհմանէ քնոյն մահացուի , որ
'ի կորուստն կարապետ : Այ ետու հանգիստ քոյ
հողւոյդ 'ի մարմնեղէնս տաղաւարի . ոչ ընդ բնութի
շնչոյս խառնեցի զմասն շնորհաց քուժդ պարգևի .
իմոյս ձեռօք կոչեցի կորուստ , ըստ առակողին , զհո-
գիս կենդանի մահացուցանել :

Դ. Այլ զինչ է ինձ սակաւս և նուազագոյնս , յօ-
ղել սահմանս կսկծելիս չափաբերականս , մինչ ան-
ցեալ է ըստ քանակութի և վրիպեալ ըստ բժշկու-
թիւն : Այդ քո է ընձեռել կեանս հոգւով մեռե-
լոյս , և անոխակալութի մատչել առ այցելութի դա-
տապարտելոյս որդի այ կենդանւոյ . քեզ փառք յա-
մենայնի . ամէն :

ԲԱՆ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւերուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղբրս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՏԻՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ԻՍԿ արդ զինչ բարւոք գոյ առ այս , կամ
որ օգուտ ինձ առ սոյն սահման ընթացից ձայնիս

Հեծութեան՝ Լբանել, և ոչ զամբարեալ շարաւ մա-
հացու վիրիս՝ խարանաւ բանիս արտաքս Հերբել, և
կամ զծանրուի սրտիս մթերեալ ցաւոյս հոգեկան
խիթոյս, իբր տաղտկացուցանողական հնարաւորութիւն,
մատնամուխ զգուանօք փսխել:

Բ. Եւ քանզի ոչ գտայ արժանի պարծելոյ՝ ի փառս
ընդ սքցն դաս, որոց լի են բերանք նոցա ծաղու, և
չթուներ իւրեանց ցնծութիւն, ըստ առակողին և սաղ-
մոսողին, ՚ի կարգն երկրորդ դիմեցից՝ զնմանիսն իմ
յիշատակել համայն աստանօր. թէպէտ առ իմում
թերութեւ բարուց անբարեաց՝ և նոքա յաղթականք
իցեն, իբր ապաշաւեալն քան զանապաշխարն: Տօ-
նելի եղև Ընաստ առ իմոց պարտուցս առաւելու
թիւն. պատուեցաւ և փարիսեցին առ դժնէիս ամ-
բարշտութիւն. զօվեցաւ անառակ որդին առ անդար-
ձիս ուխտազանցութիւն. յիշատակեցաւ կեղծաւո-
րութիւն որդւոյն Ըմասեայ առ անշորհութիւն ապախ-
տաւորիս. օրհնաբանեալ եղև աւագակն, որ դատաւ
խազն է անհաւատից. պատուեցաւ և կինն պոռնիկ՝
սկզբնամայրն ապաշաւողաց: Եւ պակաս քան զՓա-
րաւոն զստեղծօւած սրտիս իմ խտացուցի. բաւ օ-
րինակի խռովութեւ մրրկաց ծովու ծփեցայ. ոչ այն-
քան սարսեցի և պատկառեցի ՚ի սաստկութեւ քօւմդ
հրամանի, որքան արեւ ծովուն յեզերացն: Ինդ
թիւս չափուց կշռութեւ առ իմն գործոց՝ և աւագոյն
կոյտ սահմանեցաւ. պակասեաց անբաւիցն շիղջ
առ համբարս իմոցս անօրէնութեց:

Գ. Եւ թէպէտ և յոյժ բազում են մանուկնքն ՚ի
յափունս ջրոյն համահաւաքեալք, այլ ուրոյնք և
առանձնականք ՚ի ծննդոց աճելուէ. իսկ մեղանք ի-
մոյս յանցանաց՝ անթիւք. զորս անհնար է առնուլ ՚ի
միտ: Ըմն և ծնունդք իւր, ոմն և շառաւիղք իւր,
ոմն և բիծք իւր, ոմն և արկածք իւր, ոմն և փուշք
իւր, ոմն և արմատք իւր, ոմն և հաստուածք իւր, ոմն
և պտուղք իւր, ոմն և նշխարք իւր, ոմն և ճիւղք
իւր, ոմն և ոստք իւր, ոմն և արմկունք իւր, ոմն
և ճիրանք իւր, ոմն և մատունք իւր, ոմն և խլրատ-
մունք իւր, ոմն և զօրութիւնք իւր, ոմն և ազգմունք
իւր, ոմն և նշմարանք իւր, ոմն և տիպք իւր, ոմն և

մնացուածք իւր, ոմն և ստուերը իւր, ոմն և մթու-
թիք իւր, ոմն և յարձակմունք իւր, ոմն և հնարք
իւր, ոմն և պատիրք իւր, ոմն և դիտմունք իւր, ոմն
և դիմեցմունք իւր, ոմն և չափք իւր, ոմն և խորք
իւր, ոմն և գարշութիք իւր, ոմն և կայծակունք իւր,
ոմն և կիրք իւր, ոմն և մթերք իւր, ոմն և գանձք
իւր, ոմն և ցնցուղք իւր, ոմն և աղբերք իւր, ոմն
և գիւտք իւր, ոմն և շանթք իւր, ոմն և հրդեհմունք
իւր, ոմն և պատկառանք իւր, ոմն և վիհք իւր,
ոմն և անդունդք իւր, ոմն և բորբոքմունք իւր, ոմն
և աղջուծիւնք իւր, ոմն և ամպրոպք իւր, ոմն և
կայլակք իւր, ոմն և հոսմունք իւր, ոմն և հե-
ղեղք իւր, ոմն և սառնամանիք իւր, ոմն և դը-
րունք իւր, ոմն և շաւիղք իւր : Հնոցն և տապ իւր,
հրատն և գոլորշիք իւր, հալոցն ճարպին և ճեն-
ճերմունք իւր, օշինդրն և դառնուծի իւր, կործա-
նիչն և հնազանդեալք իւր, բռնաւորն և յեւու-
ղակք իւր, գողոցն և սպառազէնք իւր, աւազա-
կապետն և գումարտակք իւր, գազանն և կորիւնք
իւր, խածանողն և ծակոտուածք իւր, ապականա-
գործն և նմանիք իւր :

Դ. Երդ այսորիկ պետք են գլխաւորութեանց ա-
պականողաց ոգւոց համայնից, դասեալք ը ինքեամբք
նուաճուիք մասանց՝ իւրաքանչիւրդ՝ ի սոցանէ բիւրք
բիւրուց և հազարք հազարաց . իսկ զհամայնիցս թիւ
նա միայն զօրէ իմանալ, որ զառ ՚ի մէջ չէուծիւնն
գրեալ իբր զէուի գործոց տեսանէ : Եւ արդ եթէ
ոք զանձն ոչ խաբեսցէ, և առ երեսս ոչ կերպարա-
նեսցի, և կեղծաւորաբար ոչ անհաւատեսցէ, և
մարդ զինքն ծանիցէ, և հասարակաց բնութիւն վա-
րեսցի, և երկրածին զանձն դիտեսցէ, և ՚ի չափու
իւրում կանոնին կացցէ, իմասցի ծանիցէ զնախա-
թիւ մասունս արկածիցդ վերագրելոց, թէ ոչ ընդ-
ունայն ինչ գրեցի և կամ զքնաւ իսկուծին սահմա-
նեցի, որ ՚ի մերս բնուն պտուտկի ազգի ազգի վրի-
պականութի . այլ ՚ի բիւրուցն արգասեաց չարեաց
չափ մի երեւեցուցի, զի նորօք և զայնն իմաստասի-
րեսցիք, թէպէտ և ոչ բաւանդակապէս :

ԲԱՆ ԵՒԹՆԵՐՈՐԴ

Վերադառնալով կրկին հեծութեան նորին հսկող
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի:

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՑԻՑ

ԽՕՍԲ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Եւ զի մի զփրկութեանն վստահութիւն 'ի սպառ կտրեցից, և ապազէն եղեալ մատնեցայց այս. քանեաց աներևութից ընդդիմամարտից, որք ոչ այլ ինչ են՝ քան թէ ընտանիք թշնամիք ինքնածին բուսեալք զոր վերագրեալք սահմանեցին՝ զորքանութիւն պատկերին ձեռն եղեալ ահարկուս, ցուցից առ սմին բազմաբոյլ բռնութեան մարտկացդ՝ զօրեղ ախոյեանս անծականս՝ ամենայադէտզս և անպարտելիս, թէ և կեկծելիս կիրս և դժուարակութ պառուղս ծառոց անհասանելեաց, և անկոխ ճանապարհաց երկք և տաժանմունք: Վանդի զայն անգունդս չարուէ բանսարկուին զօրաց՝ սակաւ մի արտօսար կաթուածոց աչաց, իբր զձձիս զեռունս բազմոտանիս խխայթից երկրի տկար խլրտմանց՝ անկեալ 'ի վերայ ծորումն ձիթոյ կամ դոյզն դեղ ինչ սատակչական, ցամաքեցուցանէ. և դոյզն մի հառաչումն սրտի հեծութե ելեալ՝ ի յոգւոյ, իբր շնչումն հարաւային ջերմութե խառնեալ յարեռ, զսառնամանեաց սաստկութիւն հալէ. քանզի ըստ միումդ նմանութե հեշտածինք են, և ըստ միւսումդ դիմադրութե դիւրամեռք:

Բ. Եւ երբէք կասեցից դատել զդատապարտեալս՝ բանից կեկծմամբ, պարտել զպարտաւորեալս՝ իբր զփաստակար անփրկանաւոր անհամոզելի. վասն զի զմանս սատակեալ 'ի յիմոց նեղչացն, ոմանց զօրութի տամ կենդանանալ առ հոգւոյս կորուստ: Տունկս դառնոստեան, որ զգարչութի անառակ վարուց ծաղկեցի. բարունակս ապականաբեր և մահողկուղեան, որ զկորստեան գինին երկնեցի. Վանանու զաւակս՝ և ոչ ի յուդայի, լն առից

մեծին՝ Վանիէլի . որդիս գեհէնին , և ոչ արքայունէ .
 ժառանգս դժոխոց , և ոչ փառացն փափաքեւեաց .
 նիւթս տանջանացն , և ոչ հանգստեան : Լպերախ-
 տըս առ երախտաւորդ , ապաշնորհս առ բազմա-
 պարգեղ , միշտ մեղուցեալս առ երկայնամիտդ , դառ-
 նացուցիչս քաղցրութե բարերարիդ , ծառայս չար և
 վատ , ըստ տէրունեան յանդիմանութեն , իմաստունս
 զչարիս գործել ըստ Լսայեայ նախասացութեանն ,
 ժիրս առ ժանդադործութիս զազրունէ : Փոյթս առ
 'ի բարկացուցանել զտէրն , մշտաշարժս առ գիւտս
 սատանայականս , հանապազորդեան վիշտս ստացո-
 ղին , թոյլս առ բարեացն թռիչս , ծոյլս առ եբանու-
 թին ընտրութեան , դանդաղս առ դիտմունս խոս-
 տացելոցն , անարիս առ կարիս պիտանեացն և օգտա-
 կարացն , պաշտօնեայս տիրադրուժ երախտամոռաց :

Գ . 11 այ անձինս մեղաւորի , զի զարարիչն իմ բար-
 կացուցի . վայ որդւոյս կորստեան , որ զկենդանութեն
 ձիր մոռացայ . վայ պարտապանիս անհամար բիւ-
 րուց քանքարաց՝ որ ոչ գոյ հատուցանել . վայ բեռ-
 նակրիս ծանրութե մեղաց դժնեից , որ չունիմ գառ-
 նալ առ հանգստարարն . վայ փասակարիս տէրու-
 նեան պարտուցն , որ չիք հնար յանդիման լինել
 հօրին . վայ եղէգնախուիւ կիզանողականս նիւթոյ ,
 որ տոչորեւոյ եմ 'ի գեհէնին . վայ ինձ առ այս յի-
 շատակ , զի նետք բարկութեանն այ պրեցելովք են
 գործեալ . վայ յիմարութեանս , որ ոչ մտառեցի ըզ-
 ծածկեցելոցն յայտնութե հանդէս . վայ ամբարշտիս ,
 զի միշտ անդադար ոստայնս չարեաց կկեցի . վայ
 զմարմինս պարարողի կերակուր որդանցն անմահից ,
 կտտողացն թունաւորաց զիւրդ համբերեցից . վայ
 ինձ առ արբումն մահուն բաժակի , որպէս զյաւիտե-
 նականն տուժեցայց . վայ ինձ առ ելս անարժան հոգ-
 ւոյս յեղկելի մարմնոյս , իբր դատաւորին ճշմարտի
 յանդիմանեցայց . վայ ինձ առ նուազութի իւղոյն
 լապտերաց , զի անարծարծելի է աղօտանալն . վայ
 ինձ առ ճեպ տագնապի ահին պակուցման , յորժամ
 առագաստին մուտն փակեացի . վայ ինձ առ ձայնին
 ահաւորուի դողացուցաց և սարսափելեացն բանից՝
 երկնաւոր թագաւորին վաւաւ կնքելոյն , թէ ոչ գի-
 տեմ զքեզ :

ԲԱՆ ՈՒԹԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկող
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Եւ արդ զինչ գործեսցես անձն իմ կորուսեալ, կամ ո՛ւր թաքիցես, կամ զիմորդ ապրեսցիս, կամ որպէս ելցես՝ ի մեղաց բանդէ: Վնայի բազում են պարտիքդ և անթիւ հատուցմունքն, սաստիկ կշտամբանքն և անվախձան նախատինքն. անողորմ են հրեշտակքն և անկաշառ դատաւորն, հզօր ատեանն և անաշառ բեմն, քստմնելի սպառնալիքն և անողորմ հատուցմունքն, ահարկու հրամանն և մերկապարանոց յանդիմանութիւնքն. հրեղէն են գետքն և անանցանելի են վտակքն, թանձրամած խաւարն և արտաքոյ այցելութեան մառախուղն. ապականութեան է գուքն և մշտնջենաւոր է տաքնապն, ամենազրաւ տարտարոմն և անգերծ սառնամանիքն: Եւ արդ արդարեւ քեզ են գանձեալ դառինքս այսոքիկ դժնդակք և տարժանելի օթեանք անրմբերելեացդ պատուհասից, ով անարժան անձն իմ մեղաւոր, չարագործ, պոռնիկ, բազմաբիծ, և սահման անդաստանի բնաւին անմաքրութեան: Եւ զարդիւնս գործոց ձեռաց քոց ժառանգեսցես՝ թիւրեալդ ի յուղղութեանց և զառածեալդ ի մաքրութեանց, տարազրեալդ յարդարութեանց և ի կարգաց պարկեշտութեանց, ունայնդ ի լիութեց հոգեպարզ և հարստութեց, նախանձարկու բարերարին և ամենակալ թագաւորին:

Բ. Եւ քանզի կառուցեր քեզ անել արգելան և անփախչելի որոգայթ, խոստովանեալ քեզէն զանբժշկականդ քո վեր և զանօրինակդ հարուած, վկայելով զանձինդ զպարտականդ մահու զանբուժելիդ բեկութիւն, ով չարդ ի բարեաց, ով դառնութիւդ ի քաղցրութեց, ով խաւարդ ի լուսազար-

մից, ով կապտեալդ 'ի պճնելոց, ով դսրովեալդ 'ի գովելոց, ով անբարիշտդ 'ի բարեպաշտից, ով շըն չականդ 'ի բանականաց, ով անմիտդ 'ի մտաւորաց, ով անհանձարդ յիմաստնոց, ով անմաքուրդ յընտրելոց, ով մահացուդ 'ի կենդանեաց, ով խոհերականդ 'ի սրբոց, ով արբշիւդ 'ի պարկեշտից, ով կեղծաւորդ յարդարոց, ով անպիտանդ 'ի պիտանեաց, ով անարգդ 'ի փառաւորաց, ով նուազդ յառաւելութեց, ով գերիդ 'ի գերագունից, ով նուաստագոյնդ 'ի վեհից, ով աղքատդ յընչեղաց, ով անարժանդ 'ի փրկութեանց, ով տնանկդ 'ի բարձրութեց և 'ի հոգեւոր հարստութեց, և հատուածեալդ յօրհնելոց:

ԲԱՆ ԻՆՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի առ նոյն ազերս մաղթանաց բանի:

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԸՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Եւ արդ զինչ արժանաւոր ըստ քեզ բամբասանս շարագրեցից 'ի կտակ մաղթանաց մատենի այսր ողբերգութեան, ով անձն իմ թշուառ, ամենապատկառ և առ պատասխանիս բանից անբարբառ, անպիտան նոյ և սքցն մասնակցութեան: Օ ի թե զլիճ մի ծովուց 'ի յորակութիւն գեղոյ յեղեղեցից, և զդաշտս ասպարիսօք բազմօք սահմանեալ 'ի տարածուն լայնուն քարտենի չափեցից, և զպուրակս յորունց անտառաց շամբից եղեգանց 'ի հատուածս գոյութե գրչաց կազմեցից, և ոչ զթիւ մի 'ի բարդեղոյն անօրէնունց զօրեցից ընդ գրով սահմանի գրաւել: 'Լ, ա' զի թէ զմայրս Լ ի բանանու 'ի մի լուծ կընոց զօրեցից, և կամ զլեառն արարատեան 'ի կէտ ամբարձման նժարի միոյ արդարութե միջնորդ կացուցից, ոչ հաւասարէ այնր հարթունք համազուգակցել:

Բ. () Կառուս ամբարձուղէ՛շ՝ ստուարաստեղն՝ տերեւալից՝ ունայն 'ի պտղոց , նմանակից յաւէտ հարազատ այնր թղենւոյ՝ զոր տրն գօսացոյց . քանզի սաղարթօք վարսից , այս է՝ արտաքին դիմօք բարեշուք կերպից՝ իբր պսակաւ իմիք պաճուճեալ , բացականացն գոս բաղձալի . իսկ եթէ մերձեսցի տնկողն խուզել զինդրելին , գտցէ զքեզ ունայն 'ի բարեաց և դարչելի 'ի գեղեցկութեանց , ծաղր տեսողաց և նշաւակութիւնք նախատողաց : () ի եթէ ապաժաման յանգագոյժ ժամուն հերապանձ տունկն պտղակորոյս անկենդան , որ դոյզն պատկերն է անպատրաստից , եկն ընդ անիծիւք , և կամ երկիր ոռոգեալ ցօղով , և ոչ բազմապատիկ զաւանդս արգասեաց երկրագործութեան տաճողացն մատուցանէ՝ լքեալ մոռանի , իսկ դու՝ ով անձն իմ եղկելի , սահման բանաւոր և տունկ կենդանի՝ և ոչ 'ի ժամու իւրում պտղաւոր , իբր ոչ զնոյն կրեսցես պատիժ նախնում առակիդ : || ասն զի զհամայնն ընկալար 'ի քեզ անպակաս յառաւելութեց , սկզբնաւորեալ 'ի մարդն առաջին և մինչև 'ի սպառումն ծննդոց նորին , զբերս գործոց նանրունց և զգիւտս նորոգս՝ ատելիս և անախորժելիս հաստողին զքեզ այ :

Գ. Եւ վասն զի եդի զքեզ նպատակ հանդէպ երեսաց տեսութե մտացս՝ անձն իմ անպիտան , վիմօք ձգելոց արձանաց բանից , իբր զանրնդել գազան վայրենի՝ անողորմաբար զքեզ քարկոծել : || Ի թէպէտ և ոչ պատահիմ անուանիլ արդար , սակայն յառաջնումն պատասխանւոջ՝ իբր ընդ ոսոխի ումեմն՝ ընդ անձին յօժարամիտ կամօք ոգորիմ , ըստ իմաստունն բանի . և զյոյզս մտաց խորհրդոցս գաղտնեաց իբր զգլխաւորեալ յանգաւորուի չարութե գործոց խոստովանեալ , քեզ տարածեցից՝ ան իմ և տր : () ի որով չափով չափեցից զանձինս ստգտանք , 'ի քոյդ անտուազ գլխունց պարէն չափեցայց՝ ընկալեալ ըզնորհդ յաճախագոյնս ընդ մեծագունիցս պարտեաց : Եւ որքան վիրացն հարուածք անբժշկականք և անհնարաւորք ճարակեսցին , այնքանօք չափովք կրկին առ սմին և իմաստք արուեստից բարձրեալ բժշկիդ բարեհոգակեալ լուսաւորեսցին . և 'ի պարտուցն

առաւելութիւն, նոյնքան փոխատուիդ առատատրու-
թիւն բարեբանեալ միշտ պսակեացի, ըստ խնկաւորդ
քումառակի: Օ՛ի քո է փրկութիւն, և 'ի քէն է
բաւութիւն, և աջով քո նորոգութիւն, և մատամբ քո
զօրեղութիւն, և 'ի հրամանաց քոց արդարութիւն, և
յողորմութեանց քոց ազատութիւն, և յերեսաց քոց
լուսաւորութիւն, և 'ի դիմաց քոց զուարճութիւն, և
հոգւովդ քո բարութիւն, և օծմամբ իւղոյ քոյ սփո-
փութիւն, և ցօղով չնորհի քոյ՝ զուարթութիւն. և զու-
տաս մխիթարութիւն, և մոռացուցանես զվհատուի,
և բառնաս զխաւար վշտաց, և զհեծութիւն ողբոց 'ի
ծաղր փոխես: Եւ քեզ վայել է օրհնութիւն գովու-
թեամբ հանդերձ յերկինս, և յազգս հարցն և 'ի
ծնունդսնոցս, և յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն:

ԲԱՆ ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ. նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Եւ արդ քանզի միապէս մատնէ կորստեան
և զղջումն ուժգնապէս և մեղանչելն մոլեգնաբար .
զի թէ և օտարացեղ իմն են 'ի միմեանց այլայլու-
թիւք նմանութեցն, սակայն զկերպարանս երկաքան
չիւրոցն առ միմեանս եղեալ, զմի և զնոյն վհատու-
թեան ծնունդս արտադրեն: Օ՛ի միմն զհզօրին ձեռն
իբր ապիկար թերահաւատէ, իսկ միւսն ըստ նմա-
նութեան քառտանեաց պաճարեղինաց յանդգայս
եղեալ, զյուսոյն առասան խզէ. վասն որոյ ընդ ա-
ռաջնումն միշտ փաղաքեալ՝ հանապազ խնդայ սա-
տանայ, իսկ երկրորդաւ՝ ըստնմանութե լափլիզող
դժոխորովայն գազանի՝ իբր կերակրով արեամբ պա-
րարի:

Բ. Եւ արդ իբր զգանեալ բազմահարուածեան
հեծանաւ և յափն մահու ժամանեալ, դոյզն ինչ

դարձումն չնշոյ ընկալեալ և յոգի կենդանի եկեալ
կազդուրեցայց , պատսպարեցայց , կանգնեցայց , յա
րեայց յանկենդանականս կորստենէ , օժանդակեալ
Վ՛շի ձեռամբն՝ որ գթածն է յամենայնի . ՚ի բարե
րար յերկնաւոր հօրէն՝ փրկութեան և բժշկութեան
պտուղ ընձեռեալ ինձ մեղուցելոյս , ախտացելոյս
և մահացելոյս : Եւ սկզբնաւոր ողբերգութեան այսր
աղերսանաց՝ զհաւատոցն շինուած կառուցից . քան
զի և ոմն ՚ի նախնեացն սոբիմբք զինեալ , փոխեցաւ
իսկոյն յանմահականն վիճակ վերին . զապաշխարու
թեն դեզ ընկալեալ , ապաշաւանաց թոշակաւն ըզ
գրաւականն անեղծութեան աստէն ժառանգեաց , ՚ի
վեր քան զորոց առաքեալ ընդ նմին ցուցանէ , որք
զհանդէսն մրցանակին յերկրի կատարեալ , ապա
գայիցն և երկնաւորացն յուսոյ հաւատացին , և ան
տեսիցն ճոխութեամբ փարթամացան : Իսկ զխրա
խոյս տէրունի պաշտելի բանին յիշեալ առ սմին ,
զի ամենայն ինչ հնարաւոր է այնմ որ հաւատայն ,
է զի և զչարսին ընտրականացն բարեմասնութեան նյ
հաճեւեացն զննեալ աստանօր , զայս պատկեր բանի
ընկալաք նախնի գահերէց առ ՚ի սրբութեցն մուտ
սովմբ հանդերձել . առանց որոյ և ոչ նորն փառաց
զիրսն առ մեզ հրաշագործեաց զօրութիւնս , եթէ
ոչ նախ լծակից խնդրեաց բարերարութեանն իւրոյ
զհաւատսն մեր . ուստի և կեանս ընձեռել զօրէ ինքն
իշխան բաւականութեամբ առնութեւր գոլով նյ .
քանզի հաւատաք քո կեցուցին զքեզ , օրհնաբանեալն
նյ բերան վկայեաց : Վանզի արդարեւ սեռն տե
սութի և կատարեալ իմաստութիւն և առ նձ ըն
տանութիւն և բարձրելոյն ծանօթութի՝ հաւատոց
մասն՝ երջանիկ և ընտրեալ անուն , որ յարաձգեալ
մնայ անվթար և անփակելի , պատուակից գոլով սի
րոյ և յուսոյ : Օ ի եթէ փոքու սերմանի գոյի հա
տի մանանխոյ չափոյ նուաստի հաւատք զլեքանց մե
ծութիւն փոխէ զօրեղապէս ՚ի սիրտս ծովու , ապա
յիրաւի ընկալաք զսոյն սկզբնաշաւիդ առաջնորդ կե
նաց՝ աներկմիտ պաշտօն առ նձ , որ զապառնիսն և
զծածկեալսն առանց երկբայութեան ՚ի հոգւոյն աչս
տեսանէ , Երրորդութեանն փառատրելի անուամբն

պատուեալս հաւատք՝ ընդ սիրոյն դասեալ և յուսոյ։
 () Ի Թէ և զերիսն հատուածս առանձնաւորականս
 'ի մի և 'ի նոյն խորհուրդ դիտեսցես, յաւէտ մե-
 ծասցիս նոքօք 'ի յած . քանզի Թէ հաւատաս 'ի նա,
 և սիրես . որով և յուսաս աներեւութից պարգեաց
 նորին : 'Եւ քան քան յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՄԵՏԱՍԱՆԵՐՈՐԻ

Վերստին յաւելուած Կրկին հեծութեան նորին հսկողի
 առ նոյն աղերս մալթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Եւ արդ ես յետինս դաւանողաց՝ ունայն
 'ի բարեաց, նայեցեալ խորհրդով մտացս 'ի սկզբնա-
 ւորն իմ՝ եղելութիւն 'ի ձեռն ձեռին ստացողին
 իմոյ յանէից յուսով հաւատամ : 'Եւ 'ի Վշտի առնել
 զոր կամի : 'Բանզի հաւատացի, վասն որոյ և խօսե-
 ցայ խրատեալ 'Պաղոսիւ, ուսեալ 'ի 'Պաւթայ, Թէ և
 արդ կենդանի մաղթանք նոցա այց ինձ արասցէ . որ
 պէս հաւատովք ճանաչել զնա, և զգորութի յարու-
 Թէ նորա, ըստ առաքելոյ, և զհաղորդութի չարչա-
 րանաց նորա, և որ զկնի բերին ասացեալքն : 'Եւ ցորդ
 է սմին և յոյժ նմանատիպ՝ հաւատալն իսկապէս և
 'ի նորօգս այս փոխադրութի, որ 'ի մեղացն 'ի քա-
 ւութիւն, և 'ի չարագործութենէ յարդարութի, և
 յանմաքրութի 'ի սրբութի, և յանբաւելեացս պար-
 տեաց մահու յանցանաց՝ յանդատապարտն երանու-
 Թիւն, և 'ի ծառայական կապանացս յերկնաւորն ա-
 զատութիւն : 'Բանզի զիարդ ոչ արդեւք չքնաղ քան
 զբան՝ և 'ի մթուէ երկեւանութե խաւարի զտեալ՝ և
 'Ետուծով օժանդակեալ և օգնեալ սիրտ մեղաւորի, որ
 ընդ մարմնապէս ծիծաղելն՝ առնմին հեծէ հոգեպէս :
 Ար Թէ պէտ և յամբարձմանէ բարձրութե գերազու-
 նիցն կայից՝ ստորասուզեալ ծանրութի յանդադային
 վճին խորխորատ գբոյն կործանման, նորագիւտ մե-

ղօքն անջրեւօք, ունի և նշխար նշուլից՝ փրկութե կենաց հպաւոր, իբր կայծակն լուսոյ պահեցեալ՝ ի միտս և յօգի, որպէս զհօւրն նշանաւոր և զարմանաւոր թանձրամած՝ հրաշիւք մակարդեալ վեհին հրա մանի ՚ի յատակս ներքինս նիրհեալ ջրհորոցն : Ուստի և մեղուցելոյն իսպառ թաղծելոյ, և անկնկալութի բարւոյն բարձելոյ, և համարձակութի շնորհին լքելոյ, յուսալ վերստին անդրէն միւսանգամ նախապարգեւիցն փառազարդութեց դարձեալ հասանել քանզի և յածուստ անդուստ հանդերձի և այս՝ ներգործիլ առ սոյնս . վասն զի սա գտուողին զօրութի ամենահար աւետարանէ : Յոր խունկ հաճութե մեծապէս հոտոտի անծ, քան յամենայն բուրումն անուշից, և քան ՚ի խառնեալն երբեմն ազացմամբ ՚ի սպաս խորանին, որ է կերպարան անձանց խոնարհից զիջեալ բեկութի առ ՚ի միութի նոյն նմանութե : Ստորում հարցեալ փրկչին ամենից՝ ցոմանս փառացեալս տեսանելօք, հաւատայք ասելով առ այդ թէ կարող եմ առնել ձեզ զայդ, ոչ պարգեւաց աչաց նոցա լոյս, եթէ ոչ նախ զհաւատոցն գրաւ ընկալաւ : Վրանզի զինչ քան զմեռելութի քառօրեայն գիոյ առ կենդանութիւն մեզ անյուսագոյն, առ որ կանանցն ժամանելոց ՚ի յոտս արարչին հաւատոցն հանդերձանօք, անյապաղաբար զփառացն այ տեսին զհանդէս՝ ՚ի յեղօրն կենդանութի :

Բ . Իսկ աստստին անկապուտ շնորհին մնացելոյ զկնի մեղանացն՝ հզօրագոյն են վկայք : Եւստի յնովք, զկնի ՚հարոն, յետնոցա ՚սաւիթ, դարձեալ և յետրոս . ընդ որս և փոքրն յղիագար, որ ՚ի մեծէն այ ողորմեալ մեծագունիցն վկայեցաւ : Եւելորդ է առ այս և բանն առակի անառակ որդւոյն . թողում զպոռնիկն՝ որ ՚ի անէ գովեցաւ, և զմաքսաւորն՝ որ ՚ի բարեգործէն յիշատակեցաւ, և զաւագակն երջանիկ՝ որ յարձակումն վերջին շնոյն հաւատովքն պսակեցաւ, և զոր անբաւելին են պարտիք՝ զհաղորդեալքն սպանման մահու արարչին . առ որս և գլխաւորն ընտրելոց Պաւղոս, որ երբեմն նախնին էր անօրինաց : Յորոց ոմանք ծանօթութի օրինին գլուխաւք անդրէն կանգնեցան բիւրապատկեան գերաւ

զանցու՞նք քան զնախակրօնիցն առաւելութիւն : Իսկ որ նախ քան զօրինակին տուչութիւն՝ զաւանդն պահեալ հայրենի մերձաւորագոյն գոլ պատուիրանի սկզբնահօրն դաւանուէ , որ և զնախնւոյն պարտիս ինքեան վարկուցեալ , զնորայնս իւրովքն տուժեաց կրից տաժանմամբ , ոչ քաւեցաւ միայն ծածկեալ՝ ի յերկրի , այլ չարչարելեաւն մարմնով՝ բանականաց բնութե կենաց կարապետ՝ յաղթող զօրապէս բռնութեան մահու փոխեցաւ : Իսկ ոմանք՝ ի բուսոյ տհաս հասակին չարութեամբն յերկարաձգեալ , ի կատարեալ տիս ժամանակին ոչ ի բարձրութեանն կայից հոսեցան , քան թէ ի ստորնականաց թշուառութեանց դժնէից կենացս ի կամարն երկնից համբարձան : Եւ թէ այն ժամանեաց կանխաւ՝ զօրացեալ ի չարեացն դարձ , որ մինչև յոսկեղէն նիւթ յեղանակեալ հողոյս գոյուէ , և պատկերն արքունի ի պատիւ կերպիս մերոյ նկարեալ արքունականն քանգակուածով , անկորուստ և անփոխադիր և յաղթող դաւաճանութեան զմերս ենթադրեալ բնութի , ապա առաւել յուսալի է այժմ՝ մերկապարանոց լուսաւորութիւնքօզ և անվերարկու՝ իրամբ Վերի ուխտեալ . որով և միշտ հաստատեալ պահի ի մեզ բանն իրութեան , ըստ մարգարէին ձայնի , ուխտ խաղաղութե և կնիք հաստատութե առ հաշտարարն միջնորդ՝ երկնային անմահ կենդանի և մշտնջնաւոր բարեխօս : Եւ ապա ուրեմն ըստ այսու կանոնի ճշմարտագունի , և անփոխադրելի սահմանի , և արարչաւանդ պայմանի , համբուրեմ հաւատոց շրթամբք զպատկեր բանիս , և ակն ունիմ փառացն շնորհի . քանզի արդարեւ յարգարացուցանելն զմեզ նոյն ոչ ոք զօրէ դատապարտ առնել , ըստ առաքելական բանին սահմանի :

Գ . Եւ յայս անստուերագիր վստահուի ապաստան , կամ կործանեալ՝ կանգուն , թշուառացեալս՝ յաղթող , վրիպեալս՝ ի դարձն կենդանական , ամենաթշուառ չարագործս՝ ի յոյսն , մահու մատնեցեալս՝ ի կեանսն , ընդ ապականութե վաճառեալս՝ ի ձիւրն , դժոխային գործովք գրաւեալս՝ ի լոյսն , ստորնասէր անասնակենցաղս՝ յերկինս , կրկին գայթակեալս՝ ի վերստին փրկութիւն , մեղօք կապեցեալս՝

'ի հանգստեանն խոստումն, անբժշկական վիրօք վա-
րանեալս՝ 'ի դեղն անմահացուցիչ, ստամբակեալս
վայրագութիւն՝ 'ի սանձան հանդարտութե, սրացեալս
վարատեան՝ 'ի կոչումն, ապառուժ զժնդակս՝ 'ի
հեզութիւն, ընդդիմաբան լուտացողս՝ 'ի ներումն :
Ի ՎՅԻՅ (Յ) 'ի հայր նորին հօր և ահաւոր, յանուն
և 'ի կամս բարերարութե հոգւոյն ճշմարտի . օրհնա-
բանեալ իսկութեանն և մի անծութեն՝ զօրութիւն և
արքայութիւն, մեծութիւն և փառք յաւիտեա-
նըս . ամէն :

ԲԱՆ ԵՐԿՈՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւերած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ. նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի խորոց սրճից

ԽՈՍԲ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Եւ արդ քանզի յաւետ. յառաջնում զըզջ-
մանն յուսահատութեանն բանիւ լքայ, և տարա-
կուսանաց հեծանաւն 'ի մահ ձաղկեցայ, աստանօր
'ի յուսոյն կերպարան փոխեալ՝ յարգահատել հա-
մարձակեցայց, զլքրորդութիւնս կարդալով յօգ-
նականութիւն ինձ մեղաւորիս : Որ և անդստին իսկ
յօրհնաբանեին և 'ի դաւանեին զկենդանարարն
բնաւից անձ, իսկոյն և կոչումն ընտանի ձայնի ահա-
ւորութե անուան չնորհաձիրն բարերարի՝ մահացե-
լոյս է կենդանութիւն, ըստ մարգարէին նախաձառու-
թեան, թէ որ կարդայ զանուն տն, նա կեցցէ : Իսկ
ես ոչ միայն կարդամ, այլ նախ հաւատամ մեծու-
թե նորին . ոչ եթէ վասն պարգեաց նորա մատու-
ցեալ յողորմ զեգերիմ, այլ իբր զկենդանութի իս-
կապէս, և զշնչոյ տուրեաւութի հաւաստի, առանց
որոյ ոչ է շարժողութի կամ ընթացուի . զի ոչ այն-
քան յուսոյն հանգուցիւ, որքան սիրոյն կապանօք
բերիմ : Այլ 'ի տուրսն, այլ 'ի տուողն յաւետ կարօ-
տիմ . ոչ փառքն են ինձ անձկալի, այլ փառաւո-

րեալն է համբուրելը . ոչ կենացն փափագանօք , այլ կենարանին յիշատական միշտ ճենճերիմ . ոչ վայելցն տարփանօք հեծեմ , այլ հանդերձողին տենչանօք յերկկամանց աստի կականիմ . ոչ զհանգիստն խնդրեմ , այլ զհանգուցին զերեսս աղաչեմ . ոչ հարսնարանին խնձոյիւք , այլ փեսային անձկութիւն մաշիմ : Ի ձեռն որոյ զօրութե վստահապէս ակնկալութիւն վերագրեցեալդ յանցանօք բեռանց՝ աներկ միտ յուսով հաւատամ՝ ի կարողին ձեռն ապաստանեալ , ոչ քաւութե միայն հասանել , այլ զնոյն ինքն տեսանել յողորմութիւն և ՚ի գթութի և յերկնիցն ժառանգութի , թէպէտ և յոյժ եմ տարագրելի :

Բ . Իշւ արդ բազում պատկառանօք ամաչեցելոց դիմաց կորացեալ , զմիջնորդ ազգման կափուցմանց երկակի շրթանցս՝ արժանափակ աղիւիւ կարկելոց՝ առ անհամարձակ լեզուիս շարժութի , նորոգեցից ՚ի յերգ հառաչման պաղատանաց յեղանակութեանց աղիողորմ հեծեծանաց՝ ՚ի բարձունս աղաղակելոյ :

ՄԱՂԹԱՆՔ ԶՕՐԱՒՈՐՔ
ԱՐՀԱՒՐԱՅ ԳԻՇԵՐԱՅՆՈՅ

Գ . Ինկալ քաղցրութեամբ , ին ձե հօր , զգառնացողին զաղաչանս . մատիւր գթութեամբ առ պատկառեալս դիմօք . փարատեա , ամենապարզե , զամթական տխրութիւն . բարձ յինէն , ողորմած , զան բերելի ծանրութիւն . անջրպետեա , հնարաւոր , զմա հացու կրթութիւն . աւարեա , միշտ յաղթող , զխաբւղին հաճութիւն . բացադրեա , վերնային , զմոլելոյն մառախսուղ . կնքեա , կեցուցիչ , զկորուսչին ընթացմունս . ցրուեա , ծածկատես , զըմբռնողին չար գրտմունս . խորտակեա , անքնին , զմարտողին դիմեցմունս : Տեառնագրեա քո անուամբդ զլուսանցոյց երդ յարկիս . պարփակեա քո ձեռամբդ զառաստաղ տաճարիս . գծագրեա քո արեամբդ զմուտ սեմոց սենեկիս . կերպացո զքո նշանդ ՚ի հետս ելից մազթողիս . ամբացո քո աջովդ զհանգստեանս խշտի . մաքրեսցես ՚ի հաղբից զծածկարան անկողնոյս . պահեսցես քո կամօքդ զտառապեալ անձն ոգւոյս . անխարդախ ա-

բասցես զքո շնորհեալ շունչ մարմնոյս . կացուսցես շրջափակ զպար զօրուդ երկնայնոյ . կարգեսցես 'ի դիմի ընդդէմ դիւացն դասու : Տուր հանգիստ բեր կրուծէ մահահանգոյնս նիրհման 'ի խորուծէ գիշերիս , բարեխօսուծք հայցուածոց սէյ անծանիդ և ամենայն ընտրելոց : Լ՛միտիեալ պարուրեա զպատու հան տեսուծեանց զգայարանացս իմաստից անզարհուրելի զետեղմամբ 'ի ծփական խռովուծէց , կենցաղական զբաղմանց , անըջական երազոց , խօլակահաց ցնորից , յիշատակաւ քո յուսոյդ անջնասելի պաշտպանեալ : Եւ սթափեալ վերստին 'ի ննջմանէ ծանրուծեան ամենազգաստ արթնուծք , հոգենուրդ զուարթուծք 'ի քեզ արձանացեալ , զայս ձայն մաղթանաց բուրմամբ հաւատոց քեզ , ամէնօրհնեալ թագաւոր փառաց անձառից , փառաբանողաց երկնազումար խմբից երգակցեալ , յերկինս առաքել : Օ՛ի դու փառաւորեալ ես յամենայն արարածոց յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ԵՐԵՔՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ

Վ Էրստին յաւելուած կրկին հեծուծեան նորին հսկողի
առ . նոյն աղեբս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՏԻՑ

ԽՕՄՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա . Լ՛ծ բարերար հզօր ահաւոր , հայրդ բարի ողորմուծեանդ շնորհի , որոյ անունդ իսկ մեծիդ զգծուծիւն և զընտանուծի աւետարանէ , քաղցր դժնէից և անգոհացողաց : Ինդ քեզ և որդիդ քո իբրեւ զքեզ , զօրաւոր ձեռն իբրեւ զքոյդ , անժամանակ տէրուծեամբ ահեղ , ընդ արարչուծեանդ քում բարձրացեալ : Եւ հոգիդ սբ ճմարտուծէ բղիսեալ առ 'ի քէն անսպառուծք , կատարեալ իսկուծի գոյի , էուծիւն մշտնջենաւոր , հաւասար քո անիւ , փառակից որդւոյ քոյ տէրուծք : Երբեակ անձնաւորուծիւն՝ համայն անքնին , տրոհեալ 'ի դի

մաց՝ ուրոյն զատուցմամբ . իսկ միաւորեալ Համա-
գումուծք, նոյնագոյ ընուծք տիրապէս, անշփոթ
և անանջրպետ՝ միով կամօք և կցորդուծք . ոչ երի-
ցուծի ումեմն 'ի յումեմն և ոչ քծթեւ մի ական առ
նուագումի միոյն ժամանեալ, քան թէ պատճառ
սիրոյ երկնայնոյ անստուեր լուսոյ՝ որ առ մերն է ծա-
նօթուծի, միով պսակաւ սրբասացունէ անսկզբնա-
բար անժաբանեալ : Վննգի արդարեւ վերաձայնեալս
այս խոստովանութիւն երեքփառատրեանդ դաւա-
նուն զվէմն Հաւատոյ Պետրոս երանեաց . իսկ զգա-
տապարտելոյս անձն մեղօք՝ բարեհրամանքո ակնար-
կուծեամբ, ով ինդրողդ գերելոյս, հրաշանորոգ ար-
դարացուցէ : Վննգի թէպէտ և քո իցեն պարգևք,
և քո ողորմութիւք, այլ ոչ 'ի պարգևան ես այնքան
հուշակեալ, որքան յողորմութեն . զի երկրորդն ըզ-
քոյդ յաճախէ զփառս, իսկ առաջինն զձգնաւո-
րացն յայտնէ զգործս . զի պարգևք՝ վաստակոցն են
փոխատրութիւք, իսկ ողորմութիւք՝ մեղուցելոյս բա-
րերարութիւք :

Բ . Եւ արդ մի զօրասցին մարդկայինս գործք ա-
ռաջի քոյոցդ շնորհաց, անձ գութութեց, թէ և անդր
իսկ իցեն քան զօրէնս Հասարակաց բնաւորականս
Հոսմանց . այլ յաղթող եղեալ քոյդ երկայնմտունէ,
նուազ եղիցի առ քումդ մասին ընթացք երկրա-
ծնաց : Վննգի և որ մաքրութիւն պերճանային օրի-
նականացն վատահութիւք, 'ի լուսաւորել քոյդ ար-
դարութե գուշակ ներկայիս, ամենանուազ անձկու-
ծեամբ լքեալ հրէութիւն յետնեալ, և յաւէտ ընդ-
տարագրական ողորմելոցն, առաւել նոքա գտան կա-
րօտեալ մարդասիրութե : Եւ քանզի ամենայն ինչ
հնարաւոր է քեզ, բարերար, լուր պաղատանաց գոչ-
ման հեծութեանս՝ որ կարդամս առ քեզ . ողորմեա,
կեցո և մարդասիրեա : Օ ի քո է երկայնմտութի,
քաղցրութի, փրկութի, քաւութի, և փառք յամե-
նեցունց յաւիտեանց ազգաց . ամէն :

ԲԱՆ ԶՈՐԵՔՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ

ԽՕՍԻՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. ՊԱՂԱՏԻՄ առ քեզ լուսոյ ճառագայթ, ար-
քայ երկնաւոր, գովեալ անպատում, որդի անձառ-
մեծիդ նայ. խոնարհեցո զունկն քո՝ բարձրեալ բարե-
գութ, կենաց ապաւէն, նորոգ մերձեցեալ կրկին աւ-
տանօր 'ի հառաչումն նուաղս ձայնի վերաւորելոյս :

Բ. Ոչ ցուցեալ է երբէք, եթէ աղաչեաց զքեզ 'ի
ձեռն աւազակացն սրոյ խողխողեալն, քանզի կար-
կամեալ էր. ոչ ձայն պաղատանաց զկնի արձակեաց,
քանզի անկուինչ էր. ոչ մատամբն տատանելոց
զաղէտ վտանգին յայտնեաց տեսողիդ, քանզի խոր-
տակեալ էր. ոչ աչս կողկողագինս արտասուօք ող-
բոց՝ բարերարիդ յանդիման կացոյց, քանզի փասաւ
պարտ էր. ոչ 'ի պատգամ բանից միջնորդի զողոր-
մածիդ կամս հաճեցոյց, զի անայցելու էր. ոչ հայ-
թայթ մամբ խորտակեալ մարմնոյն արիւնեանդ ներ-
կուածով ձորձոց զթածիդ զսիրտ ճմլեցոյց, վասն
զի անյոյս էր. նա և ոչ ծնգովքն հաստատուք իբր
գարշապարաւ ոտին վարեցաւ, այն զի անյարիր էր.
քանզի կիսամեռն ասել կենդանւոյն՝ սակաւ ինչ
նուազ է 'ի մեռելութենէ : Ս'անաւանդ զի 'ի քոյոցդ
խրատեալ բանից, և բարերարեալ քոյդ ողորմու-
թիւն, և փառօք քո լուսազարդեալ, ոչ միայն զի ոչ
վերջացաւ 'ի հակառակն քո ընթացից, այլ ստահա-
կեալ ապստամբութիւն յիւր թշնամեացն թիւյաւե-
լաւ, ընդ նոսին դաշնաւորեցաւ, միաբանեաց ատե-
լեացն քոց :

Գ. Ի՜նչ դու բազմապարզ և, բարերար, անոխա-
կալ, ամենակեցոյց, ոչ միայն զի ոչ պահեցեր զչա-
րագործին մեղաց յիշատակ, այլ և ոչ բանիւ յան-
դիմանեցեր. ոչ ոտն հարեր անկելոյն, այլ կարեկ-

ցաբար մատուցեալ զծայրագոյն ցուցեր զինամսն :
 Այլ քահանայապէս ըստ ահարողիւնեան տկար օրի-
 նին՝ զօրաւոր առ մահուն պաշտօն՝ դատաւարտիչն
 անիծիւք և բռնալիւր քարանցն ձգմամբ 'ի խորտա-
 կումն խոցելոյն արագեալ մատեար . և ոչ որպէս
 դետականն կարապետային անկատարագործ՝ 'ի յեր-
 կուցն միջի բաժանեալ խտրոց , հնոյն լուսնն և նո-
 րոյս սկիզբն , ունայն 'ի հոգւոյ յապաշխարանն հան-
 դիսացեալ՝ զվիրաւորելոյն տեսեր զվտանգ , զի մի
 սատակիչն օրինակուիք տապարաւն արմատակտրաւ՝
 զմահուն պաշտօն 'ի բեզ նկատեալ , յառաջ քան
 զփորձ առակայիցն սատակեսցի . այլ հեթանոսացն
 պահպան անունն ասորեստանեայցն , որք 'ի հրէիցն ըն-
 կալեալ զօրէնս ամբողջ պահեցին , զոր նոքա մոռա-
 ցան , նոյնն կցորդեալ մարմնոյդ վերարկուաւ մե-
 րակերպարան խառնութիւն , զազատարարն գծագրե-
 ցեր զաւետիս առ օտարազգիսն . և անարարդ ներ-
 գործութիւն անապականաւ ձեռն կարկառեալ , յա-
 րուցեր զմարդն նախնի մեղուցեալ 'ի մահ իւրովքն
 ծննդովք : Ատրումեցելոյն սիրտ բերկրեցուցեր , և
 զվհատեալն հաստատեցեր , և զթշուառացեալն միան-
 գամ՝ կրկին զուարթացուցեր : Աւազանին կենա-
 րար օծմամբն և բաժական լուսոյ լցեր . հացիւդ
 երկնայնով արարչականդ քոյին մարմնով նոր յեղա-
 նակեցեր : Ա երակացութեամբ երջանկացն ազանց
 ընտրելոյ յանձանձեցեր , զրգեցեր և խնամարկե-
 ցեր : Հանդարտութեաց գրաստուն տաժողութեամբ
 անզգուելի պահեցեր , մինչև յարկն լուսոյ ածեր : Ա
 ձեռն երկաքանչիւրոց միջնորդաց՝ նախնեաց և երկ-
 րորդաց տուչութե կտակաց կենդանականաց , մար-
 դասիրապէս դարմանատրեցեր : Այլ որպէս երբեմն
 ընդ Ա՝ ովսէսի՝ թէս տարածեալ արծուոյն օրինակաւ
 ընկալար զնա , և 'ի հանգիստն հանդարտուէ երկրին
 բարութեան առաջնորդեցեր , և զբանին կերակուր
 ջամբել հրամանատրեցեր վարդապետութեց :

Դ. Այլ արդ որ զբնաւն ծայրագունին բարութե
 լուսոյ յամենայնի բովանդակապէս հրաշագործեցեր ,
 զօցտողին զգանձ քեզ սեպհականեալ՝ զքո ստա-
 ցուածն առ քեզ դարձուցեր , կեցո և զիս մաքրեալ

'ի մեղաց պարտեաց, որ ձրի պարգեւս և անպատ-
րաստից . ընդ որոց և ինձ տացես քաւութիւն և
բժշկութիւն , բարեգութ , զօրեղ անքնին , ան-
եղծ , ահաւոր , օրհնեալ միշտ յաւիտենից յաւի-
տեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՀՆԳԵՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկող
առ. նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒԾՈՅ

Ա. ԻՍԿ զարձեալ աստուատ վերստին առ. նոյն
հեծութիւն սրտիս վտանգի ինձէն մատուցեալ, սո-
վին նուագաւ 'ի նոյն ոճ՝ բանի՝ զամենապարգեղ-
արգահատեցից, տագնապեալ ոգւոյս վտանգիւ 'ի
սպառ. իբր մեռեալ կենդանւոյ անմահիւ մաղթեմ
այ խոստովանեալ ընդ փառացիք զիմն անարգու-
թիւն, և առ չարեօքս իմովք զքոյդ բարութիւն .
որովք յաղթեալ գտայ քան թէ բժշկեալ, և ամա-
չեցեալ քան թէ համարձակեալ, ուխտակորոյս ա-
ւանդամոռաց :

Բ. Իսկ կրկին առական որ առ իս, որ ոչխարին
տրուակն տարացուցիւ , որ յետին անգգայութեանն
էր մատնեցեալ՝ մոլորեալ , և 'ի լերինս ուր ոչ է
այցելութի՝ ընդ գազանականացն դիւաց և կռոցն
վայրենութե թափառեալ, ոչ մերձաւոր գոյ սակաւ
մի հօտին , ոչ բան ունէի, որով և զցաւոցն աղէտ
պատմէի , ոչ ձեռն ձգողական, որ համերցն է ազդու
դական : Իսկ դու միայն գովեալդ յսկզբանցն յա-
ւիտեանց և յարդի ծնելոցս, գտեալ ըստ մաղթա-
նաց գոչման երգողին՝ զիս զմեղուցեալս յամնոյն
մոլորութե , ինչամոլորէն տեսութիւն կամաց հովիւ
կոչեցաք . և ոչ միայն հոգացաք , այլ և խնդրեցեր .
և ոչ գատեր միայն , հրաշագործ , այլ անձառեղի՞ք բա-
րեարդութիւն սիրոյ 'ի կենդանարարիք թոյլաւ բար-

ձեր, և ընդ երկնային զօրուն գասեցեր 'ի հայրենիդ քո ժառանգութիւն: Եւ արդ զուհիդ օրհնեալ այցելու գթածդ յողորմութե, եթէ զնոսա ընկալար զապաքանեալն աղերսանաց, որ մինն 'ի միջոց մահու սահմանի էր չարչարեցեալ, իսկ միւսն ըստ անբանիցն անզգայութե վտարանգի բացամեր ժութք յանբնական վայրի վարանեալ, 'ի բառաչ ձայնի բարբառոյ, որ անկերպաւոր աննշանական, անծային բարեխնամութեք տնտեսեցեր զտիեզերաւ հրաշն խնամողութի առ կորուսելոյն մեծ թշուառութի, յայտնեաց վերստին և արդ գթութեցդ խորք և բարերարութեցդ հոսանք՝ առ անօրինեալս առաւելութե վերագրելոցդ օրինակութեամբ, առ բազմօրինակ մահու պարտականս, առ որ 'ի բարութեանց խառնից քաղցրութեց յատուկ համն չար, առ անգամս մարմնոյ արժանաւորս հատման, առ համաւճարակ ամենաբոլոր ախտացեալ հոգիս վիրաւոր, առ հաւասարեալս անզգայութեց անամնոց, առ օտաւ րացեալս յընտանուէ իմաստնոց, առ անմահն հանգունակից բանաւորութեց: Որ եթէ տարացոյց գոյր, ես ասէի. թէ նմանակից գոյր իմ, պատմէի. թէ հանգունակից գոյր, ես ճառէի. թէ հաւասար գոյր, ես գրէի. թէ զուգագործ գոյր, ցուցանէի. թէ օրինակ գոյր, ես ազդէի. թէ յանցեալն, հայթայթէի. թէ 'ի ներկայումս աստ, ես յուսայի: Բայց քան զի անցեալ է ըստ օրինակ, և հրաժարեալ ըստ նմանութի, զոր միայն քո է քաւել, բժշկել և կենալ գործել, կենդանարար համայն մեռելոց, նորոգութիդ տիեզերաց:

Գ. () Ի եթէ սքն սրտի տեսութե երջանկին 'Խաւթայ անօրէնութի չարեաց բարձրացեալ ասի քան զգլուխ, և ըստ ծանրութեց բեռանց դժուարակրելոց յանցմունք մեղաց, իսկ որ առ իսկրին սխալմունք գերազանցէ քան զհեղեղին ջրակուտակ տիեզերասոյգ ամենասպառ ծովուն յորդութի, և գլխոց լերանց վերադրէ: Եւ շնչեցէ օդ քո քաղցրութե իբր առ Եդիւն, և որ զլերինս հալէ զօրութի, ցամաքեցուցանել զլիզն ջրակոյտս բազմակոհակս՝ և երկրակործան իմոցս պարտեաց և լեռնաւկարկաւ:

բարձրութեան մեղացս ամբարձելոց : Եւ համառօտեալ զբան քո հզօր՝ ամենակար հնարաւորութիւն հակիրճ հատուցմամբ , արասցես ահա ելս քառուէ , ըստ մարդարեկին , առ երկարաձիգս անօրէնութիւն . և ներելով իմս յամառութե , ով երկայնամիտ ողորմած օրհնեալ , թողցես միանգամայն , բարեգործեացես իսկապէս , հատցես բոլորովին զանվճարելի պարտուցս զարժանահատոյց տոկոսեացս տոյժս տարժաւ նակիրս : Եւ զի և չիք իսկ առ քեզ ցասուցն սրտի , և կամ բորբոքուցն բարկութեան , որպէս ոչ կրին նենգութիւնք և կամ նշմարանք մթութեան . քան զի կեանք են 'ի կամաց քոց և լոյս , և ոչ արարեր զմահ և ոչ խնդաս ընդ կորուստ մարդոյ ըստ 'Իաւթի և Սողոմոնի :

Դ . Եւ թէ մարդկան կարգեցեր զայս կէտ սահմանի մեծի պայմանի՝ 'ի բարեվիճակդ քո կանոնաց՝ ոչ փոխատրել անդրէն չարի չար , այլ եւ թանամնիցս եւ թն թողուլ անդուստ 'ի յաւուր զիրաքանչիւր մեղանաց զպարտս . և այդ բան առ մեզ , որ միշտ 'ի բնութե ունիմք բնաւորաբար ուղերձեալ զբիծս չարեաց անհամար բիւրուցնորոգ յայտնելոց , որք օրինաւորին երեկն յանդաստան սահմանի ամենաբոյս փշածին բնութեն , ըստ անսուտ քո վկայութե , որ թէ միտք մարդոյ 'ի խնամս չարի են արձանացեալ 'ի մանկութե : Ո՛ր որ զկատարեալ մաքրութին ունէր աւետարանիչն կենացդ բանի (Յովհաննէս , և զինքն ընդ հասարակաց բնութե լծակցեալ , հաստատեաց զճշմարտութիւն քո առ իմս ստուիյոյժ արդարացեալ . թէ ասեմք , ասէ , մեղս ինչ մեք չունել , սուտ առնեմք զնա : Եւ արդ կատարեալ է բան քո խնկեալ , և 'ի գլուխ ելեալ անպակաս 'ի ստուգութենէ առ իմս մոլորութիւն և դժնդակ անիրաւութիւն : Եւ ան ողորմանայեա յիս ողորմութեամբ , քաղցրութեան ճաշակաց աղբիւր , միայն օրհնեալդ յամենայն յաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ՎԵՇՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելած կրկին հեծութեան նորին հսկող
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍԲ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Եւ արդ դու միայն անձ երկնաւոր՝ բարձրեալ,
բարեգործ. քո է զօրութիւն, քո ներողութիւն, քո
բժշկութիւն, քո առատութիւն, քո եւս պարգեւք, քո
միայնոյ եւս ձիրք ձրի, քո քաւութիւն, քո պաշտպա-
նութիւն, քո հնարք անիմանալիք, քո արուեստք ան-
գտանելիք, քո չափք անչափելիք, դու սկիզբն և դու
կատարած : Վննդի ոչ երբեք ստուերացուցանէ
զլոյս ողորմութեւ քո՝ խաւար սրտմտութեւ. վասն զի
ոչ եւս գրաւեալ ընդ մասամբք ախտից՝ ՚ի վերդ քան
զբան : Պատկեր անպարագիր անդր քան զորքանու-
թի կշռութեւ, անչափ լայնութիւն փառաց, անտար-
բափակ ընդարձակութիւն հատու զօրութեւ, անամ-
փոփելի առաւելութիւն բացարձակութեւ, անտկարա-
նալի բարերարութիւն գթութեւ : Վու դարձուցաւ
նես, ըստ մարգարէին, յայդ զստուերս մահու. որ
իջեր կամաւ ՚ի տարտարոսն ներքին արգելականացն
բանտի, յորում և մաղթանացն դուռն էր աղիւեալ,
և գերեալ անտի զմեծերիցն կապուտ վտարանդե-
լոցն հոգւոց, սուսերք հրամանի յաղթական բանիդ
զկապ սատակման մահուն խղեցեր, և զմեղացն կար-
ծիս ցրուեցեր : Վարձ առ իս՝ որ զընդամզընդա-
նաւ վհիս տղմասիգ գգոյս յերկաթս մեղաց, վերա-
ւորեալ խոցմամբ սլաքաց բանսարկուին նետից :

Բ. Եւ դու յամենայնի տէրդ բարերար, լոյսդ ՚ի
մէջ խաւարի, օրհնութեդ գանձ, ողորմած, գթած,
մարգասէր, կարող, զօրաւոր, անպատում, անքնին,
անձառ, բաւական ըստ սթին Յակոբայ, անհնարիցդ
ամենից դիւրապատրաստ հնարաւորութիւն, հուր ծա-
խից զիւրիւս մեղաց, ճաճանց կիզանող ընդհանրա-
կան թափանցանցութեւ խորհրդոյ մեծի, յիշեալ զիս

յողորմութե քո, օրհնեալ, և մի յիրաւունս քո. 'ի ներողութե քո, և մի 'ի հատուցման. յերկայնմտութեան քան 'ի հաւաստութե: Եւ ի կշռեսցես զմեղանաց իմոց ծանրութի, ընդ քաղցրութե քո և մի ընդ արդարութե. զի առ սակ նախնուն՝ յոյժ է նուազեալ, իսկ 'ի ներհակ վերջնոյս՝ յաւէտ ծանրակիր:

Գ. Եւ զմատիւր առ իս, բարութի, որպէս յունկանն բժշկուի հակառակ քո համբարձելոյն. բարձ 'ի մեղուցելոյս զհոլմ մահու խռովութեանս, զի հանգիցէ յիս ամենակալ հոգիդ խաղաղութեան: Եւ քեզ փառք յամենայնի, յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

ԲԱՆ ԵՒԹՅՆԵՒՏԱՄՆԵՐՈՐԻ

Աւերսին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղմանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍԲ ԸՆԴ ԵՒ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Եւ զայն աղաչեմ զխնամակալդ վտանգաւորաց տաժանեւեաց կրից թաղծութեց հոգւոց վշտացելոց, մի յաւելուր հեծութեանս ցաւ, մի խոցեր զվիրաւորեալս, մի դատապարտեր զպատժեալս, մի տանջեր զչարչարեալս, մի գաներ զհարուածեալս, մի գլուրեր զանկեալս, մի կործաներ զգայթաղեալս, մի մերժեր զհեռացեալս, մի տարագրեր զհալածեալս, մի ամաչեցուցաներ զպատկառեալս, մի կշտամբեր զհարթուցեալս, մի խորտակեր զբեկեալս, մի խռովեցուցաներ զամբոխեալս, մի ալեկոծեր զբացեալս, մի սասանեցուցաներ զդողդեալս, մի շփոթեր զմրրկեալս, մի կեղեքեր զգիշատեալս, մի ջաղջախեր զբեկեալս, մի գօշեր զմորմաքեալս, մի կուրացուցաներ զխաւաքեալս, մի զարհուրեցուցաներ զապշեալս, մի խորովեր զխարշատեալս, մի մահացուցաներ զհեւանդս, մի բեռանց ծանրութեան մատնէր զտկարս:

Մի անուր յաւելլուր կարկամեալ թիկանցս, մի կըրկ նակի ողբումն դառն հեծուլթեանս, մի ուժգնապէս վարեցիս առ հոգս, մի սաստկապէս առ մոխիրս, մի անաչառապէս առ ստեղծուածս, մի ահարկուլ թեամբ առ փոշիս: Մի ընդհարկանիւր խստութիւն ձեռք ընդ փոքուս, լոյսդ ընդ ստորնականիս, բնուլ թեամբ բարիդ ընդ ՚ի բնէ չարիս, ողկոյզդ օրհնուլ թէ ընդ պտղոյս անիծից, քաղցրուլ թիւնդ իսկապէս ընդ համայն դառնութեանս, փառաւորեալդ անփոփոխ ընդ ամենեւին անարգիս, կենացդ նշնար ընդ կաւոյս զանգուածոյ, տէրդ տերանց ընդ տղմիս երկրայնոյ, աննուազ լիութիւնդ ընդ չքաւոր ստրկիս, անկապուտ ճոխութիւդ ընդ անպատասպար տառապելոյս, անկարօտ բարութիւդ ընդ ամենաթշուառ աղքատիս: Վանգի ո՞վ որ հասեալ յառաւօտ՝ և ՚ի ծագման լուսոյն խիթայ մթանալ, և կամ ընթերակաց կենաց՝ մահանալ, կամ ազատուէ՝ և պարտաւորիլ, կամ շնորհաց՝ և դատապարտիլ, կամ փրկութեան՝ և մատնիլ, կամ նորոգման՝ և եղծալ նիլ, կամ օրհնութեան՝ և տարագրիլ, կամ բժշկութեւ և վերաւորիլ, կամ լիութեւ և նուազիլ, կամ յաճախուէ հացի՝ և քաղցնուլ, կամ գետոց հոսանաց՝ և պասքիլ, կամ մայրենի գլոց՝ և նենգիլ, կամ խնամոց անծան աջոյդ՝ և զգուիլ:

Բ. Այլ արդ ընդ ախտացելոյն սաստկապէս մարմնոյն բորոտուլ հոգւոյս վտանգաւ և ես պաղատիմ, տէր եթէ կամիս, կարող ես զիս սրբել: Մեղ աչաքուացն նեղելոց մշտագիշերն խարխափանօք՝ մեծազական ձայնիւ հառաչեմ. ոչ որդի անուանեմ՝ Սաւթի, այլ ծնունդ էիդ նոյ դաւանեմ. ոչ միայն ռաբբի կոչեմ, որ վարդապետացն է պատիւ կարծողալ կան զիսկն գիտելոյ, այլ տէր երկնի և երկրի հաւաւ տամ: Այ ձեռինդ միայն ձգմամբ հպաւորութեան, ով բարեգութ ան մերձաւոր, այլ ՚ի բացեայ գոլով միջոցաւ մեծաւ՝ ակն ունիմ զօրեւքո բանիդ առ իմ բժշկութի: Այ թէ ինչ խտրոց կասկածանաց միջոցի բանի, որ երկմտութեն կարծի նշանակ, ՚ի մէջ արկանեմ կամելոյն և ողորմութեն, այլ կամիս որ պէս բարեգութ, և կարես որպէս զարարիչ - ասա

բանիւղ, և բժշկեցայց: Մեղ հարիւրապետին հաւատոց և ես լծակցեմ. ոչ մինչ անձուկ միայն բացակայութիւն հեռի լինելով խորան 'ի խորանէ հաւատամազդեւ քոյ կարողուեղ առ յարուի և բժրշկուի, այլ 'ի վերինն երկնի բազմելով և 'ի ստորինն երկրի բովանդակ, առ հրաշիցն սքանչելութի ոչ ունիմ հատուցանել:

Գ. Շնորհեա ինձ, որպէս դատակնիք բանին քո վճռեաց առ պոռնկին ընդունելութիւն, հնգից հարիւրոց դէնարաց պարտուց շնորհաբաշխութի՝ անձ բարութեց և տէր երանութեց, որ յաճախն ընձեռել՝ բազումն փառաւորիս, և 'ի շատն մատուցանել՝ նովին չափ սիրիս, և յառաւելն ողորմել՝ կրկին բարգաւաճիս, և յայսքան բարիս իրաւամբք գովիս, և անի տէր գովով հաւասարորդ ճանաչիս, և որ զգլորն ունիս՝ ընդ մերումն կշռիս, և անձառելեալ ձրիւ մերայնովքս վճարիս, և ընդ երկրաւորիս զանվախճանն պարտ վարկանիս, և մեծագրեալ քո ըզմերն՝ վեհս գոհաբանիս, և 'ի սակաւուն տուչութի դոյզն փառաւորիլ ոչ ամբարտաւանիս: Մքա և ինձ զնոյն գլթուի ունողիս զգործս անհամար պարտուց. զի և 'ի ճառս երախտեաց քումդ պարգեաց՝ նորին իսկ սակով սիրելն կարգեսցի. և քեզ փառք յամենայնի. ամէն:

ԲԱՆ ՈՒԹԵՒՏԱՄՆԵՐՈՐԻ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒԾՈՑ

Ա. ՄԴԵՆ ԵՍ Ծնունդս մեղաց, որդիս մահացու երկանց, արդարեւ անսահման բիւրուց քանքարաց տուժից գոլ հատուցանող 'ի միում աւուր: ՄԿԼ ոչ թէ առ փոքրկութի մարդկային մտաց հայցեմ ներութի, այլ առ աննուազ լիութի փրկչիդ (Յօի ՎՅօի

պաղատիմ մարդասիրութիւն . որ չէի երթեմն՝ և ստեղծեր, չմաղթեցի՝ և դու արարեր, չե ես եկեալ ՚ի լոյս՝ և տեսեր, ոչ յայտնեցեալ իմ՝ և գթացար, ոչ կարգացեալ՝ և խնամարկեցեր, ոչ համբարձեալ ձեռն՝ և նայեցար, ոչ պաղատեալ՝ և ողորմեցար, ոչ կերպացեալ ձայնիս՝ և լուար, ոչ հեծեծեալ՝ և ունկնդրեցեր, գիտելով զարդեան դիպուածոյս՝ և չանտեսեցեր, նախահայեացդ աչօք նկատեալ զպատժապարտիս չարագործութիւն՝ և յօրինեցեր : Այլ արդ զքո արարեալս և զքե փրկեալս և զայսբանեաց խնամոց յանձանձեալս մի՛ ՚ի սպառ կորուսցէ մեզացն հարուած գիւտք բանասարկուին, մի՛ յաղթեցէ յամառուէս իմոյ մառախուղ՝ ներողութե քո լուսոյ, մի՛ սրտիս կարծրութի՛ երկայնամիտ բարութեդ, մի՛ մահացու մեղիս՝ ամենակատարգ լրութե, մի՛ տկարուին նիւթոյ՝ անպարտելիդ բարձրութե :

Բ . Ահա կարկառեմ զկարկամեալ բազուկս հոգւոյս յանուն քո, հզօր արասցես ողջ իբրեւ զառաջեմն մինչ ՚ի գրախաթին փափկուէ զպտուղն կենաց կթեի : Այլ չկանդեալ գօսացեալ ՚ի կոր կործանմամբ ընդ կնոջն տագնապելոյ՝ կայ անուղղելի հոգւոյս թշուառութի, ընդ երկիր պշուցեալ մեզացն կքմամբ՝ առ տանայական բուռն կապանօք, զի մի զերկնայնոցդ ընկալցի զողջոյն . խոնարհեաց առ իս, միայն ողորմած, զի բարձրացուցես զփայտս խոնարհ բանաւոր անկեալ, և զջորացեալս ծաղկեցուցես ՚ի բարի կրօնս վայելչութե, ըստ անձաբանութեան ԾԺՄ մարգարէին : Արպէս զի ծնէ կոյրն անլուսաւոր՝ չու նիմ տեսարան, որով զստեղծչիդ նկատեալ զկերպ մաղթեցից, հզօր բարեգութ, միայն դու պաշտպան ակնարկեալ խնամովք անձառ քոյ սիրոյ՝ ՚ի շնչական խօսուն քո անօթս, յանկից գոյաւորութիւն լուսոյ հաստեցես : Ինդ երկոտասանամեայ չարեօք չարչաբեալ վշտագին կնոջն տանջեցելոյ՝ գետովք մեղանաց արեան հեղեղիմ . հայեաց ՚ի բարձանց անմատոյց լուսովք պարածածկեալ, ուր ոչ է քղանցք ձեռաստեղծական վերարկուի ձորձոյ, այլ տարածուին հրաշից ամենայն ուրեք զօրացեալ : Այլ օձու-

Թեամբ իւղով պատժապարտս ընդ մեղաւորին մատուցեալ առ կենդանաձիր ոտից զարչապարդ՝ զկաթիլս աչացս վարսիւք հերացս ընծայեցուցանեմ, այլ զամբիծ հաւատս ամբարձմամբ բազկացս ստոյգ դաւանմամբ հոգւոյ ողջունիւ շրթանց կափուցմամբ զերկիր համբուրեմ, խառնեալ հեծուծի աղբերցս արտաստուաց՝ բժշկութիւն հոգւոյս աղերսեմ: Ա՛յ առ նեալ մեղանօք հոգւոյս գոյութիւն լուծեալ մեղկութեամբ, և յերկուց կայից միայնակողմամբ անհաստատ հետովք, զընթացից գործին՝ նահանջմամբ չարին՝ զհետեւականն բարձողութի շինուածոյ մարմնոյս՝ առ ելս ծառոյն կենսառիթ պողոյն խափանեցելոյ, պատսպարեսցես անգրէն վերստին, միայն հնարաւորդ առ ՚ի փրկութիւն: () փառաբանարան հաստուածոյ կերպիս ՚ի քէն եղելոյ՝ ամբափակ խրցմամբ համրացոյց արգել հողմն բանասարկութիւն. հոգիդ քո ազդեալ մեծդ ողորմութեմ, ըստ յաւետարանին բժշկեցեցելոյ, հրաշափառապէս բարեգործեսցես բանդ կենդանի՝ ինձ խօսողութի անսայթաքելի: Անկեալ կամ չարեօք ՚ի մահիճն արտից ընկողնոց մեղաց՝ դի կենդանի և խօսուն մեռեալ, կարեկցեալ իմումս թշուառութեան՝ ողբականօք քքուանաց ձայնից, ով բարեբար որդի նայ, օրհնաբանեալ աչացդ ցօղով վերականգնեսցես ՚ի կենդանութի, իբր զսիրելին ՚ի յանձնչափան մեռելութենէ: Ատոյգ դառնացողս ՚ի դբի մեղաց կամ տարակուսեալ, ձեռն մատուցեալ՝ աշուն անստուեր որդի բարձրելոյ, հանցես զիս ՚ի լոյս քուամի նշուից: Անդ աղիողորմ թշուառութե կառնանման ձայնի այրւոյն ՚ի Ապրիլ մօր միամօբին, տառտանմամբ մատանցն, կոծմամբ կրծիցն, հօսմամբ արտաստուացն, տուայտանօք տխրութեան գիւմացն, և ես պաղատիմ վերջին հեծուծն, տուր յառնահատելոյս զքաջալերութի մխիթարութե գթած քո բանիդ, ասելով և ինձ գովեալդ բարի ստեղծիչ աշխարհի, թէ մի լար գերի բազմաց ողբալի. որով ընդ պատանւոյն կենդանացելոյ ՚ի վշտացելոյ ծնողին սփռփանս՝ զամենապարտ ոգիս ընկալայց ՚ի քէն ընդ նմին կրկին նորոգեալ: Անդ այսակիր անզգայելոցն դիւալլուկ և քարակոչկոճ՝ հեղձամղձուկ եղկե-

լի անձանցն , քստմենք զիսախուիւ հերացն , վայրեներեա բանդագուշեղցն , 'ի քէն ողորմեալ փրկիչ բոլորից , իբրեւ զնոսին առ քեզ դիմեցից . հերքեալ մերժեսցես զգուռդս չարացն ապականողաց 'ի քո խորանէս , զի ժամանեալ հոգիդ քո բարի այսրէն հանգիցէ , լցեալ զմարմինս մաքրութիւն շնչոյս՝ զգեցմամբ անդամոցս , զգաստ արասցես զխեղազարեալս ամենաթշուառ : Ընդ գերեցեալ զժոխաբնակաց վճտարանդեղցն հոգւոց արգելեալ կամ 'ի վտանգի . զճառագայթ ողորմուէ փառաց քոց ծագեալ՝ լոյսդ իմ անձկութե , 'ի կապանաց օցտողին զերծեալ զիս ապրեցուցես : Կաղտնորոգայթ աներեւութեբակ վրիպակ արահետ գարշութիւն մեղացս ջրգողեցեալ ոգւոյս կերպարան կայ 'ի տագնապի . զծածկեցեալն 'ի տեսողութեանց զչարագործին թիւնիցն այտուցմունս , քո ինքնաւորդ զօրեղութիւն որդի նյ , գթածաբար առողջացուցես : Դժգումազան տարազացեղիցն զանազանից աստաւորութեանց մահացուցաւ նողաց իւրականօք կորստեան բերիւք , դժնդակարմատն շառաւեղօք հաստատեցելովք 'ի յանդաստանի անօրէն մարմնոյս , տարակորզեսցես 'ի ձեռն ձեռինդ ամենակալի , որ արօրադրեալ միշտ՝ և մշակես զսահմանս հոգւոց առ բանիդ կենաց արդիւնատրութիւն :

Գ. Եւ քաջգի անցաւ ըստ նմանութիւն օրինակուէց յանցուածոցս վէր , ըստ ճարակողն քաղցկեղի , առ բնաւ անդամս մասնաւորեալ զախտին տարածումն , չիք սպեղանի իբր Խորայելի առ անչափութիւն խաւրանացն մատուցանել . 'ի խարսխաց բարձիցս մինչեցափն կառուցման լրութեան անդամոցս չէ առողջութիւն , այլ ամենեւին անբժշկուի : Իսկ դու՝ ողորմած բարերար օրհնեալ և երկայնամիտ թագաւոր անմահ , լուր պաղատանացս արգահատութե սրտիս վտանգի , որ կարդամս առ քեզ տէր 'ի նեղութե :

ԲԱՆ ԻՆՆԵՒՏԱՄՆԵՐՈՐԴ

Աւերտին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկող
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի :

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍԲ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. ԱՅԵԱՑ ամենահայեաց տեսութիւն կենաց
բարութեան յուսոյ 'ի մեծաբարբառ աղաղակ ցա-
լագնեալ անձինս հեծեծանաց : Ինչաս մեծութի,
անուռն ահաւոր, բարբառ կենդանի, լուր ցանկալի,
ճաշակ ախորժեղի, կոչումն պաշտելի, բարութի խոս-
տովանելի, ազգումն խնկելի, իսկութիւն դաւանե-
լի, էութի փառատրելի, գոյութի օրհնաբանելի,
տէր (ՅԺ ընդ հօր քում գովեալ և երկրպագեալ, և
ընդ հոգւոյդ սթը բարձրացեալ և վերաձայնեալ, որ
միայն մարմնացար վասն մեր ըստ մեզ, զի արասցես
զմեզ վասն քո ըստ քեզ, լոյս ամենայնի, յամենայ-
նի ողորմած, հզօր, երկնային, և այժմ զլուծեալ և
զխորտակեալ հողանիւթ անօթս՝ անծօրէն հրաշա-
կերտութի, աղաչեմ գթած, նորոգ հաստատեա :
() քոյին պատկերս մեղօք հնացեալս՝ 'ի քրայս հա-
լոցաց կայծակամբ բանիդ, պաղատիմ առ քեզ,
վերստին ձուլեա : () խախտեալ շինուածս քումդ
հանգստեան խորանի մարմնոյս՝ պահպանաւ հոգւոյս,
մաղթեմ բարերար, 'ի բնակութիւն քեզ մաքրա-
գործեա : Ե) 'ի հատուցաներ չարեացն իմ գործոց
զնոյն փոխատրութիւն : Երբեալ եմ ըստ մարգա-
րէին բանի՝ և ոչ 'ի գինւոյ. թափեա զմրուրս ան-
րէնութե թմբրութե մահու բաժակիս՝ ազատարար
հրամանաւդ ամենակեցոյց, զի մի զքոյդ քամեցից 'ի
վերջին աւուր յետնում հատուցմանն :

Բ. Երբար ես յիրաւունս քո, և յաղթող 'ի դա-
տաստանի. եթէ մահու մատնես, չմարիտ են գործք
քո. եթէ դատապարտես՝ աստուտ սկսեալ զտան-
ջողականն կշտամբուի, ստոյգ են հատուցմունք քո.
եթէ յանդունդս խորոց սուղեացես, թէ զկենդանու-

Թի շարժմանս բարձրեա, Թէ զբանիս զօրուի ունայնացուցեա, Թէ զաչացս պատուհանս ստուերացուցեա, Թէ զկենացն ճաշակ 'ի քեզ ինքն ամփոփեցեա, Թէ զհասարակաց կերակրոյս դարմանս բարձրեա, Թէ զաւուրցս հարստութիւն համառօտեցեա, Թէ ընդ իջման քաղցրութեցօղոյ՝ և հուր տեղացեա, Թէ 'ի լուութենէ բանի քոյ սովեցուցեա, Թէ զականջացս դրունս խցցեա, Թէ զշնորհիդ ձիր կտրեցեա, Թէ զգետին յատակի ոտիցս սասանեցուցեա, Թէ յանձկալի երեսաց լուսոյդ քոյ հանցեա, Թէ 'ի համօրէն աշխարհէ աստի հերքեցեա, Թէ փայլատակմամբք հրոյ պակուցեա, Թէ անբժշկական ցաւօք դատեցեա, Թէ դիւաց չարաց մատնեցեա, Թէ զազանաց ժանեօք մանրեցեա, Թէ հողմով ցասման հոսեցեա, և Թէ այլ ինչ նորոգ արարած տանջանարանաց կազմեցես՝ չար քան զտարտարոն և սաստիկ քան զգեհնն, Թաւաւորագոյն քան զորդունն, տարակուսելի քան զխաւարն, երկիւղազին քան զխորխորանն, ողորմելի քան զմերկութիւն, վճկայեմ անձամբ անձին՝ յոյժ պարտապան գոլ սօցա :

Գ. Եւ քանզի յաւէտ տպաւորագոյն են նմանութիւն փոխատրութեցն առ ազգակցութի մեղանացս՝ իբր պատկերակիցք միատեսակք զուգաշաւիղք նշանակիչք այսր խորհրդոյ, արդ կարեւոր է խոստովանել և յանդիմանել զերեսացն ծածկոյթս առ ծանօթութիւն խնդրողին : Եւ քանզի ոչ ջրման կականն խրոխտականութի սանձեցի, յարժանի կրեմեղկելիս զանզովանալի զկիզումն : Եւ քանզի ոչ սիրեցի զլուսոյդ աւետիս, արդար հատուցմամբ 'ի մըթութի ըմբռնողական միգին կորստեան վրիպեալ դանդաշեմ : Եւ զի ոչ խտրեցի զմանունս փոքունցն յանցանաց, իբր անմիառակարք վարկանելով, պատկանապէս 'ի խաճանողականացն զազիրն զեռնոց խթեալ խոցստիմ : Եւ զի ոչ ձեռն կարկառի առ կիրս վտանգաւորին՝ այց առնել նմին, 'ի գէպ իսկ ըստ գծագրութե այսր օրինակի ապականուէն դժոյ նուիրեալ մատնիմ :

Դ. Եւ արդ ոչ յանձնուտ ամենաբարի գանձուցդ չարիս, և ոչ 'ի լուսոյդ նշուողից խաւար, և ոչ յապաւինութենդ գայթապուի, այլ ես ինձէն կորցուտեան որդիս գտի զայսոսիկ . մեղանք անօրէնութե իմոյ գանձեցին նիւթեցին զայսքանեաց բարկութե մթերս . հոգւոյ իշխանին մոլորութե հնազանդեալ, թողի զտեղի քո նորա, ըստ գրոյն խրատու յանդիմանութե : Եւ քանզի յայտնեցաւ յետուստ գաղտնեաց առականաց մարմնոյս անդամոց, և արկաւ զեքեսօք կերպիս անվայելուչ ստուեր ամօթոյս, ըստ մարգարէին առակի, տգեղս ցուցեալ զիս ամենեկին իբր մերկացեալ խայտառակեցելոյ պոռնկի, ծագեալիս զլոյս քաւութե արքայ երկնաւոր . զի թօթափեալ զմեղաց փոշիս, ըստ աւետեաց ձայնին դարձելոցն 'ի Նաբելոյնէ, նստայց վերստին կանգնեալ 'ի հողոյ, և 'ի հաստատութի յուսոյդ հիմնացեալ անսասանելի, ըստ եսայեան բանին, զգեցեալ զգորութի բազկի կարութե նախնում մաքրութեն, վասն մեծութե փառաց քաղցրութե ամենապարզե քոյ անձութեդ . օրհնեալ յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ

Վերտին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակող
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՅ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾԱՅ

Ա. Տի՛ր տէր անոխակալ և երկայնամիտ, ներող, բարեգութ, հօր, ողորմած . ահա ճշմարտութե եմ գործք քո, և խոստովանեալ դատաստանք քո . վկայեալ են ընտրութիւնք քո՝ տեսողդ ծածկութից : Ինդ երից երջանկաց մանկանցն՝ որք կիզանողաւկան բոցոյն փորձեցան և ոչ փնսեցան 'ի Նաբելոյնի, զնոցա թախծութե զերզն հառաչեմ, մեղայ, անօրինեցայ, յանցեայ, ապստամբեցայ, և պատուիրանաց քոց ոչ անսացի : Եւ քանզի մաքուր

գոլով 'ի ֆնասուց նոքա, և զայս խոստովանութիւն գոչէին, իսկ ես ընդ նոցայն՝ նովին աղերսիւ ձայնակ ցեալ սմին ողբոց երգուէ, և այլ յաւելից՝ ամենապարտս մահու : Ինդ 'Դանիէլի երանեալ և սք մեծ մարգարէի, որ 'ի քում հարազատութե ազգականութե տանն (}ուդայի՝ շառաւիղ ընտրեալ, զնորայն առեալ ընդունական և նուիրական բանից պաղատանս, իմովս պատժականութե գոչմամբ հեծութեա և այլ կրկնեցից : Ի մէջ գիտութեա՝ անպատշաճականս գնացի, զարտուղի սխալեալ դժնդական պէս . այս է ամենայնիւ ամենայն իրօք մեղանչելն : Իստ սահման կշռութե կամաց քոց արտաքս վաղեցի . որ է հաւաստի կերպարան բասիր անօրէնուէ : Ինգիտիցն չափոց չարութե գործոց լրումն յաճախութե նիւթեցի . որ է ճգրիտ պատկեր յանցաւորութե : Եպառնացար, և ոչ զարհուրեցայ . արգահատեցեր, և ոչ երբէք լուայ . որ է ապտամբութե յայտնի նշանակ : Բեզ արգարութի հանդերձեցեր, բարերար, և ինձ ամօթ և պատկառանս պատրաստեցեր . քեզ փառս վայելեալանս, և ինձ նախատինս յարմարաւորս . քեզ քաղցրութե յիշատակ, և ինձ մաղձ քացախեալ 'ի կատարածի . քեզ բարեբանութի անլուծի, և ինձ ձայնս ողբոց աղաղակի . քեզ օրհնութիս երգոց խնկելի, և ինձ մերժումն տարագրութե . քեզ իրաւունս բազմարժանիս, և ինձ պատասխանատուութիս ամենավարանս . քեզ բարձրութիս անճառ գովեստից, և ինձ զաճիւն լիզելոյ պատիժ ձաղանաց :

Բ . Եւ արդ ընկալար դու բարեաց ընտրութեց անկշիռ սահման՝ զբոյոցդ ախորժականաց կնդրկաց պտղոց վերառեալ ըստ քեզ, և ես զիմոյս աստէն առսմին պարսաւանս յոգունս կրկնակի բարդեալ ինձ ըստ իս : Իսկ եթէ անարատիցն մաղթանաց այս եր յանճնաւորի, իսկ ինձ զորս հիւսեցից շարս և տողս բանից դարովականաց, որ քան զամենայն դժնեայս յաւէտ վրիպեցայ : Եւ ոլորեցայ անառակ ընթացիւք 'ի միտս վայրենիս . յանդգնեցայ չթամբք խօսից 'ի բանս երկրաւորս . զակատեցայ անկասելի 'ի պատկառելեացն գործոց : Վքացայ, վերացայ, որ յետ

սակաւ մի ժամանակի 'ի հող մահու եմ իջանելոց .
 գոռոզացայ , բարձրացայ , որ և ոչ զգրաւական հոգ-
 ւոյս տուրեւառութե շնչոյս ունիմ 'ի ձեռին : Ի՞նչ
 բարտաւանեցայ փոշիս շնչաւոր , ամպարհաւաճեցայ
 կաւս ճայնաւոր , հպարտացայ հողս անարգութեան ,
 'ի վեր ամբարձայ մոխիրս մերժելի , բազուկ կառու-
 ցի բաժակս մանրելի : Տարածեցայ առաւել իբր վեհ ,
 և դարձեալ իբր զհերքեալ առ իս ինքն ամփոփե-
 ցայ : Ինչպէս թէն բոցով ցոլացայ տիղմս բանաւոր .
 իբր զանմեռ ոք մեծամտեցի , որ ընդ քառոտանեաց
 մահու եմ փակեալ : Վերկս արկի կենցաղոյս սիրոյ ,
 և 'ի քեզ թիկունս փոխանակ դիմաց դարձուցի . 'ի
 թռիչս մտաց ընդ խաւար խորհրդոց սլացայ . զան-
 արատ հոգիս մարմնոյս փափկութիւն յաւետ վտտե-
 ցի . զգորութիւն աջական կողմանս տկար արարի , ահե-
 կանացս կայից ուժգնութիւն տալով յաղթեցի : Այս քեզ
 իսկ տեսի հոգացեալ վասն իմ , զոր չէ աստ գրելի , և
 ոչ պատկառեցի . իբրեւ զհաւ վայրենի սրացայ , ըստ
 ովսէեանս բանին առ Լաբրեմ , 'ի նախնին իմ սովո-
 լութի : Աստուծոյն վայրի ընդ պատաղմունս այսր
 կենցաղոյս շրջանակեցայ . ոչ կացուցի յոտին զերի-
 վար մտաքս երասանաւ բանին : Ինչ հին չարութեցն
 նորոգ ինչքնաստեղծութիւնս գտի . անուրս ըստ Ա-
 բայ ծանուունս և անտանելիս ինձէն ինձ սաստկացու-
 ցի . առեալ անկարկատելի , ըստ Լաբրեմի , զանձն
 իմարարի . իբր զվիժած անգրեղի կոչման , ըստ առա-
 կարկութիւն , 'ի մարդկանէ համարոյ եղծայ . իբր զհան-
 դերձս ինչ ապարահից , ըստ եսայեան բանին , զազ-
 րացայ . որպէս զթրծեալ աման խեցեղէն փշրեցայ
 անարժարծելի . ըստ բամբասանացն Լաբրեմի 'ի մար-
 դարէնս զչորրորդ չափն անօրէնութեան սատակման
 ինձ պատրաստեցի : Եւ զինչ ստութիւն առ այս և
 զայս յաւելուլ ընդ այս . քանզի զվրանն իսկ դիւա-
 նութեւն Սողոմոնայ առ ինձ այսրէն՝ առ դժոխոցն ժա-
 ոանգութի , լքեալ զերկնայինն յեղանակաւ իմն .
 օրինակի նմանակիր ձեակերպութեան , որպէս առակ
 պատկերի աստեղն (Ինքանայ բաբելականի՝) Եւս-
 րայելէ պատուեցեալ ցուցաւ 'ի Սինայ :

Գ . Իսկ արդ զի 'ի նախնի շնորհին համարձակու-

Թէ դարձեալ փոխեցայ, զրկեցայ, ելայ, հեռացայ, բաժանեցայ և անպատուաստելի կտրեցայ, արդ ընկալ զիս տէր վերստին կերպարանեալ 'ի պատկեր հոգւոյ, զանարժանս կենաց իբր զմահապարտ, իբր զչարագործ, իբր զպատկառեալ, իբր զկոխան եղեալ բանասարկուին, որպէս զանբժշկելի մանրեցեալ, որպէս զհասեալ յատակս մահու, որպէս զգարշեցեալ, որպէս զխոտան գտեալ քո կոչմանդ, որպէս միանգալ մայն 'ի կորուստ վարեալ, որպէս դեգերեալ, որպէս վանեցեալ, որպէս տարակուսեալ, որպէս թշուառացեալ, որպէս վհատեալ, որպէս կործանեալ, որպէս խորտակեալ, որպէս բեկեալ, որպէս զթախծեալ, որպէս յոգի տրտմեցեալ, որպէս թշնամանեալ: Իսկ դարձեալ ակնարկելովք՝ զթած, մարդասեր, հզօր, 'ի յաղերս բանիս՝ որպէս զղջացեալ, որպէս խոստովանեալ, որպէս 'ի յոտս քո դիմեցեալ, որպէս զապաշխարեալ: Որ կշռես, գրես և մեծ համարիս զհառաչ հոգւոյ և զազդումն շնոց հեծութեան, զկսկիծ շրթանց, զպապքել լեզուի և զտխրականու թիւն երեսաց, զկամս խորհրդոց և զյօժաբութիւն խորութե սրտից: Որ փրկութիդ ես անձանց, և տեսող ոչ գործեցելոց, և ստեղծիչ բոլորից, և բժիշկ վիրաց աներևութից, պաշտպան յուսացելոց, և բարեխնամող տէր ամենեցուն: Եւ քեզ փառք յամենայնի, յաւիտեանս . ամէն:

ԲԱՆ ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ԱՌԱՋՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւերած կրկին հեծութեան նորին հոգով
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի:

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒԾՈՑ

Ա. Եւ քանզի ես ինձէն անձամբ իմով ինքեալ
գրաւ 'ի մահ՝ ոչ կացի երբեք 'ի յոտս մարդոյ, և ոչ
սիրտ բանականի ստացայ, ըստ գրոյն, և բանգի
ոչ փոփոխեցայ 'ի նախակարգելոցդ, և ոչ ընդ բար-

ւոր ուղին ընթացայ, ընդէր ոչ զխոտորնական հե-
տոցն խաւարայնոց զդէմն ցուցից 'ի սահման կարգի
այսր ընթերցուածոյ: Եւ որս ածեալ յարմարեալ
առ սոյն զկերպարան տեսակի բանիդ երեսաց, ըստ
վերագոյնդ նշանակելոյ անփոխադրելի պահելով,
խոստովանեցայց վերստին դարձեալ աստանօր զմնա-
ցեալ չարութեցն պիծս, զոր յաջորդաւդ է իմանալի:

Բ. () տար ժանտագործս արժանապատիժս՝ աճե-
ցուն արարի գնացիւք անսաստուծեան զգունդն Բե-
լարայ: Ապաւս կայծից և ցոյցս վազից խաղալ-
կացն դիւաց գարշելեաց ճարտար խաբողաց ծուլու-
թիս իմով շնորհեցի: Վասն գաղտնիս և խոցուածս
անյայտս 'ի կործանեցելոցն դահճաց ընկալայ: Այ-
հերբեցի զվանեալսն խաչին Վճի, քան թէ անդրէն
առաւել կրկին իսկ զօրացուցի: Այսն իմոյ հիշոյս
անօրէնութեանունդ Վճի հայհոյի 'ի մէջ այսականաց,
որպէս վասն Խորայելի 'ի մէջ չեթանոսաց: Նարուածս
հարուածոց փասակարս ապականութեանց ժանգոյ
և թրթրոյ և այլոց կերչաց վատնողաց զծաղիկ հոգ-
ւոյս, ըստ սքնի Նովելեայ հրաշական ողբոցն, որ 'ի
ցոյցս երկրի վասն Խորայելի՝ յառակս հինից և չա-
րաց հոգւոց, յիս ինքն տնկեցի. ստեղծանել զնոսա
պատրաստեցայ, քան թէ սատակել: Բեւրս կու-
տեալ հաւաքեցի անձին իմում մարտիկս մահազէնս.
կտամբիչս ինձ գոյացուցի անիրաւս և անպատկա-
ռելիս. ներհակս ինձ զօրացուցի ապառուս և ան-
կուռելիս. դառինս ինձ առի մասունս ընդ քաղց-
րաւենեացն ճաշակաց, առ ստացողն միշտ նենգա-
ւորս, և առ բանսարկուն յաւէտ հաւատարիմս:
Եւ աղ աղէտիս, վիշտ վտանգիս, խաւար ամօթոյս,
մութ պատկառանացս. զիմիդ և առ բանիս յան-
դիմանութի համարձակեցայց. մեծ է ձայնս գուժի,
և անբերելի բողբոս աղաղակի: Վանգի թէ զհոգիս
էր զիմ տեսանել, տգեղս և նուաղս և ամենեկին
ներգեւեալս, ցաւովք հեծուես 'ի վերջինս վարեալ
վարանումն, և մրձոտեալ աղտեղեալ գունով զազ-
րութե իբր զպաշտօնատար մեհենի. վասն զի նոյն
է սպաս տանել ձուլեալ պատկերի, և մեղաց ախ-
տի: Եւդ էս գնացի ընդ այս ճանապարհ կորստեան

հետոյ խաւարի . ետու զբաժինն քո ցանկալի յանապատ անկոխ, ըստ մարգարէին որ առ քահանայսն Խորայէլի ամբաստանութէ :

Գ. Լա զիարդ ասացից անձին իմում մարդ՝ գրեալ ընդ անմարդիս . և իբր անուանեցայց բանական՝ անբանիցն յիմարութէ կցորդեալ . և որպէս կոչեցայց տեսանողական՝ մթացուցեալ զլոյսս որ յիս . և ընդէր համբաւեցայց զգայական՝ զիմաստիցս շրոշնս փակեալ . կամ որովք ցուցայց տպաւորութի նկարագրուէ անեղծին շնորհի՝ անձամբ ինձէն յոգի մա հացեալ . նա և ոչ շարժողական և կամ շնչական ունիմ անուանել, թող թէ հոգեկան կամ մտաց ընդունական . անպիտանս՝ ի թիւս անթոյ, անարգս՝ ի քարինս որմոց, արհամարհեալս ի կարգս կոչեցելոց, վատթարս ի յազգս հրաւիրելոց, արհաւրօք մահու պակուցեալս, անխրախուսելի ի բոլորեցունց՝ ցաւովք և տանջանօքն Լորուսողէմի ըստ Լարեմիայի բանին խրատեցեալ, պակասեալ աւուրցս ի հեծութէ, և ընթացք ամացս ի հաւաքմանէ, ըստ նուագարանաց երգողին : Իբր ասուի ի ցեցոյ և փայտ ի յորդանէ, ըստ իմաստնոյն բանի, ի խիթմանէ սրտիս հալեցայ . իբր զոստայն սարդից մաշեցայ, ըստ սաղմոսողին, և խոտան գտայ . իբր զամպ առաւօտեայ և զցօղ վաղորդայնի, ըստ մարգարէութեանն ձայնի, սպառեցայ : Եւ ոչ ի մարդոք ունիմ զլոյս, եթէ անիծեալ ի տեսանողէն անյուս սադրելի վհատիմ, այլ ի քեզ տէր իմ ոգեսէր, որ ընկղմեալ ի քոյդ զթութեանց բարեաց անբաւից, և ի բեւեռելոյն ժամու ի խաչին մաղթեցեր մեծդ օղորմուէ առ հայր քո բարձրեալ՝ քո շարժարողացն : Երդ շնորհեա ինձ յոյս քաւուէ, կեանք և ապաւէն, և ի տուր շնչոյս թշուառի՝ առից զոգիդ քո բարի : Լա քեզ ընդ հօր հոգւովդ սրբով՝ զօրութի, յաղթութի, մեծութի և փառք յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ԵՐԿՐՈՐԴ

Վէրտին յաւելած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մալթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍԲ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. ԴԱՐՁԵԱԼ այլաբանեցից 'ի նոյն շարունակ
բարդեալ զկշտամբանացս եղանակ դարովեալ ան-
ձինս, ածեալ մատուցեալ կրկին կացուցեալ նովին
պատկերաւ 'ի նոյն պայմանի. Թերեւ գրեցէ ինձ
ամենագէտն զայս յանդիմանութեան դատակնիք
կսկծեցուցանողականս բանի ճշմարիտ խոստովանու-
թի համայնից գործոց գաղտնութեց չարեաց:

Բ. ԴՆԼ ոմն ձիս խօսնական կարծրերախ սանձա-
կոտոր արձակեբասան, յովանակս անհամբոյր վայ-
րենականս և անկրթական, երինջս աւողական ան-
ուղղական և անվարժական: Մարդս մոլեգնական
տարագրական և կորստական, մանուկս մեղանչա-
կան անխրատական և վարատական, տնտեսս մա-
հապարտական տարտամական և անգործական, բա-
նականս անասնական գաղանական և անմաքրական:
Զիթենիս ամայական անպողական և կործանական,
մարմինս հոգւոյս իմ Թախծողական դատողական և
տանջողական, խոցեալս անբժշկական անխնամական
և անկանգնական: Սկի շարս կայսերական՝ արդ-
վատնական և անգտական, ծառայս սխալական փա-
խրստական և Թշուառական:

Գ. ԴՏԱ ես ինքն ինձէն կամաւորապէս անձնա-
մատն և մարմնակործան, հոգեկորոյս և միշտ մտա-
խաբ, կամակոր իսկ և սրտաբեկ, ուշամոռաց և
հանձարագրաւ, զգայազիրկ և իմաստասպառ, յայ-
րատատես և եղեռնալուր: Ես աստուստ և անդուստ
բնաւիւք բորբոքմամբ մահաբեր երկամբք փա-
սեալ, ոչ միով իւրի տեսութեամբ 'ի գործ ընտրուն
քեզ պիտանացուս, տէրդ բոլորից. ողբամ զորո-
վայնն, որ երկնեացն զիս. աշխարեմ զստինան, որ դիե-

ցուցին . ընդէր ոչ մաղձ մակարդեալ ընդ կաթինն ձգեցի, և զիսորդ ոչ դառնութի ինձ ընդ քաղցրութե ջամբեալ մատուցաւ : () Ի եթէ ես ինձէն անձին իմում գԺնեայ դատախազ համբարձայ այսքանեօք բանիւք, և ունիմ տակաւին զսուր բարկուէս անխոնարհելի, ո՞վ ոք 'ի յերկրածնաց աստի զիս ողորեսցէ . զամխայտառակեցից, զքնաւ էութիւնս դատեալ տուժեցից, զհամօրէն զմիասակարացն ըզգունդ գանեցից, զխոցողացն զինուորութեց դատաւ խաղեցից, զգայականացն գլխաւորութիւնս կշտամբեցից : () Եղայ ամենայնիւ յամենայնի, ողորմեա գթած . ոչ նոր ինչ գտեր յիս գյանցանացս պարտեաց մառախուղ, այլ նոյն եմ յաւէտ նովին պատահամբ պարտաւորութե, անկեցելի ձորձով սխալեալ առաջի քո՝ անփոփոխելի, և դու միայն իսկապէս գթած օրհնեալ մարդասէր, ընդ աջմէ իմոյս փրկութե կանխեալ ներութե անայլայլելի :

Դ. Երդ մատո, իննամակալ, հզօր, երկնաւոր, բարի, ամենից հաստիչ յոչէից, զբանիդ զօրուէ իմաւ տից կայծակն 'ի գործի ազդման լեզուիս շարժուէ, առիթ մաքրութե յամենուստ զգայականաց գոյաւորութեց յիս մասնաւորելոց՝ քո ձեռակերտից, սուքօք առ 'ի քէն եղելովք և բժշկելովք կրկին հանդերձանօք, անպակաս ձայնիւ, անհատ բարբառով, քեզ վերընծայել գոհաբանութի 'ի փառս մեծուէ հօրդ քոյ նյ մերոյ, յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ԵՐՐՈՐԴ

Վերսին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ

ԽՕՄՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒԾՈՑ

Ա. Տիւր անձ ամենայնի, զօրաւոր յամենայնի, անպարագիր և անվայրափակ տեղի ամենեցուն . բաւոր իսկութե հուպ յամենեւին, անուրեք վայրից,

և չիք սահման առանց քո: Այն երևեալ երբէք, և ոչ տեսականութիւն առանց քո ծագման լուսաւոր: Փառք ահաւորուէ, անուն անհասութեան, կոչումն մեծութե, ձայն անբաւութե, խկուի անքննութե, անմատչելի հեռաւոր, և անընդմիջելի մերձաւոր, տեսող հեծութե, նկատիչ թշուառութե, մտաւկաց թախծութե, ամենաբոյժ հնար անճարութե, հայր գլխութեց, ծագող ողորմութե, նո՛ւ միսթաւորութեան:

Բ. Հայեաց տէր ողորմութե 'ի պատկեր վշտաց դառնութե բազմալտանդ կրիցս կարեաց, զոր հանդէպք տարածանեմ. կցորդակից լեր բժշկապէս, և մի 'ի խոյզ ընտրութե կոչեր դատաւորաբար: Արդարեւ մեծ է վտանգ տարակուսանաց ցաւոց այսր վարանման, յորժամ իցէ մարմինն մեղօք գրաւեալ, և անձն 'ի գործոց չարեաց ոչ մեկուսացեալ, գործնականացն գործի սովորութիւն կարեաց կապեալ, զանգուածն հանդերձանաց մահացու կրիւք շաղախեալ, զգայութիւն սրտին իմաստից խեթիւ խոցութեալ. ակնկալութի բարեացն բնաւին բարձեալ, և 'ի բանականութեն ընդ անասունս դասակարգեալ, և զազիր գարշութի ընդ գոյութեն շարամանեալ, և տեսականացն ողջ ելով իմանալիքն վիրաւորեալ, և 'ի սաստկութենէ յանցանացն յիշատակի յաւետյուսահատեալ, և տաքնապաւ նախագործելոցն միշտ տարակուսեալ, և յատկուի աղերսին 'ի սպառազտորեալ, և խղճիւ մտացն յուզմանց կրկին ճենճերեալ, և ձեռն 'ի մաճի գործոյն գլխունոցն հետազօտեալ, և կերպ 'ի յառաջ դիմեալ՝ ոտք 'ի վերջ կոյս յետահարեալ, և գիտութեամբ էիցն՝ 'ի էիցն միշտ խաբեցեալ, և 'ի մտացն մարտ՝ 'ի փոքունցն յաղթահարեալ, և 'ի թառանջ սրտին հագագին դուռն հրդեհեալ, և խոնաւ զօրութիւն քմացն ամենայն ուրեք տոչորեալ, և անարեւ մի գով յամենայն մասանց պարփակեալ, և լայնութի ակնկալութեանն ամենեւին 'ի սպառամիտեալ, և անբերելեացն տոյժ 'ի զգալիսն տպաւորեալ, և եղկութի կորստեանն 'ի յուշ անդ եկեալ, և դատականիք հատուցմանն 'ի դիւանի մտացն գրեցեալ, և

բարերարին ակն 'ի ցասումն իմն երեւցեալ, և լոյսն բնութիւն զանկուածոյ հողոյս զայրացեալ, և ահաւորութիւնն ընդ փոքրկութիւնութեն ընդհարեալ, և միշտ որոտմամբ բանից բանաւոր մոխրոյս բարկացեալ, և իրաւանցն վիմօք զարժանիս մահու կոշկոճեալ, և որ իմն է տաղանդ՝ յանառակս աստէն կորուսեալ, և պատուական իրին ստացուած իբրեւ անարգ յերկրի թաղեալ, և տաժանմանցն արգասիք ծուլութեանն մթով ծածկեալ, և իբրեւ զ'ի բաց բարձեալ նշմարան ճրագի չերեւեալ, և պատասխանարան լեզուիս՝ յիրաւանցն օտար՝ կարկեցեալ, և անհամբոյր շրթանցս դրութիւն օրինաւոր դատմամբ պապանձեալ, և յուզմունք մտացս՝ 'ի զանազան մասունս ցնդեալ, և զկեանք 'ի վերայ օգտին ոչ ինչ գիտացեալ, և 'ի կշռութիւն բարւոյն ընտրութեան յիմար երեւեալ, և ընթացք ելլցն նհանջմամբ չարին խափանեալ, և վառարան իւղոյն աճիւնովն հնոցի լցեալ, և անուանս գիր 'ի կենաց մատենէն եղծեալ, և կշտամբանք ընդ երանութեան անդ արձանացեալ:

Գ. Եթէ զինուոր տեսանեմ, մահու ակն ունիմ. եթէ պատգամաւոր, խստութեմ. եթէ մատենագէտ, մուրհակի կորստեան. եթէ օրինաւոր, անիծից. եթէ աւետարանական, փոշոյ ոտիցն թօթափելոյ. եթէ բարեկրօն, յանդիմանութեան. եթէ ապառուժ, կսկծման: Եթէ ջրովն ընտրութեան փորձիմ, խորտակիմ. եթէ դեղ ինչ դատման ձգեմ, սատակիմ: Եթէ բերս նկատեմ բարութեան, 'ի կարծեաց չարեացս փախնում. եթէ ձեռն համբարձեալ, կորաւ նամ. եթէ փոքր ինչ խրտուիլ, սարսեմ. եթէ սակաւ մի թնդիւն, ընդոստիմ. եթէ 'ի խրախճանս ըմպելեաց հրաւիրիմ, դողամ. եթէ մեծիդ յանդիւման լինիմ, սարսափեմ. եթէ 'ի հարցումն բանի կոչիմ, կարկիմ. եթէ իրաւամբք քննիմ, համբանամ: Եւ որ այսքան ամենաթշուառ և ողորմագին տալակուսանացս 'ի վերայ միմեանց բարդելոց, որք զստորե զգայականաց սրտիս գոյութեմ 'ի ներքուստ անտուստ անբժշկական ցաւօք՝ աներեւակի նետիւք խոցոտեալ, անարտաբերելի մշտակիր յառաւանց

Հանապազամուխ բեւեռեալ աստուտ ընդ հոգւոյս ,
լցեալ շարաւով կրկին հարուածով , վտանգ սատակ
ման մահու գուշակեն : ինարախ մթերից պատեալ
զերկաթով գաղտնեացս ծածուկք ազդեն ինձ տագ-
նապս՝ վերս պահեալս անխնամարկելիս ընդ ելշնչոյս
տուրեւառութե . յորոց նեղուէց չարաչար ճնշեալ
աղաղակ ձայնիս , խառնեալ արտասուօք՝ կողկողա-
գին թախծանօք հոգւոյ , բարեգործիդ հնարաւո-
րուէ յերկրաստեղծիցս նահատակաց ընդ իմ մաղ-
թողաց , վերջին հեծութիւն և ես ընդ նոսին արտա-
սուօք ողբոց ամենեքումբք նուիրողք՝ զաղերսանս
րդձիցս՝ ի ստորնայնոցս աստի յերկինս առաքեմ :
(Նորհեա տէր անդորրութիւն կենաց հանգստեան
ողորմելի վաստակեցելոյս՝ ի յրնդունայն երկրագոր-
ծութիւն , համայնդ յամենայնում , ամենայնիւ ստա-
ցեալքեզ փառս :

ԲԱՆ ՔՍԱՆԵՐՈՐԻ ԶՈՐՐՈՐԻ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ

ԽՕՍԻ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա . Եւ արդ որո՞ց խնդրոց արժանաւոր վարկա-
նելով զիս մատգիմ աղերսել , արքայութեանն յոր-
մէ վրիպեցայ , եթէ փառացդ վայելութեան յորմէ
զրկեցայ , թէ կենացդ անմահականաց յորմէ հեր-
քեցայ , թէ ընդ հրեշտակնս պարակցութեան յոր-
մէ տրոհեցայ , թէ ընդ արդարնս մասնակցութեան
յորոց ճեղքեցայ , թէ ուր որթոյն կենդանւոյ յոր-
մէ քանցեցայ , թէ ոստ տնկոյն բերկրութեան յորմէ
զօսացայ , թէ ծաղիկ փառացն շնորհի յորմէ թա-
փեցայ , թէ պանծանացն ժառանգաւոր յորմէ կորա-
ցայ , թէ հայրենի ծոցոյն հարազատ յորմէ ընկեցայ ,
եթէ զգեստո՞ղն լուսոյ պարծիմ յորմէ մերկացայ ,
եթէ ՚ի ստացո՞ղ դարձին յուսացայ յորմէ խորթա-

ցայ , եթէ 'ի լուսոյն իղձս դիմեցից յորմէ մեկնեցայ , եթէ () իսուսին յոսկերան յօգիմ յորմէ մերժեցայ , եթէ 'ի Թեւոնորա մերձիմ յորմէ օտարացայ , եթէ յապաւէնն ապաստանեցայց յորմէ խեթացայ , եթէ 'ի փրկութեն նորոգուի յորմէ մահացայ , եթէ 'ի զգաստութեանն զուարթութիւն յորմէ ես լքայ , եթէ 'ի կանոնն կենացն ուխտի յորմէ փոխեցայ , եթէ 'ի սահմանն հաստադրական յորմէ սահեցայ , եթէ յանշարժ վիմին պնդութի յորմէ սասանեցայ , եթէ 'ի շարս դումարտակին յորմէ հոսեցայ , եթէ 'ի քաղաքն անդրանկաց շինիմ յորմէ գերեցայ , եթէ հանապազորդեան հացին աղօթեմ զոր ոչ վաւ տակեցայ , եթէ փոխադրութիւն երկանցն խնդրեմ յոր ոչ քրտնեցայ , եթէ պարգեւօքն պսակեցայց յոր չհանդիսացայ , եթէ արձան ինձ կենաց գրեցից յորմէ ջնջեցայ , եթէ զերախտեացդ ձիր յիշեցից զոր միշտ մոռացայ :

Բ. Ր. Հա հատաւ ե կամ խղեցաւ լար կենաց յուսոյն , տիրեցայ 'ի բորոտութեանցն գարշութէ համայն ախտացեալ , ամենայնիւ սպառեալ զմարմինս ապականութիւնն շրջապատեալ՝ մեռոյցայ : 'Նոյզն պալար փայլունակ տգեղ լնացեալ , մնացուած ինչ պահեալ նախունակ երկդիմի կերպին , որ զկրկին անմաքրուին նշանակէ , պարծանացն նշոյլ ամենեւին ինձ չիջաւ , փրկութիւն մատնեցաւ , բարին ստուերացաւ , եւք կենացն բնաւին փակեցաւ , մխիթարութիւն բարձաւ , դատաստանին ատեան մերձեցաւ , թոյնք մահուն ինձ արծարծեցաւ , սպանեալն կրկին ինձ կենդանացաւ , լաստին դադարք վիմօք խցաւ , շաւիղն յուսոյն կուրացաւ , չնորհին ծածկոյթ յինէն մերկացաւ , փառացն վայելուի ստուերացաւ , հանձարն առաջնորդական խափանեցաւ , կշտամբանացն փուշ բազմացաւ , անօրէնութեն ուղէշ ծաղկեցաւ , բոց գեհենին ինձ բորբոքեցաւ , ծառայութեն լուծ սաստկացաւ , ստրկութեն կապ զօրացաւ . ունոյն յարկին կառուցման ահա անկաւ , բարձրութեն վստահարան կործանեցաւ , ընտանութեն միաւորութիւն անջրպետեցաւ , սրբութեն սիրող հոգին այ տրտմեցաւ :

Գ . Եւ քանզի զվերջինն համբուրեցի դառնուի , տանջանա՝ խէթս՝ տխրուիս , վիշտս հոգեկանս , ցաւս անխնամարկելիս , տարակոյսս անյուսադրելիս , ամօթանս անպարուրելիս , խայտառականս անվերարկելիս , պատկառանս անհամարձակելիս , փախուստս անդառնալիս , հալածանս անմարդասիրելիս , երկայն ուղեորութե արպաձեռն անթոշակութիս , իսկ դու փրկուածի զօրութի և օգնութի , ողորմութի լուսաւորութի քաւուի և անմահութի տէր (ԶԹ ՎՅԹ , որդի այ կենդանոյ , արարիչ երկնի և երկրի , որ ընձեռես ջուր պապելոցն 'ի ծարաւուտ վայրս անապատի , օրհնեալ , բարեգութ , հզօր , մարդասէր , երկայնամիտ , խնամակալ , հնարաւոր , այցելու , պաշտպան աննախանձ , պահպան յաղթող , կեանք անկորուստ , միջնորդ երկնային , լիութի աննուազ , երանութի տօնելի , ձեռն ձգեալ սիրոյ ողորմութե քոյ աջոյ՝ ընկալ և մատո քաւեալ և սրբեալ զիս զամենապարտս՝ բանգ կենդանի՝ առ հաւասարապա տիւ քո հոգի , զի քե վերստին հաշտեալ յիս դարձցի : Եւ 'ի ձեռն քո իւրովն կամօք մաքուր նուիրեալ , զօրեղն ինքնութեամբ զիս հօր ընծայեալ , անդէն առ նմին նովիմբ միշտ 'ի քեզ շնչոյս ողջունիւ կապեալ ընդ շնորհիդ՝ 'ի քեզ միանալ անբաժանելի : Ա՛յ ասն որոյ քեզ ընդ հօր բուժ հոգւովդ սրբով երբեանք անձնաւորութեանդ 'ի միում բնութե և 'ի մի անծութե փառք , և 'ի ստեղծականաց էից գոհաբանութի յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողն
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍԲ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա . Եւ քանզի 'ի վերայ այսբանեաց գերութեանց ամենաթշուառ վտանգաւորիս մի զմիով

եւ Լ եւ առնելոյ, զոր զկերպարանս անցիցն 'ի մաւ
նէ վերաճառեալքդ նախագրեցին . ուստի և փո-
խեալ զեղանակ բանիս՝ այլ ոչ զեղկութիւն աղէտիս :

Բ . Եւ զի ծով է ինձ ծփանաց կենցաղոյս բեր-
մունք յոյժ նմանագոյն . յորում կոհակօք բազմօք
անթիւ դիմեցմանց տատանեալ հոգիս 'ի յայտմ աշ-
խարհի մարմնոյս շինուածով իբր 'ի նաւակի : Օ որ
Լսայիաս մարգարէ զյանկարծադէպ կատարածն
որ 'ի պարսկականն հինից՝ Լըուսաղէմի և Սամա-
րիայ կործանմանն, նմանութիւն այս օրինակի կեր-
պաւորեցոյց . որ և առ իմն հոգեւորական խորտա-
կումն զուգաձայնել՝ ոչ է սխալական : Վանգի մինչ
դեռ չուէի ես յանհոգութե անտարակոյսն վստա-
հութիւն, դոյզն կասկած արկածից 'ի միտ բերելով
առ խտրոց փոքր միջոցին, որ 'ի մէջ հանգստեանն
և աշխատուեն, իբր այն թէ հասեալ իցեմ, ձմեռն
յամարանի բքաբեր հողմով ժամանեալ երեքա-
լեանն դիմակցութիւն ամբոխեաց զհանդարտութիւն :
Լուստի նաւն 'ի բախմանն վայրենի ալեացն խորտա-
կեցաւ : Իսկոցն ձեռնարկութի քայքայեցաւ, կայմն
ամբարձման 'ի կայից իւրոց խլեցաւ, առաքաստին
թռչարան յանկարկատելի ծուէնս պատառեցաւ, շի-
նուածոյն շուք անդարդեցաւ, առասանք ձգողակա
նացն խզեցաւ, տեսարան գլխոյն դիտակի խոնարհե-
ցաւ, ապաւանդակին պարան կտրեցաւ, ապաւինու-
թիւն խարսխին լուծաւ, լուծք ստուարք ամոռիցն
կցորդութե բաժանեցան, սամիք ուղղացն հետոց
գալարեցան, լաստ հիմանն հաստարանի ընկղմե-
ցաւ, ղեկացն կառուցմունք անդրէն սուղան, չուոցն
յարմարութիւն պակասեցան, ողնափայտին պատսպա-
րան իսկոյն բեկաւ, կապարանք զըստին հաստուածոյ
յօշատեցաւ, գոգք ամփոփման ծոցոյն կազմածոյ ան-
արգեցան, խեղ շրթանցն եզերաց խախտեալ ու-
տեաւ, պաղպաղունք բազմականացն անկեալ բար-
ձաւ, վանդակապատին վայելուի յատակեցաւ, գա-
հաւորակին հանգստարանն շփոթեցաւ, մածմունք
տախտակաշարք 'ի միաբանութեց միմեանց անջատե-
ցան, հեղոյսք սնդման բեւեռացն քարշեցան : Երգա-
սիք իրին յիշատակարան ողբոց ինձ նմանեցաւ : Եւ

ւուղիդն հանդէպ նաւին դեգերեալ ողբայ, ձեռն 'ի ծնօտի եղեալ արտասուաց գետտ իջուցանէ : 'Լըշմարք սակաւ ֆնացուածոցն՝ 'ի ծայրից ծփմանց ազդելոյ ծովուն, իբր խողխողեալ բանաւոր, ողորմագին թախածանօք հեծէ : 'Լ ասն զի թէ զբարի նաւապետն երկնաւորօքն զօրօք յաշխարհիս ծովու առ 'ի զխորտակեալս իմ տապան իմանալի գոյուէս առցէ աշխարել բանիս յարմարուի, ոչ ինչ վրիպեցէ 'ի ստուգուէ : 'Բանգի արդարեւ ելաց բարեգութն տէր յառակ մարդկութեանս զթաղեալ ազգակիցն, ելաց առ նմին և զյորուսաղէմ մոլեալ և զյուզաս մոլեգնեալ, յորոց երկուցն կորեաւ վստահութիւն յօրինակ նմանութեան աղարտեալ նաւի. իսկ միւսն հասեալ յատակս անդնդոց՝ առասան յուսոյն ձեռամբ ունողին յանքոյթն արտաբերեաց խաղաղուի :

Գ . 'Լըդ իցէ թէ յաւելից հայել զբազմախորտակելի տապանակ մարմնոյս իմոյ նորոգեալ : 'Իցէ արդեւք տեսանել զփշրեալս նաւ ողբալի հոգւոյս ողջացեալ : 'Իցէ արդեւք տեսանել զբաժանեցեալս միջոցաւ մեծաւ՝ վերստին կցեալ : 'Իցէ արդեւք տեսանել զյոբնաթախիծ սիրտ վշտացելոյս բերկրեցեալ : 'Լըդ իցէ ակն ունել նայել զյաւելտ խաթաբեալ կերպարան բնութեանս կրկին հանդերձեալ : 'Իցէ արդեւք թէ տեսից զբակտեալ տաղաւար թըշուառացելումս միւսանգամ կանգնեցեալ : 'Իցէ արդեւք յուսալի նայել զտարամերժեալ գերիս ազատեալ : 'Լպաքէն գուցէ ակն ունել զանկեալս 'ի շնորհէդ լուսոյ դարձեալ կազդուրեալ : 'Լըդեւք տեսից զվայելութիւն ընտանիդ քո պայծառութեան յողորմութիւն ինձ երեւեցեալ : 'Լթէ տեսից երբէք զամենատխուր կերպարան հոգւոյս իմոյ ժպտեցեալ : 'Լըդեւք լուսոյց ընդ ձայնի գութիս աւետեաց համբաւ ինձ առաքեցեալ : 'Լըդեւք տեսից զբիւրակործան ֆնասեցեալս անթկազմեցեալ : 'Իցէ թէ տեսցեն պատուհանք աչացս իմաստից ըզմուրհակ պարտուցս իմոց պատառեալ : 'Լթէ յայտնեսցի՞ օրն իմ անձկութեան շնորհին քաւութեան բարւոք ինձ ծագեալ : 'Լըդեւք մտից 'ի խրախճանուի խորանին լուսոյ բև առաջնորդեալ : 'Իցէ թէ

կենդանի լինիցին ոսկերքս, ըստ խզեկիէլի, ցամաքեալքս 'ի կենդանութեանց եկաւորութեամբ աղդողական շնչոյս զօրացեալ: Իցէ՞ թէ յաւելից հայել 'ի տաճար՝ Թքք, աղաղական մարգարէին 'ի պորտոյ կիտին, հերքեալս 'ի լուսոյ որ կամ առաջի քո ամաչեցեալ: Եթէ լինիցի խաւարամնունդս մթացելոյ ծագման առաւօտ: Եթէ հասցէ՞ տեսանել զտագնապեալս մշտասառոյց յեղանակս գարնանն մօտ: Եթէ տեսից զցօղ անձրեւոյն կանաչացուցանողն հոգւոց ինձ արօտ: Եթէ իցէ՞ արդեւք նկատել զգազմաւաբեկ հերքելի ոչխարս վերստին կամաց գթութեան քո հօտ:

Դ. Եւ քանզի ըստ բանին Եօբայ շուրջ պատեալ են չարեացն հնարք ընդ որ ոչ կարացից անցանել. իսկ եթէ լոյս ողորմութեան բարերար կամաց քոց ցուցցի, գթութեան քոյ դուռն բացցի, ճառագայթ փառաց քոց ծաւալեսցի, ինամբ ձեռին քոյ յայտնեսցի, արեգականդ կենաց օր տարածեսցի, առաւօտիդ ըղձալի տեսիլ մերկասցի, առատութի քաղցրութեան քոյ աղբերասցի, վտակ արարչիդ կողից հոսեսցի, ծորումն անապակ սիրոյ քոյ հեղցի, ծագումն աւետեաց շնորհի քոյ երևեսցի, պարգևիդ քո ծառ ծաղկեսցի, մասունք օրհնեալ մարմնոյդ բաշխեսցի, համառօտեալն ակնկալութի հանդիպեսցի, հատուածեալ ձայն ողջունի քոյ Թր լուիցի, հեռացեալդ խաղաղութիւն մերձեսցի. յայտոսիկ յաւէտ սովին սահմանաւ երանականաւ հաւատ ընկալեալ յուսոյ հաստատնոյ, ապաւինեալ 'ի հոգիդ քո՞ Թքք, որ ընդ հօր քում պաշտի ձայնիւ քաղցրութե ընդ քեզ փառատրեալ 'ի լոյս անմատոյց, որով կեանք և երանութի քաւութի՞ հանդերձ ընծայեալ ինձ մեղա պարտիս. յաւանդ անկորուստ ընդ իս պահելով առհաւատցեայ շքմարիտ յիշատակի, 'ի ձիր անեղծութե անուամբդ անճառելեաւ ահաւորութեան հզօրի սփյ միայնոյ և անքննելի տէրութեան երրեակ անձնաւորութեանդ՝ որ եսդ յիսկութե յէութե և յարակայութի բարձրութե քաղցրութի ողորմութեամբ և մարդասիրութի պսակեալ հանդերձեալ և թագաւորեալ: Եւ յո առ ամենեսին ամենայնիւ

յամենայնի կարող ես, գթած . և քեզ վայել է փառք
յայամ յաւիտեանի և 'ի հանդերձեալ մշտնջենաւո-
րութիւնս յայտնութե աւուրն մեծի, յաւիտեանս .
ամէն :

ԲԱՆ ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկող
առ. նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա . Եւ արդ ստուգապէս և իրաւաբար, ընդ որս
որք ըստ ձայնից կողկողանայն և զբանիցն յարմա-
րութիւնս հանդերձեն , 'ի նոյն գիր բերեալ զա-
ւարտմունս տանցն , որովք առաւել սաստիկ մոր-
մաքեալ ճմլեցուցանեն զաղէտս կարեացն սրտին ըզ-
ձից առ արտասուացն բղխմունս . ուստի և բազմեալ
իմ'ի գլուխս պարու ալմբից դասու այնր երախա-
նաց՝ որք զլալեացն յեղանակեն բանաստեղծութի ,
և ես ընդ նոսին նոցին հեծուք աւաղական ձայնաբ-
կութեամբ զանձինս տարածանեմ զվշտակրութի ,
որ ոչ բնաւին մեռեալ աշխարհի , և ոչ իսկապէս
կենդանի այ , ոչ ջերմսոսկ և ոչ ցուրտ յատուկ , ըստ
առակի աւետարանչին գրեալ 'ի յայտնութեանն .
երիցս ատենը երբեակ տէրութեն և ամենատես ա-
րարչութեն : Եւ այս են պատկանեալ թախծակա-
նացն կերպադրուիք , կրկին ողորմելի այսու երևե-
ցեալ՝ որ 'ի մի գիծ սահմանեալ կացուցանեն զթշուա
ուռեցն զօրինակ, այսպիսի կցորդութե շաղկապեալ :
Բ . Պարտուցն ժխտեալ տաղանդացն՝ ճեպով
մեծաւ 'ի տուժի , ես ապիկար մատնեալ անարժան
գործովքս յիրաւի, վատնիչ արքունի գանձուց կրկնա-
դատ և անթափելի , պատասխանատու մեծին ըմբռ-
նեալ անհրաժարելի, բեւր քանքարոյ խնդիր՝ ես չու-
նիմ կշիռ մի ունկի : Ինքբարեխօս կապեալ 'ի պա-
հետ դառն արգելանի , հեծումն և վաստակ ցաւոց

Ճաշակեալ յաննշոյլ բանտի, անապաւէն տանջեալ անթռակ կամ ողորմելի. այլ յեղանակ ինձ ողբա-
կանաց աստուստ կնքեցի, փոխատրեցի սովին բար-
բառով կոծ կսկծելի, կարգադրեցի շրջաբերութիւն
'ի նոյն պայմանի, անհատական թիւ խորհրդական
երկեակ տասնեկի: Ընթատութեանն հնոց յամե-
նուստ մասանց մրրկի, անպատասպար թշուառ վտան-
գեալ սրտիւ 'ի գրաւի, տարակուսեալ հոգւով ա-
պաշնորհ այր 'ի վրիպակի, անխնամել հայցմամբ դա-
տաստանն յինէն պահանջի: Եղաց և մահու գի-
նուք զգայարան գաղտնեացս խոցի, անփրկելի մատ-
նեալ բռնուէ չարեացս գերի, սուր սուսերաւ սաս-
տից գոյութի բնութեանս յօշատի: Ելիշատակաւ
բեմին աստստին 'ի դատաստանի, անծագելի մռայլ
չարատես աչացս երևի, անձեռնկալ կապեալ եղկե-
լիս 'ի տարակուսի, ահարկութիւն դիմաց պատկերի
վերնոյն տեսանի: Եոյժ անարև և անվերարկու 'ի
տարտարոսի, անապաւէն մոլար մորմնքեալ 'ի հուր
գեհէնի, անյայտնելի կորուստ կործանեալ 'ի մեղաց
վհի: Եհա զոր ունիմ արծաթ անպիտան ոչ երբէք
յարգի, և ոչ ընդունի և կամ համբարի 'ի գանձ
տէրունի, հայցուած պղտոր և ձեռն անմաքուր ան-
նուիրելի: Եւլ բեկեալ սրտիւ մատանց տատան-
մամբ յոյս առեալ դարձի, զգէմս 'ի յերկիր եղեալ
պաղատիմ մօրրդ 'Նի, բարեխօսեա մաղթեա քա-
ւութի ինձ մեղաւորի՝ դու զօրաւոր փրկանակ կե-
նաց իսկուհի երկնի, քեզ օրհնութիւնք ձայնից և
բուրմունք խնկոց 'ի յերկրի, և անուշից իւղոց մա-
տուցումնն յամենայնի:

Գ. Երգ յասացեալ ողբոցս հիսուած այլ մասնյալ
ւելի, բարերարին շնորհաց արտասուաց պտուղ մա-
տուցի. զկորստեան խորս չափելով զորքանն երբէք
ոչ գտի, մասնաւորօք բանիւք 'ի հանդէս նորինջա-
նացի, զմտացս արագեալ զթևս յերևոյթ իրին ոչ
հասի, զուշին պարտութի յանվթարեւեացն բաժակ
բարկութեան 'ի ձեռն իմ առի, զտարտամոլութիւն
տարակուսանացս իբր ճաշակումնն մահու արբի. և
այժմ զյանցիցն յաճախութի ողորմելի ձայնիւ յերգ
արկի: Եներևոյթ կրակարան տապոյ բորբոքմամբ

մեծաւ անդուլանալի, անտեսական իմն քրայս հալոցաց սաստիկ եւացմամբ անշիջանելի, սլաքս նետից պատկանեալ դեղովք 'ի շտեմարան խորութե սրտի, խիթք ցաւոց խոցոտման մահու 'ի գնացս երակաց գոյութեան լերդի, կիրք երկանց անճարակ ճեպոյ 'ի պատուած աղեացս անելանելի . անզօրելի դեղոց ջերմութի 'ի յերկամանց մասունս երկակի, անհնարաւոր դառնութի մաղձի 'ի նախադուռն իմոյս կոկորդի : Ըլաղս ձայնից լեռցանողաց 'ի փողս շնչոյս խոշորս հնչի, բազմահատուած էութի բնունս ներհակք միմեանց 'ի պատերազմի, երկչոտութեամբ կարծեաց վարանեալ ամենայնիւ կայ 'ի վտանգի . հարազատաց դաւաճանութի անհաշտելի 'ի կոտորուածի, ոչ մեռեալ և ոչ կենդանի թաղեալ 'ի մեղաց գարշութե տղմի, կասկածաւոր պատժապարտութե վերակնարկելով քեզ բարերարի, յանակն կալս կենաց վհէ արտաբերել 'ի լոյս անձկալի :

Դ . Երբն ինքն որ զայս բան տպաւորեաց՝ ընդ երկնկացըն պսակեսցի, ակնարկելով քո ողորմութե անարատիցըն հաղորդեսցի, վասն զենման նյ բանիդ՝ բարեգործեալ քե կենդանացի . օրհնութիւն գովեալ քո շրթանց 'ի գլուխ բաշխողի այսր մատենի, հաստատեսցի ըղձականութի սողովոնեան բանիս առակի, նկարագրեա հոգւով քո բարձրեալ 'ի նորոգումն անեղծանելի . զի դու միայն ես երկայնամիտ ներող, քեզ փառք յամենայնի . ամէն :

ԲԱՆ ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ԵՒԹՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղմանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍԲ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա . Երբն քանզի ընդ ողբաձայնիցն բանաստեղծութեց վերբնծայելոց զգրութի թուոցս յարմարեցի կտկան և հեծութիւն, հառաչանք կողկողա-

գինք, դառնութե լալումն և արտասուեաց երգ, դարձեալ սկսայց զճառ պաղատանացս խոստովանօրէն զըջականաբար զգաղտնածածուկն յայտնաբարձառ. զի անդրադարձուի՞ր սկզբամբն և վերջաւորօքն բառիւք, զնոյն համաձեռնի՞ր մի թախանձ նմին մաղթանաց հոգեկեցոյցն խոնարհուե աստանօր եղից :

Բ. Սեղայ մեծիդ բարերարութե՛ անարգս մեղայ, մեղայ ծագմանդ ճառագայթից՝ խաւարս մեղայ, մեղայ շնորհացդ անբաւ երախտեաց՝ արդարեւ մեղայ, մեղայ սիրոյդ վերնում գթութե՛ յայտնապէս մեղայ, մեղայ ստացողիդ յոչութե՛ ստուգապէս մեղայ, մեղայ գերունակ գոգոյդ գրգանաց՝ անբաւ մեղայ, մեղայ աննուազ լուսոյդ վայելման՝ նենգողս մեղայ, մեղայ ճաշակման անճառդ կենաց՝ բազումս մեղայ, մեղայ անհաս պարգևացդ ճրից՝ հանապազ մեղայ, մեղայ գովեալ մարմնոյդ նոյ՛ մահու չափ մեղայ, մեղայ պաշտելի արեան արարչիդ՝ իսկապէս մեղայ : Մահ արդարեւ օրհնեալ է հատուած բանի յուսադրական սրտի այսր մեղայի, սոյն սա պատուելի աւանդ, անմիռաց պատուէր, հայրենեացն տուր, նախահարցն օրէն, համայնից թոշակ, անհերքելի բան, զօրաւոր պատասխանի, կենդանութե կամուրջ, ախորժելի վերնոյն, սիրելի սրբոց, անխցելի կապ, հրաշալի բարբառ, անշրջելի պատճառ, բաղձալի աղերս, փափաքելի սեղան, սրբտաբէկ հնչումն, անհնարից ճարակ, կարծրութեան վանիչ, անծապաշտից սահման, հեթանոսաց գիրք, վաղնջուց կանոն, քրիստոնէից հարազատ, արարչութեանն յաղթող, անջրպետ հօր, խտրոց ահաւոր, արուեստ բարձրութե, խորութի անչափ, հիացման տեսիլ, խորհուրդ կնքեալ, ընդ որ չիք ումեք անցանել, եթէ ոչ անըմբռնելի մտաց արագման զսածանիցէ : Ձայն բարեպատեհ հրաշաւորական, որ ոչ յիշատակեցաւ ի վերջին դատակնիք դատունքելոյ . գուցէ առ նմին խգեալ համառօտ գլորի՜ ժակն իրաւնց մահուն հասելոյ, յորմէ ընտրութիւն ապագործ եղեալ, զսահմանն յաւիտենական քակտեսցէ : () արդ փառաց մեծութե, որով նոյն ինքն անծութիւն պսակեալ բարգաւաճի : Վանգի ով որ

դիմեալ կալաւ զեղջերաց սեղանոյ այսր սրբութե ,
 և ոչ առժամայն պրծեալ ի պատժոց անարատ գտաւ :
 Իսկ եթէ լճար զարմեան , և Սաուղ կիսեան , և
 Յուդա սիմոնեան , ասելով զսոյն ոչ արդարացան , և
 ես վկայեմ իրաւամբք խոստովանեալ զայս պայման
 բանի , զի ակամայիցն բռնադատելոց ոչ է կատա-
 րեալ սէր , ուստի և ոչ բովանդակապէս փրկութի :
 Իսկ ես կամաւ համբուրեմ դարձեալ կրկնելով զեր-
 ջանիկ բանիդ զսկրտութե հարազատս :

Գ . Սեղայ երախտեացդ մոռացութե վերստին
 մեղայ , մեղայ մարմնոյ ձեռն յոգի հարեալ յիմարս
 մեղայ , մեղայ առ կեանսդ դրժողութե իսկ և իսկ
 մեղայ , մեղայ բանիդ ապախտ առնելոյ՝ չարաչար
 մեղայ , մեղայ ի յօր սատակման ինձէն ստիպեալ
 վատթարս մեղայ , մեղայ պարտականս անկենդան
 մահուն՝ ձաղէիս մեղայ , մեղայ անպատկառս քո
 բարձրութեան՝ տաղտկալիս մեղայ , Ս երջին ինձ
 կրկին աշխարհոգեւոր՝ զի ի կորուստ և ի կործա-
 նումն ինձ երեւեցաւ , զի անդարձս վարատեցայ , զի
 որդիս թշնամի գրեցայ , զի ի բարձանցն երկնից ըն-
 կեցայ , զի փուշս վարուց դիզի : Եւ ես առ սմին
 ողբք աղաղակի , զի անձամբ զանձն անարգեցի , զի
 բազինս կորուսչին գտայ : Եւ իմ կսկիծ դժնդակ
 սրտի , զի զիս ունին առ որ չեմ , զարտաքնայար-
 գար բաժակս անմաքուր , զըւեալ որմն գարշունակ ,
 զսինս պարծանօք պաճուճեալս , զլոյսս ի մռայլ
 շրջեալ , զգերանակիր ակնս թշուառացեալ , զջահս
 փառաց շիջեալ , զամենայնիւս յամենայնի ամենայն
 իրօք մշասակարս , առ տնօրինականսն տէրունականս ,
 առ յայտնութիւնսն անձայինս , առ երեւմունսն ա-
 րարչագիրս , առ խոնարհութիւնսն սարսափելիս , առ
 այն գորտ տեսի աչօք իսկ իմովք , առ որ մեծ է պա-
 տասխանատուութիւնս քան առ համօրէն աւետարա-
 նին զարմանս , հիացմունս , հոգս հալոցականս , ան-
 դաճմունս անհնարաւորս , թուականութիւնս մտաց
 անբարդելիս , ելմունս անկատարս , իջմունս անհաւ-
 տատս , յուսահատութիւնս յարմարականս , յանդի-
 մանութիւնս պատշաճականս , ձաղանս պատեհագոյնս ,
 նզովս իրաւացիս , անէծս արժանահասոյցս : Եւ դ

այսոքիկ են մեղաւորիս իմ կշտամբութիւնք, և ինքնա հարուած տանջանաւորութիւնք :

Դ. Եւ քանզի կարող ես զայս ան զպարտս թողուլ, և զիսայթուածս մահու բռնել, նոր ողորմութեց, ան բոլորից, ՎՆԹ թագաւոր բարձրեալ հօր որդի, ստեղծիչ գթած բարերար, օրհնեալ առատ հարուստ, ահաւոր հզօր ողորմած, տեսուչ ձեռնկալ հաստիչ, ապրեցուցիչ դարմանիչ կեցուցիչ, երկայնամիտ անոխակալ ապաւէն, բժիշկ գովեալ երկնաւոր, անձառ լոյս կեանք, յարութիւն նորոգութիւն քաւութիւնք. եթէ հայեսցես մարդասիրութեք, ըստ որում քոյդ են սովորութիւնք, նայեսցեալ ի քեզ կողկողիմ և ես. եթէ լուիցես, հաւաչեմ. եթէ ունին մատուցանիցես, պաղատիմ. եթէ անսայցես, աղերսեմ. եթէ ներեսցես, աղաչեմ. եթէ առ իս դառնայցես, գոչեմ : Եւս եթէ անտես առնիցես, կործանիմ. իսկ եթէ առ ոտն հարկանիցես, լամ. եթէ զոգեպահն ոչ ընծայեսցես, մեռանիմ. ապա եթէ ահարկու դէմն ցուցանիցես, սատակիմ. իսկ եթէ սաստեսցես, դողամ. եթէ խեթիւ տեսանես, սոսկամ. ապա եթէ սաստկանաս, սարսափեմ. եթէ հալածես, հեծեմ. իսկ եթէ ընդ վայր հարկանիցես, հերքիմ. եթէ զողբոց վհատութիւն ոչ առցես, տաղնապիմ. եթէ խստանաս, փախնում. ապա եթէ սպառնաս, ընկճիմ : Իսկ եթէ քննես, քարկոծիմ. ապա եթէ ուժգինս ակնարկես, սուղանիմ. եթէ ոչ անխայեսցես, մերժիմ. եթէ կոչեսցես, խիթամ. իսկ եթէ աչս յառեսցես, ամաչեմ. եթէ ձայն տալես, երկնչիմ : Որ բարեացն պարգև մատնեալ, գերանուին թողեալ, զշնորհն լքեալ, զուխտն ցրեալ, զաւանդն կենաց մոռացեալ, զհամարձակութեանն վստահութիւն կորուսեալ, զստեղծիչդ էիցս բարկացուցեալ, զանձառուին շնորհին ընդոտնեալ, զպատուոյն պատկեր այլայլեալ : Իսկ եթէ առ այս խեղդ մահու հեծութե ցաւոյ մարդասիրեալ՝ առ իս ժաւմանեցուցես, նոր ՎՆԹ, զազդեալն գիր խանիլ ի յիս, եթէ բռնկութիւն դադարեցուցանէ զմեզս մեծաւ մեծս, որով ամենառատ քաղցրութեամբ պատուատեալ ի քեզ, զքոյդ կերպարան լուսոյ նկարեալ

յողի՝ վերստին գտեալ անդեցայց քաւեալ, և ստեղծեալ կրկին՝ ի փրկութիւն անմահից կենացն անախտականաց . և քեզ ընդ հօր հոգւովդ սրբով փառք յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ՈՒԹԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկո՞ղի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԼԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Եւ արդ զորս յայտնեցից, և յաղագս ոյց նշա
նակեցից, և վասն որպիսեանց ճառեցից, և զորքան
ծածկեալս մերկացուցից, և կամ վասն որոնց խոստո
վանեցայց . զներկայիցս՝ զոր արդէն ունիմ, թէ զան
ցելոցն՝ զոր մթերեցի . զապագայիցն՝ յորոց կասկա
ծեմ, թէ զբաղմաստս հարժուեցն՝ յորոց գլորեցայ .
զփոքրն ինձ համարեալ՝ որ է այ մեծ գրեցեալ, թէ
զանկերպագրելին չիշատակելի . զնուա՞ն՝ որ է ա
ռաւել, թէ զթեթեալոյսն՝ որ են ծանուց . զհո
գեկանանցն կրից կորուսաց, թէ զմարմնականաց ախ
տից սպանողաց . զառ դրունս հեշտականացն, թէ
զծայրակոտոր փնասակարութեցն . զաներևութիցն,
թէ զտեսաւանացն . զառ ձեռն հպաւորուի, թէ զառ
նոյն ինքն շուռ հեռաւորութի . զլայնականն դիւրին
խածմունս, թէ զերկարաւորն նետաձգուի . զխորու
թեանն զանշափութի, թէ զամենածախն յայտնա
տեսիլ . զյոբնագլուխն պոռնկութի, թէ զառողջու
թեն անբժշկութի . զպարարունս չարին մարմնովս,
թէ զսովիւնս բարւոյն հոգւովս . զնամոնփն հանդի
սանալ յոչ ակործելիսն այ, թէ զբռնադատութեն
սողաւմբ ձգելն՝ ի նոյն մոլեգնութի . զառ ի մահն
մեղաց, թէ զընդունայնութեն կարծեաց :

Բ. Եւ արդ արեւ որպէս կամաւ խելագար զերծեալ՝ ի
ձորձոյ, զառականացս տեսիլ յանդիմանեցի, զընդ
դէմն գործեալ իմաստնոյն, որ թէ հանձարեղքն

վերարկեցեն զամօթս իւրեանց, օտարացեալս 'ի կրօնից, հեռացեալս 'ի կարգաց, 'ի սրբութեան սուրբ, 'ի կուսութեան մանաքուր, յարդարութեամբ արիշտ, 'ի բարեպաշտութեան փաստապարտ, բերանովս մերձ առ ստացողն և հեռի երիկամամբք, շրթամբքս պատուամատոյց, ըստ մարդարէին, այլ ոչ եթէ սրտիւս : Եւ եթէ պարտ է զքստմնելին ասել աստանօր, չար քան զտանջանսն յանդգնութի, իբր զուր իմն պաշտօնատարս նոյ, 'ի միտս անկայունս երկեակ ճանապարհաւ մահու վարանեալ՝ ջանամ և ոչ ինչ օգտիմ, պնդիմ և ոչ հասանեմ, փութամ և ոչ ժամանեմ, անձկամ և ոչ տեսա նեմ, փափաքեմ և ոչ հանդիպիմ, կարօտիմ և ոչ պատահիմ, ունիմ զամենայն երկրի, և եմ պատգամաւոր աղօթանուէր ամ աշխարհի : Եւ թող զբազումս զայսոսիկ, բարերար, և մի ունիցիս . դիւրինք են քեզ զսոսին եղծանել, քան ինձ տաժանաւորս աջով նկարել . վասն այնորիկ գրեցի առանց խնայելոյ, զի դու առատապէս ջնջեսցես, օրհնեալ, որ վասն մեր մեղաւորացս երկայնամիտ անուանեցար, ըստ մաղթանաց բանի հեծութե սրտի Եզրի երջանկի, յոյժ նեղեալ անձն և ձանձրացեալ ոգի բանին յիշատակաւ, որ զսոյն պատմէ . յամ կրից մահացուցանողաց վտանգեալ, անկեալ 'ի վիհ գարշութե մեղաց անդնդականաց ապականութեց . քան զի չհաւատամ, թէ լսեա իսկ ինձ, ըստ Երայ ձայնին : Եւդ ես ինձէն ինքնադարով անձնադատ գերի՝ կամաւորապէս մատն եղեալ բնութեանս, արգելի փակեցի կնքեցի առ յինէն յամենայն մասանց զկենացն հնար, զի 'ի փրկութի մեղօք կապելոյս կրկին մեծացիս գովեալ :

Գ . Եւ քանզի 'ի մարդարէէն բարւոք խրատեալ փորձ գտցուք, մաղթել ընդ նմին հոգւովքս երգեալ՝ յուսով հաստատնով 'ի քեզ ապաստանեալ . առէք ընդ ձեզ բանս, ասէ Սվետէ, և դարձարուք առ տէր անձն, և ասացէք ցնա, կարող ես թողուլ զմեզս . զի ընդունիցիք զբարիս, և վայելեսցեն 'ի բարութե անձինք ձեր : Եւհա անձն խօսեցաւ, և ով է որ ոչ լուիցէ . նոյն ինքն վկայեաց, և ով է որ ոչ

հաւատասցէ : ԲՐդ այսօրիկ վճիռ պաշտելի , նուիրեալ պայման , սահման նոյնազոյ , կենաց աւետիս , կէտ տէրունի , դուռն բարութե , սփոփանաց հրաւէր , ճշգրիտ պատկեր , անստգիւտ գանձ , անմոռաց յիշատակ : Բյսու առսոյն և ես հաւատ ընկալեալ , աստուած վկայեմ սմին՝ ընդ մարգարէին , կարող ես յամենայնի թողուլ զմեղանս բազմաբեղունս . և ևս զօրասցիս կրկին բարձրացեալ՝ առ ամենաթշուառ կործանեալ հոգիս : { Եւսմենայնի իշխես , ամենայնի բաւես , ամ ուրեք հասանես , ամենից բռնութեց յաղթես , զամ կարծրութիւն փշրես . զամ ընդդիմահար վանես , զամ խստութի վառնես , զամ սրացեալ ընդոտնես , զամ դառինս անուշես , զամ դժժուարամոգքելիս քաղցրացուցանես , զամ զպարտս չնորհես , զամ յանցանս թողուս : Եւրող ես , զօրաւոր , հզօր , հնարաւոր , ամենարուեստ , զամենեցուն զմեղս ընկղմել և չքացուցանել բառնալ 'ի միջոյ , իբր զճաճանչ փոքու կայծակն սահմանեալ 'ի չափ ոչէից՝ անկեալ ընկլուզեալ կորուսեալ 'ի տիեզերա տարածն ծովու :

Դ . ԲՐդ բանիւ մաղթանաց վերծանողացն այսմ մատենի , ողորմեա վասն խաչի և չարչարանաց մահու որդւոյ քոյ , հայր գթութեան : Եւկիլքն առաքողի ողբերգութեան ձայնի այսմ արտօսարածին նուագի , որ զայս դեղ փրկութեան կենաց մեզ յարմարեցոյց , եղիցի բժշկեալ յանուն քո հզօր : Եւ հետս ելից խոստովանութե մեզ նկատեցոյց այսու պայմանաւ պատշաճակնաւ , լիցի անարատ յիւրոցն պարտեաց : Եւ զհպարտութեանն թեւս հարթել մեզ վարդապետեաց 'ի սոյն կանոնի կենաց պատգամի , եւ լիցի զերծեալ 'ի չար կապանաց մահու արկածից սկզբնականաց վերջնոց և միջնոց , Եւրողութեք բարեգործեալ , 'ի նորողութի լուսաւորութե . ընդ որում և մեք գրեսցուք երջանիկ գտեալ ընդ սմին :

Ընդդիմամարտ դիւաց այս նուագ ակօթից , և գիւսարտուռ Զերմաւ տագնապ ակառուորութեց Ըստուծով փարասիչ :

Ե . ԲՐդ այսբանեացս անբաւից հրաշից հանդերձիչ հայր ամենաստեղծ՝ անունդ ահաւոր , ձայն սար-

սփռելի, կոչումն ընտանի, բան համբուրելի, ազգումն սքանչելի, հրաման սոսկալի, էութի անքննելի, գոյութի անձառելի, իսկութի անբաւելի, զօրութի անզննելի, կամք ամենաբարի, տէրութի անսահմանելի, մեծութի անչափելի, բարձրութի անբովանդակելի, որքանութի անկշռելի, առաւելութի անհասանելի, պատճառ որդւոյ հայրութի, այլ ոչ նախադրութի. քե և 'ի ձեռն քոյդ անպարագիր զօրութեդ սաստեա տազնապող և դիւական տնդդիս ջերմութե, որ սպրդեալ մոծաւ ընդ մեղաց, զի փախիցէ 'ի մարդոյս՝ զարհուրեալ 'ի սխրալի և յանբաւելի արեան վտակի գառինդ երկնաւորի, որով սրսկեալ միանգամ 'ի մշտնջենաւորս համայն մաքրեցաք :

2. Եւ արդ յայսց պատկառելի խոնարհուէ արարչակերտս խորհրդոյ, ամաչեսցէ սատանայ 'ի գործս չարեաց իւրոցն հրեշտակաց. տանջեսցի և հալածեսցի, հեռացեալ և արտաքս առաքեալ 'ի շինուածոյ խորանէ քումդ բնակութեան յարտաքին խաւարն : Եւ ջնջեալ մաքրեա զարտասուս ողբոցս 'ի դիմաց մերոց, և զհառաչումն ձայնիս հեծութե 'ի սրտից մերոց : Եւ յիշատակաւ հարման հեղուսիցն քրտմնափուշ տաժանատեսիլ ոգեպահանջից, որով պընդեցաւ միածինդ քո յաշտարակ խաչին, ցաւեսցի չարին : Եւ 'ի կողահերձ սայրասուր սլաքէ ուժգին բախմանէ, որով զվէրն մեծ ընկալաւ, 'ի սպառսատակեսցի սկզբնարար մահուն : Եւ զի խոնարհեցոյց զգովեալն գլուխ յաւանդել զոգին 'ի ծոց քո, բարձրեալ, ապստամբութի անբարի բարուցն իւրեւրայ 'ի կոր կործանեսցի, ամիւ հերքեալ 'ի կորուստ : Եւ զի ղողեալ ծածկեցաւ անմահն իսկութիւն յորովայնի երկրի, այսու ամբարձեալն հպարտութի կարծեալ գողոցին 'ի յատակս մահու գժոխոց միւսն ստուերին յառեալ դիտեսցէ. և յիշեսցէ զառաջին հարուածն անբժշկական, որով մահացաւ դիմամարտութի թիւնից վիշապին կենարարն կրիւք ամենազօրին : Եւ ասն զի 'ի փառս քո, հայր ողորմութեան, իբր 'ի գովեստ որդւոյ քոյ հոգւովդ սրբով զայս խոստովանիմ. քանզի ոչ պիտակ ինչ

սոսկ զօրութեն ունի զմիւսմէն առ մի խորհրդականն խորութեան, այլ զանսկիզն բանդ անձնաւոր ընդ անժամանակդ հօր փառաւորեմք : Եւ քեզ միայնոյ Կրօնորդութեդ, հաւասարապատիւ տէրութեդ, համաբուն անբաժին ինքնութեդ՝ օրհնաբանութի, գոհութի, զօրեղութիւն և անձառ վայելութի մեծութե, բարեվիճակ հարթութե, զուգակշիռ հաւասարութե յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ԻՆՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Եւ արդ դու միայն սկիզբն բարեաց, գթութիւն անձառ, որդի բարձրեալ միոյդ նոյն, որ զողջոյն զօրն թողութեան ցուցեր փրկարան, և ոչ կորստեան դատապարտարան, յեղանակեալ ինձ զաւուրն չար առ մեծ աւետիս ակնկալութե : Իժիշկ ախտացելոյս, հովիւ մոլորեալ ոչխարիս, տէր ապաւինեալ ծառայիս, գինի անապակ մեծ տրտմեցելոյս, սպեղանեաց դեղ վիրաւորեցելոյս, ազատութի մեղօք գրաւելոյս, օրհնութի բարեաց մերժելոյս, կնիք շնորհաց խոտելոյս, օծումն կոյման կապտելոյս, կանգնուումն վերստին կործանեցելոյս, պատապարան հզօր գլորեցելոյս, օժանդակ վեհ գայթակղեցելոյս, դուռն բարձրութե տարակուսելոյս, սանդուխք երանութե եղկելոյս, ճանապարհ շաւղաց մոլորելոյս, թաքաւոր ներող պարտելոյս, քաղցր յուսադրութիւն լբելոյս, ձեռնկալ կենաց հերքելոյս, մեծդ միայն և ամէնառատ, որ զյիութիւն բարեաց սահմանեալ հեղուս անչափ յաճախութեք քան զոր ինդրեմք և իմանամք, ըստ Սլաւոսի գոհաբանութեն : Ի՛նչպիսիք իննուց յըսնից և թուոց երից և չութեակ տասանց՝ ի վաղորդայնէ տունջեանն առ մուտս արեւուն, անդուստ առ նմին յաւէտ կարկառմամբ

իսկ և իսկ 'ի սոյն անարգել սրտիւ, 'ի վեր է քան զազերսանաց անկնկալութի մարդկան, բարեգործել միմեանց չնորհատրութի . իսկ առ իմն թշուառութե և անարգութե զքոյդ եղեալ փառս, ամենակարող զօրութի ահեղ, բոլորից անձ, օրհնեալ տէր ՎՅ, որովք սահմանեցի կշուութի չափոյ հաստողիդ ընդ հողոյս հաւասարութի կցորդեալ : Վանգի մնաս յայսոսիկ անբաւ և անհետազօտելի, ամենեկին բարի անմասն բարկութե խաւարի, ուստի յոյժ նուազ են քում մեծութե աստեղացն թիւք, զորս գոյացուցեալ յոչեից յորջորջմամբ անուանց կնքեցեր, և կմ հիւթ երկրի 'ի յօդս հեղեալ, զոր 'ի չգոյից հաստեալ տարածումն յատակի կառուցեր, քան ինձ նախագրեալ համարդ սակաւութե, որովք քեզ անմանիլ վարդապետեցեր :

Բ . Ի՞հա ծածկեցաւ և ընկղմեցաւ 'ի քոյդ լոյս կա մաց երկայնմտութե՝ հանուրց չարութի, իբր գոյն մնայլ 'ի տապ արեռ, և որպէս աստուստ իսկ կիրք բնութեց զհասարակաց բարուց ցուցանէ : Վանգի ով որ 'ի մարդկանէ մեղաւ, և ոչ զղջացաւ . ով որ զազրացաւ, և ոչ ամաչեաց . ով որ գարշեցաւ, և ոչ պատկառեաց . ով որ սխալեաց, և ոչ ապաշաւեաց . ով որ կործանեցաւ, և ոչ հեծեծեաց . ով որ գայթակղեցաւ, և ոչ ստրջացաւ . ով որ պարտեցաւ, և ոչ ինքեամբ ըմբերանեցաւ . ով որ պատրեցաւ, և ոչ յոգւոց ելաւ . ով որ ճաշակեաց լեղի, և ոչ դառնացաւ . ով որ անկաւ 'ի բարձրութենէ, և ոչ ընդոստեաւ . ով որ կորոյս մեծութիւն, և ոչ աշխարեաց . ով որ զրկեցաւ յերանութ, և ոչ ելաց . ով որ կապտեցաւ 'ի չնորհէ փառաց, և ոչ ողբաց . ով որ գտաւ ինքեան փնասակար, և ոչ ըստգտաւ . ով որ մերժեցաւ յերեսացն ան, և ոչ հառաչեաց . ով որ լուաւ զայ սպառնայիսն, և ոչ սոսկացաւ . ով որ ընդ մի չարեացն՝ հազարս չաւաղեաց . ով որ մերկացեալ յաւուրս ձմերայնոյ, և ոչ զոփացաւ . ով որ անօրինեցաւ, և ոչ քարամբ զմիտսն կոծեաց . ով որ ետես զստրուկն յիւրում մեծութե, և ոչ զկծեցաւ . ով որ կատարեաց չարիս, և ոչ զինքն իսկ նզովեաց . ով որ անտացաւ, և ոչ զանձն դարովեաց . ով որ յամօթալեացն գործեաց, և ոչ զիւրն մարմին

ճաղեաց. ով որ 'ի պատկառելիսն հպեցաւ, և ոչ զօրն իւր անիծեաց. ով որ զգործեցեալսն յիշեաց, և ոչ տապացաւ. ով որ զգաղտնիսն մտաբերեաց, և ոչ խորովեցաւ. ով որ զծածուկնսնկատեաց, և ոչ մահ կորստեան խնդրեաց. ով որ զաներևոյթսն կերպաւորեաց, և ոչ կրկին յերկիր կորացաւ. ով որ ընդ մեղացն հեշտութե բոց անշէջ հնոցի ոչ խառնեաց. ով որ զմիասակարսն բնութեանն, և ոչ պապակեցաւ. ով որ զկամաւ ներգործեալսն, և ոչ սատակման ինքեան աղօթեաց. ով որ զանճառելիսն, և ոչ խռովեցաւ. ով որ զանկրելիսն էութեանն, և ոչ թախծեցաւ. ով որ զմեծամեծսն, և ոչ մաշեցաւ. ով որ զանբծութեն ասպականարարսն, և ոչ տոչորեցաւ. ով որ զտարագրութեն պատճառ յանցմունս, և ոչ տագնապեցաւ. ով որ զերեսացն աղտեղի տեսիլ, և ոչ բարկուէ վերնոյն զանձն պարտ վարկաւ. ով որ զմի 'ի կարեւորացն մեղաց յաչս կերպացոյց, և ոչ զինուք մահու խոցեցաւ. ով որ զխայտառականացն, և ոչ վայս վհատութե ընդ հեծութիս ձախնին հիւսեաց. ով որ յարքայական գահոյիցն տնանկացաւ, և ոչ կարկամեալ 'ի վայր գլորեցաւ. ով որ ընդ պսակին պերճութե հող 'ի գլուխ եղեալ, և ոչ կրկին չարչարեալ յոգի մահացաւ. ով որ ընդ պաշտառ պատմութեանին քրճագգած եղեալ, և ոչ տխրեցաւ. ով որ զկեանս իւր կորոյս, և ոչ արեան արտասուս երկնեաց. ով որ ընդ արկանելեաց լուսոյ խաւար գգեցաւ, և ոչ նուաղեցաւ. ով որ 'ի վերայ սգոյ սիրելւոյ ոչ թառամեցաւ: Ահա այս կերպաբանք ճշգրտագոյնք պարտաւորիս յանդիմանութե, տխուր դէմ, քաղեալ ճաճանչ, ցամաքեալ խոնաւութիւն, երիթացեալ շուրթն, անշքեալ տիպ, տրտմեցեալ ոգի, այլայլեալ ձայն, կրկնեալ պարանոց: Եւ զի թէ որ զիսկութիւնն իսկ նշանակեսցէ, ոչ անօրինէ. անամբարտաւան միտ, անհրպարտ սիրտ, անխնդրող պարզելի թշուառ, անաղերսալի պասքեալ, ինքնակշտամբելի դեգերեալ, իրաւամբութ սովեալ, արդարալուկ քաղցեալ, պատշաճադատ հարուածեալ, ինքնավկայ մահապարտեալ, արժանապէս հանեալ, անձնանէծ եղկելի:

Եւ զայս թարգմանեալ ցուցանէ արդարագործ փա-
րիսեցին կշտամբեալ, և մեղապարտ մաքսաւորն բա-
րեհամբաւեալ :

Գ. Եւ արդ եթէ զչարիսն՝ հնարաւորութիւն բան-
սարկուն զտողին զմեզ գայթակղեալս, զիւրսն 'ի
մեզ սերմանիս առ օրն համարեսցի, զիարդ ոչ զբա-
րիսն տնկեալս 'ի մեզ հոգւոյ արուծիւնս 'ի խնամա-
կալութեմ կամաց կեցուցչիդ օն և օն գրեեսցես, տէր
բարեգութ, հզօր և յաղթող, բաւիչ մեղուցեւոց,
կարող յամենայնի առ ամենայն փրկութի : Եթէ
զանդունդս առ երկինս փոխես, և կամ զխաւար
մթութեան 'ի լոյս հաստատես, եթէ զգառնութի
լեղւոյ 'ի մանանայի քաղցրութի կազմես, և կամ
զկոծ սաստկութեմ վշտաց 'ի պարս դասու բերկրու-
թեմ հարսանեաց կարգես, զիւրինք և հնարաւորք են
քեզ այսոքիկ . և ևս քան զսոսին բաւես առ նոսին
տիրեալ համայնից ահաւորապէս . և քեզ փառք յա-
ւիտենից յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ԵՐԵՄՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Եւ արդ ճշմարտեսցի բան քո, ողորմած բո-
ւորից անձ, ներող և օրհնեալ, 'ի բազմագթելին
դարձաւորութիւնս աւուրն պատկերի զղջման մեղա-
ւորին . թէ և առ յետին իսկ շունչն իցէ ընտրու-
թի, և կամ 'ի մէջ չարութեանն փոխադրութիւն :
Ս'անաւանդ զի դժնեայ կցորդս այս անձնիշխանա-
կան՝ միշտ մարտիկ, խաբող շողօքորթ, յարեալ
'ի ստուի, ըստ առակողին արածող հողմոց, դժուար
ունեւի հաստողին փախչող, գերեալ որսողին մո-
լեկան մարմնոյս, ներհակ տնկակից, յոգնապատճա-
ռեան ամենավարան, զոր քո է գիտել զքանեացն

յաճախութիւն : Եւ զկնի մեղանացն , ողորմագինս իմն
ողբարկութիւն վհատականս տաժանակոծս բազմա-
ւաղելիս , քո առաջի Թոր գթարկութիւն գրեալս արտա-
սուօք , Թառնաց Թշուառութեց կարգելոց անբաւ-
չար վտանգից մեղսատագնապ պատկառեցելոյն ,

Բ . Եւ զի մի կրկնաբանութիւն 'ի շատխօսութիւն
կրթեացի , առաւել քան զսոյն այսու ողբալի , քան-
զի ոչ երբեք համարձակի խնդրել իւր զարբայուն ,
այլ զտանջանացն Թեթևունի . ոչ ընդ կենդանեացն
'ի լոյս , քան Թէ ընդ գերեզմանականացն զգայա-
կան չնչոյն 'ի խաւար . ոչ ընդ ամբարձեալսն , այլ
ընդ բեկեալսն և ընդ խորտակեալսն : Եւ հանգըս-
տեան իւրում վաստակեալ , 'ի խրախութե ինքեան
տրտմեցեալ . դիմօք ժպտեալ , և մտօք խոցեալ .
կերպ 'ի ծաղր , և աչք 'ի յողբումն . երեսք զսփո-
փանս ձեւացուցանէ , և արտասուքն զդառնութիւն
սրտին ճշմարտէ : Եւ մպանակք երկու յերկոսին ձե-
ռին , մինն արեամբ և միւսն կաթամբ . երկու բու-
րանոցք կայծակնաւորք , մինն խնկով և միւսն ձեն-
ձերիւ . սկաւառակք կրկին կրաւորականք համոց ,
մինն քաղցու և միւսն դառնութե . բաժակք զոյգ առ
երկուս բերմունս , մինն արտօսք և միւսն ծծումբ .
տաշտք կրեցեալք 'ի ծայրս մատանց , մինն գինի և
միւսն լեղի . դրոշք տեսանելեաց ներհակաց , մինն
'ի լաց և միւսն 'ի վրիպումն . խանութք հալոցակա-
նաց հակառակութեց , մինն արծարծէ և միւսն շիջու-
ցանէ . հայեցուածք դիմաց երկուց , մինն դոյզն ու
ղորանօք և միւսն անխայելի բարկութեամբ . համ-
բարձումն երկակի բազկաց , ոմն 'ի հարուածս և ոմն 'ի
մերժումն . դէմք կրկնակի կերպից , մինն տխրեալ և
միւսն ցասուցեալ . կշտամբանք ընդ միոյ երկու , մինն
աստեացս և միւսն ապառնեացն . ապաւինութեք կար-
ծողականք , մինն գոնէ և միւսն Թերևս . 'ի մի բե-
րան երկակի բարբառ , մինն եղկութիւն և միւսն
խռովութիւն . երկուս ազգմունս 'ի միում սրտի , մինն
կեղակարծ յուսոյ և միւսն ճգգրիտ կորստեան . ամպ
լրթագոյն ահագնատեսիլ կրկին տեղացմանց , մինն
նետս և միւսն քարինս . որոտումն ահեղ երկոցունց
բերմանց , մինն կարկուտ և միւսն հրացան . ցայգ

ցաւագին երկուց վտանգից, մինն լալոյ և միւսն մահու . առաւօտ սգոյ երկուց բողոքմանց, մինն սաստից և միւսն սպառնալեաց . արեգակունք երկու 'ի յերկուց ծայրից, մինն խաւարի և միւսն կիզման :

Գ. Եթէ հարուածոց աջ կառուցանի, ինքեան վարկանի . և եթէ ձեռն պարգեւածիր, ոչ իւր ակն ունի : Ի պարծանս ուրուք կորանայ, յամբարձումն գլխոյ ընկճի, 'ի չարեացն յիշատակ հեծէ, 'ի ճառս մաքրոց պատկառէ, 'ի պատմութիւնս հանդերձեւոցն երբրի : Եթէ օրհնի յուսմբէ յայտնի, 'ի ծածուկ զանձն անիծանէ . եթէ գովեստ յուսմբէ լսէ, պարսաւանօք զինքն կտամբէ . եթէ դարովեսցի սաստկապէս, ինքեամբ ինքեան վկայէ . եթէ ձաղեսցի ուժգին, սակաւ հատուցումն առաւել պարտուցն գրեսցէ . եթէ ըզձումն մահու ինքեան լսիցէ, այո ասէ, և դարձեալ կրկնէ . և եթէ որոգայթ մահու ճայթեսցէ յերկնէ, հազիւ զդէմն համբաւնայցէ : Օ իւրոց իրաւանցն մատեան խփեալ, զպատասխանութեն յոյս չքուցեալ, զհամարձակութեն ընթացս փակեալ : Եւ եթէ ոչ էր անփրկանաւոր կորուստ գերելոյն, զիւրովին երթալ ոչ ինչ դանդաղէր : Ի՞րդարեւ վայ մեղաւորին՝ որ տարակուսեալ կայցէ 'ի վերայ երկուց ճանապարհաց, ըստ հոգեւից բանի իմաստնոյն :

Դ. Եւ արդ զիմրդ ոչ ողորմեսցիս, բարեգութ, այսքանեացս ձայնարկութեանց կողկողագինս հեծեծանաց, որ անուամբս այսու մեծացար, եթէ ողորմած եմ ես տէր : Եւ հա առ չարութի գերելոյս բարութի քո, առ կորուսելոյս յայտնութիւն ճառագայթ քո, առ յանդգնելոյս մոլութիւն ողորմութիւն քո, առ խակութի փնասակարիս հեղութիւն քո, առ կործանելոյս այցելութիւն աջ քո, առ ընկզմելոյս վերբերութիւն ձեռն քո, առ բժշկութի անողջանալի խոցուածոյս մատն քո, առ պակուցելոյս պաշտպանութիւն ոգի քո, առ ապախտաւորիս իմ վստահութիւն երկայնամուռի քո, առ օծումն ամենադժնէիս զօրութի քո, առ մեղաւորիս քաւութիւն հրաման քո, առ փախուցելոյս ապաւինութիւն ոտք քո, առ

սրացելոյս պատսպարութի բազուկ քո, առ վրիպելոյս առաջնորդութիւն լոյս քո, առ տարակուսելոյս հնարաւորութի հանձար քո, առ անիծելոյս կրկին ստացումն օրհնութիւն քո, առ վհատելոյս քաջալեւութի խրախոյս քո, առ վշտագնելոյս մխիթարութի բաժակ քո, առ նեղելոյս ընդարձակութի կամք քո, առ ատեցելոյս կոչումն սէր քո, առ հաստումն սասանեցելոյս բան քո, առ հոգւով վիրաւորելոյս կաթուած արեան քո, առ աներեւոյթ մթերս ցաւոցս ակնարկութիւն քո, առ յուսահատելոյս անդրէն ընտրութիւն իշխանութի քո, առ պատուաստումն կտրեցելոյս կցորդութի քո, առ խաւարաւ մահու ծածկելոյս նշոյլ կենաց քոց, առ խռովեցելոյս իմ հանդարտութիւն խաղաղութիւն քո, առ վայրագութիւն օտարացելոյս ողջոյն քո, առ մոլորելոյս դարձաւորութի ձայն քո: Օ ի դու տիրես ամենայնի գթութեմ, և չիք ՚ի քեզ մասն ինչ խաւարի . և ոչ է բարուի առանց քո, և քեզ վայելէ փառք յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ԵՐԵՄԵՅԻՈՐԴ ԼԱՌԱՋՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ

ԽՕՍԳ ԸՆԴ ԼԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Լ. Ի արդ քանզի բազմացուցի պայմանաւ բանիս զաղէտ տագնապի հեծութեան ձայնիս մեծ հառաչանացս անսփոփելի իմոյս վտանգի . զի դու ողորմած սկզբնահայրդ խոստովանութեան անյայտ ծածկութից որդի նյ կենդանւոյ տէր (Ես Վրո, քաղցրութեամբ նայեսցիս բաւել: Երդարեւ կարող ես, չճմարտապէս բաւական ես, եթէ կամիս՝ հնարաւոր ես . կամիս առաւելապէս, որպէս և կարես: Հարստանաս մեծապէս ընդ տալն քան եթէ ընդ առնուլն, բազմանան քեզ գանձք ՚ի ցրուելն

քան 'ի ժողովելն , յաճախեն ստացուածք քո 'ի սփռելն քան 'ի ճշգրտելն , կուտին քեզ համբարք 'ի տարածանելն քան 'ի շտեմարանելն : Հաւատամ այսմ ամենայնի՝ գտանել քե ելք փրկութեան . հաւատամ անարգս ընդ պատուականին , յուսամ ընդ Մ. Բրահամու և ընդ Մ. Ննայի . զի մինն բանիդ քո հաւատաց և միւսն բահանայապետին բարբառոյ անսաց : Ս' ասն որոյ և ոմն 'ի խորին ծերութե անհամար որդւոց հայր հաստատեցաւ , զառանցեալն և զամուլն արգանդ Սառայի՝ անդաստան պողածին արդեան օրհնութե բազում ժողովորոց մարգարէից սբց և թագաւորաց ընտրելոց հայել յուսացաւ : Սակ միւսն զանհանդերձելի երկիր որովայնին սենեկի եւթնեակ զաւակօք բարգաւաճեցոյց , որ է Թիւ մի անբաւութեան զնաւն նշանակելոյ գէութի , անծութեն յարակայութե սահման անհետազօտելի , և աւազանին նորածին որդւոց անհատ յորդութի : Մ. յս Թիւ պանծալի , որում ոչ է կէտ կցորդի և ոչ սպառուած վախճանի , այլ կոյս ոմն է ուրոյն ընտրութե նուիրեալ յաւէտ անձառ վիճակաւ համայն յաւիտենիւ , դժուարաթարգմանելի մերոց իմաստից :

Բ . Մ. Դ. համարեա յարդարուի անյուսալի փրկութե հոգւոյս զամենավարան ձայն կողկողանաց սրտիս հեծութե , ընդ նախագրելոցն երջանկաց եղեալ և դասեալ զայս դաւանուի փոքր հաւատոց իմոյս խորն դրուածոց . զի կեցից և ես առ նոքօք բերկրեալ ընդ նոսին , բուռն հարեալ քան զիմոց գործոց ըզքոյդ շնորհաց : Ս' անաւանդ զի կրկին բարձունքեն և փառաւորք և քան զչափ կշռութեան բանի գերագոյնք , իմումն խռովութեան հաշտարանք և հզօրապէս քաւարանք , և կարծեաց թերութեան մըտաց սլացեալք . ընդ արեան քո ահաւորի և ըստ մարմնոյ ծնողդ քո խնկելի . պարք առաքելոցն , դաւք մարգարէիցն , գունդք մարտիրոսացն՝ ձիւաւորեալքն հետեակ սպառազէն արիութեամբ մերկամարտիկն մրցութեամբ , գումարք միանձանց , բոյլք բանակաւ նայ ընտրելոց , ժողովք բարեկրօնից , հոյլք հոգեղկնաց յերկրէ երկնաւորաց , զինուորութիւնք վեր-

նականաց ընդ մեզ կցորդելոց , աւանդք երախայրեաց , մատուցմունք զուարակաց , լուցմունք զամբարաց , բուրմունք խնկոց իւղոց հանդերձանօք , յաղթանակք փրկական նշանաց , կառուցմունք խորանաց անժառնակաց , ձեռք քահանայից շնորհիւ կատարելոց : Իւ շարժումն անձին յիշատակ այ , առ փոփոխումն գարշապարի , առ կարկառումն աջոյ և ամբարձումն բազկի , առ բարիս գոհուի , և առ գթել աղաչանք , առ բանս ընտանիս , առ խօսս հասարակաց , առ ձայնս բնաւորականս , առ գործոց յաջողուածս , առ առաքինութե ջերմութիս , որ 'ի տունջեան և 'ի գիշերի՝ ընթացմունս օգտակարաց հոգեւորաց՝ քեւաւ շնորդեալք . 'ի նիրհել և 'ի զարթուլ , 'ի պաւտերազմի ազգաց , 'ի մարտս դիւաց , 'ի հակառակութիս հերձուածողաց , առ փոքունս , առ մեծամեծս , առ ձգումն ըմպելեաց և ճաշակումն կերակրոց , և որ ինչ միանգամ 'ի կիրս մեր կերպանան , եթէ հեշտականս եթէ տատամսելիս . վասն ոմանց աղօթս՝ մնալ 'ի նոսին , և յաղագս ոմանց՝ զի գերծ արասցես սքանչելապէս հնարիւք անձառիւք . հաւատացեալ յամենեցունց , թէ բաւական ես յամենայնի , կաթնաբոյծ հասակաց , տիոց պատանեաց , մտաց վայրենեաց , ստամբակաց գոռողաց . մինչ զի առ թատերս տեսարանաց , և առ կոյտս խառնիճաղանճ՝ բազմութեց , և կամ առ կաքաւս կայթից անախորժականաց կամաց հզօրիդ՝ ոչ ես մոռացեալ :

Գ . Ի՞նչ դու ստացար զամենեսեան , և քո են ամենեքեան , և ողորմեսցիս ամենեցուն՝ միայն բարեգութ . զի թէ և մեղիցեն , քո են . վասն զի 'ի բում համարի են . քանզի գիտեն զզօրութի քո , ըստ առակողին մաղթանաց : Երբու՞ և ես կցորդիմ թշուառս բանիւ վկայեալ սորին յանցաւորապէս . յանդգնիմ ասել , թէ որ կարդայ զքեզ գովեստիւ , ծանուցեալ զքեզ թէ իցես , թէ և եւթեամբք իցէ վարակեալ կրկնապատիկ պատժաւորութեամբ , առ այս օրինակ կիրթ ձեռնարկուէ , զիմիդ ոչ քո իցէ : Երբ և տեսանել 'ի մէջ արջնատես ագռաւուց՝ սպիտականիչ երամս աղաւեսաց , 'ի մէջ խրոխտականաց ձիոց անմաքրից՝ որոջս հանդարտաբարս , 'ի

Թիւ շանց գաղանականաց զառինս նուիրելիս, հեղութի՛ի խստութե, կատարելութի՛ի Թերութե, խոնարհութի՛ի յամպարհաւաճութե, ճշմարտութի՛ի ստութեան, միամտութի՛ի մանկութե, անբծութի՛ի յայլամտութե, բարօրութի՛ի չարութե, պարկեշտութի՛ի լկտութե, ողորմութի՛ի յանգթութե, ապաշաւանք յանյուսութե, քաղցրութի՛ի բարկութե, հաշտութի՛ի Թշնամութե, անոխութի՛ի խաժանողութե, քաջալերութի՛ի լկութեան, օրհնութի՛ի նետաձգութեան : (3) որ ոչ բաւականացայ երբեք ՚ի դատել ճշգրտապէս, Թե՛ ո՛վ յերկրածնաց աստի կանխեսցէ Ժառանգել զքեզ, որ միայն անաշուաբար կշտամբես իրաւամբք զարդարութի՛ի առամպարիշտ մաքուրն և առ պոռնիկ զջաղացեալն . առ ամենեսին բարեգործ՝ միայն Թագաւոր օրհնեալ ՚ի բարձունս և յամենայն յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ԵՐԵՄՆԵՐՈՐԴ ԵՐԿՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԼՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Եւ արդ ես յետնեալս ՚ի նախադրութեանց արժանաւորաց գրեալ ինձէն ընդ պարտաւորսն պատժոց, հայցեմ զողորմութի՛ի ընդ ամենեցուն մաղթանաց . ընդ նկունս և անհամարձակս, ընդ տկարսն և փոքրկունս, ընդ ընկեցիկսն և արհամարհեալս, ընդ տարագրեալսն և առ քեզ դարձեալս, ընդ երկուացեալսն և ճշմարտեալս, ընդ կործանեալսն և յարուցեալս, ընդ ընկճեալսն և հաստատեալսն, ընդ գլորեալսն և կանգնեցեալս, ընդ մերժեալսն և ընկալեալս, ընդ ատեցեալսն և կոչեցեալս, ընդ ապշեալսն և զգաստացեալս, ընդ անառակեալսն և զըսպեալս, ընդ հեռացեալսն և մերձեցեալս, ընդ հերքեալսն և սիրեցեալս, ընդ պատկառեալսն և զուար-

Թացեալս , ընդ ամաչեցեալսն և խնդամտեալս : Լ՝ՈԼ
ես պատմեմ աստանօր դարձեալ՝ ոչ զմեղսն Երուսա
ղէմի , ըստ մարդարէին հրամանաւութեանն որ առ
ժողովուրդն նախնի , և կամ տանն { } ակօրու զան
օրէնութիւնս նորա , այլ իմոյս ժամանեցից յայտնու
թէ . քանզի աւաղ ընդ աղէտս մահու յարելով ըստ
մարդարէին , յանդիմանեցից զիս ինքն ինձէն իմովս
ձայնիւ ըստ սաղմոսողին . որպէս զի յանձնառական
յայտմ համայնապատում խոստովանութենէ ոչ կա
րօտացեալ կրկնակին , միանգամայն ՚ի սպառ սրբե
ցայց օրհնեալ հրամանաւ էիդ :

Բ . Եւ արդ կրկնելով ծուր բարերարիդ քաղց
րութեան , տարածեալ զանձն իմ առաջի , զի մահ
դ լորմանն ցուցից կերպարան . որ ՚ի հող խոնարհեալ
մածայ ընդ երկրի , և ընդ անցաւորս այս կենցաղ
կորստեան՝ անասնական գետնաբարշուէ սողնոյ սա
հեցմամբ՝ կամօք բւեռեցայ : Լ՝ՈԼ ՚ի քեզ տէր յե
ցեալ իբր ՚ի հաստարան կենաց դաւազան ՚ի յար
մատոյն Լ՝աւթի ընծիւղեալ մարմնով անձառ շաղ
կապմամբ յանեղ անութիւն , կանգնեցայց անդորէն
կիսայար՝ պատկառեալ ՚ի քոցդ երախտեաց ՚ի վայր
կորացեալ դիմօք , աչք ՚ի բարձունս յառեալ ողոր
մագին տեսութիւն ՚ի քեզ մերձդ ՚ի հեծութի , բնա
ւին ողորմութի , բոլորովին քաղցրութի , զլիճ լու
սոյս արտասուօք լցեալ՝ պաղատանս յուսոյ առաջի
մեծիդ վերջնծայեցից : Լ՝ ուր ամենառատ աննուազ
երկայնմտութիւն՝ քո դառնացուցչիս , միայն դու ՚ի
յամենայնի սահման փրկուէ , ան բոլորից , անձառ
մեծութի , անբովանդակելի բնութի , անքննելի իսկու
թի , հզօր զօրութի , կարող բարերարութի , անպա
կաս լրութի , անձառ ժառանգութիւն , վայելեական
վիճակ , առատ պատրաստութի , անստուեր իմաս
տութի , տենչալի տուրք , անձկալի ձիր , բաղձալի
բերկրութի , անտխուր հանգիստ , անտարակոյս գիւտ ,
անկապուտ կեանք , անծախելի ստացուած , անփո
խանորդելի բարձութի , ամենարուեստ բժիշկ , ան
սասանելի հաստատութիւն , դարձուցիչ մոլորելոց ,
գտիչ կորուսելոց , յոյս ապաւինելոց , լոյս խաւարե
լոց , քաւիչ մեղուցելոց , ծածկարանդ փախուցելոց ,

անդորրիչ խռովեցելոց , փրկուիդ մահացելոց , արձակիչդ կապելոց , ազատիչդ մատնելոց , պատապաւրանդ սահեցելոց , վշտակիցդ դայթազդելոց , երկայնամտութի տարակուսելոց , լուսոյ տեսակ , ցնծութե ցոյցք , օրհնութե անձրեւ , հոգի երեսաց , զօրութիւն դիմաց , հովանի գլխոյ , շարժարան շրթանց , ազգումն բանի , կառավար անձին , բարձումն բազկի , ձգումն ձեռին , երասանակալդ սրտի , ընտանի անուն , մերձաւոր ձայն , կցորդութի հարազատ , խնամածութի հայրենի , խոստովանեալ անուն , պաշտեցեալ պատկեր , անպարագիր տիպ , երկրպագեալ տէրութի , բարեբանեալ յիշատակ , խնդուն մոլտք , անվրէպ շաւիղ , փառաց դուռն , ճմարտութե ճանապարհ , երկնաձեմ սանդուղք : Եւ այլ բազմութի բանից գովեստից անհամար կարգաց եւ տանց անբաւից , զոր ոչ բերե բերան երկրածին , եւ ոչ տանի գործի մարմնեղէն , եւ ոչ կշռեն իղձք հոգեղէնք :

Գ. Եւ քեզ հայր ամակն տեսողի , անծոյ առնայնի . նայեա 'ի պաղատանս հառաչման ձայնի քոյոց ծառայից , եւ եթէ յաղախնաց որ աղաչեսցէ : Եւ ընկալ զցօղ ողբերգութե լալոյ արտասուաց աչացս ցանկասիրի՝ յանարատ ոտս մարդեղունք քոյ , Վ՛շ , եւ օրինակաւ խորհրդոյ հերաց կնոջն յանցաւորի՝ զառ քեզ դարձն եւ զգաւանութի , եւ համբուրիւ շրթանցս առ ճաշակ փրկութե կենացդ հաղորդունք համաշնչապէս զանքակ միութի . եւ զնոյն գթութի նորին ողորմութեամբ ընկալեալ 'ի քէն , բարեբար , գրաւականեսցես զմեծդ պարգև ընդ փոքու հաւատոցս . եւ 'ի ձեռն գթութեան սիրոյ քոյ առ քո անձկալի անունդ խոստովանեալ ծառայիս , դարձցին ձմերունք հոգմոյն խստութե 'ի յօդ հանդարտութե , եւ մրկին սաստկութի 'ի սիւք ախորժութե , եւ կարծիք երկիւղին 'ի մեծ վստահութիւն , եւ պատուհաս պատժոյն յերանութեան պատահումն , եւ վտանգք թախծանացն 'ի հոգեւոր խրախճանութի , եւ ալեկոծութի ծփանացն 'ի խոր խաղաղութիւն , եւ ղեկացն թեւարկմունք յանքոյթ նաւահանգիստն , եւ բերք բեռանցս մեղաց փոխարկեսցի 'ի թռչակ շնորհաց : Եւ յայսքանեացս ամենից բիւրուց բարութեցս 'ի

քէն եղելոց՝ մեծասցի անուն հզօրիդ ինկեալ և խոստովանեալ, ամաչեսցէ բանսարկուն չարեաց՝ հերքեալ և հալածեցեալ, ունայնասցին մուրհակք մեղաց, խղեսցին հաղթքն, որոշեսցին որոգայթքն, կապտեսցին կապանքն, վանեսցի վիհն, վերասցին փնասքն, պարսեսցին պատրանքն, ջրեսցին մեղքն, պատառեսցին պարտիքն, խորտակեսցի լուծն, քակտեսցին քեղիքն : Եւ ընդ մուայլ մթութեան չարեացն յանցանաց և դիւացն բանակաց պաշարողաց՝ արեւ փառաց քոց, ժամանեսցէ կեցուցանել փրկել և լուսաւորել, յաջմէ և յահեկէ, 'ի դիմաց և 'ի թիկանց . և եղիցի նշոյլ առաւօտու հոգւոյ դարնայնոյ ընդ անկալութե սպասողացն բուսի երեւման : Եւ ի դու ես բարերար առ ամենեւին, և հրնարաւոր են քեզ ամենայնք . և ամենեցուն զկեալն կամիս և զփրկութիւն բազմաս :

Դ . Ո՛վ ամենապարգև ձեռն Յիսիակի, և առ իս դարձցիս կարկառմամբ շնորհի աջոյդ քոյ Կոյ բնակեալ միացեալ, և ոչ հեռացեալ յանձկութե սրտէ սիրոյ սենեկիս . և անեղծական բո նկարագիր՝ նըշխար պանծալի լուսոյ քրիստոնէական փրկաւէտ կոչման՝ ընդ իս պահեսցի, միջնորդեալ ընդ քեզ 'ի մատեան յաւիտեան կտակաւդ կենաց հոգւոյդ աւետեաց երկնից յօրինողիդ : Եւ քեզ միայնոյ պատճառիդ, և միոյդ 'ի միոյ պատճառէ, և ունողիդ բզպատճառ միոյ, երբեակ անձնաւորութեանդ և միոյ անձնութեանդ վայելեն փառք յերկնաւորացն վեհից, 'ի սրբոցն դասուց, յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ԵՐԵՄՆԵՐՈՐԴ ԵՐՐՈՐԴ

Վերադառնալ յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն ազերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՏԻՑ
ԽՕՄԲ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա . Եւ ի դարմարութիւն պաշտաման բանիս
'ի խայրեաց հոգւոյս քեզ նուիրելոյ, օրհնեալ բարե-

դուռ, կցորդելով ընդ ինկազգեստինցն զուգամասնապէս խառնեսցես 'ի յանուշութիւն կազմութեան իւղոյն Սարիամիւ կնոջ բարեպաշտի : Աոր հաւասարեալ նոյնութիւն ընդ երջանիկ պոռնկացն 'ի քէն ընկալելոցն յաւետահրաշ յարգանօք, պարարեսցիս մեծապէս իմովս բանիւ նուաստիւ, ընկալեալ յանհաս և 'ի բարեբանեալդ գլուխ բարձրելոյդ, անկրտամբելի 'ի բամբասանաց սաղմոսին, մի օծցէ զտերև ոստոց գագաթան եւղ մեղաւորին : Այլ արասցես զօրանալ կրկին յաճախութեամբ բուրման խոստովանութեան այսր մատենի 'ի բազումն ազդեալ, համասփիւռ ամենատարած և աշխարհալիւր տանն տեսակաւ, ըստ օրինակի համեմատութեանոցայն յիշատակի : Անշի դուռնոյն տէր զգաստացուցիչ նախնի չարախորհից կանանց մեղաւորաց, որոց առակեալ զմարգարէին կերպարան՝ քումի ճմարտատիպ պատկերի յեղանակեցեր, անտուստ առ սոսին անձառներգործութի յիս վերաբերեալ զծայրագոյն շնորհին կատարումն : Անդ անասնական գարւոյն կերակրոյ զբազմահամբար պտուղ ցորենոյդ կենացդ հացի, ընդ ապականացու արծաթոյն՝ զարքունականդ պատկեր, ընդ յիմարարար թմբուէ գինոյն՝ զբաժակդ արեան արարչիդ, ընդ իւղոյն առելոյ 'ի յայրատ կնոջէն հնոյ ժողովրդեանն՝ զօծումն շնորհին առ իս դարձելոյ, ընդ գերծման գլխաշուք կտաւոյն՝ զանապականութեան վերարկուն, ապարանջանին պճնութիւն՝ զթուիս բարեմասնութեան, օրինիւն և աւետարանան՝ հանդերձ գործնական առաքինութիւն, ընդ ունկանն գնդի վայելչականն զարդու՝ զանստուեր յիշատակ տէրունականդ ձայնի, ընդ քայլուս պերճութեան լանջացն՝ զյոբնահաւաք աւանդու ուղղութիւն քոյինակրօն լծոյդ քաղցրութիւն :

Բ. Այց զի՛ է յայտոսիկ ինձ պարծել, և ոչ վերբւտին 'ի սոյն պատկառել : Այլ յայլ օրինակ փոխեալ զմատեան մաղթանաց այսր ողբերգութիւն, որ ինչ ինձ է յարմարաւոր, ամենայնիւ հատուցից ըզպատիժ պարտուցս իմոց մեղանաց, 'ի մարգարէիցն տառից բերեալ համառօտս՝ 'ի սոյն յարկ մուծից սաստիկ դատախազ . ընդ ողբոց նոցին լծակցեալ,

քան թէ ընդ բերկրումն նոցա պարել . յորս հառա-
չանս , ձայնս հեծութե , բողբոս բարկութե , նախա-
տինս խորտակման , լալումն կարեոր : Եւ մեծիդ
այ գթութի ամենաժաման՝ կանուխ ազգեցաւ յիմ
յուսատրութի , առ որս՝ զջմունս , խոստովանու-
թիս , աւետիս , պարգևս , լուսոյ երևմունս , խրա-
խոյսս անձայինս , փառաց ժառանգութիս , հրաշից
յայտնութիս , սքանչելեաց տեսութիս . յորոց ոմանք
յոյս ընձեռեն , և ոմանք վհատութիս բազումս մա-
տուցանեն . յորս ես կամաւ կործանեալ՝ կորստեանն
վիճակեցայ : Օ՛ր եթէ զգեստ այ զվարագուրին
պատրուակ ասաց Նգեկիէլ , յորում արար ժողո-
վուրդն հոռոս կարկատունս , որով պոռնկել ասէ 'ի
նոսս , իսկ ո՞րքան պատիժ անմաքրութեւ եղիցի զանձ
զգեցողիս ներքոյ և արտաքոյ : Օ՛ր արմանամ , թէ
զիմորդ ոչ կիզում . հիանամ , թէ ի՞բբ ոչ այրիմ .
ափշիմ , թէ ո՞րպէս ճափշտակիմ՝ տանջեալ , լքեալ ,
չարչարեալ , ջաղխեալ , մանրեալ , խորտակեալ , կրտ-
րեալ , բաժանեալ 'ի յօրինակէ ժանեաց կորուս-
չին , ըստ գրոյն : Եւ այս միայն է պահեցեալ ինձ
նոյլ յիշատակի փրկութե յուսոյ , զի քնեան աւե-
տարանն կեանս է ամենեկին , 'ի կերպարանաց պատ-
կերի բանին ծանուցեալ . որով առ մեղանսն դարձն ,
առ պարտինն շնորհն , առ եղծումն նորոգութիւնն ,
առ անօրէնութիւնն քաւութիւնն , առ վէրն բժշկու-
թիւնն , առ վտանգն անդորրութիւն , առ պատիժն
ներումնն , առ պատերազմն հանդարտանալն , առ
հուրն անձրեն , առ պատուհանս պարգեն , առ ակն
կալուրի սատակմանն՝ ձիրն , առ գործարան մահուն
կենացն ազատութի :

Գ . Եւ զի՞նչ է ինձ զայսքանեաց յիշմանց 'ի թիւ
արկանել , և ոչ զանձառելիսն աստանօր դասել :
(Եւ յատակաւ հօրն բարձրելոյ՝ յորդին կցորդութի ,
յանուն միաճնին՝ առ հայրն ընտանութիւն , սոցին
ակնարկութիւնն ընդ հոգւոյն հաղորդութիւն . խաչին
փրկանք , բանին սփոփութիւն , բարւոք վարձ կամացս
առ կռուի գիտողին , աւազանն կենդանարար՝ հաշ-
տութեանն միջնորդութիւն , և այլք ամենայնք ան-
թիւք բարիք 'ի բարերարէն բարդեցեալք , ազատք 'ի

Հարկէ, արձակք 'ի լծոյ, իշխանականք և ոչ իշխեցեալք: Այսոքիկ են, որ ինձ 'ի մէջ դառնութեամբս կեանս անտարակոյսս աւետարանեն. քանզի եթէ ոչ զայսոսիկ ունէի, կանխաւ արդեւք կորուսեալ էի իսկ և իսկ ըստ բանի երգողին: Այս փոքր կութք որդւոյ զհայր փառաւորեմ, ոչ նուաստութի հոգւոյ զորդի նախագասեմ. համափառ ունիմ զերեսեան՝ և նոյն արարչութի: Վնանք և 'ի դէմս հոգւոյն սնոյ այս են աղաչանք, նախնծայ սկզբան պատարագին՝ յորում գառնդ երկնաւոր զենանի, զայս աղօթեցի:

Աղօթք, որ նախ քան զպատարագն մատուցանի:

Դ. Ամենակալ բարերար մարդասէր անձ բոլորից, յօրինող երեւութից և աներեւութից, փրկող և հաստատող, խնամող և խաղաղարար, հօր հօր հոգի, հայցեմք բազկատարած մաղթանաց գոչ մամբ հեծութե յանդիման եղեալ քեզ ահաւորիդ: Այսոքիմք մեծաւ դողութի սաստիկ երկիւղիւ մատուցանել նախ զբանականս զայս պատարագ քում անդին զօրութեդ, իբր աթոռակցի փառակցի և արարչակցի հայրենի անկապուտ պատուոյդ, և քննողի ծածկութե խորոց խորհրդոց ամենակատար կամաց հօրդ Ամմանուէլի՝ զքեզ առաքչի, փրկչի և կենդանատուի՝ և արարչի ամենայնի: Ի ձեռն քո ծանուցաւ մեզ երբեակ անձնաւորութիւն միասնական անձութեդ, յորոց մի և դու ճանաչիս անհաս: Վե և 'ի ձեռն քո առաջինքն նահապետական տոհմին շառաւիղք՝ տեսանողք անուանակոչեալք, զանցեալսն և զգալոցսն, զեղեալսն և զոչ գոյացեալսն անստուերաբար բարբառով բանի վերապատմեցին: Ոգի նոյն բարոգեալ զքեզ Առնիսի, որ 'ի գնանք 'ի վերայ ջրոցն, անպարագիր զօրութիւն, ահեղ շրջարկութի տաժողականաւ՝ թեւապարփակ պաշտպանողօրէն գթասիրեալ 'ի ծնունդս նորոգս՝ զաւազանին խորհուրդ ծանուցեր: (Յոր կերպարան օրինակութեան՝ նախ քան զկառուցանել զլոյծդ մածուած վերջնում վարագուրիդ՝ յօրինեցեր, կա-

ըող տիրապէս, զբովանդակ բնութիւն ամենից բնաւից բոլորից գոյից ամենայն էից յանէից : Վե ստեղծանին 'ի նորոգութի յարութե ամենայն եղեալքս առ 'ի քէն յայնմ ժամանակի, որ է օր վերջին այսմ կենցաղի, և օր առաջին երկրին կենդանեաց : Վեզ հնազանդեցաւ միութեամբ կամացն որպէս հօրն իւրում ազգակիցն քո, էակիցն հօր անդրանիկն որդի մերովս կերպիւ. զքեզ աւետարանեաց ճշմարիտ անձ հաւասար և համագոյ հօր իւր հօրի, և զառ 'ի քեզ հայհոյութիւնն անբաւելի քարոզեաց, և իբր զանձամարտիցն զքո հետեւելոցն չարաբանական բերանս կարկեաց, և զիւրն շնորհեաց արդարն և անարատն գտիչն անմի, որ վասն մեղաց մերոց մատնեցաւ, և յարեաւ վասն զմեզ արդարացուցանելոյ : Եւ մի փառք 'ի ձեռն քո, և քեզ բարեբանութիւն ընդ հօր ամենակալի, յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն :

Դարձեալ կրկնեսցի 'ի նոյն կարգ բանի, մինչև վստահութիւն լուսոյ հրաշապէս յայտնեսցի ազգեալ, աւետարանել վերապի զկրկին խաղաղութիւն :

Ե. Եւ զաչեմբ և աղերսեմբ արտասուալից հառաչմամբ յամենայն անձնէ զփառաւորեալ արարչութիւն անեղծ և անստեղծ անժամանակ հոգւոյդ զթաժի որ բարեխօսդ ես վասն մեր յանմոռն հեծութիւն առ ողորմածդ հայր. որ զսուրբնս պահես, և զմեղուցեալսն մաքրես և տաճարս կազմես կենդանի և կեցուցիչ կամաց բարձրեալդ հօր : Եւրդ ազատեա զմեզ յամ անմաքուր գործոց, որ ոչ է հաճոյ բուսմի բնակութե. և մի շիջցին առ 'ի մէնջ լուսոյդ շնորհաց փայլմունք 'ի տեսականացս աչաց իմաստից. վասն զի զքեզ ուսաք միանալ 'ի մեզ 'ի ձեռն աղօթից, և ընտիր վարուց խնկելոց : Եւ քան զի մինդ յաւրորդուէդ պատարագի, և միւսդ ընդունի՝ հաճեալ ընդ մեզ հաշտարար արեամբ անդրանկի իւրոյ, իսկ դու ընկալցիս զմեր պաղատանս, և յարդարեսցես զմեզ օթեւանս պատուականս ամենայն պատրաստութիւն 'ի վայելումն ճաշակման երկնաւոր գառնիդ, առանց պատժոց դատապարտու-

Թէ ընդունել զայս անմահացուցիչ մանանայս կենաց նորոյ փրկութե : Եւ հալեացի 'ի հրոյս յայսմանէ գայթաղութիս մեր , որպէս մարգարէին կենդանախարոյկ կայծակամբն 'ի ձեռն ունելեացն մատուցման . զի յամենայնի քոյդ քարոզեսցի գթութիւն , որպէս որդւովդ նոյ՝ հօր քաղցրութի . որ զանառակ որդին մերձեցոյց 'ի հայրենի ժառանգութիւնն , և զպոռնիկսն յառաջեցոյց յերկնային արքայութիւնն արդարոցն երանութեան : Եւ այո և ես մի եմ 'ի նոցանէ . և զիս ընկալ ընդ նոսին իբր մարդասիրութե կարօտեալ մեծի , շնորհօք քո ապրեալ , զարեամբ Վհոյի ստացեալս : Օ , ի յայսմ ամենայնի՝ յամենայնի ծանկիցի քո անձութիւդ ընդ հօր փառաւորեալ համապատուաբար 'ի մի կամս և 'ի մի իշխանութի գովուէ . զի քո է գթութի և կարողութի և մարդասիրութի , զօրութի և փառք յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ԵՐԵՄՆԵՐՈՐԴ ԶՈՐՐՈՐԴ

Վերափն յաւելած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՏԻՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԼԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա . Եւ առ այսոքիկ թշուառացեալ շնչոյս իմոյ իղձք , և առ քեզ դաւանութիք յարմարականք , որ բովանդակես բանիւ զամենայն՝ անձ , զոր 'ի նախնին ճառեալ և յերկրորդումս ցուցից : Եւ յանդիմանութիս գրաբանականս՝ 'ի կոյտս բազմութե ազգաց , և թարգմանութիս ժողովրդոց , զայս արգահատութիս մաղթողականս նուիրեցի , զոր ներքնաշարեալքդ սահմանադրեն գոհաբանութիք :

Ի հանդիսարանս խօսից ատենի բանս մաղթանաց , որով հոգին նոյ հաշտեալ հասանէ յօգնականութի :

Բ . Եւ զայսմ զանփոփոխելի տէրութիւն ամենազօր հոգւոյդ հզօրի , առաքեա զցօղ քաղցրութեան

քոյ, և բարեգործեա 'ի յանձին և յիշխանական ազգման զգայուէ զամենալից շնորհս բազմապարգեքո ողորմութե : Եւ հերկեա զբանական անդաստան մարմնեղէն կարծրացեալ սրտիս՝ յընդունակութի արգասեաց հոգեոր սերմանդ : Վճռմ ամենիմաստ էութեդ խոստովանիմք զամենայն պարգես 'ի մեզ ծաղկեալ և աճեցեալ . որ ձեռնադրես առաքեալս, լցուցանես մարգարէս, ուսուցանես վարդապետս, բարբառեցուցանես համբոս, և բանաս զփակեալ ականջս խլից . որպէս ազգակիցն քո էակիցն հօր անդրանիկն որդի քոյին գործակցութեամբ ներգործելով զայս ամենայն, քարոզեաց զքեզ անհաւատարակից իսկուէդ հօր : Շնորհեա և ինձ մեղաւորիս խօսել համարձակութեամբ զկենդանարար խորհուրդ աւետեաց աւետարանիդ, հետեւել արագութիւն ընթացիւք մտաց ընդ անհուն ասպարէզս քոյինաշունչ կտակարանաց : Եւ 'ի մատչել իմ 'ի գլուխ հանդիսի մեկնութե բանի՝ նախաժամանեսցէ առ իս գլութութի քո, խօսելով յիս զարժանն և զպիտանիսն և զհաճոյսն քո 'ի ժամանակի, 'ի փառս և 'ի գովեստ անութեդ քո, և 'ի լրութի շինութե կաթողիկէ եկեղեցւոյ : Եւ կարկառեա 'ի վերայ իմ զամենամերձ աջ քո, և զօրացո զիս շնորհօք գլութեդ քո . փարատեա 'ի մտաց իմնց զմէզ մթութե մոռացութե, ապաքինեալ ընդ նմին զխաւար մեղաց, ամբառնալ ուշիւ իմաստիցս՝ 'ի կենցաղոյս երկրէ 'ի բարձունս : Եւ ուսաւորեա 'ի յիս վերստին զծագումն անստուեր հրաշից գիտութե անութե քոյ, հօր, արժանի լինել առնել և ուսուցանել յօրինակ բարեաց անասէր լսողաց : Եւ քեզ ամենայն փառք յամենայնի ընդ հօր ամենակալի և ընդ որդւոյդ միածնի և բարերարի, այժմ և յանվախճան յաւիտեանս . ամէն :

Իսկ զհաւատոյ սահման բանի ընտրութե շնորհի կենաց կանոնի առ համագոյ՝ Եւրորդութեն՝ զայս վարդապետեցի, զոր շաւիղ կարգիդ վերանկարէ :

Երրորդութի անայլալական նորոգ ստեղծարանութեան աղքատ
յայ, յոր ինչ 'ի Նիկիայն սահմանեցաւ հաւատ :

Գ. Խոստովանիմք և դաւանեմք, պաշտեմք և երկրպագեմք զզուգափառ միութիւն ամենաւոր Երրորդութեանն, անձուութիւն անձառ, միշտ բարի, նոյնագոյ, հաւասարապատիւ, անհաս իմաստից թեւոց սլացման, 'ի վեր քան զօրինակ և անդր քան զմանութի, գերազանց գոյով սահմանի անպարագիր բացարձակութեամբ, յառաջ քան զհիմն յաւիտեանցս անտարրափակ եութեանց ստեղծականացս կարգաց, օրհնաբանութի անթարգմանելեալ ամենահարուստ մեծութեամբ յաւետ պսակեալ հաստիչ ժամանակաց և որ 'ի ժամանակի են կերպաւորեալք, ինքն պատճառ հանդերձիչ և յարմարապէս յօրինիչ տեսականաց և աներևութից : Ոչ անուամբ չափեալ և ոչ յորջորջմամբ նշանակեալ, ոչ որակութիւն նմանեալ և ոչ քանակութիւն կշռեցեալ, ոչ օրինակաւ ձևացեալ և ոչ որպիսութեամբ ծանուցեալ, ոչ 'ի թերութիւն տարածեալ և ոչ 'ի լրմանի ամփոփեալ, ոչ ուրեք երբեքի գրաւեալ և ոչ 'ի տեղւոյ վայրի երևեալ :

Դ. Հայր գթութեանց՝ ունող ամենայնի, և անհատուրց որ յերկնի և որ յերկրի, բաց 'ի բանէն միայնոյ՝ որով զամենայն ինչ ունի. ստեղծիչ և տուիչ շնչոց ամենից, բաց 'ի հոգւոյն իսկակցէ որով զհամայնն կազմեաց :

Ե. Ս'ինն յերջանկափառ համազօր ահաւորութիւն երիցն անձնաւորութեանց խոնարհեալ 'ի վերուստ անտուստ 'ի ստորինս, որ էրն իսկ 'ի բնէ անբաժ 'ի ներքնոցս՝ անկապուտ մնալով փառացն աթոռոյ, և անկարօտ դիմացն ծնողին սիրոյ, մտեալ 'ի սենեակ կուսին արգանդի պարգաբար, և ելեալ անտի յօդաւորաբար մարմին հապէս անորոշելի, անթերի մարդկութեամբն և անպակաս անձութիւն : Ս'ի որդի հօրն միայնոյ, և միաժին անդրանիկ անամայր տիրածին կուսին, արարիչն յեղականումն մարդ ելով ճշմարիտ սկզբնածին. ահա ոչ զկնի եղելոց եր-

կրաստեղծիցս նմանութե, այլ նոր և չքնաղ, Թա-
գաւորաց վեհափառ, որ ոչ ցուցաւ 'ի դարս, և ոչ
գոյացաւ 'ի ժամանակս, անդրանիկ ըստ սաղմոսողին,
քան զամենայն Թագաւորս երկրի. անապական խառ-
նութեամբ կերպացեալ զմերս 'ի մարմնի, ըստ օրինի
Հոգւոյ ընդ մարմնոյ, և ոսկւոյ ընդ հրոյ, և կամ
յայտնապէս իսկ ասել՝ լուսոյ ընդ օդոյ, ոչ փոփո-
խեալ և ոչ անջատեալ: 'Եւ ինքն եկեալ կամաւո-
րութե 'ի խաչն մահու, իբր զգառն անարատ 'ի սպանդ-
վարեցաւ, և հանդերձեաց զօրեղ ինքնիշխանութե
զարարածոց իւրոց փրկութի. չարչարեալ իսկութե
կենդանեօք՝ եղաւ 'ի շիրմի անորոշելի յանութե.
եւ օրեայ Թաղմամբն 'ի դժոխս՝ սանդարամետակա-
նացն վհատելոցն բանտարգելիցն քարոզեալ ցուցաւ
նորոգութիւն և լոյս: 'Եւ աւարտեալ զտնօրինակա-
նացն զփրկանաւորն զտնտեսութի, անապէս վերա-
կենցաղեաց. և կառավարեալ 'ի Թեա հողմոց՝ երեալ
'ի 'Քրովէս ամպով անքննութե ծածկեցաւ. համ-
բարձեալ գեր 'ի վերոյ ան երկնի, նստաւ ճոխու-
թե յաթոռն իւրական սկզբնաժառանգ հօրն հա-
ւասարութե, յորմէ և բնաւ իսկ ոչ մեկուսացաւ,
անկորուստ առեցելովն և աննուազ սեպհականօքն:
Որով և եկեսցէ 'ի դատաստան հատուցման, քննել
զծածկեալն կռութեամբ չափոյ արդար իրաւանց-
որում սպասեմք և յոր աղօթեմք, հաւատացեալք
յամի՝ անմիւ ամենակալ տէրուն նորա. որ արդարեւ
մինն է միայն 'ի միայնոյն՝ 'ի միոյն փառակցուի յա-
ւիտեան երկրպագեալ:

Զ. Նարեբանեմք միշտ և օրհնեմք ընդ որդւոյ
և ընդ հօր և զհոգի էուն նոցին, ամենազօր, ճմա-
րիտ, կատարեալ և Խր, որ յանէից գոյացոյց զը-
լոր եղեալքս ամենայն. ինքնագործ հովիւնան եր-
կուցն և ս ընդ նմին անեղծ և անսահման Թագաւո-
րութե. որ ինչ պատճառն առաջին և բանն ահա-
ւոր նորին ինքնութե, նոյն ինքն և հոգին բարձրա-
ցեալ: Նարի ինքնակալ, ամենից բաշխիչ զհօրն
պարգեւս 'ի գովեստ անուան փառաց միածնին. որ
ազդեաց յօրհնան, չնչեաց 'ի մարգարեան, փմամբ
ազգակցին տպաւորեցաւ յառաքեալն, կերպիւ ա-

դաւանոյ ցուցաւ 'ի Յորդանան 'ի մեծութիւն փառաց եկեղն, փայլեաց 'ի գիրս աւանդականաց, արար հանձարեղս, զօրացոյց իմաստունս, լցոյց վարդապետս, օծ արքայութիւն, օժանդակեաց թագաւորս, ետ վերակացուս, հրամանատրեաց փրկուիւն, շնորհեաց ձիրս, հանդերձաւորեաց քաւութիւն, զմկրրտեալսս 'ի մահն Վշի' 'ի բնակութի իւր մաքրազարդեաց . զոր հայր և որդի, զնոյն և հոգին ներգործեաց, և ինքն է ան ինկեալ տիրապէս ամենայն յամենայնի :

Է. Վանդի ոչ նախաթուելովն յԵրրորդութեն որ մեծ ինչ քան զմիւսն, և կամ զինի անուանին նուաստագոյն առ նմանն, և կամ 'ի մինն ասելով խառնակութի գոլ դիմացն, և կամ յերկնս արդհումն ուրոյնութի ել կամացն : Վանդի անմեծար հայր ամենայնիւ, եթէ ոչ զբանն ունիցի ինքեան զօրութի . որպէս ոչ գոյով ընդ նմա հոգւոյն՝ անհազագ ոմն և անկենդան և առ ամենայն հրաման նուազեալ : Իսկ բանն եթէ ոչ անուամբ հօրն ծանիցի, որք ոմն և կամ լքեալ և կամ 'ի մահացուէ ումննէ ոչէի : Բայկէս և հոգին եթէ ոչ 'ի պատճառէն նշանակեսցի, ապաշուք ոմն թափառեալ իբր զուռն ինչ անդասելի : Եւ եթէ որ հակաճառական բանիւ յաւակնի կապտել զհայր 'ի յիւրմէ բանէն, որ թէ էր երբեմն յորժամ և չէր, և անբանութեանն բամբասանօք պատուել վարկանի զվեհին մեծութիւն, և կամ ստրկութիւն տացէ բղիտողին՝ ոչ բնաւորաբար գոյով հոգեւոր, որով այլ իմն գոյութիւն օտար մեծանել և կամ ամբոխումն ինչ այլայլական յանարատ պատիւ միութեմբ Երրորդութեն, զայնպիսիսն քարամբք պարսից հաւատոյ բանից, իբր զդժնդակ դէս դիմամարտիկս գաղանականս, հերքեալ 'ի միջոյ 'ի բաց հալածեմբ, եղեալ 'ի նզովս զնոյնս ընդ նոսին՝ փակեմբ ընդդէմ նոցին զկենացն մոռտ եկեղեցականս գաւթի : Բաւտի զմբ Երրորդութիւն փառաւորելով 'ի նոյն տէրութի միակցորդ հաւասարութե, զուգաձայն սրբաբաւնութե, հանգուստիպ հարթութե, օրհնեալ և փառաւորեալ յերկնի և յերկրի, 'ի ժողովս անդ

բանկացն, և յազգս երկրածնացս բանականաց, յա-
ւիտեանս յաւիտենից. ամէն :

Ը. Միշտ զայս գոչումն ծածուկ խորհրդոց կեր-
պաւորեւոց յայսմ մատենի՝ ամենալուր ականջաց
մեծիդ նայ ընծայեցուցի. սովիմք սպառազինեալ, և
ապա մօտի 'ի հանդէսն : ՄԺ ոչ եթէ կարօտեալ
իմոյս ինչ ձայնի այսու մեծանաս, որ մինչև ստեղ-
ծեալ էր քո զամենայն՝ նախ քան զլինելն երկնի
փառաբանչօքն անմահից և երկրաստեղծս բանա-
ւորօք, դու քեզէն 'ի քումիդ լրութե փառաւորեալ
իսկ էիր. այլ զի զմերժեալս զիս յարգեսցես, անձառ-
քաղցրութի, ճաշակել զքեզ բանիս հաղորդութի :
Իսկ զինչ պարտ իցէ ըստ արքունական հրամանիդ
կենաց կանոնիդ ասել Միտնայի տէր, և զհրամայ-
եալ պատուէրդ ոչ առնել. որ ինձէն իսկ զիս զօս-
կեղէն տախտակս խօսուն՝ նուիրեալ քումիդ սլա-
գամի, զգրեալս մատամբդ նայ՝ եղծի, որ և խորտա-
կելն է իրաւացի. և ես տխրատեսակ մրով զերկ-
րորդն նմանութի առեալ հայթայթեմ : ՄԺ արդ
քանզի բազմօք պաղատեցայ դրուակօք խանդաղա-
տականօք, որ ոչ է գրեալ 'ի յայս կարգ ձայնի,
լուր, բարեգութ, ըստ սմին բանի այնմ ամենայնի :
Եղիցի և այս աղերս բարբառոյ հայցման աղօ-
թից յօդեալ ընդ նոսին. Թերևս 'ի մաքրոց և 'ի
կամարարից այս նուէր հացի պանից բաղարջուց
իւղով զանգեւոց 'ի սեղան փառացդ քոց մատիցէ :
Թ. ՄԺ դու բարերար և յամենայնի մարդասէր,
Վերդ մի՛ նայ միոյ, հզօր և ամենակալ, որ յաղթես
գթութե իննամոց քաղցրութեան քո, ոչ հասարակա-
կանաց միայն մարդկութե սիմոց գոյակցաց, առ որս
յաւէտ է ամբոխութի և բիւրամասնեայ հակառա-
կութի, այլ և հրեշտակացն անախտականուն, նաև
և ևս քան զայս՝ սրբասնելոցն անարատութե. յորոց
մի էր և Հեղինա, որոյ ցոյցք խստունէն 'ի Վորեբ
լէրինն նշանակեցաւ յերիս օրինակս, 'ի շարժումն
մեծ, 'ի հողմն ուժգին, 'ի հուրն կիզանողական.
Իսկ քոյդ հեղուքի երկայնմտութե՝ 'ի հանդարտու-
թի մեղմութե օդոյն քաղցրութեան. քանզի կամաց
ողորմութեց դու միայն ես, ըստ գրեցելուն : Ս ասն

զի թէ և հաճոյք գտան մերասերքս առաքինութիւնս
յեղանակեալ յայլ նմանութի վերնային, սակայն
երկրածինք են և նոքա, ընտրեալք 'ի մարդկանէ .
իսկ դու ոչ ունիս չարանալ իսկութիւնք բարիդ , յա-
մենայնի օրհնեալդ , ամենեւին փրկութիդ , ամենայ-
նիւ հանգիստդ , համայնից անդորրութիդ , համօրէն
ախտացելոց դեղ առողջութեան , աղբիւր ջրոյ կեն-
դանոյ ըստ խրեմիայ : 'Խարձ առ իս և ողորմեա
ինձ , որ այնքան ծարաւես պապիս անկարօտդ ան-
լիմուս փրկութե , մինչ զի զուարթնոցն երկնից ան-
մահից օրհնաբանողաց բան իմն ընծայեցեր մարդ-
կօրէն փրկական քահանայապէս և քաւչապետաբար՝
անեղծական յարակայութիւն մշտնջենաւոր պաղա-
տանս օրհնեալդ քո գթութե 'ի մերոց դիմաց կեն-
ցադականաց վասն իմ էքելոյս հաշտութե մաղթել ,
ողորմեա խրուսաղէմի . որ է լուսաւոր խորհուրդ
յայց ելանելոյ մեծիդ յայտնութե առ հրեշտակա-
կանն թափուր տեղի ստորանկելոց 'ի ձեռն մարդ-
կան՝ քո կցորդութիւն աւետարանեալ առակաւ այսր
օրինականս , խրուսաղէմի :

Ժ . 'Ղդարեւ լուար բարեգութ , անսացեր թա-
գաւոր , ունկնդրեցեր կեանք և յոյս , 'ի միտ առեր
երկնաւոր , յարգեցեր հզօր , նկատեցեր ծածկա-
գէտ , տեսեր խնամակալ , կարեկցեցեր անպատում ,
խոնարհեցար միշտ բարձրեալ , նուաստացար ահա-
ւոր , յայտնեցար անձառ , ամփոփեցար անսահման ,
քանակեցար անքնին , մածար ճառագայթ , մար-
դացար անմարմին , շօշափեցար անքանակ , կերպա-
ւորեցար անորակ , լցեր իսկապէս զաղաչողացն բաղ-
ձանս : 'Խու իսկ եղեր թշուառացելոյս ինձ՝ ձայնիւ
զուարթնոցն՝ բարի բարեխօս , միջնորդ կենդանի ,
պատարագ անմահ , սպանդ անվախձան , նուէր մաք-
րութե , ողջակէզ անծախ , բաժակ անսպառ : 'Տա
ողորմած , մարդասէր , օրհնեալ , միշտ կատարեսցես
առ մեղուցելոյս զբարեբաստութի կամաց քոց կեն-
դանատուաց , գովեալ երկայնամիտ . և քեզ վայել
է փառք յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ԵՐԵՄՆԵՐՈՐԴ ԷԻՆԳԵՐՈՐԴ

Վ Էրստին յաւելլած կրկին հեծուծեան նորին հակող
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ

ԽՕՍԲ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾԱՅ

Ա. Եւ արդ , տէր զօրութեանց , մեծութիւն
ահեղ , անտարակոյս տեսաւորութիւն , կամք ամեն-
բնդարձակ , առատութիւն անպակաս , ո՞վ որ զօրեսցէ
տօնել հանդիսիւ պարերգութիւն 'ի միոյ կաթուա-
ծոյ ցօղոյ քումի բարուն , որ ցանկ դեգերիս պատ-
րաստել պատճառս հնարից իմում փրկութիւն : Եւ
զոր մեծն է գրեցից պատմել յապառնիսն . քանզի
ոչ անուանեցար հրեշտակասէր , և որ զպետութիւնս
նոցունց հաստատեցեր , այլ և գերկինս զամբարօք
նոցին զմատանց քոյ գործ , ոչ գրեցեր երբէք սի-
րել զնոսա . այլ առեր 'ի պատիւ մեծաց գովեստից
առաջին դասեալ զմարդասիրութիւն : Եւ ամն որոյ կըր-
կին մեծացուցեր քեզ անուն անճառ 'ի խորհուրդս
սոսկալիս . գերկնայինս լուսակերպիցն կօչեցեր ըզ-
նոսին սպասաւորս և գլխաւորս յատուկ մատակա-
րարութեց . իսկ զստորնային ծնունդս մահկանա-
ցուաց տիրական և անճական պաշտելի անուամբդ
պերճացուցեր : Եւ ցեալ վերստին ըստ սահման կըշ-
ուութե չափոյ , լայնեցեր քեզ կտակս գրոց ճառից
անբաւից զանապակ ծորմանն ծայրագունին վեր-
նում բարութեանն : Եւս և 'ի մարդանալդ քո միդ-
յեութեան , ոմանց վասն ինքեանց և կիսոց վասն այ-
լոց զեղեր առատութիւն զտուրս կենաց , արուեստս
բազմօրինակս , սքանչելիս անճագործս , նշանս ճշմար-
տատեսիլս : Եւ պէս զի թէ անդամալուծին պակա-
սելոյն 'ի հաւատոցն՝ հոգաբարձացն առաջարկութիւն
զցոյցս յուսոյն՝ գթացեալ ողորմեցար , և որչափ զօ-
րեսցէ առաւել բան քո ամենակար առ ախտալից
մարմնոյս մաքրութիւն աղաղակողիս հառաչման . քան
զի արդարեւ մեծ են չափք հրաշից , բան զանմաք-

րեալս հոգի որ հաստեւ, զլուացեալս պատկեր ան-
տիրելի աղտոյ ներգործել. նա զի և երկրորդս ա-
ռաւելուք յաւազանին չնորհ յաճախեալ զփառան
հայրենի բարձրացուցանէ :

Բ. 'Պու ես տէր որ սրբես զմեզ, որպէս ընտրե-
ցելոյն քո նախատպաւորեցեր () ուսէսի. դու ես, որ
'ի մեղս և յանօրէնութիւնս վերակացու եղեր տոհմ
մին () ակորայ, մինչ յեզիպտացւոցն երկրի ընդ խա-
ւարն հեթանոսաց ընտանենային: 'Պու ես, որ օրէնս
գէտ առնես զմեղաւորսն 'ի ճանապարհի, ըստ բանի
երգողին 'Պաւթայ. դու ես որ փոխատրես զքա-
րեղէն սրտից կարծրութիւն 'ի լոյծ կակղութե մար-
մնոյ գոյութե բանի ընդունելութե: 'Պու ես, որ
բաւես ընձեռել սիրտ այլ, և ճանապարհ մի՝ երկըն-
չել 'ի քէն զթովանդակ կենացն սահման. դու ես, որ
տաս զերկիւղ քո 'ի միտս խտուութե առ քեզ ուշ
ունել հաւատովք, ըստ մարգարէիցն ձայնի :

Գ. Օրհնեալ քո շրթանցդ զաշխարհաստեղծ
բերանոյդ զմօծեղէն անձրեացդ զկեցուցանողդ կա-
թուած մատո լսելեացս դրանց բացարան, որով զօ-
ձին խորամանկուի բանսարկուին թիւնից բարձցես
և բժշկեսցես : 'Սննակալդ ձեռօք զխօսականացս
շարժողական գործի ըմբռնեալ ազդեա զօրութիւն
ձայնի, որ տաս բնաւից ընտրութիւն բանի. զի դաւ
տիարակեալ զպատշաճականն՝ մի յանդգնաբար խօ-
սելով իբր զնախնին լքայց 'ի յուսոյդ, և անբա-
նութե մատնեցայց վանեալ յորսողէն : 'Պուսաւո-
րեա վերստին զխաւարեցեալ հոգւոյս աչս կենդա-
նաբաշի աջոյդ կարկառմամբ, զի մի համարձակու-
թեն շիջեալ լապտեր շնամամբ վիշապին՝ 'ի ներքոյ
գրուանին ստորածածկեցայց : 'Բարձ զանօրէնութիւն
իմ, տէր, և ընկես 'ի խորս ծովու. որ է փոքր ա-
ռակ մեծութե քումդ անբաւութե, ըստ մարգարէին,
զիմս ընկղմել չարութիւն : 'Սննեա կործանեալս
անձին նշան վատահութե, զի մի յուսահատութեն
կոթող կառուցեալ զծածկեցելոցն բողբոսեցէ : 'Բաց,
հզօր և գթած, զբժշկարանիդ կենաց վարդապե-
տարան, զի զառ 'ի ներքոյսն մշակութե կորուսչին
սերմանց՝ մանկաղաւ կամացդ հուս առ արմատ խու-

զեալ հնձեցես : 'Իհմ եղեալ հետեւել առ քեզ բոլորիցդ անձ' պետրոսեան օրինակութեամբն, 'ի կենցաղիս ծովու մեղանացս ալեաց ընկլուզայ . մատոժամանեա զաջդ կեցուցիչ յօգնականութի ինձ սասանեցելոյս : Ինդ քանանուհոյն ձայնի 'ի խորոց սրտիս պաղատիմ, սովեցելոյս ասպականասպաս կաղկանձողական ամէնաթշուառ վտանդաւորիս, ապրուստ կերակրոյ փշրանաց հացի 'ի բազմազեղդ քո սեղանոյ մասնաւորեցես : Ի՞նչ քո փրկութիւն նիւթոյ խորանիս որդւոյս դառնուե, որ եկիր ինդրել և կեցուցանել զիս զկորուսեալս : Օ ի քո է մեծութի, յաղթութի և զօրութիւն, և դու ես քաւութիւն և բժշկութի, նորոգութիւն և երանութի, և քեզ վայել է փառք և երկրպագութիւն յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ԵՐԵՄՆԵՐՈՐԴ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւերած կրկին հեծութեան նորին հակողի առ նոյն աղերս մալթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԸՍՏՈՒԾՈՑ

Ա . Եւ քանզի անթիւ ես յաճախեցեալ և գերազանցութեամբ միշտ առաւելեալ փրկանաւորդ արգասիք շնորհաց առ պարտուցս իմոց առաւելութի, չարչարանացդ հանդէս և յանձնառութիւն : Օ ափդ ամբիփիչ ամենից հոգւոց գոյից արարիչ 'ի գործարանի մահուն նշանի խաչին հեղուսեր, զի զձեռնարձակութիւն իմ ընդդիմութեան կամաց քոց լքես : Օ ընթացողականդ լծակցութի երկոցունց ոտիցդ կեցուցողաց՝ յանարգելութեանս պատճառ 'ի պատժարանի փայտին մածուցեր, զի զփախուցեալս վայրագութի թշուառացելոյս գրաւականեսցես գթածաբար :

Բ . Եւ գօսանալ ձեռաց կուփողացն հրամայեցեր օրհնեալ գաղաթանդ, որ զթղենւոյն տունկ առժա-

մայն չորացուցեր, զի և զառ իս ներելոյդ օրինակ կանխաւ աւետարանեսցես : Այ գանողացն ապիրատութի զխոստովանեալդ անձ սպառնացար, որ զարուեսեալն մթացուցեր, զի մահացելոյս անձին բարութի հանգստեամբ հանդերձ գործեսցես : Այլ զհայհոյացն հնարաւոր չարաբանութի կապտեցեր, որ զլուսնին պատկեր երանգաւ արեան գունեցեր, զի զանհամարձակ լեզուս'ի գովեստ քեզ զօրացուցես : Այ նախատողացն մոլեգնութեան սաստեցեր, որ զտարերս սասանեցեր, զի զթշուառացեալս գլուխ գլխութեդ օժմամբ իւղեսցես : Այ 'ի մոլորեցուցիչն կարդալ զքեզ անասպանիցն՝ զօգուած ծնօտիցն բաժանեցեր քակտեալ 'ի միմեանց, որ զկարծրութի վիմացն հերձեր, զի զանունակս բարեաց հոգիս՝ 'ի բերմանէ ընդունայնութե ողորմութեամբ հանդարտեցուցես : Այ զպահապանացն սուրս ընդերաց իւրեանց մատուցեր, որ զորովայն օձին սահեցման հողոյ մատնեցեր, զի զտառապեալս մարմնոյ ոսկերս իբր 'ի գանձարանի պահեալ, կենաց յարութե արժանացուցես : Այ 'ի կնքելն զշիրմին փականս կենդանակիր քո գերեզմանին՝ անդրէն յորսայսեալ զնոսին յանդունդս երկրի սուգեցեր, զի 'ի տապա նակի անձինս զնշխար լուսոյդ հանգուցես : Այ 'ի համբաւելն զքեզ կորուսեալ, և իբր զերկրաւոր մարմին գողացեալ, համայնաջինջ և ամենասպառ զսերմն ծննդոցն կրճատեցեր, զի զիս զանարժանս յիշատակի ընտրուէ բարեաց՝ անկորուստ և անջնա սել ընդ փրկեցելոցն հաղորդեսցես : Այ յարծաթոյն կրկնակապէն կաշառածգութիւն, որ 'ի գանձարանէ հօր քում նուիրանաց քեզ գրաւ մատնուէ և անարգութե մասնաւորեցին՝ զուրացողացն մոլեգնեց, ըստ հին հարուածոց հանոյն Աղլաբուն 'ի յարձան քարի յեղանակեցեր, զի զիս զվրիպեալս 'ի հաստատութեց և ընդ իշխանութե մահու վաճառեալս՝ արեամբ քո փրկեալ, 'ի հաստատուի վիմիկ կառուցես : () Եհնեալ կրկին, օրհնեալ վերստին, յամենայնի միշտ օրհնաբանեալ՝ յաւիտեանս յաւիտենից : ամէն :

ԲԱՆ ԵՐԵՄՆԵՐՈՐԴ ԵՒԹՆԵՐՈՐԴ

Վերադառնալով յաւերժական հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Եւրդ այդ գումարտակ վերադասեցեալ բա-
րեշնորհութեան քոյդ պարգեւաց առ իմն երախտիս,
ով ամենազուրկ բարերար գովեալ և ամենազօր,
թէ և սակաւ շարագրեցան աստանօր եղեալ, այլ
արքայազունք են և իշխանականք ինքնակալութեց,
որդիք զօրութեանց, ծնունդք վեհից, մեծափառք,
լուսանորոգք և հրաշապատիւք. յաղթողական վեր-
ամբարձուք դրօշիւք հռչակեալք ըստ գլխոց գլխոց
պսակապաճոյճ գեղազարդելոց, բերեալ ընդ ին-
քեանս անթիւ պետութիւն օրհնաբանողաց, համբոյրս
հեզս երջանիկս և խաղաղականս անձային հարազա-
տուեց այնոցիկ նահանգաց, զորոց մարգարէն մաղ-
թեաց ասելով, զարթո տէր զգօրութիւնք, և եկ կե-
ցուցանել զմեզ. որք յոյժ զօրէն հալածել զմեզս, և
զանյուսուէն կարկուտ հալել և փախուցանել, քան
թէ նախամարտիկն զինուորութի երկնային պարուն
զգիշերավարն խաւարասէր սկզբնաներհակ բարւոյն
այս. Վ. անգի և զբնաւն այսքանեացս ձրից որ ի բարձ-
րելոյն ինձ անձրեւեցաւ տկարիս, թշնամւոյս և ա-
պախտաւոր ծառայիս, անճառ է ասել. իսկ եթէ հա-
մարձակեացի որ զօրել խօսել, զսակաւս ի բազմացն
քան թէ զիսկութի համանգամայնիցն. առ այսոսիկ
զառաջեն նիւթն յիշելով յորմէ հաստեցան, իբր
զտկար որ նկուն ի զօրութէ մեծէ հերքեալ պար-
տեսցի:

Բ. Եւթիւթեալ և այսպէս գրեցի, և դարձեալ
գնոյն վկայեմ առ թերի խակութիւն հոգոյս՝ և կա-
տարելութիւն հաստողիդ, և առ բարիսն իմ չար-
ժանութիւն, սակայն ամենալոյս աննախանձ և բազմա-
զեղուն գովեալ արարչութեդ զօրեղութե վանեալ

են կարծրութիւնք արտաբերուէ սրտի բանսարկուին. որ քարին առակաւ՝ յուսահատն վհատուէ, սպառնամբ խոպանման աղբերացս երկուց, որ 'ի զգայականս Եդեմայ բղխել պատրաստեաց տնկողն, զի ուղղեալ ծաղկեացի նովաւ՝ որ 'ի յիս բարեգործութե կենսատունկն դրախտ, ահա մի ցամաքուք արտասուացս՝ աղանդահնար պատրանօք՝ չարաչար խորամանկեացէ վերստին հանել 'ի փափկութե նախնում վիճակին : Իսկ յորժամ կացցէ նծ համբարձեալ հրաշիւք արուեստից 'ի մեջ աստուածոց հաշտարանացն խաղաղութք, բարձեալ ընդ ինքեան զնորհացն կտակաւ որ ամենայն փնասկարութիւք խարդախութեց և կարճմտութիւնք սրտնեղութեց իբր ընդ վիմեղէն լերին պնդուէ բախեցեալ ցնդին, ջրոյ օրինակաւ սակաւու հեղեալ, և կամ հողոյ խոր տակմամբ փշռեալ :

Գ. Ի՞նչդ չե իմ կշտամբանքս՝ ըստ ձայնին { Երայ } 'ի մարդկանէ իցեն, այլ յամենատես աչաց վերին հրամանիդ, մտեալ ընդ խղճիս տագնապ երկիւղիս, սոսկամաստանեալ յամենայն կարծեաց. ապաւինիմ և արդ անձամբ բեկելով 'ի յոյսդ հաստատութեան կենդանի անեղծ. զի ողորմութե նայեցեալ 'ի յիս իբր 'ի պարտաւոր կորստեան պատժոց, առաջի բարերարութեան երկնայնոյդ յանդիման եղեալ ապա ձեռն անթողակութե, զքոյդ երախտիս անպատում փառաց բերելով ընդ իս՝ յուշ քեզ արկանեմ. որ ոչ մոռացմամբ զբաղեալ նիրհես, և ոչ թարթափ մամբ աչաց ընդմիջեալ՝ զհեծութիւն կրից անտեսես : 1) Երացոյինէն, աղաչեմ զքեզ, խաչիւղ լուսոյ զխեղդ վտանգիս, հոգարկութե տրտմութեդ՝ զտարակուսելի տխրութիւս, փշանիւթ պսակաւն՝ զբողբոջ մեղացս, զարկուածով գանին՝ զհարուած մահուս, ապտակին յիշմամբ՝ զկարիս ամօթոյս, թըշնամանօք թըոյն՝ զանգոսնելի զարշուութիւս, լեղւոյն ճաշակմամբ՝ զհոգւոյս դառնութի : Ի՞հաքո են այս նմ բարութիւք անբովանդակելիք՝ այ միոյ միածին որդի. առ որովք զբարութիւս իմ յիշատակեալ՝ զամենօրհնեալ անուն քո կարգամ բարձր աղաղակաւ իմանալեացս պաղատանօք : Տես 'ի խոստովանութի

զղջման պարտութեան ամաչեցելոյս, և տուր ողորմութի որդւոյս սատակման մահուն անմահի . զի 'ի բազմութե իմոցս մեղաց՝ վերստին կրկնեալ նովին աճեցմամբ առաւելութե՝ քո ողորմութիդ աւետարանեսցի, հռչակեալ հնչմամբ ահաւորութե յերկնի և յերկրի : Եւ քեզ ընդ հօր հոգւովդ սրբով փառք յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ԵՐԵՄՆԵՐՈՐԴ ՈՒԹԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն ազերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա . ԵՍՏՏ արդ որպէս երբեմն յայլ ընթերցուածի որ 'ի սկզբնաւորականացն կարգի՝ զմեղանացն զխաւարային ծնունդս գլխաւորացն օրինացն մարմնականացն անդամոց գրեցի, յորոց տիրեցայ ժառանգս մահու, նոյնպէս և յայսմ սահման ընտրութե բանի զլուսածնելոցն զազատարարն օրէնս հոգւոյն կենաց որ 'ի տէր (Յ) յիշատակեցից նուազս յոքունց, իբր յանբաւ բազմուեց ծովու կաթիլ մի առեալ :

Բ . Վրանգի են արդարեւ կայսերականք ոմանք 'ի բարձրութեն գահի բազմեալք, թռչակաւն շնորհաց լցեալք և հարստացեալք : Իսկաւորն և սիրեցեալք իւր, արքայն և պատուաւորք իւր, պսակեալն և իշխանականք իւր, բարեհռչակեալն և հնչմունք իւր, յաղթողականն և փողք իւր, զօրաւորն և մարտիկք իւր, գովեցեալն և փառք իւր, փեսայն և պարաւորք իւր, դշխոյն և օրիորդք իւր, փեսաւերն և հանդերձանք իւր, ազատութիւնն և շնորհք իւր, այցելուին և ձեռն իւր, խոստումն և քաւութիւն իւր, պահպանութիւն և աջ իւր, պարգեւն և զարդ իւր, նշանն կենաց և ամբողի իւր, կնիքն և նկարագիր իւր, ամպն և հովանի իւր, արուեստն և

հրաշք իւր, հոգին և անեղծութիւն իւր, բանն և կատարած իւր, ուխտադրութիւն և լրումն իւր, զօրութիւն և հրամանք իւր, լուացարանն և սքանչելիք իւր, մանանայն և անապականութի իւր, վէճն կենդանի և վտակք իւր, սիւնն հրոյ և ճառագայթ իւր, որոտումն և ազգմունք իւր, յոյսն վերին և փրկութիւն իւր, ծառն օրհնութե և պտուղք իւր, բարունակն և բարուիք իւր: Եւ զի մի զքնաւան ասելով յամենայնէն վրիպեցայց, իբր յարեգակնէ այլալեւալ աչաց տկարուի, 'ի շատն ասել լռեցից և 'ի սակաւն ժամանեցից, բաւականացեալ ամէնապիկար կարիւ:

Գ. Բայց աւաղ յաւէտ աստանօր թշուառացելումեղկելի անձինս, քանզի կարգ բանիս բերէ ինձ խառնել ընդ ձայն աւետեացս բողոք գութիս. վասն զի ընդ այսոսիկ առնթեր սորին գայ արդարութիւն և կշիւքն, վճիռն և հատուցմունքն, բնութիւնն և լոյսն, յանդիմանութիւն և զամբարքն, մերկութիւն և պատկառանքն, յայտնութիւն և ամօթն, ամբիժն և վաստակքն, թիւրեալն և պատիժքն:

Դ. Դարձեալ վերստին աշխար կրկին եղկելոյս, քանզի գայ հասանէ առ հասկ հասակիս անհնարին բարկութիւն մանգաղն առ հունձսն, դատաւորն առ ատեանն, հզօրն առ բեմն, սպառնացեալն առ կորուստն, բազուկն առ դատաստանն, գաւազան խրատուն առ հարուածն, սպառազինութիւնն առ նախանձն, հովիւն առ ընտրութիւն: Վասնզի բանն զոր խօսեցար ընդ իս, նա դատի զդատապարտեալս 'ի վերջնումն աւուր հատուցմանն: Եւ կանխեա, բարեգութ, նախընծայ քաղցրութեամբ առ նուազ հեծութի վարանական երկիւղիս, և զօրութի ընձեռեա ձեռամբդ օրհնութեան 'ի յետին տագնապիս առաջինդ քո օգնութի մխիթարել, բժշկել, քաւել և կենագործել: Եւ քեզ փառք յամի յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

ԲԱՆ ԵՐԵՄԵՐՈՐԴ ԻՆՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ. նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Եւ քանզի զկերպարանն առաջին լքի 'ի փնասակարին թելադրութենէ իմովս ծուլութեամբ կորուսեալ 'ի սպառ, ցուցից արդ այժմուս զհնոյն յիս տեսակ. ողորմելի հեծութիւն թախծեալ 'ի հոգի, անաչառ խայտառականօք հրապարակաւ 'ի յեկեղեցիս բազմութե ազգաց վերապատմեցից բարձր ձայնիւ, բարբառով մեծաւ աղաղակելով:

Բ. Եւ ատեանս շնչական բարդեալ 'ի յինքեան ներքոյ և արտաքոյ ողբս և վայս և ձայնս, ըստ տու մարի տեսլեանն Եզեկիէլի, քաղաքս անպատուար և անմահարձան, յարկս ունայն 'ի դռնափակաց ամբողութեց, աղս տեսակաւ այլ ոչ համեղութիւն, ջուրս աղտաղտին անախորժելի ծարաւեաց արբման, գետինս անօգուտ հերկագործութե, սահմանս լքեալ հեղեղավայրս կնիւնոյ, խոպանացեալ և տատասկաբեր անդաստանս, անծախնամ երկիրս անձնաւոր՝ որ բանասարկուին պատրանաց մշակեցայ, եւղընծիւղ փայտս պտղակորոյս, հատանելի ծառս ունայնաբոյս, կրկնամեռ խօսուն տունկս անոյս, ամենաշէջ ճրագարանս անլոյս: Եւ վերստին առ սոյն բերելով զայս նմանուի աւաղականաց, բազմօք կրկնեցից. որ ամօթոյնդառն պատուհաս պահեալ կայ հիւրոյս, կրկնառն ատամանց և անկէտ լալումն աչաց եղկելոյս, հայրական ցասումն անսպուծելի՝ դառնութե որդւոյս, ապականուին աննորոգելի՝ մեղուցեալ մարմնոյս, նոր կշտամբուի գտողիս չարեաց՝ ախտացեալ հոգւոյս, տարտամ տազնապի տարակուսանաց՝ ելից գերելոյս, զոր երկնային զօրքն մատուցանեն թշուառացելոյս, 'ի խրճուռնս որոմանցն վկայելով՝ վտանգեցելոյս, 'ի ձայնս ահարկու զանբժկուին աղղել լքելոյս,

Գ. Մէջա արդարեւ երգս կատակերգութիւն ջնարակ
 չար պոռնկի, յածեալ և կոծեալ քաջ հնչեցու-
 ցեալ ողբս ողորմելիս և զկծեցուցիչս, ըստ առա-
 կաւոր բանին խոսեայ՝ որ ի պատգամին Տիւրոսի:
 Օ ի թէ նա զդիպուածն փոքր անցից ապառնեացն
 ի մօտոյ իմն տպաւորեալ, բողոքէր դիմակս դիմակս
 կերպից կերպից աւաղականաց, ըստ կոծողացն կա-
 քաւելոյ, իսկ առ իս ո՞րչափս և որպիսին ձայնս
 մրմնջեցից վճատեցուցիչս. որ գալստեանն նոն սպա-
 տեալ առանց վրիպանաց, մնացի անպատրաստ և ան-
 հանդերձելի: Մըդ եթէ զգատաստանացն ահաւո-
 րութի կրկնեցից, բազմացուցից ինձ աշխար. ապա
 եթէ զփորձն իսկուք ցուցից, յաճախէ ինձ երկիւղ.
 իսկ եթէ զկերպարանացն տեսիլ գրեցից, առաւել-
 լուն ինձ հատուցմունք, զի կանխաւ նկատեալ զսոյնս
 և ոչ անազան ապաշաւեցի: ՄԵՆ ինայեա յիս, գը-
 թած, մարդասէր, հզօր, բարերար, ամենապարզ և
 ՎԻՃ թագաւոր, օրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

ԲԱՆ ՔԱՌԱՄՆԵՐՈՐԻ

Վերսին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի
 առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի:

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՑԻՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒԾՈՅ

Ա. ՄԵՆԱԿԱԼ նո՞ք բարերար ստեղծիչ բոլո-
 րից՝ լուր հառաչանաց ձայնիս վտանգի, և յերկիւ-
 ղէ տաքնապի ապագայիցն կարծեաց փրկեա կարող
 զօրութի զերծեալ ի պարտեաց. քանզի բաւական
 էս յամենայնի առ ամենայն հնարս զօրանալ անբաւ
 մեծութիւն և իմաստութիւն անսահմանելեալ:

Բ. Եւ քանզի ուշիւ մտացս տեսեալ ի հեռուս
 զհանդերձելոցն հանդէս ահաւորափայլ, նկատեմ
 ինձէն աստանօր կանխաւ զտիւն լուսոյ սրբօցն յու-
 սոյ, զօրն խաւարի պատժապարտիս պատուհասի.
 ուստի ոչ զօրի ոք յէկիցս առ պատսպարան փախըս:

տեան . ոչ անդունդք խորոց , ոչ վիհք վհից , ոչ բարձրութիւնք լեռանց , ոչ անձաւք քարանց , ոչ կարծրութիւնք արձանաց , ոչ ծերպք ծակաց , ոչ փապարք փոսից , ոչ սորք հեղեղաց , ոչ բաւիղք խորշից , ոչ շտեմարանք յարկաց , ոչ ծածկութիւնք սենեկաց , ոչ եմակք հովտաց , ոչ ծործորք դժուարաց , ոչ վերադրութիւնք բլրոց , ոչ արձակմունք շնչոց , ոչ անբաւութիւնք ծովուց , ոչ սահանք յորձանաց , ոչ հեռաւորութիւնք եղերաց , ոչ ողբաժողովք ձայնից , ոչ հեղեղք արտասուաց , ոչ տատանմունք մատանց , ոչ համբարձմունք ձեռաց , ոչ պաղատանք շրթանց :

Գ . Լայոցիկ սաստկութեց մասանց անձողոպրեւաց դուռ ես , տէր Վ.Յ , հնարք և դադարք դիւրութե և անդորրունէ փրկունէ ամենամեղս հոգւոյ . արդհայեա 'ի յանգերծ վտանգիցս շրջադրութի' միայնդ քաղցր առ ամենեսեան : Խղեա սուսերաւ յաղթական կենազէն խաչիդ զցանցս վարմիս , որ յամենայն կայից պաշարեն 'ի մահ զգերիս , և հան 'ի յանդորր զոտս սասանեալ թիւր ընթացողիս : Բռնեա զհրաւտապ ջերմնական տոչորումն մղձկեալ սրտիս , մերժեա զգիւնային չարահնարութեանս շշուկ քո պարտաւորիս , հալածեա զյուսահատ անձկուն հոգւոյս մթուին չարի կենակցիս , ցրուեա զծխամած թանձրութիւն բռնութե մեղացս երեւոյթ մտելոյս 'ի յիս , կորո զգազիր թխատիպ կրիցս ապականութեա կարիս : Լորոգեա զպատկեր լուսոյ պաշտեցեալ փառաց մեծութե անուան հզօրիդ յոգիս , զօրացո ըզնորհիդ փայլումն 'ի գեղ դիմացս և 'ի կերպարան տեսութե մտացս հողեղինիս , յարմար յերկրմամբ կացո յարդարեալ՝ որ զբոյդ բերէ նկատումն՝ նշուլազարդ մաքրութե զտեալ զմուսլս մեղաւորիս , անձային կենդանի անեղծ երկնաւոր լուսով քո ծածկեալ յօրինակս երիս : Օ ի դու միայն ես օրհնեալ ընդ հօր 'ի գովեստ հոգւոյդ սրբոյ յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ՔԱՌԱՄՆԵՐՈՐԴ ԱՌԱՋՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. ՈՐԴԻ ԿՅԻՆՆԱՆԸՅ օրհնեալ յամենայնի, հօրդ ահաւորի անքնին ծնունդ, որ տկարանայ առ 'իբէն և ոչ ինչ. որ 'ի ծագել անստուեր նշուլից ողորմութե քոյ փառաց՝ հալին մեղք, հալածին դեք, ջնջին յանցանք, խզին կապանք, խորտակին շղթայք, կենդանածնին մահացեալք, բժշկին հարուածք, ողջանան վէրք, բառնին ապականութիք, տեղի տան տխրութիք, նահանջին հեծուիք, փախնու խաւարն, մեկնի մէգն, մերժի մառախուղն, փարատի մուայն, սպառի աղջամուղջն, վերանայ մութն, գնայ գիշերն, տարագրի տագնապն, չքանան չարիքն, հալածին յուսահատութիքն, և թագաւորէ ձեռն քո ամենակար, քաւիչդ ամենայնի :

Բ. ՈՐ ոչ եկիր կորուսանել զմարդկան ոգիս, այլ կեցուցանել. թող ինձ զանթիւ չարիսն իմ բազում ողորմութեք, զի դու միայն ես յերկնի անձառ, և յերկրի անդնին, 'ի տարր գոյի, և յեզրս ծագաց աշխարհի, սկիզբն անի և յամի ամենայն լրմամբ, օրհնեալ 'ի բարձունս, և քեզ ընդ հօր և հոգւոյդ սրբոյ փառք յաւիտեանս. ամէն :

ԲԱՆ ՔԱՌԱՄՆԵՐՈՐԴ ԵՐԿՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծուածեան նորին հակոփ
առ նոյն ազերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ՏԵՐ ԶԹՈՒԹԵՆ, ՓՐԿՈՒԹԵՆ և ՈՂՈՐՄՈՒԹԵՆ,
ՔԱՆՈՒԹԵԱՆ և ՆՈՐՈՒԹԵԱՆ, ԲԺՂԿՈՒԹԵԱՆ և
ԱՌՈՂՋՈՒԹԵՆ, ԼՈՒՍԱԼՈՐՈՒԹԵՆ և ԿԵՆՂԱՆՈՒԹԵՆ, յա-
րուԹԵՆ և անմահուԹԵՆ, յիշեա զիս յորժամ գայցես
արքայու՜ք քո՝ ահաւոր, հզօր, բարերար և ամենա-
ստեղծ, կենդանի, գովեալ, ամենակատար, մերձ ՚ի
հեծուԹիւն համայն եղելոց: Ի՜նչ խաչեցելոյն ընդ
քեզ պաղատիմ, որ ոչ ըմբռնեալ վասն քո և ոչ
կապեցեալ, ոչ կախեալ և ոչ բեւեռեալ, ոչ կռիեալ
յանուն մեծիդ և ոչ անարգեալ, ոչ լկեալ և ոչ
նշկահեալ, ոչ խորտակեալ և ոչ մահացեալ, և ար-
քայուԹեան արդարոց մասին անձկալեաց լուսոյ ար-
ժանի ցուցեալ, իրաւամբ ուխտի երդմնականաւ
ամենիւն ազգեալ զանփոփոխուԹի բարեացն տուե-
լոց, փառաւորեցեր առ յոյս փրկուե՛ի սպառ լբելոյս:

Բ. () ԵՐՀՆԵԱԼ օրհնեալ և դարձեալ օրհնեալ, և
զիս ընկալեալ նովին հաւատովք կանգնեա ՚ի կոր-
ծանմանէս, բարերար. ԲԺՂԿԵԱ ՚ի հիւանդուԹեցս
ախտից, ողորմած. յեզերաց մահուս դարձո զիս ՚ի
կեանս, կենդանուԹի. քո եմ և ես, կեցո ընդ նմին,
ապաւինուի. անձամբ մեռելոյս կենդանական շունչ
ընծայեցո, յարուԹի, կեանք, անմահուի, անպակաս
բարուԹի, անսպառ շնորհ, անփոփոխ ներողուԹիւն,
աջ ամենազօր, ձեռն ամէնիշխան, մատն ամենա-
մերձ: Եւ ամեաց տէր և փրկեցայց, անկնարկեա միայն
զԹՈՒԹՔ՝ և արդարացայց, ասա բանի՜ւ և վաղվա-
ղակի անարատ գտայց, մոռացիր զԹիւս չարեացն՝
և անդատին համարձակեցայց, առատաձեռնեա՜ և
արդէն ՚ի քեզ իսկ պատուաստեցայց. փառաւո-
րեալդ յամենայնի յաւիտեանս. ամէն:

ԲԱՆ ՔԱՌԱՄՆԵՐՈՐԴ ԵՐՐՈՐԴ

Վերսին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Ի ԺԸԿԱԿԱՆ կրթականութեան ամենափորձ
հնարաւորութիւն պատճառ կենաց անախտականաց,
թագաւոր զօրաւոր երկնաւոր՝ տէր (}Ծ՝ՎՅ. ԹԾ.
ամենեցուն, իմանալեաց և տեսականաց. ահա դու
'ի յիս ըստ մարգարէին՝ որ ընդ ասելոյն՝ նոր կցոր-
դուի. առ որ բարեգարդ դաշամբ այս բանի ընդ
քեզ միութե, լուսաւորեցայց կրկին ողջացեալ շնչով
և մարմնով, ամենայնիւ կարող և անվանելի :

Բ. Եւ ոչ կարօտանաս սպեղանեաց առ պատրաս-
տութի պատանաց հոգեկան վիրաց, ոչ ժամանակի,
ոչ միջնորդի, ոչ աւուրց երկարաձգութեան, ոչ փո-
փոխս մատուցանելոյ, ոչ հատման, ոչ խարման, ոչ
սրագործութե, ըստ երկրաւորս դեղատուութեան,
առ որս միշտ է վրիպութի և ամենասխալ տարակու-
սութիւն : Եւ քեզ արարչիդ հոգւոյ և մարմնոց
թմ ինչ լուսաւորեալ է, ամենայն ինչ առաջի է,
թմ ինչ գրեալ է, ամենայն ինչ դիւրին է, հա-
մայնն հնարաւոր է, իմաստն գլխաւորեալ է, խոս-
տումն լցեալ է, կամեն կատարեալ է, քո կտակն
աւետարան է, քո վճիռն ազատութիւն է, քո մա-
տեանն շնորհ է : Եւ փակեալ ես ընդ օրինօք, ոչ
պարունակեալ ես ընդ կանոնաւ, ոչ արգելեալ ընդ
նուազութե, ոչ խոնարհեալ ընդ հնազանդութե,
ոչ պարագրեալ ընդ փոքրկուք. ոչ չափեալ ես ընդ
սահմանաւ, ոչ վրիպեալ՝ի բարկութե, ոչ այլայլեալ
ինչ՝ի ցասմանէ, ոչ սխալեալ՝ի խստութե, ոչ ամ-
բօխեալ՝ի խռովութե, ոչ դղրդեալ յանգիտուէ,
ոչ փոփոխեալ յողորմուէ, ոչ պակասեալ՝ի բարձ-
րութե, ոչ լքեալ յայցելութե, ոչ տկարացեալ՝ի
փրկութե : Եւ սկիզբն և լրումն ամենայնի, և ի
քէն է ամենայն. և քեզ փառք և երկրպագութիւն
յաւիտեանս. ամէն :

ԲԱՆ ՔԱՌԱՄՆԵՐՈՐԴ ՉՈՐՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՑՑԻՑ

ԽՕՍԲ ԸՆԴ ԱՄՏՈՒԾՈՑ

Ա. ԱՄՏՈՒԱԾ անսահման, ծնունդ այ հարա-
զատ անթարգմանելի, արարիչ բնաւին եղելոց,
Վիւ թագաւոր, լոյս ՚ի խաւարի սրտից մթացելոց.
Ընդ մեզ լրմամբ և ընդ առաքելի իսկութիւն, մե-
րայնովս զքոյինսդ ծանուցանող հրաշապէս: Հայր
քո օրհնեալ երկնաւոր անճառ՝ որ առաքեացդ զքեզ
՚ի վերուստ, ում փառակիցդ ես արարչութիւն. այն-
քան հոգացաւ փրկութե իմոյ տարագրեալ գերւոյ,
մինչև զքեզ իսկ մատնեաց մարդկան: Իսկ դու կա-
րող գորով ՚ի վեր քան զվիշտս, զտնտեսութեանն ա-
ւարտեալ խորհուրդ՝ հաճեցար ընդ պարտեցելումս
զմահուն ճաշակել բաժակ անթերի մարդկութիւն և
անպակաս անթութիւն: Իւ հոգիդ Խբ կենդանարար՝
որպէս քո և հօր քոյ իսկակից, և համապատիւ էող-
ութիւն ծնողիդ և ծնիցելոյդ: Եւ ի Երրորդութի կատա-
րեալ ՚ի դիմաց երկց անորոշելի հատուածոց, անըս-
կիղքն և անժամանակ, բնաւին բարերար, համայն
կենդանարար, բոլորից խաղաղարար, ստեղծիչ գոյից
և յօրինիչ ամենից, անքակութիւն և միով բնութիւն
փառաւորեալ:

Բ. Իսկ եթէ հայրն գթած երկնաւոր հզօր՝ մին
յէտութի՝ վասն մահապարտիս յանցանաց մատոյց
զմիայնակ ծնունդդ յանքնին ծոցոյն, ոչ անխայեալ
յորդիդ ՚ի համապատիւդ և ՚ի սիրելիդ, այլ կամաւ
նուիրեաց մահու չարչարողացն զինու, ըստ մարգա-
րէութեան Օ աքարիայ. վասն զի զարթնուլ սրոյն ՚ի
վերայ հովուին, և հարկանիլ նոյն ինքն հօտապե-
տին, և ցրուիլ ոչխարացն հօտին, որպէս օրինակն
նուրբ նախագրին և ուխտադրութիւն խորանին և
նուիրումն արեան սպանդին և առակ խորհրդոյ

արբահամեան պատարագին , զփրկութի թշուառացելոյս 'ի կամաց կեցուցիդ յառաջագոյն նկարագրէր . և արդ հիմ տրտմիս անձն իմ կործանեալ ոչ յածուստ հնարաւորութեց , այլ 'ի քումդ ինքնագործ հակամիտութեց . կամ ընդէր զիս խռովես՝ յուսահատութի սատանայականաւ զմիտս հարեալ . յուսա յաճ , խոստովան լեր նմա , և նա հոգայ վամն քո , ըստ դաւթեան սաղմոսին , և այլ մարգարէի կենսախրախոյսն բանի :

Գ. Իսկ յեղանակ խնամարկելոյ հաստողին 'ի վեր է բան զսահման կշռուէ մտաց հրեշտակաց և երկրականաց . և եթէ բերս կրկնեսցի , ոչ լինի չափեալ . քանզի անբովանդակելոյն և բարերարեւն է անձառելի : Եւ զի ոմն օրհնեալ զոմն օրհնաբանեալ յերրորդական համագոյուէն առաքեաց . իսկ նա 'ի հաճութի կամաց առաքելն մեռաւ . և միւսն ահաւոր 'ի յերկուցն հաւանութի՝ մեծաջան բաղձանօք մաղթէ : Իսկ համաբարւոյ միակամութեանն ցուցակ՝ առ 'ի զնոյն բարի ներգործել , որպէս հոգին կենդանւոյն և բանն բանականին , պայծառութիւն փառացն և կերպարան էութեանն : Իւր կեանսն փոյթ , առ ողորմութիւն սթափ , առ ձեռն կալութիւն պատրաստ , առ փրկութիւնն կազմ , առ առատութիւն յորդ , առ յաճխութիւն զեղուն , առ անբաւութիւն լի , առ աննուազութիւն փարթամ , առ երկայնմտութիւն ճոխ , առ անհասութիւն բարձրեալ . մի Երրորդութի կատարեալ 'ի յանձանց երից , օրհնեալ յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՔԱՌԱՄՆԵՐՈՐԴ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Վերաթին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Եւ արդ յոյս բարեաց տնկեալ 'ի սրտի՝ անձն իմ կործանեալ , և զօտեաւն հաւատոց պըն-

դեալ զերիկամանցդ երկակի մասունս՝ զկրկնապրդտոր խորհրդոցդ զցանկականիդ գործարան , խոտովան լեր բարերարին այ՝ զմտացդ իբրև զգործոց , զխորհրդոցդ իբրև զլուծեանց , զանտեսիցն իբրև զյայտնեցելոց , զսրտիդ ծածկուծից իբրև զբարբառումն ձայնից , զակնարկուէցդ իբրև զարդիւնականաց մեղանաց , զազդել շրթանցդ իբրև 'ի գլուխ ելելոց չարի , զոտիցդ հետոց իբրև զպատուիրանաւն այ՝ վազողաց , զձեռացդ ձգումն առ ցասումն իբրև 'ի հեղումն արեան գործողի , զծիծաղելն բնաւին իբրև զկամաւորական լքումն շնորհի , զերդմնականն՝ որ թէ 'ի հանդէպս թէ 'ի տարադէպս՝ իբր զգործակցութիւն խաբողին , զամբարտաւանութին իբր զհին կործանիչ նախաստեղծին բարձրութե , զսրտին նեղութի իբրև զթերութի հաւատոց , զմեղկութին իբրև զպարտուի զօրաւորին պնդութե , զտրտունջն առ վտանգս կրիցն՝ իբր զուրացուի ուխտին որ առ տէրն , զապարասանութին իբր զթոռն իմն անգթութեն , զամբարհաւաճութին իբր ոչէիւք առ վեհն գոռոզութի , զհպարտութին իբր զկամակոր հարազատ գտողին չարեաց , զակամայիցն ընդ կամաւորացն , զբռնացելոցն ընդ հաւանականացն , զեկամտիցն ընդ բնաւորականացն , զանօրէնութիւնն ընդ ապաստուածութեն , զփոքունն ընդ սաստկագունիցն , զնուագունն ընդ յովովիցն , զանճառիցն իմոց իբր զճառելեաց գիտողին , զանգրեւոց փաստոցն իբր զնկարեւոց տեսողին 'ի յարձան մագնեստիս վիմի , զթեթեւագունիցն առ խտիր մտաց իբր զստուար ծանրութի բեռանց , զինդիր չափոյ ծածկելոցն իբր զճշդով պահանջումն սատերն սակի 'ի բերանոյ կիտին կորիւնի չորեքդրամեան կշռութն , զանդնդականացն գործոց իբր 'ի յականջս այ՝ արագ ժամանելոց :

Օ աշոտսիկ յաճախեա կուտեա կրկին յանձնառութեամբ , վերստին պատմեալ աստանօր մեծաւ հեծութի զէնցն իբր զեղելոց , ընծայեալ այ՝ զպարտութի վանեցեալ անձինդ . զի ընկալցիս 'ի փոխատուէն զշնորհօք թողուի պարտուց մեղաւորին , զոր տէրն արդարացոյց և հրաշափառապէս հռչակեաց , ամենապատիկ ներբողիւ կրկնեալ զգովեստ զղմանն քան զպարսաւանս մեղացն :

Բ. Բարդեա և Ղիզեա անձինք մեղապարտի բամբասանս յոքունս զքոյսն խոհերս բազմամասնեայս, անձն իմ կշտամբեալ յոքնախթանդ բանիւ . զշարութիւն, զանօրէնութիւն, զվրիպութիւն, զառ ՚ի մարտին հանդիսէ փախուստ, զպարտութիւն, զմոլեգնութիւն, զամբարշտութիւն, զապշուութիւն, զթմբորութիւն, զքունն արթնական, զառ ՚ի յրնթացն զխրհրհումն, զխորհուրդն օտարոտի, զբանիցն նանրութիւն, զզարութեան հաճութիւն, զյամենալն ՚ի նմին, զփափագելն նոյ ատելեացն, զաներկիւղութիւն, զանաստութիւն, զանհարթութիւն, զթերութիւն, զթիւրութիւն, զլուծութիւն, զճշդութիւն, զանկապ արձակումն, զծիծաղականսն, զվրնջողականսն, զկատակերգականսն, զգայթագղականսն, զպատրողականսն, զանդէպ քաջութիւնն, զանյարմար մարտն, զառանց օրինի աւրիւնսն, զխեղճմունս հոգւոյն, զտատանողականսն զերկչոտութիւնս, զբազմաստեղնեան ճիւղն զրահետականս, զանպատկառ փարաքմունսն, զգժտութիւնն, զգժդմութիւնն, զանդատ ատելութիւնն, զմարմանքմունսն զիւրմբունողականս, զփոքունցն զանկշուութիւն, զխոստմանցն դրժողութիւն, զուխտիցն մոռացութիւն, զնմանեացն այլակերպութիւն, զկեղծեացն քողարկութիւն, զփառամոլութեան մորոտութիւն, զյօնիցն յաւակնութիւն, զապիրատութիւն, զինքնասիրութիւն, զնախագահիցն տենչութիւն, զհատուցանելն եղեռնականացն, զնոցինսն զանշահ աղճատանսն, զվայրապար բերմունսն, զընթացակցութիւնն խորամանկութե բանսարկութիւն, զբանին սերմնակաթութիւն, զվաճառումն կենացն ընդ գնոց սատակմանն, զկուրուստ աւանդիցն, զհայրենեացն ծախս, զկապարանն ձգողական, զփոկով լծոյ երնջոց անխզելի ըմբռնմամբ զանօրէնութիւն, զյարաթաթաւ տղմաբնակութիւն, զլքումն լաւացն, զընթացողութիւն անկարծիցն, զլնի դարձին առնոյն դարձ դաժանական, զնորոգ մտացն, զօտար խորհրդոցն, զանկայուն կամացն, զհաչման հագագին, զէութիւն շնչոյն, զւնսն քան զսահման կանոնացն դրութե՝ զիշխանականին զամենապիւռ բացարձակութիւն, և զոր չէ ճառելի և կամ գրելի և կամ պատմելի և կամ յերեսս զիմաց բերելի :

Գ. Եւ արդ զիարդ բժշկեսցիս, անձն իմ եղկելի,

'ի յայսքանեաց տիգաց խոցոտեալ, բարձեալ թուղեալ այր մի տարագիր անողջանալի, ըստ մարգարէին . քանզի մի 'ի վերագրելոցդ բաւականապէս զօրէ սատակման, թող թէ այսքան դասք սպանողաց դժնէից դահճաց շուրջ պաշարողաց : Ս' անաւանդ զի ոչ այսու եւեթ նմանագրութեամբ կռի տարացոյց տարժանեցելոյս, այլ զոր օրինակ անթիւ բազմութիւն կայտառաց կարճաց խայթողականաց՝ 'ի ստորին մասունս ծայրից տտնոցն զօրհասական թոյնս բերելոց, և յաման մաշկեղէն արկեալ ամփոփէ զելիցն շաւիղ կապարանին շրջափակութեամբ, ցուցանի արտաքուստ բարիոք, իսկ 'ի ներքուստ համբարք չարի և պահեստ կորստեան և կոյտ կսկծման և գործօնեայք սատակման և մշակք մահու : Մըդ այսոքիւն են ամբարեալքն քո անօրէնութեան տաժանեաց թշուառաքիրան թռակք, անձն իմ պարտաւ կան կրկին սատակման . որ կամաւորաբար ընկալար 'ի բեզ, զոր թշնամին սերմանեաց 'ի վերայ ցորենոյն՝ յագարակի աշխարհիս . ով այր անմաքուր՝ ամբարիշտ և ծոյլ, բնաւին ատեցեալ, սիրողդ մտացդ արորժմամբ զլցեալն նմ անառակութիւն, և զոր առաքեալ ցուցանէ զթիւս բանիցն սարսափելեացն կշտամբողաց, աստուստ սկսեալ մինչև 'ի կատար կանանի այնր պայմանի, և որ հասեալ են, արև, յայտիրաւանցն վերայ, եթէ որք զայսպիսիսն գործեն և կամ կամակից են, արժանի են մահու : Մըդ ես ինձէն զիս ինքն պարտ վարկայ կրկին հատուցման կորստեան սատակման 'ի մահ դատապարտուէ . այլ անխայեա յիս ողորմութեամբ՝ բարեգութ, կենդանի, հօր, կամարար, կարող, հնարաւոր, օրհնեալ յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՔԱՌԱՄՆԵՐՈՐԴ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԼԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Լ՛ԲԴ վերիպետաւ ես յաւէտ ամենապատիժ,
միշտ դժնեայ վայրենաբարոյ անձամբ անձին մահու
կշտամբիչ, արածողս զերամակս զաղիրս վայրագա-
սունս խողից արօտականաց գարշուէ մեղաց նախատ
վարձկանութեանց, հովիւս տաճողական զհօրանս
ուլուցն ամայաբնակաց՝ի վրանս հովուացն, ըստ եր-
գոյն երգոց առ իս առակին. որ ոչ իսկ ծանեայ զիս
երբէք գիտել, թէ յով և յոյր պատկեր և վասն ոյր
գոյացայ:

Բ. Լ՛ՏԱ ՚ի յոտս տանողականս կրողաց երկուց
միակցորդ խորհրդականաց, ըստ ձեռն հրեշտակի
կառուցար, իբր ՚ի թռիչս թեոց կրկնաբարձ բազ-
կաց վերատանողաց յաշխարհն հայրենական հայել,
ով յիմար, զիմրդ քեզէն կորացար յերկիր, զաս-
տեացս միշտ հօգացեալ դիպուածս, ընդ ցիւս անա-
պատականս համարեցար: Իբր զճրագ բազմաբե-
րանեան ՚ի յաշտանակի մարմնիդ հաստեցաւ գրլ-
խոյդ բոլորութի, զի և այսու ՚ի յօրինակէն շնորհէ
մի օտարացիս զնձ տեսանել, և զմնացականացն
իմաստասիրել: Լանականութեն յարգանօք կրկին
ճոխացար, զի գյաղթանակ բարեմասնութեն որ առ
քեզ եղեն՝ անարգել լեզուով խօսեսցիս: Ձեռինդ
հաստմամբ յարմարոստեան մատանցդ շառաւեղօք՝
զգործնականացն տնօրինել զտնտեսութի, իբր կցորդ
համացեղութի ամենաբաշխ արդյն այ՝ նձ կոչեցար:
Երից հարիւրոց և տասանց վեցից յօդիւք շաղկա-
պեցար, յարեալ ՚ի քեզ ընդ նոսին ՚ի նոյն և պատ-
շաճական մասունս չափոց ազդողականաց հինգ ըզ-
գայութեց, զի մի և երեւելիդ նիւթականութի քոււմդ
տեսուէ՝ մտացդ դիտման անդատ եղիցի. զի ոմանք

ստուգարք են և զօրաւորք, և այլք փոքունք են և պիտանիք, կէսք կարծրակերտք և աղդողականք, են և գողտրականք և պատուականագոյնք, դարձեալ կարեւորք և պատկառելիք : Իսկ Թարգմանութիւնք սոցին տեսութե 'ի քեզ են նկարեալ իբր յարձանի անջնջականի անձն իմ եղկելի . որպէս զի և տարր ժամանակաց և շարունակ հետեւման աւուրցն առ պսակ ամին, իբր կանոնաւ իւրք սահմանեալ մասամբքդ՝ անսխալ և անայլալի յահեսցի :

Գ . Իւարձեալ այլօրինակ հոգեւորական, որ զսիրոյն յօդուած շաղկապէ 'ի մի առ եկեղեցի, քե խորհրդածի . իբր զի առանց բնաւից զուգամասնութե կապակցել լծով հաւանականաւ զվեհն ընդ փոքուն, ֆնասեալ է հաստուածոյն անարատութի յա նուն Վճի ժողովելոցն . որպէս 'ի հատումն և 'ի նուազութի միոյ յանդամոցս անարգացս պատուաստելոցս 'ի մարմնի, կրճատեալ իմն է յօրինուած կազմութե մարդոյդ քում սենեկի զգայականի, և շրջեալ է ընտանութի պատկերին յանարգ փոփոխութի : Եւ արգայսպիսեօք, և ևս բազմօք անզուգական հրաշակերտութե եղական պատկեր ն)՝ կշտամբեալ 'ի սպառողի իմ գերի . և Թէպէտ յառաջին նմանութն կողպտեալ գտար պատուիրանին յանցաւորութե 'ի դրախտին կենաց, այլ աւազանին լուսազարդ շնորհիւն զհոգւոյն փշումն առեալ, և նմանութի ես կերպարանին . և արդ ընդէր կորուսեր զփառան երկնաւորս, իբր նախաստեղծն երբեմն զվիճակն երկրաւոր յԼճին դարաստանի . ընդէր փակեցեր քեզէն քեզ զերկին, և զվերելիցն դուռն աղիւսեցեր . ընդէր խառնեցեր ընդ ջրոյն մաքրուէ զախտ արտասուացդ տարժանուէ . ընդէր զլուսեցեալ զձորձ վերարկուին դարչելի գործովք զազրացուցեր . հիմ զեգեալ հանդերձին մեղաց պատմուչան անառակ վարուք քեզ արկեր . ընդէր զտանողացդ ոտից սրբութի ճանապարհան ժանդից աղտեղեր . ընդէր կրկնեցեր իրաւադատին զուխտազանցութիւն հին պատուիրանին . ընդէր մերժեցար 'ի պտղոյն շնորհաց, իբր զԼճամ 'ի ծառոյն կենաց . ընդէր նենգեցեր քեզէն քո կամաւ զանստուեր յուսոյն յարակայութիւն . ընդէր

պատկառանք անհամարձակելիք քոյին դիմացդ նը-
պաստեցեր . ընդէր զինեցար ընդդէմ քո ներհակ,
ով ընդունարան խելագարութե . ընդէր որսացար 'ի
ծուղակ մահու՝ թողեալ զարահեան վստահութե .
ընդէր կարթիւ պատրանաց ածար հաղորդդ մարմ-
նոյ կենդանարարին : Այլ վերստին յուսացեալ 'ի նա
կարողա նմա ապաւինելոյս քաւիչ նորոգիչ փրկիչ
կեցուցիչ և կենդանարար, ողորմած խնամող մար-
դասէր և անոխակալ բազմադուծ , օրհնեալ յաւի-
տեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՔԱՌԱՄՆԵՐՈՐԴ ԵՒԹՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՑԻՑ

ԽՕՍԳ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Այն արդ զինչ գոյ ասել ամաչեցելոյս յերե-
սաց մեծիդ ահաւորութենէ , բայց եթէ համրանալ
և հող 'ի բերան եղեալ լուել 'ի սրտի , ըստ մարգա-
րէութեն խրատու , ահա 'ի բարւոյն կարկառեալ 'ի
յոյս : Իսկ եթէ զփականս շարժողութեան շրթանցս
բացից , բռնադատեցից խօսել կամեցեալ , դարձեալ
զնոյն ձայն կրկնական եղերերգուէ լալեաց բազ-
մութե խէթ մտացս յառաջադրէ :

Բ. Այլ արդ ողբակից մեծ մեղաւորին անօրինե-
լոյ կամաւ առ 'ի մահ՝ զնորին գոչումն երկրորդեցից
և ես ընդ նմին . մեղայ տէր մեղայ , և անօրէնուեց
իմոց ինձէն վկայեմ : Հիւսեալ ընդ նմին զբանս յիս-
ներորդի սաղմոսին , անթիւս գրեմ զպարտուցս սակ
անձինս մեղաց՝ քան զհիւղ երկրի հողմահոս փոշոյ
ընդ օդս ամենայն տարածեցելոյ :

Գ. Այն արդ յերկինս և առաջի քո , ընդ անառակ
որդւոյն պատկառեցելոյ հայրենի գթոյդ վերստին
դարձեալ թախանձ արկանեմ . զողորմելին ձայն ա-
ղերսանաց արտօսարածին ողբովք գոչման 'ի տխուր

դէմն մատուցեալ առաջի քոյ տարածանեմ, հայր
գթութեանց , նա ընդունից , չեմարժանի կոչիլ և ոչ
բնաւին առ այս անուանիլ , ոչ միայն որդի , այլ և
անպիտան ապաքան վարձկան : Նկալ զսովեալս
տարագրական , պարտական նշասուց . և զգաւ քաղ-
ցոյս լկանաց նեղոյս նուաղեցելոյս՝ կենաց քո հա-
ցիւդ բժշկեացես : Եր ընդ առաջ քո ողորմութիւն
'ի սկզբնաւորս ապաւինուե . զգեցո , գթած և անու-
խակալ , անօրինեալս մեղապարտի զնախակապուտ
հանդերձին ծածկոյթ . աւանդակորոյս ձեռացս աղ-
տեղեալ մեղօք՝ զինիք մատանւոյն համարձակութե
ամենառատ կամօք մատուցես . զգարչապարացս
թշուառութի մերկութե ոտիցս՝ պատսպարութե աւե-
տարանական ամրավերարկու օղիցս կօչկաց 'ի յօ-
ձին թիւնից միշտ ամրացուցես : () Զուարակդ պա-
րարակի եղինդ երկնայնոյ , որ է միածին որդիդ քո
օրհնեալ իսկապէս մարդասիրութե , կարօտելոյս բա-
րեաց նուիրեա . որ մատուցեալ միշտ և անպակաս
մնայ 'ի լրութեան , յարակայ զենեալ 'ի սպանդարաւ
նի անթիւ սեղանոց անսպառութե , բոլոր յամենե-
սին և բնաւ յամենայնում , էութե յերկինս և իս-
կութե 'ի ստորինս , աննուազ մարդկութեամբ և
անթերի նախութե . փշեալ և բաշխի 'ի մասունս
անհատս , զի զհամայնն հաւաքեսցէ առ 'ի նոյն մար-
մին իւրումն գլխոյ . քեզ փառք ընդ նմին , հայր ողոր-
մութե , յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՔԱՌԱՄՆԵՐՈՐԴ ՈՒԹԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա . ՔԱՐԱՐԵԱԼ , հօր , անսկիզբն , անեղ , ան-
բովանդակելի , աննիրհելի ակնդ նկատող , ծնող
անքնին փառաց միածնիդ . իրաւացուցես զիմն ո-

ղորմութի՛ հերքեցելոյս ընդունելութեան՝ առ երկ-
նայինս և առ երկրաւորս : Տօնեա զկեալս կորու-
սելոյս վերնականացն պարերգութեամբ, աւետարա-
նեա բանիւդ օրհնութե՛ն զկենդանութի՛ իմ մահա-
ցելոյս, զբարեբաստութի՛ կամացդ յայտնեա, գո-
վեալ բոլորից գոյից եղելոց, ստացիր անու՛ն բեզ
անձառ և ինձ թշուառիս նորոգ փրկութիւն, կո-
րուցես զգիր մուրհակի մեղուցելոյս ամբաստա-
նութեան, զվճիռ հոգւոյս մահու ջրեսցես կայլակօք
արեան որդւոյդ սիրելոյ, վստահութի՛ փրկութե՛ն
բարեաց արեամբ Վ՛սի քո նկարեսցես, ցոյց զսքան-
չելիս քո բարեգութութեդ՝ ի ճաշ հարսանեաց քում
հարազատի : Ս՛ի փակեսցես դիմելոյս առ քեզ զա-
ռաքաստ սրահի կենացդ յարկի, մի տրոհեսցես ՚ի
բազմականացդ և ՚ի բարեացդ քո զրկեսցես, մի
պահեսցես ՚ի գանձարանիդ զնիւթեալ իմ պարտուցս
անօրէնուի, մի կնքեսցես ՚ի քսակ բարեացդ զգաղ-
րութեց իմոց գարշութի, մի երկարս ինձ զվէր մե-
ղացս ՚ի յախտալից մարմնիս ծածկեսցես, մի զփր-
տութի նեխութե՛ն ցաւոցս ինձ տնկակից մահու մնա-
ցուցես, այլ բարձ բանիւ քոյդ ողորմութե՛ն զժան-
տուին ապականարար, որպէս զի զատեալ ՚ի հիւծ-
մանց խիտից՝ առողջութե՛ն պատրաստեցայց . հնա-
րաւորեա, գթութեցդ հայր, մեծ խոցուածոյս զօ-
րեղ սպեղանիս, կարեւոր կործանմանս՝ բարի այ-
ցելութիս : Ս՛ի քո եմ, տէր ոգեսէր, թէ և առ մի
նուազ բեւրս մեղիցեմ, բայց ոչ գրեցայց համայն
մեղուցեալ, տուիչ կենաց իմոց բարերար, ՚ի շնորհ
պարգեւաց կենաց քոց ապաւինեալ . զի ճանաչելդ
զքեզ բովանդակ արդարութի է, և գիտել զգօրու-
թիդ քո՝ արմատ անմահութե՛ն, որպէս և կանխաւ
իսկ գրեաց իմաստունն . և դարձեալ՝ տիրելդ քո,
ասէ, ամենեցուն, խնայել տայ քեզ յամ . և դար-
ձեալ, մօտ է քեզ յորժամ և կամիս կարող գտանել :

Բ . Ըյս Սողոմոնի յուսոյ աղերսանք իմոյս ա-
ռեալ տիպ . քանզի ոչ այլ ոք բազմամեղ որքան զնա
ինձ զուգաշաւիղ . երբեմն որդի, ապա ատելի . եր-
բեմն միջնորդ խաղաղուն այ ժողովրդեանն, և յե-
տոյ խտրոց որոշման բազում խռովութե՛ն . երբեմն

օրէնք կենաց կացեալ, և յետոյ մուրհակ մահու հաստատեալ . զերկնաւորին պաշտօն ընդոտնեալ, և զօտարին անուռն ծանուցեալ : Ընկառնառ օցտող, անկարօտ զրկող, անսովելի գող, գրգեալ տրտնջող, փափկացեալ փախստական, սեղանանենգ սարտուցեալ, անպատասխանի ֆնասապարտ, քաղցրամոյց հայհոյիչ, զաւակ հայրատեաց, կտակարանացն մատնիչ, Սովսէսի չարախօս, մոռացող երախտեացն, իմաստուն սխալական, ամենագէտ յանցաւոր, ամօթապարտ զղջացեալ, տարակուսեալ աշխատող, աղաչաւոր կռապաշտեալ, յամբային դարձաւոր, կաղակարծ ընկալեալ, կասկածաւոր հաշտութի, յապայս յիշատակ, յերկբայս փրկութիւն, չաւատալի գիւտ, 'ի մասնէ մնացուած, խարդաւանեալ գերի, կիսակտուր պրծեալ, կամաւոր անձնամատն, տրմարդի յղփացեալ, բազմավրէպ հանճարեղ : Ի յընթացս բանից երկեակ որոշմանց՝ ամենայն ուրեք բանս արկեալ որդոց և ձաղանաց, մեծ պարսաւ և փոքր գովեստ՝ իբր 'ի վերայ ինքնագրաւ կորստականի, երգիծանութի խառնեալ ընդ աշխար . բան նորա թեւադիր բարգաւաճութե ամենայն հասակի, և խոտորումն նորին 'ի շրթունս բնաւից թաւանչ թախսծութե ողորմելիս իմն ազդեալ :

Գ . () արմանամ, վհատիմ տարակուսեալ ապշու թեամբ . զի թէ նա այնքան գթեաց, ինձ զինչ պատահեցէ . զիմորդ անկաւ ամբարձեալն, զիմորդ սասանեցաւ հաստատեալն, զիմորդ կործանեցաւ կառուցեալն, իբր օտարացաւ ծանուցեալն, զիմորդ զակատեցաւ զաւակն ընտրութեան, զիմորդ արացաւ մերձաւորն, զիմորդ աղօտացաւ փայլեցեալն, զիմորդ պատանդեցաւ ազատեալն, զիմորդ անօրինեցաւ ուսուցիչն, զիմորդ նուաղեցաւ հռչակեալն, զիմորդ անարգեցաւ փառաւորն, զիմորդ փոքրկացաւ մեծատունն, զիմորդ ամբարշտեցաւ բարեպաշտն, զիմորդ ամբարհաւաճեցաւ ընտրողն, զիմորդ ունայնացաւ պատարունն, զիմորդ կտրեաց զուխտն որ ընդ բարձրելոյն : Վատկառեմ ասել, թէ և ընդ սանդարամետականին կապեցաւ . զի՞ կայր նորա և կռոց, ուստի սէրն ընդ պատկերաց, վասն էր կամքն ընդ

խտրանաց . զիւրդ ոչ յիշեցաւ յանդիմանութիւնս Սամուէլի առ Սաւուղ եղեալ, հմայք , ասէ , մեղք են , և ցաւս և աշխատութի ածէ թերափ 'ի վերայ . զիւրդ ոչ հայրենի յանդիմանութիւն , կուռք , ասէ , հեթանոսաց դէք և անշունչք են , և նման նոցա լիցին պաշտօնեայք նոցա : Տէր միայն ածէր զնոսա , Սովսէս նախագրեալ յառաջաձայն ձաղանօք սաստիկս իմն ամբաստանէ , ոչ էր ընդ նոսա ասէ անօտարոտիս , զոր ոչ ճանաչէին հարք նոցա : Ուր է մահամատոյց այլազնեայ արձանն փագովբայ , ուր տգեղն և անպանծալին սիդոնացւոց իգական ամենանզով ձուլածոյն , ուր կանացի կերպին անգրեղին խայտառակութիւն զազիր տեսակին , որով ամօթոյ մարգարէքն զանանօրէն գիմեցունմն անխտրաբար յանուն չարութեան անօրութեալ դիւին անանծաբար ձօնեալ մոլէին : Տարաւ գէուծի բարեբաստութեն' որ զնախնին որսաց 'ի կորուստ , յաղթեաց մեծութիւն իմաստիցն առաւելութե , գերեաց գոռոզութիւն , յիմարեցոյց փափկութիւն , վանեաց արծաթն ծառայեցուցիչ , յոգի դատեցաւ զայրն տօնելի հին զէնն կործանողին , 'ի գրկացն նոյն հանեալ 'ի յոտս ստամբակին գլխեցոյց , մեռոյց մեղկութիւն , թմբեցոյց ծուլութիւն , արբեցոյց շուայտութիւն : Ով դիւրապատիր մարմին երկրածին , որովք ձայնարկութեամբք զքեզ աւաղեցից . քանզի ոչ տիրապէս առ նա հանդիպի ընդդիմաբանութիս , այլ ամենից սխալողաց՝ կամաւ վրիպելոց . վասն զի նովաւ է իմանալ , թէ անիրաւ է պարծել յիմաստս մարմնոյ , եթէ ոչ լստուծով դատեալ ընտրեսցի . որ զի թէ առ այս պայմանի յիմար որ իցէ , և 'ի հաստէն կամս յուսասցի , ոչ ևս 'ի նորայոց անտի ինչ կրեսցէ :

Դ . ԼՄԼ քանզի սաստիկս և քստմնելիս ունի Սովսէս զգարձին իւրոյ յիշատակարան ինքնապարտան կշտամբութեամբ , իբր մեռեալ իսկապէս համայն աշխարհիս անձնասիրութեան . զոր եթէ զիսկն որ նկատեսցէ , Ունայնութիւն է իմանալի . այլ և 'ի մատեանս քահանայիցն և 'ի գիրս Լեւիտայ սիւրնացւոյ , յորում զփոյթն իւրում ընթացիցն արտասուելիս իմն յեղանակէ . զուր ջան , անօգուտ վաստակ , ան

միտ հետեւումն, անշահ արշաւանք, անկայուն երկք, օտարին իմաստք, ոչընչից հոլովք, բամբասելի բերք, անյարմար վարկածք, անոտի սերմանիք, աւազափուլ շինուածք, ապականացու ստացուածք, քամահանաց տաժանմունք, ինքնամարտ կռիւ, ընդ ոգւոյ իւրում դատ, ընդունաֆնաթու պիրտն, ֆնասակար փափաք, կորստական շաւիղ, վրիպակ ճանապարհ, կործանական կրթութիւնք, մոլորապատիր վարժութիւնք, հանապազախալ տեսութիւն, ակնայայրատ պջրութիւն, պոռնկակերտ կերպարան, ախտաբորբաք նիւթ, դժնեատեսիլ գոյն, յոքնատխտը գեղ, յոլվամեղձ ծուխ, շոգի ցնդելի, վաճառ մերձ 'ի յառ, տաղաւար քակտելի, ընդվայր աղաղակ, անպատճառաւոր ծաղը, արհամարհելի ասպարէզ, անձնավաճառ դիր, սատակչական ելք, աննծ մտածմունք, ստայօդ ճառ, զայրացուցանող զրոյցք, եպերանաց խճբիծ, խելագարութեան խնդիր, ամօթանաց ցոյցք, խայտառականաց յայտնութիւնք, առակ ապառնեացն, ապաշաւանաց գործ, ըմպահանաց պատմութի, հեղգացելոց օրինակ, խորխորատ ծածուկ, որս խաւարային, մահադուշակ վիհ, անյատակելի անդունդք, ուղեկցութի սպանողաց, յիմարութեան բարբառմունք, դարանակարաց վայր, խարխուլ յարկ, շինուած սասանեալ, կամուրջ խախտեցեալ, երևոյթ փախչելի, խաբող շողջօրթ, անուպայ մատնիչ, ընդդէմ բարձրելոյն հակառակութի: () այս ամ մասունք բանից խոստովանական կանոնադրութի, 'ի սիրտս բնաւից նախասերմանեաց () ողովոզս կանոնադիր դարձելոց զղման. որպէս զի մի պարծեսցի որ 'ի մարդկանէ բամբասաւորօք զինուորեալ նետիւք՝ զանձն և զընկերն խոցոտելով. քանզի կռապարիշտ է քողով ծածկեան, որ զկերպարանն միայն ունի, և զոչ ախորժելիս ստեղծչին կատարէ :

Ե . Եւ արդ նա՝ որ ոչ այնքան մեղաւ որքան զղացաւ, մի 'ի սպառ պախարակեսցի . այլ յիշեսցի այրն այն 'ի բարի, իբրեւ զհիմն յուսադրութե 'ի տէրունի ոտն դիմելոց, յորժամ հոգւոյն էջ յայցելութի անութեան եւ անբաժանելեալ՝ կենագործել զանդ խոստովանեալն . զոր մեռեալքն ահա կեն-

դանեացս անտարակոյս բերին աւետիս : Ինչ ուրում մաղթեալ իմ պարտաւորի՝ իմաստութեն ոչ ժամանելոյ, 'ի մեղանացն մասն կարգեալ, բարեբանեալ մեծիդ պաղատիմ . լից զնուազդ իմ բանագրութի 'ի յերջանկին հանձարեղութի . նիւթեցին ներկայիս հայցմունք 'ի բարգաւաճին յարգաւորութիւն՝ 'ի գերաշխարան արքային աղերս . այցելուի խնդրոցս դիցի քո ընտրեցեալ վեհ արքայորդւոյն, զոր միածնիդ օրինակեցեր : Նարեանն կցորդութե՛զ զքո փառակիցդ ճաշակեցաք . տուր փրկուի քոյոյ ծառային, ամենահար, զօրեղ, ահաւոր, 'ի ստեղծողիդ փառս աճեցուցեալ զանքաւելի մեղացն ջնջումն : Նիշատակաւ խորհրդոց բարեաց՝ ընդ ուղորմեալն նորոգեսցես . որ ամենահամխորժաճաշակ բազմապաճոյճ առակագրուք զածուիդ քո քարոգեալ 'ի մատեան լուսազարդ կտակի, եկեղեցւոյ ընծայեաց հետս բարութե՛ն խոստովանութե՛ք մատչել առ քեզ, հայր : Վանգի ոչ հեռի յողորմութենէ առ այս ցոյց բանի է իմանալի, թէ անյուսութեանն կաթուած չէր անկեալ 'ի յեռանդն սրտին ըղձից, որ զձեպ զղմանն փոքր ինչ կասեաց :

Ձ . Ինչ 'ի յուշ բերեալ զոր 'ի քեզ անձառելի բարեմասնութիւք, զգթութի քո ողջունեսցես . որով զկոչկոճեալն 'ի բազում դարուց՝ բամբասանաց քարաձգութե՛ք, երանութե՛ն վերարժանացո . որ յոքնահասան արտասուաց ելիւք զմեջ յատակի յարկին հեղեղեալ ապարանիցն իւր խրախճանութե՛ն սաստկակակիծն ապաշաւանօք, հօրն կրիցն գերազանցեաց ողորմելի ոգւոյն հեծութե՛ք . զոր 'ի յաչաց բանիդ քո արտօսը՝ առ որ մերովս 'ի յիւրն անտակրեաց, երկայնամիտդ ներողութե՛ք միացուցեալ խառնեսցես, գթած . և զանյարմարն առ նա կարծեցեալ զսաղմոսին բարեբանութի, 'ի փառս էակցի որդւոյդ կնքելով նովաւ կեցուցես զնա քաղցրութեամբ ընդ աղքատս ժողովրդոց : () այս պուետիկոս ոմն բարեշնորհ արգահատէր ընդ Սողոմոնի, ամենայնիւ վարձս վարկուցեալ համակցորդ զուգաճայնութե՛ք իբր կենդանեօք նովաւ ընդ նմին վասն նորին աղերսել առ քեզ, զոր յաւելուած կարգիդ տնտեսէ : Վանգի և

աւստացւոյն 'ի նմանէ ստեղծեալն բազմահրաշա-
ւորն մարգարէաճառն պատմագրուն ձեռութեն ար-
դարացուցիչ՝ զ]]ողորմին ողորմեալ կարգէ . որ զի ան-
պարսաւ է աղօթեն, քան չարաբանեն վասն նորին:

Է . Օ որ և ես մաղթեմ մեծ վստահութիւն նմանա-
կից այսր Հեծութե և զիմն ընդ նմին ընծայել գո-
չումն . զի թէ կորուսցես զմեզ դատեալ ըստ գոր-
ծոց, ոչ պակասին փառք քո, զի իրաւամբք քո ճա-
նաչիս . իսկ եթէ գտցես, այնքան բարձրանաս, որ-
քան մեծուէդ քում վայել է . քանզի յաւէտ օրհ-
նաբանելի ես դու երկրորդաւ՝ ողորմածութեամբ,
քան նախահրաման սաստկութիւն: 'Եւարձիր տէր՝
դարձիր քաղցրութիւն 'ի խնամն գթութե ձրի և ամէն
առատ պարգեւօք սիրոյ միութարել յաւէտ զտրրու-
մեալքս համաշաւիղ տաճնապաւ տապոյ տոչորման
անբժշկականի: 'Ձեռն եղեալ փրկութե նորոգե-
ցես վերստին, քաւեալ և պատսպարեալ 'ի մեղսա-
կործանս խորտակմանէ: Եւ քեզ միայնոյ սկզբանդ
և անսկզբանդ, ընդ սկզբանդ և սկզբնաւորիդ սկրզ-
բանց՝ սբ Երրորդութեդ և միում աստուածութեդ
փառք և իշխանութիւն յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն:

ԲԱՆ ՔԱՌԱՄՆԵՐՈՐԴ ԻՆՆԵՐՈՐԴ

Վերափն յաւելուած կրկին Հեծութեան նորին հսկողի
առ. նոյն ազերս մողթանաց բանի:

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԵՍՑՈՒԾՈՑ

Ա . Եւ արդ մի տիրեսցես անօրէնութիւնք քում
պատկերիս կայսերականի արքայութեանդ վերնում,
ձեռ թողորից լուսոյ . մի կապտեսցէ գոռոզն ապրս-
տամբ զգարդ փշմանդ շնորհի 'ի քո ստեղծեալս կեր-
պէ . մի թազաւորեսցէ մեղքն խափանեալ մարմնոյս
մահացուի առ 'ի գրաւել զիս 'ի նոյն: 'Ձիք իմ թա-
զաւոր առ իշխել շնչոյս բաց 'ի քէն, 'Եւ, որ ան-
բռնադատ հնազանդեցուցանես լծոյն քաղցրու-

Թէ, որ բաճառ գկարիս մեղաց ամենակարգ բանիւ, որ արեամբդ քո ստացար և մարմնովդ կերակրեցեր. որ կարգեալ սահմանեցեր ուխտ կենաց ան փոխադրելի, որ յոգի քո կնքեալ կցորդ քեզ գրելով, հօր քում մատուցեր ժառանգակցապէս. որ յանուն զենման միշտ յիշատակաւ քո չարչարանաց առ նոյն բարերար աղօթել համարձակեցեր, ստեղծիչ ամենից և կեանք : 'Խու ես ան ամենայն հոգւոց, որ մեծացուցեր զայս տուրս շնորհաց քան զամենայն գործոց քո հրաշս. ոչ զերկինս իւրովքն զարդուք և հրեշտակացն պայծառութիւնք, ոչ զերկիրս և զմարդկութիւն և որ առ սոսա են զարմանուիք, ոչ զսահման լայնութե ծովու և որ 'ի նմա են եղելութիւնք, ոչ զանդունդս աղեիւքն հանդերձ և որ 'ի նմա են անբաւուիք, ոչ բարձրացար յօրինմամբ այսքանեօք վեհիւք՝ որչափ ադ իմն կարեկցութիւն, յասեին քո Ծռ մարգարէիւն՝ քաղցրութեց յուրոյ բարութի, ով է ան իբրեւ զիս կարող թողուլ միշտ զմեզս և ջնջել զանօրէնութիւն : 'Տա արդ խնկեալ են բանք քո, ողորմած, և խոստովանեալ բարերարութիւք, փառաւորեալ խորք խորհրդոցդ, և երկրպագեալ զեղմունք շնորհացդ :

Բ. 'Մղարեւ ոչ ոք բաւէ յէիցս թարգմանել խօսիւք նիւթական լեզուի 'ի մասանց այտի քումդ գթութեանց զոր առ իս ցուցեր, յօրինիչ. քանզի և մեծ իսկ է զօրութի՝ զհնացեալն անդրէն նորոգել ըստ առաջնումն պայծառուն, քան յանգոյից ստեղծագործել : Եւ զի ոչ է քո տկարութի, որ զօրութիւք ես ամենայնի, առ որ բան քո միայն ազդեալ զլըութի գործոցն գլխաւորէ, ահա յարիցես փառաւոր լինել, բարեգործ, 'ի ստացուածս այս կրկին անյուսալի փրկութեւս. զի իրաւամբք ուխտի բարձրացի՝ հաստատուն եղեալ մեծապէս օրհնաբան աւետեաց քո ձայն 'ի քաւելոյդ շնորհ ծանուցեալ, ողորմութե լուսովդ ուղերձեալ, քան 'ի ճանապարհ ստեղծանելոյն : () ի առ մինն արարիչ միայն ճանաչիս, իսկ առ միւսն՝ առաջնով կոչմամբն և երախտաւոր. ընդ կերպացուցանելոյն և քաւիչ, ընդ նորոգելոյն և բարերար, ընդ հաստեղն և ողորմած,

ընդ կազմելոյն և հնարաւոր, ընդ յօրինելոյն և հեզ, ընդ նկարելոյն ամենազօր, ընդ առաջնորդելոյն և լոյս, ընդ տածելոյն հովիւ, ընդ դարմանելոյն խնամիչ, ընդ ողջ պահելոյն բժիշկ, ընդ ձեռնկալուէն զօրավար, ընդ անպարտութեանն թագաւոր, ընդ արարչութեանն քաղցր, ընդ ամենատուր պարգեւացն առատ, ընդ միշտ անսալոյն ներող, ընդ ոչ բարկանալոյն անոխակալ, ընդ կարեացս վշտակցելոյ ծածկագէտ, ընդ յանձանձելոյ գթոցն ապաւէն, ընդ գերունակ գորովցն անձ, ընդ անսպառ բալութեն՝ օրհնեալ յամենայնի :

Գ . Ըրդ որպէս ստեղծեր մինչ ոչն իսկ էի, և ծանուցար ինձ գոյացուցիչ, և այժմ՝ զհոգի մազթողիս մարմնոյս տաղաւարաւ յարդարեա անդրէն վերըստին յանարատութի մաքուր սրբութե նախնի լինելութեն . զի բազմասցի առաւել աճեցուն եղեալ յաճախ տուչութի անսահմանելի քոյդ սքանչելեաց նորոգ ներկայիս, քան զանցելոց հնոցն ստուերականաց : Եւ ընդ ճառելոյս զթիւս մեղացս՝ որքան մտացս թեւս ընթանայ զանբերելիւն յիշատակել, արդարացայց յանուն քո հզօր . և ՚ի պատմիւ ինձէն զանձին իմոյ բիծ, և դու թողցես զամբարշտութի բազում մեղանաց խոստովանելոյս, հզօր, ծածկատեա, ամենափրկիչ . զի մի ծայրագոյն լրութե ականեացս, դարձեալ նախնունն կարօտացայց՝ երանելով սաղմոսիւն զչնորհօք փրկեալսն մկրտութեն . և փշովք մեղաց յոգի խոցոտեալ, ձեռն քո մխեսցի յիս առաւելապէս այժմէն վերստին, ծանրս առնելով զբեռնս պարտեացս քան զքաղցրութիւնս պարգեւացդ, այլ ազատեա զիս օրհնաբանեալ հոգւովդ սրբով, աղաչեմ զքեզ՝ տէր ամենայնի, յօրինաց մեզացն և մահու : Բաւ լիցի, թէ անկցի ընդ տկարութե սահմանաւ ճշմարտութեդ ծագումն իբրեւ զգրոյն օրինակ . քանզի ուր քաւութի է թագաւորեալ՝ վտարեալ են մեղք, և ՚ի խրախոյս կենդանի բանիդ՝ ոչ է յուսահատուի, և ամբարձեալ քոյոցդ չնորհաց՝ հալածեալ են պարտիքն, և մերձ գոլով ձեռինդ այ՝ ոչ գոյ անհնարութի, այլ ամենեւին լուսաւորութի, բովանդակապէս զօրութի, անպարտե-

ը կարողութիւն : Վ՛ր է փրկութիւն , կենդանութիւն , նորոգութիւն , ողորմութիւն , միանգամայն և քաղցրութիւն , արքայութիւն , անեղծութիւն և փառք յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՅԻՄՆԵՐՈՐԴ

Վերադառնալով կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ

ԽՕՍԲ ԸՆԴ ԼՍՏՈՒԾՈՑ

Ա . Լ՛ճԼ արդ , քանզի որպէս ոչ է առանց Վ՛րի այն ոգւոց փրկութիւն , և ոչ առանց տեսման աչաց՝ առ լոյս զուարճութիւն , և կամ առանց արուեստի կին նշուլից արեւու երբէք քաղցրութիւն , այսպէս և ոչ առանց խոստովանութեան ծածկութիւն և ստգտանաց անձին՝ քաւութիւն : Օ՛ր զի՛նչ օգուտ քեզ է մաքրութիւնդ , եթէ ընդ փարիսեցւոյն դատեսցիս , և կամ զի՛նչ փնասեսցեն զիս պարտիքս , եթէ ընդ մաքսաւորին գովեցայց , և կամ ո՛ւր ասի պարսաւեալ մարգարէն Յովէլ՝ երիցս կրկնելով զանձինն եղկուի , և կամ զի՛ գուցէ սրբոյն դատաստան առ 'ի յիշատակ աւուրն մեծի , և կամ իբր արդեւք անմաքուր իմասցիշըթամբք խապի՝ հեռին 'ի գործոց տանն խորայէլի , և զի՛նչ անձ պարտաւոր պաշտի աղամեան մարմնովն՝ իմոյս կարեկցեալ յանցաւորապէս առ հայր աղօթել , և կամ յորթ թարգմանի առած առակին , թէ սիրտ իմաստնոյն 'ի տան սգոյ , և սիրտ անմտին 'ի տան ուրախութե : Օ՛ր որ զսխալեւն Ղաւամայ անձին իւրում ոչ գրեւցէ , և զմեզս ամենից ինքեան ոչ համարեսցի , իբր երջանիկն արքայից զհարցն , կորոյս զիւրն արդարութի՛ որպէս անախտակիբ գով բնութե . և ոչ բերկրի սիրտ առ զուարթութի երեսաց աւետեօք յաւսոյն , ըստ ասացելոյն , եթէ ոչ յառաքելոյն Վ՛րի ուսեալ՝ ամիւ ահա ըստ այ տրտմեսցի :

Բ . Լ՛րդ ըղձալի է ինձ յաւէտ աստանօր խորատն

Հին՝ նորոգ ընկալեալ՝ հոգեոր հանձարեղին , զոր տէրն իսկ երկրորդեաց , երթալ նստել ոչ յառաջին բարձին հպարտից ընդ ամբարշտացն նանրախորհուրդ ժողովելոց , ուստի Վաւթիւթ և Արեմիա ուխտիւ կանոնի սահման հաստատեալ հրաժարեցուցին , այլ ընդ զղացեալսն սրտիւ պատկառեալսն մեղօք՝ և ՚ի դատաստանաց մեծին պակուցեալ ահիւ հատուցմանն , յետնոցն հաւասարեալ աստէն ՚ի յերկրի կամաւ խոնարհուէ , ուստի բարձրեալն անպարարեալ բերկրի . որով ընդ նախադասեալսն ՚ի բազմականսն երանութեան համարձակեցայց , թէ ես և թէ նա հետեւեալ սովիմք : Այլ որ զերծեալ ՚ի բամբասանաց բանի մարգարէին , որ ՚ի վէսս ոմանս ակնարկի . մի յիս , ասէ , մերձենար . մաքուր եմ , և ո՞վ զիս տեսանիցէ : Այլ զանկիւն խոնարհութիւն երջանկին Վաւթիւ ինձնպատառեալ ասել ընդ նմին , ես իբրեւ զանասուն համարեցայ հերքեալ ՚ի զգայութէ , և հասին չարիք ինձ շուրջանակի . և նեխեցան և փտեցան վէրք իմ ՚ի յանգգամիս անբժշկութի , և զայլոց ոմանց ընտրելոց ՚ի յասորեստանի՝ զկամաւորն կշտամբութի մեղապարտութե անձանցն անաւրտից . ընդ որս և զԱզրի մեծի քահանայի զասելն՝ ես ինձէն առեալ բարբառիմ , թէ և ոչ զերեսս բաւական իցեմ համբառնալ ՚ի վեր առ բեզ անձ :

Գ . Արդ ես ճշգրիտ պատկեր ամենայն երկրի՝ զիմն խառնեալ ընդ նոցին պարտիս , և ՚ի նոցայոցն զառ իս դառնութի կրկին առաւելեալ , նոքօք հեծեծեցից . թէպէտ և չէ ինչ պիտոյ գարշութե գունոյ՝ դարձեալ տգեղութի : Մհարդ մեղայ , զի անմտութի գործեցի զոչ հաճոյսն քո բազմօք սխալեալ յանցաւորութեամբք , նայեա յիս , գթած , որպէս երբեմն յուրացութեն ըմբռնեալ Պետրոս , զի յոյժ ունայնացայ : Առաւորեա ինձ զողորմութեդ քո ճառագայթ , ամենեւին բարերարութի . զի ընկալեալ զօրհնութիւն քո , տէր , արդարացայց կեցից և մաքուր եղէց յանստեղծիցն քո իմոց լկողաց : Առնիմ համարձակութիւն զմեղապարտ ձեռինս հաստուած առ բեզ տարածանել , մինչև մատուցես զօրհնեալդ քո զաջ ՚ի նորոգութի դատապար-

տելոյս : Ի՞նչ յաղթեալ վերստին իմումս յամառութե քոյին հեղութիւն առ իս ժամանեալ մարդասիրապէս . և զամենայնս յամենայնի ամենայնիւ քո կարողութիւն՝ զառաջին չարիսն միջնովքն և վերջնականօքն թող ինձ , հնարաւոր անհասից ՎՊ թաղաւոր լուսոյն արդարոց :

Դ. Սեմ արժանի յիշել զանուն քո օրհնեալ , զի փնասակար եմ բարեգործիդ մահու հարուածոց առ կնիքն , առ շնորհն , առ փչումն , առ պարգէն , առ աւանդն , առ ձիւրն , առ անունն , առ որդեգրութիւնն , առ պատիւն արքայական , առ պատկերն , առ դրոշմն , առ օծումն , առ ճոխութիւնն , առ համարձակութիւնն , առ ընտանութիւն , առ կեանսն , առ լոյսն , առ երանութիւն , առ յոյսն , առ փառսն , առ անխոնարհելի բարձրութիւն , առ պսակն անկապտելի , առ խոստմունսն ծածկեցելոցն , որ քե տէր ՎՊ , բազմօք աւետարանեցաւ ինձ յամառելոյս իժիս և քարգիս՝ ունկնախից և լսելափակ անլուր ականջացս . որ միշտ յառաւելութե քումդ բարութեան յոբնապատիկ յաւէտ քան զսոյն չարիքն իմ՝ յաճախեալ , ի սպառ կործանեցին , մերժեալ ի կենաց ընդ մահ կապեցին , ծառայ կարգեալ ապականութե : Եւ արդ դու միայն իրաւակշիռ և ճշմարտադատ բարերար՝ օրհնեալդ ի գթութե , մեղայ քեզ անօրինեցայ անիրաւեցայ . վասն որոյ և եղծայ զեղծայ յանցեայ ամբարշտեցայ . և ոչ լուայ խոստովանեալ և երկրպագեալ գովեալ քո բանիդ , որ դու իսկ երևեցար անձառեւեալ քո սիրովդ , զոր գրեին իսկ մեծ է , և նշանակեին սարսափելի : Վեզ արդարութի և փառս և մշտնջենաւոր գովութի , և ինձ պատկառեցելոյս ի քէն , խնամակալ , քաւութի և ողորմութիւն և բժշկութիւն , օգնութի և պահպանութիւն սրտի և ոգւոյ . բարեբանեալդ յամենայնի յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՅԻՄՆԵՐՈՐԴ ԱՌԱՋՆԵՐՈՐԴ

Վէրստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒԾՈՑ

Ա. Եւ արդ առ երկրածինն որ պաղատեցայ
այրս մահաճացու ամենապատիր, եթէ ընդունայն է ա
ղաղակէն. առ մահկանացո՞ւ բանական, եթէ սուտ
իցէ փրկութին առ յուսոյն վստահութի. առ մարդ
որ եղծական, եթէ ընդ տկարութե բանին և նանիր
է զօրութին. առ իշխանս երկրաւոր գահից, եթէ
անցաւոր է ընդ ինքեանս և իւրեանցն բարութի. առ
եղբայր որ հարազատ, եթէ կարօտ է կամելոյն առ
անձինն անդորրութի. առ հայրն իմ երկրաւոր,
եթէ պակասեալ են ինամականքն ընդ աւուրցնուա
զութեն. առ մայրն իմ որ երկնեաց, եթէ կասեցան
գթութիքն ընդ նահանջել կենդանութեն. առ թա
գաւորութիւնս աշխարհի արդեւք, որք զմահացու
ցանելն միշտ արուեստաւորեն քան զկենսագործելն.
այլ առ քեզ բարերար անօրհնեալ ՚ի բարձունս,
որ կենդանի ես և զկենդանութի տաս ամենայնի, որ
և յետ վախճանին զօրեա անեղծապէս նորոգել:

Բ. Եւ եթէ փախնումք ՚ի քէն, դու զկնի ընթա
նաս. եթէ տկարանամք, զօրացուցանես. եթէ վրի
պիմք, շաւիղ դիւրութեան ուղղես. եթէ պատկա
ռիմք, քաջալերես. եթէ ախտանամք յանձն և ՚ի
մարմին, բժշկես. եթէ գարշանամք մեղօք, մաքրես.
եթէ ստեմք, քո ճմարտութիւն արդարացուցանես.
եթէ յանդուռս ներքինս սուգեալ գլորիցիմք, յեր
կինս ցուցանես. եթէ ՚ի կամաց մերոց ոչ դառնամք,
դու դարձուցանես. եթէ մեղանչեմք, ողբաս. եթէ
արդարանամք, ժպտիս. եթէ օտարանամք, սգաս.
եթէ մեղծենամք, տօնես. եթէ տամք, ընդունիս.
եթէ յամբարանամք, երկայնամտես. եթէ մեք ժպտեմք,

դու առատապէս չնորհեալ ընձեռես . եթէ լքանիմք, տրտմիս . եթէ արիանամք, խնդաս :

Գ. Որպէս հարկերդ երկրորդ սաղմոսն օրհնաւ բան հրաշաւորական զվհատելոյս զսիրտ սփոփէ, և մեծ յոյս կենաց աւետարանէ առ փրկութեն հանդէս . որ յաղթականն է դիւաց և տարակոյս բան սարկուին . որ իբր զխաչին տէրունինչան բարեբախտ պանծալի սքանչելափառ, անխոնարհելի բարձրութի լուսոյ և անպարտելի վերնոյն զօրութի կանգնեալ է ախոյեան անվանական և անշարժական ամենայնիւ յաւիտենական ընդդէմ անբարի բարուց բռնութեն Ռեիւարայ, որ ունի յինքեան գանձս հոգեւոր օգտից գիտողաց մտաց ընծայեալ զպարտումն մահու և զլուծումն մեղաց, և յոյսս կրկինս յերկուս յաւիտեանս, և զնորոգումն խոստման անեղծութե արդարոցն, կանոնս բարեհրաւերս և կենդանատուրս գրեալս հոգւովն նոյ . որպէս ամենայն իսկ երգ սաղմոսացն մաքուր որտից է տեսանելի կտակ կենաց մարդկան նկարեալ :

Դ. () Ի թէ ՚ի նախնումն տկար կերպարանն զայս աւետիս և վստահութի ընդգոգեալ ունէր՝ կործան ման մահու նախաժաման մեծ աւետագիր և կեանս երկնակրօնս վերնակենցազս միշտ անձառելիս, և այն՝ ջնջական գիրն և յեղանակաւոր օրինակն, և պաշտօնն դատապարտիչ վհատութե յանցաւորացն, և խափանելի կտակն երկրային, և տկար հաշտարարութի միջնորդացն, և թերութիւն բանից մազթռղացն : (Որ զի թէ Վ)՝ անասէի փրկուին խոստովանելի է անտուստ վկայեալ յետ այնքանեաց մեղանաց անբժշկականաց . որ արեամբն արդարոց ելից զնուիրեալն մեծի թագաւորին հրաշանուն քաղաք հայրենի, ըստ մարգարէագիր անսուտ պատմութեն . որ և զմեծն իսկ տեսանողաց բազմերախտիս ձեռնկալութեան խնամողորէնն պաշտպանուէ նախնակերտ յարկին տեսութե, մանկավարժ ինքեան և նախնի, մեքենայիւ մահու սղոցեաց, ՚ի յերկուս մասունս խզեալ դժնդակ տանջանօք մաշեաց, իբր խորհրդով ապստամբութե զլուսոյն փրկանակ կտրեալ : Ի՞նչ որով զգար յաւելուածն մոլեգնական՝ զբրէական

վերնամարտութիւն 'ի բարձրեալն յանդգնութիւն . քանզի ոչ պատկառեաց երբէք զստեղծողին պատիւ և զանուն յիւրաքնակ խորանէն մերժել . հալածեալ զայ հոգին , Ռեւիարայ զանձն դաւանեաց : Վրանգի զնոյն տաճար տիրական ինկարկութեան հաստողին սահման՝ հռչակաւորն երկրի տեսարան՝ զսարսափելին ազանց սրբարան , ուր տեսիլք հրեշտակականք և անձային հրամանք յաղթողականք լուսաւորապէս յայտնութեամբ ազդեալ երևեին , զայն վայր երկնամասն ահաւոր պրանչելատես՝ Վեւանայ ումիմն քառադիմակի նախանձարկու պատկերի աւերածոյն անապատի պաշտօնետեղ գարշելի և գիււաճենձեր զոհարան պատրաստեալ կազմեաց : Օրկեալ զարքայն երկնաւոր 'ի յարքայականն կայից , զամենահարուստն՝ ունայն 'ի ստացուածոց իւրոց , զտա նուտէրն՝ անհանգիստ և թափառական տատանեալ , Ռեւիգլեբուղայ ձեղուն նկարեալ , և զանունն ահեղ վտարանգի արարեալ . գերի տարեալ զաւանդ գովելոյն , ողբալի զողորմածին մասն նուազեցուցեալ . աղուեսուն փոքու ապարանք զսրահն լուսոյ կարգեալ , և բնակից ունողին և ոչ գլխոյն տաղաւար յիւրայոցն եղեալ . հատեալ զցանկ հզօրին , բախտից հմայից զսեղանն մեծախորհուրդ արեանն սրսկման երևեցուցեալ : Այնեալ հետս բազումս ընթացելոց 'ի գայթակղութիւն կորստեան հօտին սատակման , մոլորութե բուռն վարդապետ , և այն՝ գիտութե կրօնիցն օրինաց , հայր ունելով զմեծն Ռեւիգլեբուղայ զնմանակիցն Վաւթի :

Ե . Վրանքան ստացեալ գումունս չարեաց , որ և զայ պատիւն՝ որ զարքայուն փառս ընծայեաց նմա , հայհոյեալ և թշնամանեալ , և զաղօթկերացն բազմութի սուսերաւ մահու խողխողեալ : Նստանի դաւաճան , մերձաւոր վատնիչ , հարազատ սատակիչ , կցորդակից սպանող : Վր ան ոչ գոյր դառնալ , զի ուրացեալ էր զնա . զՎրբահամ ոչ էր յիշել , զի խորթացեալ էր 'ի նմանէ . Սահակաւ ոչ էր աղօթել , զի նզովեալ էր 'ի նմանէ . Սարայելիւ ոչ էր պարծել , զի տարագիր էր անուան կոչմանն մեծախորհուրդն շնորհի . զգաւթեան երգ ոչ էր նուագել ,

զի կշտամբիչ էր նորին . 'ի քաւարանն ոչ էր մեր ձենալ, զի պղծեալ էր զնա . 'ի տապանակն անժա գիծ ոչ էր ապաւինել, զի ընդ գարշուէն ճուլածուին էր փոխանակեալ . առ Սոփէս ոչ էր կարդալ, զի անքաւելի էր պարտիքն որ առ նա . առ Մհարոն ոչ գոյր աղաչել, զի փնասապարտ էր առ նա . առ մեր ճաւոր մարգարէիցն գունդ ոչ էր դիմել, զի սպանող էր նոցա : Եւ նորա քաւութի մեղաց, և արքայուի թագաւորուէ վերստին պարգեւեալ տուաւ . զի բեզ, բարերար, բազմացուացեա կարգեսցես գովեստս անձառա և անլուելիս 'ի յազգս տոհմից և 'ի դարս ժամանակաց, և զդուռն յուսոյն մտից անփա կելի պահեսցես 'ի փառս քոյդ բարձրուէ և 'ի փրկութի դատապարտելոյս, անմահութեց պարգեւաց տուիչ Վ'ս, գովեալ յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՅԻՄՆԵՐՈՐԴ ԵՐԿՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա . () Ի Հ Ե Ա Լ տիրաբար 'ի քումդ էութեան ,
անսահմանելի և անփոխադրելի իսկապէս բարի ,
պաշտօն խնկելի և երջանկութիւն խոստովանելի ա-
մենայն երկրի , երկայն յուսոյ ամենապատրաստ տե-
սութիւն , գթած ողորմած , որ ոչ պահես ոխս բազ-
մութեան ամաց մեղանաց քթթել մի աւան , որ
հրաշաւորս զարմանալիս գէր քան զամենայն ազնիւս
նախնեացն անսահման առաւելութեամբ կրկին ընդ
միոյ հաճեցար հեղուլ զողորմութեան վերնահոս
վտակս ամենախնկաւորս 'ի շնորհաբաշխութեան նո-
րում : Եւ զանտուստ զմոռտս լուսարմաի պատու
հանին անձկութե նշուղիցն աղօտականաց , չափով
գիտութեցն ըստ Սողոմոնի , և իւր իսկ նմին և ինձ
ընդ նորին բացեր ընդարձակեցեր թշուառացելումս

զառազաստն անջրպետարան ելիցն ողորմութե ձրի պարգեացն անժականաց . զոր ընդ մէջ իմն մասնաւորօք աւետաւոր յիշատակաց և 'ի հնումն զայսր տպաւորութի օրինակաւ նկարագրեր, զդարձարուքն առ իս և ես դառնամ առ ձեզ . և յորժամ դարձցիս և հառաչեսցես, յայնժամ կեսցես : Այս զի և զաղջամիջ ջին սեռութի գունոյն փոխարկել 'ի ձեան պայծառութի, և զարանցն արեամբ ներկելոցն յեղանակել 'ի պատահումն գեղման, ըստ Ասայեայ և լաբարիայ, և 'ի մէջ բարկութեն դարձեալ զոյգ զողորմութիւն . քանզի անապատանալ քաղաքացն Խորայելի և դարձեալ բնակիլ, և ճանապարհացն ամայի լինել 'ի չգոյե մարդկան և անդրէն հետեւիլ, և լքանիլ 'ի սովոյն ոգւով և դարձեալ զօրանալ ձեռամբ, և գնալ այ 'ի տեղի իւր զայրացմամբ և դառնալ ողորմութիւն, ըստ ներողութեան գելմն, և 'ի մէջ սաստիցն սպառնալեացն կրկին պաշտպալնութի, և 'ի սրտին խռովութե յուզումն խնամոց գթութեան :

Բ . Վստ մարգարէիցն ձայն ինկելի, որ զօրհնեալդ քո գալստեան զազատարարդ հրամանն կանխաւ ազդէին, և զոր չէ բանիւ նիւթեղէն լեզուի ընդ թիւ արկանել վասն անբաւութե, փոքունք են և նուազունք օրինակք և նմանութիւնք, հինք և ժամանաւ կաւորք առ աւետեացդ քո յայտնութիւն և խաչիդ փրկագործութիւն : Ար յամենայն վայրի կառուցեր զխորանն վկայութե արեան քո ուխտի, որք մեծաբարբառ միշտ աղաղակեն քան զդատակնիք մահուն հաբելի զպաղթանակ բարեաց քումդ հանդիսի, կեանս կրկինս և անմահականս շնորհաց, մկրտութե, յարութե, նորոգութե, առ քեզ ընտանութե, ընդ հոգւոյդ սթ միութե, քաւութե, աղատութե, լուսաւորութե, մշտնջենաւոր մաքրութե, իսկապէս երանութե, ընդ վերնայնոցն կցորդութե, անկապուտ փառաց, 'ի շրթունս մեր ձայնիւ բարձրելոյն հաշտեցուցիչ բանից աղաչանք : Այլ զոր ահաւորն է ասել, կարգեմ աստանօր յիշատակ եղեալ մեծիդ երախտեաց, աստուած իսկ լինել ընտրութե շնորհին, և ընդ հաստողիդ միանալ տերունի մար-

մնոյդ ճաշակմամբ, և ընդ լուսոյդ կենաց խառնութեամբ կատարուին երջանիկ խոստմանն, ըստ Պաւղոսի բանին, ոչ ունէր օրէնն : Եւ զու, փրկուի, եկիր հայրենիդ քո հարստութեմբ, արարեր և կատարեցեր զլուսոյն յերկարաձգութիւն, որ առ քեզ պահեալ անհամառօտելի, քաւիչ ամենայնի : Եւ քեզ փառք ընդ հօր քում 'ի գովեստ բարեբանութեմ հոգւոյդ քո սրբոյ, յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ՅԻՄՆԵՐՈՐԴ ԵՐՐՈՐԴ

Վերստին յաւելած կրկին հեծութեան նորին հսկող
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Տիւ տէր զօրութեանց, բոլորից գոյից Թա-
գաւոր, օրհնաբանեալ ողորմութիւն, անձ ամենե-
ցուն, որ յաղթես սահմանի լայնատարած ընդար-
ձակութեան, ամենայն անբաւութեանց դու ես որ
բանութիւն . մինչ զի կարծրն քեզ հոսանուտ է, և
լոյծն քեզ պնդակաղմ, և չիք քո իր անհնարաւո-
րական, յաղթող զօրութիւն ահեղ . հուրն ցոյ իմն է
զովական, և անձրեն բոց կիզանողական : Օ քարն
բաւես ցուցանել կերպարան ազդման, և զբանա-
կանն դնես անխօս և անշունչ արձան : Օ պարտա-
ւորն ողորդեալ պատուական առնես, և զկարծե-
ցեալն մաքուր՝ իրաւամբք քննեալ դատիս : Օ մա-
տուցեալն 'ի մահ՝ բերկրութեմ բարեաց արձակես, և
զամաչեցեալն՝ զուարթ տեսութեմ օծեալ դարձու-
ցանես : Եւ անգնես զմատնեալն հաղթից գլորման, և
զսասանեալն՝ 'ի վստահութիւն վիմիդ հաստատես :
Օ խնայեցեալն բազմահաւաք՝ երջանիկ կարգես, և
զառաջատեալն դարձեալ անդրէն 'ի յետս նահա-
ջես : Եւ յորժամ սպառին առ 'ի մէջք բարիքն,
զառաւել զարմանալիսն յայնժամ ներգործես . քան
զի վասն քո գիտես Թողուլ զմեղս և ջնջել զանօրէ-

նուութիս , և քաւիչ լինել անիրաւունց և զմեզս մեր
ոչ յիշատակել , ըստ Եսայեայ և Երեմիայ :

Բ . Եւ առ շնորհ նորոգ փրկութեա քաղմօք գու-
հաբանութիւն հետեւեալ , 'ի յաճախութի անբաւիցն
լռեալ առ սմին իսկոյն կարկեցայ . քանզի կրկնեալ
զուսոյդ անսպառ բարիսդ , որ 'ի քէն առ իմ յա-
մառս թշուառութի , քոյին աղերսիւ առ քեզ մաղ-
թեցից , յարմարեալ դարձեալ 'ի նիւթս բանիս ըզ-
տառ ողբերգութե այսր մատենի , լցից թախծուիք
և հեծեծանօք : Եւ առեալ խառնեցից 'ի տուռ-
ղիդ հաճութիւն ընդ ցաւոցն զդեղն , ընդ վհատու-
թեն զխրախոյսն , ընդ յուսահատունն զյիշատակդ
անուան հաստողիդ , ընդ տխրութեա զսփոփանսդ ,
ընդ իմումն դառնութե զքաղցրութի կենարարիդ ,
ընդ պատիժ օրինին զշնորհն , ընդ պարտս անիծիցն
զազատարար օրհնութիդ , ընդ մարմնոյ մահուն զա-
մենայնիւ նորոգութիդ :

Գ . Հաւատամ հզօրիդ բանի , օւստի վկայեմ .
լուր լուռն սրտիս , տէր Հո , որ հնչումն է առ քեզ
մեծութե ձայնի երկար գոչելոյ : Եւ մարմնակից և
պատկերակից մեր եղեալ , և բահանայապետապէս
անօրինակդ զօրինակին խորտակեալ զլուծ , ընդ
զենման մահու անամնօցն՝ բարեբանեալ մարմնոյդ
նուիրմամբ անմահապէս միշտ մատուցանիս , և ան-
նուաղաբար քաւութի շնորհես , ոչ սակաւամեղիցն
միայն , այլ և որոց հատեալ է ակնկալութիւն առ
ելս կենաց : Օ ի որքան զօրէ մարմնոց անդամոց
առ մեզս կենդանութի , թէ և բիւրուց ամաց ունի-
ցի յերկարաձգութի , յորժամ անդ բոլորեցուն վն-
սորին կամաւ և յօժարութե զենումն ընկալեալ , մա-
հու համբերես բաշխեալ 'ի քաւութի : Օ ի ոչ եթէ
մաքրութեդ աղբեր պարտական գոյ մահու յոր ըստ
օրէ կատարին , այլ կամօք քովք՝ հոգւոյդ գոր-
ծակցութե՝ 'ի հաճութի հօր և 'ի մեր հաշտութի
ցանկ մատուցանիս : Իսկ եթէ ամենիցդ անքնին՝
իմովս վաան իմ առ իմ փրկութիւն , 'ի գէմն իմ ,
իբր թէ ընդ քոյդ էութե ես իցեմ մարմնով պա-
րունակողիդ կցորդ միացեալ . և դու , բարեբար , յա-
ղագս իմ 'ի յիմն կերպի փոխանակեալ ընդ իմում

պարտեաց , և մահ ընկալեալ անպարտդ զմահա-
պարտիս փնասուց պատուհաս , և 'ի յիմ անուն յան-
ցաւորապէս , որպէս թէ կամաւ ընդ քեզ ես կրի-
ցեմ , բազումս մեռեալ և մնաս կենդանի . ոչ ուրացու
ղացն ձեռօք , այլ դաւանողացն հաւատովք անծապէս
նուիրեալ և 'ի մասունս անհատս բաշխեալ :

Դ . Ըսէր ոմն ողորմաւոր՝ չաւատալեացն պաշտօ-
նատար . մեծ ինձ և անկշռելի առ սմին դատէր ան-
յարմարագիր անձին յուսադիր , հաւատամ զփառս
և զերջանկութի , քան թէ մարտիրոսութի իսկ՝ թող
թէ ուղղութիւն մնա թշուառութեան յանցաւոր մար-
մինս վախճան ընդունել : Իսկ զանձառութիւն խոր-
հրդոյս այսօր դիտեցի . դաւանէր իսկոյն , որ զի և
մաքրոցն անձինք առանց նուիրման այսր յիշատակի
չէ են իսկապէս կատարեալք 'ի սպառ , եթէ ոչ ընդ
այս հրաշակերտութիւն մեծութե հոգւով խառնեա
ցին : Ըսա թէ մեղաւորիս մասին կրկին մատու-
ցար բաժին ասելով յուսայր , իբրեւ այն թէ ես ինքն
եղեր ճշմարտիւ , գրաւեալ զիմս դաժանութի ընդ-
քում համեղութեան , պատարագեալ քոյինանիւթ
զանգուածոյ նշխարաւդ կենաց լուսոյ : Ըսա առ-
նային 'ի վերնատանն նախանուէր բարեհնորհու-
թե՛ անհնարաւոր ախտիցն ճարակ՝ զմարմին և զա-
րիւն իւր բաշխեաց 'ի քաւութի , 'ի վեր կարծեցու-
ցանէր քան զնահատակի վկայեցելոյ արեամբ կա-
տարմամբ . յուսոյս օրինակ յարգաւորութե՞ գրել
զիս 'ի փառս , այսմ փրկանօք հաւատալի երեւցու-
ցանէր , քան թէ քաւելոյ և ողորմելոյ և շնորհելոյ ,
որչափ անծականիդ առ մարդ զօրութի , և տիրական
անծախառն մարմնոյն կամաւորական նուիրումն առ
անասնական սպանդին մատուցումն , և անմահս առ
մահկանացուս , լոյսն ահաւոր առ ստուերայինս , յա-
ւիտենականն քան զանցաւորս , բարձրեալն քան զեր-
կրաւորս , անստեղծն քան զեղականս , բարին իս-
կութե՞ քան զթիւրեալս բնութե՞ , մանաւանդ զի
իւր է կամելն և իւր կենագործեալն , օրհնութեանն
առիթ քան զանիծիցս պատճառ :

Ե . Ըրդ տուր խոցելոյս 'ի սիրտ և յօգի , աղա-
չեմ գթած , զառ 'ի յերկնուստ . ընծայեալ գեղեղ

կենաց, մատիւր քաղցրութեան ախտացեալս մեղօք, բաւեա 'ի պարտեաց՝ ամենակատար բաւականութի : Իսկ առ 'ի յինէն այս է ճշմարիտ և անխաբէի կերպարան բանի, որ զի հաստիչդ ամենից 'ի մշտ բնակես. և ըստ տարազու սերմանն և հնձեն է իրաւացի, ըստ ճշմարիտ բանին Պաւղոսի, և աչացաւացն 'ի տապ արեւու ոչ է զօրութի : Իսկ դու, բարերար հաստիչ յոչէից, յարգես յաւետ իսկապէս համայն և զդաւանեն զքեզ՝ բաւական առ կենդանութի. և ոչ ես ընդ սահմանաւ փակեալ օրինի, այլ յաղութես՝ մանաւանդ թէ խզես զկապ կանոնի, և դու միայն մնաս պայման աւետեաց համօրէն յանցաւութեաց տարակուսելոց : Եւ քեզ ընդ հօր՝ հոգւովդ սրբով փառք և իշխանութի յաւիտեանս. ամէն :

ԲԱՆ ՅԻՄՆԵՐՈՐԴ ԶՈՐՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ

ԽՕՍԲ ԸՆԴ ԵՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Եւ արդ յամենայնի առ ամենայն ակնկալու թի քո է ողորմութի, սկզբնալոյսդ աչաց տեսանելեաց և սրտի իմաստից : Եւ քո է բարերարութի, կեանք և անմահութի : Եւ արձ առ իս գլխութի, և հանդերձեացես դառնալ առ քեզ ինձ կրկին բերկրութի. զի առանց քոց կամաց ոչ ունիմ լինել նորոգ փոփոխեալ. և եթէ ոչ կամք քո գլխացին, ոչ զօրեմ փրկիլ մահու պարտականս. և եթէ ոչ կառավարդ յարդարեացես պատրաստել ինձ հետս ճանապարհի՝ որ առ քեզ բերէ, վիճ է ինձ խորոց յաջմէ և յահեկէ :

Բ. Եւ չա ոչ պարծիմ ամենայն իրօք նախատեալս, ոչ պանծամ դսրովեալս, ոչ խրոխտանամ լքեալս, ոչ մեծաբանեմ պապանձեալս, ոչ ըմբոստանամ ձաղեալս, ոչ երջանկանամ եղկելիս, ոչ արդարանամ

ամբարիշտս : Օ՛ի ոչ երբէք հարթ ընթանայ երիւ վար առանց սանձակալի , և ոչ նաւ համբառնայ հանդէպ առանց ուղղչի , և ոչ արօր կշիռ ինչ գործէ առանց մաշակալի , և ոչ երկուորեակք լծոցն 'ի ճահ ճեմեացին առանց եզողի , ոչ ամպ վերաչուէ առանց հողմոյ , ոչ աստեղք ցնդին և կամ գումարին առանց ժամանակին , ոչ արեգակն փոխաբերեալ ուր շրջանակի առանց տարրական օդոյ , և ոչ ես նոքօք հանդերձ առանց բարեգործիդ հրամանաց ակնարկութե : Օ՛ի դու միայն ես տուիչ կենաց բանականաց և խնամիչ կարգաց հոլովման արարածոց , և 'ի քէն է ինձ փրկութի , ըստ սաղմոսողին . և դու ձայնես բարբառ խնդալից աւետեաց հնչման յաւկանջս լսելութե ամենայն հասակի , Լիպսք 'ի հանգիստ իմբնաւին աշխատեալք , և ես մաքրեցից զձեզ 'ի պարտեաց : Իսկ զի՞նչ օգուտ 'ի լուացմանէն , եթէ կրկնակի զազրացայց . և կամ որ օգուտ 'ի ճաշակմանէն , եթէ գեհնին մատնեցայց : Լաւ կամ զիմորդ յԼժարհամ պարծեցայց խորթացեալս 'ի գործոց նորին որդիս գարշութե հօր ամուլհհացւոյ , և մօր քետացւոյ կամ քանանացւոյ , ըստ մարգարէին որ առ իս յանկաւոր ձայնի . Ժառանգս մեր ժեղի եթովպացի և ոչ սենեկին Սաուայի , ըստ տեսանողին առ իս առածի , եղբայրս Շամրնի և կամ Վոմորայ , համբակս անյուաց և անաղելի՝ խակակութ պորտոյն խակութե Ոողայ և Ողողբայ , ըստ Լգեկիէլի կրկնանախատն կշտամբութե :

Գ. Լաքանդի 'ի ծուփս բազմավտանգս արէտանջ հողմոյ սաստկապէս զգուեալ ուժգին լլկանօք 'ի սպառ տագնապմամբ 'ի ծովին , փոխեալ ընկեցեալ 'ի վտակն վայրենական ողողիչ . առ որս զմատուռն ձեռացս այսր անդր տարաբերեալ , իբր 'ի հոսանաց բռնութեց գարնանազայր գետոց , արտաձգեալ յաւկամայ ընթացս ողորմագին գլորման , ջրակուլ ոգեւ պառ պղտորարբուք , դաժանահոտ սկախառն մամռարմատ խառնախուիւ մահաբեր երկամբք վանեալ , ըստ որոց յուղիւիցն հեղեղիցին հեղձուցեալ : Լաւ սու առակաւ և ես եղկելիս՝ խօսին և ոչ իմանամ , գոչեն և ոչ ինչ լսեմ , բարբառին և ոչ զարթնանամ ,

հնչեն և ոչ փոխադրիմ, փողեն և ոչ գումարիմ, վերաւորիմ և ոչ ևս զգամ, կռոցն դարչուէ նմանեալ թափուր յազգմանէ բարեաց իմաստից : Արդարեւ չար առաւել յաւէտ իսկապէս քան զօրինակդ ճշմարտութիս, ատելի և մեղադրելի և ատենին Վրտի արժանապէս մատնելի :

Դ • Այս քանզի անդառնալի ուղւոյն յիշատակ աստեացս պարտեաց զայս կտակ թողի որոց ընթեռնուն, իմովս բանիւ առ անձ կարդալ հանապազորդութիւն, այս կացցէ սահման յանձնառական խոստովանութիւն մշտնջենաւոր ձայնարկու առաջի քո, ամենակալ . զոր դիրդ ընդ մարմնոյս և բանդ ընդ հոգւոյս զանսահմանելիդ միշտ թախանձեսցէ, իբր յանեղծական մաղթողէ ընկալեալ աղերս 'ի յիմոյս ձայնէ, բարեգաւթ, մարդասէր, օրհնեալ յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՅԻՄՆԵՐՈՐԴ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւերած կրկին հեծութեան նորին հակող
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍԲ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա • Այս վասն զի սլացեալ ոգւոյս թեօք 'ի թիւս անբաւից ծննդոց մարդկան՝ եղի 'ի կշիռս իմանալեացս մտաց, ոչ գտի համեմատ զոք ինձ պարտաւոր . և առ այս զդաւթեան սաղմոսին զբանն 'ի յերգ ինձ առի դառն կշտամբուէ դաւազանաւոր գործավար . ո՞վ յարիցէ ընդ իս 'ի չարիս հաւասարել յանօրէնութիս : Այս քանզի այս ըստ սմին մասին կնքեցաւ և ճշմարտեցաւ առ այրս մահու, և ես վկայեմ կրրկին հաստատեալ . առ այսր իրաւունս գրեմ՝ ինձ միայնոյ գեղծանիլ 'ի սպառ, քան իմովս բանիւ բազմաց տարագրիլ . թերեւս սովիմք առ այսու արդեւք և ինձ չնորհեսցես, չնորհողիս զպարտիս իմոցն :

Բ • Այս արդ զի՞նչ քեզ աղերս հաճոյական 'ի յայսմ

և 'ի սոյն, և ծովն անուշից ընդունելի խնկոց մատուցից, գովեալ թագաւոր երկնաւոր ՎՆԾ, եթէ ոչ զառ 'ի յինէն անիծեալն օրհնել մաղթեմ, զկապեալն արձակել, ազատել զդատապարտեալն, բարեգործել զնզովեալն, պսակել զթշնամանեալն սփոփել զտրտմեցեալն, դարմանել զխորտակեալն, խնամել զսարտուցեալն, պատսպարել զնենգեալն, զվիրաւորեալն 'ի մարմին՝ յոգի բժշկել: Եթէ օրհնութե բանիւ առ ոք մատուցայ, լուիցես. իսկ եթէ անիծիւք, մի հայեսցիս ընդունել, գթած: Ես տառապեալս ամենաթշուառ 'ի վերջին սպասաւորուն մաղթանաց այսր մատենի 'ի բովանդակ մտաց շնորհացի իմոցն՝ փակեալ առ 'ի քէն զանիծիցն դժընդակ ըղձիցն չարաշուք ձայն. և դժնից նենգողացն իմոց՝ ընդ բարին 'ի բոլոր սրտէ հաշտութե արդահատեցի, վասն որոց և ծուար պաղատանաց կրկնեցի. որչափ դու ինձ ահա յայց ելեալ առաւել ողորմեսցիս ըստ քոյդ մեծութեան, գովեալ խնամակալ, կեանքդ՝ մահացուիս, հզորդ՝ տկարիս, ամենակարգ՝ վարանելոյս, իմաստութեանդ աղբւր՝ յիմարիս և թմբերեցելոյս: Վճանգի յաւէտ սխալեալ անկայ իբրեւ զողողակ մթային ոչ ընդելական 'ի հաղթ մահուանգայապէս, չիմացայ զկորուստն, չգիտացի զորդայլմն, չտեսի զըմբռնող որսոյն ծածուկ մեքենայս, չկարծեցի զխաբուսն կերպարանաց կեղծաւոր վարմին, չնկատեցի զգայթաղողուն շուրջանակի, չջօշափեցի զպատանդիչ զցանցարկ կարթին, ժամանեցին ինձ չարիք, և ես ոչ կարացի ճանաչել, ըստ սաղմոսողին:

Գ. Վճանգի և որպէս իմաստակի ումեմն արտաքնոյ բարւոք թուեցաւ, չար ասել զմահ առ չիմանալոյն պատճառի, և ես վկայեմ իմովս բանիւ. քանզի իբր զանգայ պաճարս անասնոց մեռանիմբ և ոչ զարհուրիմբ, կորնչիմբ և ոչ հիանամբ, թաղեցեալ լինիմբ և ոչ խոնարհիմբ, տարագրիմբ և ոչ տագնապիմբ, եղծանիմբ և ոչ զղջանամբ, մաշիմբ և ոչ մտառեմբ, պակասիմբ և ոչ պատրաստիմբ, դնամբ և ոչ զգուշանամբ, գերիմբ և ոչ ևս զգամբ: Իսկ հանգիստ ասել երջանկին՝ յորայ զվախճան մար

դոյ, և ես խոստովանիմ զսոյն ընդ սփն, ևթէ ոչ ունէի զբեռն արխատութե մահացու գործոց ըստ անձնեալ : Ս'անաւանդ զի որոգայթն գաղտնի և հնարադիրն աներեւակի, տարր ժամանակիս յանէից, անցեալն անյայտ և ապառնին կարծողական, ես անհամբեր և բնուի թերահաւատ, ոտք անհաստատք և միտք ցնդեալք, կիրք հարկաւորք և բարք անժուժկալք, մարմին մեղսամակարդ և յօժարութիւն երկրասեր, դիմամարտութի տնկակից և խառնութիւն ներհակական, բնակութի կաւեղէն և անձրեք ուժգնակիք, կարիք անթուելիք և պատահարք ամենազրաւք, միտք չարախնամք և տենչմունք բարիատեսցք, կեանք առօրեայք և զմբաղք սակաւաւորք, խաբմունք յիմարուն և խաղալիք տղայականք, աշխատութիւնք ընդունայնք և վայելմունք երազականք, համբարք ոչընչից և պահեստք հողմոց, նմանութիւնք ստուերաց և կերպարանք ծիծաղելիք : Վ'անգի իբրեւկն եհաս պատուիրանն, ըստ պաւղոսեան բանին, անպատրաստ գտեալ զիս ինքեան, մեղքն կենդանացան յանդիմանեալ յարդարութեցն, և ես մահացայ կենացն և կենդանացայ կորստեանն :

Դ.Ս'ողացան օտարք, չարին գումարք, զստացուածս սրտիս իմաստից, ըստ գրոյն կանխաբանութե . որով եկն եհաս իսկոյն աստանօր իմաստութե ինձ նուազանալ, ըստ առակողին, և առաւելուլ ոչ բարւոյ ցանկութիւն : Ոչ յառեցի զակն ոգւոյս 'ի գլուխն իմ կենաց Վ'ա, որով ընդ ուղիղն հետեցայց : Վ'ան զի կամելով ուժգինս ընթանալ ընկլայ սաստկապէս, յանչալին ձգտիլ իմոյն ոչ հասի, 'ի մեծագոյնն ամբառնալ աստուտ գլորեցայ, յերկնային ուղւոյն անդնդոց մատնեցայ, 'ի զգուշանալն առաւել յաւէտ փնասեցայ, յանարատն պահիլ մանր խորտակեցայ, կարծելով ընդ ահեակն մրցիլ յաջն գթեցի, 'ի զերկրորդն խուզել զնախնին կորուսի, 'ի խնդիր սակաւուն 'ի կարեւորացն զրկեցայ, 'ի յուստին պահել դաշինն դրժեցի, առ սովորուէն կտրիլ կորուսիս գտի, 'ի փոքունցն փախուցեալ մեծամեծացն մատնեցայ, զոր ես ինքն ինձէն ստեղծեալ չարաչար դատախազ անձին կարգեցի : Յորոց փրկել

զմատնեալ գերիս դու միայն զօրեսցես, կենաց մատուցեալ զընծայեալս մահու զհոգիս . զի դու միայն, տէր (Ես, ճանաչիս բարերար, անսահման փառօք ընդ հօր և հոգւոյդ սօյ օրհնեալ յաւիտեանս յաւիտեանից . ամէն :

ԲԱՆ ՅԻՄՆԵՐՈՐԴ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

Վէրստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ԻՍԿ զառիթմն մահու դիպուածս դժոխարմատ ծառոյս դառնութե պտուղք, ընտանիք թշնա միք, հարազատք հակառակք, և որդիք դաւաճանողք, ստորագրեցելովք մասամբքդ նշանակեցից՝ գրեալ յանուանէ, որ են այսոքիկ :

Բ. Սիրտս նանրախորհուրդ, բերանս չարախօս, ակնս յայրատատես, ականջս վրիպալուր, ձեռնս մահաձիգ, երիկամունքս անփորձ, ոտնս մոլորաշաւիղ, ընթացքս աներկեւղ, հետք խոտորնակ, շունք ծխախառն, գնացք խաւարային, գոյութի լերդի վիմական, խորհուրդ ծորեալ, կամք անկայուն, չար անփոփոխ, բարեմասնութի սասանեալ, անձն տաւազիր, աւանդ վաճառեալ : Վազան վերաւոր, թռչուն նետահար, փախստական քարավէժ, ըմբռնեցեալ փնասապարտ, աւազակ ծովակուր : Օխնուոր նենգաւոր, մարտիկ անպատրաստ, սպառազէն անժուժկալ, մշակ հեղգացեալ : Ըղթական անխրախօս, բեմական ստորնաքարշ, քահանայ անկնդրուկ, օրինական աննուէր : Վալիր կշտամբեալ, իմաստակ խելաբար, ճարտասան անճոռնի : Վերպ անպատկառ, դէմք անամթ, երեսք լարշեալ, գոյն անհամբոյր, տիպ տմարդի, գեղ ծանակեալ : Խորտիկ խանգարեալ, ճաշակ գարշեցեալ, այգի գաղձնաւոր, որթ որդնահար, պարտեզ փշա-

բեր , հասկ ուտճահալ , մեղը 'ի մկանց ճարակեալ ,
անպատասպար անկեալ : Սնապարծ յուսահատ , ան-
համոզելի նզով , անհաշտական բաժանեալ , ունայ-
նաբան շաղակրատ , պաճարամիտ գոռոզ , անամո-
րէն ապիրատ , դժոխային ագահ , աներասան յան-
դուգն : Սոլեզնուծի անանձ , ձեռնաձգութի սպա-
նող , տատասկացան երկրագործ , երջանկութի եղ-
կելի , մեծութի վատթարեալ , վայելչութի անշքեալ ,
կարողութի տկարացեալ , բարձրութի խոնարհեալ ,
փառաւորութի ընդոտնեալ , պատուիրանազանցու-
ծի յարակայ , սխալմբ ինքնակամ : Ստակարար
կամակոր , խորհրդակից նենգաւոր , բարեկամ հա-
տուածեալ , հազարապետ գողամիտ , մերձաւոր կծծի ,
բաշխող ժլատ , վերատեսուչ կարկամ , ոգի անախ-
տակիր , իղձք անսէր , բարբ ատեցող , աղիք անգթա-
կանք , գնացք անխոհեմ , աներեւոյթք փասեալք ,
ծածուկք անիծեալք , դիպուածք թշնամանեալք :
Սաճառական վատնիչ , շահարար շուայտեալ , պաշ-
տօնեայ արբեցող , գանձուց ոստիկան երկմիտ , պատ-
գամաւոր բանսարկու , դոնապան քնէած , աղքատ
հպարտ , մեծատուն ժխտող : Սիւնապետ անօրէն ,
պահապան մատնիչ , բնակակից չարախօս , սուրհան-
դակ անժաման , թղթաբեր պարտաւոր , առաքեալ
խռովարար , միջնորդ անիմաստ : Սքայ արտա-
լած , թագաւոր թարմատար , կայսր ոգէկործան ,
իշխան տիրադաւ , զօրավար զրկող , դատաւոր ակն-
առու , ռամիկ ինքնագործ : Սխալատողի ծաղր , սի-
րելոյ աշխար , բանագրի դստով , յանդիմանչի դատա-
խազութի : Սանգի և 'ի վեհագունիցդ կոյմանց էր
ուրեք արդեւք զի էի , իսկ 'ի վատթարականացդ մա-
սանց եկն երբեմն եհաս զի եղէ : Սքոյ պաքան փա-
սակարութիք խարդախուէց յաճախագունից , յորոց
յոմանց խաբեցայ իբրեւ գլիմար , և յոմանց տիրե-
ցայ իբրեւ զտկար՝ կամաւ մատնեալ զիս ինքն մահու :
Գ . Սքոյ զօրս 'ի վերագրելոցդ մասանց քեզ ատե-
լեաց և իմ կորուսաց 'ի սպաս պաշտաման քեզ
ընծայեցից , զորպիսիս ապականութի պարագրեալս
ամենասուրբդ քո մեծութե հանդէպ կացուցից , և
կամ որքանեօք երկայնմտութիք համբերեսցես այսբա-

նեաց պարտուց, որքան ներես, որպէս լռեսցես, զիմորդ իսկ անսայցես, իբր ոչ մատնեսցես հարուածոց գանից զարժանիս սատակման մահու: Երգայտցիկ աննշոյլ մթութեց հոգւոց խաւարի ողորմութիւն լուսոյ քոյ պատահեսցես բռնկել քաւել և կենագործել, զօրեղութիւն անվթարելի. և քեզ փառք յամենայնի. ամէն:

ԲԱՆ ՅԻՄՆԵՐՈՐԴ ԵՒԹՅԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ. նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏՑՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. ՔՐԻՍՏՈՍ անուն անհաւոր, մեծութեան տեսակ, անքնին բարձրութեան պատկեր, անսահման զօրութիւն, կերպարան փրկութիւն լուսոյ, պաշտպան կենաց, դուռն արքայութիւն վերնում հանգրստեանն, ճանապարհ հանդարտութեան, ապաւինութիւն նորոգ և անտխրական երանութեան, ամենակալ ինքն իշխանութիւն բոլոր էականութեան, օրհնութեան կոչումն, աւետեաց ձայն, բերկրութեան բարձառ, անմահութեան դեղ, որդի անճառ նոյ միոյ. որ ինձ անհնարին է, քեզ դիւրին է. որ ինձ անհասն է, քեզ սահմանեալ է. որ ինձ անանցն է, քեզ հպաւոր է. որ եղկեղոյս ինձ ծածկեցեալն է, բուռն երանութեան մերձաւոր է. որ ինձ անկարելին է, քեզ կատարեալ է. որ ինձ անկշռելին է, բուռն անճառութեան չափեալ է. որ ինձ յուսահատութեանն է, քեզ սփռփանաց է. որ ինձ անբռնկականն է, քեզ անվտանգելի է. որ ինձ հեծութեան է, քեզ խնդութեան է. որ ինձ ծանուցեալ է, քեզ թեթեւագոյնք է. որ ինձ եղծեալն է, բուռն զօրեղութեան գրեցեալ է. որ ինձ կորուսեալն է, քեզ ըմբռնեալ է. որ ինձ անճառն է, քեզ համարեալ է. որ ինձ մոռայն է, քեզ ճառագայթ է. որ ինձ անթիւն է, օրհն

նեալդ քուժ ձեռին բովանդակեալ է . որ ինձ սոսկալին է , քեզ հեշտալի է . որ ինձ փախչելին է , քեզ վանելի է . որ ինձ անմատոյցն է , քեզ դիւրահերբելի է . որ ինձ մահաբերն է , քուժդ էականուէ զօրութե ընդ ոչ գոյսն համարեալ է :

Բ . Եւ զգու , ողորմած անձ բոլորից տէր (Յո Վրօ , և այսմ զօրէս առ ելիցն հնար՝ եթէ գլխասցիս . վասն անուան փառաց մեծութե հօր քոյ օրհնելոյ , վասն կամաց գլխութե ոգւոյդ քոյ սրբոյ , տես 'ի տաժանաւորս կրից յանդիմանական յայտնութի , և 'ի խորոց սրտի ինքնամատոյց դատախազուի . նայեա 'ի բնութե ամենապատաղ խակութի , և պարզեա բժշկութի վիրացս և հնարաւորութի կորստեանս , զերծումն բազմամասնեայ մահուս և շաւիղ կենաց ապականելոյս , նորոգութի եղծմանս և մուտք յուսոյ ամբարշտելոյս : Եթէ ես զաննմանն ինձ կամս ցուցի , որչափ առաւել դու զնաւորականսդ քո զնտանի բարերարութիսդ . եթէ 'ի փռոց պտուղ ընծայեցաւ քաղցրուէ , որչափ առաւել 'ի ծառոյդ կենաց՝ ճաշակ անմահութե . եթէ ես իմոց ատելեաց ողորմութի մաղթեցի , դու քոյոյս զիարդ ոչ կրկին մատուցես , հօր , յանուագդ առատութե :

Գ . Եւդ տես 'ի քոյդ մեծութի , բարձրեալ , նայեցեալ 'ի յիմն փոքրկութի . ընկալ զսակաւ խոտառվանութիս անհամար մեղացս , որ զնաւն համայն տեսանեա . և որպէս զՎ իմին գլխել ոչ գրեցեր , և զաւաղոյս փոքու սասանել մի համարեսցիս . և իբրեւ զՎաւթին՝ ընդ մեղայն ասել իսկոյն անցուցեր զպատիժ պարտուցն , և առ իմ ձայնիս հեծութի զնոյն գործեսցես , երկայնտութի . որ տաս ամենեցուն առատապէս անաչառութի որպէս յաղթող բարի բազմիմաստ , և ոչ նախատես զյետեալ ստրուկս որպէս ողորմած և ամենաստեղծ . ստացիր վերստին , և մի կորուսաներ զլուծեալս արեամբ քո , գլխած : () Ի քո է փրկուի , և 'ի քէն է քաւութի , և քեզ վայել է փառք յամենայնի յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՅԻՄՆԵՐՈՐԴ ՈՒԹԵՐՈՐԴ

Ղերտին յաւելած կրկին հեծուծեան նորին հսկող
առ. նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՏԻՑ
ԽՕՍԻ ԸՆԴ ԼՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. () ԲՆԵԱԼ տէր () Ընդ հօր, 'ի կամս հա-
ճութե հոգւոյդ քո սոյ. և օրհնեալք ամենայն առ
'ի յօրհնելոյդ օրհնեցան. օրհնեալ միայն որդի օրհ-
նելոյ. չիք իմ թագաւոր իշխեցող շնչոյս բաց 'ի քէն,
Վր: Լ. յս է օրհնութիւն () ակորայ, ասէ () սայի,
յորժամ բարձից զմեղս նորա:

Բ. Լ. որդ ողորմեաց ինձ, տէր բարեգութ, ըստ նախ
նիդ քո սովորութե, և օրհնեա զանօթս քո բանա-
կան, ըստ ձայնին () ակութի և ըստ () ովսէսի. զի բա-
նիւդ քո փրկութե ժամանեալ հասից քաւութեան
օրհնեալ առ 'ի քէն: Լ. Ծապէս ինձ հրաշագործեա,
ողորմած արքայ երկնաւոր, որպէս անկելոցն 'ի բազ-
մաժամանակեայ մահաճան խշտիս, ժողովելոցն 'ի
սրահին () ակհեղայ: () որոց մի էր և կրկին թերա-
հաւատն՝ երից տասանց և ութի միոյ ամօք ախտա-
ցեալ յօգիցն լուծմամբ, որում ոչ անխայեցեր
զբժկութեն ձեռնտուութի, իբր գիտելով զանբոյժ
չարութին՝ որ նիւթեացն քեզ յաւուր մատնութե
դառն գիշերին տիրամարտութե երախտաւորիդ,
մեծիդ և բարերարիդ: () Թէպէտ և կանխաւ իմն
զգուշացուցեր, թէ մի մեղանչեր, զի մի կրկնեսցին
կրկին քեզ չարիք, ոչինչ վերջացաւ լինել ձեռներէց
սկզբնաւոր անհամբուրելի դատողացն զքեզ 'ի խա-
չին: Լ. Դու պնայիւսոյ անյարիր ջատուկ մահու
ծնգեցեալ չարաշուք առն ողորմեցար, անձառ բա-
րութի, սխրալի մարդասիրութի, սարսափելի ներդ-
ղութի, սոսկալի երկայնմտութի, անբաւելի քաղց-
րութի, փառատրելի հեղութիւն: () միշտ յաղթիս
'ի գթութե և ոչ թշնամանիս, պարտիս յողորմու-
թե և ոչ պարսաւիս, բռնադատիս 'ի մարդասիրու-

Թեանէ և ոչ անգոմնիս, հարկիս 'ի բարութի, և ոչ հայհոյիս, ստիպիս 'ի սիրոյ և ոչ բամբասիս : Պաղատիս դարձին իմ առ քեզ և ոչ ձանձրանաս, արագես զկնի ապերասանիս և ոչ լքանիս, ձայնես չսողիս և ոչ սրտմոխիս, փութաս մեղկելոյս և ոչ խափանիս : Եւ չարս ես բարի, առ ամենապարտս ես ներող, առ մեղաւորս ես քաւիչ, առ խաւարեալս ես լոյս, առ մահացեալս ես կենսիչ :

Գ . Եւս են գիրք ամենայն հոգեշունչ օգտակարութեան, որ յաճախ ծնանին երկնաւոր պտուղս անձառս և զարմանալիս : Եւս և ինձ թշուառացելումս, օրհնեալ ամենապարգև, արի առ զմահիւն խշտացդ մեղաց 'ի վայր կործանմանդ, և հետեւալ ժամանեա յանդորր հանգիստ անաշխատ կենաց : Խղեսցես ամենակարող սուսերաւ բանիդ հրամանի զերիզապնդեալ մահազգեստս պարփակութիւն գրծոխագնեայ կապանացս, և լոյծ ինձ զհանգոյցս խեղդողականս ոգեպահանջ սաստկութես, առաքելով զարժանաւորս մահու յաղատութիւնս վերին անանց բերկրութեն, կենսաբեր և անձային քո բանիւդ : Եւ տակաւ տակաւ ազգեսցես, և մի օր 'ի յօր յերկարաձգեսցես, զի մի ստուար ծանրութի բեռանցս մեղաց տիրեսցէ թիկանցս ազգերաց, և կործանեալ զիս կորացուցէ հայել 'ի գծոխս, և ուժգնակի գոռոզ բռնութեամբ անպարապ հոգեւորական զինուս արարեալ՝ մահու ծառայեցուցէ : Եւս օգնեա ինձ, բարի վշտակից հեծութե կարեացս մահու երկանց, առեալ յինէն զփայտ սատակմանն, որպէս երբեմն յուսոյ պահակին . որով կառուցես զվայելականն յաղթանակի արի զօրութեն, անդապէս հաւատով յուսոյն կարծրութե ընդ քեզ բեռեւ անսայթաքելի : Եւ քեզ ընդ հօր հոգեւով սրբով փառք և իշխանութի յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՅԻՄՆԵՐՈՐԴ ԻՆՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա . ՆԱՒԱՏԱԾ և վկայեմ մտաց գիտութեամբ՝
'ի քէն ազդեցեալ ոգւոյս իմաստիւ ուշիւս տես-
ման , զի բղձալի են քեզ , բարերար , աղաչանք մե-
ղաւորաց քան զինդրուածս արդարոց : Օ ի մինն
զպարտութիւն անձինն յայտնեալ շնորհիդ քո սպա-
սէ , առ որ ծանուցեալ զքնութեւն չափ , և մեծ կըշ-
տամբիչ աստէն համբարձեալ ինքնողոր մարտակից
նմին իսկ ինքեան և դառն դարովիչ և ծածկատես
դատարազ : Իսկ միւսն յարդիւնս բարեացն իւրոց
նայելով , յանձին հարեալ ձեռն վստահութեւ , մե-
ռանայ զսահման բնութեն , և պարգեաց քան ողոր-
մութեւ դիտեալ ակն ունի : Աման որոյ առ մինն ան
թիւ են ստեղծուածք ճառից , որ զողորմութեցդ
քո փողով բարբառոյ ազդէ . իսկ առ միւսն լուեալ
են քոյդ , անքնին ահաւոր և ամենախնամ , ամաչեմ
ասել թէ և երկրաւորիս գործոց պատմութիւն զքոյդ
յառաջեալ : Ի՞նչդ արի տէր , և մի՞ զօրասցի քան
զքոյդ աջ հողեղինի . մի՞ կշռեսցին ողորմութեք քո
ընդ ջանից մարդկան :

Բ . Եւ արդ առողջքն անդամօք անկարօտք են
բժշկութեւ , և տեսանողականքն աջօք չունին պէտս
առաջնորդի , և փարթամքն ընչիւք ոչ դեգերին առ
դուրս լիոցն , և ամենայնիւ յղփացեալքն ոչ սպա-
սեն փշրանաց սեղանոյ հացի , և սքքն վարուք ա-
պէնիազ են ողորմութեւ : Եւ արդ ինձ գլխացիս
ողորմել , բարձրեալ երկնաւոր հզօր , ամենատխուր
վարանեցելոյս : Ի՛նչն թէ էի իբրեւ զՆոբ , ասէի
զանձն իմ իբրեւ զնա արդար և անարատ . թէ էի
իբրեւ զԱ՛ռվես , ասէի վստահութեւ զնորայսն , ծանիցէ
տէր զայնոսիկ որ իւրն են . թէ էի իբրեւ զԱ՛ւաւիթ ,

ասէի՝ արարի զիրաւունս և զարդարուի, և դարձեալ զմեծն բան զքնութի մարմնոյ, զմեզս թէ տեսանէի 'ի սրտի իմոում, մի լուիցէ ինձ տէր . թէ էի իբրև զ) շղիա , ասէի զանձն իմայր նյ . թէ էի իբրև զ) շրեմիա , զքոյդ շչմարտութի յանձն օրինակէի . թէ էի իբրև զ) շղեկիա , պարծէի զբարեոքն և զիրաւացին՝ զնացի առաջի քո արդարութք . թէ էի իբրև զ) աւղոս , ասէի զիս բնակարան ազգարան և ընդունարան նյ բանին : Մ, յլես անօրէնս 'ի մէջ գիտութե օրինացն , ոչ միայն չունիմ զանձն իմ քեզ ընծայել յարգանօք բանից իբրև զնոսա , և զքնաւին չարս որպէս զբարինս զայնոսիկ առաջի քո յիշատակել , այլ և ոչ զամենուստ գոյից զբարեհոգակեալ անունդ հզօր ամբարշտեալս ընդուով գովել : Իսկ դու առ ամենայն հնարս զօրաւոր՝ մատո ինձ ոգի փրկութե , աջ պաշտպանութե , ձեռն այցելութե , հրաման բարութե , լոյս ողորմութե , բան նորոգութե , պատճառ քաւութե , գաւազան կենաց օգնութե : Օ ի դու ես յոյս ապաւինուե , տէր ՅԵՄ , օրհնեալ ընդ հօր հոգւովդ սրբով յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ՎԱԹՍՆԵՐՈՐԴ

Վերադառնալ յաւելած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ

ԽՕՍԲ ԸՆԴ ԵՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Եւ արդ որպէս զի ոչ վայելէ օրհնաբանութի 'ի բերան մեղաւորի՝ 'ի շչմարտն առակէ կանխաւ իսկ ուսայ , զիարդ յաւելից կրկնել զնոյն գովութի աղաչաւորս բազմապատկառ , որ հանապազ ընդունիմ անեծս 'ի սաղմոսիս բարեբաստութեան : Օ ի իբր երգեցից ինձ վտանգս և արձանացուցից նախատինս , և 'ի մերկութես գրկի փուշս ընդ շուշանաց ժողովեցից . զիարդ ընդ Վաւթի համարձա

կեցայց ասել, թէ զատամունս մեղաւորաց փշրեսցես. զհաւրդ դարձեալ, թէ մի անօրէնք բնակեսցեն առաջի աչաց քոց. զհաւրդ, թէ դատ արա ինձ տէր ըստ արդարութեան քո, ըստ անբծութեան իմոյ որ յիս. զհաւրդ, թէ կատարեսցին չարիք 'ի վերայ մեղաւորաց. զհաւրդ, թէ խորտակեսցին բազուկք մեղաւորի և չարի, և զայն որ զկնի. զհաւրդ, թէ տեղասցէ 'ի վերայ մեղաւորաց որոգայթ հուր և ծծումբ. զհաւրդ, թէ սատակէ տէր զչըթունս նենգաւորս և զլեզուս մեծաբանս. զհաւրդ, թէ փորձեցեր զսիրտ իմ և ոչ գտեր անիրաւութիւն. զհաւրդ զյաջորդն սմին, թէ ես պահեցի զճանապարհս խիստս. զհաւրդ զեւն, թէ ես արդարութեւն երեսցայց երեսաց քոց. զհաւրդ, թէ և ես եղէց անբիծ ընդ նմա. զհաւրդ զմիւսն, թէ հատուցէ ինձ տէր ըստ արդարութեան իմում և ըստ սրբութեան ձեռաց իմոց. զհաւրդ անձամբ ինձէն զստութիւն իմ ծանակեցից՝ ասել ընդ սթն, թէ լուացայց սրբութեւն զձեռս իմ. զհաւրդ 'ի մէջ նանրուէ զամբարշտացն աթոռս բամբասեցից. զհաւրդ զերջանկին պարծանս թշուառացելումն կերպաւորեցից, թէ դատ արա ինձ տէր՝ զի ես յանբծութեան իմում գնացի. զհաւրդ օտարս 'ի բարեաց՝ գիտողիդ գաղտնեաց արգահատեցից, թէ մի համարիր ընդ ամբարիշտս զանձն իմ. զհաւրդ ես ինքն գորով զայլս անիծեցից, թէ տուր նոցա տէր զգործս նոցա, և 'ի կարգ բանիցն համարձակեցայց :

Բ. Վանգի թէ զյետինս բանիցն առաջնովքն աստանօր եղից, կրկին ծանրանան ինձ ցաւք և յաւախեսցեն դառնութիւնք : Վայց 'ի շեղջեցելոցն արտասուաց՝ դոյզն մի չափեալ, բաւականացայց հանապազորդեան յանդիմանութեւն սաղմոսարանին ընտանի ձայնիւն, որ զպարտաւորեալս միշտ կշտամբէ. առ որս և սպառուած քառասներորդի իններորդի հատուածի բանի յանդիմանողի զիս գարշեցուցեալ, հանապազ խայտառակէ. խցեալ զբերանս 'ի փառաբանութեան, եղկելի զանձն իմ ցուցանէ, անձային ձայնիւն դատախազեալ, յակնկալուէ կենաց լքանէ, միանգամայն և վիրգս մահու ինձ իբր 'ի պատնշէ առաքէ : Վանգի թէ չար է անէծս առնուլ յօտա-

րէ , ապա անձամբ զանձն անիծանել կրկին չարա-
չար . իսկ եթէ չառնուլ նախատինք 'ի մերձաւորաց
օրէնք են , ապա 'ի տեսողէն հայել զայսոսիկ , կրից
արեան տաժանմունք , վիշտք աղէտից և խէթք մտաց :
Քայց թէ առ խոնարհուլթէ անձին իւրում մատ-
նեսցի , ջնեալ և կշտամբեալ անիծիւք 'ի լեզուէ
իւրմէ , 'ի խոստովանեալ և յամէնիշխան շրթանց
բերանոյ վերնոյն օրհնեսցի . զի ճշգրտեալ թարգ-
մանեաց զգարձն իւր առ նա՝ զհետս կենաց ոչ լքա-
նելով . սահմանաւն սիրոյ զպարտեացն արմատ կրք
ճատեաց , ոչ տիրեալ 'ի խարդաւանաց չարաբա-
նողաց . ոչխար հօտին Վ'տի գտաւ բժշկեալ՝ դիմելով
'ի յաղն բուժիչ աղեացն արկածից : Քայց ևս ան-
բանական բարոյից է՝ ասուն կենդանեաց 'ի մէջ դա-
լարոց ծաղկածին վայրից կենաձիր բանից թրմ-
բրուլթ մտաց 'ի յարօտս մահու ճարակել :

Գ . Եւ արդ քանզի իմ է առակս վերջին կշտամ-
բողական , և առ իս ակնարկէ զգիպուածոցն չար
պատահմունս , որ ինձէն անձին նիւթեցի միշտ զեղ
մունս կիզանողականս հրոյ տոչորման , հոսեալ 'ի
յերկնուստ զգոյիւ գազաթանս իմաստնարանի բազ-
մակիս : Վ'անզի զիմրդ 'ի յարդիւնս ինձ օգտից
սաղմոսն եկեսցէ , յորժամ անպտուղ 'ի բազմերգու-
թէն լինիցիմ , ոչ նուագել հոգւով , ըստ թելադրե-
լոյն Պ'աւղոսի . զիմրդ ընդ մարգարէին ևս զտէրու-
նին խառնեցից մեծս մեղաւորաց՝ նկունս պիտա-
նեաց , ասել ընդ սրբն , թէ 'ի բաց կացէք յինէն ա-
մենեքեան որ գործէք զանօրէնութի . զիմրդ ոչ ու-
նելով 'ի բազմացն պատուիրանաց կատարեալ՝ չոր-
հին և օրինին՝ բարբառեցայց զերջանկին , որ նախ
ինքն արար զոր մեզ կանոնեաց , թէ քանզի ծառայս
քօ պահեսցի զայս , և որ զհետն քան ասացեալքն .
զիմրդ թափուրս 'ի լուութենէ իմաստից կենաց ընդ-
երկիւղածս նո օրհնեցից . զիմրդ ընդ մեծին մաղ-
թանաց զիմս յօղեցից , թէ զմին խնդրեցի 'ի նոնէ՝
զտեսիլ վայելութեան նորա և զհրամանատրութի
տաճարի նորա . զիմրդ 'ի հրաժարելին ինձ ձեռ-
նամբեցից , յորժամ լսեմ , թէ ուղղոց վայել է օրհ-
նութիւն . զիմրդ շրթամբք իմովք զանձն իմ անի-

ծից՝ ասելով զկնի յոլովից առեալն, [Թէ երեւք տն
'ի վերայ չարագործաց՝ սատակել զիշատակս նոցա
յերկրէ . զիւրդ զմիւսն դարձեալ, [Թէ չարք վաղ
վաղակի սատակեսցին . զիւրդ զկերպարանացն իմ
նմանութիւն, [Թէ բազուկք ամբարշտաց խորտա
կեսցին . զիւրդ սատակման ինձ պաղատեցայց, [Թէ
ահա մեղաւորք կորիցեն . զիւրդ զբազմայածեան
լեզուս 'ի յօրհնեալն բան միեցից, [Թէ ասացի պա
հել զճանապարհս իմ, զի մի մեղայց լեզուաւ իմով .
զիւրդ փռովք մեղաց հեղձեալս զանարատին պար
ծեցայց, [Թէ այլ զիս յանբծութե իմում ընկալար .
զիւրդ ես մեղաւոր և կրկին պատժաւոր զհանգու
նակիցսն դսրովեցից ապրել 'ի նոցունց, [Թէ 'ի մար
դոյ մեղաւորէ նենգաւորէ փրկեա զիս ան :

Դ. Օ իւրդ իբր ոչ կռապաշտեալ անպատկառա
պէս պերճացայց ունայն պանծանօք ասել ընդ Ղաւ
թի, մի[Թէ մոռացեալ իցէ մեր զանունն այ, կամ
ձգեալ զձեռս 'ի մաղթանս օտար աստուածոց . քան
զի որ 'ի մեղս գարշութե խոնարհեսցի, առաջի կայ
նորին կառուցեալ առեալ 'ի պաշտօն յաւմանակա
նացն ախտարծարծիցն պոռնկապատիր պատկերացն
կերպարան՝ Լքտարտայ և Վամովսայ և Սեղբո
մայ արուարձանի և Սարահատայ Թարմատարի,
ընդ զազրոտեացն կանացեաց՝ իշանդամիցն պատ
կառանք անվերարկու ծանակութիւնք : Եւր ոչ
պատկառեցից սովիմբ ասել ընդ նահատակին, որ
զայս դիմագրաւութիւն առ բարին ունէր միշտ, [Թէ
վասն քոյ մեռանիմք զօրհանապազ, և որ 'ի կարգին
է սորին սաղմոս : Եւր յիմարս յարս և վատթարս
ասել ժպրհիմ, [Թէ բերան իմ պատմեսցէ զիմաստու
թիւն և սիրտս զհանձար . իբր մարդելոյզ կերպա
րանաւոր՝ զմարդահաճոյիցն ոսկերս ցրուել մաղթե
ցից . իբր զկրկին երկրորդեալն մեծանունն բարու
թիւնս, [Թէ հաճոյ եղէց առաջի տն յերկրին կեն
դանեաց : Օ իւրդ ունողս անբաւից մեղաց զարդա
րոյն առեալ կարդացից, [Թէ ոչ մեղք իմ և ոչ յան
ցանք, առանց մեղաց ընթացայ և ուղիղ եղէ .
զիւրդ զիս ինքն մատնեցից կորստեան յասեւն զայս
բան, [Թէ մի ողորմիր գործողացն զանօրէնութիւն .

զիւրդ , թէ որպէս հալի մոմ առաջի հրոյ , այնպէս և մեղաւորք յերեսաց ւայ . զիւրդ գրգեալս ապականացու փափկութեամբ՝ սահմանեցից զանմանն ինձ բան , թէ խոնարհեցուցի պահօք զանձն իմ , և զազակիցս նորին ընդ նոյն , թէ ես 'ի նեղել նոցա քուրձ զգեանուի , և իբրեւ զսգաւոր և զտրտում խոնարհ առնէի : Որպէս հանդարտեցից զնմանեացն իմ պատիժ միշտ յիշատակել , թէ սակայն մըուր բարկութեն ւայ ոչ սպառեցի , և արբցեն 'ի նմանէ ամենայն մեղաւորք երկրի . իբրեւ զեմն առ սմին , թէ զեմն եղջերս մեղաւորաց փշտեցես : Օ իւրդ զապերախտութիւն Յակոբայ 'ի ճառ առեալ հենդեցից , որ ընդ ստուերին գձմարտութիւն ընկալեալ , մոռացայ ընդ նոսին նոցին թերութիւն զերախտիսն Վիտի անձայնովքն արուեստիւք խաչին փրկանօք , քան նոքա զգորավարութիւն Ուվսէսի ցաղոյն սքանչելեօք , որ զօրինակն նկարագրէր տերունական տնտեսութեն : Օ իւրդ զյարուցելոցն 'ի վերայ դիւաց զաղէտս ցուցից , իբր նոքա զօտարացեղից խուժադուժ ազգացն ասելով , թէ արկին զդիակունս բարեացն որ 'ի մեզ՝ կուր փնասակարացն թունոցն , այս է՝ այսոցն օղայնոց . որպէս զանկեալ զսերմն բանին 'ի ճանապարհին , և զմիաբանեալ զկամն ընդ չարին՝ սքանուանեցից . իբրեւ զնմանակիցն առ 'ի նոյն շաւիղ չարին պատերազմի՝ գուպար գաղտնամարտ մտացս օցտելոց , զոր ես զօրացուցի գործակցեալ հնարից բանսարկութիւն : Այլ ոչ ունիմ աղերսել , թէ մի լուեր և մի դադարեր , ան . և խորհեցան 'ի վերայ սքեք քոց և ասացին , զոր 'ի կարգէ սաղմոսին է աղօթել : Վանդի յոյժ պատեհագոյն է առնուլ զայսոսիկ 'ի վերայ բռնութե մոլեկան դիւաց միշտ ճակատելոց առ ներկայիս խռովութի , և ընդ նոսին նոցին մշակաց :

Ե . Յորոց դու , տեր Վիտորդի բարձրեալ մեծիդ ւայ , պահեսցես և ամրացուցես երկնային զօրուդ շըրջափակութիւն՝ յամենայն ընթացից խաբողին հողմոց խաչիւդ լուսոյ զմեզ պաշտպանեալ . որ զի թէ և գտցին յիս անօրէնուիք բազմօրինակք , այլ ոչ հայհոյութիւք : Ար ոչ հանգեար 'ի կորուստ նմանեացն

իմոց ամբարշտելոց , այլ ամենագորով թախանձ. մամբ ընդ եղծման ջրողոյն զազրագործաց կրկին վշտացար, տաղտկալի զմահու նոցա դիպուածն քեզ գրեցեր, ասելով զգարմանալին խողաց բան , ածեալ զմտաւ ոչ ևս յաւելից անիծանել զերկիր վասն գործոց մարդկան : Եւ միւթարիս մեծ իմն պարարեալ ընդ կեանս անմաքրից և պարտաւորաց սատակման . որ երբեմն առական դժմենւոյն զանխայելն 'ի կործանելին ցուցեր , ողորմած , և առ այլ ումեմն նեղեցար սաստիկ վտանգեալ ընդ յամրանալ անձրեւին առ ուրացողացն գարման : Եւ ճառելիս ցուցեր բարութեան տեսակս յիշատակաց տօնելիս 'ի վերջին աւուրս . քե 'ի ձեռն առաքելոցն քոց' ողջոյնս հասարակաց անհամբուրիցն հեռաւորաց քաղցրաշաշակս հրամայեցեր : Եւ հա և յիս ցողեա կենդանի զհայրենի գլխութեցդ զսէր, զի և ես փրկեցայց քաւեալ ամէնառատ քո այցելութիւնդ : Եւ քեզ ընդ հօր հոգւովդ սրբով փառք յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՎԱԹՄՆԵՐՈՐԻ ԱՌԱՋՆԵՐՈՐԻ

Վերտին յաւելած կրկին հեծութեան նորին հսկող
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Եւ ընդէր է ինձ բնաւն որ 'ի սաղմոսին այնպիսեաց բանիցն 'ի կիր արկանել, որ 'ի նախատինս միանգամայն և 'ի նշովս ինձ յարակային, հանապազ երգել իմովս տաւղօք : Վանդի զիւրդ արդեւք զշուք երջանկին ինձ գատապարտելոյս նմանեցուցից' ասելով ընդ նմին , թէ ոչ մերձեցաւ առ իս թիւրեալն սրտիւ : Օ իւրդ զկարգադրութիւնս տանցն'ի յայսմանէ զկնի թուելոցն զարհուրեցուցչաց ընդակից կայից կանոնաց օրինաւորին՝ զինուորին և թագաւորին և մարմնական հրամանատուին , որք և երկնայնոցն եւն համբուրելիք ասելով, ոչ յուսա-

հատ եղէց 'ի կենաց պատմողս աւետեացս և նորոյս աշակերտ անմամն յամենուստ բարեկարգութեց :

Օ իմրդ ըստ իրաւախորհ արդարոյն , ընդդէմ մեղաւորացն մահու զինեցայց առական առաւօտին սկիզբն արթնութեանն միշտ պատրաստական լինելոյ , որ և ոչ զանդամս մարմնոյս գանեալ խրատեցի . զիմրդ մասնակցեալ մեծին արութեմ սատակեցից 'ի քաղաքի նոն զանօրինեալն , որ և ոչ զբուսեալ բիծս հոգւոյս իմոյ մեռուցի : Օ իմրդ ստեցից գրողին չե յայտնելոցն , թէ զմոխիր որպէս հաց կերայ . զիմրդ , որ ոչ միացուցի յիմոցս կրից կաթիլ մի պղտոր ընդ յստակ արտօսր աղբերց երգողին աւսեմ ընդ նմին , թէ զըմպելիս իմ արտասուօք խառնեցի , և արտասուօք իմովք զանկողինս իմ թացի : Օ որս ինձ գրեցից մեղօք մահացեալս , յորժամ սիւրողն այ 'ի բոլոր սրտէ գլանցմունս նախնեացն իւր վարկանիցի , թէ մեղաք մեք ընդ հարս մեր՝ անօրինեցաք և յանցեաք , և որ 'ի վախճանն յանգի սաղմոս իրաւամբք առ իս , քան առ Իսրայէլ : Որովք յարգեցայց դասիլ ընդ բարին , յորժամ մարդկային հնարից այս դեղ պատուեցաւ՝ որ ոչ յիս գտաւ , 'ի գարշութեմ կերակրոց 'ի մահ սովեցեալք և յաճախուէ ճգանց 'ի հոգւոց նուաղեալք , ըստ խտրութեմն քնօրէն կրօնից հրէից և հեթանոսաց : Օ իմրդ արդարութի իմ մնայ յաւիտեանս , զոր ոչ բնաւ իսկ կատարեցի :

Բ . Եւ զի մի տաղտկացայց յամեալ 'ի բանիս , 'ի հա մառօտել զսոյն փութացայց : Օ ինչ ունիմ ասել 'ի տեղի բանիցն՝ զոր նծաշունչ ձայնն նուազեաց օրհնեղոյն 'Իաւթի , թէ բոլորով սրտիւ իմով խընդրեցի գբեզ . զիմրդ ընդ սմին զմեծն քան զայս , թէ յամենայն ճանապարհէ չարեաց արգելի զոտս իմ . իբր ընդ եգեալս և զայն մատուցից , թէ 'ի սրտի իմում թաքուցի զբանս քո , որպէս զի մի մեղայց քեզ : Որպէս զունայնութեանցս իբր զլըուութեց ճառեցից ընդ պարս մաքրոց , թէ 'ի պատուիրանաց քոց իմացեալ , ատեցի զամենայն ճանապարհս չարաց : Օ իմրդ զհեղոյն ճշմարտութիւն իմում ստութեմ մշտնջենական երդմնահարութիւն

կարգեցից՝ ուխտեալ ընդ հաւատարմին, երդուայ զոր հաստատեցի պահել զդատաստանս արդարութե քոյ: Օ իմրդ ինձ հրեշտակ մահագոյժ անհրաժեշտ վճռի՝ զբանին պատգամ կրկնեցից, թէ հեռի է՝ ի մեղաւորաց փրկութի: Օ իմրդ չարս իսկապէս՝ զբարեացն գրեցից՝ որք ՚ի նոնէ առնուին զնոյն հատուցումն՝ զայս տուն յեղյեղել, թէ բարի առնէ տէր ուղղոց սրտից: Օ իմրդ զհամառօտն փոխատրութի անաշառութե՝ վրիպեցելոյս ինձ սահմանեցից, թէ զթիւրեալն յափշտակութե տանի ընդ այնոսիկ, որ գործեն զանօրէնութի: Օ իմրդ զանձազգեստին պանծանս ամաչեցելոյս ինձ պատուաստեցից՝ ասել զնորայն, թէ տէր ոչ բարձրացաւ սիրտ իմ և ոչ զբօսան աչք իմ, և որ յետ սորին պատմին ասացեալքն: Օ իմրդ զանձառն քան զմարմին բան՝ ՚ի ցոյցս առից քաջաւերութեան վհատելոց ես զանձ գեհեմին, ասել ընդ օծեալն նոյն հոգւովն, թէ յառաջագոյն տեսեր, զի ոչ գոյ նենգութի ՚ի լեզուի իմում, ՚ի սկզբնաւորն նախաձայնեալ սաղմոսիս մինչև ՚ի լրումն աւարտման բանիս: Օ իմրդ զասակցութե դժնէից մարդոց համաբան այրս մահու և որդիս սատակման բարբառիմ զբարեշնորհին, ոչ ահա զատելիս քո տէր ատեցի, և զմնացուածն սորին կարգի: Օ իմրդ մեծան վստահութեամբ տօնելի վեհին, անձն իմ և դու աշխար աշխարհի, զանդատ քո ոգի յառաջ ընծայեալ՝ մեծացուցանես ընդ պսակելոյն, թէ փորձեա զիս տէր և տես, թէ իցեն անօրէնութիւնք ՚ի ձեռս իմ, և զյաւելուածն որ զհետ սորին: Օ իմրդ ես գոլով և յայլոց աղօթեմ՝ ապրել՝ յուսացելոցն յանձնախնակեալ, պահեա զիս տէր ՚ի ձեռաց մեղաւորի և ՚ի մարդոյ չարէ: Օ իմրդ համբարձայց ընդ փառաւորեալն մաղթել նոյն, թէ դու ես յոյս և բաժին իմ յերկրին կենդանեաց: Օ իմրդ իբր հանդիսացեալ ընդ ձգնաւորին՝ զմրցանակն յաղթանակի թագաւորին մատուցանելով՝ զառաւելեալն քան զօրինակ աղերս աղօթից, թէ ինձ սպասեսցեն արդարք քո մինչև հատուցես ինձ:

Գ. Իսրեւբանեալ է և այս իմաստ հոգեւոր և տէ-

բունի գործոյն նմանի, որ զփորձիչն պատկառեցոյց, յորժամ զամենայն արհամարհիցէ և զսկզբնապատճառն եղելոց միայն ընտրիցէ ասելով, [Թէ երանի ժողովրդեան, որոյ տէր անծ է նոցա :] Եւ է և այս բարձրութիւն շնորհի և զգուշական համարձակութիւն երանութիւն, [Թէ սիւք քո օրհնեսցեն զքեզ :] Զձալի է և այս ընտանութիւն մերձաւորական հոգեւոր հաղորդութեւն յանձն յուսալ և ի նոյն արձանանալ բանիւ սաղմոսին բերկրեալ, [Թէ զկամս երկիւղածաց իւրոց առնէ տէր . և զկարգ բանին կատարէ, մինչև զողբալին և զցուարձալին ազդեսցէ, [Թէ պահէ տէր զամենեսեան որ սիրեն զնա, և զամենայն մեղաւորս սատակէ տէր . ի գլուխս լրման գրոց նուագարանաց սաղմոսին իբր [Թէ զօրինակն իսկ եցոյց վերջին հատուցման արդարոց և մեղաւորաց :]

() Ուղակցորդք են միմեանց և զինի երգեցեալքս . զի [Թէ ընդունի զհեզս տէր և խոնարհ առնէ զամբարտաւանս մինչև յերկիր, ապա ինձ ո՞րքան եղկու [Թիք կան առաջի . իսկ եթէ հաճի տէր ընդ ժողովուրդ Խբ, և բարձր առնէ զհեզս ի փրկութեւն, ապա հերքեալս ի բարեմասնութեց ես ո՞ր հաստատեցայց . իսկ եթէ օրհնելի է անծ ի սքս նորա տիրապէս, ապա օտարս ես ի մաքրութեց ընդ ո՞րս դասեցայց . իսկ եթէ ի կանխերգիցն մերձ այսր եղից յիշատակարան ինձ կշտամբուե, [Թէ սիրեցէք զտէր սիւք նորա, զի ստուգութիւն խնդրէ տէր՝ և կրկին հատուցանէ ամբարտաւանիցն, ապա յորո՞ւմ գնդի ես գտայց զերեալս ի գաղտնեաց գտողին չարեաց :]

Վանդի զոր օրինակ տատանին տագնապաւ տերեք տնկոց եղեւին ծառոց շարժեալք ի հոգմոց ուժգին բախելոց հոսեալք ի խոնարհ, այնպէս ջանացաւ ջարդել զընթացից իմոց վերարձակութեւն քաջաբեր ուղէշս՝ զյարմարեալս ձեռամբ անեղ մշակիդ : ()

Որ հաստատեսցես արմատացուցեալ վերստին դարձեալ նոր պտղաւորութիւն անապականաւ, յանդաստան կենաց խնամոց քոց կամացդ ամենապարգև Թագաւոր Վրիստոս, օրհնեալ յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՎԱԹՄՆԵՐՈՐԴ ԵՐԿՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ. նոյն աղերս մաղթանայ բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՏԻՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԼՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Եւ արդ ընդէր ոչ 'ի վերագրեցեալն սաղ-
մոս նախաձառական և յայլ մարգարէիցն մասն ինչ
յօդեցից: Վրանդի զի՛նչ վայելումն իցէ կերակրոյն,
եթէ անգգայեալ ցաւովք ուտիցեմ. և կամ զոր
շահ սաղմոսն ունիցի, եթէ ոչ 'ի միտ առնուցում:
Վրանդի նզովեմ զիս ինքն 'ի նոսին և ոչ իմանամ,
լուացեալ լինիմ և ոչ պայծառանամ, արեւու ծա-
գեալ և ոչ լուսաւորիմ, մեղր ճաշակեմ և ոչ քաղց-
րանամ, ռետնիւ ընանիմ և ոչ բժշկիմ, միշտ կան-
խեմ 'ի նոյն և դատարկ երեւիմ, հանապազ ձաղիմ
և ոչ երբէք խրատիմ, ողորիմ դարձեալ և ոչ զգաս-
տանամ:

Բ. Եւ արդ մեղք և անօրէնութիւնք իմ յիս, և
ես մաշիմ 'ի նոսին, ըստ մարգարէին որ 'ի դիմաց
պարտաւորացն բանի և տէրունական առակին հին
տկոցն և նոր գինւոյն: Այս ամեն զի եթէ սատակին անա-
րէնք և մեղաւորք 'ի միասին, ըստ Եսայեայ ձայնին,
ապա և ինձ գծնէիս նոյն բաժին հանդերձեալ պա-
հի: Վրանդի ասեմ զսաղմոսն, եթէ հատուցանէ այ-
նոցիկ՝ որ առաւել առնեն զամբարտաւանութիւն. և
կցորդեմ սմին զընթերցուածն, եթէ օր տն 'ի վերայ
հպարտից և ամբարտաւանից. ասեմ, եթէ օտար ե-
ղէն մեղաւորք 'ի մօրէ, և որ ինչ կարգ սորին ցու-
ցանէ. յարեմ առ սմին, եթէ կործանեացին անօ-
րէնք երկրի, և ամբարիշտն բարձցի յերկրէ, և ան-
իրաւք մերժեացին 'ի նմանէ: Աղբ ինձ կարգացէք
առ ձայնն, եթէ զոր օրինակ վառի եղէգն 'ի կայծա-
կանց հրոյ, այնպէս այրեացին մեղաւորք 'ի բորբո-
քեալ բոցոյն. լացէք առ սաղմոսն, եթէ արկցես 'ի
վերայ նոցա կայծակունս հրոյ. աշխարս պատմեցէք

’ի բանս անծեան վճռին մարգարէիւն ազգեցեալ,
 Թէ ոչ կամիցիք լսել ինձ, սուր կերիցէ զձեզ . կոծե-
 ցարուք առ սաղմոսն, Թէ մահ հովուեսցէ զնոսա .
 ադի արտասուս ողորմ հառաչմամբ ընդ հեծութիս
 իմ յարմարեցէք, յորժամ բարձրեալն ընդ Խորայե-
 լի և ինձ ասասցէ բանիւ սաղմոսին, Թէ ժողովուրդ
 իմ ոչ լուաւ ձայնի իմում . աւաղ կարգացէք Թշուա-
 ռացելոյս, յորժամ այլ մարգարէ զնոյն դիցէ, վայ
 նոցա զի վազեցին զինս : Բարբառ փողեցէք ’ի
 սիրտ մղձկեալ նոր աղաղակի, յորժամ տեսանողն
 Խտուծով ամաչեցուցեալ զիս կշտամբեսցէ ընդ
 ապարասան տանն (Յակոբայ, տեսէք արհամարհողք
 զարմացարուք և եղծարուք :

Գ . Ե՛ւ զարձուցես և ամփոփեսցես զբարձրա-
 ցեալ զսուր բարկութե՛ն ահաւորիդ սպառնալեաց ’ի
 սարտուցելոյս յերեսաց մեծիդ, և խնամովք աջողդ
 բարեբաշխութե՛ն առ իս ժամանեալ՝ օժուճն կենաց
 պարգևատրեսցես քո աղաչողին : Ե՛ւ քեզ փառք
 յերկինս ’ի բարձունս, և ’ի մահացուաց յերկիր ’ի
 խոնարհ, ’ի սահմանս բոլոր ազանց և յամենայն յա-
 ւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՎԱԹՄՆԵՐՈՐԴ ԵՐՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակող
 առ նոյն ազերս մազթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՏԻՑ

ԽՕՍԳ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա . ԲԱՐԵՐԱՐ և բազմագութ, մարդասէր և
 երկայնամիտ միայն Թագաւոր, ընդ հօր քում պա-
 տուեալ և օրհնաբանեալ տէր ամենայնի, որդի նյ
 կենդանոյ . անպատճառդ միշտ իմում կորստեան,
 որ ամենեւին անփորձ ես ’ի չարեաց, որ ոչ կամիս
 զմահ մեղաւորի, որ փրկութի ես ’ի քոց կամաց ըն-
 ծայեցեալ, որ զարձուցանես զմրրիկ մեղաց ’ի յօդ
 բաւութե՛ն, որ զհօւր բարկութե՛ն յամնձրե փոխար-

կես : Որ զլեւտնեալ զկիկնսն 'ի բարեաց՝ կրկնակի գոյիւ նահանջեր երկեակ բնութի 'ի նոյն արձանի , ոչ իսկապէս ընդ անպարտմն , և ոչ համայն ընդ պատժաւորմն : Որ զլուծութիւն ծովուն սահմանաց իբր զկարկառս քարանց կառուցեալ յեղանակեցեր . որ զկարծրանիւթ վէմն անապատին 'ի վիժակս վտակաց հոսեալ բղխեցեր : Որ զձորդանանու ջրոյն սրաշարժ վայրեկուի՝ հրաշաւոր անդրադարձութեամբ 'ի յեանորդս հեթանոսաց լուացումն աւազանին 'ի թիկունս առաքեցեր : Որ զպատուաստեալ պարիսպն Լըիքովի , յօրինակ կործանման բռնութեն սատանայի՝ իբր զթեթեւութի յարդի ցնդեցեր . որ զլիսսակար ջուր նորին 'ի յառակ այլայլութեան առ 'ի բարին փոխարկութե՝ քանանացւոցն փրկութե խորհրդական աղիւն համեմեալ անուշեցեր : Որ զԼեւային գառնութի , իբր զմտաց անհաւանութի , կենացն փայտիւ 'ի քեզ յարմարեալ պիտանի արարեր : Որ զառեալն 'ի գետոյն՝ 'ի գծագրութիւն անսահմանդ քո հրամանի անորակիդ գունակութե՝ 'ի նոր երանգ բոսորային մածեր արիւն 'ի ցամաքի : Որ զանկենդան ցուպ գաւազանին , 'ի կերպառութի առ 'ի զքոյդ մերովս նկարագրիլ , այլ և յօտար ազնիցն ընտրութի , 'ի տիպն ապաթոյն կերպիւ վեշապի նմանեալ ցուցեր : Որ զերջանիկ ձեռն աղոյն Լ'ովսէսի , 'ի ցոյցս տեսութե՝ ապագայիցս հրաշից մարդեղունեդ քո , բարձրեալ , և քեւ ախտաւոր մարմնոյս մաքուր լինելոյ անփոփոխ փոխատրուք՝ կրկին գուշակեցեր : Որ յայսքանեացս շրջադրութիւն բարեխնամապէս արուեստիւ սիրոյ զանակնկալն գիւտ մեղաւորաց կորստականաց նշանակեցեր , օրհնեալ ամենագութ :

Բ . Որ բուսուցանես յերկրէ դալարի զմեռեալն յանշնչականէն , որ զանշարժն իբր զընթացող կառավարես , որ յանարգ արգանդէ կոչես քեզ պատկերակիցս , որ տաս պատանեկաց աղօրիս ըմբռնիսն իս , որ յայտս մաքուրս հերս ընծայես , որ զսաղարթ սեւութե վարսից 'ի ձեան կերպարան զարմանազործես , ցուցեալ թէ առ ամենայն սահման հեռաւորական յաղթող ես հզօր . որ փոփոխես զշրբ-

Թունս բնաւորականս , ըստ բանին { Երայ , 'ի կամս
հաւատարիմս : Ար սասանես զերկիր և զսիւնս նո-
րին 'ի հիմանց , նշանակեալ հաստուածին գոյիւ ' Թէ
գու միայն մնաս անկորնչելի . որ հորովես զտարերս
իրբ և զաւցաւորս , և դարձեալ 'ի նոյն կապես իբրեւ
զարաւիշոյ , յայտ արարեալ ' Թէ և առ մեղաց բազ-
մու ' Թի դիւրապէս ունել կամ ' Թողուլ գոյնպէս զ-
բաւոր իցես : Ար զարուսեկին անգգայ էու ' Թի իբր
երասանաւ իմն դատարարակես , երեւցուցեալ ամբ
իրի կերպիւ , Թէ զնուէս չար դիմեցումն յորժամ
և կամիս հանդարտ առնիցես : Ար զանբարբառ բո-
լորակ լուսնին կարգես ունայնս և պատարունս ,
լուսաւորեալ զպատճառն առ աւետիս տեսողաց ' Թէ
'ի նուազու ' Թէ բարեաց զպարտաւորս մարմին
դու ածես 'ի լրու ' Թիւն առաջնատեսեց՝ հարտու-
թէն : Ար զպատկերս անխօս աստեղաց իբր զչասակս
գոյզն հօտից տրոհես և ժողովես , յոյս իմն կենաց
առ այս խորհրդաբերեալ , քաղցրահայեաց տեսուի ,
Թէ և անաղաչաւորաց լեզուաց կարողապէս բաւես
ողորմել : Ար 'ի մէջ մահու և կենաց շաւիղ վստա-
հու ' Թէ ուղղես 'ի ծովու , վկայու ' Թի եղեալ հաւաւ
տի , Թէ և յանկասկածաւորն վայրի քե պաշտպա-
նիմք ամբայ ' Թագելի . որ իբր զջուր կաթնայից 'ի
հրոյ եռացեալ , որպէս զմեղաց մրրիկ պղտորեալ ' Թէ
բանիւ կամաց քոց խափուցանես : Ար հայիս յերկիր
և տատանես զսա , զի անբանիւն զմտաւորս զգաս-
տացուցանես . որ իբր զակատ մի անձուկ նաւի 'ի
վերայ շարժու ' Թէ ալեաց ' զանբաւ ' Թանձրու ' Թէ տ-
նոյս գլորդես , որով ծանուցեալ լինիս ամենից հաս-
տուածոց ' Թէ իցես աներկբայելի , որ 'ի բան քո զօ-
րեղ հիմնացեալ ունիս զամենայն : Ար սերմանես
զարտաշնչացեալ մարմինս յերկրի , և զնոյն անկո-
րուստ պահեալ կրկին կենդանաճնես , որ ապակա-
նացուս աւանդեալ ' անեղծս ստանաս , որ ընդ մա-
հացու նիւ ' Թոյս ' զնշխարդ կենաց խառնես , որ հրա-
մանաւ ակնարկու ' Թէ 'ի խուն վայրկենի կազմեցեր ' Թէ
պատրաստ կացուցեր զանգարդու ' Թի ամենից եղա-
նակաց : Վր է զօրու ' Թիւն և կարողու ' Թի , որ շրջա-
նակես զժամանակս ամաց հոլովման աւուրց յայլ

նմանութիւն բարեպատեհ տեսողութեան . որ կարդաս զանմուռնչսն իբրեւ զկենդանիս . որ ազգես միայն , և նոքա ընթանան , որ միայն հենուս անկանես ան . ճառ արուեստիւ հնարագիտութեան մէջ և առաւօտ : Որ յետ նախակարգ յօրինուածոյն առաջնատեղծ լինելունն , արարեր զփառաւորեալն մեծաւ մեծս հրաշակերտիցն հանգիսից , ըստ գրոյն երջանկութե կանխահիացն զարմացման , այլ իմն գոյացութի տօնելի տեսակի անեղծ աշխարհագործութե ևս քան զսոյն 'ի մարդանալիքո , որոց ոչ գոյ թիւ :

Գ . Որ ահա զփնսն մեր քեզ գրեցեր , որ զարդաւորութիւնն քո մեզ շնորհեցեր , որ ընդ քեզ կրեցեր զհաշտութեն մերում փրկանակ , որ ոչ երբեք լքանիս յողորմութե , դարձո զամբարշտեալս 'ի պաշտօն բարի երկիրդի , զթմբեալս 'ի զգաստուի արթնութե սրտի , զանմաքուրս 'ի սրբութի պայծառութե կերպարանի , զբազմաբիծս յանբծութիւն հանդարտական յբ պատկերի , զբեկեալս յողջութիւն , որ 'ի դիպմանց ոչ խորտակի , զլացեալս 'ի խնդութիւն զուարթութե անտխրելի , զյուսահատեալս 'ի սէր միաւորիչ անքակտելի , զամաչեցեալս 'ի վստահութի հաստատութե անշարժելի , զխաւարեալս 'ի լոյս երանութեան անմեկնելի , զմահու գերեալս 'ի կեանս որ ընդ եղծմամբ ոչ անկանի : Օ ի փառաւորեսցի անուն քո , Յօ , խոստովանեալ յամենայնի ընդ հօր և ընդ հոգւոյդ սբոյ 'ի բարձունս երկնի և 'ի ստորեւ երկրի և 'ի բնակիչս նոցա , յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ՎԱԹՄՆԵՐՈՐԴ ԶՈՐՐՈՐԴ

Վերադառնալ յաւելուած կրկն հեծութեան նորն հսկողի առ նոյն ազերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԼԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա . Եւ արդ առ ամենայն բան յամենայնի ուղիդ ես , ան , իրաւամբք դատիս , արդարութե կշռես ,

Ճշմարտութեամբ չափես , օրհնութեամբ հետեւիս , բարւոյք ընթանաս , ստուգութի սիրես , յատկութի կամիս , լուսաւորութիւն համբուրես , փորձիւ յանդիմանես , երկայնամտութեամբ քննես . ոչ ունիս նենգութի և ոչ գողողութի , այլ ամենեւին հեղութի , հանդարտութի և ողորմութի :

Բ . Երգարացար վերին իմաստունի անայլայլական հօրդ հանձարոյ՝ կրկին վկայեալ անդեղջ գովեստիւ յորդեգրելոցն շնորհօք , ըստ բանին սրբութեան՝ որ աւետարանաւն կենաց 'ի բէն ընկալաք . որ ոչ 'ի կոծեւն ողբացի , և ոչ 'ի փողեւն կաբաւեցի : Եւսացեր անօրինիս՝ թէ մի անօրինիր , և ես 'ի նոյն չարիս պնդեցայ . մեղաւորիս՝ թէ մի ամբառնար եղջեր 'ի բարձունս , և ես զընդդէմն քեզ գործեցի , և ոչ զգացի երբէք զառածեալս , թէ 'ի ձեռին քո են եղջերք արքայութե հպարտից ամբարձելոց , խոնարհեցուցանել և բարձրացուցանել , ըստ Եմբակումայ , Դաւթի և Օպարիայ : () Երհնութի ինձ կամեցար , ողորմած , և ես անիծեալս՝ մեծ տարագրութի խոտորեցայ յարժանին ինձ մասն . սիրեցի բարկութի և ոչ բարութիւն , շօշափեցի ըստ գրոյն զիսաւար և ոչ զլոյս , կենդանի ձայնիդ քո , գթած , ապառու մի պատասխանեցի : () Երգն անմահ ասացեր բանիւ Լսայեայ , և զհոգն անշէջ և զկտամբութիւնն անվախձան և զտեղին յաւիտենից և զօրինակ նմին սոսկալի , և ես ոչ իմացայ ըստ սաղմոսողին և ոչ մտառեցի , այլ 'ի մռայլ մտաւորական կուրութե դնացի : () Եւցեր մարգարէիւն , թէ զօրհնութի ստաւցի որ զօրէնս դնէ , և ես համառօտել զնոյն փութացայ : Երձան հոգեւոր վիմի գրեալ մատամբ քո , տէր (Եւս , զԴաւթի իւրովքն բանիւք կանգնեցեր , ասելովն ինքեան ընտրութիւն առ սոյն , թէ պահեցի զօրէնս քո յամենայն ժամ , յաւիտեան . անդարդարձութի բանին միջնորդեալ զկրկին հաստաւութիւն , թէ և յաւիտեանս յաւիտենից . ընդ որս և զսորին նմանիս պարծանաց առ իմս խրախոյս , և ոչ զկծեցայ . ձեպեցայ 'ի տօնս Բահաղու և ոչ այլ . 'ի յերկուս հետս երկմտութեան կրկին կաղացի կասեալ 'ի բարեաց , ըստ երգիծանելոյն Հեգիու :

Ունիմ զՄովսէս իւրովքն օրինակօք եկեալ 'ի մեռելոց, և զտառս մարգարէիցն գրեալ 'ի յոգի, և զմատենանս առաքելոցն ընդ մտացս մատն յեռեալ, և զտէրդ հասարակաց կտակաւն աւետեաց յարուցեալ 'ի Թաղմանէ անթիւ ննջեցելովք, և անհաւատագոյն քան զհնգեսին եղբայրակցութիւս այնք մեծատան, որ է առակ իմն յարմարական, նմանեալ զգայականացն մասանց անողորմիցն յղփացելոց, մնացի իբրեւ զսալ դարբնաց անոստ՝ յամառեալ քաղաքեալ սրտիւ, որպէս օրինակն է Ռեւիարայ, և ոչ ապաշխարեցի :

Գ. Եւ ազգեա վերստին առ սոյն կերպարան լքեալ կրկին ողորմութի բարի, ահաւոր, մարդասէր, խնամակալ, կենդանի, սուրբ, լուսաւոր և անվախճան Թագաւոր, զօրութի պանծալի խաչիդ խորհրդոյ, 'ի կարծրացեալս մեղօք անբեր անդաստան երիկամանցս յիմարութե և անպտուղ սրտիս լքութե . զի առեալ նպաստ օժանդակութե 'ի գթութե կամաց ամենակալիդ, որոտացէ բղիեսցէ հոգիս, ընծայեալ աչաց վշտազնեցելոյս վտակս արտասուաց արբուցանողաց ինձ 'ի փրկութի և 'ի մաքրութի, և քեզ 'ի հաճութի ընդունելուն, ամենապարզեւ տէրդ բոլորից, փառաւորեալդ յաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ՎԱԹՄՆԵՐՈՐԴ ԷԻՆԳԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՑԻՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Եւ արդ ես նախնիս ամբարշտաց, գլուխս մեղաւորաց, պետս անիրաւաց, առաջինս պարտաւորաց, պատկերս յանցաւորաց, ատուիկեցիս ըստ վատթարութեան՝ այլ ոչ ըստ բարեբաստութեան, ահա զանճառիցն իմոց ճառեցի, զպատկառելիսն խայտառակեցի, զգաղտնիսն հրապարակեցի, զծաւ

ծուկան յայտնեցի, զթաքուցեալն ցուցի, զամփոփեալն տարածեցի, զդառնութեանս մաղձ ժայթքեցի, զգործակցութիւն չարին մատնեցի, զամբարեալ թարախ վիրիս բամեցի, զխորս պարտեաց իմոց ծանուցի, զպատրուակն կեղծեաց առի, զքող տղեղութեն վերացուցի, զամթալեացն զգեստ մերկացուցի, զգարշելին յանդիմանեցի, զմրուրն մահու փախեցի, զպալարս հոգւոյս խաճուածոց քահանայապետիդ Վճիբացի: Նանձինս վտանգ ոչ ան խայեցի, մարմնոյս սիրոյ ոչ աչառեցի, զարմատն հնուէ տեսիլ արարի, բնուէս կարեաց ոչ ողորմեցայ, զմիաբանուէն կապ խզեցի, զգղեակ սրտիս քանդեցի, ընդ կամացս որոյ իբր ընդ դարանակալի մահու կուռեցայ, զպահեստ անյայտիցն արտաքս հանի, ըզմթերիցն գանձ՝ մեծին գուշակեցի, զգատախազն դատաւորին հանդէպ կացուցի, զապառնեացն զգործ այժմէն իսկ գտի, զգաշն կործանողին կտրեցի, զուխան խաբողին ցրուեցի, զկատարած մարտին յաղթուէ ՚ի քեզ տէր Նապաստանեցի, զպատերազմին խուժը գրգռեցի, զգիմադրուի դիմեցմանն՝ բանիդ այ յուսացայ, զխաւարասիրացն փաղանդ լուսեղինացն զինուց սադրեցի:

Բ. Եւ արդ, ստեղծիչդ ամենայն եղելոց Վճորդի բարձրեալդ այ, զատեն դարովեալս յայսպիսեաց բանից և զհարուածեալս յայսբանեաց գանից մի կշտամբեացես կրկնակի դատել ՚ի մեծի աւուրն: Եւ Նա, հզօր անքնին անձառ բարերար թագաւոր ան մահ, առ այս կերպ պատկառանաց ինքնապարսաւս խոնարհութեան, որ ինձէն զանձն մեծաւ ճաղանօք յոգի դատեցի, լից նուազօք այսր մատենի անարգանօք ամօթոյ զդէմն սատանայի, և զերեսս կերպի պատկառեցելոյս նշանաւ խաչիդ զօրացո: Սիսակն ինքեդ լուսոյ ՚ի գեղ տեսակիս, ամբութեդ նշան հաստատեցի ՚ի տիպ դիտակիս, երեւակ կենացդ փայտի ձեւացի ՚ի պատկեր այտիս, արուեստդ հրաշից ՚ի ճակատիս շուք նշանակեցի: Սի այլայլեացի յինէն դրոշմը լուսապաճոյճ, մի բարձցի ՚ի տեսանելեացս բթաց ճաճանչդ օրհնութե, մի մերժեցի ՚ի գլխոյս առհաւատչեայդ վստահութե, մի սասա-

նեսցի 'ի բերանոյս ամբուէ սեմոց' փառք տնագրու
 թեանդ : Պահպանակդ երկրպագելի 'ի զգայարան
 սրտիս միասցի , չորիցս նիւթոց իմոյս գոյու թէ քա-
 ռաթեիդ նշոյլ ազդեսցէ , ձեռինս կարկառման
 փրկչիդ իշխանութիւն օժանդակեսցէ , մատուցման
 հաստուածոյ մատինս՝ խորհրդարանդ համարձակու
 թէ բարեգործեսցէ : Ի մեկնելս իմում մի հեռա-
 ցի սրբութիւնդ , մի լքցի պատիւս 'ի պատին պար-
 տաւորիս , մի մերժեսցի 'ի յողոյս անդաւաճանե-
 լիդ փրկութի , մի ջնջեսցին գիծք կենդանատուիդ
 'ի քո գրեցեալս շնչոյ , մի եղծցի նկարումն արեան
 զօրութե 'ի տիրատիպ խորանէս , ընդ իս բնակեա-
 ցէ յիմում գերեզմանին . 'ի ծորել մարմնոյս թշուա-
 ռի՝ օծումն շնորհիդ առ իս պահեսցի , 'ի նորոգու-
 թէն աւուր սովաւ հանդիպեցայց փառաց փեսայիդ ,
 'ի քոյոց այտի ծանուցայց , քոյովքդ վաստակօք
 պճնեցայց , երախտօք մեծիդ յարգեցայց , աւա-
 զանին զգեստիւ պերճացայց՝ քաւեալ ողորմութի :
 Եւ աստ , բարեգութ , զվերարկուդ անապականու-
 թէ տաժանեցեալս մեղօք մարմնոյս , մի յարիցէ ընդ
 քոյս՝ բանսարկուին , հնացուցիչ հողոյս վատնեա-
 ցի , խաւարաբնակացն պատիրք մի ընդ իս վերերեւե-
 ցին : () Բհնեսցի անուամբ քո , գթած , վիհն իմ
 հանգստեան , ողորմութի քո լցցի գուքն իմ գերու-
 թէ , ընդարձակեսցի քե ինձ տեղին թշուառութե ,
 անդորր եղիցի , ինամող , ինձ բանսն բարկութեան ,
 մնուցէ զիս առ յաճումն արգանդն մթուէ , յու-
 սով քո շտեմարանեսցէ զիս յարկն այն անձկութե ,
 ձեռամբ քո պահեցայց 'ի խշտին տարտամութեան ,
 թեօք քո ընկալայց 'ի տունն տաքնապի , դու , գո-
 վեալ , ընդ իս 'ի սենեակն վտանգի : Եւ աղա ինձ
 աստանօր 'ի թիւս հազարաց , զի երբեմն էի վեր-
 նային և այժմանդնդային , երբեմն տօնելի և այժմ
 աշխարելի :

Գ. Եւ արդ կրկին դու օրհնեալ 'ի բոլորից
 գոյից յերկնայնոց և 'ի ստորնայնոց և 'ի սանդարա-
 մետականաց մեռելոց , անպարտականդ այս տարա-
 գրութե : Եւ վրիպեցայ , ես օտարացայ , ես յիմա-
 րեցայ , պարտեցայ և խոտան գտայ . ես լքայ , կա-

մեցայ և կործանեցայ . ես մոլորեցայ , ես մատնեցայ , ես մերժեցայ , ես խորթացայ , գերեցայ , և գայթաղեցայ . ես նզովեցայ , ես թշուառացայ , արբեցայ և վատթարացայ . ես ընկլուզայ , ես խաբեցայ , ես անօրինեցայ , ես ապականեցայ , մահացայ և 'ի սպառ եղծայ . չիք քո առ այս ինչ մատն չարի , որ ես միայն անփոփոխ բարի : Երդ կամք քո յիս , և խաւարն ինձ ճառագայթ . ճրագ յուսոյ քո անդ , և գիշերն վաղորդայն . մարմնոյ քո հաղորդեալ , և յամօթոյն կարծեաց ապրեալ : Իսկ ես ոչ գրեմ զանճն իմ կենդանի վասն անփախչելի վախճանին , դարձեալ զի ոչ վարկանիմ կորուսեալ վասն աներկեւան նորոգմանն : Եւ քաւեալ համարիմ ինձ զելս կենացդ վասն անբաւելեացն պարտեաց , դարձեալ բացեալ ինձ ըզդրախտն՝ վասն փրկութեն աւետեաց . քանզի ոչ այնքան վհատուէն գոյժ տաղնապէ , որչափ փրկութեանդ քաջալերեալ ձեռն կարկառէ : Երդ տուր , տէր , տուր ողորմութի , առ ամենայն ձայն գոհաբանեալ , օրհնեալ յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՎԱԹՄՆԵՐՈՐԴ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՏԻՑ

ԽՕՍԻ ԸՆԴ ԼՍՏՈՒԾՈՑ

Ա . Երդ որ դք և առցէ զայս դեղ մաղթանաց այսոր մատենի պարկեշտականի պաղատել սուվաւ , եթէ 'ի մեղաւորաց իցէ մատուցեալն , եղէց և ես իմովս բանիւ կցորդեալ նմա . իսկ եթէ յարդարոց գուցէ յառաջեալն , գտայց և ես սովիմք ընդ նմին ողորմեալ նովաւ : Եպա թէ երջանկասցի այնպիսին ինքեամբ՝ ինձ միայնոյ գրեալ զեղկութիւն , և ես ինձէն վկայեմ այսմիկ : Եայց յիշեսցէ նա զԽղամոհ և զբանս նորա զհոգեշունչս , թէ ո՞վ դք վրաս :

տահասցի սիրտ՝ Ծռ ունել, և կամ ո՞վ պարծեսցի մաքուր լինել 'ի մեղաց, և զի ոչ յարեաւ մարդ երէրածին ազատեալ 'ի պատապանեաց. և ոչ ընտիր՝ ինքնարշաւ վազիւքն, և ոչ՝ թէ և 'ի թափշս ամբարձման թեւոց բերիցի. առ որ զգոյշ լինիցի կրկին երկուցեալ 'ի վիմին իսկ հաստատութե՝ ուսեալ 'ի Վաւրտէ, գուցէ անկեալ՝ ի յերկիր՝ սահմանադրեալ կանանի իրաւադատի կշռեալ նմանեացի: Այլ առցէ զայս կշտամբութի մաքուրն՝ նիւթ պատկաց, առ 'ի չիջանել անբնորոգաբար յանձեռնհասն բարձրութե. և պատժապարտն՝ առ ի թ ազատութե, որով ամբարձեալ 'ի կործանմանէ հոգեւորական մահուն՝ ապրեացի յուսով: Իսկ ինձ եղիցի պատգամս այս բանի արձան փորագրեալ ամենեւին անեղծանելի, որ փոխանակ իմոյ եղկելոցս անձին մահացուի՝ անդադար հնչմամբ հեծուէ լալոյ առանց լուելոյ միշտ աղաղակէ. լիցի և ոսկերացս քակտեցելոց 'ի հոգապատեան շիրիմ՝ վերարկուին՝ անհաւանջ ձայնիւ զայս խոստովանել. հասցէ և մարմնոյս 'ի հող լուծելոյ՝ բարբառով իմն անաղքելեաւ ծածկատեսիլդ զսոյն պաղատել:

Բ. Տէր գթուէց, աղբւր ողորմութեց, պարգևք բարութեց, որդի բարձրելոյ տէր (Յս Գ՝, ողորմեա ինայեա, մարդասիրեա, նայեա 'ի վտանգս, անհարկեա 'ի բեկութիս, խոնարհեաց 'ի թշուառութիս, տես 'ի տարակոյս անձեռնհաս տաքնապիս, հասիր հաղորդել կորստաւիանս կարեաց: Շօշափեա բժրչկապէս զամենաթշուառ ախտաւորութիս, ունկն մատուցես քաղցրութիւն ողորմագին հեծութեան, լուր 'ի խորոցն անդնդոց մահուն գերեզմանի անմունչելի հառաչմանս, մտցէ յսկանջս ամենալուր լսելեացդ ձայն պաշտօտանաց վատնեալ անգամոցս: Այս վատն զի գրաւական կենդանութեան անապական է, անոխոփոխ լիցի և սիրոյդ քո գթութիւն. կցորդ ընդ հեզութիւն տաժանաւորս տկարութե: Ա՛հ եռեալ պատկերիս մի ոխս պահեսցես, ընդ անշունչ կերպարանիս մի՝ 'ի դատ քննութե մտցես, մահու տանջեցելոցս մի հարուածս յաւելցես, ընդ բեկեալ խեցեղէնս անթոյս մի ուժգնութիւն մարտիցես, վճռաւ կաշկո-

ճելոյս մի բարեկութի կրկնեացես , կործանեալ շինուածոյս մի պատուհաս մատուցես , շանս սպանելոյ մի քարինս արձակեացես , լուոյս ջախջախելոյ մի սատարկս որոտացես , հոգոյս անպատուելոյ մի իբր ամբարհաւաճի ուժգինս մոնչեացես : Օ մեկերս մեր ժելի մի 'ի դատ ընտրութե կոչեացես , զկոշիս ցնդելի մի իբր զքո գիմամարտ գտցես , զտիզմն տաղտկալի մի իբր զոտիս վարկանիցիս , զգարշուձին անգոսնելի մի իբր զգոնամարտիկ վանեացես , զխեթս 'ի բաց ընկենելի մի նիւթ գեհնին պահեացես , զայս քանեաց բազմապատիկ բանից կշտամբեալս մի վերստին յանդիմանեացես :

Գ . Եւս ամենաթշուառ և խաւարարդել շիրմին են ահա սրտաբեկ և յոքնաթախիծ արդահատուիք . հաստատեացէ օրհնեալդ քո բան անփոփոխական լինել , բոտ սրտի արդահատելոյս . բանդի և այժմ մինչ կենդանեօքս խօսիմ , մեռեալ եմ անհասիղ . որպէս 'ի կորուստ մահուն աստակման՝ ամենազօրիղ հրամանի անեղծ եմ հաւատովքս : Եւրդ աղաչեմ զքեզ , տէր { Եւ Բ , հայեաց յիս ողորմութի , և մի թողացուցես լինել տնակից ինձ Բեղիարայ . և ըզմահաղեկոյց տալանին աղգումն անկենդանաւորն թնդման թշուառն թաղման՝ աղաղակ ձայնի հաւաքման լալեաց քեզ հաշտեցուցլաց՝ յարգեացես լել , միայն բարեգործ , հոգեակեր , հզօր մարդասէր . և հոգիդ քո բարի բնակեացէ ընդ իս՝ լոյս առնելով ինձ 'ի խաւարին : Եւնացես ընդ իս կենարար քո կրից պաշտեցեալ մասունք . զի իբր զաւանդ գանձու զիս պահեալ 'ի քեզ , կենաց նորոգման ընծայեցուցեն . օձառք անվատնելի զինուց ինձ պատկանեցին , ընդ իս յարակայեալ քարինք պարսից հոգեոր հնարից՝ զարին հալածել զդունդ : Եւարան որ առ իս քե , տէր , վանեցի . զի եթէ յարիցէ 'ի վերայ իմ պատերազմել , տեսեալ զքաղաքն ունայն 'ի զօրաց և զաղգողականացն գործի առաջայն , զքեզ տէր ունիւմ մշտնջենաւոր և անմերճելի պահապան :

Գ . Օ ի եթէ այժմ իսկ կանխաւ արագեալ յաւաքքան զօրն կատարածի , և անշաւիղ արգելան ինձ պատրաստեացէ , առաքեմ զաղօթմն տէրու

նականս նմին գան մահու . եթէ 'ի վայր զիս հնարի կործանել, զծնրադրութիւն արարչին . եթէ 'ի մոխիր երկրի թաւալել ձեռն բերիցէ, երեսացն այ 'ի նոյն մածուցումն զնա հերքեսցէ . եթէ վաստակս ինձ ցաւոց նիւթեսցէ, քրտունքն յուրթի արեամբն զանգեալ փրկչին աշխարհի զնա խուեսցէ . եթէ յընթացից բարեաց զշունչս իմպատանդեսցէ, կապանք ամենաստեղծին զիս արձակեսցէ . եթէ յուրացութիւն պարգեաց լուսոյն բռնադատեսցէ, հայհոյութեանն համբերութիւն յածամարտին՝ զնոսին ընդ նոյն կարկեսցէ . եթէ հարուածսնետից գաղտնաձիգ զինուց ինձ արձակեսցէ, կարթ հնարից աղեղան փառաց հօրն կապարձից նմին պատահեսցէ : Եթէ քողով լուսոյ խաւարականի մտանել ընդ աչս անաւ մօթեսցի, կոփումն գլխոյն ձորձով պատեցեալ լըրմանն ամենից զնա տանջեսցէ . եթէ մոլեսցի գլխուհ հուրի ձեռինս կապել, եղէգն մատուցեալ 'ի յաջ գոյացուցչին զնա չարչարեալ ըմբերանեսցէ . եթէ ձաղանօք այպանման զիս կատակեսցէ, տանելն ծաղու ամենազօրին զնա հենգնեսցէ : Եթէ բժժաւնօք ինչ յուրթից կախարդել խորամանկեսցէ, ապտակն դիմաց հզօրին այ զնա սաստկապէս ամաչեցուցէ . եթէ 'ի մուտս գիշերային մութութե խաւարաւ խաբէութեան լկնեալ մարտիցէ, 'ի ճառագայթից լուսոյ երևմանք, տէր, խայտառակեսցի . եթէ 'ի միջօրէական տապոյ փորձութեցն արեգակնակէզ վատնիչ խորշակին զիս 'ի յարմատոց խախտել կարծիցէ, 'ի զօրութե նշանիդ լուսոյ խլեալ գօսասցի : Եթէ 'ի փշմանն շնորհէ ունայն զիս առնել հնարաւորեսցի, թուքն զոր ընկալաւ տէրն քրովելից ընդ մեղաւորիս զնա պատկառեցուցէ : Եթէ ժանիք խածողք ինձ ցուցանիցէ, լուրթիւն երկնաւորին բերանոյ զնա պապանձեցուցէ . եթէ խածմունս աղուականս հոգւոյս աղբեսցէ, բեւեռացն հարմունք հաստողին բնաւից զնա կսկծեցուցէ : Եթէ յընթացս անխրաւութեց խորհրդոց զիս մոլորեցուցէ, սեւեռք ոտից անհասանելոյն զնա կապեսցէ . եթէ հրապոյրս ինձ գժնեայս արբուցէ, քացախն ընդ լեղոյն խառնեալ 'ի յարբումն բարերարին՝ զնա

դառնացուցէ : Եթէ առաջին ճաշակմամբ փայտին զիս գտցէ, սոսկալի խորհրդով խափն ըմբռնեալ 'ի սպառ պարտաւորեսցի . եթէ ընդվզել ընդդէմ հնազանդութեան հրամանի զանձն իմ ուսուցէ, բերումն պարանոցի անսահմանելոյն զնա կործանեսցէ . եթէ 'ի մահ սատակման զիս վանեալ վերաւորեսցէ, ստուար տէգ զինու միելոյն 'ի կողստեղծչին Վառնայ զնա հերձեսցէ . եթէ երկամբք վշտաց դժոխականաց զիս պարփակեսցէ, պատանացն կտաւ էից ունողին զնա ըմբռնեսցէ . եթէ յատակս մահու հայել զիս խարդախեսցէ, բնակել կենդանւոյն 'ի վէմն մահու զնա մեռուցէ . եթէ խնդասցէ ընդ մարդկսրէնս իմ դայթազդուի, կրկին կորասցի կարկամեալ կամաւ, յորժամ անմահն անձ յարուցեալ փառօք ընդ իւր նորոգեաց զնաւ մահացեալ : Եթէ ընդ լուծանել փոքր կապանաց հազարամէից բերկրեսցի, գողացի կրկնեալ վերստին իսկոյն ընդ վերջին շղթայս անգերծ տազնապին ըմբռնման սաստկագունի յանվախճան տանջանարանին : Եթէ ընդ առաջին հարուածն դժուարեսցի, գոյժ կորստեան յետնում սատակմանն անէջ գեհնին, որ պատրաստեալն է նորա և նորին հրեշտակաց, նմա պատմեսցի, որ յաւուրն մեծի մեծին ատենի :

Ե . Իսկ ինձ ապաւինելոյս 'ի քեզ տէր (Ես , միայն թագաւոր ինքնակալ զօրեղ , արարիչ երկնի և երկրի և ամենայն զարդուն որ 'ի նմա , որ զալստեանդ քոյ ակն ունիմ և ողորմութեան փրկչիդ սպասեալ յուսամ . 'ի յոտս քո անկանիմ , և զգարչապարիդ հետս համբուրեմ , զպարտութիւնս խոստովանիմ և զմեղանս հրապարակեմ , կտամբանաց քարամբք կոծիմ և հառաչանօք սրտիս տապանամ , 'ի խէթ խղճիս խոցոտիմ և բոցով շնչոյս ճենճերիմ , աղի յողով արտասուացս պլրիմ և երկամանցս ազգմամբ կիզանիմ , յուսակտուր օդով ցամաքիմ և դառնաշունչ հողմով շիջանիմ , թախանձանաց բանիւս երերիմ և կողկողագին հեծութեամբ դողամ , տաժանելի կրիւք տուայտիմ և տազնապաւ հոգւոյս տատանիմ , 'ի կոծ մըրկաց ծփիմ և 'ի բախման ւալեաց սասանիմ , 'ի լուծէ համբաւոյն սար

սեմ և յիշատակաւ ահին կորնչիմ, կերպարանօք
ատենին հալիմ և սպառնալեօք մեծիդ մեռանիմ,
լուր բազմագութ, քաւիչ, մարդասէր և երկայնա-
միա, քաղցրութի անճառ, օր քարի և տիւ տենչա-
լի: Վրանգի կարող ես յամենայնի և առ ելս շնչոյս
իմոյ՝ փրկութեան մեծի. և քեզ ընդ հօր հոգւովդ
սրբով փառք յաւիտեանս. ամէն:

ԲԱՆ ՎԱԹՄՆԵՐՈՐԴ ԵՒԹՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւերած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի:

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՑԻՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒԾՈՑ

Ա. Ի ԱՅՑ քանգի յոյժ արդար է բան իրաւանցն
Վրի նյ առ իս քան առ սկզբնահայրն չարեաց սա-
տանայ. զի վասն նորա յայն սակա յայտնեցաւ, զի
լուծցէ զգործս նորին. և վասն իմ՝ զի զհնացեալ
պատկերս նորոգեսցէ. առեալ զկերպարանիս բո-
լոր էութի կերպին իսկութե մեծին նյ՝ միացոյց ին-
քեան անշուշտ խառնութի: Նորա ոչ են շնորհեալ
ի բազմացն, և ինձ զբովանդակն եհեղ առաւտուք.
վասն նորա ոչ երբեք չարչարեալ, և վասն իմ՝ հա-
նապաղ պատարագի. նա անհաղորդ է կենացն, և
ես միշտ վայելեմ ի փրկութեանն. նա վանեալ է
խաչին, և ես զօրացեալ նշանաւն. նա հերքեալ ի
լուսոյն, և ես միացեալ ընդ փառացն. նորա ոչ խառ-
տացաւ հանգիստ և յերկրի, և ինձ զերկինս սեպ-
հականեաց. զնորայն կտրեաց զառհաւատչեայ, և
զիմն առանց խզելոյ յարակայեաց. զնա յերամանկս
խոզիցն արգել, և յիս ինքն զօրացաւ. զնա կարճաց
օրինակեաց, և զիս ճառագայթ նշանակեաց. զնա
սաղնաց նմանեցոյց, և զիս իւրովն անուամբ կնքեաց:

Բ. Իսկ ես զերախտիմն նյ լքի զայսքանեաց բա-
րեաց արարողի, և չարին զկնի միտեցայ՝ հայել ընդ
նմին յատակս դժոխաց, ահա անարժանս բարեաց,

անձիրս երախտեաց անընդունակս սիրոյ , տողամբք մեղաց ձգեալս , յերիկամունս խորոց խոցեալս , քանցեալ ծառս արմաւենւոյ , գինիս յեղաշրջեալ , ցորեանս հեղեղեալ , մուրհակս ջրեալ , վճիռս պատառեալ , կնիքս այլակերպեալ , նմանութիս փոխեալ , արկանելիքս կիզեալ , ըմպանակս կորուսեալ , նաւս ընկղմեալ , մարդարիտս մանրեալ , ակնս պատուական սուզեալ , տունկս գօռացեալ , նեցուկս խորտակեալ , փայտս ամենեւին փտեալ , մանրագորս աղաւաղեալ , յարկս տապալեալ , խորանս խարխալեալ , բոյսս արմատաքի խլեալ , ձէթս հեգեալ 'ի գռեհս աղբեաց , կաթնս հոսեալ 'ի կոյտս մոխրոց , այրս մահու 'ի յարեաց զնդից : Վնասի միշտ խրատեալ ընդ Նորուստղէմի առակաւ Ռաբելունի 'ի մարգարէիցն ձայնից անձն իմ ողբալի , և ոչ ինչ խրատեցեալ . որ աստէն անգոսնեալ եմ և անդէն խայտառակեալ , աստ դարովեալ և անդ կշտամբեալ , աստ ձաղեալ և անդ նախատեալ , աստ թշնամանեալ և անդ յանդիմանեալ , աստուտ ապշեալ և անդանօր լքեալ : Եւտ հեծումն և անդ հառաչանք , աստ կարծիս և անդ կատարած , աստ խէթ և անդ հատուցումն , աստ արկածք և անդ հանդէպ դատատաննի , ուր ոչ է բան իրաւանց և ոչ ձայն պաղատանաց , ոչ թիւք աւուրց և ոչ ելք ժամանակաց , ոչ ուղք յուսոյ և ոչ դրունք ողորմութեց , ոչ աջ պաշտպանութեան և ոչ ձեռն այցելութե :

Գ . Եւլ դու ապաւինուի , դու ինքն փրկութի , դու այցելութի , դու և բաւութի , դու երանուի , բէ բժշկութի , բո ողորմուի , միայն հզօր , կենդանի , անճառ , տէր (Եւ Վն բարեբար ան . օրհնեալ , օրհնեալ և դարձեալ օրհնեալ , ընդ հոգւոյդ բո սէյ) յաւէտ բարձրացեալ 'ի փառս հայրենի իսկութեան մեծիդ յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ՎԱԹՄՆԵՐՈՐԴ ՈՒԹԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանայ բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒԾՈՑ

Ա. Եւ արդ 'ի յիշատակ ահարկութեան վերա-
գրեցելոցդ՝ որք յաճուատ են սպառնալիք ինձ ժա-
մանեցեալք, զիարդ դադարեցայց 'ի նորոգ ողբեր-
գութեց, և կամորայէս զցամաքումն առցէ հեղեղք
արտասուացս : () Ի եթէ զչորեքվտակեան առաջս
գետոցդ յորդահոսան ծաւալմանցդ, որ զլիզեմ և
զերկիր առ հասարակ ոռոգանեն՝ լիապէս բաւա-
կանութեամբ բաշխեալ ամենայնի, և զզղխումն ելից
իւրեանց առ աջս իմ եղեալ, զանձինս մեղաց սաստ-
կութե զքոց գովացուցանել ոչ բաւականասցին : Եւ
կամ մարգարէին սոց ըղձականութի կրկին ինձ լցցի
գլուխս ջուրց բազմուի, և ճրագարան տեսութեց
կերպիս՝ աղբերց կայլակմունք, զբեկման ոգւոցս չա-
փել զվտանգ ոչ ձեռնարկեսցեն . և ոչ եղերականք
ջայրից համօրէն բանահիւսից կանանց լալականաց
'ի սիրտ և յոգի վերաւորելոց՝ զաղէտ վտանգիս 'ի
յերգ արկանել և կամ 'ի նուագս ձայնից բերել :

Բ. Իմ է օրն լինելութե նգովեալ, և ոչ () որայ
կամ Երեմիայ . քանզի տօնելի է օրն նոցա, զորոց մի
'ի նոցանէ ոչ արժէ աշխարհ, և ոչ տարագրելի . ա-
պա ուրեմն զիս նկատեալ եղեալ զոչ արժանիս լուսոյ
և կամ միոյ մասնաւոր բարւոյ, զհանդիպումն ա-
ւուրն անիծին՝ յորում ես գտայ կորստեան որդիս
և մահու դրացիս, մշակս մեղաց և արբանեակս ան
օրէնուեց : Ար ոչ կացի յուխտին կենաց՝ զոր դու
սահմանեցեր, անձ բարերար . ոչ գնացի 'ի քո պա-
տուիրանն կենդանական անմահացուցիչ, ոչ վաս-
տակեցի 'ի հունձս արմտեացն, որով 'ի մուտս ձեանն
աւուրցն խռովութեան կերակրել պատրաստեցայց .
ոչ կառուցի ամրութի որմնց և ոչ ձեղուն յարկաց

ձգեցի, որով 'ի շնչմանէ մրրկաց օդոց պահեցայց . ոչ համբարեցի նշխարս պաշարաց 'ի յուղին անեղրական, որով զտագնապ օովոյն իմ բռնեցիցի . ոչ հանդերձաւորեցի քեզ աղերս աղօթից, որով առաջի քո կալ համարձակեցայց . ոչ կազմեցի թողակ փրկութեան վարուց մաքրութե, որ զնորոգուի ինձ երաշխաւորէ . ոչ ետու զընտրութե հաշիւն 'ի կենցաղոյս ճանապարհի՝ իմոյ մատնչին, զի 'ի դատաւորին ձեռանէ աստէն իսկ փրծայց . ոչ լուծե՞ք ձեռին օրհնուէ մատեայ յանդիման, որով օրէնսդրին մատնակից գտայց սրբեցեալ : Այդիմաց ետու ըզգուշութի և ոչ թիկանց պատսպարութի, ոչ աջոյս իմ զինուորութիւն և ոչ ահեկիս պարածածկութի, որով 'ի պատերազմիս վտանգէ զերծայց . զեքիվարս ոչ զգեցուցի զրահիւք, և ոչ զմարտիկս սպառազիւնութե, որով զճակատն յարգարեցից : () Կանուխն ոչ կապտեցի պտուղ, և անագանին ոչ ժամանեցի, և ահա տարակուսիմ ունայն 'ի բարեաց . մաքրուէ ծաղիկ ոչ ունիմ և ոչ եւզ ողորմութե, և գիշերոյն մուսլ՝ աննշոյլ . 'ի նիրհումն մահու ննջեալ եմ, և տագնապ կոչողին փողոյ ստիպէ . զգարդ հարսանեացն կրկին մերկացայ, և զձեթ վարուցն վերստին լքի, և դուռն մտին հարսանեաց աւասիկ փակի :

Գ . Եւ արդ զիարդ առից մխիթարութի այսքանեաց վշտաց, և կամ ընդ որքանեաց տարակուսանաց խաւարի՝ լուծաւորութի յուսոյ կենաց խառնեցից, և կամ ո՛ր արդեւք զգարչապարս ոտին կառուցից, և կամ յո՞ր վստահութի զաչս իմ յառեցից, և զի՞նչ անդորրութի ծփանացս նկատեցից, և կամ յո՞ր ըզձական դիւրութի ձեռն համբարձից : () Ի եթէ 'ի ձեղուն բարձրութեան երկնի, անտի անձրեւեաց հուրն Սողոմայ, որպէս ասացեալ է . իսկ եթէ յատակ խորութե երկրի, սա եբաց զկոկորդն ըմբռնողական և եկուլ զ՝) ադան բանակօքն Մքիւրոնի : Եթէ յանդգնեցայց փախել յունողէն, գուցէ կալցի զիս վիշապն ահագին : Եթէ ընդ գազանս ինչ թափառեցայց, արագունք են խնդրել զվրէժ ստացողին առաւել առ իս քան երբեմն զ) զիսէին առ մատաղ մանկունս բեթեւացիս բրմորդիս : Եթէ

✓ յամենատարած օղոյս պարզութիւն, այն եղև եգիպտացւոցն խաւար շօշափելի : Եթէ 'ի թռչունս բարձանց , նոքա են կոչեցեալք 'ի սպանդն զոհին բոսորայ դիականցն : Եթէ 'ի տկարսն խիզախեցից , վառ նիւմ 'ի պիծակացն , և զի՛ պիտոյ են ինձ առիւծունք : Եթէ յարջոցն պատառողաց ապրեցայց , մթիխքն առեան ծարաւիք ինձ պատահեցեն : Եթէ յանհոգս ուրեք նստիցիմ , մթղուկքն անարգագոյնք՝ իբր ցընցուղս հրոյ եռացման զինև մաղեսցին : Եթէ յեղջերէ միեղջերոյ փախնուցում զերծեալ , նկուն ճիւղանք աղկաղկաց մնոցն մորմոքողաց՝ զիս կեղեքեսցեն : Եթէ 'ի սենեակս շտեմարանաց խորշից զօղեալ ամփոփիցիմ , տաղտկատեսակ զարշութի գորտոցն զիս զաղքացուցեն : Եթէ 'ի վայրս ինչ անդաստանաց կացեալ զետեղեցայց , շարք շանաճանձոցն տար մից զինև պատեսցեն : Ինողում ասել զխառնիճն և զշորեակն զգօրն զօրաւոր ընդ թունաւորն թրթուր և ընդ անկենդանական երեւին , հանդերձ ջրակարծ կարկտիւն և ապականագործ եղեմամբն . որ առաջ տեսիլ ապագէնք և նուաստագոյնք , բայց 'ի յակնարկելն նյայաւէտ գոռողաբար ուժգնութի հարին հանին վանեցին զհայարտն ամբարհաւաճութի Փարաւոնի բռնութեն բուն գաւազանին՝ յաղթող վիճակաւ . որ են կերպարանք թաքուցելոցն կրից լլկողաց անձնականացն աներևութից եգիպտացւոցն անօրէնութեց՝ յոգի տանջողաց՝ գաղտնի զնասողաց :

Դ. Եւ զու ամենազօր արարիչ բնաւից տէրդ բալորից , 'ի յատելն հանդիսացիր հերքել զնոսա . և ինձ ողորմեա կրկին գթութի ձեռն մատուցեալ փրկելութե տարակուսեցեալ կոշկոճեալ վարանեալ 'ի մահ պարտելոյս : Օ՛ի դու միայն ճանաչիս նձ փառաւորեալ միշտ ընդ հօր հոգւովդ սրբով յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ՎԱԹՄՆԵՐՈՐԴ ԻՆՆԵՐՈՐԴ

Վերադառնալով կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍԲ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒԾՈՑ

Ա. Եւ արդ, վասն զի 'ի ձեռն մեծիդ և ամե-
նահարար արուեստաւորիդ իմն եղանութեան նոյն և
այ' իբր 'ի քրայս ընտրութեան փութոյ քոյ սիրոյ
համապազ եռամ և ոչ երբեք պարզիմ', միշտ խառ-
նիմ զուգիլ և ոչ ևս միանամ, ահա զուր արծա-
թագործդ երկնաւոր իմ ճարտարապետ, 'ի մնոտիս
վաստակեալ առ իս աշխատիս, ըստ մարգարէին
յայտնի առակի, և չարութիս իմ ոչ հալեցաւ. զոր
ինձէն մոլեալ չարաչար՝ իբր զխելագար դիւաբախ
իմն ողորմելի յանդգնեալ անկարգս խօսիմ՝ զիմն
զպարտիսս աճեցուցանել, քան հաշտութե հնարս
ինձ այսու կազմել: Եւ զի մի անբնդել դիպուած
և անկիրթ պատահումն և անհաւասար հանդիպումն՝
պատրաստութիւնք հանդերձելոց տանջանարանացն
ինձ երեւեցին, ամենեւին անմոռաց պահեաց աստու-
տին 'ի յիմում մարմնի նշխար մնացուածոց նախ-
նումն անիծիցն. զոր 'ի փոքուէ տարրէ անարգէ
զմեծն է ուսանել:

Բ. Վանգի խաղալն ինքնաբերական գիւտք որո-
վայնի՝ բոտոտք ճապուկք շարժողականք և ազգի-
ազգիք, որդունք աղեաց գաղտնակուրք, խաղա-
ւարտք հրակայծակք և բիծք բոցակիծք և անիծք
անկերպաւորք և երամակք ոմանք քրտնածինք զազ-
րաթորմիք կսկծեցուցիչք և մարմաջողականք: Եւ
պատակք այլոց վայրենեաց, ըստ նմանութե դիւաց
գիշերամարտից և մեկնազէն բարբարոս գնդից խա-
ւարասիրաց, և գազանութիւն քանասար գայլոց արա-
բացւոց, կորակոր գնացիւքն, արջնաթոյր գունդն,
կրկնապարոյր կռածագ կոցաւն, որ զօրէն ունի
խայթոցաց կարճի, իբր դժնիկ փշովք խոցոտեալ

ծծեն ձգեն զարեանն խոնաւութի, և յանկողինս մահճաց հանգստեանն վաստակս կրից ցուցանեն : Եւ կարկառեալ ուրուք ձեռն՝ հառուցանել զհատուցումն նոցա նոցին, վաղվաղակի զգան զփնաս վտանգին՝ զոր ազդեն մարդոյն . և անդէն իսկոյն լերկամարմին փոքր հասակաւն՝ իբր՝ թեւօք իմն թըռիչս արձակեն, և ըստ մարախի ձեռյ ոստոստեալ այսր անդր տարաբերին . և ըստ բազմապատիր նեն գութե բարոյից դաւող աղուեսուց՝ խորամանկեալ խուսափեն՝ ի պատուածս բազում ելից, զի յերկիւղէ մահուն ապրեսցին : Եւ այնքան չքոտի և անքատ անձամբքն ոչ միայն զւամիկսն և զխառնիշաղանձս, այլ և զթագաւորս հզօրս և ահագինս փախուցանեն հանեն տարագրեն ի դստիկոն յարկի ապարանիցն բարձրութե, և կամ՝ ի բացի բնակեցուցանեն . քաջք արանց արեաց, որք իշխեցին ամբողջից և տիրեցին ժողովրդոց և առին զքաղաքս ազգաց, զպարտութիւն իւրեանց զօրաւոր ձեռինն ինքեանք վկայեն, թէ քանզի ոչ կարացաք ի դիմի հարկանել վեհիցն բռնութե, վասն այնորիկ խոյս տուեալ հասաք յայս տեղի :

Գ . Եւ զի՛նչ է ինձ զփոքունց և զանկածից ծաղրականաց ոմանց գոյութեց՝ ի կիր արկանել, որք զօրեղ և անհերքելի ջատագովք են անութեն՝ յիշատակել ինձ զհանդերձեալսն, որք ի մարմնոյս անօրինելոյ ընծային պտուղք դառնութե : Ինչ որս և եկամուտ սատակչականացն ախտից գիւտք, և կերչացն կոյտք անողորելք . յորոց չէ զերծանել, քան թէ հարկաւ մարմնոյն վտանգի զապագայիցն սոքօք իմաստասիրել . և ոչ տեղի է գտանել ապաստանի՝ փախստեամբ անկանել առ նոսա . այլ առանց կամաց քումդ ակնարկութեան և մարդկային կարք և հնարք վրիպեցան : Իսկ դու, բարերար, զամենայն ունիս բաւականապէս զկենացն հնար՝ եթէ կամեացիս փրկել, նորոգել, քաւել, բժշկել և կենսազործել . և քեզ փառք յամենայնի յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ԵՒԹԱՆԱՄՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողը
առ նոյն ազերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԼՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Եւ քանզի համբարձեալ զընթացս բանիս 'ի
փոքունց աստի երկրայնոց չհամարելոց ընդ գոյս ե-
ղելոց՝ 'ի մեծագունիցն տեսակս, ասացից զտօնե-
լի հանդէս իրաւանց ահաւորին անաչառութեան :
Որ զի թէ մերձաւորագոյնք իցեն այ իբրեւ զնա-
խածանօթ հայրապետութիւնս, և կամ մաքրագոյնք
որպէս մարգարէսն, կամ անբծագոյնք իբրեւ զա-
ռաքեալսն, կամ ընտրելագոյնք որպէս մարտիրոսսն,
եթէ ոչ դու մարդասիրեսցես աննուազ բարիդ և
անփոփոխ խնամակալուիդ և անպակաս ողորմուիդ,
ընդունայն է ինձ փրկութիւն առ 'ի նոցանէ :

Բ. Օ ի եթէ առ նոյն ինքն Մարհամ ձայն ար-
ձակիցեմ, իբր ողորմագին առակ ընչեղին ինձ վար-
դապետէ, 'ի տապոյ անտի պապակեալ, կաթի միոյ
ջրոյ ոչ բաւականանայ. քանզի և նա փակեալ է
ընդ կարեօք հասարակաց անհնարութէ : Իսկ եթէ
առ Սոփսէս, և նա զգածեալ է տկարութիւն, որ ոչ
զօրեաց առնն փրկութեան, որ զհայթայթ անաց կրք
կուտն 'ի պահպանութեանն աւուր ժողովէր. իսկ ե-
թէ առ Մհարոն, և նա ինքնին իսկ կարօտացաւ
մաղթողի. իսկ եթէ առ Ղաւիթ, 'ի մէջ բարեացն
առաւելուէ ըստգտեալ է և նա. իսկ եթէ առ Նոյ
և Յոբ և Ղանիէլ, զայս Եղեկիէլ մարգարէ մեծ
նեաց յանուանէ իսկ յիշատակեալ զնոսա, և զայն
ընդ նոսին իբր 'ի դիմաց այ ազդեալ, կենդանի եմ
ես ասէ տէր, թէ ոչ ապրեցուցեն զուստերս և
զդատերս իւրեանց 'ի բարկութեն որ հասանիցէ,
բայց եթէ ինքեանք միայն ապրեսցին. իսկ եթէ առ
Պետրոս վէմն հաւատոյ, 'ի քումդ խնամոց խուն
մի խիթացեալ և նա ընդ կրիւք իմն գրաւեցաւ :

Թողում ասել զբազմացն գումարութիւն խոնարհեալ առ կարիս կարիս, թէ և յաւէտ երջանիկք ի ցեն. ընդ որս և Յովասու ոմն մարգարէի 'ի մէջ անձաւքն սպասաւորութե մարդկօրէնն գայթաղ զուի մնայ յովից անթարգմանել, թէ և 'ի դէմս իմն մեկնութե ձեակերպեսցի :

Գ. Եւ քանզի չափեալ սահմանեցաւ զօրութիւն փրկուե մարդկան, և ցուցան նորա ողորմեալք բարերարիդ և զօրացեալք ամենակալիդ, կոչեցեալք պաշտպանողիդ և քաւեցեալք հնարաւորիդ, շնորհեալք ազատեցուցիդ և բժշկեալք անախտականիդ, կենազործեալք անապականիդ և լուսաւորեալք նորոգողիդ, այսուհետե գիտացեալ զսակն որբանութեանց հողածին բնութեւ, որք մխիթարեն օրինական նմանաբար հարազատապէս վտահուէ յուսահատելոց, ահա առ քեզ դիմեցի՝ որդի այ կենդանւոյ Վաթօրհնեալ յամենայնի : Եւ անաւանդ զառակն ազգակից այսմ մաղթանաց աստանօր յիշեալ, զվերագրելոցդ բան վերստին արգարացուցանէ. բարի է, ըստ իմաստնոյ ումեմն երջանկի, անկանել 'ի ձեռս նոն, և մի 'ի ձեռս մարդկան. զի որպէս մեծութի նորա, և ողորմութի նորին : Եւ այս բան թէ և զ'Երեմիայի իմն գծագրէր, որ զերեքմասնեան հարուածն անձեան առաջի եղեալ՝ ընտրեաց ինքնին կամաւորաբար զգատակնիք մահուն սատակման՝ իբր զկենդանի Վաթի հաւատոցն յաճախութե, քան զերկուսն ևս այլ փոքրկունս՝ որք տանջենն և ոչ ողորմին. սակայն և իմն օրինակութիւն բանիս պատկերի ճարակեցելոյ հնարս կենաց կորուսեալս անձին՝ ոչ է այլայլեալ յարմարութե. զի ոչ եթէ զփրկեալսն նուաստացուցանեմ 'ի մատենի այսր ողբերգութե, առանց որոց ոչ է մատչել առ տէր, այլ զփրկողին անուն պսակեմ, և զշնորհ նորին առ ամենեւին բարեհալակեմ, և զնաւին բարձունսն 'ի Թռիչս վարուց խոտովանիմ բանիս պայմանաւ յաւէտ կարօտեալ ողորմութեւն դեղոյ :

Դ. Եւ զու կենանք, դու փրկութի, դու բժշկութի, դու անմահութի, դու երանութի, դու լուսաւորութի. արա ինձ անգորր 'ի մեղացս աշխատութեց,

զի և քեզ լիցի հանգիստ 'ի մշտադատս հեծութեց՝
ձանձրացուցիս թախանձանաց . որ ոչ այլ իւիք ,
քան թէ փրկութի մարդկան պարարիս , օրհնեալ
յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ԵՒԹԱՆԱՄՆԵՐՈՐԴ ԱՌԱՋՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՏԻՑ
ԽՕՄՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա . Եւ քանզի երջանիկքն և փառաւորեալք
սոցն պարք , յորոց ոմանք գոյզն ինչ գթեցին և յա
ճախագոյնս հաստատեցան , փոքունս սասանեցան և
մեծագոյն վառմամբ նշուից հոգւոյն մաքրութեամբ
լուսաւորեցան . յորոց մինն զզանգուածոյն յայտնէ
զհասարակաստեղծն տկարութի , իսկ միւսն զգերա
զանցն քան զանութեանն օրէնս , վարս և առաքի
նութիւնս հրեշտակականս : Եւ արդ նոքա որ օրհ
նեալքն են յամէնիշխան բերանոյ անութեան հօրն
ՎՅԹի , ընտրեալքն տօնեալքն խնկեալքն և բարե
բանեալքն , իբրեւ զանդամս ՎՅԹի պաշտեցեալք , և
իբրեւ զօթեւմանս հոգւոյն սրբոյ յարդարեալք , յորս
լիք ինչ նշմարանք և կամ գիւտք խաւարի , այլ ա
մենեւ ինն անկեղծութի և լուսաւոր արդարութի , և
որքան մարթ է զմարդն նյ՝ նյ նմանեցուցանել :
Երեսք պարզք և անպատկառելիք , կրօնք բար
ձունք և անխոնարհելիք , կեանք զգաստք և անբստ
գտանելիք , պաշտօն առ ան կարծր և անփոխար
կելի , ընթացք արիականք և անկասելիք , չնմար
տութի միատարր և անցնողի , գիմագրաւութի զօ
րեղ և անհերքելի , տեսաւորութի պայծառ և անապ
շելի , իմաստասիրութի վերնական և անկոխելի , պատ
կեր մաքուր և անաղարտելի : () որոց կերպարանս
և զիշատակս անուանցն աղայել՝ ան իսկ վարդա
պետեաց , և նոքօք հաճուի 'ի մէջ խոռովուն արար
չիք բան լուսաւորեաց :

Բ. Այլ ևս անպիտանս յամենայնի, և որքան բան
 զօրէ պարսաւեալս, որ մինչդեռ արթունս եմ՝ նիր-
 չեմ, մինչ դեռ զգաստ երեւիմ՝ թմբրիմ, ՚ի բարե-
 պաշտեալ իմում գայթաղիմ, մինչ դեռ աղօթեմս՝
 և վրիպիմ, ՚ի յրնթանալս իմում և կասիմ, յարդա-
 րանալս իմ և մեղանչեմ, ՚ի խաղաղանալս իմում
 ամբոխիմ, մինչդեռ արշաւեմս՝ առ ՚ի յետոյսն հա-
 կամիտեմ, ՚ի չուեմն իմում՝ ընդ կրօնէն դառնամ:
 Ընդ լուսոյն մասին և խաւար յարեմ, ընդ քաղց-
 րութեանն ճաշակ՝ օշինդր խառնեմ, ընդ կուղս բա-
 րեացն՝ չարիս հիւսեմ, ընդ կանգնեմն և կրկին գլու-
 րիմ: Նազկիմ և ոչ պտղաբերիմ, ասեմ և ոչ առ-
 նեմ, խոստանամ և ոչ կատարեմ, ուխտեմ և ոչ
 վճարեմ, կարկառեմ և անդրէն ամփոփեմ, ցու-
 ցանեմ և ոչ ընծայեմ, մերձեցուցանեմ և ոչ մա-
 տուցանեմ: Խ՝ ճարակել խոցուածոյս անդրէն վիրա-
 ւորիմ, ՚ի հաշտեցուցանեմն՝ վերստին խռովեմ, զուր
 հանդիսանամ և իրաւամբք պարտաւորիմ, գրիմ և
 իսկոյն եղծանիմ, նաւեմ և ՚ի գիծն թուլանամ,
 սկսանիմ և ՚ի հանգիստն ոչ ժամանեմ: Այարգիմ և
 դարձեալ օսասանիմ, ինանիմ և կրկին հեղում, շա-
 րունակիմ աստ՝ և անդ ՚ի օտորես հոսիմ, բարդիմ
 և անդէն տոչորիմ: Հիմն արկանեմ և ոչ գլխաւո-
 րեմ, սակաւ վաստակիմ և բեւրս վատնեմ, դոյզն
 գանձեմ և անթիւս սպառեմ, զայս խրատեմ և
 ես ինքն անփորձ եմ, միշտ ուսանիմ և երբէք ՚ի ճրշ-
 մարտութի գիտութե ոչ հասանեմ: Ծ՝ շիջեալ չա-
 րիսն նոյնչափ արծարծեմ, սուղ ինչ քաջալերիմ և
 առաւելապէս լքանիմ, լարիմ և իսկ և իսկ առ նմին
 մեղկիմ, զայս կարկատեմ և զայն պատառեմ, խլեմ
 զեղիճն և տատասկ տնկեմ: Ընդ ամբառնալն և
 այսրէն բերիմ, մտեմ ՚ի բոյնն աղաւնի և անտուտ
 ագռաւ ելանեմ, գամ սակաւ մի սպիտակ և սրա-
 նամ դառնամ բնաւին սեւացեալ, ասեմ զիս քեզ
 դաւանել և սպանողին նուիրիմ, ընդ յանդիման լի-
 նեմն և թիկունս դարձուցանեմ: Թ՝ արբրիմ և այլ
 մըճոտիմ, լուանիմ և նովին զազրանամ, կերպա-
 րանիմ զ՝ աւութին և գործք զ՝ աւուղայն կատա-
 րեմ, շրթամբք ճմարտեմ և ստեմ երիկամամբք,

աջովս մատակարարեմ և ահեակ կողմամբս աւերեմ
 Վնդ երկրագործուէ ցորենոյն՝ որոմն սերմանեմ, ՚ի
 բարձրագոյն իմաստիցն ՚ի վայր իջեալ, ես ինքն գտա-
 նիմ: Հրեշտականամ յերեսս և ՚ի խորհուրդս գի-
 ւանամ, ՚ի յոտս հաստատիմ և ՚ի միտս տատանիմ,
 սուտ ձեւանամ և իրօք խոտորիմ, կեղծաւորիմ ար-
 դար և արդեամբք ամբարշտեմ: Վասիմ ՚ի պարս
 հեղոց և ընդ այսս կաքաւեմ, ՚ի մարդկանէ գովիմ
 և ՚ի տեսողէդ պարսաւիմ, ՚ի հողածնելոցս երանիմ
 և յորդուոցն լուսոյ աւաղիմ, հաճոյանամ յետին
 ռամկին և Թագաւորիդ մեծի յաչաց ելանեմ: () ա-
 տեանն դատաւորին Թողեալ, խառնակրօնիցն աղէր-
 սեմ. հերքեալ ՚ի վեհիցն, սոսկականացն սպրդիմ.
 մարմնովս արտաքուստ պճնիմ, և անձամբս երփնիւ
 ճային ճանաչիմ. հպաւորիմ դաշն հաստատել, և
 ուխտակորոյս արտաքս մերժիմ: Վասոր մաքուր հո-
 գեկիր և վաղիւ մոլի խելագար. զտէրունի պա-
 տուէրն լքեալ, Թելադրուէ օձին հետեւիմ. արիա-
 նամ զօրապէս, և վատթարագոյնս ընկրկիմ. զծան-
 րուԹի աւուրն բառնամ, և ՚ի ժամ վարձուն ան-
 մասն ելանեմ. ՚ի բացուստ շուռմն խօսիմ, և ՚ի պա-
 տասխանուէն պահու պապանձեալ կարկիմ. ՚ի յեւս
 արեւուն հարուստ երեւիմ, և ընդ երեկս ունայն դե-
 գերիմ: ՅաԹողս ծերոց բազմեալ, և խելայեղից
 կցորդիմ. ննջեմ խեթիւ, և արհաւրօք զարհուրեալ
 զարԹնուամ: () անդաստանս կամացս չարաչարս հեր-
 կեմ, փոյթ խնամով ՚ի չարիս, միշտ անառակ որդիս,
 անդարձ տարագրեալս, անզղջական զառածեալս,
 անմխիԹար տրտմեալս, ինքնագրաւ գերեալս, մահու
 և ապականուէ ծառայեալս, անողորբելի տանջեալս,
 անփրկելի մատնեցեալս, անպատուաստելի հատուա-
 ծեալս, անարծարծելի չքուցեալս, անկազդուրելի
 խորտակեալս, անհանդերձելի կործանեալս: Եւ եթէ
 պարտ է զսաստիկն աստանօր ասելանօրինեալս ան-
 ձին նախատինս, ահա գրեմ գրեմ և ոչ անխայեմ
 զիւրիւս նիւթեալ գեհենին: () տացուածս նախան-
 ձու նորոյս Ղաւմայ երկնայնոյ, որպէս և Վայէնն ա-
 ռաջիւն հնոյն և հողեղինին. որ ունիմ զքնաւն աս-
 տուստ. ՚ի յանձին զնշանակ ամբաստանութեա, ոչ

զննչոյս տուրեւառութի, այլ զբանիցս կշտամբուութի:

Գ. Եւ արդ ո՞ւր իցեն փրկութիւն, ուր սկզբնա-
հայրն հաւատոց 'ի յուսահատութեն վայրի զանգը-
թութեանն իմ չարիս կրկնէ, մեծն մարգարէից քա-
րամբ բանից կոչոճէ, արին բարեփառ աշտէին
նիզակաւ 'ի մահ սատակէ, պտտկեր շմարտին ընդ
Լ՝բարու համայնիւ ջնջէ, անարեալն վեհից՝ յարա-
գողացն վրիժուց մատնէ, մարգարէածին տեսանողն՝
ընդ ամաղեկացւոյն առաջի ան սպանանէ, նախան-
ձաւորն այ երկնատեղաց բոցովն վատնէ, ստուերին
լրումն և նորոյս սկիզբն՝ հեծանոցին ընտրութե հոսէ,
պետն առաքելոց ընդ Սափիրայի 'ի կենաց զբաւէ,
զարմանալին քննութե հոգւոյն՝ բուրումն ինձ մահու
ընդ կենացն քարոզ խառնէ: Եւ անաչառք և ինձ
կաճառք երջանկացն, և ուժգնութե հրամանի վեր-
նոյն արի սպառազէնք. ընդ հրեշտակացն և մարդիկ,
ընդ տիեզերաց երկրի և տարերք, ընդ անզգայիցն
և շարժողականք, որովք դատեալ միշտ լինիմ՝ տու-
ժիւք լկանաց յորինակ և յիշատակ տոսկալեացն ա-
պագայից. իբր հոգմով փութորկի ալեաց յաւէտ
մրկեալ կենացս վստահութիւն, մնայ անկայուն 'ի
հաստատութեց: Օ որ եթէ որ իմաստութե 'ի քնին
առեալ խուզեսցէ զլուզակացն բազմատեսիլ զանա-
զանուի, զմանունս փոքունս ընդ մեծամեծացն դա-
սեալ, որ առանց թուոյ և քանակութե համարոյ
թինդս առեալ անբաւ երամոց եռան զեռան սլանան
'ի մարմնիս ծովու, վկայեսցէ և հաստատեսցէ ճշ-
մարիտ լինել զառացելոցս բանագրութի:

Դ. Եւ զու ինքն օրհնաբանեալ անմահ թագա-
ւոր բարի երկնաւոր մարդասէր Վհ, այ կենդանւոյ
միածին որդի, հզօր բարձրեալ անքնին անձառ քա-
ւիչ ահաւոր, սաստեա 'ի ձմեռն ամբոխեալ ալեաց
ոգւոյս ծփանաց, արձանացո զծաւալս միշտգին շարժ-
ման արտիս խռովութե, ընդոտնեա 'ի սանձս կապոյ
երասանաց ըմբռնման զցնդեալ մտացս վայրագու-
թի: Եւ զիցի խաղաղութի հրամանաւ մեծիդ ամենաւ
վարան բքոյս սասանման, սատակեա խափանեա ըզ-
բազմագլխեան անդամս ուրուականս գաղտնեաց ա-
մօթոյս երկրապէնցադս հինից: Գրեսցես աղօթս

մշտամատոյցս զայս նորընծայ տառ ողորմադերս
 Թախծագին ճայնի ողբերգարկութե այսր մատենի .
 Հան 'ի խորոց մահուս անդնդոց չքնաղ ապրեցեալ
 ընդ մարգարէին փրկելոյ . ընկալ զխոստովանութի
 անձնադատ բանիս 'ի հոտ անուշից . շնորհեա միւխ
 Թար դառնութե վշտաց ուժգին հեծութե յուսա-
 հատելոյս : Եւ բեզընդ հօր հոգւովդ սրբով փառք
 պատիւ և իշխանութի յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ԵՒԹԱՆԱՄՆԵՐՈՐԴ ԵՐԿՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
 առ նոյն աղերս մաղմանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
 ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒԾՈՑ

Ա . Եւ ահա ձեզ ասեմ, ով եկեղեցիք միան-
 ձանց և աշակերտութիւնք կրօնաստանաց , որք մեր-
 կամարմին մատանցդ ձեռքք առ ակնկալութի յու-
 սոյն պարգեւաց բարեացն անբաւից իմն զինուորեալք ,
 որոց զայս սեղան հանդերձանաց խորտկաց բանից
 ընծայեցուցի , ընկալարուք զայս աւանդութի խոս-
 տովանութեան 'ի շինուած փրկութեան հոգւոց :
 Նաներուք սովմբ զմարմնոյս պարտութիւն , յի-
 շեցէք զմարգարէականն ընդ առաքելականին ա-
 ռեալ մեզ 'ի խրատ , զի մի պարծեսցի ամենայն մար-
 մին առաջի նյ , և զոչ ոք է արդարն և ոչ մի : Ատէ-
 րուհականն մի մոռանայք , 'ի կատարածն իսկ պա-
 տուիրանին գողցիք զձեզ ծառայս անպիտանս . մի
 եղիցի լինել ձեզ որպէ խաբողին . զգուշացարուք և
 գրոյն , Թէ կերակուրք նորա ընտիրքն : Վնադի և
 ես իսկ , որ զայս նուազութի մասնաւոր պտղոյ ձեզ
 ջամբեցուցի , վկայեալ զանձնէ կամաւորական ըստ-
 զտանք բերր բամբասանաց անբժշկական մեղանաց ,
 'ի սկզբնահայրն սկսեալ մինչև 'ի սպառումն ծննդոց
 նորա՝ կամայականն յանձնառութե հաստեցի եղի զիս
 ամենայնիդ պարտական չարեաց :

Բ. I ուայ յուռմեմնէ ոչ պարտաւորէ, և ոչ հաճեցայ, 'ի յառեխն նորա անյարմարապէս առ այն, որոյ առաջի ոչ է արդարանալ մարմնոյ երկրածնի, թէ ոչ երբէք շնացայ, ոչ պոռնկեցայ, և ոչ զաշխարհիս ինչ համբուրեցի ճաշակս մահու: Եւ ոչ ընդհատ ինչ յանօրէնութենէ. թողցէ նմա տէր անձ զայսոսիկ. թէ և ճշմարտիւ իսկ գրեցաւ, ոչ ընթացաւ, որքան թէ գլխեաց, 'ի յասել զանյարմարսն 'ի դիմաց ժողովրդեանն Խարայելի բանիւ () աքարիայ, օրհնեալ տէր, և մեծացաք. որ է փարիսեցւոյն ձայնի կերպարան: Իայց ես քանզի գիտողին այ մատնեալ եմ դատաստանի, որ զկիրս աներևութիցն մտաց 'ի կշիռս եդեալ համարի դատել զիս նոքօք ամենիրաւ հատուցմամբք, ոչ կերպարանեցայց տեսողին, ոչ կեղծաւորեցայց քննողին, ոչ ստեցից զոչ գործեցեալսն նկատողին, ոչ խաբէու թէ ընդ միտ ինչ մտից մեծին, ոչ 'ի տեսիլ բարւոյ ցոփութեան զչարս քողարկեցից, ոչ 'ի պատկեր ընտանի զապիկարս երբէք յարգեցից, ոչ խենեշացայց 'ի զարդ օտարոտի, ոչ պճնեցայց այլով պայծառութեմ, ոչ պաճուճանս յարմարեցից տգեղութեան գեղոյ: Եւ որ մեղաւոր իբրև զիս, ոչ որ անօրէն, ոչ որ ամբարիշտ, ոչ որ անիրաւ, ոչ որ չարագործ, ոչ որ վրիպեալ, ոչ որ սխալեալ, ոչ որ մոլեգնեալ, ոչ որ խարդախեալ, ոչ որ շողախեալ, ոչ որ ամաչեցեալ, ոչ որ դատապարտեալ, ես միայն եմ և այլ ոչ որ, ես ամենայնն և յիս ամենեցուն: Եւ հետեանոք, զի ոչ գիտէին. ոչ հրեայք, քանզի կուրացան. ոչ տգէտք և խառնիճաղանջք, քանզի յիմարք էին իմաստից: Եւ վարժից կոչեցայ յանձինս դատախազ. ռաբբի ռաբբի անուանեցայ, և զգովեալ տրն առ անձ եղծի. բարի ասացայ առ եղկութեն ժառանգութի. որ վկայեցայ 'ի մարդկանէ, որ եմանմաքուր առաջի այ. արդար դաւանեցայ ամենայն իրօք ամբարիշտս. հեշտացայ 'ի գովեստ մարդկան, զի ծաղր եղէց յատենին Վշոի. յաւազանէ կոչեցայ Եւթուն, և ես 'ի քուն մահու ննջեցի. 'ի փրկուէն աւուր Հսկող յորժորջեցայ, բայց զգգաստուէն այս կափուցի: Եւ հա դատաստան, ահա յանդիմանուի,

ահանոր կշտամբանք և հին դատապարտութիւն, ահա ամօթ դիմաց և տագնապ հոգւոյ , ահա խնդիրք փոքունց և կշիռք մեծամեծաց :

Գ. ԼՆԼԴՈՒ միայն տէր ան մարդասէր , ան ռիսկալ և երկայնամիտ, համարեաց մեղապարտս ան ձին ընդ վերջին պարտաւորութեւ աւուրն ահաւորի զայս կսկծեցուցանող ինքաբանական նախատինս : Եւ լուայց ի քէն զայսոսիկ , գթած , փոխանակ զի ես ինձէն անձինս գրեցի : ԼՆԴ բարձցես և վերացուցես զպահ պարտաւորութեւ կանոնիս ընդ քեզ կապելոյս տենչանօք հոգւոյս : Հան զնախատինս պատկառանաց խայտառակութեւ , ծածկեա աջովդ կարողութեւ զտգեղ տեսակ մարմնոյս մերկութեան , մատո հանգստեան զթոպեալս ուժգին մեղացս բեւաւմբ , կարգեա ինձ սահման հետոց բարութեւ առելս կենացդ , պահեա յիշատակ ինձ ողորմութեւ և զկնի մահու կեանք ամենեւին , օրհնեալ յերկինս և գովեալ յերկրի , բարեբանեալ միշտ յամենայնի՝ յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ԵԻԹԱՆԱՄԵՆԵՐՈՐԴ ԵՐՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ

ԽՕՍԳ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. ԹԱԳԱՒՈՐ բարձրեալ հզօր ահաւոր , օրհնեալդ միայն տէր ՅՊ ՎՆ , քո է փոխարկել յանախնկալս կենաց յուսահատութեւ զսատակիչ անէծս առ կեցուցանող օրհնուին , զպարսաւանս վհատութեւ առ զուարթացուցիչ գովութիւն , ընդ ամօթոյն՝ համարձակութիւն , ընդ պատկառանացն՝ պատիւ , ընդ տարագրութեն՝ յոյս բարութեւ , ընդ բաժանմանն՝ անխկալութիւն միութեւ , ընդ սպառնականացն բանից՝ ողորդական սփոփանս , ընդ միանգամ դատապարտութեւն կրկին ազատութիւն :

Բ. Ողորմեա, տէր, մահու մեղապարտիս յառուր արձակման չնշոյս կենդանութեան, մինչ աչացս ողորմագին հայեցուածս 'ի բարձունս կողկողիցի, զբազմարկածեան ուղւոյն զանգերծ ընթացիցն զանփախ չեղին ճանապարհ յաչա բերելով մտացս տեսմամբ ամենայնիւ վտանգեալ. և 'ի յերդ բնակութե յարկիս նկատեալ յեղիցն շաւիղ, թշուառացեալ կիսամեռութիւն, գիմօք այլայլութեան, տատանմամբ մատանցս, կարկամ հառաչմամբ, նուաղ հեծութիւն, նրբական ձայնիւ, յոգի թախծութե յոքնամասնեայ տարակուսանաց՝ 'ի խորոցս աներևութից զգործեցելոցս ողբալով հառաչեմ: Վարող ես, բարեգութ, և անդ հրաշագործել յաւէտ զօրեղութիւն ասելով, թէ ողջ եղիջիր յոգւոյդ խորտակմանէ, և կամ թողեալ իցինք քեզ մեղանք քո, կամ թէ երթ 'ի խաղաղութի սրբեալ 'ի մեղաց: Եւ զոր յայնմ ժամուռ ժամանեցից պաղատել, այսօր ընկալցիս մարդասիրապէս, ով երկայնամիտ բազմաշնորհ ամենակեցոյց: (}որժամ, որ այժմս բանապաճոյճ խրոխտաւ ձայն սիգացող բարձրապարանոց, անկեալ դնիմ դի անկենդան, կարկեալ 'ի խօսից, կաշկանդեալ ձեռօք, լքեալ անդամօք, խփեալ շրթամբք, կափուցեալ աջօք, տախտակ անշարժուն, կոճղ կիսայրեաց, արձան անզգայ, պատկեր անբարբառ, գոյութիւն անշունչ, ողորմելի տեսիլ, աշխարելի կերպարան, ողբալի օրինակ, եղկելի դէմք, արտասուելի նմանութի, լռեցեալ լեզու, ցամաքեալ խոտ, թօթափեալ ծաղիկ, ծորեալ գեղ, չիջեալ զամբար, դատարկ կոկորդ, խոպանացեալ սիրտ, աղէսեալ ազգարան, սպառեալ աղբեր, թալկացեալ մարմին, ժողեսեալ որովայն, քակտեալ տաղաւաք, կոտորեալ ոստք, բաժանեալ յօդք, հատեալ ծառ, սղոցեալ արմատ, թողեալ տուն, հնձեալ արտ, ստորախուզեալ ըղյս, օտարացեալ բարեկամ, մոռացեալ պահեստ, թաղեալ գարշութի, մերժեալ ատելի, բարձեալ խէթ, անարգեալ կմախք, և իբր զանպիտան առ ոտն կոխեալ: Վարօտեալ այլոց մաղթանաց, որք զհաւատաց թշուառիս ձայնիւ նուազեալ աղերս հառաչման, ցողով արտասուաց բա-

ըերարիդ գլխութեան 'ի բարձունս տարածանեն .
 Օ առ քեզ դարձն յեղանակեն արգահատելով, զոր
 օրհնեմ . զնշան խաչիդ փրկութեան, զոր երկրպա-
 զեմ . գլխորութեն ճմարտութի, որում հաւատամ .
 զփառացդ քո յայտնութի, զոր փառաւորեմ . զգա-
 տաստանիդ ահաւորութի, զոր խոստովանիմ . զբա-
 նիցդ յանդիմանութիւն, յորմէ զարհուրիմ . զհո-
 գւոյդ անջ ինձ ուղեկցութի, զոր պաշտեմ . զօծմանդ
 տեառնագրութի, զոր և համբուրեմ . զթագաւո-
 րնն ընդ քեզ, տէր Հիս, որում պազատիմ : Ընդ
 լքաւ մերժեցաւ բարձաւ տրոհեցաւ փախեաւ սրա-
 ցաւ տեղի ետ կցորդութի զուգուէ կենցաղոյս կեն-
 դանութե, և յոյսդ որ 'ի քէն պարգև՝ մնացական և
 անջնջական յիշատակարան պահեցաւ :

Գ . Տես ողորմութի 'ի տարակուսանս վտանգե-
 լոյս, միայն բարեգութ փառաբանեալ որդի անջ, քա-
 լել բժշկել կենագործել պաշտպանել նորոգել նկա-
 րել կանգնել հաստատել, վերստին ստեղծագործել
 յերջանիկն անարատութի . քո է կարողութի, քո է
 փրկութի, քո ողորմութի . չիք քո անկարութի, անլ
 ամենևին զօրութի, բարձրութի, իշխանութի, ան-
 վախճան թագաւորութի, իսկութի, ինքնութիւն,
 ամենատեղի բացարձակութի, բարերարութի, լու-
 տաւորութի . փառաւորեալ տիրապէս, անպակաս
 և անյաւելուած, ինկեալ խորհրդով անթարգմա-
 նելեալ յըրրորդութեդ սրբում, գոհաբանեալ յա-
 լէտ և ևս առ սմին 'ի նոյն պաշտօն հաւասարութե
 փապատիւ զուգականութե, երէկ և այսօր և յա-
 լիտենից յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ԵՒԹԱՆԱՍՆԵՐՈՐԴ ԶՈՐՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ

ԽՕՍԲ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. ԼճԱՅ ԵՐԿՆԱԼՈՐ, տէր բոլորեցուն, առ
ամենայն բան յամենայնի միշտ երկայնամիտ, այ
կենդանւոյ անքնին որդի: Լճա անդ է ողորմեւն իս-
կապէս, յորում հատաւ ակնկալութի վաստակոյն.
անդ է բարեգործեւն, յորում տեսութի իմաստիցն
խափանեցաւ. յայնմ ժամու է մարդասիրեւն, յո-
րում տկարութեն վտանգ պաշարեալ տիրեաց ներ-
քոյ և արտաքոյ. անդանօր է բժշկուի անձային քոյ
ձեռինդ, յորժամ բնաւ անդամոցն տեղի ետ կեն-
դանութին. այն վայր է այցելութե, յորում ելք
հնարից ոչ գոյ: Լճն է քո մեծուի, յորժամ զյու-
տահատութեան վերն ողջացուցանես. այն է հարա-
զատ քումդ ազգակցութե, եթէ յանակնկալն ժա-
մու արուեստաւորեացես փրկութի. այն է հանդի-
սարան քում յազմանակի, եթէ զփակեալն մոռտս
կենաց 'ի սպառումն շնչոյս բացցես. այն են քո շը-
նորհք վայելչականք, եթէ զչարեացս իմոց մոռա-
ցեալ զբարեացդ քո յիշեցես: (այսմ ես անտխա-
կալ, եթէ ապախտաւորիս ընդ երախտաւորացն
խնամարկեսցես. 'ի սոսին ծանեալ գիտացից՝ եթէ
նայեցար 'ի նուէր բանիս նախնի գթութեքդ, եթէ
զսովորութի չարեացս բարձցես:

Բ. (աղագս այսորիկ հիւսին բանք և եղանակին
նուագերգութիք, յորժամ տէրն բարի՝ չարն ծա-
ռայի զբարեգործացն պարգևեսցէ. որ մինչ իրա-
ւամբք մնացէ բանտի, նա յարքայական ապարանս
զնա հանգուցէ. մինչ հրաւիրեալ է 'ի գուբ տղմոյ,
նա 'ի բազմականս ամենապատիկս գահուց գրգե-
ցուցանիցէ. մինչ բրելոյ զաչան դիտեսցէ, նա 'ի բարձ-
րութիւն բերկրութեան հայեցուցանիցէ. մինչ ծայ-

րատուութե մատանցն սպասէ, նա մատանի համարձակութե մատուցանիցէ . մինչ հայի հարուածոց գանից, նա գլխոյ գիրկս արկանիցէ . մինչ պատրաստեալ յուսայ կորստեան, նա երևելի տեսողաց բազմաց առնիցէ . մինչ ակն ունի սատակման մահու, նա ընդ կենացն և փառս ընծայեցուցէ . մինչ հատման գլխոյն նայեսցի, նա զնոյն պսակաւ պայծառացուցանիցէ : Այս պտուղք օրհնուէ, գլխած, սքանչելարմատ քում շառաւիղաց . այս արգասիք կենաց արարչականդ քո հրամանաց . այս իղձք խորհրդոց խոստովանեալդ քո տենչանաց . այս նշոյք լուսոյ ամենասփիւղ ճառագայթից . այս Թորոթուի ճաշակաց բարեբանեալդ քո քաղցրուէ :

Գ . Վո միայնոյ են այսոքիկ, տէր . 'ի քէն ազգեցաւ գրել ինձ զսոսին . ահա զքոյոդ յատուկ աղերս աղաչեմ, օրհնեալ, 'ի քոյոց այտի պարգեւեալ շնորհեա . բաց, տէր, զգանձս քո բարիս, ըստ աղերսանաց առաւելին : Ա'ի խառնեցես 'ի համբարս բարեացդ քոց 'ի չարեացն իմոց . միշտեմարանեցես զատելիսն քո՝ որ են ռիութիւք և ցասմունք, ընդ սիրելիսն քո՝ որ են գլխութիւք և ողորմութիւք . մի պահեցես 'ի ստացուածս քո պաշտելիս զանախորժելիսն քո՝ որ են մթութիւնք և դաժանութիւնք, և զիմ փնասելքն՝ որ են մեղք և թշուառութիւք : Ա'ի գրեսցես աջովդ օրհնութեան 'ի մատենիդ կենաց զմուրհակ պարտուց իմոցս անիծից . այլ զանհարաւորսն ինձ համարեալ՝ մեծացուցես կրկին առաւել զանուն քո տէր 'ի նոսին, ցուցանել զդոյն ինձ դիւրինս և հեշտականագոյնս : Շատ են իմ պարտիքս և անդր բան զթիւ, այլ ոչ այնքան հրաշալիք իբրեւ զքո զողորմութիդ . բազում են մեղանքս, այլ յաւէտ են նուազեալ առաջի քոյդ ներողուէ . յաճախ են չարութիւքս, այլ յաղթական են համայնից, հզօր ամենակալ, քոյդ մարդասիրուի . ինձ են անհամար իմոյս անձին բիծք, այլ քեզ յոյժ գրաւեալ են ընդ սահմանաւ : Այլ են այնքան զօրաւորք առ կենդանութիւն զէնք մեղանաց պատկառեցելոյս պտղաբերութե, որքան յիշատակ մահու կենդանւոյդ առ վանումն կործանողին բռնութեան :

Օ՛րհնչ ազդեացէ փոքր խաւար՝ աւուրդ անց, զհարդրաւեացէ դոյզն ինչ ազնամուղձ՝ մեծիդ ճառագայթից, զհարդ համբարձցի կռեացի ընդ խաչի քո կրից՝ խակութիւն հեշտութե մարմնոյս տկարութե :

Օ՛րհնչ երևեացի յայս ամենակալիդ քոյ առաւորութեան՝ կոյտք մեղանաց ամենայն տիեզերաց . ահա կոշտ մի հողոյ դիւրափխրելի՝ ի կարծրութե՛ բախման վանեցեալ, իբր զպղպձակ անձրևոյ բազմազեղ հոսմամբ քո կամացդ չքացեալ պայթեալ անդստին :

Օ՛րհնչ պիտոյ են քում զօրութեանդ ամենահնարդ կարողուն ժամանակաց առաւելուի առ յանցուածոց իմոց քաւութիւն . ոչ քթթել մի աւան, ոչ խուն մի տեսութի ածանցական, ոչ սակաւ մի նայեցուած փայլական, ոչ կիսամանեայ յամրութի, ոչ փութացելոց ոտից յեղեղումն, ոչ յեղից բարձրութե միոյ կանգնոյ կաթի անկելոյ, ոչ գիծ մի չափոյ մտաց հետեւեցելոյ, ոչ նշուղից արագութի, ոչ շնչոյ տուրևաւութի, ոչինչ յայսմ յանդոյ և յանտպաւորական նմանութե անձև օրինակաց յաւետ անկայից՝ այնքան առժամայնք կամ հարեանցիկք, որքան եղծմունք, ցնդմունք և հալմունք մեղացս սառամանեաց պահեստի՝ քումդ զօրութեան, անձ ամենայնի տէր Յօ՛ւսէ, որդի անքնին կենդանւոյդ անց :

Որ տաս պարգևես արև քաղցրութե՛ չարաց ընդ բարիս, և անձրևես երկաքանձիւրոցն անաչառաւէս . կռես սահմանես իրաւամբք և զվտանգս կրքիցն հաւասարաբար . որոց մեծ է հանգիստն առ ակնկալութի պարգևին, փոքր խթանաւ փորձութե՛ զսակաւութի պարտուցն աստէն վճարես . իսկ որ զերկիր ընտրեցին, ներես ողորմութե՛, տալով և սուցա դարման ընդ նոցա՝ միշտ առ քեզ դարձին սպասես : Այլ քեզ փառք ամենազօրիդ առ ամենայն հրաշագործութի բարեխնամող երկայնամտե՛, օրհնեալ յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ԵՒԹԱՆԱՍՆԵՐՈՐԴ ԳԻՆԳԵՐՈՐԴ

Պարձեալ առ նմին կրկնապատիկ երկրորդութի թծային հոգւովն ազգեցեալ, յոր ինչ յառաքելոցն սահմանեցաւ աւանդութի՝ առ ամենայն լուսաւորութի եկեղեցւոյ դաւանութե՝ մեկնապէս եղեալ աստաւոր : Եւ որ առ անշնչականն նիւթեղէն ցուցանի երանաւոր կերպաւորութիւն անճառելի :

ՎԵՐՍՏԻՆ ԽՕՍԻ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա . Եւ ի արդ ընկղմեալ զմայլեալ և՛ի սպառ ծածկեալ ՚ի յանձառութե՝ առաւելութեան բազմամասնեայ յաճախութե մեծիդ երախտեաց , որ ամենառատ ըմամբ աննուազելեալ յաջմէ և յահեկէ՝ ՚ի դիմաց և ՚ի թիկանց համբարեալ կան անբաւութիք ,

Բ . Եւ ատուցանեմ ընծայեմ դարձեալ աստանօր աւանդ գովեստի դաւանման ճմարտականի : Օ ի որպէս երբեմն հերձուածականին չարափառութե՝ ամենապատիւն խաբէութե՝ նենգորին կարթիւն հատուածեալ ՚ի բաց հերքեցայ՝ ելեալ ՚ի դրախտէն , արդ միաւորականաւ այսու ուղիղ անբծութե՝ ՚ի յաւանդ իսկապէս շնորհի անդրէն միւսանգամ համբարձեալ սովիմբ՝ ՚ի թռիչս թեոց լուսոյ ահա յերկինս ժամանեցից հետեւեալ :

Գ . Եւ քանզի յարգանդէն՝ յորում յղացայ հոգեւոր երկամբք ծնիցեալ, զմեծ և զերջանիկ դժիւոյ անարատ՝ ամենից կուսից իսկուհի՝ զպանծալի մայրն իմ գովելի պարտ է կանոնաւ սահմանի բանի արձանագրել յայսմ մատենի . զի ծանիցի ցուցցի և այլոց ևս ապագայիցն ազգաց պատմեսցի որքանութի՝ փառաց ինկելոյն , արժանապէս պաշտմամբ պատուեալ իբր մաքուր մարմին ընդ գլխոյ մարդեղութեան բանին այ , ՚ի յիշատակ ճառիս հաւատոյ Երրորդութեն դաւանութե : Եւ արդ ՚ի յայս օրինակ հոգեակար պատկերի բանի , որ զխորանէս լուսոյ յարմարի , ընկալ զիս , գթած օրհնեալ , քաւեցեալ և սրբեալ ՚ի սմին : Հան սովաւ ՚ի հոգւոյս զնախատինս մեղացս , անմեղս և անբիծս ընդ հովանեաւ սորին բազմեցո ,

յաւել զտկարս 'ի տունն 'Դաւթի, և անտուտ փռ խեալ 'ի տունդ նոյ, ըստ մարգարէին Ճափնի՝ որ 'ի քեզ (Յօ ակնարկի : 1) 'ի սոսկ զմտիցն, և մի անօգուտ զեւրցն հետեւութի արասցես. մի զհաւատոյս ջերմութիւն ցուրտ համարեսցիս, և մի զհամբոյր ողջունիս անկարգ ինչ վարկանիցիս, մի զպաշտօնն ապաշնորհ գրեսցես, և մի զերկրպագութիւն անխորհուրդ լքես. մի անպտուղ լիցի տեսականութի պատկերին, և մի ամնշղլ կերպարանին սքանչելութի, մի անհուր ողջակիզին սպանդ մոռասցի, և մի պատարագ ուխտի այս ճառի՝ արտաքոյ ցրեսցի. մի ճաշակդ լուսոյ ինձ մահու լիցի, և մի բաժակ քո կողիցդ արեամն՝ 'ի դաւ տապարտութի եղիցի :

Դ. Եւսէմ զքեզ, տէր (Յօ միդ յեուէդ, որով զգիտութի հօր քոյ և հոգւոյդ սոց ճաշակեալ ծանեաք. քանզի 'ի քէն իսկ վարդապետեալ զամենապարզ և կարգս եկեղեցւոյ, և 'ի սմին աղօթանութի լուսարան կենաց փրկութե բարեաց, տարածեալ զսիրտս ձեռաց համբարձմամբ զայս կնդրուկ բանի բնակողիդ՝ 'ի սմա տիրողիդ բնակից երեքարբենիդ մաւտուցեալ յաւեժ ընծայեցուցանեմք այսու բարբառով բարեշնորհութե :

Ա. որ 'ի Նիկիայն տահանեցաւ բան, այլ իմն խորհրդածութի Թճային աւանդութե :

Ե. Փառաւորեմք վերաձայնեալ նուագօք օրհնութեան երգոց 'ի հաւատ պաշտաման բանի զբարեհրաման պատճառն եղելոց զխորորդութիւնն անսկիզբն՝ անհամեմատ բարձրութեամբ, անհասական խորհրդոց և անըմբռնելի իմաստից, անզննելի ըզգայութեց և անբերելի եղելոց, քանակութի վերնականն երկնի և անսահման ներքնային խորոց, լըութիւն սպումանց և նախադրութիւն սկզբանց, մի յերից անշփոթ կերպից, և երիս՝ 'ի միոյ անհատուածելի իսկութեանց, 'ի վեր քան զմտաց անարգելութի յարածգեալ ամենայն ուրեք բովանդակ : Եւփոփոս բարի, անսասանելի ուղղութի, անխառն կերպարան սիրոյ, մեծութի անյաջորդ, բարձրութի

անխոնարհելի, անվատնելի տեսականութիւն, բարերարութիւն աննուագելի, կամք կայուն, հրաման կենդանի, ակնարկութիւն փրկչական, երանութի ճշմարիտ, ակնկալութիւն հաւաստի, խոստումն անստելի, աւանդ արգասաւոր, ստոյգ աւետիս, վերամբարձութիւն անձեռնարկելի :

2. Ս'ի հայր միայնոյ որդւոյ՝ միական հոգւովն պատուեալ, ամենահարուստ բարութիւն ամենեկին ունայն 'ի չարէ, օրհնաձայն գոհաբանութիւն անքնին ներքողիւ գովեալ :

Ե. Ս'ին բարձրեալ ահաւոր անուն՝ հապապատիւն կցորդութեց, անպատումն ազգականութեց, եւալուսեանն զուգակցուեց, անյաւելուածն լրականութեց, ինքնիշխան կամաւորութիւն պատուասիրեալ առ հայրն հանգունատիպ՝ գործակցութիւն հոգւոյն սրբութե խոնարհեալ իջեալ 'ի յերկնից, աննուագ գոլով ընտանի փառացն, հաճեցաւ մտանել յարգանդ մայրենի անծածին կուսին մաքրութե . յորում աճեցոյց զբոյսն օրհնութե 'ի լուսասահման անդաստանին անարատութե . ընդ ամենակատարն էութե համասնեալ յանանջրպետ միականութի, թափանցական խառնութիւն յանութեան ոգի բաղկացոյց ըզգոյութիւն շնչոյս հրաշապէս : Սրով անստամբակելի երասանաւ սանձաց կրթութե զստահակութիւն իմ հանդարտեցոյց . և կամաւ ընծայեալ խաչին՝ ամբարձաւ ծաղիկն պտղոյն կենաց 'ի ծայրս լրութեան անմահականն տնկոյ . 'ի մահ վերաւորեցաւ՝ անծութեան անընդմիջելի 'ի մերասերն մարմնոյ, որով կենսացոյց զգործին պարտեաց, արարչութեան իսկութե 'ի նմին յաւէտ անբաժանօրէն ընդ նիւթական մարմնոյն վշտացեալ : Իջեալ 'ի վայրս խաւարային դժոխոց, եհան զկապուտն իւրաստեղծ 'ի կապանաց օցտողին . և իբր 'ի նիրհմանէ քնոյ զարթուցեալ, յինքն նահանջեալ զդիմեցումն մահու, կանգնեցաւ կենդանացաւ անծապէս՝ ելեալ 'ի յերկրէ հացն կենաց և հովիւն հօտից բանաւորականաց : Հաւատարիմ՝ զեկեղեկ յաշխարհի, և երեւցեալ նոյնութիւն ամենեկին աննուագելի, որպէս եկն համայն, և համբարձաւ բեւանդակ . բազմեցաւ նստաւ 'ի գերունակն գահոյս

նախնականին պարզութեան արարչական փառաւորութիւն : Աոր խոստովանիմք նա՞ ըստերայր և տէր բոլորից, որ դատի գնամ երկիր արդար ընտրութիւն յաւուրն մեծի, որ ինքն է սկիզբն և ինքն կատարած, նոյն առաջին և նոյն առյայտ, անպակաս բովանդակութիւն թագաւորեալ ի լոյս անմատոյց :

Ը. () Բնաբանեմք ընդ հօր և որդւոյ և զանբաժանելի բղխումն նոցին՝ փառակից հոգւոյն տէրութեան . որ ստեղծ զնաւս և կենդանածնէ գնամ, որ անդատին իսկ ի բնէ համապարփակ մթուէ աշխարհակալն միգի շրջէր նկարէր և կերպարանէր ամէն ունակ ջուրբքն անբաւուէ երկրատարածն ծովու՝ ի կատարումն արդեան խորհրդոյս՝ զթաւազանն լուսոյ : Վախ արար և այժմ գործէ, գոյացոյց և միշտ կատարէ արուեստս, սքանչելիս, նախատեսուիս սրբանելոց, ազգմունս նա՞ծօրէնս, զօրութիւն զարմանաւորս, մարգարէս, առաքեալս, վարդապետս վարժողս կրթութեւ հանճարոյ : () Երբարարն մատուցման արեանն Վախ յարդարեաց, քաւուիս անձանց, առողջութիւն մարմնոց, ըստ նմանութեւ Վախ ողորմութիւն հրամայեաց : () Կրտեաց և գեր քան զջուր, ինքեան միայն բաւականութիւն նորոգեաց լուսաւորեաց . հանապաղ նովին բարեգործութիւն զօրանայ : () Կայեաց միածնին նա՞ծութեն ի հոսանսն Յորդանանու, օրինակաւ տեսութեւ ամպոյ ցուցաւ ճայնիւ հօր ի լերինն թափօրական : () նոյն տիպ նմանութեւ հովանի եղև յակոբեան տոհմին ի յելմն Եգիպտոսի . յուղէ գնացութիւն զօրավարութեն () ունէսի՝ հողմով սաստկութեւ զՓարաւոն ընկղմեաց : Վա՛հանայս կատարագործէ, իմաստունս կազմէ, թաւաւորս զօրացուցանէ, քաւութիւն ընձեռէ, կեանս շնորհէ մահացելոց ի նորոգութիւն յարութեն : () լոյն ինքն է օծումն մարդացելոյն այ . մշտնջենաւոր հաւասարութիւն ընդ հօր երկրպագեալ ի պատիւ մեծութեւ որդւոյ, անսահման փառաւորութիւն օրհնեալ յաւիտեանս . ամէն :

Ատացեալ վասն եկեղեցւոյ , ընդդէմ մանկեցւոցն , որ են պոլեկեանք :

Բ . Պաւանեմք 'ի հաւատ ուղիղ և անխտորնակ անբծութեան՝ համբուրիւ շրթանց ողջունեալ զկառուցեալս խորան յանշնչական արձանաց՝ անծային բնակութեան եկեղեցւոյս շինուածոյ . որ գերազանց գտաւ և երկնի ամենագարդ բարձրութեամբ , որ 'ի նոցին իսկ յառաքելականացն դասուց հիմնեցաւ , յաշակերտաց վերնոյն խնկեցաւ , 'ի սպասաւորաց բանին պաշտեցաւ : Այլիզն առեալ կենացս այս գանձու 'ի վերնայարկն սրահէ , խորհրդակա տարն վայրէ , զոր հոգին այլ լցոյց , փայլեցուցեալ 'ի նմա զօրութի յաւուր մեծի պենտակոստէին . նախ գտունն բարետեսիլ՝ յօրինակ սրբութե կատարման շնորհի այսր եկեղեցւոյ կանխամեծար առաւելութե , յորում ապա և 'ի նմին բնակչացն տուաւ լուսանորոգ բարեփառութի : Աւտի արիւն հօրին այլ բաշխեալ մատուցանի՝ յաւետ քան զհաբեղին մահու գուժարկու , մեծաւ բարբառով ձայնի բերկրութե կենդանութի անմահութեան 'ի սմա ազդելով : Վանգի ոչ է կար զօրութե ուրուք ընդ երկնաւ յանդիման արեգական 'ի սպասաւորութի խորհրդոյ այսր ահաւորութե ձեռնարկել , եթէ ոչ ընդ թեօք սորին պահեսցի . նա զի ոչ երկնիւք բաւականանայ այս նուէր տէրունի մարմնոյ , եթէ ոչ զայս ձեղուն օրհնութե ծածկոյթ ունիցի . վասն զի մահու անիծիւք հերքի այր ըստ օրինին , որ արտաքոյ խորանի այս վկայութեան զանծային պատարագն մատուցանէ . մանաւանդ զի պարտաւոր արեան կոչեսցի , որ ոչ զանձինն օրինակ արիւն յայս նուիրան ընծայեցուցէ : Այլ 'ի սմա լուացումն 'ի մահն Վրի , զի մի յանգէտս անարգեալ անծութիւնն՝ 'ի ծանուցելումն զնախնին կրեսցէ . մի ձեռնադրութիւն 'ի պատիւ օծութեան լուսոյն , զի մի յանբծութիւնն խաբէութիւն խառնեսցի . մի և շնորհօք քան թէ ապաշխարութեամբ քաւութիւն , զի մի ճմարտութիւնն կերպարանօք խորամանկեսցի . մի յընտրութիւնն

ապառնի՝ հաւատ, զի մի սպառնալիք հատուցմանն զրոյցս ինչ օտար համբաւոյ գրեացի. մի երկաքանչիւրոց գոյուէց մերոց իրաւամբք կշտամբուծի, զի մի կիսամասնեայ առ մարդն ներքին և առ արտաքին՝ չարի և կամբարւոյ փոխատրութիւն կարծիցի յանմահ զօրութիւն արքայական որդեգրութեն, զի ընդելուծիք երկրայնովս առաւելուի վերնումն թագաւորուէ յայտնապէս ճշմարտեսցի. մի յոյս կենդանուէ առ անեղծութիւն սբջ, զի աներկեանութի խոստացելոցն՝ ի միտս ունկնդրացն ծանուցեալ հաւատասցի:

Ժ. Եւս գշխոյ պաշտելի անշնչական եկեղեցի տայ կեանս և մահու իշխէ, ըստ օրինակի ադամեան պտղոյն յարմարապէս ճաշակելի. գերազանց քան զբանականս յանշնչութեանն հրաշագործէ. մինչ զի կատարուին ընծեռէ և նորոգ հաստատէ, վերստին նկարեալ ՚ի մեզ զկերպարանն փառաց լուսոյ: Վրեալ ևս է տեսակ մեծութե վերնումն կամարին սկզբնաւոր յառաջակաւոյց քան զբնակիչս հոգեղինացն ՚ի նմա զօրութեանց: Վոր իմն ընծայէ թռիչս մարմնոց ընդ թեթևութիւն հոգւոց, պատուականին հարստութեամբ զանարգն յարգաւորեալ: Այնք նակիր մեղօք զազրանայ, եթէ ոչ ՚ի մարդոց չարաց և կամ յանհաւատից կոխիցի: Տիպ իմն է զարմաւաւոր յաղթող իմաստից մերս տեսութեց. անբանն ՚ի բանաւորէն կառուցեալ, նմին օթանդակեալ իբր վեհագոյնն յաւէտ նուաստի: Սեծ է քան զմարդ, որքան ընտրելոյն Սովսէսի ցուպն յաղթողական. առաւել քան զբանաւոր, որքան զՍհարոյն գաւազանն խորհրդական ծաղկեցեալ. գերազանց քան զմտաւոր, որչափ զՂդիաս և զՂդիսէոս գետահերձ մաշկեակն սբանչելահրաշ փայլեալ արուեստիւ: () Գնսւի պարգէն կրկին ամենակատար սրբաւնեալ ձեռաց մաքրաբար, քան թէ զինապէս. մարմին նիւթական քարի և հողոյ, գոյակից հարազատ զգայականաց և սրբոց: Իբր զվէմն անմահ կենդանի ՚ի կործանումն է և ՚ի կանգնումն. որպէս զգատաւորն ամենից հոգւոց հանդիսանայ հրաշապէս ազգմամբ յանէծս և յօրհնութիւն. իբրեւ տեսող աներեւութից զոմն հրապարակէ և զոմն տա.

ծէ . առ ինքն կոչէ գրեալ յանուանէ իբր զտիրող
հրամանատար եիցս : Իբր զլեառն յաւիտենական
անհարուածելի է 'ի դիմամարտից . ըմբռնէ զհո-
գեւորս իբր զհնարադրութի մեծին արուեստի . ան-
մեղս և անվրիպութիւն ըստ Վճի հետոցն ընթանայ ,
բարձր ճոխութիւն անպատկառաբար համարձակապէս
զօրէն գովելոյ գլուխ ամբառնայ :

ԺԱ . Ի յինքան մեծ ունի սրբութիւն , մինչ զի զորս ըստ
պատկերի իջ եղեն , կանոնաւ խտրէ : Եւտ յու-
գունաց ընտրուեց փորձից՝ թէ համարձակեսցի մարդ
ոք սխալեալ 'ի գաւիթս նորին մտանել՝ ոչ պղծի ,
այլ ընդ անպատրաստիցն թերութեց դժուարի . ոչ
նզովի , այլ տեղի տայ ոչ գիտողացն զչնորհին զգափ .
ոչ լքանի ինքեամբ պարտաւոր իւրովն գտեալ , այլ
'ի մերոց գործոց խրճնանայ . ոչ թողացուցանէ եր-
կիցս մատչել յըմբռնութիւն ոտիցն կենդանատուաց ,
ըստ տիրական անձառ խորհրդոյն . ոչ կրկին յա-
ւուր զնոյն ցուցանէ , զի մի անընտրաբար նուիրանն
խայտառակեսցի : Եւ շտակցէ կարեաց զօրապէս իբր
անախտակիր ապականութեց որ 'ի մեզ շարժմանց .
առանց բարբառոյ տիրապէս հրամանաւ դատի :

ԺԲ . Ի , ա զի և տապան իմն է մաքրական , կրկին
երջանական , 'ի հեղձմանէ կենցաղոյս արեաց պա-
հապան . ոչ բազմօք անբանիւք գազանաց դասուք
և սակաւ մարդկամբ , այլ ընդ երկրայնոցս և զվե-
րինսն յինքն հաւաքէ . ոչ յարիս խռովութե բերի ,
այլ 'ի բարձրութիւն երկնի համբառնայ : Իբր զաշա-
կերտ հրահանգեալ հոգւոյն իջ փախչի 'ի նենգու-
թենէ . ոչ 'ի բողոք մահու մարմնոյ հարուածոց , այլ
'ի կենացն աւետիս ըմբռնեալ ածէ . ոչ լոյիւ ձեռն
արկեալ գործի , այլ հաստողին հրամանաւ շինի .
ոչ Եւսէս ընդ Ռեսելիէլ , այլ միաժինն իջ հոգւովն
սրբով զսա հանդերձէ . ոչ յարաշարժ հանապազա-
փոխ , այլ մշտակաւոյց հիմամբ անսասանելեալ զսա
հաստատէ : Եւ արձեալ իբր զտապանակն անխօս
փայտեղէն մածեալ տախտակօք առանց զգայութե
տեսողականաց մեզ առաջնորդէ . որպէս կերպա-
րան անբանակ Եւսէս յառաջ հետեւեալ 'ի հանդեր-
ձանս լուսոյն կենաց տեղի պատրաստէ : Ինչ Եւս

զիւնի անտուտ սատակէ, եթէ ոչ խաչապէս յողի բերիցի . սպանանէ վատնեալ վաղվաղակի առժամայն, եթէ անասնայինն լծակցութիւն երկրաւորաբար գետնակոխ սայլիւք՝ իբր զանօթ ինչ ձեռնադնին բարձեալ տանիցի : Այլ լեզուաւ մարմնոյ, այլ բանիւ հրեշտակաց խօսի . ոչ ունկան գոյաւանութի, և արագապէս մտառեալ լսէ . ոչ ձայն կերպաւորական բարբառոյ, և զպատգամն գործոցն (Յոր համօրէն աղանց պատմեալ հուշակէ . ոչ խաղալեաց շարժականութի, և անձայնով իմն կենդանութե հագագաւ աղդէ : Այլ ոսկերաց և ջլաց յողուած, և երկուք հազարօք կանգնօք լայնութիւն իբր զգունդն անհամար բարձրեալն այլ՝ զկենդանական զօրուն գումարտակ հերբայական վառեալ ամբոխին, և այժմ ընդ նոսին իբր զանմարտութի սրբութիւն՝ զոմանս անտիւ մեղանաց ջնեալս հատուածեալ յինքենէ հեռի, ուղեկցէ ապրեցելոցն ի տաժանաւոր աղիւսարկութեցն : Այլ իսկ էութիւնն այլ մարմն եղելոյ՝ անուամբ այս վիմիշանակեցաւ, պատառմամբ կողին զնաւս արբուցեալ : Այլ արեան երակաց ընթացք, այլ լուսոյ վերնոյն շառաւիղք թափանցանց միութիւն կենդանացուցեալ նորոգ պաշտպանէ . ոչ յողմոն կամ () որաբարէլ մահկանացուաց ոստիկանութի, այլ ամենից ունողին իմաստ զսա գծագրէ . ոչ աննուիրական հասարակաճաշակ իւղով առ ի Յակոբայ պարարի, այլ ահաւորին արեամբ և փառօք մեծին օծանի : Այլ տուն երկրային նիւթոյ՝ քան թէ մարմն երկնային լուսոյ այլ զսորին որդիս կնքեալ ձեռնադրէ . ոչ կենցաղոյս յերկրէ յղացմունս, այլ արքայութեն երկնից ժառանգս կրթէ . զի ծոց իւր գրգեալն գողոյն լքրահամու ընծայեցուցանէ : Փեսայ հարսնութի սորա որդին այլ կենդանոյ, օրիորդը ինձոյից սորին հայրապետացն գումարք : Այլն ինքն մոռացումն առնէ այսակիր բարձանցն կռամոլութե, զի զերկնայնոյն այլ ունի զծանօթութի . օտարութի է ամենայնիւ դիցն դրօշելոց, զի ի համօրէն քարինս սորա Վշ երկրպագի . քակտումն է յայտնապէս ուրուական ըղձիցն անտառաց, զի ի բնաւից մայրից աշխարհի նմանութիւն

կենացն փայտի 'ի սմա տէրն նուիրի . խորտակումն է համայն դիւապատիր յուռթիցն արձանաց , զի քարն գովեալ կարկեհան ակամբք և վիմօք կենդանօք այսրէն հաստատի :

ԺԳ . Եւսյարկ չքնաղ և անծնկալ աղատ է միանգամայն 'ի յամենուստ ծառայութենէ . ոչ օրինակ վերնոյն Սիոնի , քան թէ ճշմարտութի նմին ճանաչի . ոչ կուսպաշտութեանն կապաւ բազին և կամ լծով օրինին տեղի պարտաւորութե , այլ տէրունի բարեբարութեն պարզեարան 'ի մէջ համբուրի : Եւ սասանի երբէք յայլ իմն կերպարան ձեռոյ փոխարկեալ , այլ 'ի նոյն շուք փառաց մեծապէս ընդարձակի . սոյն ինքն և երկին երկնի յերկրի լուսապայծառ կերպիւ հուշակի : Եւրպէս չէ առանց հօրն Վշտի , և ոչ առանց այսր մօր արգանդի յօգի կատարիլ : Եւստուն չըջի անբովանդակելին , եթէ ոչ 'ի սմին տան տաղաւարեացի . ոչ ունի տեղի գլխոյն հանգստեան տէրն բոլորից , եթէ ոչ 'ի յայս կայարան կենաց մտեալ ագանիցի : Վան 'ի կամար վերնայինն երկնի 'ի յայս հիւթաւոր բնակութի առաւել պարծի . անբաւութիւն անծեան լուսոյն , որպէս զգէմն մարգարէին և զօրինակս սորին ծածկեցին , որպէս փախեան 'ի փառաց երեսաց նորին , և նմանութե սորուն՝ որ 'ի տաճարին՝ ոչ հանդարտեցին , 'ի տօն հանդիսի մեծի գովեստի , և 'ի բանականացս դասուց խմբեալ նուագի . աստ օրհնի կրկին բաղձանօք , քան 'ի դրախտն վայելչական :

ԺԴ . Եւս մայր հոգեւոր երկնաւոր լուսաւոր , քան թէ երկրաւոր շնչաւոր մարմնաւոր , զիս գգուեաց որդի . կաթն ստեանց սորա արիւնն Վշտի : Եթէ անծանին իսկ պատկեր զսոյն դք գրեացէ , ոչ անօրինի : Եւր զնշան խաչին փրկութե զօրութիւն զարմա նազանս և արուեստս բազմօրինակս կատարեալ հրաշագործէ . բեմահաւորին ատենի՝ 'ի սմա հաստատեալ տեսանի . սովաւ խորթաբարոյիցն հերձուածողաց մոլեգնաճառ բերանք կարկին : Եւնի և քարին իմն իմանալիս և բանաւորականս , որով զգազանամիտս անմարտուրս բացուստ 'ի բաց հալածեալ տարագրէ : Եւնանի և անո ոմանս եղական :

պատկերս մաքուրս միոյն այ Վշտի : Ունի և զգիրն
իւր ընդ արևելք՝ ի տեղի խոստման բնակութեն մե-
րոյ առաջնոյ . ձեռամբ իմն ցուցանէ յայտնապէս
զգալստեանն այ շաւիղ, զփայլականն առակ տիրա-
կան ի դէմս բերեալ մեզ վարդապետէ , զփրկուիւն
՝ ի յեղից անտի ծագման արուսեկին քսեան երևմանն
՝ ի վերջնում աւուրն արարածոց երկրի թարգմա-
նէ : Յաւս հալածէ , ախտաժէտս բժշկէ , դիւաց
բռնութեց զօրէ : Բըգանդ որովայնի սորին աւա-
զանն կենդանարար . ի պար հարսանեաց սորա դաւը
առաքելոցն : Բյնքան ճոխացաւ բարգաւաճեալ
երանութեամբ , մինչ զի նոյն ինքն փրկչին անուամբ
վայելապէս յորջորջեցաւ . տիրամօրն լուսոյ կոչ-
մամբ ի մերձաւորաց միաճնին ձայնեալ կնքեցաւ :
Սփեղոց մեղաւորաց նաւահանգիստ հանդարտու-
թէ , խրախճանարան վերնոցն դատուց , բժշկարան
անսխալելի տարակուսեալ պարտաւորաց : Երբոր
դուին անպատում ի սմա փառաւորի օրհնեալ յամի :

ԺԵ . Իսկ եթէ ոք ձեռն չարութէ ի վերինն ար-
քայուի յանդգնաբար համբառնայցէ , և գիւտ ինչ
մարմնաւոր և կամ հնարք մարդկային և կամ ա-
րուեստ երկրակենցաղ զսահմանեալ աւանդութիւնս
առ ձեռակերտս եկեղեցի վարկանիցի , և ոչ պարզե-
առաւել կենաց և ակնկալութիւն անձային և հո-
գւոյն սթջ յայտնեալ լուսանորոգ նախադրութիւն և
երախտեաց բարձրելոյն ամենատուր լիականութիւն
և կամաց արարողին խնկաւորեալ խորհրդարան
և առաքելոց ձեռինն աջոյ բարեհանձար հիմնար-
կուի , և միանգամայն աւել՝ դուռն երկնից և բա-
ղաք այ կենդանոյ և մայր կենդանեաց ազատ ի
պարտեաց և չգրիտ տեսակ կերպի երևակիս բա-
նականի , իմանալին խորհուրդ հոգւոյս , և շօշափե-
լին՝ պատկեր մարմնոյս , և սրբութեցն անդամնա-
ւից գերազանցեալ նոր սրբութիւն և քսեանն նշա-
նաւ պայծառապարծ պսակեցեալ , զայնպիսի ոչ խոս-
տովանողն մերժէ յերեսաց իւրոց հայրն ամենա-
կալ ի ձեռն բանին իւրոյ էակցի , բարձեալ ի նմա-
նէ և զաւանդ շնորհի հոգւոյն փառակցի . փակեացէ
զդուռն կենացս այս առաջաստի յանդիմանն նորին :

Իսկ մեք զորս գրեցաք՝ ամին և վկայեմք, հաւատա-
ցեալ որում կարգեցաքս, յանուն և 'ի փառս ամե-
նակալ Երրորդութեն և միում անձութեն, յաւի-
տեանս յաւիտենից . ամէն :

Այն իմ հաւատ Երրորդութեն, և այս 'ի մայրն իմ լուսափառ
խոստովանեալ գաւառութիւն :

ԲԱՆ ԵՒԹԱՆԱՄՆԵՐՈՐԴ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

Վերաին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՑԻՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա . ԱՍՏՈՒԱԾ ողորմած, բազմագութ, հզօր, ա-
հաւոր, մարդասէր, օրհնեալ, կենդանի, անձառ,
որ ոչ ելանէ երբէք ըստ բան քո իր անձեռնարկե-
լի, որ և մտաց է անհնարաւոր . քո է հատուցա-
նել աչտուղ քաղցրուն ընդ փշոց խտուէն, սկզնա-
հայրդ այսմ'նորոգ և զարմանաւոր կանոնաց կենաց .
քանզի բարի առնել ատելոյն և աղօթս 'ի վերայ
հալածչին, և փրկութի հայցել խոցողին, և սպանո-
ղին ներումն խնդրել 'ի քէն ընծայեցաւ պտուղս
այս հրաշից . որոյ քաղցրութիւն անձառ է քան զօ-
րինակ և բարեբանեալ կամաց քոց արորժեղիք և
գովեալ շրթանց քոց ճաշակելիք . հոգի երեսաց և
զօրութի գեղոյ մերոյ տէր Վ'ս օրհնեալ 'ի բար-
ձունս : Այլ մարդք երկրածինք և ամենավրէպք՝
և բարեմատոյց ձեռաց չարիս դարձուցին . իսկ դու
լոյս և տուիչ լուսոյ ոչ լսես անէծս, ոչ արորժես
չար, ոչ կամիս կորուստ, ոչ ըղձանաս մահ, ոչ յու-
զիս 'ի խռովութէ, ոչ տիրիս 'ի ցասմանէ, ոչ հար-
կիս 'ի բարկութէ, ոչ մթանաս 'ի սիրոյ, ոչ այլայ-
լիս 'ի գթութէ, ոչ փոփոխիս 'ի բարութէ, ոչ թի-
կանց շրջումն և ոչ երեսաց անդրադարձութի, այլ
ամենեւին լուսաւորութի և նկատումն փրկութէ :

Բ. Եթէ քաւեսցես, կարող ես . եթէ բժշկես, զօրաւոր ես . եթէ կեդանացուցանես, բաւական ես . եթէ շնորհես, աւատ ես . եթէ ողջացուցանես, հնաւոր ես . եթէ պարգևես, ամենալի ես . եթէ արդարացուցանես, ամենարուեստ ես . եթէ մխիթարես, ամենիշխան ես . եթէ նորոգես, ամենակալ ես . եթէ հրաշագործեսցես, ամենաթագաւոր ես . եթէ վերստին հաստատես, արարիչ ես . եթէ կրկին գոյացուցանես, անձ ես . եթէ հոգաս ընդ մեր, ամենատէր ես . եթէ կորչես 'ի մեղաց, այցելու ես . եթէ չարժանեացս ընձեռես, օրհնեալ ես . եթէ յորսողէն զերծուցես, փրկիչ ես . եթէ զեղցես 'ի քոյոցդ 'ի մեզ, հարուստ ես . եթէ նախ քան 'ի մէջ խընդրեն դու կարկառեսցես, անկարօտ ես . եթէ լայնես նեղութես, անդորրիչ ես . եթէ զվերջացեալս կոչես, խնամակալ ես . եթէ զսասանեալս հաստատես, վէմ ես . եթէ պապելոյս արքունիցես, աղբւր ես . եթէ զծածկեալսն երևեցուցանես, լոյս ես . եթէ զօգտակարսն իմ ծանուցանես, բարի ես . եթէ զբիծսն անտես առնիցես, երկայնամիտ ես . եթէ ընդ փոքուս 'ի դատ ոչ մտանիցես, բարձրեալ ես . եթէ ծառայիս ձեռն մատուցես, ստացող ես . եթէ աջովդ քո պաշտպանեսցես, յանձանձիւ ես . եթէ վհատելոյս դարման մատուցես, կերակրիչ ես . եթէ զանգէտս պարարեսցես, վարդապետ ես . եթէ զգիմեալս առ քեզ ընկալցիս, ապաւէն ես :

Գ. Եւ արդ-քո են այսօրիկ, տէր ողորմութե՛ն, ոչ միայն գրեալ, այլ կատարեալ և գլխաւորեալ, նախնի նահատակդ համբերութե՛ վկայից, որ վասն իմոյ փրկութե՛ հանդիսացար զօրապէս յառպարիսի ճակատուն, զի կակղեսցես զկարծր բռնութի՛ մարմնոյս գողողութե՛ վարժամաբ կրթութեան չարչարանացն վտանգի . և յանպարտակիրդ մարմին չափեալ ըզբռնութե՛ս մերուով զտաժանականն տաղնապ տուժի, զի զգլթութի՛դ որ առ մեզ՝ արդեամբք ցուցցես 'ի քեզ օրինակեալ, օրհնեալ յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆՆ ԵՒԹԱՆԱՄՆԵՐՈՐԴ ԵՒԹՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի:

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՑԻՑ
ԽՕՍԲ ԸՆԴ ԱՍՑՈՒԾՈՑ

Ա. Եւքանղի օր է օրհնաբանեալ և լուսանորոգ կշռութեան երկուց ընտրութեանց արարածոցս սասանութեանց՝ յեղանակելոյ յայլ իմն հուծի երկնականցաղ անփոխադրելի, ամբարձելոցն խոնարհութե և կործանելոցս վերբերութե, սարսափելի Ուրբաթու մեծի Պատեքիս, յորում եկն եհաս ժամ բարեպատեհ գրել ինձ զայս նուազ ձայնի հեծութեան զուարճախառն երկիրդ և, ահա ըղձալի համարիմ ասել աստանօր 'ի քոյոց այտի՝ զոր ընդ իմ կրեցեր, անձ բոլորից:

Բ. Վացեր յատենի քումստեղծուածոյն իմովս կերպիւ, ոչ խօսեցար տուիչք բանի, ոչ բարբառեցար հաստիչք լեզուի, ոչ ձայն արձակեցեր սասանիչք երկրի, ոչ մոնչեցեր ամենազգեցիկ փողդ մեծութե, ոչ երախտեօքն քո յանդիմանեցեր և ոչ չարեօք նոցին ըմբերանեցեր, ոչ մատնեցեր ամօթոյ զմատնիչսն զքեզ տանջանաց մահու, ոչ 'ի կապելն զքեզ դիմադարձեցեր և ոչ յապտակելն դժուարեցար, ոչ 'ի թքնուին թշնամանեցեր և ոչ ընդ կոփելն երեք խռովեցար, ոչ ընդ կատակելն սրբամտեցար և ոչ ընդ խաղ արկանելն երեսս փոխեցեր: Ս' երկացուցին զզգեստ պատմուճանին իբրև 'ի տկարէ, և դարձեալ ագուցին իբր անփրկանաւոր ըմբռնեցելոյ: Եւթէ ոչ էր արբեալ կրկնակի քացախ զանգեալ ընդ լեզւոյ, ոչ էր հեղեալ մաղձն իմ մթերեալ նախնի դառնուեն. ճաշակեաց վշա տութիւ և արգել անդէն տարակուսանօք, առին մոլեգնաբար և դարձեալ մատուցին անպատկառապէս: Վանիւ հարուածոց յետին անարգութե 'ի մէջ խառնիճաղանջն ամբոխի դատապարտեցին, ծուռը

կրկնեցին նախատանաց և պսակ եղին արհամարհութեան :

Գ. Ոչ ետուն հանգիստ կենդանարարիդ , եթէ ոչ զգործի մահուն կրել քեզ պատրաստեցին . ընկալար իբր երկայնամիտ , առեր իբրեւ զհեզ , բարձեր որպէս համբերող , ըստանձնեալ իբր զպարտական զփայտն վշտաց . որպէս զծաղիկ շուշանաց հովտաց՝ ուսով բերեալ զգէնն կենաց , զի յարհաւրաց գիշերայնոց զհրակերտս գահաւորակս մարմնեղէն գոյութեանս պահպանեցէ՝ ի դատապարտութեանն վայրի իբր՝ ի խրախճան խնձոյից : Հանին արտաքս իբր զողջակէզ . կախեցին իբր զխոյն Սաբեկայ ձգեալ զեղջերացն , տարածեցին ի սեղան խաչին իբր զպատարագ , բեւեռեցին որպէս չարագործ , պնդեցին իբր զապտամբ , զխաղաղուիդ երկնաւոր իբր զաւազակ , զանկապուտ մեծութիդ իբր զտառապեալ , զառ ի բրովքից պաշտեցեալդ իբր զքամահեալ , զսահմանդ կենաց իբր զարժանաւոր սատակման մահու , զաւետարանիս նկարիչ իբր զհայհոյիչ օրինին , զտէր և զկատարումն մարգարէից իբր զհամառօտիչ գրեցելոցն , զճառագայթդ փառաց և զկնիք անքնին խորհրդոցդ հօր իբր զներհակ ծնողիդ կամաց , զօրհնեալդ իսկապէս իբր զտարագրեալ , ըզկապոյ օրինին լուծիչդ իբր զայր ի նզովս գրեալ , զհուրդ ծախիչ իբր զհերքեալ իմն կալանաւոր , զահաւորդ երկնի և երկրի իբր զհաւաստի պատժաւոր , զի լոյս անմատոյց ծածկեալդ իբր զհողածին ըմբռնեալ :

Դ. Ո՛վ քաղցրուիդ և երկայնամիտ բարերարութիդ ողորմածիդ գթութե , որ վասն ապախաւոր և անօրինեալ ծառայիս տէրդ բոլորից զայս ամենայն կամաւորապէս և հաւանողական հաճութե՞ կատարեալ մարմնոյդ միռե՞ ի քեզ ընկալար , և մինչև ի քնարան շիրմին տապանի անպակաս ի լուութե ամբողջ նոյնութե անքնին՝ զնոյն կրեալ նախատինս անձառ համբերուն , յարեար կենդանի ինքնիշխան բարձրութե լուսոյ , անուազ մարմնով և անթերի անութեամբ : () Բհնեալ փառօք , գովեալ գթութե , բարեբանեալ միշտ ողորմութե , յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ԵՒԹԱՆԱՄՆԵՐՈՐԴ ՈՒԹԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՑԻՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԵՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Եւ արդ անկեալ յերեսս հողանիւթ կերպիւս, 'ի վայր խոնարհեալ ծնրադրական երկրպագութիւն, զբարեգործիդ ողորմածութե գկննդանարար ոտս համբուրեմ, զայս օրինակ մաղթանաց մեծիդ ընծայեցուցեալ :

Բ. Եւ չեմ գրեզ, միայն խնամակալ, մարդասէր, գթած, կեցուցիչ, հզօր, այցելու, պաշտպան, մի ունայնասցի վաստակք աշխատուէ փրկականդ կրից մարդացելոյդ վասն իմաց, մի սոսկ եղիցի քրտանցն կաթուած խառնեցեալ արեամբ 'ի մատնութեանն աւուր գիշերին . մի լիցի ստուերացեալ լուսոյդ երախտիս, զոր ձրի և առանց փրկանաց թշուառացելումս ինձ պարգեւեցեր . մի ջնջեսցին շնորհացդ աւետիս, զոր կողից քոց կայլակք նորոգեցին . մի անշահ եղիցին կրիցդ պտուղք, զոր կարօտութես իմում մատուցեր . մի պարծեսցի բանսարկուն վանեալ՝ զքո ստացեալս իւրացուցանել . ահա յաղթեացես կամօք քո՝ ըղձից չարին, վերստին ապշեսցի միանգամ զարհուրեալն, կրկին պարտեսցի 'ի սպառնալեցեալն . մի անխայեր զազատարարդ քո բան, որ զստեղծեալք քեզ ընծայեալ՝ վերստին առ քեզ դարձուցանէ : () անձառն արարեր բարերարութի յանախնկալ ժամուն յուսահատուէ, յորժամ բնաւ իսկ կտրեալ և օտարացեալ էր կենդանութեն շարժողութի . մեռար անմահդ և զմահացեալս նորոգեցեր . եթէ գկանոն համաձեւութե օրինին փոխեցեր, արդ զգիւրիմն և զհեշտականն և զևս հնարաւորն մի արգելցես, սկզբնաձիր ողորմածութե բարեգութ օրհնեալ և երկայնամիտ թագաւոր : Եւ քեա բանիւդ ամենազօրաւ, որ զգոյութի լուսոյն ստեղծեր

ի նախնուսմն աւուր, և վաղվաղակի փոփոխեալ գըտայց ՚ի լաւ անդր. և փոխանակ զի ես ոչ խնդրեցի հետեւել լուսոյդ, դու ելցես ինձ յայց՝ ճառագայթ ծագման հայրենի կերպիդ, և կոչեցայց առաջի քո ծառայս փնասապարտ՝ ողորմեալ չնորհեալ առ ՚ի քէն. ոչ է ժամանակ յերկարաձգութե առ ՚ի ըզպարտմն հատուցանել, ահա չնորհեա ինձ տառապելոյս զերեսս քո՝ լոյսդ ՚ի խաւարի սրտից վհատելոց : Արգել և կնքեա զընթացմունս ելիցն, որ միշտ զեղուն բարիքն հոսեալ ՚ի յուշոյս իմ տեսութէ. պահեա ինձ զչնորհ ամենապայծառ գանձուցդ մնացականաց, որով պատուական գտեալ՝ քո անուանեցայց, պաշտպանեալ ՚ի քէն, անսահման բարի :

Գ. Ահա ողորմեա ինձ, գթած, աղաչեմ գքեզ ողորմեա ինձ, հօօր, կրկին ողորմեա : Սի փոխարկեր երկունս ցաւոց ընդ չարեաց իմոց, բարիդ ամենեւին. մի բառնար ՚ի վտանգելոյս զառ ՚ի քէն պարգեւեալդ չնորհ, մի կապտեր զփչումն ամէնօրհնեալդ հոգւոյ, մի լուծաներ զխնկեալ զկնիք արքունական պատկերիդ : Սի յայտնեցին փուշք մեղանացս ՚ի սրբուհի մտացս. մի խզեր զկապ միուլթէ զընդ քեզ սիրոյն պնդութեան, մի մերժեցես զարուեստ զօրութե լեզուոյս յարմարուէ, մի պակասեցուցաներ զաջողուած աջոյս առ ՚ի զլուսոյդ մասունս բաշխել : Սի գրեր ՚ի դպրութեան կենաց մատենիդ զմահուն պարտիս, մի պահեր, մի ինձ համարիր, մի յիշեցուցաներ, մի ամաչեցուցաներ, մինախատեր, մի ոտն հարկաներ, մի արձանացուցաներ զմեղկութեցն, մի ամբարեր զկորստեանցն, մի իբր գտեալ իմն ամբաստաներ : Սի յարուցես ընդ իս զծառն անիծից, մի արձակեր ՚ի յիս զսաղարթ փնասուցն, մի ընծիւղեր զծաղիկ մեղացս, մի բերցես ընդ առաջ զնամակ պարտուցս, մի արտաբերեր զէութի պողոյն : Սի թուեցես ՚ի ճիւղս երկրաստեղծ մատանցդ զգիւտս գործոցս, մի մատուցես բան ընդդէմ ահեղ զանօրէնուհի իմ յիշատակել, մի մատնեցես իմոցս կամաց զաւանդս հոգւոյս վարել ՚ի գերութե, մի աստէն զիս փառաւորեր՝ զի անտանօր դատապարտեցես, մի նուազութի այսր անցաւորի

յաւելտեանական բարիան տուածեր, մի 'ի սակաւում՝ այսմ ժամանակի զանվախճանելի զգառան չափեր, մի ընդ հովտիս վշտաց հեծուծեան զանախտական զկեանսդ գրաւեր, մի ընդ ստուերի այսր մթուծեան զանճառելիդ լոյս փոխանակեր, մի գերասանակ մըտացս լքցես՝ ըստ արտուղի հետս հետեւել, մի զկաւմուրջ կենցաղոյս գրեցես ինձ հանգստեան բաւականութիւն. մի զհովիտ հանճարոյս ստուերական պահեր 'ի հանդերձեալսն ինձ հրապարակել: Եթէ ամբարեւ զառանց համարոյ գործոցս իմ չարիս, մեռայց կենդանւոյն. եթէ շտեմարանես 'ի սրտի, աստըստին կիզեալանբոցայրեցայց. եթէ քննեսցես զանօրէնութիւն, առանց յանդիման քեզ լինելոյ 'ի սպառհալեցայց. եթէ տնկակից ինձ թողցես զմեղմն, 'ի նոսին վատնեալ մաշեցայց:

Դ. Ի կնարկեա, միշտգորեղ ամենակարող, փախնուլ չարութեցս որչիս, զի բարիդ քո եկեալ փոխանորդեսցէ. հրամայեա, գթած, խնամակալ, գովեալ, լոյս անշիջանելի, զօրութեամբ անսահմանելեալ, զինոր հաստատեսցի գոյաւի բնութեւ մարմնեղէն յարկի անդամոցս. յորում հանգուցեալ անլքանելի բնակեսցես բազմեալ ախորժ տենչանօք՝ միութեւ հոգւոյս իմ ընդ քեզ. զապականութի մեղացս մերժեալ 'ի սպառ. յանարատութի զիս պատրաստեսցես ամենակեցոյց թագաւոր անմահ տէր (Իս ԿԶ, օրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

ԲԱՆ ԵԻԹԱՆԱՄՆԵՐՈՐԴ ԻՆՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծուծեան նորին հսկողի առ. նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՑԻՑ
ԽՕՍԲ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. ԵՆԻԱ տէր, տէր գթութեանց, սիրող իրաւանց, ասժ ճշմարիտ. նայեա վերստին 'ի բնութեանս կերպարան միշտ սխալական. զննեա ինձ

դարձեալ զամենին թաց տարածմունս ելից արեանս չարժողութե . բժշկապէս մատիր տեսանել, զի մարդ եմ հաստատեալ մոռք խակութե թերի խորհրդոյ յայն ինչ, զոր դու իսկ վկայեցեր տեսողդ ոչէից՝ միայն դու անմասն ստուէ խաւարի : Եւս իրաւունս է գրել ինձ ընդ մեղուցեալսն մարդկօրէն վրիպանաց սխալմամբ պարտեալ կրկին իբր գերկրածին մահացու մարմին, քան բանիդ քում սուտ երևել . քանզի արդարեւ գիտակ իսկ ես, թէ չար է արարն և ընդաբոյս չարութիւն մեր, և ոչ փոփոխին խորհուրդք մեր յաւիտեան, ըստ հոգեհանձար իմաստնոյն կանխագեկոյց առակի :

Բ . (Թ) Եթե Լացո զսատկութիւն տանջանացն, որ պատրաստեալ և մնայ ինձ՝ արկանել զորդիս գեհէնին զարդ մահուն յաւիտենականի . բարձ զամօթոյս պարտիս, որ պահեալ է յայտնել թշուառականիս յետին ատենին յանդիմանութեան : Խորատ խաղաղութե յառաջապարգև ողորմութիւն քո ընծայեցո . զի մի անտանելիքն ահաւորութեան՝ ի ցոյցս ինձ եկեալ կերպարանեսցին, անյոյս ապշութիւն ընդ կենաց զղջման առաջի կարգեալ, դատաստանն ահաւոր, անկաշառ և անխաբելի դատաւորն, ամօթն սոսկալի, կշտամբանքն սարսափելի, յանդիմանութիւն անփախելի, տագնապն անձողոպրելի, պակուցումն անխրախուսելի, դողումն անվճարելի, լալումն անսփոփելի, կրճումն ատամանցն անբժշկելի, ապականութիւն անողջանալի, անէծքն սարսափելի անծային քո բանիդ, փակումն գլխոյն և արգելումն ողորմութեանն : Եւ ընդ գալարելն երկնի և ընդ երկրի դողդեմն ընդ կարծրութիւն յատակիս, ըստ կուտակելոյ կոհակաց խռովութե ծովու իբր փախստեան կերպ ցուցանելով, մի զմիւյ հետս խափանեն կոտեալ յերկոցունց . և տատանեալ սաղանեալ լայնատարած գետնոյս թանձրութե՝ ի հիմանց անտի, ընդ ուժգնակի բախման թնդելոյ ներքնային խորոց հարթէ զլերինս, և հալեալ հոգեհիւս բնութիւն վիմաց և ամենայն տարերաց գոյից . այլայլն երկինք յանէղծ փոփոխութիւն, և յեղանակին արարածք տարերօք իւրովք ի նորոգ նմանութի : Եւ անծկունք գոր-

ծոցս հրապարակին և աներևոյթ Կրից մեր յայտնին . վարք Կրօնից ներգործեցելոց 'ի մարմինս մեր նկարին . Թագաւորն երկնից յատենի նստի, վճիռ հատուցմանն 'ի ձեռին իւրում : Նա վայ ինձ եւթնիցս անգամ կրկին եղկուեալ, բստ չափոյ կշռուեալ այր համարոյ, որ զանբաւութիս թուոց պարագրէ :

Օ ի՞նչ գործեցից ողբալիս հոգի յայնմ մեծի աւուր վտանգի . քանզի սաստիկ է յիշատակն իսկ յառաջեալ քան զհանդիպումն . զոր ոմն մարգարէ զօրինակին նմանութիւն 'ի դէմս բերելով, զձեպ տագնապի անգերծ փախստեանն նշանակէ ասելովն . զոր օրինակ եթէ փախնուցու որ 'ի ձեռաց առիւծու և պատահեսցէ նմա արջ, և փախնուցու յերեսաց արջոյն և մտանիցէ 'ի տուն և յեցուցէ զձեռն իւր 'ի յորմ, և խածանիցէ զնա օձ . և դարձեալ կրկին սաստկացուցանէ առ նոյն կերպարան իրի զտեսիլն քստմնելի . ո՞չ ապաքէն, ասէ, խաւար է օր ասն, օր խաւարոյ և մթոյ, օր ամպոյ և մառախոյ :

Գ . Յորժամ հրեշտակն պահպանողական կենակից հզօր ոստիկան իրաւամբք ամբաստանեսցէ, և հատուցանողն ահաւոր արդարութեալ յանդիմանեսցէ . սպասաւորք Թագաւորին առանց ինայելոյ խուճապեն, զոմանս 'ի կեանս հրաւիրեն և զոմանս յամթն դատապարտեն . կիսոց դէմն լցեալ ծագուցանեն, և ինձ ահարկուս և քստմնելիս երեւցուցանեն . ոմանց պսակս լուսապաճոյճս մատուցանեն, և այլոց կորուստ մահուս բողբեն . արդարոցն ձայն աւետեաց, և ինձ գոյժ անվախճան վշտաց : Յորժամ առ բարին՝ մահուս յաղթուի 'ի սպառ մեռանի, և ինձ չարագործիս կրկին յարակայի . ուր դրանն բախել ոչ ինչ ազդիցէ, վճար եղեալ զթուեմն առ իս : Յորժամ դարութիւնք հրաշքն զարմանալեաց, որ են ծածկեալքն յայժմուցս հասարակաց վարուցն տեսակք մարդկային բնութես գործոց . յաղագս որոյ եղեն գոյութեք նմ էից, յիւրաքանկւր մարմինս անպակաս գրութեք իսկոյն երեւին . և խորութեք անճառիցն կնքեցելոց յիմաստից աստեացս առաջի աչաց մերոց կերպարանին : Ուր այժմ շահավաճառութիւնք ողբոց և արտասուաց

գերկինս գրաւեն, և անդ իբր զապաժաման ընդունայնութիք արհամարհեալք լբանին . հառաչմունք հեծուլթե ոչ կանխաւ աստի առաքեալ, չէ երբէք գտանել անդէն . ողորմութիք ճշդով սերմանեալ, ոչ պայծառ վառմամբ գնան առաջի : Ուր տապանն նախայանցիցն և կտակարանն տիրանարգիցն և նշանն ահաւոր այժմուցս՝ յանդիման եղեալ մեծաձայնս դատախազեն . յորում սոսկալի վայրի ոմն զուխտն կցորդուեն հայրենի և ոմն զխորանն վկայութե անտեսիցն և ոմն զարիւն մեծին այլ ամբաստան իմն իրաւացի առաջի իմ տարածանեն : () տան ջանարանն բազմապատիկս անձամբ անձին անտէն իսկ պատրաստեցի, զիարդ միութարեցայց համառօտեալս յուսոյ . զի եթէ զօրքն լուսոյ՝ դատուք արդարոցն, որ փառաւորեալքն են երանութեք, սարսեն դողալով, ոչ բաւեն բերել զահաւոր տեսիլ երեսաց մեծ դատաստանին, ես եղկելիս՝ աւանդակորոյս սատակման որդիս ուր երեւցայց . որ ոչ միայն չեմ պսակելոց, այլ և պատուհասն իմ անտանելի և կորուստն անսպառելի :

Դ. Եւ արագեա, ամենապարզե զօրութի անձաւ, ձեռն փրկութե 'ի կորուստ գերելոյս . զի օգնեալ 'ի քէն՝ դարձայց միւսանգամ 'ի դրանց դժոխաց, ամենապատրաստ հանդերձեալ ամենեկին անվտանգելի պրծեալ 'ի պատժոց . աստանօր տեսեալ մտացս իմաստիւ զապագայիցն դիպուածս, բաւակա նացեալ 'ի լուր երկիւղին 'ի տագնապէ տանջանաց՝ ահին համբաւով, կամօք քո բարեաց զերծեալ ապրեցայց . և մի մատնեցայց կորեանցն առիւծուց, որբ ինդրեն 'ի քէն գիտ 'ի կերակուր՝ ծախելատաւամբքն գազանութե . զի զորովայն մահուն լցուցեալ՝ զաւտուստ պարարեալս անդ ձգեալ հալեն, ուր անապաւ պահի մնացուած մթերիցն 'ի ծախումն յաւիտենից : () ի դու միայն բաւես կորզել 'ի ժանեաց ուստակման 'ի կեանս և յերանուի, բնաւից ապաւեն թաղաւոր լուսոյ տէր : ՅԵՄ, օրհնեալ յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՈՒԹՄՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՏԻՑ
ԽՕՍԲ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Եւ արդ 'ի վերայ այսքանեաց յուսահա-
տութեանց և ահարկու սրտաբեկութեանց, պակու-
ցանողական սաստկութեց անձային բարկուեց, տագ-
նապեալ ոգւով թախծուե 'ի սպառ, ազաչեմ ըզ-
քեզ Կը անձածին . հրեշտակ 'ի մարդկանէ, մարմ-
նատեսիլ քերովքէ, երկնաւոր արքայուհի, ան-
խառն իբրև զօդ, մաքուր որպէս լոյս, անշաղախ
ըստ նմանութե պատկերի արուեսկին բարձրութե,
գերազանց քան զընակութի անկոխելին սրբութեց,
երանաւոր խոստմանն տեղի, Եւ դեմ չնշական, ծառ-
կենացն անմահից բոցեղէն սրոյն պարունակեալ, 'ի
բարձրեամբ հօրէ զօրացեալ և հովանացեալ, հան-
գտտեամբ հոգւոյն հանդերձեալ և մաքրագործեալ,
ընակութե՞ որդւոյն յարգարեալ և տաղաւարեալ .
միածինն հօր և քեզ անդրանիկ, որդի քո ծնըն-
դեամբ և տէր արարչութե՞ . ընդ անաղտ մաքրու-
թեդ և անբիծ բարի, ընդ անարատ սրբութեդ և
խնամակալ բարեխօս : Եւ կալ զմաղթանս այսր աղեր-
սանաց քու մղաւանողիս, և մատո ընծայեա ընդ
սմին խառնեալ զբանն իմ նախնի մեծիդ ներբողի
'ի քոյդ պաղատանս . հիւսեա միացո զմեղուցելոյս
դառն հեծուի ընդ քու մդ երջանիկ և խնկաւորեալ
հայցուածոց, տունկդ կենաց պողոյն սրհնութե . զի
'ի քէն միշտ օգնեալ և բարեգործեալ, և 'ի մաքրա-
կան քո ծնելութիդ ապաւինեալ և լուսաւորեալ,
կեցից Վ՛շի որդւոյ քոյ և ան :

Բ. () Ժանդակեա թեոցդ աղօթիւք, խոստովա-
նեալ մայրդ կենդանեաց, և ելիցն իմ յերկրէս հով
տէ, առանց լկանաց հետեւ 'ի կեանս օթեվանացդ
պատրաստուե . զի թեթեասցի կատարածն իմ ինձ
ծանրացելոյս անօրէնուի : Եւ րացես տօն ինձ բերկ-

ըուծէ զօրն իմ տագնապի, որջացուցիչ երկանցն
 Լուայի . բարեխօսեա ինդրեա աղաչեա, զի ըստ ան
 ճառելի մաքրութեանդ և ահա զբանիդ հաւատամ
 զընդունելութի : Արտասուօք օգնեա վտանգեցե-
 լոյս , գովեալդ 'ի կանայս . ծունր խոնարհեցո առ իմ
 հաշտուի , ծնողդ նայ . ընդ իմում թշուառիս հոգա,
 խորան բարձրելոյն . ձեռն տուր անկելոյս , տաճար
 երկնային . փառաւորեա զորդիդ քո 'ի քեզ' անօ-
 ղէն ինձ հրաշագործել քաւութի և ողորմուի , աղա-
 խին նայ և մայր . բարձրասցի պատիւ քո ինե և
 ցուցի փրկութի իմ քե :

Գ . Լութ զիս գտցես՝ տիրամայր , թէ ինձ ողոր-
 մեսցիս՝ սրբուհի , թէ զկորուսեալս շահեսցիս՝ ան
 արատ , թէ զհարթուցեալս յանձանձեսցես՝ եր-
 ջանիկ , թէ զամաչեցեալս յառաջ մատուցես՝ բա-
 րեշնորհ , թէ յուսահատելոյս ինձ միջնորդեսցես՝
 միշտ սբ կոյս , թէ զմերժեալս ընտանեցուցես՝ մե-
 ծարեալդ նայ , թէ յիս ցուցցես զգթածութիւն՝
 լուծիչդ անիծից , թէ զժփեալս հաստատեսցես՝
 հանգիստ , թէ 'ի խռովութեանցս յուզմանց փո-
 խեսցես զիս՝ խաղաղարար , թէ վրիպելոյս ինձ հնա-
 րաւորեսցես՝ գովեալ , թէ վասն իմ մտցես 'ի հան-
 դէս՝ մահու նահանջից , թէ զգառնութիս իմ անու-
 շեսցես՝ քաղցրութի , թէ զբաժանմանն իմ խտրոց
 քակտեսցես՝ հաշտութիւն , թէ զանմաքրութիս իմ
 բարձցես՝ եղծման ընդոտնից , թէ զմատնեալս մահու
 փրկեսցես՝ կենդանի լոյս , թէ զլալեացս ձայն հատ-
 ցես՝ բերկրութի , թէ զխորտակեալս կազդուրես-
 ցես՝ դեղ կենաց , թէ 'ի կործանեալս յիս ակնար-
 կեսցես՝ հոգեւից , թէ ողորմուի՝ ինձ պատահեսցես՝
 կտակ նուիրեալ : () Երհնեալդ միայն 'ի շրթունս ան
 բիծս լեզուաց երջանկաց , ահա կաթիլ մի կաթին
 քումդ կուսութե յանձն իմ անձրեւեալ՝ կենաց ինձ
 զօրէ , մայրդ բարձրելոյ նոն : Յի արարչին երկնի և
 բնաւին երկրի , զոր անձառապէս ծնար բուսանդակ
 մարմնոյն և համայն անութիւնն , որ փառաւորեալն
 է ընդ հօր և հոգւոյն սրբոյ էութիւն և անքննութի մե-
 րոյն բնութիւն միացելով , ամենայն և յամենայնում ,
 մի յարորդութիւն . նմա փառք յաւիտենից յաւի-
 տեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՌԻԹԱՆԵՐՈՐԴ ԱՌԱՋՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍԲ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Ինչ անծածնին մաղթանաց՝ ահա և զվեր-
նոցն անմահ հրեշտակացն լուսակերպից զաղերս հայ-
ցուածոց, որ վասն իմ գոչեն առանց լռելոյ հանա-
պազորդեան արգահատութեամբ մաքուր բերանոց,
ընկալ բարեգութ. որք են բարիք բարեգործեալք
'ի բարերարէդ անկիրթք չարեաց, հաստեալք յա-
մէնիշխան հրամանաց էիդ, զօրուիք հզօրք ակնար-
կութե բարձրելոյդ, սիբ, մաքուրք, անարատք, օրհ-
նեալք, վայելչականք, յաղթողք և անպարտելիք,
և ըստ ընթացից տեսութե մտաց արագունք:

Բ. Որք և պտղակորոյս տնկոյ թղենւոյն եռամեանն
դատարկութիւն, որ զմեաւ յաւիտեանս պարունակէ
ժամանակն՝ զանցեալն ընդ ներկայիս և ընդ ա-
պառնւոյն, յամայր յամբութիւն յերկարաձգելոյ,
յայգի աշխարհիս արմատացելոյ, սին սաղարթիւն
պաճուճելոյ՝ զրկեալ 'ի պտղոց, որ է ճշգրիտ պատ-
կեր թշուառ մարդկութեւ, սոքա բարեխօսք, հան-
դերձիչք, այլ և խնամակալք. որ դեգերին հանա-
պազ առ մեզ՝ ընդ մերում կրիցս կարեկցելով, բա-
րեմասնութեւ մեր սպասեն. և յաւիտեանականն կեն-
դանութիւն փրկուեն մեր աղօթեն՝ զայս բան ասելով,
զգործս ձեռաց քոց մի անտես առնել: Վրանգի ար-
դարեւ մեր են այս աղաչանք 'ի բարերարէդ նոյ վասն
մեր կարգեալ առ նոսա. զի նոքա բանիւ են ստեղ-
ծեալ, և մեք ձեռօք ներգործեալ: Որք և գալոց են
ընդ միածնիդ վկայք սոսկալի դատաստանին հատուց-
ման, ճշմարտաբան դատախազք յանցաւորութե երկ-
րայնոցս, յահաւորին ատենի յայտնիչք իրաւամբք
զմատակարարութիւն որ առ մեզ. որ և անտանօր կա-
րեկցեն ազդեալ հառաչմամբ զմշտանուէրն նուազ

ձայնի , ողորմեա՛ դու ստեղծեր , մի՛ կորուսաներ :

Գ. Եւրդ ընդ գոհաբանութե ձայնիցն խնդրուածոց անմահականացն վեհից՝ և՛ մեր հեծութիւն հռատեսցիս , բնաւից արարիչ , որ յաղթես գլխութիւնդ քո վերնոցն և ստորնայնոցս . քանզի քո է բարերարելոյ առ մեզ և առ նոսին : Եւրդ վասն բարեզարդութեան անախտականացն , հրաշատեսիլ հրակերպիցն , անշաղախ մաքրոցն , անմեղիցն , բոցանիւթիցն , հոգեղինացն և անվանելեացն , ամէնաճեցուն առաւելութեամբ ՚ի բարձրն ընտրականութի գերափայլ յաճախ գիտութիւն՝ անցուրտ ջերմութիւն ջեռուցանողը ինքնաբուն տապոյնն անսիրութե ըստ ինքեանց զմերս սառնասեր սրտիցս անբորբոք շիջումն , պոյրի անաղօտ ՚ի մեծախորհուրդ սրբումսեղանիս՝ որ ՚ի խորանիս , առանց նիրհելոյ և դանդաղանաց սպասել հրամանաց երանականաց կեցուցիչ կամաց ամենաստեղծիդ , քրովբէօրէն առաքելութիւն յած միացեալք անբաժանելի : Արք երկնաւոր պետութիւն են մեծք , և զինուորութիւն անբիծք , ահաւորք , երկնաւորիդ այ ազատագնեայ պաշտօնեայք , ՚ի յամպոյդ լուսոյ ցօղք նշուղից :

Դ. Արովք և ինձ մեղաւորիս հոգեղինի մարդասիրեսցես ողորմել , իսուս , աղաչանօքիմոյն հրեշտակի , դարձուցանելով զիս , տէր , ՚ի բարիդ քո հետս լուսոյ . զի զաւանդ հոգւոյս իմ պաշտպանուէ , զոր հաւատացեր նմին տեսչութե , զընկալեալն ՚ի քէն ՚ի կենցաղ աստեացս՝ ուրախութիւն սրտիւ յիս բերկրեալ , անմեղադրելի առ ՚ի քէն օրհնեալ խնդալից դիմաց զուարճութիւն քեզ , արքայ բարձրութե փառաց անհասից , ՚ի խրախճանս կենդանախումբս բերկրեցելոցն պարուց մատուցեալ ընծայեցուցէ , գոյնեալ ողորմած : Եւ քեզ անքնին ընդ հօր անհասի՝ թուակցութիւն հոգւոյդ անձառի վայելէ փառք պատիւ և երկրպագութի , յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ՈՒԹՄՆԵՐՈՐԻ ԵՐԿՐՈՐԴ

Վերստին յաւելած կրկին հեծութեան նորին հսկող
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ

ԽՕՍԳ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. ՏԻՐ անձ բարերար, բազմապարզե թա-
գաւոր, կենաց պատսպարան, լուսոյ կերպարան,
լայնատարր հանգստարան. որ յաղագս մեղուցելոյս
եկեալ մարմնացար, գործեցեր զանպատումսն և
հանդերձեցեր զհրաշալիսն, մինչև կատարեցեր զա-
ռեցեալն ընդ ամենալիւր անծութեղ:

Բ. Ի՛նչ վասն առաքելոցն սքեց յերկնաստեղծ քո
ձեռացդ ձեռնադրելոց և հոգւովդ սրբով օծելոց,
զորոց զգովեալն արժանաւորութե ըստ իմում կա-
րի՝ առ ՚ի փառս քո, տէր ամենայնի, յայլում բանի
պաշտեցի, և ինձ ողորմեսցիս յիշատակաւ սիրոյ նո-
ցին ընտրութեան: Շաւիղ ինձ ելից նոքօք հան-
դերձեսցես յերանուին փափաքելի. ձայն բարի հո-
վուութե նոցին ՚ի յողջոյն ինձ կենաց քաղցր լուի-
ցի: Ս՝անն կալայց ՚ի յանեղծութի փրկութե տօ-
նեցեալ յուսոյն՝ ընդ առաջնորդացն կենաց, սկըզ-
բնաշնորհիցն պատուոյս, փառաւորեալն դասուց,
գետոցն բանականաց, աւետարանչացն բարձանց, իշ-
խանացն պանծալեաց, լուսապայծառ թագիւ պճնե-
լոցն, ՚ի զարդ անկապուտ զօրութե շնորհին պայծա-
ռացելոց, իւզոփն զուարթութե տիրական լուսոյն
կատարելոց:

Գ. Ի՛նչ աշակերտաց մեծիդ հրամանի բարձրեալդ
այ Վճի՛ և մարտիրոսացն ընտրելոց նահատակուք,
որք մահացու և վշտաչարչարն մարմնով, վտանգա-
ւոր և ամենակիրն անդամօք, երկրաւորական և հո-
ղազանդուածն բնութեամբ մարտուցեալ ընդ տարր
գոյից ամենայն նիւթից՝ պօսկեցան բարձրացան և
կենդանացան հոգեպէս. արիաբար ելեալք ՚ի յերկ-
րէ, ըստ մարգարէին, վկայք ճշմարիտք ամենա-

փորձն մահու, իմանալեացն անտեսիցն և ծածկելոց աներկբայ բարեացն յուսով տեսելոցն աստէն նկա տիչք . աշակերտք առաքելոցն և չարչարակիցք նույնն . որ հաւասարեալ գործովք ընդ նոսին , կատարեալ լըմամբ անպակասելեաւ պարեն 'ի խրախճանս անկէտն երանութե . որոց հաճոյական և ընդունական մաղթանօք , արիւնընծայ վաստականուէր քրտնակնդրուկ աղերսիցն յարգմամբ՝ ընկալ զիս նորոգ ըստ նոցին մասին անեղծ փրկութի 'ի քեզ արձանացեալ :

Դ . Ինդ խաղացեալն հուրը և սուսերը արեամբ ներկելոցն , և ճգնաւորացն սքջ հարցն միանձանց և քեզ հետեւելոցն , որդի այ , անպարտելի քաջութի և անպատիր զգաստութեամբ , ընդ գծնեայ գոռողի մարմնոյս բռնութե արիապէս մարտուցեալ , սովմբ վանեցին զանմարմինն Իւելիար . և մշտամարտ հանդիսիւ յասպարիսի կենցաղոյս առանց զգուանաց ծանրաբեռնութեան 'ի լայնածաւալ ծփանաց աշխարհիս ծովու տապանակաւ մարմնոյս թանձրութե ըզթեթեութի հոգւոցն թուցեալ՝ ի նաւահանգիստն կենաց հասին . և իբր սիրողք վերնում վիճակին առանց յետնոցն մտածութե , զթագն յաղթութեան համարձակապէս պայծառ ճոխուիլ պճնեալ իսկապէս 'ի գլուխ կապեցին . վասն նոցին արժանաւոր մաղթանաց և նուիրական հայցուածոց և զիս զմեզաւորս 'ի պատժականաց ընկալ ընդ նոսին :

Ե . Եւ ահա խառնեալ զանմաքուրս բան ընդ նախագրեալ երջանկացն փառատրական աղերսարկութի , որ վասն իմ գոչեն քեզ 'ի հաճութի , և ես ընդ նոսին իբր դառնութի եղեալ ընդ քաղցու , կամ տատասկ ընդ ողորկութե , տգեղութիւն ընդ վայելութեան և տիղմ ընդ գեղեցկութե մարգարտի , կամ հող ընդ յստակութե ոսկոյ , և կամ քարինս անարգս ընդ պայծառութեան արծաթոյ , բացասութի ընդ շշմարտութեան , կամ աւաղ ինչ առաջնաւոր ընդ կակղութե զանգուածոյ հացի . արդլուր , հզօր , հնարաւոր , գովեալ , զնոցայն վասն իմ և զիմ ընդ նոսին 'ի նոցին գովեստ , 'ի փրկութիւն իմ և 'ի փառս քո , ամենագուծ , բարերար , օրհ-

նեալ, երկայնամիտ, կարող, անքնին, անձառ, անեղծ և անստեղծ։ Ս'ո են պարզեք, քո են շնորհք . դու սկիզբն և պատճառ բարեաց ամենայնի : Այլ ես դատապարտիչ, այլ ազատիչ . ոչ ես կորուսիչ, այլ գտիչ . ոչ ես մահացուցիչ, այլ կեցուցիչ . ոչ ես տարագրիչ, այլ ժողովիչ . ոչ ես մատնիչ, այլ ապրեցուցիչ . ոչ ես ընկղմիչ, այլ վերածիչ . ոչ ես գլորիչ, այլ կանգնիչ . ոչ ես անիծիչ, այլ օրհնիչ . ոչ ես վրիժառու, այլ շնորհիչ . ոչ ես թշուառացուցիչ, այլ մխիթարիչ : Այլ եղծանես, այլ գրես . ոչ սասանես, այլ հաստատես . ոչ ոտն հարկանես, այլ սփռիես . ոչ պատճառս յօղես մահու, այլ հնարս խնդրես կենաց . ոչ ես 'ի կամս շարժեալ սատակման, այլ 'ի փրկութի ողորմութե : Այլ մոռանաս զայցելութի, ոչ քանես զբարի, ոչ արգելու զթութի, ոչ բերես վճիռ կորստեան, այլ կտակ ազատութեան : Այլ թշնամանիս յառատութեց, ոչ բամբասիս 'ի շնորհաց, ոչ հայհոյիս 'ի պարզեաց, ոչ նախատիս 'ի ձրի ձրից, ոչ անգոմնիս յերկայն մոտութեց, ոչ եպերիս 'ի ներութեց, ոչ բանսարկիս 'ի բարութեց, ոչ անպատուիս 'ի քաղցրութեց, ոչ քամահիս 'ի հեղուեց, ոչ առաքին այսոցիկ տրտնջ մունք, այլ անլուրի գոհաբանութիք : Իարձ զմեղս իմ, հզօր . լղծ զանէծս իմ, օրհնեալ . քաւեա ըզպարտիս իմ, ողորմած . ջնջեա զյանցանս իմ, գրթած . մատո մատն այցելութեան, և անդստին իսկ կատարեցայց . զի՞նչ քեզ, տէր, քան զսոսին զիւրաբոյն, և կամ զի՞նչ ինձ պարտաւորիս կարեւորաբոյն : Այլ կենդանագրեա, բարեխնամ, քոյինստեղծ պատկերիս փշումն կրկին 'ի շունչ նորոգման լուսաւորութե մաքրական շնորհի զամենամեղս ոգի պաշտպանեալ :

Զ. Ա'ի ածեր, ողորմած, ինձ օր տարաժամ 'ի համառօտս երբի՝ անթողակ ապաճեռնութե ընդ անկատար ուղին հետեւել, մի մատուցաներ բաժակ դառնութե 'ի ժամ ծարաւու . մի փակեր, գրթած, իմ հանդէպ զյաջողուած հոգեւոր օգտիս, և մի իբր յանկարծադէպ հինից ասպատակ գիշեր մահուն ինձ պատահեցէ . մի տապ տօթոյն յանպատրաստ

պահուն զարմատս հատեալ ցամաքեցուցէ, և մի լուսնական դիպուածք հասեալ գաղտնեօք ֆնասեսցեն, մի պահեացի ինձ սառն մեղացս, և մի հոսանք ուղիւց կենցաղոյս զիս ողողեսցեն : Այն հանգիստն մահ բերիցէ, և մի ննջումն 'ի սատակումն յառաջեսցէ . մի քունն ինձ կորուստ լիցի, և մի նիրհումն ապականութի գործեսցէ . մի վախճանն անյարմար 'ի վերայ իմ արշաւեսցէ, և մի շնչոյս վերարձակութիւն ըմբռնեալ 'ի խոնարհ լքցի :

Ե. Վառ ես տէր, դու գթած, դու բարերար, դու երկայնամիտ, դու ամենակարող, առ ամենայն բան անհասութեան անձառ զօրաւոր, բաւել փրկել կենագործել լուսաւորել, վերստին հաստատել, 'ի ժանեաց կերչաց գաղանաց և կամ յատամանց վիշապաց 'ի կեանս կորզել, 'ի խորոց անդնդոց 'ի լոյս բերկրութե ածել, և 'ի հեղձմանէ ծփանաց մեղաց ընդ արդարս երջանկաց փառօք բազմեցուցանել : Եւրոպայն ոգի քեզ ակնկալեալ յուսով սպասէ, կարօտեալ բուժիչ շնորհաց, եթէ երկնայինք և եթէ երկրաւորք, եթէ անկաճն մեղօք և եթէ ամբարձեալն արդարութե, եթէ տէր և եթէ ծառայ, եթէ տիկին և եթէ աղախին . և 'ի ձեռին քո է շունչ կենդանական բոլորեցուն : Եւ քեզ ընդ հօր և հոգւոյդ սնոյ փառք յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ՌԻԹՄԵՆԵՐՈՐԴԻ ԵՐՐՈՐԴԻ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԼՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. ԲԱՐՁՐԵԱԼ անքնին, զօրութիւն ահեղ, տէր արարածոց, Թագաւոր երկնի, ստեղծիչ հրեշտակաց, գոյարան մտաց, հաստիչ հրեղինաց, պետ բարի հոգւոց, աջ ապաւինութեան, անգորրութի հանգստեան, տեսարան լուսաւորութե, պայ-

ծառութի բերկրութե, ճանապարհ երանութեան, պատճառ կենդանութե, առիթ բանաւորութեան, փրկութի առանց չարութե, առաջնորդ խաղաղութե, պարիսպ ամրութե, պատուար պահպանութե, ցանկ բոցոյ մեծի օրհնութե, սահման անոխակալութե, յիշեալ յայսմ ողբերգութե մատենի բանիս խոստովանութե և զոր 'ի մարդկային ազնե թշնամիս մեր՝ 'ի բարի, և արա կատարեալ նոցին քաւութի և ողորմութի : Ս'ի բարկասցիս նոցա վասն իմ, տէր, իբրեւ զքեզ բամբասողաց՝ առ յաճախ սիրոյդ որ յիս, այլ որպէս զչարս կշտամբողաց և իրաւամբք նախատողաց՝ ներեալ յանցանաց նոցա : Լըւ արդ մատուցեալ երկաքանչիւրոցս առաջի քո, արդարադատ, ոմանք առ մեզ ֆնասակարագոյնք տակաւուք, թերեւ և յիրաւի բամբասելոցս, և ես առ քեզ, ամենապարզեւ, անթիւս և անկշռելիս բազմօրինակ ուխտադանցութիս :

Բ. Եւդ յիշեալ զքո մեծութիդ, տէր, նայեցեալ 'ի յիմն անարգութի. և ընդ խնդրելս իմ 'ի քէն բարի իմոցն ատելեաց, և դու առ քոյս ըստ քում մեծութեդ անճառելիս հրաշագործեսցես : Ս'ի սատակեսցես զիմն խաճանողն, այլ փոփոխեսցես. խլեալ զխոտանս բարս երկրաւորս, զբարիսն արմատացուցես և յիս և 'ի նոսին : Ս'անաւանդ զի դու լոյս ես և յոյս, և ես խաւար և յիմար. դու խկութե բարի գովելի, և ես համայնիւն չար ապիկար. դու տէր ստորիցս և երկնից, և ես անիշխան շնչոյս և հոգւոյս. դու բարձրեալ 'ի կարեաց զատեալ, և ես տաժանաւոր և վաճանգաւոր. դու 'ի վեր քան զկիրս երկրիս, և ես կաւ անարգութեան զարշուութե. դու ըստ մարգարէին մնաս յաւիտեան յանբաւ բարձրութե, և ես միշտ կորնչիմ ըստ նորին բանին. 'ի քեզ ոչ է մթութի կամ նենգութիւն, և ես բաւանդակն իսկ իցեմ՝ որ զաւանդն իմ ոչ պահիցեմ : Հան զիս 'ի բանտէս, արձակեալ 'ի կապանացս, զերծ 'ի շղթայիցս, փրկեալ 'ի խեղդմանէս, ազատեալ 'ի տագնապէս, քակտեալ 'ի յերկաթիցս, լոյծ 'ի պաշարմանցս, արտաքսեալ յերկմտութեցս, սփոփեալ 'ի տխրութեցս, հանգո 'ի նեղութեցս, փարաւ

տեա 'ի վշտացս, հանդարտեա 'ի խռովութեցս, ապաքինեա 'ի լալոյս, մերժեա 'ի հեծութեցս, հեռացո 'ի յողջոցս, կազդուրեա 'ի կականմանցս : Ընդ որմովութե և պարգեատու քաղցրութե, մի զգրաւեալս արեամբ հզորիդ անտես արարեալ ընդ վայր կորուսաներ . կանգնեա զհասեալս յափն մահու 'ի բազմավտանգ հիւանդութիս :

Գ. Ընդ բարդեցան կուտեցան շրջանակք ամացս ընդունայնութե, յորմէ հետէ յայտնեցեալ ցուցայ յոչպէտս երեւեալ, 'ի յանդաստանէ մօրն իմոյ սենեկի փուշս դժնկի մեղաց շառաւիղի . մի լինիր ինձ խայթոց խոցոտիչ՝ որպէս անդ տոհմին Յուդայի, և կամ զաւակին Իփրեմի : Եւ քանզի բուսուցեալ անկեցի յոգիս փոխանակ ցորենոյն բարեսերմութե խոտս խայթողականս ինքնաթոյնս ընդարմացուցիչս, ըստ գրոյն բանի՝ որ երէցն է քան զաւետիան, զհարդ ոչ կոչեցից զանձն իմ գարշելի անդաստան անիծաբեր փռովք մեղաց հեղձեալ : Եւ սերմանեցի արդարութի, ըստ բանին Ովսեայ, և զհարդ հնձեցից և ժողովեցից զկենաց պտուղն : Եւ կաւ ստիկք կուսութե անձինս մաքրութե, ըստ մարգարէին բանի՝ որ առ Խորայել, կարող ես տէր 'ի նոյնն հաստատել : Եւ անցի ընդարձակեցի ըստ մոլեկան բարուցն Յուդայի զանկողին կամացս՝ դիւացն հոմանեաց, 'ի ձեռս քո է ամփոփել զարձեալ 'ի նոյն զգաստութի : Եւ եւ մարմնապէսն կցորդութիւն ընդ տեսանողին անարատ գործեաց զպոռնիկն, իսկ դու փրկութի հոգեպէս միացեալ 'ի յիս՝ կրկին մաքրեսցես . եւ եւ արեգակնս այս անկենդան ստեղծեալ առ 'ի քէն երկրիս մատակարար, և զկարակումն մօրից ցամաքէ և զտհաս պտուղս հասուցանէ, իսկ ստացողդ ամենից հոգիդ այ ո՞րքան զօրեսցես զտիրմ չարեաց աղոյս և զթարախ պղծութե մեղաց մթերից իսկոյն սպառել : Եւ ամսն այսր կանխաւ իսկ ժամանեցի հայցել առ 'ի քէն բարի՝ ատելեացն իմոց 'ի կարգ այս բանի, զի զհերքեալ փնասակարս պարտուց մահու յամենախնամ աչաց հզորիդ մի մերժեսցես, օրհնեալ գթութիւն . արդ կենագործեա զիս զամենա մեղս անդամբ մարմնոյս ընդ բնութե հոգւոյս խոր-

հեւ միշտ զքոյսդ : Իսկ բարեգործացն խնդրել բարիս, բնութեան են օրէնք՝ անբռնադատ կրիցն յարակցապէս առ սոյն բերումն : Իւանդի արդարեւ առ միդ այդ պատուէր ամենայն հասակ զօրանայ, իսկ միւսոյդ երկրորդի առաջնովդ խնամով հանդիպել՝ անծականիդ է նմանութի . յաղաքս այսր իրի նախնի դասեցի զթնամեացն իմոց աղերսանս քան զերախտաւորացն բարիս :

Դ . Եւ արդ յիշեա զնոսա կրկին ընդ միոյ, որ 'ի քո անուն բարձրացեալ զանարժանս զիս ընկալան . և տուր նոցա, տէր ամենառատ բարերար և անոխակալ, վարձս արդարոյ և մարգարէի, թէ և ես յաւէտ թափուր իցեմ յարժանեաց, ըստ հաւատոց նոցա և առ յոյս նոցին ակնկալութեան, որ առ պարտաւոր գերիս ողջամիտ կամօք ակնարկեն, որպէս թէ 'ի մասանցդ քո կեցուցաց 'ի պահպանարան հոգւոյս ծածկութի լիով ունիցիմ : Եւ զպատժաւորս անամիտփելի 'ի քոց տեսութեանց և յանխաբելի 'ի յուղիղ կռութեց՝ քաղցր գթութիւնդ անսահմանելեալ մերձեցեալ առ իս մաքուր արասցես, անխայտառակելի պահելով 'ի տիեզերական յանդիմանութեն : Եւ որպէս շուք իմն վայելեալն զնել ախորժեն ինձ անարժանիս սիրելիքն քո վասն քո, նայեցեալ 'ի կրօնս զգեստուս բարեկերպութե, չգիտելով զքիծս գազտնեացն՝ երջանիկ կարդան եղկելոյս, և դու հնարաւոր ամենապարզ և օրհնեալ մարդասէր՝ առ բնաւս ողորմած, վասն ամենաթշուառիս հեծութե հաշտեաց ընդ նոսա ըստ հաւատոց նոցա . ընծայեալ նոցին մատո պարգեւեա զանեղծ մեծութիդ և զանթառամելի զպսակդ յահաւոր աւուրն յետնում հատուցմանն ամենափորձ ընտրուեն :

Ե . Օ ի դու ես գրաւ փրկուէ մեծութե անվատնելի և անծախս զանձուց ստրկիս և սովեցելոյս, 'ի վաճառ վերնային շահու օգտութե՝ բանիւդ որ 'ի քէն՝ յարգեալ ճոխանամք : Եւ առ ինձ սահման ջրոյ հանգստեան . արձանացո, անփոփոխ, պատրաստական վստահութի . կարգեա, օրհնաբանեալ, անկաղակարծ յուսոյ ամբողի, տուր, ամենախնամ դու անաչառ պաշտպանութի, սասանեցելոյս բարեաց

անդորրութիւն, տարակուսելոյս լուսոյ ապաւինուի, աշխարհելոյս մեծ երջանկութիւն, վճատելոյս կենաց օգնութիւն, լքելոյս անգայթադելի օժանդակութիւն, նահանջելոյս անսայթաք վերնթացութիւն : Օխ քո է բնաւդ և 'ի քէն է ամենայնդ, և 'ի ձեռն քո բաշխին հաւաստութիւնք պիտանացուաց համայնից կենաց . և քեզ վայելէ փառք յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ՈՒԹՄԵՆԵՐՈՐԴ ԶՈՐՐՈՐԴ

Վերադառնալով յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի
առ. նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԸՍՏՈՒԾՈՑ

Ա . ԵՔԱՅ երկնաւոր, թագաւոր բարձրեալ, տէր բոլորից, ամենից ակնկալութիւն, ստեղծող տեսականաց, հաստիչ իմանալեաց, պատճառ եղանութեց, կազմիչ հանդերձելոց, տուիչ լուսոյ, առիթ առաւօտու, պատրաստիչ վաղորդայնի, երեւցուցիչ երեկորի, տարրիչ խաւարի, արուեստաւոր բարեհնար, իմաստութե գործօնեայ, քաւարան օրհնեալ, հալիչ մեղանաց, հալածիչ ցաւոց, քակտիչ դառնութեց, պահպանարան հանգստեան, հնարք նիրհման, յարմարիչ քնոյ, պարգեւիչ ննջման, շնոյ յարակարգութիւն, զգայութե տեղութիւն, ցրիչ ցնորից, յեղանակիչ անրոց, փոխարկութիւն զարհուրմանց, պլայլութի տխրուեց, խափանիչ խիթմանց, ընդարձակիչ կարծեաց, համադրութի ծրփմանց, ահազնութի խարդախմանց, հարուածիչ դիւաց, փախուցիչ ախտից, ընկղմիչ գայթաղութեց :

Բ . Պաշտպանեալ երկնաստեղծ ձեռամբդ, զօրացո բարձրացեալ քո աշուղդ, ամբոփեա ամենակալութեօք, ծածկեա նծեան խնամօքդ, ամրացո վերականգուի վերնայնոցդ, շուրջանակի պարսպեա գումարտակօքդ անմահից, 'ի յամենուստ պարփակեա

կցորդուք հրեշտակացդ, վանեա զընդդիմամարտն իմ զինուորութք զուարթնոցդ, պատսպարեա զսասանեալս՝ անծածնիդ մաղթանօք, զբանակս անդրանկացդ բարեկարգեա ինձ պահապան : Բաց ընդ աչացս դիմաց և զմտացս իմ տեսանելիս, զգաստ արա ընդ ոգւոցս և զծանրաբեռն կրիցս դանդաղութի, վերացո տէր՝ ի զգայութեցս զմածեալս յի մարութի . բարձ, միայն բարեգործ, զպատրուակիս թանձրութի : Ինդ սկզբան բերմանս լուսոյ՝ զողորմութի քո ծագեա, ընդ ելից արեւուն՝ արդարութե արեգակնդ՝ ի յանձկութի սրտիս մոցէ . ճառագայթքո փառացդ՝ ի յիմաստիցս խորհրդանոց ջահեսցի . խաչիդ տեսառնագրութի ընդ շունչս և ընդ մարմինս համասփիռ տարածեսցի : () անձն առնեմ քեզ յաւուրս զքո յարմարեալ տաղաւարս պահպանաւ ոգւոյս՝ որ ի սմին : () ի դու ես անձնսն, առ ամենսն բաւական և յամենայնում բովանդակ, օրհնեալ յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՈՒԹՄՆԵՐՈՐԴ ԷԿԵԳԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ. նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՏԻՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԵՍՑՈՒԾՈՑ

Ա . Իսկ արդ վասն զի արթնականն մեր զուարթութիւն քեզ ննջումն իմն է համարեալ, իսկ ի խոր թմբութիւն լռելն՝ վասն ուղիղ հաւատոյն ի քեզ՝ անթարթափ բացութի աչաց, ուղղեա հոգւոյդ քո իմաստութեք զյաջողուած ձեռինս գործոյ ընդ հեծուէ ձայնիս մաղթանաց : () օրացո, տէր, ի հանդէս բարի չգնաւորական արի վաստակոյ, կցորդ լեր կարեացս տկարութեան, թեթեւ կացո զաշխատութեա այս սկիզբն . արագեա, միշտ կարող, զյառաջադրեալ ձեռակերտս, դիւրաւորս ընթացո ի յաւարտումն լրմանն : Ի վախճան իրին բերկրու-

ԹՔ զիս հաստ, ժաման կացուցես 'ի հանդիպումն յուսոյն, կցորդ լեր ուղւոյն ճանապարհիս ընթացից, 'ի Թռիչս ամբարձման փութացուցես յօգտակարն, ընդ աջմէ իմ լիցիս 'ի վտանգի ծանրութեանն, զձայն քո լուռ 'ի յանձկութեն պահու, ձեռամբ քո կեցո 'ի կորստեանն ժամու, մատամբ քո ազդեա 'ի սահմանին անձկութե, հարթեա զխտրոց ամենաչար խափանմանն, հոգեղինին առաքմամբ ըստ Ղմբակումայ ինձ հնարեա, բան ինձ շնորհեա 'ի յատենի բազմութե, իմաստութի յիս տնկեա 'ի հանդիպման բնութե: Ղմպով կամաց քոց հովանացիր հրաշապէս, հանդարտեցո փայտիւդ կենաց զծովուս մրրիկ, սանձեա զաստեաց կենցաղոյս պատկեր քոյին հրամանաւդ. քանզի Թէ աստ ողորմուի քո, տէր, կամեսցի, այս լուծութի կոհակաց կարծր է քան զվէմ. և Թէ 'ի ցամաքի անտես առնիցես, իբր զանկայուն՝ պնդութի յատակիս 'իներջոյ աստի հոսեալ սասանի:

Բ. Ղդ ընկալ, Յ, զպաղատանացս ձեռնարկուի քեզ 'ի հաճութի, և արա ինձ զամենակարծն գայութագղութի մեծ վստահութի: Որպէս 'ի Զրահեղձոյց ամենակործանն դարու, որք 'ի հարթ տարածման գետնի առանց երկիւղի յանհոգս կէին, յողորմութեդ ամայի մնացեալ կորուսան. իսկ ընդ հովանաւոր մածուածով լաստին յոգնատատան հիմանն հայթայթանօք յանուն գթածիդ յեցեալ պահեցան. ընդ որս և զաղաչողս մշտատատան 'ի նաւահանգիստն խաղաղութե մարդասիրապէս պրծեալ ապրեցո. վարձս 'ի քոյոցդ ընդ իս բերելով հոգևոր շահից, զստորաբերս այս ստուարութի պարտուցս լքեալ բանիդ առակաւ, 'ի քեզ տէր անկայց միացեալ 'ի սպառ անբաժանելի, օրհնեալ յամենայնի: Եւ կցորդելով այսմ մաղթանաց հոգեղէնքն ամենամաբուրք ընդ հողեղինացն մարտիրոսաց, որք ջրով և հրով փորձեցան, և յեւրջ զերծմանն ընդ մեր խնդրեցին, և մեզ յիշատակ Թողին օգնութե, ասացեն ընդ մեզ համաբանաբար զուգամանուութե՝ եղիցի եղիցի:

ԲԱՆ ՈՒԹՄՆԵՐՈՐԴ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

Վերադառնալով յաւերժական կրկին հեծուածեան նորին հսկողի
առ նոյն աղբրո մաղթանաց բանի:

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՑԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Բնոր այսր հառաչանաց թախծութեան ող-
բոց 'ի բազմաց կերպից շարակարգելոց, և ամենից
հոգւոց ողորմեա, գովեալ և երկայնամիտ թագա-
ւոր: Եւ և այնոցիկ առաւել որոց հատեալ է ակն-
կալութի փրկուէ կենաց. որք ննջեցին անպատրաս-
տաբար շիջեալ լապտերօք իւղոյն պակասութեան:
Եւ հաշիշեա, տէր իմ գթուէ, և 'ի յայս ևս պատ-
ճառ իրաւունս ինձ գրեա: Վնջի թէ և 'ի փառս
ահաւորուէ սքանչելեաց մեծիդ՝ հակառակօքն հան-
դերձեցեր զկազմած մարդոյս, զոմն ծանր և զոմն
թեթեւ, զմին զով և զմիւսն հրային զի դիմադրու-
թիւն 'ի հակառակացն հարթ պահեցեալ՝ արդար կռ-
չեսցուք հաւատարիմ հաւասարութիւն. և 'ի յայսմ
'ի դատման առաքինուէ վերաբերեալ ընդ ամբարձե-
լոյն, զխոնարհութիւն առ կաւն դիտման անմոռաց
պահեալ՝ պսակ ընկալցուք ճգնաւորական: Եւ
քանզի յայսմ կանոնէ ուխտի վրիպեցաք, և անաս-
նաբար սահեցմամբ ըստ հողոյն զիջման ընդ երկիր
մաճաք, այլ ոմն ախտիւ և այլ ոմն անգթութիւն, միւս
մասն մոլութիւն ամենաբաղձ կերակրոց իբր գազան
մշտաբոյժ յարակայ կապեալ ընդ բնութեան: Եւ 'ի
քառիցս ոմն անբարեկամ և անողորմելի յաւանանք
'ի բաց ոստուցեալ՝ վայրենապէս ամբարտաւանէ:
Եթէ ջեռնումք տապով սիրոյն որ 'ի քեզ՝ նշխարաւ-
բոցոյն որ 'ի մեզ, ցուրտն առննթեր կենակից նմին
զնոյն կասեցուցեալ, բարւոյն ընդմիջէ. եթէ օգա-
կանաւն հրեշտակայնոջն յառիցիմք 'ի քեզ, ծանրու-
թի թանձրու անդրանիկ նիւթոյս այս հողոյ 'ի ստո-
րև քարշեալ խափանէ:

Բ. Եւ արդ յամենուստ պարտեալ և 'ի սպառ-

լքեալ՝ իբր զապիկար հաշմեալ հերքեցայ կորեայ վանեցայ, վատնեալ՝ ի բազմաց՝ ի մահ գրաւեցայ . վան որոյ՝ ի պարգեւականէն զրկեցեալ յողորմունէն կողմ նայիմ, և պատկառեալ դիմօք համայնից ունողս զնաւից աղերսաբանեմ զմեռելոցն՝ քեզ կենդանեաց . քանզի կարող ես յաւետ հնարիւք և կորստականացն ըստ իս մեռելոցն . ամենայն ինչ քեզ զօրելի է . նա՛ զի և ընդ անտկար կարելոյդ և կամելդ է ախորժելի :

Գ. Եւրդ այսց երկուց բարգաւաճ շնորհաց նորոգաց առ միմեանս եկեալ՝ կարելն ընդ կամելն, բարձեալ եղիցի և յուսահատութեն վհատութի ազգաց մեղաւորաց . և ժամանեալ հասցէ աւետեացդ լոյս հոգւոց բժշկութե քումդ հրամանի, տէր ամենայնի, օրհնեալ յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՈՒԹՄՆԵՐՈՐԴ ԵՒԹՎՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղմանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՑԻՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Եւ արդ քանզի ՚ի գլուխ կատարման հասեալ սակաւամասնեայ կտակի այսր ողբերգութե, արա, տէր, վախճան դադարման առնուլ ընդ այսց բանից մաղթանաց ինքնանախատու կշտամբութե՝ և որ յիս կրին չար սովորութիք : Եւ քեզէն կարգեցեր սահման աւետեաց ակնկալութի դատապարտելոյս՝ ասելով, ոչ են կամք առաջի հօր իմոյ՝ եթէ կորնչիցի մի որ ՚ի փոքրկանցս . և դարձեալ, այս են կամք հօր իմոյ՝ զի զամենեսին ինձ յանձնարարեալն ոչ կորուսից :

Բ. Եւ հա օրհնեալ ես ՚ի գթութե, բարեբանեալ միշտ ՚ի քաղցրութե, խոստովանեալ յերկայնմտութե, ծանուցեալ ՚ի յայցելութե, բարոյգեալ տէր ՚ի փրկութե, ներբողեալ դու յառատուն, պատուե-

ցեալ 'ի պաշտպանութե , փառաւորեալ ես 'ի փրկու-
 Կութե , երկրպագեալ յանբաւ բարձրութե , պաշ-
 տեցեալ 'ի յանքննութե , գովեցեալ միայն 'ի յաղ-
 Թութե , վերաձայնեալ 'ի մեծ զօրութե , խնկաւո-
 րեալ յողորմածուն , համբուրեցեալ յանձառ հե-
 ղութե , ճաշակեցեալ 'ի խոնարհութե : Ինդ քեզ
 և ծնողդ քո երկնաւոր անդ բոլորից մխիթարու-
 Թե . ըստ որում հոգիդ քո Սբ բարութե , որ զան-
 կեալ զգրաստ Թշնամւոյն և զգայթագղեալ մարդն
 անբանութե՝ կանոնեցեր ոչ անտես առնել : Որոյ
 երախտիս հզօրիդ 'ի յիս , և առաքինութի մեծիդ 'ի
 բարձունս տօնեալ անդադար յանվախձան փառա-
 բանողաց . որովք զայս ձայն աղերսական յարգեալ
 ընկալցիս մարտիրոսացն պաղատանօք 'ի հոտ հաճու-
 Թե բուրման անուշից : Եւ այսու փրկանօք հաշտա-
 րար բանի՝ զնախնեացն պարտս և զաներևոյթ վերս
 միջնովքն և վերջնովքն մահացուցանողօքն զանձն և
 զմարմին բժշկեա , ամենակարող , զներքինս և զար-
 տաքինս , զտիւքն և զգիծքն և զխարանս հարուա-
 ծոցն . բարձեալ և մաքրեալ դեղովք սղորմութեդ
 զկտեալ խածուածս բազմագունիս , որք գարշելիս
 ընդ ախորժեւացն քեզ ցուցանեն զեութի բնու-
 Թեանս :

Գ . Եւ եթէ հասից յամն ծերութե քե առաջ-
 նորդեալ արժանիս մահու , մի Թողցես զտկարու-
 Թիւնս , մի անարգեր զաղին , մի կորացուցես ըզ-
 կործանեալն , մի զիջուցես զկքեալն , մի վայրա-
 բերեր զխոնարհեալն , մի չնման հողմոյ մատներ
 զառկայծեալն , մի ընդպահկեսցես զդեղեւեալն , մի
 անվերարկու առներ զսառուցեալն , մի անդարման
 լիցի տազնապեալն , մի առանց տածելոյ յարկն խար-
 խալեալ , մի անպատիւ պատկերն հնացեալ , մի պա-
 րարտութիւնն անհամեալ , մի շուք չնորհին անար-
 գեալ , մի հնութիւն քամահեալ , մի նաւ հոգւոյս ա-
 լեկոծեալ , մի երկարութի յուսոյն կտրեցեալ , մի
 լար շաւեղին խզեալ , մի ուշ իմաստին բարձեալ ,
 մի գոյին կազմած զեղծեալ . մի ամբարձմանն Թեք
 փետտեալ , մի զուարթութի գեղոյն տգեղեալ , մի
 ճաճանչ նշուրին քաղեալ , մի պատուհանք աչացս

փակեալ, մի լուսաւորութիւն նորին խափանեալ, մի պատկերն խօսուէն անկեալ: Ահա աղաչեմ գրեզ, բարեգութ, ամենայն սրբովք պաղատիմ, լուր սոցին ինձ կանխաւ, զի զանազանն մի մոռասցիս: Վառաճնորդեցեր ինձ ըստ սաղմոսողին և ապրեցուցեր. հան, տեր, ընդ երգողին և ի կարծեացն կասկածանաց, յորմէ երկնչիմ: Իսկ ես չեմ արժանի ի քէն և ոչ հասարակական կերակրոյն վարձու, այլ զուր կարող ես սովորաբար և առ զլացողս բարեգործել: Վո են զարմանալիք անձառից բարեաց, միայն հրաշագործ առ ամենայն երկայնամութիւն, ընդ հօր և հոգւոյդ սրբոյ օրհնեալ հանապազ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

ԲԱՆ ՈՒԹՄՆԵՐՈՐԴ ՈՒԹԵՐՈՐԴ

Վերսին յաւելած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՑԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Եւ արդ ջուր կամաց և կաթ արտասուաց՝ բեկութեամբ հոգւոյս մտացս լքմամբ՝ խորտակմամբ սրտիս հեղեալ առաջի, զմարգարէին յիշեցուցանեմ զարամաթացւոյն Սամուէլի, զոր առեալ եհեղ ի սկաւառակէ յանդիման քո, ամենատես, առ ժողովրդեանն օրինակութիւն զանձն արկանելոյ խոստովանութիւն և հնազանդութիւն կենդանաւորդ գարշապարաց:

Բ. Եւ արդ ընկալ զայս հիւսուած բանի աղիողորմ հեծեծանաց, և հոտոտեսցիս յայս նուէր բանի անարիւն զոհի, Թագաւոր երկնի. և օրհնեալ սրբեալ զտառ մատենի այսր ողբերգութեւն, և գրեալ դրոշմեսցես յարձան յաւիտեան ընդ հաճոյականացն սպաւաւորութիւնս: Սացէ առաջի քո մշտնջենաւոր, և յիշատակեսցի ի լեւիսդ քո հանապազ. բարբառեսցի շրթամբք ընտրելոց քոց, և խօսեսցի բերա-

նովք հրեշտակաց քոց . տարածեսցի հանդէպ ամբողջոյ քոյ , և ընծայեսցի 'ի սրահ սրբուէ քոյ . խնկեսցի 'ի տաճար անուան քոյ , և բուրեսցի 'ի սեղան փառաց քոց . պահեսցի 'ի գանձարանի քում , և համբարեսցի 'ի ստացուածս քո : Պատմեսցի 'ի յականջս ազգաց , և քարոզեսցի 'ի լուր ժողովդոց . նկարեսցի 'ի դրոշնս իմաստից , և տպաւորեսցի 'ի սեամս զգայութեանց . իբր կենդանեօք զիմս պատմեսցէ խոստովանեալ զանօրէնութիւն . և թէպէտ վախճան ընկալայց իբր զմահացու , այլ յարակցու թեամբ բանի այսր սոփերի՝ գրեցայց կենդանի : Սնացէ սա անեղծ 'ի կամս քո , տէր , ինձ պատժապարտիս համբարձեալ միշտ անդուլ դատիչ , անաչառ կշտամբիչ , անպատկառ յանդիմանիչ , անանխայելի դսրովիչ , անողոքելի պարսաւիչ , անհամբոյր ծանակիչ , անմարդասիրելի մատնիչ , անփրկելի տանջիչ , անկաշառ կառափիչ , անխնամելի յայտնիչ , ապառուժ հրապարակիչ , աշխարհալուր բողոքիչ : Փողով մեծութե՛ն ազգման առանց լուութե՛ն և կամ դադարման զիմոցս պարտեացս խոստովանեսցի :

Գ . Սոյն գիր իմովս ձայնիւ իբր զիս ընդ իմազադակեսցէ , տարածեսցէ զծածկեալն , հռչակեսցէ զգազտնին , կականեսցէ զկատարածն , հնչեսցէ զմոռացեալն , յայտնեսցէ զաներևոյթն , բարբառեսցէ զբարուրն , քարոզեսցէ զխորոցն , պատմեսցէ զմեղացն , մերկացուցէ զանտեսիցն , ցուցցէ զկերպարանս թաքուցելոցն : Շօափեսցին սովաւ որսքն , գտցին գայթաղութիւնն , յանդիմանեսցին անձառքն , բամբակն չարեացն մնացուածքն : Եւ թագաւորեսցեն կեանքդ շնորհաց ողորմութե՛ն քո , ի՛շտ , 'ի գանձս պահեստի ոսկերացն ցամաքելոց . որով 'ի ժամանակս կենդանականս սկզբնաւոր լուսոյ մօտի գարնայնոյն նորոգման աւուրն պայծառութե՛ն՝ քոյովք ցօղով յոգի աճեցեալ այսու փրկութե՛ն անմահականաւ , և անցամաքելի վերամբարձութե՛ն շառաւիղս ձգեալ իմանալեացն բարեաց՝ դարձեալ դաւարացայց և կրկին ծաղկեցայց ըստ քոյինաշունչ քրոյն յուսադրութե՛ն : Եւ քեզ միայնոյ փրկողի և հոգւոյդ քում հօր իսկակցի , միասնական տէրութե՛նդ

և անձառ Նորրորդութեդ խորհրդական գովեստիւ փառք և երկրպագութիւն յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ՈՒԹՄՆԵՐՈՐԴ ԻՆՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՄՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

ԱՍՏՈՒԾ և տէր, կեանք և արարիչ, ողորմած, գթած, լոյս, երկայնամիտ, անոխակալ, մարդասէր, ամենագութ, պարգեատու, փրկիչ, օրհնեալ, գովեալ, բարեբանեալ : Ղարան ամբողջ, պատսպարան վստահութեան, առանց նենգութեան բարի, առանց խաւարի ճառագայթ, քաւիչ մեղաց, ողջացուցիչ վիրաց, անհասանելեաց հնարք, անմատչելեաց հպաւոր, անյուսութե ելք, անուն քո խոստովանեալ այ որդի . և հօր քո ընդ քեզ հզօրի և ահաւորի, և հոգւոյդ ամենակալի և ընդ քեզ երկրպագելոյ՝ փառք և պաշտօն գոհաբանուէ յաւիտեանս . ամէն :

ԲԱՆ ԻՆՆՄՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՄՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. ԲԱՐԵԱՆԵԱԼ անձ երկնաւոր, միայն արարիչ, տէր ամենակալ, մեծութիւն ահեղ, գթութի օրհնաբանելի, ողորմութի խոստովանելի, բարեբարութի երկրպագելի, խնամակալութի պաշտելի, մարդասիրութի տօնելի, պահպանութի խնկելի .

լի, բարձրեալ անքնին, մերձաւոր կամարար, ապաւէն անկասկածեղի, մխիթար սրտից, փարատիչ վըշտաց, ապաքինիչ ցաւոց, սպառումն վհատութեց, բարձումն պարտեաց, փոխարկիչ կարեաց, կարգաւորիչ կրից, յարմարիչ բանից, սանձարկու լեզուի, շրջադրութի շնչոյ, կացուցիչ հագագի, ամփոփիչ խորհրդոց, կրթարան կամաց, արձանացուցիչ յուզմանց, հանդարտութի մրկաց, խաղաղութի ծփանաց, որ ռւնիս զթեւոց ամէնընթաց իշխանականիս, և իմաստութի նուաճեալ առ քեզ դարձուցանես:

Բ. Վստի՛ն հաւանեալ միշտ երախտաւոր, որ հեզուք անհպարտութե երկայնամտեալ հանգչիս տենչանօք անձառ հրաշիւք յանձինս սրբոց: Ինչպէս որ եից համայնից, ամենայնիւ ծանուցեալ գթած. սկզբնահայր և նախաշաւիղ սիրոյն ընթացից. ճանապարհ կենաց, որ առաջնորդես քաղցրութի դիմելոյս 'ի լոյսդ վերին: Ձեռնկալու մեծ վստահութե, որ ոչ թողացուցանես գայթաղելոյս 'ի վայր կործանել. յուսոյ կերպարան, ճշմարիտ առհաւատչեիւ աղաչողաց մատանց յայտնի երևեալ. ապաւինուի հանդրստեան, որ ոչ երբէք մատնես վտանգի դատապարտութե: Մատուցի շնորհաձիր, որ տաս լիակէս առանց փոխատրութե փրկանաց. առատութի աննախանձեղի, որ քոյին փառաւորութի զանարդ նիւթ հողոյս ճոխացուցանես: Վայծառութի անըստուեր, որ ճառագայթիւք ահեղ բարձրութե պարածածկեալ զթշուառս՝ կրկին բարգաւաճ առնես: Վաւիչ մեղանաց բազմաց, որ զհերքեալս 'ի փրկութե առաջնոյն պայծառութի նորոգեալ՝ վերստին վայելչացուցանես: Հնարաւոր դիւրահաս առ ամենայն անբաւ գերամբարձութիւն յաւէտ յառաջեալ, եբք վստահութե առ խոստացելոցն վայել. երանութի անձկալի, յոր զկենդանութի շնչոյս լքանին է ախորժելի, զի գրեզ գտից՝ կենդանի: Վամբ անփոխադրելի առ 'ի քաւութի գերոյս զօրացեալ ամենագովելի. անսխալելի դեղ կենաց, որ և մեռելոց բնաւին եղծելոց առնես զսքանչելիս: Մեռնաստեղծ աներկբայելի, որ զհուրք կիզեալն և զհողմով հոսեալն և զժաննօք գազանաց ծախեալն 'ի

քթթելականնովին հիւթականութիւնն պակաս յարուցանես : Ենհասար համարձակութիւն , յորում անծորէն պանծանօք պարծեն է իրաւացի :

Գ. Հայեաց , տէր , յերկնից զուարթ քաղցրութիւն յամենակործան վտանգ նեղելոյս , և արա անդորր հանգստական դիւրաւոր ի բազմատաղնապս հեծութիւն : Եւ զյարուցեալ գումարս սատակչացն , եթէ սպառազէնք այսական դժնեայ հնարաւորութեան բռնն մարտակցաց պատկանեալ զինուր , եթէ մեղաց տգեղ և քո ատելի կերպարանք , եթէ ցաւոց և ախտից վատնիչ և կորստական նշմարանք , մերժեսցես հանցես հատցես խաժանեսցես և հալածեսցես հեռի սահմանաւ ի սպառ տարազրեալ անդարձ որոշ մամբ վերստին կորստեանն . և կառուցես կացուցես նպատակ կենաց և ամուր մահարձան զնշան խաչիդ ապաւինելոյս ի քեզ փրկութիւն : Եւ յայսմ անպարտ և անպատիր և անվանելի արուեստից ահաւորիդ մեծութեւ լուծցին որոգայթն գաղտնա ծածուկ սատանայականք , կապտեսցին մեքենայքն , վաանեսցին գայթակղուիքն , խայտառակեսցին հաղբիցն դրուիք , յայտնեսցին երևոյթ որսոյն , գտցին նենգողին ծուղակք , վերասցին վարմին վերարկուք , տոչորեսցին որոմանցն բոյսք , նզովեսցին բռնաւորին չարաբանութիւք , կտրեսցի լար խաբէութե ի մահ որսողին , պարսեսցին պատրողին բանսարկութիւնք , պակասեսցին զէնք զրպարտողին , անկցին սուսերք մահաբերին , սուղեսցին սադրողին պատրաստութիւք , արձակեսցին տոռունք տագնապողին , Եւ յլայլեսցին սուտ կերպարանք կեղծաւորին , սատակեսցին խրոխտականացն խիստ յարձակմունք , ցրուեսցին կցորդութիւք կերչացն , բաժանեսցին աղինք աւազակացն , քայքայեսցին բոյլք բարբարոսացն , քանդեսցին ամրոցք ապստամբողացն , արգելցին ամպրոպք յանդգնելոցն , փարատեսցին փորձողին անձրեք , հալեսցի և ցամաքեսցի եղեամն աղանդաւորին : Եւ որ տակեսցի եղջեր գողողին , մանրեսցին ամբառնալիք դրօշիցն կերպարանաց , փրկեսցին ամբարհաւաճութիւք հպարտացելոցն , նահանջեսցին դիմեցմունք ճակատելոցն , քակտեսցին միաբանութիւք զգ

րացն (Երևարայ) թէ անմարմինք և եթէ մարմնաւորք, փախիցեն ընդ նոյն ճանապարհ 'ի մի շաւղաց հետոց յեւթն տարակոյս . 'ի գուքն ինձ փորեալ ինքեանք ընկձեսցին : (Եղանակեսցին ձմեռունք ձանձրացուցչին , հատցի կապն կցորդութեան մշտաջան աւազակին , նողկասցի մտացս կայից համբոյր շողքորթին , ընդմիջեալ մեկնեսցին նետաձգուիք նեղչին , կացցէ 'ի սասանման նաւ խարդախողին , խլեսցին յարմատոց անտի ատամունք խաճանողին :

Դ . 1) ամս փայտիդ օրհնութե կենաց՝ յորում պրկեցար անմարմնեղի , յիշատակաւ բեւեռացդ՝ որով 'ի գործի մահուն մածուցար արարիչդ երկնի և երկրի , արեամբդ տերունականաւ՝ որով զվիշապն մեծ կարծիւ ածեալ որսացար , լեղւոյն դառնութիւն՝ զոր արբեալ , զգեղատութիւն կորուսչին արտաքս հեղեր , պատմաբանութեամբ ըղձական ճառիւք կրիցն սարսափեւեաց՝ որով զլրբութի հակառակողին ըմբերանեալ ամայեցուցեր , անուամբդ անհասականաւ ամենայնիւ անթարգմանելոյդ՝ յոր մէջդդան և դատապարտին սոսկացեալ սաստիկ սարսափմամբ բնութիւնք ամենայն երեւութից և աներեւութից , եղիցին այս ամենայն պարգեք շնորհաց խոստովանելոյս 'ի պաշտպանութի , 'ի բժշկութի և 'ի քաւութիւն : Եւ մահաբեր դառնութիւն օձին , և որ 'ի նմա ազդեաց տիեզերագաւ չարութիւն , 'ի սա տակումն եղիցի նորին . նոյն ինքն 'ի կորուստ և յանբժշկական հարուած տանջանացն սովաւ մատնեսցի , կապեսցի և ըմբոնեսցի : Եղիցի ողորմութի ստեղծողիդ ընդ իս , և շունչ ոգւոյս իմ ընդ քեզ անբաժանօրէն կապաւ միացեալ 'ի մի :

Ե . Եւ որ դք ընթերցցի զայս աղերս ձայնի մաղթանաց գոչման աղօթից հայցման ծերոյ և տղայոյ , կուսի և երիտասարդի , և եթէ յաղախնաց դք պաղատեսցի անսիրաբար , հաւասարապէս անաչառութիւն կապցին 'ի քէն մասն երանութե պարտուց ազատութե , հաստեալ վերստին յանարատութի նորոգ մաքրութեան , նկարեալ դարձեալ զբոյրդ կերպարան անփոփոխելի : Եւ տիրապէս հնարաւոր , զօրեղ , անպատում , անհաս , անիմանալի , տեսցես

աստանօր 'ի հառաչանս կողկողանաց այսր հեծուէ, որ 'ի բոլորից շրթանց ընծայեալ քեզ մատուցանի, վասն հօր քո երկնաւորի և բարերարի, և հոգւոյդ սթլ փառակցի և կենդանատուի, անծածնիդ բարեխօսութեալ և խնդրուածովք անմսքց: Օ ի դու ստեղծեր զամ, և 'ի քէն եղեն ամենայնք, և դու տիրես ամի. և քեզ փառք յամենեցունց, միդ յիսկութէ անժամանակ Նորորդունդ, զուգակցապէս փառաւորեալ յանբաւս, և յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն:

ԲԱՆ ԻՆՆՄԵՐՈՐԴ ԱՌԱՋՆԵՐՈՐԴ

Վերսին յաւելած կրկին հեծութեան նորին հսկողն առ նոյն աղերս մալթանաց բանի.

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ՏԵՐ տեր գթութեանց և անծ ողորմութեց, անուն մեծութեան, ձայն ահաւորութեան, կոչումն սաստկութե, լուր անհասութե, բարբառ դռութե, հնչումն հիացման, յուսադրութի բարերարութե ամենողորմ քաղցրութե. յորմէ երկուցեալ սասանին ամենայն բնութիւք եղելոց 'ի քո սպառնալեաց ահիդ պակուցման, սաւառնին սերոգէք, ամ փոփին քերոգէք, պարուրին պարք լուսակերպիցն, երկնչին հիացմամբ բոլոր պետութիւ վերնոցն, նոյնք ցնծան դողութե մեծաւ 'ի մի նաւակատիւ բերկրութե, զարհուրին դէք, ընկրկին չարութեցն գուռդք, պակասին խաւարասիրացն հոգիք, անդնդոց մատնին հրեշտակք օտարին: Եւսպին նշանաւ խաչին յարձակմունք դիմամարտին, փակին 'ի ստորին բան տի քինաւոր ամաղեկացիքն, անխղելի հանգուցիւք պաշարին խումբք հակառակորդին, արգելին անգերծ զընդանաւ մահաղինացն կաճառք, պնդին 'ի մետադս ահեղ հրամանիդ այսականացն գումարք, պապանձին կարկեալ ընդդիմաբանիցն դասակցութիւք, պարաւանդին հիւժմամբ կորստեան աներեւու

Թիցն ժողովք, անլոյծ շղթայիւք նեղին առաքելութիւնք Վերաբրիստոսին :

Բ . Լ՛հա կարկառեմ մատամբք ձեռինս զտեառնագրութի նշանիդ ՚ի ժամ գիշերիս , որ ոչ միմանաս խաւարաւ անգիտութե , ամենեւին տեսականութի , քան թէ ՚ի լոյս անմատոյց հանգուցեալ բնակես : Լ՛նկալ զաղաչողս վտանգաւոր գոհաբան ընդ պահպանութիւն Թեոյ հօրիդ , փրկեա ՚ի ցնորից եկա մոռտ պղտորութեց , սուրբ արա զգայարան հայելեաց սրտիս նկատմանց , ամրացո փայտիւդ կենաց ՚ի տխրական անըջոց , արեամբ քո սրսկեա զըջարկութեա կայիցս , զհետս ելումտիցն կաթուածով կենարար կողիդ գծագրեա , երդոցն պահպանարան քառակերպիդ ձեակերպութի եղիցի , հանդէպ տեսութե աչացս ամբարձման փրկականդ քո կրից խորհուրդ առդիցի , ընդ բարաւոր յարկիս չարչարանաց քոց գործի հաստիցի , զծառայող օրհնութե հաւատք յուսոյ իմոյ կախեսցի : Լ՛րգել , տէր , սովաւ զսատակիչն հոգւոց , մտցէ անխափան պաշտպանն լուսոյ , և ընդ սաստիկ ծանրութե ցաւոցս և զբեռն պարտեացս Թեթեւացո , զոր ՚ի լուարանի մտացս ամ փոփման մահճացս անկողնի ուշաբերեալ գլուսահատութեցն դառն պտղոցն՝ խոստովանիմ ամենագիտիդ զանհամար մասունս գործոց չարաչար անօրէնութեանցս :

Գ . Հանգո զվաստակեալս ՚ի բազմածուփս աշխատութե , բարձ զտաքնապ տարակուսանաց ոգւոյս կործանման , զդառնութիւնն ընդ վշտացն , զհեծութիւնն ընդ կարեացն , զանձկութիւնն ընդ թշուառութեցն , զհառաչմունսն ընդ խորտակմանցն , զբեկութիւնն ընդ ապշութեցն , զթմբուրիսն ընդ շրտմանցն , զարբեցութիւնն ընդ յիմարութեցն , զԹերամտութիւնն ընդ խեղադարութեցն , զսպռումն սիրոյն և զհրային ջերմութիւն աղուական ախտին : () Ժանդակ լեր տկարութե բազմատիսուրս տարտամութե , բարեգործ աշուղ շնորհի , ձեռամբդ նորոգողի , մատամբդ կենսաբաշխի , փառօքդ մշտափայլի , յարակայուքդ անեղծի , երեսօքդ զուարթականի , իսկուք էիդ պաշտելի , բարձրութիւնդ երկրպագելի : Հատոռ զչարա-

չար հեծուլթի կորստականս խեղդման , զնոր գիւտ
չարին , զհին խարդախուլթի բանսարկուին , զօտար
ազդեցմունս 'ի մահ կրթողին , զանյարմարական ե-
րևոյթս հանապազորդեան եղեւնագործին , զառ-
աչս հնարադրուին դժնդակ դիւին , զողորական բռ-
ցաշնչուի ձգող կախարդին : Վահեա 'ի տեղւոյ հան-
գըստեան մեռօրինակ այսր դադարման յաներևոյթ
մտածութեանց , 'ի մասնաւոր սխալութեանց , 'ի մե-
ծագոյն գայթաղութեց , 'ի փոքրագոյն ոտնառու-
լթեց , 'ի խաբեբայ չար ձանձրութեց : Հեռացո զան-
հանգէպ մտածութիւն 'ի զգայութեց ծառայիս յան-
ցաւորի , զկիրս բասրելիս , զվարս թշնամանելիս ,
զդիպուածս պատկառելիս , զհետս վրիպելիս , զպա-
տիրս ձաղելիս , զխորհուրդս անգոմնելիս , զաւելաբա-
նութիւն նշահելիս : Միսխալ հոգւով և անշաղախ
մարմնով զապաւինեալս 'ի քեզ հանդերձեա , 'ի
չնչմանէ հողմոց , 'ի զարկմանէ բռնութեց , 'ի բախ-
մանէ փոթորկաց , 'ի յոստմանէ մրրկաց , 'ի յար-
ձակմանէ դաղանաց : Ի կափման աչացս հայեցուած
սրտիս մի ստուերասցի , այլ զուարթասցի պայծա-
ռասցի վայելասցի՝ ընդ քեզ փայլեսցի , տէր Հօ-Վա,
լուսաւոր վառմամբ անշիջանելեալ : Բանիւ քո սրբ-
բեա զպատսպարանս բաղմականիս 'ի խորամանկու-
լթեանց , 'ի զբաղմանց , 'ի քո ատելի յիշատակաց ,
'ի վերնամարտ մտածմանց , 'ի բրէական մորոտուեց ,
'ի տիրանենգ անշորհութեց , յաստուած ընդդէմ
հերձուածութեց : Վնդիւր վերնայնոցդ վերակա-
ցու ինձ լիցիս , պետութեք , իշխանութեամբք զօրա-
ւորօքն անյաղթականաց մաքուր մատակարարաց որ
նծութեանդ . առաքեալքն աւետեաց աւետարա-
նաւն , մարգարէքն կտակարանօքն , մաղթանք եր-
ջանկացն 'ի կատարածի աւուրն ընծայեալ : Որովք
նիրհեցից երկիւղիւ ըստ քեզ տրտմութեք , և զար-
լթեայց չորհօք քո կրկին ուրախութեք . եթէ վհա-
տութեք ննջեցից , յարեայց դարձեալ հոգևորական
բերկրութեք . եթէ ընկողմնեցայց մեղանօք , կանգնե-
ցայց վերստին զատեալ 'ի խղճէ անաղտ անբծութեք :

Դ. Ի ուր խնդրուածոց ամենահառաչ ձայնիս հե-
ծուե , միայն բաղմագութ , բարեխօսութեք սոյն նշածա-

նիդ և ամենայն արդարոց և նահատակաց ընտրելոց : Այլ քեզ փառք յամենեցունց իմովս գոչմամբ վերառաքեցեալ սրբովք զուարթնոցն անմահականաց դասուց , 'ի գովեստ հօր քոյ այ մերոյ և հոգւոյդ սեյ բնաւից հաստողի և նորոգողի , յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ԻՆՆՄԵՆԵՐՈՐԴ ԵՐԿՐՈՐԴ

Ի փայտն երջանիկ բարեբաատութեան ժամահարին խորհրդածութե . աղաչանս եդեալ ընդ կերպարանս թարգմանութեանն :

Ա . ԳՆՈՅԱՆԱԾ զքէն , բարեգութ , միայն մարդասեր , արարիչ երկնի և երկրի , որդի այ կենդանւոյ , այն ինչ զարթուցեալ անձկութեամբ սիրոյ քոյ յիշատակի 'ի լրութիւն հնչման փայտիդ հրաւիրման : Արով բախեալ զձայնարձակութեանցն զազդողարան , սթափեցաք կանգնեցաք , 'ի վեր յարուցեալ 'ի մեռօրինակս թմբրմանէ . ուստի իբր կոչմամբ սփոփանաց բանի բերեալ ձգեցաք 'ի ժամ պաշտաման օրհնաբանութե , յանդիման լինել քեզ ուրախութե հանդէպ հատուցմանս բեմի :

Բ . Ե՛հա փառք քեզ , անսահման անուն և անբովանդակելի զօրութի , որ այսքանեօք հնարաւորութեք ընդ փրկութեան իմում հոգացար . գոհաբանեալ անեղծ իսկութիւն , որ կերպարանեցեր հրաշիւք աստտին զհանդերձելոցն նմանութիւն , հանդարտ գործեալ վայելականաւ փայտի անօթոյ առքունս անյարիր սաստիկս որոտացեր . որպէս թէ ընդ ծուլութես դանդաղութի զյանդիմանութիւն խրատող խառնեցեր , 'ի հայրենի սիրոյդ հեղութի զուժգնութի ճայթմանն յարեցեր . յընդոստ զարկուած երկուց միջնորդաց՝ մարդասիրապէս քաղցր անձրեւեցեր . ոչ մեղմութե մեղմական վանգիւնիրհմամբ ընկղմեցեր , և ոչ անխնամաբար ահաւորութե զտառապեալ հոգիս զարհուրեցուցեր : Անրադրական երկրպագութի ստեղծչիդ բոլորից , որ այժմէնցուցեր համայն յայտնապէս զօրինակ ահեղ բար-

բառոյն մեծի աւուրն յարուծէ, կենդանացուցեր 'ի դադարմանէ դժոխական անբանութե, 'ի խնդիր ելեալ կոչեցեր զպակասամիտս 'ի գինիդ ուրախութե. արարեր զսոյն լինել հանդերձիչ անարատ հարսինն առ սէր փեսայիդ. երկուցեր փոքր այս խթանաւ զպարասանին զվիթխարութի, լուծ ստուար կրթութե ստամբակին ուսոյ զայս իր գործեցեր, վարպան վանիչ չարախօսին կզակաց եղեալ կազմեցեր: Փառաւորեալ յաւէտ անբաւ բարձրութի մեծիդ նշ, որ փոխարկեցեր զփայտին պարտիս յազատութի շնորհիդ կենաց, իմաստնացուցեր վերստին դարձեալ զյիմարս ցնդեալ՝ հոգեորական հանձարովդ, կարկառ կռձմամբ զանբժշկութի հարուածոց օձին առանց մոռացման միշտ թարգմանեցեր, ընդ Երրորդութեանդ գծագրութի զկապն երեքկին իմ փնասակարին 'ի կատարածին սովիմբ կրկնեցեր:

Գ. Վովեստ ներբողից բուրմամբ խնկոց վերառաքեմ քեզ, ամենախնամ, զի 'ի ստապատիր կոոցն բազմաստուածութենէ առաւել յաճախագունիւր որսացար զանձն իմ պարտաւոր 'ի քո երկրպագութի, խրոխտ և ահարկուն ուռիքեալ փայտիւս զճրմարտութիւն քարոզեցեր, մեծացուցեր այսր պատճառաւ պատշաճականաւ զնոր աւետարանութեդ պատիւ: Սոյն ինքն աղաղակ բարձրութե գոչման սպառազինութեդ քո, արքայ պետութեց կայսերաց երկրի տէր Վ. Ե. Նշան խրախութե աւարտման հանդիսի մարտի քո, Զո, յորում իմանալին Փարաւոն կապեալ ըմբռնեցաւ, կռփիչ հանապազորդեան գրլխոյ գագաթան հպարտացեալ չարագործին՝ շերտս այս տաշեցեալ: Սովաւ գումարին 'ի պատերազմի որդիք Սիոնի ընդդէմ աշխարհակալին խաւարի. տուն իմն անծաւանդ կրթութե կարգեալ 'ի հեռուստ այս դրօշուած իւղեալ՝ առանց հանապոյ և կամ խափանման, նշանակիչ ժամանակի ապագայիցն հատուցման 'ի բացուստ անդր ծանուցմամբն, ազգակից հանգունանման կենացն փայտի՝ որ 'ի դրախտիդ նշ, կոչարան բարւօք հաւաքման փոյթ ընթացիւք 'ի յարկն օրհնութեան, պատկեր տեսակի տնկոյն գիտութե 'ի կարգ ընտրութե բարւոյն և չարի, յիշաւ:

տակ մեծ տեառնազրուութեյերեսս կերպիս հոգևովդ սրբով զնշան խաչիդ, նախազեկոյց աւետամատոյց փառաց զալստեան 'ի դշխոյն պահեալ Կր թագաւորիդ, յորդորիչ քաջալերական մաքրապարիցն խրախճանութեան, անախտական սիրարկու անձնա-համբոյրն կցորդութե շքեղաշուք քողընծայ ամենածին կուսին թագուհւոյ, յարդարիչ ծածուկ պճնութե՝ որ 'ի հոգին է վայելութիւն, նմանութի պատգամին Սինայ, որ 'ի տէրունեացն արտաքս առաքիւր . միշտ օրիորդ պանծալի անշաղախ որդւոց մայր անարատից՝ սովաւ փառազարդէր :

Դ . Վերագոյնքան զԱրիքովին փողովն եղջերեայ զընտութին Ռեղիարայ սովաւ հարթեալ տապալեցեր, քարինս արձակեցեր պարսիւս այս փայտեայ՝ ընդդէմ Վողիւթու, գայիսոն նորոգ կառուցեր վկայ ահարկու կործանմանն սատանայի, զ'ի խոր առեցեալ արմատս մեղացն մեքենայիւս այսու խլեցեր, զմոռացեալ գործոցս իմ պարտիս՝ այսր երախտեօք ընդ իս կապեցեր : Օ որ եթէ այլ իմն ձայն բանիդ այ անուանեմ նախապատում եկաւորուն, ոչ տխալեմ քան թէ ճշմարտեմ . 'ի տկար ամանս այս նիւթոյ հոգեկրի՝ մեծուի գործոցդ (Յի առաւելապէս պատմեալ հռչակի . բիւրաւոր օգնականութիս վերնապարգևս և քոյինատուրս 'ի յայսմ անպատրաստ պար ապաւինութե՝ երկրականաց զարմանազրեցեր :

Ե . Խոստովանեալ անունդ անքնին մարդասիրիդ բարեխնամութեան, ինկեալ խորհրդով սրբամասնութե անգծագրելի կերպարան լուսոյ, որ կրկնաձիր նշանաւս այսու նետս արձակեցեր հեռաձիգս ձայնատրականս օդաչուս և յարմարութիւնս ունոցս յինքեան հոգի կենդանի, որով անսխալ հանդիպմամբ զնպատակն խաւարային աղեղնաւորին զաղանութե յաւէտ կործանմամբ 'ի յետս ընկճեցեր : Իբր զպատնէշս ամրաբերձ բերդամարտութե կանգնաւորս անվայրարկելիս՝ աստուտ անդանոր զկտեալ դիպուածս այս փայտի զարկման հրեշտակ կամարար թշնամւոյն ներհակ վերջուղարկեցեր : Բանիւ հրամանի մեծիդ ակնարկութե, օծութե շնորհիդ արեամբ քո խառնեալ զայս եղջեր

խեթկի մոլի գողողին իբր զխաչիդ փրկանակ յեսանեալ սրեցեր : Ի մեծ ազգմանէ այսր աղաղակի դեր քան 'ի վերնոցն քանդեալ վերացաւ դրանդն ամբողթէ կամաց անվայելուչ և ամէնեակցոտ խենեշութէ կարճամտին, ընդ հրէական սրտին իմաստից և ստուերական տանն կործանութէ :

2. Փառաբանութիւն քեզ վերընծայեմ, անմահ թագաւոր, զոր արարեր և հաստատեցեր աշովդ քո հզօր, աղաչեմ զքեզ, կրկին ներգործեա : Ենցուցեր սովաւ հերքեալ առ 'ի մէջ զխեթ դժնդակ խորամանկութեան բանսարկուն, զտաժանական տապ մեղաց, զհողմն դառնուէ շնչման խաբողին, զտարր արկածից մահու երկիւղի, զառ 'ի յողից ցնդմանէ վնասակար բերմունս տխրեցուցիս, զայսախառն հեծեծութիւնս թալկացուցիս : Զրուեա վերստին քոյինազէն հեծանաւս՝ օժանդակեալ թեօք նշանիդ՝ զամպս հրածինս, զորոտմունս կարկտաբերս, զցաւազին ցոլմունս հրախաւար կեղծաւորութեան փշման բազմոտանի վիշապին, զսուր սատակման, զճակատամարտ դիմեցման, զյարուցելոցն 'ի վերայ վայրենական խորհրդոց զգիւացն կաքաւս : Զորմէ զարհուրին յայսմ իրէ փոքուէ՝ տեղի տուեալ մեծաւ դողութիւն, կիրթ իմն ծանօթութիւն յայտնի գիտացեալ, թէ յայս ազգ ձայնի յառնէ տեղ 'ի դատաստան : Եւ խրախուսին յոգի արութի զքահեալ պնդապէս սուտերաւ հոգւոյն անծարեալ մարտիկք ամենայն 'ի ձե կանոնի այսր յիշատակի, որ զամենափորձ հրոյն ընտրութենէ գոյնամբ անկերպագրեւաւ համօրէն ազանց քարոզէ 'ի յօրինաւոր ասպարէզ երջանկաբար նահատակութեան :

3. Հարաւ ահա փող աւազափող, համբարձաւ սովաւ անօրհնութիւն, պատմեցաւ սովիմբ անմ երկրի, հնչեաց 'ի լսելիս բաժանման հեթանոսաց, ձայն պահապանաց մեծին զօրացաւ, ըստ բանին Եսայեայ, և 'ի նոյն բարբառ առհասարակ ցնծասցուք : Զնդեցան ջրոյն առակաւ 'ի ձեռն սորին թշնամիք խաչին, անպատուեցաւ ճաշակն պողոյ առաջին փայտին, տօնեցաւ նիւթս այս խորհրդական կենաց աշունանեալ, անարգեցաւ երկաթ առ 'ի պէտս պա-

տերազմի, իբր զարբուծիւն նոն 'ի սանձս երկվարին մեծին նշանի այս փայտ կենսաձայն յարմարագրեցաւ, ամփոփեցաւ օծեալս ցպով հովուին երկնայնոյ սուր իշխանութեան մարդկային ձեռին : Այդեաց 'ի քար տաճարին մուրճ ինչ գործողի . իսկ յաճակերտս խորան փայտս այս նուիրեալ ընդ խաչին թեոց սլացեալ զօրէ : Այ 'ի գլուխս ամսոցն և կամ յեւթնիցս եւթներորդս յոթելինիցն՝ յանկեան ուրեք խափանմամբ փողէ, այլ ընդ ծագս տիեզերաց և ընդ ծիրս եզերաց՝ 'ի ծոցս ջուրց բազմութե ծովուց և կղզեաց նոցա յաճախ սաստկութիւն անարգել ճայթմամբ իմն ածայնով հնչեցեալ աւետարանէ : Առտորեցան սուսերք սատակողին այս փայտի ցուցմամբ, յանօգտակարէ անտի մեզ փոխաձեւեալ 'ի խոփս և 'ի մանգաղս :

Ը . Այ արձագանք արձանաց 'ի խորոց ինչ գանչութենէ խիստս առաքեցեալ, և ոչ դժնդակապէս ըստ իմաստակի ումեմն օտարի զօդ վիրաւորեալ, ոչ անախորժ սրութիւն ընդ ունին մտեալ և ոչ զաման ուղղոյն անկամակութիւն չար թնդեցուցեալ, ոչ ոսկերցն փուշ խրտուցման յանձն բուսուցեալ և ոչ մտացն այլայլ ապշուի առաջի արկեալ, ոչ զանգակ նիւթոյ պղնձոյ դանդաչեցուցեալ և ոչ քար ընդ վիրգս սալի առանց քաղցրութե առ նոյն զարկուցեալ : Արփակարան անխորտակելի նորոյս Արիւնի, մի սա 'ի սպասուցն կազմուածոց արարչաւանդիցն գլխաւորաց, զոր եկեղեցականքս քրիստոնէից ընդ ղետականացն զգուշաւորապէս բարձեալ յանձանձեն . օրինակ ձայնի հրեշտակին, զոր առաւելողին բան՝ հաւուն կոչմամբ այսու տեսակաւ զայն տպաւորեաց . նոր գործի շնորհի նուագարանաց աւետարանին՝ զարթուցիչ հոգւոյն առ մեզ, քան առ օրհնաբանութիւն սաղմոսարանին 'ի վերայ Աղիսեին : Ակզնապար նախնութացութեան աղէյարմար ջութակաց բարետաւիղ ողբերգարկութեանց՝ բարացուցական բամբուռն բառացի բարառութեց . սրինգ նորոգ այլ իմն տեսակաւ առեալ մեզ ընդ հնոյն փոխանորդութիւն, ոչ հեթանոսօրէն ուրուաձայն հնչման և կամ հրէաբար խակախորհուէ, զոր

մարդարէն տերամբ ազդեցոյց՝ ի բաց արա յինէն, այլ զսա սիրեաց և կրկին պատուեաց մաքրական տաժ. մամբ՝ ահարկուդիւաց և ամենայն չար պատահարաց:

Թ. Եւ արդ ընկալայ օրհնաբանութի յարգեալ գովեստիւ զայս տուր սրբուէ՝ ինձ պահպանուի և քո փառապարտութի, քո պաշտօն և իմ գոհութիւն, անաղանդ արուեստ բարձրութե արարչական փառաւորութեանդ: Սոցէ ձայնդ այդ անձարեալ ընդ պատուատ յօդիցս շաղկապուէ, հանելի հոգւոյս զպատիրս դիւաց և զմուտս անիծից և մեղաց ապականութեան: Մրասցես ինել զայս իր նշանակիչ ջնար ջահաւորական, անջրելի նամակ, ծատագով անխափա նական տէրունական տնօրինականացդ: Մհա պարգեւս սովաւ, բարեգութ, աղաչեմ, հզօր, կրկին մեզ չնորհեա պահպանուի՝ ի դիմամարտից յաներեւոյթ և յերեւելի: Մնձեռեա մեզ, ձեռն ամենալի, որ բանաս և մատուցանես պատրաստաբար բաշխմամբ՝ ի մաստէն բազմապիսիս, օդոց քաղցրութի, անձրեաց շայեկանուի: Սկասեացին քոյով հրամանաւ այսու բարբառով հողմ տապախառն, շնչումն ցաւաբեր, յարձակմունք հինից չար խարդախուէ. սովաւ խափանեցին ամենայն դիմամարտութիք զինուորուէց գծնեայ մատնչին, հալեացին հատցին և մեռցին յերջանիկ ձայնէ օծեալս այս փայտէ որդն և ուտիչ, և ամենայն նմանք սոցին, որ ի մերոց մեղաց զօրացեալ ընդ մեզ պատերազմին: Մրմատացո մեզ սովաւ տունկ երանութե գլուսոյդ՝ ի քեզ մեծ պաշտպանութի, ստեղծիչ բոլորից, տէր արարածոց, զայս ծառ Սաբեկայ, որ ունի կախեալ ի դիտակ ոստոցն զաւանդ տք նորոգ այժմու փրկութեա ծաղկեալ քե, Վշ, ի պտուղ կենաց անմահականաց: Փախիցեն յանհուն հեռաստան խորին խաւարի՝ այսր փայտի փառաւորելոյ բարեզեկոյց ձայնարձակութիք՝ նէսարք ներհալք ստապատիրն ստորնականաց բազմաձեռնեան խարդաւանողաց: Սերժեսցին սովաւ ի յանդոց պտղատոհմական արօրադրութեանց մերոց տահմանաց և ի քո մշակեալ կենդանի երկրէ՝ վերք փառնիչք և հոյլք մորմոքեցուցիչք. կտրեսցին սովաւ յաւելուածք կրկնատգեղ և անվայելուչ պա.

տահմանց՝ 'ի հնարից չարին 'ի մեզ յայտնելոց . իսկ
կապէս վանեսցի սովաւ, որք յերկաքանչիւրոց բնու-
թեցս մերոց վերերևին ինքնաստեղծութիւնք մերձա-
ւոր դաւաճանողաց, յուսման օտարին վրիպակ մտած-
մունս, և յայլումն գարշ գոյուիք անմաքուր զեռնոցն
ապականողաց : Փրկեա, տէր (Յ), աղաչեմ զքեզ,
փրկեա, բարերար . կարկառեա առ իս զաջդ ամենա-
գով, և օգնեալ ինձ սովաւ՝ զերծողիս յամենեցունց
ընդդիմացողաց :

Ժ . Խառնեսցի միասցի հրաման քո 'ի սոյն՝ առ-
'ի փոխարկել զադամանդեայ սիրտս յիմարեալ՝ 'ի
քոյին բանիդ արդիւնատրութիւն . հարցես միեսցես
զայս նեցուկ հրաշից քումդ սքանչելեաց 'ի սիրտս
ծորեայս և յոգիս լքեալս, և հաստատեսցես կազ-
մեալ պնդապէս 'ի կայումն ուղիղ անսասանելի . իսկ
զանրնդոստն կակղացուցես զարթնուլ և զգաստ լի
նել յօգի հեղուն անձաւանդ քո պատուիրանիդ, որ
պէսզ[Վ]աւղան և զ[Լ]ատութեանս : (Իշեցո՝ մարդասէր,
պատուեալս այս փայտիւ զերախտիս խաչիդ, որով
զանձառան ներգործեցեր . բարձ յինէն կեցուցիչ,
զվտանգ պարտեացս պանծալի լծակօք ամբառնա-
լեաց նոր տապանակիդ : Բացցին կամօք քո, հօր ,
'ի յայս ձայն կենաց՝ լսելէ սրտից յամառեցելոց .
լուիցեն յայս մեծի բարուն 'ի քումդ ակնարկութի-
ականջբ խլից . պարզեսցին 'ի ձեռն սորին լեզուք
համրացելոց . լուսաւորեսցին 'ի սոյն տեսարանք ա-
չաց, հայել մաքրապէս 'ի քեզ պշուցեալ անայլայ-
լաբար . զղջասցին դարձցին կազդուրեալ կամք
յափրացելոց . ընձեռեալ տացես, տէր, տագնապե-
լոյս անձրեւ արտասուաց : Եղիցի քե սա մեզ լուր
յնծութե, ձայն ուրախութե, բարբառ բերկրուն ,
նուազ հանգստեան, նիւթ երանութեան, պատճառ
փրկութե, առիթ քաւութեան, մերժումն վշտաց,
խղումն խեղդմանց, ընդարձակութի նեղունց, հա-
մառօտումն խեթմանց, հալածումն հեծութեց, թե-
թեութի թառաչմանց, յապահովութի կարեաց,
կարգադրութի կրից, սփոփութի վհատմանց, բժը-
կութի ցաւոց, տեւականութի հեղգութեց, աշա-
ղրութի անտեսիցն :

ԺԱ. Ի՛յայս կամուրջ ցանկալի անխոտոր և անխոտորնակ, և ՚ի վերնաշաւիղ բարձրաբերձ սրբահետ սանդուղ երկնաչու, առ հայր քո օրհնաբանահաւոր անուն ձգեալ մատուցես, բարերար, հոգւոյդ առաջնորդութիւնալ ՚ի քեզ անընդմիջելի. որով և սթջ միոյ միայնոյ և միամական տէրութեդ և անեղծ արարչութեդ ՚ի կենդանեաց և յանշնչականաց հաստելոց վայելեական գոհութիւն փառք և իշխանութի յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

ԲԱՆ ԻՆՍՆԵՐՈՐԴ ԵՐՐՈՐԴ

Աղօթք Թարգմանօրէնք վասն սրբալոյս Իւղնի Միւռոնի :

Ա. ՍՈՒՐԲ ահաւոր անուն բարձրեալ անպատում, անձկութե փափաք յարախորժելի, ՚ի սրբերգէնիցն փառատրողաց միշտ սրբաբանեալ բնակեալդ ՚ի սրբում, լի և ամենազեղուն բարութե առաւտաձեռն աննուազելի, լոյս բարի և ծագումն գովելի, երկրպագեալ փառաւորուի, ահեղ և անզննելի, ամէն և յամենայնում: Բ. յառ բանիւ դաշամբք յուսոյ ուխտ ընդ քեզ միութե, հզօր, այր, ամէն, ալէլուիայ. գովեալ թագաւոր հանուրց, անբողորից, ստեղծիչ գոյից և տէր կամարար, միայն առ ի թ պատճառաւորաց, փրկիչ և օծեալ մշտապաշտելի :

Բ. Ուստի մեկնապէս թարգմանեալ ՚ի մեզ զայս գանձ անվաճառ և հարստութի անփոխադրելի, Յ. Բ. արքայ երկնաւոր, որում գողութե մեծաւ սպասեն անմահականացն ահեղից լուսաբերան բոցաշունչութիւնք, կրկնեալ քեզ յօժարութե ՚ի հաճութենէ անխոտոր մտաց, ծունր գոհութեան ստեղծող էութեց, որ են ՚ի տեսման և ՚ի ծածկութե: Որ ետդ և էիր միայն բովանդակ ամենեւին անպակասելի, առեր զմերս իսկապէս համայն, զի ՚ի լրութե քումմէ լցուցես. օրհնեալ և բարեբանեալ, ծանուցեալ յաւետ միշտ անքննութեամբ ողորմութե մեզ ՚ի փրկութի, ՚ի փառս և ՚ի գովեստ անճառ բարձրութե

ահաւորիդ բարերարութեան : Սկզբնաձիր օծմանս շնորհի մեծախորհուրդ հրաշագարութեան . քան զի լոյս՝ քո մեզ ծանուցեալ ճառագայթ անհատ, ծագումն անսահման, արեգակն անաչառասփիռ, աստղ սահմանիչ երկակշիռ տարրութեանց, ճրագ ոտից և լոյս հետեմանց, որով 'ի ցոյցս իմաստից եկեալ տեսութիւն բանիս այս յարմարուն, տօնեմք պարերգութիւն հրեշտակօրէն յատկամտաբար փրկչ չափայելուչ կնդրկաւ խնկեալ զպարգեաբախ առատատրութիւն ամէնիմաստիդ յեւղ զուարթ անբիծ դաւանման : Վանդի 'ի սկզբան անդ կապտեցելոյ ողորմելի տխրականութեամբ 'ի փշմանէ բարձրագոյն շնորհին՝ հայրն իմ սկզբնաստեղծ՝ և հնացեալ յաւէտ մեղացն գերմամբ 'ի մահ գրաւեցաւ, կապեալ ընդ եղծման ապականութե անգերծ հանգուցիւ, 'ի ծառոյն պատճառաւորեալ յանկուծ անյարիր ամենակործան գլորման, հերքեալ 'ի լուսոյ՝ այսր խաւարին վայրի մատնեցաւ . իսկ դու, գթած տէր ողորմուէ, քանզի յաւէտ քան զնոյն ծանեար զոր ստեղծեր, և զի չեիցն անկալութեամբ չեկաց յոր ինչէրն, բորով անկարողանայր իսկապէս տեսանել 'ի լոյսն վերին անմատոյց գերակայութե անսահմանելւոյդ, ոչ մշտափայլ յարակայ վառմամբ անաղտօն լի տարածանեցեր, այլ գիշերայնոյն ոտնալլիրծ մթին արհաւրաց ձեռնկալուի ձիթոյ՝ շարամանութեամբ նիւթոյ պատրուգի ընդ նոյն զանգելոյ՝ յօրինակ քո անախտ միութեամբ ընդ մեզ խառնելոյ՝ մարդասիրապէս հիւսեալ կազմեցեր . զի որ 'ի ըստուերս մահու տարագրեալ գտաք՝ կանխակորուստ տնկո՞ւն պարտեաց, 'ի պատճառ իրին ազգակցաւ պտղոյն ջահաւորեցեալ հաւատոյն վառմամբ՝ 'ի նոյնն դարձցուք խնկաւորութիւն . որպէս և փայտիւն մահու՝ մածմամբ քո՝ ի նա՝ ածեալ մածուցեք զմեզ, առկաւ մեծի խորհրդոյն միաւորեալ 'ի փայտն կենաց :

Գ . Եւ արդ որպէս ոչ է օր լրմամբ առանց գիշերոյ, և ոչ տնօրէնութի յարկի առանց ձիթոյ պիտոյից խնդրոյ . քանզի իբր օրինակն հասարակային ոչ նուիրաւոր՝ զմարմնաւոր աչաց տեսութի լուսա-

ւոր առնէ, նոյնպէս և մաքրեալն քոյինաշունչ շնորհին ընտրութիւն անիմանալեալ զաներեւոյթ հոգիօ միութիւն՝ ի մեզ անտեսիդ հրաշափառապէս պայծառացուցանէ : () ի որպէս յիշումն լուսարանի տը աւազանին լուացմամբ մարմնոյն զանձինն հաւատամբ առնուլ սրբութի, սոյնպէս ի յօծումն իւղղոյն պարարեալ յուսով զհոգւոյն զօրութի սովիմբ և ի սոյն համարիմբ ունել ամենայնիւ աներկմտելի : Այլ որպէս հրամանդ տէրունական օրհնաբանելի գթաւութիւն մեղաց ախտացելոցն նախալճուէիր, իսկ ոչ հաւատ ունողացն առ այն՝ բժշկութի հրաշալի յանդիմանակաց անտուտ առ նմին մարմնոյն տեսակի հաւատարիմ վկայ անդարձիցն հաստատուէիր, սոյնպէս եւղս այս փրկութե լուսով կատարեալ հեղեալ ի մեզ օծանէ զարտաքին խորանս . իսկ զներքին մարդս աներեւակ ծածկապէս մտեալ նոր կենդանածնէ :

Դ. Պատկեր պանծալի այս զանգուած նիւթոյ արարչիդ երկնի . քանզի որք զիւղոյն կրեցին օգտութի՝ որ յողորմութեն շահնդայութի, և դու ի գովեստ քեզ զայս բան սահմանեալ, թէ ողորմած եմ ես տէր . քանզի որպէս սիրոյն՝ անուան կցորդիս անծ, նոյնպէս ի մասնէ և այսու զիջեալ գծագրիս՝ ըստ տնտեսուէն որ առ մեզ : Այլ եհագոյն մեծութե խորհրդոյ յարմարաւոր գիմակերպութի այս ճարպ պարարտութե երկրի թանձրուէ հողանիւթ գոյականութե . զի որպէս սոյն մասն ի կենդանւոյն ոչ ի կերակուր հրամայիւր անդ ըստ օրինին, այլ արարչութեդ բողորմին պտուղ որոշիւր, նոյն նմանութիւն և և աստանօր իբր զզօրութիւն՝ իմ մատչելի յայս աւանդ հաճուէ էիդ այլ վայելչապէս տուեալ նուիրի, հոգւոյս հարազատ զուգաճանապարհ, արարողիդ պահեալ և ուխտեալ . քանզի ոչ շունչ արեան և ոչ ճենձեր ինչ զուարթութեան օրինակ հոգւոյս իմոյ և կարոյս ընդ անդամութիւս մտոյն ծախի, այլ արքայութեդ վերնում վիճակի տէրունական բազմականին ձօնեցեալ ճաշակ՝ այս նիւթ ջահաւորական մշտաբորբոք անաղօտելի :

Ե . Այլ էր մատչելի ի նախագահուի արու անդրա-

նիկ դառնիչ քննողաց, եթէ ոչ օծմամբ ինչ նշանակէր . ոչ քահանայութի 'ի յանկոխելին տեղի ձեռնարկէր, եթէ ոչ այսու կատարեալ լինէր: Յակոբ զքարն պատկեր Սիմօն, 'ի խորհուրդ երկար՝ խորանին ընտրուէ, օծմամբն տպաւորեալ կերպացոյց . առ որ զիջումն անճառ բարձրելոյ տեսուիչ սանդղոցն յարմարութե, և զիս 'ի վեր տանելոյն անդուղեկցութեն, զարձանն իւղեալ կառոյց նպատակ 'ի ցոյցս ապառնեացն յիշատակի: Նշարնեան քահանայութեն պայծառութի հրամանաւ մեծիդ նոյն օծմամբն ճոխանայր . որով 'ի գլխոյ անտի 'ի մօրումն զեղեալ գերափառ իւղոյն զարմանազան կենդանագրութի, ըստ սաղմոսողին, զփառաց նախնւոյն առակէր զանդրադարձութիւն և զշնորհիւ կենաց սրբութե ընդ մեզ խառնութի: Թագաւորութիւն ոչ էր պանծալի անդանօր պատկերաւն ստեղծագործիչ, եթէ ոչ եղբոր իւղոյն օրհնութե ձեռնադրեալ պսակաւ պճնուէ թագին յանուն քո, Վր, գլուխ ամբառնայր: Եւ զիսրդ զնախնին վեհից մոռացայ, զծառայն մեծիդ և զկերպարանն անպարագրելոյդ . ոչ ահա Սեբիսեդեկ յօրինակ ճշմարտիդ ահաւորութե 'ի ձիթաստանեաց լերինն, ուր յետոյ ոտք մարմնացելոյդ նոյն զետեղեալ կացին, 'ի վերնոց անտի հրեշտակաց 'ի պտղոց տեղւոյն իւղեցաւ . ուստի շիրմի սկզբնահօրն պաշտպան եպիսկոպոսական արքայապատիւ ճոխութե 'ի քէն հանդերձեալ նստաւ, մինչև յայտնեցար երևեալ լրմամբ համայն իսկութիւն աղամային կենագործութեանդ:

2 . Եւ արդ, քանզի քո են շնորհք և քեզ վայելեն գոհաբանութիւն, օրհնաբանեալ որդի նոյն ինքն յարմարեա բարենշմար տպաւորութեամբ զազաչանս իւղաւորականս խնկապատարս զմոռալիրս պատճառ քեզ փառաց, և ինձ մեղապարտիս առիթբ ժշկութե . մատո, տէր Վր, վերացս աներևութից զայս ձեթ լուսանիւթ, և արկ 'ի սոյն խարանս խոցոյ մահացուի զկաթուած օրհնուէ իւղոյդ փրկութե անապակ գինեաւ սիրոյդ, միութե արարչականաւ պատսպարեալ պատանօք խնամոց . զի յիշատա-

կարանս Թարգմանօրէնս բանիս մաղթանաց՝ վայել-
չական իմն յարմարութիւն ի Թեա հոգւոյդ զկարգ
իւր գտցէ : Ի վերայ Ղաւթի հոգիքո, բարձրեալ,
յայնմ օրէ խաղաց, յորմէ օծութիւն նուիրեցաւ .
Սաւուղ յայր յայլ և ի մարգարէս ոմանս անտուտ
իսկ գրեցաւ, յորժամ օծումն ժամանեցաւ զազա-
լթան նորին . արքայութիւնն ասորեստանեայց օծ-
մամբն գրաւեալ մատուցաւ ի կցորդուի տանն Խա-
րայելի . կայսերս ոմանս նշանաւորս վեհս և երեւե-
լիս ի խժականաց բարբարոս ազգաց եւզս այս կեն-
սացնցող ցօղով անձրեւեալ իբր կարթիւ որսացաւ
ի յընտանութիւն հպատակութե մեծիդ նյ . բանն
որ առ Լիւրոս երկնաւորին պատուասիրութե՛ զօ-
ծեալն ձայն նմին մեծ վարկաւ . ձայն սաղմոսողին
գեր քան զմարգարէութիւն զօծեալն անուն նախա-
յարմարեաց, կանոնափակ ընդմիջարկութիւ պատուէր
աւանդեալ, մի մերձենայք և մի մեղանէք . առ Հե-
ղիաս առաքելութիւն անձային հրամանատրութեանն,
նշանակ իմն հանելոյ ի պաշտամանէ անտի Բահա-
ղու, զօծելութիւն ի Վորեք ազգեաց Յեուայ և Մ-
զայելի : Իւղ Թափեալ անուն փեսայիդ ի հոգեւելց
բանից իմաստնոյն վերավկայեալ՝ կանխաւ իսկ գրե-
ցաւ . որպէս զի հոգին, նյ յաւէտ պատկեր և նշա-
նակիչ, զի փոքուս զմեծդ կերպադրութիւ քե նկա-
րագրեալ ընդ քեզ միասցուք առմամբ քո շնորհիդ :

Է . Իւ զի ևս երկարս պատուածօրէնս բացա-
կանագոյնս գծագրականս և առակաւորս շարագրե-
ցից առաջի վերնոյդ և ահաւորիդ մաղթողական
բանաստեղծութիւս . տերդ և կենդանարարդ՝ արա-
րիչդ երկնի և երկրի ի յօծմանէ անտի սկսար քա-
րոզել զաւետարանն արքայութեան, վկայեալ ան-
տուտ ի Յովհաննէ՝ օծեալ և գառն նյ բարձող մե-
ղաց աշխարհի : () ի Թեպէտ ընդ օծմանն օրհնու-
թեան հոգին էր քեզ իսկաբար լրմամբ և անձութիւն
խառնութիւն բովանդակապէս, այլ անունն պաշտի
խորհրդեամբ շնորհին հրաշափառապէս ազդելոյ ի
սքան . զի զստրկութիւ աղամեան մարմնոյն մեծանալ
յաւէտ այսու յորջորջմամբ պատրաստ արասցես :
Բացեալ զառաժս մարգարէութիւն Եսայեայ՝ դու

ինքն անօթիւնդ մարդացեալ ընթերցար, հաւատարիմ առնել զբան ծառայից քոց, տէր . և իբրեւ ծանուցեալ եղեր օծուին 'ի կարգ անդ բանին, թէ հոգի ին 'ի վերայ իմ' որով և օծ իսկ զիս, ապա փակեցեր 'ի հանգիտափառն օծելութէ՛ն զորքանու թի՛ երկաքանչիւրոցն յայտ արարեալ խտրոցաւ սահմանի՛ ընդարձակ հեռաւորութիւն մեծաւ կնքեցեր, զմերս կաթուածով ինչ շնորհազարդեալ, և զքոյդ իսկութիւն ընդ հօր և ընդ հոգւոյդ հաւասարութիւն թարգմանեալ: Ինախածանօթ մերակերպութեանն պանծալի իմն գովեստիւ՝ օծեալն կոչմամբ 'ի հրեշտակացդ փառատրողաց արարածոց երկրի ծանուցար: Օ որ մարգարէն կանխաւ գուշակեաց զի (Յորդանան, և յընտրեալն լեառն թաքօրական հայրենի ձայնիդ եկաւորութիւն, թէ որ պատմէ 'ի մէջ մարդկան զօծեալ իւր. զոր սաղմոսին ձայն կանխաւ պատմէ՝ հօրիդ փառաց զայս պատիւ առ 'ի զառեալդ ձեռնադրելոյ; օծ զքեզ անձ՝ ան քո իւրով ուրախութե՛ն:

Ը. Հոգի երեսաց մերոց տէր ՎՊ. որ է օծեալ անունդ իսկոյն, որով զփչումն կենդանութե՛ն 'ի դէմն մեր լոյս բարեբարութիւն քո ազդեցեր. իմաստութիւն ուսման երջանկի՝ մարդասիրութի խոստովանելի, առելով առ ոմն, թէ եդ վկայութի առաջի ին օծելոյն. զնոր աւետեացս վկայելով, թէ կօշիկս անգամ ոչ առի յամենայն մսեղեաց: Երգոցն երգիւղեփեցական գինի զ՝ստուծով ծանուցեալ զխորհուրդն 'ի գովեստ հարսին տք եկեղեցւոյս՝ զմոռս առաքինութեան հանդերձ ամենայն առաջին իւրդոմն. և ևս զմոռս և կնդրուկ մաքրութե՛ն վարուց ամենայն փոշեաց անուշից իւրովքն զանգեալ՝ անդրատին և այսր յառաջաբերեաց: Դանիէլ զկենսատու մահուքո, ՎՊ թագաւոր երկնի, 'ի վերջան զօրինակ կոչումն ձայնի զայս անուանադրեալ վկայեաց յայտնի, թէ զկնի վաթսուն և ինն եւթներորդ դացն սպանցի օծեալն, և օծեալ առաջնորդ զքեզ յորջորջեաց: Արագակիր աշտանակն Օքարիայ Իդդովայ՝ որ 'ի Խարեքեայ իւրոյն բարեբաշխ բացատրութի՛ն մասունս եւթանց առաջադրութեանց

զնդիցն վառելոց՝ ՚ի ջահէ անտի զօրութիւն անեկա-
մտաբար վիճակաւորեալ, զի քոյդ լըութի՝ ՚ի մեզ
փրկութի և օծելութի գերաբնապէս նախազեկու-
ցեր : Օոր ըստ օրինին անտուտ գուշակմամբ ՚ի
խորանին որ ՚ի տաճարին՝ ամէնընդէլ իմն կրթու-
թիւ սովորաբար մատուցեալ լինէր, պանք բաղարջըն-
ծայք և նաշիհք իւղովք խառնեցեալք, և զուա-
րակք եղանց իւղարկեալք, և տիրական անուամբ
ձայնեցեալք, և հաւուց ոմանց թաթաւմամբ յազ-
գակից ճարպին ՚ի յարիւն, այսր խորհրդոյ առձեռն
տեսակք և նշանակիչք յարմարականք քեզ, միա-
ծին ծնունդ օրհնաբանեալ մեծիդ նայ. միայն դու
օծեալ նորոգ և զարմանալի՝ ինքնութիւն համայն էու-
թի իսկապէս լըմամբ ամենայնիւ անպակասելի :

Բ. Եւ զի՛ ևս իցէ բազմապատիկա նշանակել առ-
այս մեծ խորհուրդ անհասանելի, և ոչ ճաշակել
գրեզ, քաղցրութի. իմանալ քեզ զայս՝ թէ զի՛նչ իցէ
եւղն, եթէ ոչ զտիրութիւն ՚ի փայտն պարտեաց սռ
վիմբ բժշկեալ, ըստ սաղմոսողին, զուարթ գործես-
ցես. և զի՛նչ պարարտութիւն, եթէ ոչ զկերակուրն
մահու սովաւ մոռացուք լցեալ ՚ի սմանէ. և զի՛նչ
օծութիւն, եթէ ոչ զմխրոյն թշուառ տեսութիւն ՚ի
ձեռն սորին փոխարկեսցուք ՚ի պայծառութիւն յա-
ւէժ ուրախութե, անուամբ քո փրկեալ յողի զօ-
րութե՝ հօր անուանեսցուք. և զի՛նչ արդեւք մար-
գարէին հողեոր ըղձականութիւն ամենատենչ բաղձա-
նացն իցէ իմանալ, որոյ ծերութիւնն առակի ՚ի ձեթ
պարարտութե, և կամ օծանքն իւղով զգլխոյն
վերամբարձութի, եթէ ոչ զհին խարդախութի սգոյն
սառսկուէ ՚ի մահ կործանմանն կենագործեալ դե-
ղովս այս կենաց՝ պատսպարեալ օժանդակեսցես.
և զի՛նչ ճրագին լուսաւորելոյ շնորհակալութիւն,
եթէ ոչ ՚ի մէջ իմն անյուսութե մեղացն միգի և
կռապաշտութեն խաւարի՝ կերպակցապէս միութիւն
՚ի յիս խմանուէլ. և կամ զի՛նչ մարգարէն անձա-
բանեալ ՚ի սփոփանս զուարթարարս օրհնուէ՝ նշա-
նակ յայտնի վայելեալէս ոմանց աւետէ, օծցին իւ-
ղով ՚ի մրոյ պարզելոյ. և կամ իմաստունն ՚ի դի-
մաց հարսինն ասէ օրիորդացն, հաստատեցէք զիս

իւղով և գեղեցկազարդ խնծորով յարկեալ ծածկեցէք, և 'ի պարտեզ իւղենեաց տածեալ գրգեցէք, եթէ ոչ այսր ահա ընտրական նիւթիւ հոգւովդ բռնեալ 'ի սոյն լոյս տեսցուք զանիմանալիդ 'ի մեզ բարձրութի գովեալ: Եւ արդ քեզ, միայն խնամակալ, պատճառ բարի բնակից եղելոց, ձեռն համբառնամ տարածմամբ բազկացս, երիկամանցս գործակցութեամբ, սրտիս հեծութեամբ, լեզուիս և շրթանցս ձայնարկութեամբ: Ըստ ողորմութեամբ, տէր, պաղատանացս խնդրուածոց առ քեզ կարդալոյս: Հնորհաւորեալ այսու պարգեւօք՝ գոհաբանութի քեզ վերընծայեմ, հզօր ահաւոր բարձրեալ անքնին, անփակ փափաքմամբ միշտ համբուրեցեալ, սուրբ սուրբ և միայն միշտ սուրբ, օրհնեալ հանապազ յաւէժ անդադար երգաձայնութեամբ: Ինձեռեա առաւել բարեբարութի 'ի սպառ վերալեզոյս: Խոր յոյս քաղցրուէ՝ ոչ մասին միայն մատուցման լուսոյ արժանաւոր ինչ հանդիպելոյս, լայնել քե, բարի, զնրբութի ծածուկ խորհրդոյս, գրգուծի խառնեալ ընդ աղերս՝ անել ընդ 'Խաւթի, ընկալաք նոցա զողորմութիքս, և զծածուկս զաղտնեացդ անտեսից՝ իմաստութեամբ քով յայտնի արարեր:

Ժ. Եւ արդ մեծութի քեզ, ամենակալ առատաձեռն աննուազելի, ամենափայլեալ առ 'ի գթութիւն, մշտայօժար 'ի բժշկութի, զի միացուցեր խառնեցեր ընդ մերձաւոր դիւրագիւտ ընտանի նիւթոյս ըզհրաշս անձառս քումդ սքանչելեաց ահաւորութե: Վասնզի զոր երկին ամենայն բարձանց՝ երկրիս լայնութե և անգնդոց ներքնոց խորութե՝ ծովուց բազմութե ոչ զօրէ տանել, այլ իբր զդոյզն 'ի մեծէ բերի, 'ի փոքր գոյս տեսականեցեր զօրութե՝ սահմանեալ ճշմարտապէս անհրապուրելի: զի մի նորոգ իմն երեւելով յայլ եութենէ՝ առ աչս հարեանցի երեւանութի ինչ վարկանիցի, վերաւորել քան թէ բժշկել անընտրաբար զկարծիս մտաց: Վասնզի որպէս մարմին քեզ հաւաստապէս, օրհնաբանեալ որդի նայ, իսկութի և ոչ օրինակ 'ի յարդեանցն ցորենոյ արարչապէս միշտ հանդերձեցեր, և կայլակ կողիդ զարիւն խաղողոյ, և արգանդ կենաց հոգեւոր

ծննդեանն զառատութի ջուրց յովովուն, նոյնպէս և զհոգի անմահիդ փշման՝ սովաւ և ՚ի սոյն արդիւնատրեցեր. երկունք կենաց՝ որոյ կերպարան յառաջ եկելցն և ոչ հեթանոսութե փոխարկուի, ոպ ոչ տեառնագրութե խաչական փայտի ինչ երկրորդութի, նստելոցս յերկրի խաւարի ըստ նմանութե քո, տէր, ծագեցեր: Վանդի յայս կերպարան շնորհի զանպակաս լրութի անհասիդ յայտնեալ աշխարհի լուսաւորեցեր, զի մի տնանկն կարօտասցի և մի ընչեղն բարձրամտեսցե, ըստ օդոյ հաւասար բաշխման և լուսոյ արեգական տարածման և ջրական վտակաց զեղման. զի հաւասարապէս բաշխուր եկրածնաց մանանային զուգամասնութե՝ փոքունցն առաւել քան մեծամեծացն:

ԺԱ. Իսկ այս նիւթոյ տեսաւորութի խորին խորհրդոյ և ՚ի բնուստ անտուստ հրաշապէս ունի ըզթարգմանութի. որպէս զի ոչ երկմիտ ինչ շութափութե անհաստատապէս զտեղի փոխե, և ոչ նենգաղաբար զանակութի ինքեան լքանե. քանզի ոչ վերջնականօք աճառովք հերքի, և ոչ յրնդդիմակցե ումեքե ողողեալարտաքս ելանե: Վասն զի որպէս պատահումն գունոյ յեութիւն մարմնոյ անփոփոխ իմն և անհրաժեշտ, որ գոյութի գոյացուցուցանե և ոչ գոյութի ապականե, այսպիսեալ իմն յարմարութե իւղոյս զօրութի անդատին ՚ի յիւրոց անտի կերպարան զառեալն ունողի միանական զուգութե ընդ մեզ իսկ կցորդեցեր, տէր: Նստ, ընդ իրին գոյի և զօրինակն լծակցելով. քանզի զանիմանալին տեսութե աչաց և մտաց ըղձից ՚ի գէմս բերեալ կերպարեցեր, ՚ի պտղոց երկրի ճնշեալ մղելով զարմանալեօք հրաշագործութե մատակարարիլ մեզ պատրաստեցեր: Վասնաւանդ զի ոչ յովմից խառնից ՚ի մի եկելոց խմբակցութե զանազան ծաղկանց, ըստ հնոյն և ստուերին բազմաբուրեան այլայլուէ, զայս եւղ օծութե հրամանատրեցեր, այլ իբր զօրինակ փոխեալ զայն առ այս՝ գու ինքն խառնեցար ՚ի սոյն մաքրութի վերնալոյս ձիւթոյ: Որ թեպէտ անձառեն համեղութիք քումդ անուշութե, և ընդ օրինակաց իրիք ոչ համեմատի, այլ ծաղիկ դաշտի և

շուշան հովտաց և նարդոս ընտիր և եղեգնախոնկ խառնեալ հալուէիւ , յարմարութիւն հոտոյ քրքմոյ՝ փթթեալ ողկուղոյ և ագնիւ գինւոյ , ոչ սոսկ քան թէ իւղոյ միութիւն պատշաճապէս օրինակեցար փառաւորեալ անոնդ անքնին , որ զամենայն ընուս , և յիրի իմեքէ ամենեկին ոչ կարօտանաս : Աւտի ոչ շփոթելովք 'ի հակառակաց բռնադատութեյ բաժանեալ կամաց մեկին առակի , այլ 'ի սիրոյ հաւանութիւն անձապէս 'ի մէջ պարարիս , վասն մեր ըստ մեզ առ ամենայն վայելչական նմանութիւն օրինակեցեալ . առ որս լոյս բարի և հուր ջեռուցիչ , տապ սիրոյ առանց մասին ինչ շնչման անգթական սառնացրտութեան այս զանգուած նիւթոյ կաթուածոյ ձիթոյ մաքուր մտաց տեսեալ իմանի , որով յիրաւի սովաւ 'ի յած է միանալի : Ինչ Աղոմոնի օծելոյ որդեգրեցելոյ նյ երգեմբերանով հարսինն երկնաւոր փեսայիդ բարեբան գոհաբանութիւն , համբուրեալ 'ի յիղձս մտաց զհոտ իւղոց քոց քան զամենայն խոնկս , և իբր զբանս կենաց յաւիտեանականաց ունողի , ըստ հոգելից բանի իմաստնոյն և անձաբան աւետարանչին , զհետքո 'ի հոտ իւղոց քոց ընթացցուք լուացեալ գերեսս ջուրքք կենաց , որ 'ի վեր է քան զերկին օդոյս այսորիկ , և օծեալ ըզգլուխս անախտական իւղովք երկնայնով յանդիման եղէց քեզ ուրախութիւն , զուարթապէս և ոչ տխրաբար :

ԺԲ . Ի՛յս եւլ խնկելի պաշտելի և երանելի , ոչ սոսկ օծումն ուղղոյս սենեկի , և կամ հերաց վարսից դադարեան նպաստ ինչ մատուցանի , եթէ ոչ տէրունական կենսատու խաչիւղ նմադրեսցի : Այն եւլ զարմանահրաշ օրհնութեան լուսոյ զհրեայն և զիսուսն՝ զհնդիկն և զբարբարոսն՝ զսկիւթացին և զելլենացին՝ զգուսն դժնէաբար և զարհաւրատեսակ շանագլուխն սոսկավիթխար , զտէրն ազատ և զսորուկն ծառայածին՝ քրիստոսեան արարեալ , անուամբք քո կնքէ , և հոգւոյդ սնոյ ընծայէ , և հորդ երկնաւորի հարազատ որդի հաստատէ : Ի՛նչմօրինակ են սովաւ արուեստից տեսմունք յարմարեցեալք նախ նիւթոյն , ապա զօրութեանն : Ի՛նչնզի

Իբր անօթ փայտեղէն մինչև օծեալ իցէ՝ դիւրաբար հերձի և անօգուտ եղեալ անպատուի, նոյնպէս և մարդ ոչ իւղեալ սովաւ՝ հեշտեալ խորտակի, և մեկուսի եղեալ առ ՚ի քէն՝ ոչ լուսաւորի։ Սա ասա քո, (Յ, որով զհրաշալիսն զարմանադրես. քանզի իբր անգծելի կազմութիւն կարծր պահպանակաւ՝ ամենապատրաստն շրջարկութիւն պաշտպանեալ ծածկէ յայլագունակ խրթնի եկամտից. մինչ զի այսու մաքրութիւն թաթաւեալն ՚ի սմա ոչ ներկի արեամբ, և ոչ տխրատեսակ երկնիւ այլայլի։ Եւ զի և թափանցանց իմն խառնութիւն հոգեպէս ընդ թանձրութիւն մերոյս գոյութեան մտեալ անցանէ. զի թէ անէծք սաղմոսողին ձիթոյ առակաւ ընդ ոսկերս չարին համայնիւ բաշխի, որչափ ևս հոգիդ սոյն ճարպով լուսոյ զաներևոյթ ներքնոյն տեսակս կենագործեալ ողջացուցանէ, ազդումն տուեալ ՚ի խորոց անտի շնչման հագագին՝ մինչև ՚ի սպառուած ծայրիցն եղերաց զնաւն ընկղմէ զիշատակ մարմնոյ մահուն արկածից. քանզի կենդանական զօրութիւնք միշտ ահաւոր, տէր (Յ Բ, սմին խառնեցեալ ընդ սոյն իսկ բնակէ։

ԺԳ. Եւս օծումն բարետեսիլ և առ բռնամարտիկ մերկամրցանակ ըմբիշս իբր զօրաւոր հնարից կերպարան ձգնաւորական անըմբռնելի ձեռաց ներհակին օրինօք պաշտի, դիւաց և ախտից հզօր ահաբկու։ Բանդի յոքնապաճոյճ պճնուի բանին Եղեկիէլի առ իմանալին Փարաւոն, հենգնաւոր առակադրութիւն ողբականօք շարայարմարեալ, յորժամ եղեր, ասէ, և հանդերձեցար ընդ օծելոյ քերովլէին, ուր արձանքն հրեղէնք հաստատեալ կառուցան։ () Եհնաբանեալ ահաւորութիւն ամենապայր ձեռնկալութե, որ միշտ անձառ ես բանից և գերազանցեալ քննութեց, որ աւետարանաւն կենաց խնկիս յարակայ իբր նորածին օծեալ ՚ի քաղաքի Սաւթի, և ՚ի քահանայապետին հարցմանէ, դու ես օծեալն որդի օրհնելոյն, և յերանաւորն դաւանութիւն Պետրոսի օծեալ միայն որդի նոյ կենդանոյ, և յապահաւատ քննողացն, եթէ դու ես օծեալն, ասէն, ա սա մեզ համարձակ. և ՚ի կանոնականացն քոց հա-

ւատամբ յօծեալդ ուսուցիչ և տէր ամենայնի . և Հերովդէս յառաջ քան զսոյն զօծեալդ անուն յայտնապէս հարցեալ . և զիսորդ գրեն, դու իսկ ա սացեր , զօծեալն այլ զտէրն Վաւթի զանսկիղքն որ գի՛ ժամանակաւ որդի : Վանդի այսպէս ընկալաք վայելչաբար զայս թարգմանեցեալ, որ 'ի մեզ բերի ծայրն կատարման խորհրդական կոչմանն՝ վիճակ քրիստոնէից նախապատուութե :

ԺԴ . Լսնքան ունի ահաւորութի միանգամայն և սրբութիւն իւզաւորական խնկաւորութիւն սոսկալի անուշա օծութե , մինչ զի որպէս ոչ է համարձակել ուրուք յերկրայնոցս անծ անուանիլ՝ այլ անծային , սոյնպէս ոչ բերէ մարմին զՎրիստոսդ անուն անձին համարել , այլ զքրիստոնէայն . անտանելի նախ նւոյն մեծութե մկրտին՝ ջուրք զհոգին հրաւիրողին . քանզի չեմ ես , ասէ , օծեալն , այլ առաքեալ առաջի նորա : Սովաւ շրջէին , որպէս բանն ազդէ աւետարանչին Սարկոսի , առաքելականացն լծակցութիք , իբր ազգակից հարազատ ձեռինդ այլ՝ այսու փարեցեալք . քանզի իւզով օծանէին և առանց մարդկային հնարից անուամբ քո բռնէին : Ս ամս զի որպէս խաւար 'ի լուսոյ և ցաւ յառողջութենէ , գիշեր 'ի տուրնջենէ և մահ 'ի կենաց , այսպէս և 'ի սոյն իրէ տիրապարգեւէ ամենայն չարին երեւթք մերժին խափանին և բնաւին ամբողջին : Վանդի որ պէս ճանճք զազիրք և փոքր զեռունք սարգից և ունկնամտից իբր 'ի դեղոց մահու յայս նիւթոյ սպառեալ պակասին , սոյնպէս լրութե չնորհի օրհնութե սոյն եւղ զօրացեալ և զայսս վանէ և զմուրհակս չարեաց ջրէ և զվճիռ մահու պատառէ : Ս և է աւագան կատարեալ առանց օծման օժանդակութեան : Եթէ աւագակացն մահու խոցմամբ զմարդն առաջին , այս դեղ փրկութե մատուցեալ տուաւ . եթէ անձարակ վերացն չարկոբայ և Խարայել , սոյն իր պատուական յիշատակեցաւ . այս իւզոյ փափաքեալ Վաւթի իբր ձիթենի պողալից 'ի տանն այլ յուսով յարակայի , լքեալ զթլփատութիւն անդատին զմկրտութե չնորհ գուշակէ : Եւ զի է ինձ զայսմանէ ճառել , և համայնին կարծեւ հասանել , որ

և ոչ վերինքն զօրեն ձեռնարկութեամբ ինչ բանի զսոյն խորհուրդ 'ի մասնաւորէ ինչ ճառելով նշանակել, թողումսն էլ՝ թէ յիսկութէ :

ԺԵ. Փառք քեզ միշտ և յամենայնի, անմահ թաղաւոր, 'ի յայժմու երգեցեալ օրհնաբանութեանս, զոր արարեր և կատարեցեր առ իս, բարեխնամ գթած և երկայնամիտ, հարուստ և առատ ածե- նայաղթող. անդատին 'ի հարցն դժագրելով զօրի- նակն՝ մինչև 'ի լրումն ածեր զիսկութին ճշմարտապէս : 'Խու լոյս իսկ բնութի և արեգակն մշտապայ- ծառ, և զաշակերտացն դաս լոյս անուանեցեր, ո- րով զարարածս ամենայն երկրի ճառագայթիւք եր- ջանիկ չնորհի նոցին լցուցեր : Ինկալար զեւղն ա- նուշութեան յումեմնէ 'ի յոտս՝ յօրինակ ընդունել- լութե մաղթանաց առ քեզ, և 'ի միւսմէ պոռնակէ 'ի գլուխ՝ նշանակ սիրոյ գթութեդ առ մեզ. մշտա փափաք բաղձանօք անասմանելիդ 'ի սոյն հոտո- տեալ, մինչ զի ուխտիւ անփոխադրելեալ օրէնս յարակայս օրհնաբանելիս՝ քոյինահրամանս պա- տուէրս կենաց ընդ համօրէն աշխարհ քարոզել զառ- կաւաձեռն իւզոյն յարգաւորութի, զարմանս հրա- շից լսողացն առ ապառնեացն յուսադրուի : 'Խուք օծութիւն ունիք զսփն՝ ասաց երջանիկն առաքելու- թեց, մեկնեալ զխորհուրդն որ 'ի մեզ զեղեալ յա- ռաւելութէ կենդանարարիդ անպակաս բովանդա- կութէ : Իւստի յաւէա իմն յարմարաւոր և հան- գունատիպ առ 'ի մասնաւորն նմանութիւն լուսոյդ և հոգւոյդ սփն՝ այս կաթուած օրհնուէ 'ի վերնոյդ բարեբաստութեց անսպառաբար սրսկեցեալ 'ի մեզ, և ասի լոյս, իբր զնախաթիւ գոլ ստեղծուածոց և արարչութեդ պատկերակից, որով զխաւար մթու- թէ մեղաց հալածես. իսկ հուր, զի յամենայն տարր արարածոց հաւասարապէս ունի զուգութի ըստ էա- կանին կշիռ բաշխուէ, ծածուկ և յայտնի, լուեալ և ծանուցեալ. և եթէ ոչ ընդհարցի 'ի հակառակէն, ոչ յինքնասաստ յօժարմութէ բաղձայ բորբոքիլ : Իարձեալ և օծումն, զի արքայաբար որդեգրեալ ընդ քեզ 'ի Ժառանգութի հօրդ մատուցես. ողոր- մութեդ ազգակցաւ նկարեալ 'ի մեզ անեղծանելի՝

ի հասնդերձեալ փառան փայլեսցուք . դարձեալ և հողի, զի մաքրեալ զարկածս խաբէուեն՝ որ ՚ի բան սարկուելններգործուէ, նորոգ փոփոխմամբ հոգւով և ճշմարտութեմբ հորդ երկնաւորի երկրպագեսցուք, բեւեռեալ ընդ քեզ յուսոյն հաւատովք, ամենապարզեւ :

ԺԶ. ՚Ըհա արդարեւ յաւէտ իսկապէս եւզս այս լուսաւապատար խնկալիր՝ վերնականիդ սիրոյ տեսութի : Ս ասն որոյ և Սաւղոս իսկ պատշաճ վարկաւ ՚ի Ճառ գոհաբանուեն՝ ասելով յայտնի, որ օծ զմեզ ձեւք հանդերձ ՚ի ՎՊ (Յ) անձ է, որ և կնքեաց զմեզ և ետ զառհաւատչեայ հոգւոյն ՚ի սիրտս մեր . և դարձեալ, մի, ասէ, տրտմեցուցանէք զհոգինք այ, որով կնքեցարուք յաւուրն փրկութի : Սատկառելի և անվանելի օծութեանս յորջորջուի՝ իբր ՚ի նորումս յաւէտ քան ՚ի հնումն . քանզի բանն դաւութեան սաղմոսին զտիրական տնօրինականացդ սկրզնաւոր կրիցդ խորհուրդ՝ ճմարտաբար վերասահմանէ, ժողովեցան կուտեցան իշխանք ժողովրդոց վասն տն և վասն օծելոյ նորա : Սարգարէուի մեծ տպաւորեալ զանսրբելի արեանդ պարտիս հրէախումբ չար մոլեգնութեանն՝ որ ՚ի տէրդ յանդգնութի, ով է որ ձգիցէ զձեռն իւր յօծեալն տն և քաւեսցի . քանզի թէ և յազգայնոյն սպանաւ Սաւուղ, այլ ոչ ՚ի սպառ մերժեցան յամօթ և ՚ի նախատինս ազգաց օտարաց, մինչև արեանդ այ հաղորդեալ գտան : Սրաւական մեծ յիշատակի ապագայիցն ժառանգուէ աղօթանուէր աղերսարկուի ասել սաղմոսին, վասն Սաւթի սիրելոյ քոյ մի դարձուցաներ զերեսս քո յօծելոյ բումմէ . և դարձեալ, նայեա և տես յերեսս օծելոյ քոյ, և արա ողորմութի ընդ օծելոյ քոյ :

ԺԷ. Ձեւին քո, ՎՊ, երկրպագեալ պարզեաւ տրտմութիւն այս հիւթ լուսակիր . քանզի ոչ այլ մեծ բարձրութի յարքայութեն ճոխութի ասէ մարգարէն ՚ի զիմացքոց, տէր, քան թէ գտի զՍաւթ ծառայ իմ և իւղով սրբով իմով օծի զնա : Սուտի կիրթ իմն յիշատակաւ զքոյդ համբուրեալ լուսոյ օծութի, տէր (Յ) ՎՊ, ծանիցուք զքեզ անփոփոխ մշտնջենաւորութի, թէ դու ես ամենայն և յամե-

նայնի միայն Թագաւոր Թագաւորութեց, և Ճշմարիտ օծեալ իւղեւոց, փառաբանեալ երկրպագութեբ երէկ և այսօր: Վրանգի զոր օրինակ պատրոյդ Թագեալ 'ի ճարպում ոչ երեցուցանէ ինչ նշոյլ՝ մինչև հուրբ լուցեալ վառիցի, սոյնպէս և այս օծութի լուսոյ առ 'ի մեզ հեղեալ 'ի հանդերձեալն Չահաւորի: Եւս է կերպարանին մեկնաւոր բացերեւութիւն, 'ի նախնեացն և այսր բերեալ բարենշան իմն յարմարութե՝ հրաշապայծառ երանգաւ գունեալ:

ԺԸ. Եւրդ այսոցիկ պատճառ վերագոյն մասանց կեցուցչաց անձականաց արարչութեանդ հարազատաց, առանց որոյ ոչ է գրիլ քսեան, և ոչ նազովքեցի անուանիլ, և ոչ յիշատակիլ յորդիս (Յուդայի, և կամ խրախոյս բառնալ յանուն այ (Յակոբայ, այս հիւթականութի օրհնութե ձիթոյս, յորում Խբ յորդուիդ խառնեցեալ միաւորի, ճառագայթ շնորհաց, շուք մերոց դիմաց, նկարագրութիւն երեսաց, բարեձեւութի պատահմանց, լուսաւորութի աչաց, անագրութիւն բբաց, վայելութիւն այտից, զարդ կերպարանաց, պահպանարան շթանց, հանդերձիչ կրօնից, յարմարիչ վարուց, շաղկապ հաւաքմանց, զօրութիւն անձանց, ուժգնութիւն դիմեցմանց, խաւ փանիչ յուրութից, քակտիչ հմայեկաց, նահանջիչ ձեռնածուաց, խայտառակիչ կախարդաց, գտիչ աղանդից, բռնախոյեան դիւաց, փարատիչ ցաւոց, կատարիչ կնքեցեւոց, տենչանք երախայից, անգնին արտաքնոց, հիացումն հեթանոսաց, նախանձարկու անհաւատից, մերկացուցիչ գաղտնեաց, յարգանք յետնոց, փառք ստրկաց, պճնումն կանանց, աճեցումն տղայոց, հրճումնք ծերոց, ձեռնադրիչ նուիրեւոց, զգուշութի մաքրոց, պսակ Թագաւորաց, ճոխութի արքայից, յառաջադրութիւն կայսերաց: Վրանգի զոր օրինակ աման ինչ կնքեալ նշանակիչ իմն է ներքնայնոցն մեծազնութեան, նոյն պէս բարձրութի շնորհին 'ի մեզ սուլածածկեցեալ յանուն քո, ան տէր (Յս Վր, վայելական իմն տեսակաւ ծանուցեալ նշանակի: Իսկ անունն իսկոյն անդատին 'ի նոյն յորժորջեալ կոչմամբ, ըստ հոգեւոր արանց իմաստնոց՝ որ յեղիպտացւոց անտի սկսեալ,

'ի դէմն ածելով զիրին կերպարան՝ ահաւոր խորհրդ
դոյ պատկեր :

Սակս որաղոս իւզոն Միւռոնի :

ԺԹ . Վրանգի միւռոնս այս օրհնաբանեալ, զոր
մարգարէն կանխաւ լոյս աչաց գրեթէ զսոյն ա-
ղերսեալ խնդրէր, ըստ քերթութեանն բառի որ
ըստ խտրութեանն Հոմերոնի, Թարգմանեալ իմա-
նի, ինձ մայր . այսինքն է՝ առ 'ի յինքն ձգող զմերս
բնութի զօրապէս, և կայուն հաստատել չքնաղ փո-
փոխմամբ զջուրց լուծականութի առ աւագանին լու-
սաւորութի . և իբրեւ զդեղ մածուցիչ կաթին՝ 'ի նոյն
ինքն յեղանակել զցնդեալս իմ վայրագութիւն, և
զաղբերց հեղեղեալ մշտահոսութիւն : Իսկ մառնաւ
մեռտ՝ որ և այս միւռոն, ըստ այլում բառի ցուցա-
նի . այս ինքն է՝ մթին, որ և խաւարչուտ գոլ և
ծածկեցեալ՝ կամ անտեսական . որ և սոյն կոչումն
դիմառութե չէ օտարացեղ . քանզի արդարեւ յիրէ
անտի անունն նշանակի . վասն զի անքնին է այս խո-
րութի յաւէտ քան զամենայն սրբութի սրբ : () Ի
ոչ եթէ ջրոյ օրինակաւ զաղտ ինչ լուանայ, և կամ
հացի բնութի զսիրտն հաստատէ, այլ նորոգ իմն
յարմարութի՝ 'ի մասունս ազգողականացն տնօրինա-
պէս նշնագրի . սակայն անհասութիւն վերնականաւ
և զանունն ունի անքնին : Վրանգի որպէս նա իսկ
և իսկ 'ի լոյս անմատոյց ասի, իսկ անսահման փառա-
ւորութիւն յեղանակաւ իմն անբաւութե 'ի խաւար
անգնին ծածկեալ իմանի, փակեալ արտաքուստ 'ի
ձեռնարկութեց մերոց իմաստից, նոյնպէս և այս ծո-
րութի լուսոյ 'ի լեզուաց ոմանց ճարտարաց 'ի ճահ
ճեմութեց դրականապէս անունադրութի մոայլ
առձայնի, վասն ոչ զօրելոյ երկրածին բնութե զիսկն
գիտելոյ : Իսկ զերկաքանչիւրս նախնականացն ան-
դատին յինքեան հարստաբար տիրապէս ունի . քան
զի 'ի կոչումն անուան բարձրելոյն նմանակերպեալ
կրկին մեծանայ եւլս այս նուիրեալ ամենաբուրեան
ազնիւ կնդրկաւ . վասն զի նա մեր հուր ծախիչ է
ըստ Սովսէսի, և դարձեալ լոյս է ըստ Յովհաննու .

ուստի և յայնի ճշմարտապէս զոյն անարկէ, եղի-
ցի, ասէ, լոյսն խարայէի 'ի հուր :

Ի. Վարձեալ այլ իմն կերպացուցանելով զբանս
առ 'ի նոյն պատկեր յայտնութե իրի . վասն զի ոչ
մոռանամ զիմն նողկութի՝ որ 'ի գլխութենէ մեծիդ
քաղցրացաւ՝ վերստին գովեստիւ օրհնել . քանզի
յ՝ եռայ, որ է դառնուի, այս ինքն՝ նշանակ իմն յար-
մարական չարչարաւոր կրից տաժանմանց, որ և միւ-
ռոն ստուգաբանեալ մեկնապէս ըստ մեզ՝ մեռելունէ
ազգականութի : Վանդի այսու օծմամբ հոգեւորաւ
կանաւ խղեալ կամ հատեալ 'ի սնտոխասեր մահա-
կերպարան տաղտկազազրական հեշտութեց հակա-
ռակողին, որ օգախոհաւ մեղկութի զքնարս ճայնաւ
տրական և կամ զարկուած վերածածկուն մզնար-
հետ ուժգնաբարբառ խրոխտահնչական կազմուա-
ծոյ թմբկիս գործականութե ջրացիր իմն գիջութի ան-
վայելուց թուլազանակեալ 'ի ստորե կորստեան
քարէն զօրինակ մերս գոյունէ, կապիմք յուսով վերըս-
տին դարձեալ ընդ անձառ խորհրդոյ խաչի քո, Վհ,
մկրտեալք 'ի մահ կենդանւոյդ՝ անվախձան կենացդ
սովաւ հաղորդիմք, 'ի քեզ իսկ ան համայնիւ խրաւ
խուսեալ 'ի սպառ ամենեւին անհատուածելի :

ԻԱ. Եւզ զգրօշեալն քառակուսեան յա-
նուն քո, Յ, նշանի բարձրելոյդ հաւասար հաստէ .
չնորհ ընձեռեալ զուգափառ և նմանատիպ արեան
կեցուցիդ նոյն անվանելի փառօք պսակեալ մեծա-
ցուցանէ : Փայտ անուանի իւղոյ օրհնութեան, ըստ
մարգարէին կանխաձայնութե, զի հասարակաց կազ-
մեցեալ բուսոց անտառաց զօրապէս ուղղեալ 'ի խա-
կութի չարին արկածից և օտար կարծեաց 'ի ստեղ-
ծողդ վերաբերեալ առ նոյն նիւթս կենաց հասուն
ներգործէ : Օ ի և որ 'ի մեզ մոիցն պատուհանաց
մշտաբացիկ թափանցանցութիւնք՝ յանուն մեծու-
թե ահաւորիդ զօրուն 'ի խոհական իմն համեմատուի
քե անագրեցեալ առ 'ի յրդականերտ օթեվան հոգ-
ւոյդ՝ անազգելի պատրանաց չարին խաւարահոգմ
խարդախողին, այսու լուսով զսպեալ ամփոփիմք 'ի
նուազ գոհութե երեկորեան պաշտաման ընդ երկ
նայնոցն զամբարաց՝ առ օրինակ վառման շնորհիդ

որ 'ի մեղ . 'ի սոյն յիշատակ փրկութեան բարեացն ստվաւ տնկեցեալ ծագի , և ծաղկաւէտ եղեալ պտղածնի , 'ի սպաս ընթրեացն պատրաստութեան յետնում գիշերի 'ի մեծիդ գալստեան . ահա զայս լոյս ճրագի համարեալ 'ի կիր արկանեմք :

ԻԲ . 'Խարձեալ ըստ գծադրացն գումարութեան քսան և չորիցն շարագրութե' որ յալփափետաց ան տի վերաթուի մինչև 'ի քսաներորդ երկրորդն կարգի , յորում զայս խորհուրդ խորութեան անտուտութարգմանեալ ճաշակ հեշտալի որոց հաղորդին ջամբել պատրաստեմք ամենակեղմ յարմարութե . քանզի յութաներորդէ անտի գրոյ 'ի չորեքհարիւրն փոխաբերեալ ստուգաբանօրէն քննութիւն ընդ ձիթոյն անուան նիւթ ճմարտագրի . որ է կերպարան արդեան խմորոյ յինքն բերողի զգանգուածն զօրեզապէս . որ ոչ սակաւն 'ի յուլկէն պարագայի , քան թէ 'ի նոյն ինն դարձուցեալ ըստ աւետարանական առակին , զամենայն առ ինքն վերաբերեալ աճեցուն առնէ :

ԻԳ . Սոյն եւղ հեղութեան միշտ համբարձման և խոնարհութե օրինակ և նմանութիւն , առ ոմն կահուղ պատառաւ մատուցեալ ջամբի , հարթալիւ և բարեյարմար բանի կերպարան . իսկ համայնիցս լուծականաց հոսանուտ և ստորածորեղի նիւթից գերափառ վերաշրջական հրաշափառ խորհրդոյ պատկեր . քանզի և յաման ինչ մորթոյ արկեալ ոչ ըստ գինւոյ ձեռոյ և կամ ջրոյ թացութե մեղկէ , այլ 'ի օահման պատշաճին պահէ : 'Այսպէս ընկալեալ զքոյոցդ բարեաց անհաւասար առաւելութիւն որդի այ կենդանւոյ , զարբանուէր այս օծելութի 'ի ճակատ դիմաց արեամբ քո գրեմք , և 'ի բնութի շնչոյս հուլով քո տպաւորեմք , հաւատացեալ խորհրդով մտաց , եթէ յաւէտ յայտնեցի նորոգ փայլեցեալ բաղմաճաճանչ ծայրարձակութեամբ 'ի տարածումն յոգնատեսիլ զարմանահրաշ ընդարձակութե' պտուղ իւղոյ ընծայեալ զլոյս 'ի փառս ապառնեացն հանգերձելոցն : 'Այս ճարպ հոգեւոր երջանիկ և վերնանշոյլ 'ի դէմն երեսաց իմն պատկերի' բուսմի նշառաւ ջահաւորեցի :

Ի՛յ. Եւ քանզի իբր անհաս ոչ ըմբռնական այս մեծ գորուհի արագ սլացմամբ 'ի Թեւս Թեթեւ մտաց պայմանի, անդր քան զկարծիս ուշոյ իմաստից անհուն հեռեման անհետ փախստեան՝ լախ իմն միջոցաւ 'ի սպառ որոշեալ, փակեցաւ յինէն, ոչ օրինաւ կեցաւ կցորդաւ, ոչ նմանեցաւ զուգամասնութիւն, ոչ սահմանեցաւ ձեակերպութիւն, ոչ կշռեցաւ ընկերին չափով. այլ ահա ընդ անծան խաչիդ նշանի հաւասարութիւն արեան կեցուցչիդ հոգիապէս գերազանցեցաւ: Եւ արդ օրհնեա զմեզ, տէր, սովաւ եւ 'ի սոյն. եւ եւ անունդ քո ահաւոր, լուսաւոր, երկնաւոր եւ զարմանաւոր, 'ի գովեստ փառաց անձառից մաքրակրօնից բուրվառաւ խնկեալ, սուրբ, սուրբ, անքնին, անպատում, բարձրեալ, ողորմած, վերերգեալ, ճշմարիտ, բարերար եւ նք, արա սովաւ փրկութիւն, տուր եւ քաւութիւն, պարգեւեա բժշկութիւն, հանդերձաւորեա շնորհ, առատաձեռնեա երանութիւն: Յօժումն այս ձիթոյ երկնանձրեւ լուսոյ անարատ գտայց. յիւղեալս այս Թեզան բանաւորական մի մտցէ եւ մի գրաւեսցէ տխրականութիւն աղտոց մեղանաց՝ չաղախել երբէք զոգւոյս կերպարան: Եւ ինչի սոյն ինքն որոց մատչին օժանիլ սովաւ հարսնապաճոյճ պանծանօք պճնել գեղայօրէն նք վայելութիւն՝ երջանկապէս յողի զարգարեալ: Եւ ինչի հօւրս այս լուսափառ եւ անծաճիր՝ մերձեցելոցն 'ի սոյն ընտրութիւն մուխ կրկնեաւ եւ բարեփափաք ջերմութիւն այլ յօրինուածոյ, որով ամենայնիւ ամենապատրաստ պնդութեամբ 'ի կարծրականութեմդ անսասան վիմիդ յարակայեցեալ միշտ արձանացայց 'ի քեզ հաստատեալ աներկմտելի: Եւ ինչի նշանակ վերնամրցանակ այսր պարգեւի սովաւ վառելոցն, ոչ ողորդիլ ջուրք, ոչ այրիլ հօւրք, ոչ ցրտանալ 'ի սառնութիւն, ոչ վնասակար հողմով շիջանիլ, ոչ աղտեղիլ յուրուական ինչ պղծութիւն, ոչ զպահեալն՝ չարին մատնել, եւ ոչ 'ի ստորեւ ելիցն զմութեւս գանձուն կենաց յիմարաբար արտաքս հանել. ոչ անպատապարմնալ 'ի Թեւոց քոց օգնականութիւն, եւ ոչ զէացեալն 'ի մեզ օժութիւն անմաքրապէս 'ի բաց մերկանալ: Եւ եղիցուք քե 'ի սոյն հրացեալ, սովիմբ պարա-

ընալ, սովաւ լուսաւորեալ, այսու արգարացեալ
ազատացեալ պսակեալ և թագաւորեալ: Եւ քեզ
միայնոյ միայն օծելոյ յամենեցունց օրհնութիւնք
երգոց, ալիլուք լեզուաց, հնամուսնի ձայնից, յազ-
թանապետութիւնք գովեստից, բարեբաստութիւնք շրթանց,
սրբաբանութիւնք սաղմոսաց, ընդ հօր և հոգւոյդ մէջ
յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն:

Այն իմ ձեռնարկութի 'ի սրբութե, և այս արձանագրութի
'ի սրբութեցն սրբութիւն:

ԲԱՆ ԻՆՏԵՆՏԻՐՈՐԻ ԶՈՐՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հօդոյ
առ. նոյն ազեւս մաղթանաց բանի:

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. ԱՍՏՈՒԱԾ յաւիտենական, բարերար և ա-
մենապաշտ, ստեղծիչ լուսոյ և յօրինիչ գիշերոյ, կեանք
'ի մահու և լոյս 'ի խաւարի, յոյս ակնուկողաց և եր-
կայնամտութի տարակուսելոց, որ ամենարուեստ իմաս-
տութիւնք քո դարձուցանես յայդ զստուերս մահու,
աննուազ ծագումն և անմուտ արեգակն . քանզի ոչ
զօրէ ծածկել զփառս տէրութե քո խաւար գիշերոյ .
որում կրկնի ծուռ երկրպագութե ամենայն եղելոց
երկնաւորաց և երկրաւորաց և սանդարամետակա-
նաց . որ լսես զհեծութի կապելոց և հայիս յաղօթս
խոնարհաց և ընդունիս զխնդրուածս նոցա, ան իմ
և թագաւոր իմ, կեանք իմ և ապաւէն իմ, յոյս իմ
և վստահութի իմ, (Յաւիտեանք ամենայնի, սուրբ
հանգուցեալ 'ի հոգիս մէջ, մեծութե քո զշատաց և
քաւարան մեղուցելոց, որ գիտես զամենայն յառաջ
քան զիննել նոցա . առաքեա զպահպանողական զօ-
րութի քո և փրկեա զիս յերկիւղէ գիշերի և 'ի
դիւէ չարէ: Որպէս զի զխիշատակ սոսկալի և Երբ
անուանդ միշտ համբուրեալ շրթամբ հոգւոյ ըզմու-

Թէ չնչոյ, կեցից պահպանեալ ընդ այնուսիկ՝ որ կարգան դեբզ 'ի բոլոր սրտէ :

Բ. Եւ 'ի դրոշմէ խաչի քոյոյ նշանիդ, զոր նշանային արեամբ քո ներկեալ նորոգեցեր, և 'ի նոյն շնորհ որդեգրութե զմեզ մկրտեցեր, և 'ի փառս պատկերի քո նկարեալ յօրինեցեր, այսու պարգևօք նծականօք ամաչեսցէ սատանայ, քակտեսցին մեքենայքն, բարձցին որոգայթքն, պարտեսցին մարտուցեալքն, պակասեսցին զէնքն սայրասուրք, մերժեսցի մէզն, փարատեսցի խաւարն, մեկնեսցի մառախուղն : Բազուկ քո հովանասցի, և աջ քո կնքեսցէ . վասն զի գթած ես և ողորմած, և անուն քո կոչեցեալ է 'ի վերայ ծառայից քոց : Եւ քեզ ընդ հօր հոգւովդ սրբով փառք և իշխանութի յաւիտեանս յաւիտեանից . ամէն :

ԲԱՆ ԻՆՆՄԵՆԵՐՈՐԴ ԶԻՆԳԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողք առ նոյն տղերս մաղթանաց բանի .

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՅՈՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Եւ ի ԲԵԳԱԿՆ արդար, ճառագայթ օրհնեալ, լուսոյ կերպարան, փափաք անձկութե, բարձրեալ անքնին, զօրեղ անպատում, բարւոյ բերկրութի յուսոյ տեսութի, գովեալ երկնաւոր, թագաւոր փառաց, ի՞նչ արարիչ, խոստովանեալ կեանք : Եւ արդ զթերութի վրիպանաց բազմասխալ ձայնի եղկելոյս ամենազօրդ բանիւ լցեալ մատուցես յաղերս հաջուէ հօր քում բարձրելոյ : Եւ վասն իմ'ի քորձ եկիր անիծից, կերպարանեալ զիմ նմանութի, ամենեկն կենաց օրհնութի, վերնոց և ներքնոց բարեխնամող տեսուչ համայնից : Օ ի թէ յանձն առեր մեռանիւ վասն իմ, նծ և տերդ բոլորեցուն, որչափ հաճեսցիս առաւել և այժմ վտանգաւորս կրից կարեկցել, ընդ իմ պարտաւորիս միշտ աղօթելով ազ-

գաղցաւ մարմնոյդ առելոյ 'ի մէջ՝ առ համապատիւ գոհայր :

Բ. Եւ վասն արեանդ պատուականի միշտ մատուցելոյ 'ի հաճութի կամաց առաքելոյ՝ բարձցին վտանգք մեղուցեալ դատապարտելոյս, թողցին պարտիքն, ապաքինեացի ամբօն, մոռացին պատկառանքն, բարեգործեսցին դատակնիքն, սատակեսցին որդունքն, վերացի լալն, հանդարտեսցէ կրճումն ատամանցն, սպառեսցին ողբքն, հատցին արտասուքն, մերժեսցի սուգն, հալածեսցի խաւարն, վատնեսցի հուրն սասաղուութե, հերքեսցին տանջանարանքն բազմօրինակք :

Գ. Եկեսցեն գթութիք կամողիդ և պարգևողիդ կենաց ամենից, ծագեսցի լոյսդ, արագեսցէ փրկութիդ, հասցէ օգնութիդ, ժամանեսցէ այցելութիդ, կանխեսցէ ցողդ ողորմութե, յառաջեսցէ արբուսցէ զանդաստանս. պապեալ՝ անկեալ ոսկերացս թշուառութե 'ի վիհն մահու. ծաղկեցուցէ պտղաբերեսցէ բաժակդ երկնաւոր արեան կենարաբիդ. զերկիրս խնամեալ աւուրն լուսոյ, որ անծախապէս միշտ պատարագի յիշատակ կենաց փրկութեան հոգւոց ննջեցիլոց : Օ ի ամենայնիւ մահացեալ հոգիս մարմնովս մեղաց՝ շնորհօք քո, գթած, 'ի քեզ զօրացեալ քե նորոգեցայց, զատեալ 'ի մեղաց անմահ կենդանութե 'ի յարունն արդարոց, հօք քում օրհնեցեալ : Ինդ որում քեզ փառք, և հոգւոյդ նոյ բարեբանութի վայելչական գոհութե, այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

ՅԵՐԱՏԱԿԱՄԱՆ ՄԱՏԵՆԻՍ ԴԻՈԹԵԱՆ

Ի սո հոլովման ընթացից ամանակաց յառաջ շարժուէ, որ ըստ լրապատարն նշուլագեղն արփիա՝ ճաճանչ լուսակիրն օրակշիռն միտափարատն ակնապարար ակամն արեւու՝ ստեղծականն արուսեկի, որ համբարէ հոլովէ կուտէ ամաց յոլովութի 'ի չափս դարուց շնչասպառ և կենդանանորոգ առուղեկան յաւիտենիս, 'ի յաւարտումն կատարման իննբերեակ

յորեւնին, 'ի սկիզբն պսակելոյ մտի տասնեկին յաբեթական տոհմիս տումարի, յետ երկից ամաց անցելոց՝ որ զկնի դաւտեան 'ի կայս և 'ի կոյս կողմանց հիւսիսոյ դիմաց արեւելոց՝ յաղթող և մեծ կայսերն հռոմոնց (Լասլի, յորժամ ընդարձակ և մակադաւիթ կանոնաւ սփիռ տարածէր՝ լիստաճման և անխտրոց 'ի ստուարակարկատ կոթողս կարծր արձանաց՝ 'ի ձգումն ձեռին և յանխղերի լարս պարանաց երկարագունից՝ անթարթափ 'ի նոյն վերաօլացեալ 'ի յաջ և յահեակ՝ սեպհականել յաւելուլ բաժինս մասանց վիճակաց խմբից աշխարհաց 'ի ծոց իւր, արդ 'ի յայնմ անդորրութեան միջոցի, յորում եղբեալ ընդոմանեցաւ թշնամիք եկեղեցւոյ, ստացեալ հիմնեցի, կառուցի, կարգեցի, կուտեցի, արձանացուցի, դիզի, բարդեցի, կացուցի, ցուցի, հաստատելով 'ի հրաշակերտութիւն միազոյ իրի զապմաստեղնեան դրուագս դրութե այսմ սփերի արգասաւորի, ես Վրիգոր կրօնաւոր քահանայ, յետին բանահիւսաց և կրտսեր վարժապետաց, գործակցու թէ եղբոր իմոյ ընտրելոյ (Յովաննէս կոչեցելոյ)՝ լաւեկայ մեծափառ և բարձրապատիւ ուխտի վանականի . որք իբրեւ զմի մարմին բանական 'ի յերկուց առ մի կերպարան շինելոյ դիմաց կենցաղավարելով, ոչ միայն հարազատք, այլ և միաշունչք միակրօնք համապատիւք զուգահաւանք, 'ի բառից աչաց առ մի և նոյն շաւիղ խորհրդոյ տեսեալք :

Եւ զհայցեմք 'ի ճաշակողացդ յայսմ սեղանոյ յորնորէն և ախորժահամ հանդերձելոյ՝ յիշատակել զմեզ 'ի մաղթանս ուղիղս և 'ի պատկանաւոր խորնորուածս, սեռն սիրով 'ի միտս բարիս . որով և դուք եղիջիք գրեալ 'ի մատեանս կենաց վերին դպրուէն :

Գ Ր Ի Գ Ո Ր Ի

ՆԱՐԵԿԱՅ ՎԱՆԻՑ ՎԱՆԵԱՎԱՆԻ

ՄԵԿԵՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՅՆ ՍՈՂՈՄՈՆԻ

նայնի միայն թագաւոր թագաւորութեց, և ճշմարիտ օծեալ իւղելոց, փառաբանեալ երկրպագութիւն երէկ և այսօր : Վրանդի զոր օրինակ պատրոյգ թացեալ 'ի ճարպում ոչ երեցուցանէ ինչ նշոյլ՝ մինչև հուրբ լուցեալ վառիցի, սոյնպէս և այս օծութիւն լուսոյ առ 'ի մեզ հեղեալ 'ի հանդերձեալսն ջահաւորի : Եւս է կերպարանին մեկնաւոր բացերեւութիւն, 'ի նախնեացն և այսր բերեալ բարենշան իմն յարմարութիւն՝ հրաշապայծառ երանգաւ գունեալ :

ԺԸ . Եւրդ այսոցիկ պատճառ վերագոյն մասանց կեցուցաց անականաց արարչութեանդ հարազատաց, առանց որոյ ոչ է գրիւ քսեան, և ոչ նազովրեցի անուանիւ, և ոչ յիշատակիւ յորդիս (Յուդայի, և կամ խրախոյս բառնալ յանուն այ (Յակոբայ), այս հիւթականութիւն օրհնուէ ձիթոյս, յորում ԾԲ Եւրդութիւն խառնեցեալ միաւորի, ճառագայթ շնորհաց, շուք մերոց դիմաց, նկարագրութիւն երեսաց, բարեձեւութի պատահմանց, լուսաւորութիւն աչաց, անագրութիւն բբաց, վայելութիւն այտից, զարդ կերպարանաց, պահպանարան շրթանց, հանդերձիչ կրօնից, յարմարիչ վարուց, շաղկապ հաւաքմանց, զօրութիւն անձանց, ուժգնութիւն դիմեցմանց, խափանիչ յոււթից, քակտիչ հմայեկաց, նահանջիչ ձեռնածուաց, խայտառակիչ կախարդաց, գտիչ աղանդից, բռնախոյեան դիւաց, փարատիչ ցաւոց, կատարիչ կնքեցելոց, տենչանք երախայից, անգնին արտաքնոց, հիացումն հեթանոսաց, նախանձարկու անհաւատից, մերկացուցիչ գաղտնեաց, յարգանք յետնոց, փառք ստրկաց, պճնումն կանանց, աճեցումն տղայոց, հրճուանք ծերոց, ձեռնադրիչ նուիրելոց, զգուշութիւն մաքրոց, պսակ թագաւորաց, ճոխութիւն արքայից, յառաջադրութիւն կայսերաց : Վրանդի զոր օրինակ աման ինչ կնքեալ՝ նշանակիչ իմն է ներքնայնոցն մեծագնութեան, նոյնպէս բարձրութիւն շնորհին 'ի մեզ սովաւ ծածկեցեալ յանուն քո, ան տեր (Եւ Վր, վայելեալսն իմն տեսակաւ ծանուցեալ նշանակի : Իսկ անունն իսկոյն անդատին 'ի նոյն յորժորջեալ կոչմամբ, ըստ հոգելից արանց իմաստնոց՝ որ յեզրիպտացւոց անտի սկսեալ,

'ի դէմն ածելով զիրին կերպարան՝ ահաւոր խորհրդ
դոյ պատկեր :

Սակս պրալտս իւզոն Միւռնի :

ԺԹ. Վիանդի միւռնս այս օրհնաբանեալ, զոր
մարգարէն կանխաւ լոյս աչաց գրեթէ զսոյն ա-
ղերսեալ խնդրէր, ըստ քերթութեանն բառի որ
ըստ խտրութեանն Հոմերոնի, Թարգմանեալ իմա-
նի, ինձ մայր . այսինքն է՝ առ 'ի յինքն ձգող զմերս
բնութի զօրապէս, և կայուն հաստատել չքնաղ փո-
փոխմամբ զջուրց լուծականուի առ աւազանին լու-
սաւորուի . և իբրեւ զգեղ մածուցիչ կաթին՝ 'ի նոյն
ինքն յեղանակել զցնդեալս իմ վայրագութիւն, և
զաղբերց հեղեղեալ մշտահոսութիւն : Իսկ մասնաւ
մեւտ՝ որ և այս միւռն, ըստ այլում բառի ցուցա-
նի . այս ինքն է՝ մթին, որ և խաւարչուտ գոլ և
ծածկեցեալ՝ կամ անտեսական . որ և սոյն կոչումն
գիմարութե չէ օտարացեղ . քանզի արդարեւ յիրե
անտի անունն նշանակի . վասն զի անքնին է այս խո-
րութի յաւէտ քան զամենայն սրբութի սբց : () Ի
ոչ եթէ ջրոյ օրինակաւ զաղտ ինչ լուանայ, և կամ
հացի բնութե զսիրտն հաստատէ, այլ նորոգ իմն
յարմարութե՝ 'ի մասունս ազդողականացն տնօրինա-
պէս նոնագրի . սակայն անհասութե՞ն վերնականաւ
և զանունն ունի անքնին : Վիանդի որպէս նծ իսկ
և իսկ 'ի լոյս անմատոյց ասի, իսկ անսահման փառա-
ւորութե՞ն յեղանակաւ իմն անբաւութե 'ի խաւար
անքնին ծածկեալ իմանի, փակեալ արտաքուստ 'ի
ձեռնարկութեց մերոց իմաստից, նոյնպէս և այս ծո-
րումն լուսոյ 'ի լեզուաց ոմանց ճարտարաց 'ի ճահ
ճեմութեց դրականապէս անունագրութե մեայլ
առձայնի, վասն ոչ զօրելոյ երկրածին բնուե զիսկն
գիտելոյ : Իսկ զերկաքանչիւրս նծականացն ան-
դատին յինքեան հարստաբար տիրապէս ունի . քան
զի 'ի կոչումն անուան բարձրելոյն նմանակերպեալ
կրկին մեծանայ եւզս այս նուիրեալ ամենաբուրեան
ազնիւ կնդրկաւ . վասն զի նծ մեր հուր ծախիչ է
ըստ 1) ունէսի, և դարձեալ լոյս է ըստ 2) ունէսու .

ուստի և յայն ճմարտապէս զոյն ակնարկէ, եղիցի, ասէ, լոյսն Իսրայէլն 'ի հուր :

Ի. 'Իարձեալ այլ իմն կերպացուցանելով զբանս առ 'ի նոյն պատկեր յայտնութե իրի . վասն զի ոչ մոռանամ զիմն նողկութի' որ 'ի գթութենէ մեծիդ քաղցրացաւ՝ վերստին գովեստիւ օրհնել . քանզի յ'եռայ, որ է դառնութի, այս ինքն՝ նշանակ իմն յարմարական չարչարաւոր կրից տաժանմանց, որ և միւռոն ստուգաբանեալ մեկնապէս ըստ մեզ՝ մեռելուն ազգականութի : Վանդի այսու օծմամբ հոգեորականաւ խղեալ կամ հատեալ 'ի մոտիասէր մահակերպարան տաղտկազազրական հեշտութեց հակառակողին, որ օղախոնաւ մեղկութե զքնարս ձայնաւ տրական և կամ զարկուած վերածածկուե մզնարհեստ ուժ քնաբարբառ խորխտահնական կազմուածոյ թմբկիս գործականութե քրացիր իմն գիծութե անվայելուց թուլադաշնակեալ 'ի ստորե կորստեան քարշէ զօրինակ մերս գոյուե, կապիմբ յուսով վերդտին դարձեալ ընդ անձառ խորհրդոյ իսաի քո, Վն, մկրտեալք 'ի մահ կենդանւոյդ՝ անվախձան կենացդ սովաւ հաղորդիմբ, 'ի քեզ իսկ ան համայնիւ խրախուսեալ 'ի սպառ ամենեկին անհատուածելի :

ԻԱ. Եւ զգործեալն քառակուսեան յանուն քո, Վն, նշանի բարձրելոյդ հաւասար հաստէ . շնորհ ընձեռեալ զուգափառ և նմանատիպ արեան կեցուցչիդ նոյն անվանելի փառօք պսակեալ մեծացուցանէ : Փայտ անուանի իւղոյ օրհնութեան, ըստ մարգարէին կանխաձայնութե, զի հասարակաց կազմեցեալ բուսոց անտառաց զօրապէս ուղղեալ 'ի խալութե չարին արկածից և օտար կարծեաց 'ի ստեղծողդ վերաբերեալ առ նոյն նիւթս կենաց հասուն ներգործէ : () Ի և որ 'ի մեզ մտիցն պատուհանաց մշտաբացիկ թափանցանցութիւնք՝ յանուն մեծութե ահաւորիդ զօրուե 'ի խոհական իմն համեստութե անագրեցեալ առ 'ի յրգձակերտ օթեվան հոգւոյդ՝ անագրելի պատրանաց չարին խաւարահողմ խարդախողին, այսու լուսով զսպեալ ամփոփիմբ 'ի նուագ գոհութե երեկորեան պաշտաման ընդ երկնայնոցն դամբարաց՝ առ օրինակ վառման շնորհիդ

որ 'ի մեզ . 'ի սոյն յիշատակ փրկութեան բարեացն սովաւ տնկեցեալ ծագի , և ծաղկաւէտ եղեալ պտղածնի , 'ի սպաս ընթրեացն պատրաստութեան յետնում գիշերի 'ի մեծիդ գալստեան . ահա զայս լոյս ճրագի համարեալ 'ի կիր արկանեմք :

ԻԲ . 'Ի արձեալ ըստ գծագրացն գումարութեան քսան և չորիցն շարագրութե' որ յալփափետաց ան տի վերաթուի մինչև 'ի քսաներորդ երկրորդն կարգի , յորում զայս խորհուրդ խորութեան անտուտ թարգմանեալ ճաշակ հեշտալի որոց հաղորդին ջաւ բել պատրաստեմք ամենապիտան յարմարութ . քան զի յութաներորդէ անտի գրոյ 'ի չորեքհարիւրն փոխաբերեալ ստուգաբանօրէն քննութի ընդ ձիթոյն անուան նիւթ շշմարտագրի . որ է կերպարան արդեան խմորոյ յինքն բերողի զգանգուածն զօրեղապէս . որ աչ սակաւն 'ի յոլովէն պարագայի , քան թէ 'ի նոյն իրն դարձուցեալ ըստ աւետարանական առակին , զամենայն առ ինքն վերաբերեալ աճեցուն առնէ :

ԻԳ . Սոյն եւղ հեղութեան միշտ համբարձման և խոնարհութե օրինակ և նմանութի , առ ոմն կակուղ պատառաւ մատուցեալ ջամբի , հարթակշիռ և բարեյարմար բանի կերպարան . իսկ համայնիցս լուծականաց հոսանուտ և ստորածորերի նիւթից գերափառ վերաշրջական հրաշափառ խորհրդոյ պատկեր . քանզի և յաման ինչ մորթոյ արկեալ ոչ ըստ գինւոյ ձեռոյ և կամ ջրոյ թացութե մեղկէ , այլ 'ի սահման պատշաճին պահէ : 'Իսպէս ընկալեալ զքոյոցդ բարեաց անհաւասար առաւելութիւն որդի այ կենդանւոյ , զարբանուէր այս օծելութի 'ի ճակատ դիմացս արեամբ քո գրեմք , և 'ի բնութի շնչոյս հոգւով քո սպաւորեմք , հաւատացեալ խորհրդով մտացո , եթէ յաւէտ յայտնեսցի նորոգ փայլեցեալ բազմաձաձանց ծայրարձակութեամբ 'ի տարածումն յոգնատեսիլ զարմանահրաշ ընդարձակութե պտուղ իւզոյ ընծայեալ զլոյս 'ի փառս ապառնեացն հանդերձելոցն : 'Իսս ճարպ հոգեւոր երջանիկ և վերնանշոյլ 'ի դէմս երեսաց իմս պատկերի' քումդ նշա նաւ ջահաւորեսցի :

ԻՌ. Եւ քանզի իբր անհաս ոչ ըմբռնական այս մեծ զօրութի արագ սլացմամբ 'ի թեւս թեթեւս մտաց պայմանի, անդր քան զկարծիս ուղոյ իմաստից անհուն հետեւման անհետ փախստեան՝ լայն իմն միջուցաւ 'ի սպառ որոշեալ, փակեցաւ յինէն, ոչ օրինաւ կեցաւ կցորդաւ, ոչ նմանեցաւ զուգամամուտութի, ոչ սահմանեցաւ ձեակերպութի, ոչ կշռեցաւ ընկերին չափով. այլ ահա ընդ անծան խաչիդ նշանի հաւասարութի արեան կեցուցչիդ հոգիապէս գերազանցեցաւ: Եւ արդ օրհնեա զմեզ, տեր, սովաւ և 'ի սոյն. և և անունդ քո ահաւոր, լուսաւոր, երկնաւոր և զարմանաւոր, 'ի գովեստ փառաց անձառից մաքրակրօնից բուրվառաւ ինկեալ, սուրբ, սուրբ, անքնին, անպատում, բարձրեալ, ողորմած, վերերգեալ, ճշմարիտ, բարերար և նք, արա սովաւ փրկութի, տուր և քաւութի, պարգեւեա բժշկութիւն, հանդերձաւորեա շնորհ, առատաձեռնեա երանութի: Աօծումն այս ձիթոյ երկնանձրե լուսոյ անարատ գտայց. յիւղեալս այս թեզան բանաւորական մի մտցէ և մի գրաւեսցէ տիրականութիւն աղտոց մեղանաց՝ շաղախել երբէք զոգւոյս կերպարան: Եւ զիցի սոյն ինքն որոց մատչին օծանիլ սովաւ հարսնապաճոյճ պանծանօք պճնել գեղայօրէն նք վայեղութի՝ երջանկապէս յոգի դարգարեալ: Եւ զիցի հուրս այս լուսափառ և անծախի՝ մերձեցելոցն 'ի սոյն ընտրութիւն մութ կրկնեռաց և բարեփափաք ջերմութե այլ յօրինուածոյ, որով ամենայնիւ ամենապատրաստ պնդութեամբ՝ 'ի կարծրականութեամբ անսասան վիմիդ յարակայեցեալ միշտ արձանացոյց 'ի քեզ հաստատեալ աներկմաելի: Եւ իցի նշանակ վերնամրցանակ այսր պարգեւի սովաւ վառելոցն, ոչ ողորիլ ջուր, ոչ այրիլ հուր, ոչ ցրտանալ 'ի սառնութե, ոչ վնասակար հողմով շիջանիլ, ոչ աղտեղիլ յուրուական ինչ պղծութե, ոչ զպահեալն՝ չարին մատնել, և ոչ 'ի ստորեւ ելլցն զմութիւն գանձուն կենաց յիմարաբար արտաքս հանել. ոչ անպատուաբար մնալ 'ի թեւոց քոց օգնականութե, և ոչ զէացեալն 'ի մեզ օծութիւն անմաքրապէս 'ի բաց մերկանալ: Եւ եղիցուք քեզ 'ի սոյն հրացեալ, սովիմբ անարատ

րեալ, ստիպալ լուսաւորեալ, այսու արդարացեալ ազատացեալ պսակեալ և Թագաւորեալ: Եւ քեզ միայնոյ միայն օծելոյ յամենեցունց օրհնութիւնք երգոց, ալելուք լեզուաց, հնչմունք ձայնից, յաղթանակութիւնք գովեստից, բարեբաւստութիւնք շրթանց, սրբաբանութիւնք սաղմոսաց, ընդ հօր և հոգւոյդ սէջ յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն:

Այն իմ ձեռնարկութի ՚ի սրբութի, և այս արձանագրութի ՚ի սրբութեցն սրբութիւն:

ԲԱՆ ԻՆՄՆԵՐՈՐԴ ԶՈՐՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հպողի առ նոյն ազերս մաղթանաց բանի:

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. ԽՍՏՈՒԱԾ յաւիտենական, բարերար և ամենակալ, ստեղծիչ լուսոյ և յօրինիչ գիշերոյ, կեանք ՚ի մահու և լոյս ՚ի խաւարի, յոյս անհունողաց և երկայնմտութի տարակուսելոց, որ ամենարուեստ իմաստութի քո դարձուցանես յայդ զստուերս մահու, անհուաղ ծագումն և անմուտ արեգակն . քանզի ոչ զօրէ ծածկել զգիտութեան արեգութի քո խաւար գիշերոյ . որում կրկնի ծունր երկրպագութի ամենայն եղելոց երկնաւորաց և երկրաւորաց և սանդաղամետականաց . որ լսես զհեծութի կապելոց և հայիս յաղօթս խոնարհաց և ընդունիս զխնդրուածս նոցա, անձ իմ և Թագաւոր իմ, կեանք իմ և ապաւէն իմ, յոյս իմ և վստահութի իմ, (հօգիտ անհայնի, սուրբ զհանգուցեալ ՚ի հոգիս սէջ, մխիթարութի վշտաց և քաւարան մեղուցելոց, որ գիտես զամենայն յառաջ քան զիկնել նոցա . առաքեա զպահպանողական զօրում աջոյ քո և փրկեա զիս յերկիւղէ գիշերի և ՚ի դիւէ չարէ: Որպէս զի գլխատակ ստեղծի և սքք անուանդ միշտ համբուրեալ շրթամբք հոգւոյ ըղձու

Թէ շնչոյ, կեցից պահպանեալ ընդ այնոսիկ՝ որ կարգան գրեզ 'ի բոլոր սրտէ :

Բ. Եւ 'ի դրոշմէ խաչի քոյոյ նշանիդ, զոր անձային արեամբ քո ներկեալ նորոգեցեր, և 'ի նոյն շնորհ որդեգրութե զմեզ մկրտեցեր, և 'ի փառս պատկերի քո նկարեալ յօրինեցեր, այսու պարգեօք անձանօք ամաչեսցէ սատանայ, քակտեսցին մեքենայքն, բարձցին որոգայթքն, պարտեսցին մարտուցեալքն, պակասեսցին զէնքն սայրասուրք, մերժեսցի մէջն, փարատեսցի խաւարն, մեկնեսցի մառախուղն : Եւ զուկ քո հովանասցի, և աջ քո կնքեսցէ . վասն զի գլխած ես և ողորմած, և անուն քո կոչեցեալ է 'ի վերայ ծառայից քոց : Եւ քեզ ընդ հօր հոգեովդ սրբով փառք և իշխանութի յաւիտեանս յաւիտեանից . ամէն :

ԲԱՆ ԻՆՆՄԵՆԻՈՐԴ ԷԿԵԳԵՐՈՐԴ

Վերաքին յաւելած կրկին հեծութեան նորին հակոօք առ նոյն տղերս մաղթանաց բանի :

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՅՈՑ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. Եւ Երեմիայի արդար, ճառագայթ օրհնեալ, լուսոյ կերպարան, փափաք անձկութե, բարձրեալ անքնին, զօրեղ անպատում, բարւոյ բերկրութի յուսոյ տեսութի, գովեալ երկնաւոր, թագաւոր փառաց, ՎՊ արարիչ, խոստովանեալ կեանք : Եւ արդ զթերութի վրիպանաց բազմասխալ ձայնի եղկելոյս ամենազօրդ բանիւ լցեալ մատուցես յաղերս հաճուն հօր քում բարձրելոյ : Եւ վասն իմ 'ի փորձ եկիր անիծից, կերպարանեալ զիմ նմանութի, ամենեւին կենաց օրհնութի, վերնոց և ներքնոց բարեխնամող տեսուչ համայնից : Եւ թէ յանձն առեր մեռանիլ վասն իմ, անձ և տերդ բոլորեցուն, որչափ հաճեսցիս առաւել և այժմ վտանգաւորս կրից կարեկցել, ընդ իմ պարտաւորիս միշտ աղօթելով աղ-

գտկցաւ մարմնոյդ առելոյ 'ի մէջ՝ առ համապատիւդ քո հայր :

Բ. Եւ վասն արեանդ պատուականի միշտ մատուցելոյ 'ի հաճութի կամաց առաքելիդ՝ բարձցին վտանգք մեղուցեալ դատապարտելոյս, թողցին պարտիքն, ապաքինեացի ամօթն, մոռացին պատկառանքն, բարեգործեացին դատակնիքն, սատակեացին որդունքն, վերացի լաւն, հանդարտեցէ կրճումն ատամանցն, սպառեացին ողբքն, հատցին արտասուքն, մերժեցի սուգն, հալածեցի խաւարն, վատնեցի հուրն սաստկութե, հերքեցին տանջանարանքն բազմօրինակք :

Գ. Եւ ես եւ թուութիք կամողիդ և պարզեողիդ կենաց ամենից, ծագեցի լոյսդ, արագեցէ փրկութիդ, հասցէ օգնութիդ, ժամանեցէ այցելութիդ, կանխեցէ ցօղդ ողորմութե, յառաջեցէ արբուցէ զանդաստանս պաքեալ՝ անկեալ ոսկերացս թշուառութի 'ի վիհն մահու. ծաղկեցուցէ պտղաբերեցէ բաժակդ երկնաւոր արեան կենարարիդ զերկիրս ինամեալ աւուրն լուսոյ, որ անծախապէս միշտ պատարագի յիշատակ կենաց փրկութեան հոգւոց ննջեցելոց : Օ 'ի ամենայնիւ մահացեալ հոգիս մարմնովս մեղաց՝ շնորհօք քո, գթած, 'ի քեզ զօրացեալ քե նորոգեցայց, զատեալ 'ի մեղաց անմահ կենդանութի 'ի յարուեն արդարոց, հօրքումօրհնեցեալ : Ինդ որում քեզ փառք, և հոգւոյդ նջ բարեբանութի վայելչական գոհութի, այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՄԱՏԵՆԻՍ ԴԻՈԹԵԱՆ

Բայտ հոլովման ընթացից ամանակաց յառաջ շարժուե, որ ըստ լրապատարն նշուլագեղն արփիաճաճանչ լուսակիրն օրակշիռն միտափարատն ակնապարար ականն արեւու՝ ստեղծականն արուեսկի, որ համբարէ հոլովէ կուտէ ամաց յոլովութի 'ի չափս դարուց շնչասպառ և կենդանանորոգ առուղեկանս յաւիտենիս, 'ի յաւարտումն կատարման իննեբերակ

յորեքնին, 'ի սկիզբն պսակելոյ մտի տաանեկին յաբեթական տոհմիս տումարի, յետ երից ամաց անցելոց՝ որ զկնի գալստեան 'ի կայս և 'ի կոյս կողմանց հիւսիսոյ դիմաց արեւելոց՝ յաղթող և մեծ կայսերն հռոմոց Բասիլ, յորժամ ընդարձակ և մակադաւիթ կանոնաւ սփիռ տարածեց՝ լիսսաՀման և անխտրոց 'ի ստուարակարկատ կոթողս կարծր արձանաց՝ 'ի ձգումն ձեռին և յանխզելի լարս պարանաց երկարագունից՝ անթարթափ 'ի նոյն վերասլացեալ 'ի յաջ և յահեակ՝ սեպհականեւ յաւելուլ բաժինս մասանց վիճակաց խմբից օշխարհաց 'ի ծոց իւր, արդ 'ի յայնմ անդորրութեան միջոցի, յորում եզերեալ ընդոտնեցաւ թշնամիք եկեղեցւոյ, ստացեալ հիմնեցի, կառուցի, կարգեցի, կուտեցի, արձանացուցի, դիզի, բարդեցի, կացուցի, ցուցի, հաստատելով 'ի հրաշակերտութիւն միագոյ իրի զբազմաստեղնեան գրուագա գրութե այսմ սփերի արգասաւորի, ես Ղրիգոր կրօնաւոր քահանայ, յետին բանահիւտաց և կրտսեր վարժապետաց, գործակցութեղբոր իմոյ ընտրելոյ (Յովաննէս կոչեցելոյ)՝ Լարեկայ մեծափառ և բարձրապատիւ ուխտի վանականի . որք իբրեւ զմի մարմին բանական 'ի յերկուց առ մի կերպարան շինելոյ դիմաց կենցաղավարելով, ոչ միայն հարազատք, այլ և միաշունչք միակրօնք համապատիւք զուգահաւանք, 'ի բառից աչաց առ մի և նոյն շաւիղ խորհրդոյ տեսեալք :

Երդ հայցեմք 'ի ճաշակողացդ յայսմ սեղանոյ յաբնօրէն և ախորժահամ հանդերձելոյ՝ յիշատակել զմեզ 'ի մաղթանս ուղիղս և 'ի պատկանաւոր խորնորուածս, սեռն սիրով 'ի միտս բարիս . որով և զուրեղիջիք զրեալ 'ի մատեանս կենաց վերին դպրուէն :

Գ Ր Ի Գ Ո Ր Ի

ՆԱՐԵԿԱՅ ՎԱՆԻՑ ՎԱՆԵԱՆՆԻ

ՄԵԿԵՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՅՆ ՍՈՂՈՄՈՆԻ

յորբեթնին, 'ի սկիզբն պսակելոյ մտի տասնեկին յաբեթական տոհմիս տումարի, յետ երից ամաց անցելոց՝ որ զկնի գալստեան 'ի կայս և 'ի կոյս կողմանց հիւսիսոյ դիմաց արևեկոյ՝ յաղթող և մեծ կայսերն Հոռոմոց (Լասլը, յորժամ ընդարձակ և մակազաւիթ կանոնաւ սփիռ տարածէր՝ լիսասՀման և անխարոց՝ ի ստուարակարկատ կոթողս կարծր արձանաց՝ 'ի ձգումն ձեռին և յանխզելի լարս պարանաց երկարագունից՝ անթարթափ 'ի նոյն վերասլացեալ 'ի յաջ և յահեակ՝ սեպհականել յաւելուլ բաժինս մասանց վիճակաց խմբից աշխարհաց 'ի ծոց իւր, արդ 'ի յայնմանդորրութեան միջոցի, յորում եղերեալ ընդոտնեցաւ թշնամիք եկեղեցւոյ, ստացեալ հիմնեցի, կառուցի, կարգեցի, կուտեցի, արձանացուցի, դիզի, բարդեցի, կացուցի, ցուցի, հաստատելով 'ի հրաշակերտութիւն միազոյ իրի զբազմաստեղնեան դրուագս դրութե այսմ սոփերի արգասաւորի, ես Վրիգոր կրօնաւոր քահանայ, յետին բանահիւսաց և կրտսեր վարժապետաց, գործակցութեք եղբոր իմոյ ընտրելոյ (Յովաննէս կոչեցելոյ)՝ Լարեկայ մեծափառ և բարձրապատիւ ուխտի վանականի . որք իբրեւ զմի մարմին բանական 'ի յերկուց առ մի կերպարան շինելոյ դիմաց կենցաղավարելով, ոչ միայն հարազատք, այլ և միաշունչք միակրօնք համապատիւր զուգահաւանք, 'ի քառից աչաց առ մի և նոյն շաւիղ խորհրդոյ տեսեալք :

Ի՞րդ հայցեմք 'ի ճաշակողացդ յայսմ սեղանոյ յորնորէն և ախորժահամ հանդերձելոյ՝ յիշատակել զմեզ 'ի մաղթանս ուղիղս և 'ի պատկանաւոր խընդրուածս, սեռն սիրով 'ի միտս բարիս . որով և գուրեղիջիք գրեալ 'ի մատեանս կենաց վերին դպրուէն :

Գ Ր Ի Գ Ո Ր Ի

ՆԱՐԵԿԱՅ ՎԱՆԻՑ ՎԱՆԱԿԱՆԻ

ՄԵԿԵՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՅՆ ՍՈՂՈՄՈՆԻ

Գ Ր Ի Գ Ո Ր Ի

ՆԵՐՔԻԿԸՅ ՎԼՆԵԻՑ ՎԼՆԵԸԿԸՆԻ

Մ Ե Կ Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՅՆ ՍՈԳՍՄՈՆԻ

ՆՐԱՄԱՆ քո անասէր Թագաւորութեդ, ով տէր արքայ, բուռն և աւելի էր քան զկար մեր. զի այդպիսի խնդիր, մեկնել զերգ երգոց՝ այնոցիկ էր, որ ըստ Սողոմոնին է հոգւով. « Ի եթէնիւսացին » Վրիգոր, որ կատարեալ վարդապետ էր և հոգիաբնակ, ՚ի բուն կատարմանէ մեկնութե այսմ գրոցս վերջացեալ գտանի, որչափ ևս առաւել ես, որ ամենայնիւ տգէտ եմ և ունայն ՚ի հոգւոյն շնորհաց, ոչ կարացից հետեւել մտացն ասացելոց ՚ի սողոմոնեան հոգւոյն : Սանաւանդ զի չէ փոքր գատապարտութիւն և պատիժք՝ զբանս սրբոց գրոց օտար մեկնութեք ազաւաղեալ՝ վասն ոչ տգէտ երևելոյ, և փառամոլ հպարտութե՞ զոչէսն իբրև զճշմարիտ ցուցանել : Բայց զի հրաման ունիմք հնազանդ լինել Թագաւորաց հրամանաց, յանդգնիմ ասել զիմ տկար մտացս հասողութիւն. յուսացեալ ՚ի հոգին սք, զնորայն կատարելով հրաման, որ ասաց, թէ հպատակ կացէք Թագաւորաց :

Երգ նախ առաջին՝ խնդացի ընդ այս, որ այսպիսի միտս երևեցուցեր առ ՚ի քննել զգիրս, և հոգ տանել ուսմանց, որ է գուշակ երկիւղի նն, և օտարանալոյ ՚ի պիղծ հոգւոց և ՚ի վայրապար քննութեց և ՚ի մեղսասէր բարուց, և այնմ երանութեց

մատաւորիլ, որ մարդարէն ասէ, թէ “ Լորանեալ է այր՝ որ ոչ գնաց 'ի խորհուրդս ամբարշտաց ”. և որ զկնի գայ : Որ և սակաւ ինչ յառաջ երթեալ՝ ասէ, “ Լաւ յօրէնս նա խորհեացի նա 'ի տուէ և 'ի գիշերի ”: Լպա զհատուցումն խորհելոյն զօրէնս նա 'ի վերայ բերեալ ասէ, թէ “ Լղիցի նա որպէս ծառ՝ որ տնկեալ է 'ի գնացս ջուրց ”: () Ի որպէս ծառ՝ որ տնկեալ է 'ի գնացս ջուրց, անթարշամ է, նոյնպէս և որ զպատուիրանս նոյ քննէ, և այնմ հոգ տանի 'ի տուէ և 'ի գիշերի, այնպէս անթարշամ մնայ յայսմ 'ի կեանս . և զամենայն զոր ինչ առնէ, յաջողէ նմա նա : Որպէս Լաւ թին իսկ յաջողեաց . զի այր թագաւոր էր, և այնչափ մեծ թագաւորն զպատերազմաց և զամենայն պիտոյից մարմնոյ հոգս առ ոտն հարեալ, զայսն և եթ խորհէր . վասն որոյ անպարտելի մնաց 'ի թշնամեաց : Լոյնպէս և 'ի Սողոմոն տէսէք, թէ քանի տիեզերակալ թագաւոր էր . բայց հանապազորդեան հոգք այն էր նորա, զոր յընթեռնուլդ էք . և այլ ևս այնչափ գրեան, զոր և աշխարհս չէր բաւական 'ի բառնալ՝ եթէ մնացեալ էին գրեանն . բայց զի չէր աշխարհ արժանի, և չպիտէր որ ուսանէին մարդիկ, զայնպիսի անչափ գիտութիւն եբարձ անձերկրէ . զի զամենայն ինչ 'ի գիտութիւն էր բերեալ, որ ինչ արարեալք էին նոյ 'ի վերայ երկրի . և եթէ չէր գլորեալ, այլ ևս մեծաց շնորհաց էր հասեալ : Լորդ ընդ այնպիսին պարտ է նախանձել թագաւորաց, և անյաբարբար ուսանել զօրէնս նա : Բայց այժմ կացցէ այդ, զի 'ի սկիզբն մեկնութեան գրոցս մոեացուք :

Լորդ նախ զայս արժան է ասել, թէ զինչ մեկնի Լորդ երգոց . և այսու զանբաւ պատուականութիւն նորա ուսանել : Լորդ երգոցդ է օրհնութի օրհնութեց : Որպէս և մեք սովոր եմք խորանին սրբութե, ուր սեղանն սք կայանայ, սրբութիւնք սրբութեանց կոչել . որպէս ասէ իսկ առաքեալ : Լսիմքն՝ եթէ եկեղեցին է սրբութի, և խորանն սք՝ կրկին սուրբ և առաւել սք : Լոյնպէս և նա ամենայն երգոց է օրհնութեց գեր 'ի վերոյ է . որպէս և 'ի նորումս աւետարանն՝ սք և պատուական կոչի քան զայլ գիրս .

նոյնպէս և նա քան զհինն : () աղագոս որոյ իմանալի է՝ թէ ձայնիւ երգէին 'ի տաճարին, առաւել ևս յանգուծի և մարգարէական հոգւով՝ քան զդաւթեան սաղմոսն . զի անձառ է խորհուրդն՝ որ 'ի յայն սարսափելի բանսն ծածկեալ է : Այլ ոչ կարէ որ 'ի մարմնեղինաց իմանալ, բայց եթէ որք ըստ () աղտոսին են հոգւով, որ յերրորդ երկինս ել, և զանձառ բանսն լուաւ . զոր ոչ էր կար մարդոյ խօսել : () ասն զի ոչ տեւէ լսելէս այս նոյն խորհրդոցն լսելու թեան, որպէս և ոչ աչքս այս տեսութեն նոյն :

() Երբ զանձառելիսն կամեցեալ պատմել () ողորմոսն 'ի մարմնաւոր իրս առակեաց . այսինքն 'ի փեսայ և 'ի հարսն, յեղբորորդի և յօրիորդ, 'ի դուստր և յաղաւնի, 'ի ստինս և 'ի տաշխս, և յեւղ թափեալ, 'ի խնծոր, յայծեամն, 'ի () ողորմոսն, 'ի թագաւոր, 'ի քաղաքն () քուսաղէմ, 'ի պարտեզ, և որ այսպիսիք ցանկալի աչաց հայելոյ, և լսելեաց ախորժեղք, և մտաց փափաքելիք : () ի որպէս ծնողք տղայոց՝ զպատուական իրս 'ի բարետեսակ ամանի ծածկեն, զի նոցա արտաքոյ տեսեալն ցանկալի թուին քան զոր 'ի ներքս եղեալ գանձն, զի այնու յորդորեացին և զգուշութե պահպանութեան որ 'ի ներքս : () Եւ եւղ անոյշ և մեծաբնի, որպէս նարդոսն՝ որ սա իսկ յիշէ, ամանիւ ամփոփի . այլ և հոտ անոյշ ոչ 'ի բացի մարթի մնալ, որպէս և ձորն իսկ 'ի սրբում աւետարանին ասէ, թէ “ () արկանէք ըզմարգարիտս ձեր առաջի խոզաց ” . այսինքն, թէ մի տայք տկար լսելեաց զանձառելիսն . նոյն հոգի ուսոյց () ողորմոսն 'ի մի յայտնապէս սփռել զորս ետես հոգւով լուսոյն . և մի ամենեկն թագուցանել զխորհուրդ եկեղեցւոյ, և զփրկութի, և զՎշի մարմնաւնալ, և զամենայն ինչ զոր կրեաց վասն մարդկան սիրոյ, և զմահն, և զյարութին, և զմիւսանգամ դալուստն, և զոր ինչ անդ կայ պահի պարգեք սրբոց՝ անիմանալիք, և զտոփուսն սիրոյ սրբոցն որ առ Վշ, որ արեամբ և մահու չափ կրեցին յանձինս, սիրելով զՎշ, որպէս և նա զմեզ . որ վասն զիւր զանբաւսէն յայտ ածելոյ մեզ՝ հարկեցաւ մարմին զգնուլ, և դարձեալ՝ զմե արիւնն հեղուլ վասն մեր : () Եւ կա-

ըողն էր իշխանաբար փրկել զմեզ 'ի սատանայական բռնութեց իբրև զած, զայն իրաւամբք արար, և զնա բռնութիւն կապեաց: 'Լա և զայն հանդարտութիւն գործեաց, և ոչ տէրութիւն: Օյ ի իրաւամբք փրկեացի դերութիւն նորա և ողորմութիւն, որ է այս ինքն զմահ՝ զոր ըստ իրաւանց դատեաց զմեզ 'ի հող դառնալ վասն անարգելոյ զպատուիրանն՝ որ վասն պողոյն չուտելոյ, և զարդար դատն՝ առանց իրաւանց ոչ եբարձ՝ որ ունէին իշխանութիւն: 'Լա ինքն զադամեան զգեցաւ մարմին, և զմահ նորա յինքն առ, և իրաւամբք փրկեաց: 'Լա և ընդ իրաւունսն զողորմութիւն խառնեաց, և ընդ ողորմութիւնն՝ զիրաւունսն. և այսու ամենայնիւ եցոյց զան պատմելի սէրն՝ որ առ մեզ: Օյ այս ամենայն պատմէ Նրդ երգոցն, և զեկեղեցւոյ պայծառազարդութիւն խաչին և սեղանովն, մարմնով և արեամբն ինն, որ աւազանաւն և իւղովն սրբով, հին և նոր կտակարանօք, առաքելովք և մարգարէիւք և վարդապետօք, քահանայականօք և ճշնաւորականօք, կուսանօք և մարտիրոսօք, քրիստոնեայ թագաւորօք, և բովանդակ ամբիծ ժողովրդօք, որ յեկեղեցւոյ էր տնկելոց. և զայնպիսի պարգեան և զանքըն նելի, և որ այն ևս սոյնպիսիք անձառ պարգեք, որ առականոր բանիւն եցոյց մեզ: 'Լա և նա ճմարտապէս ոչ ծանեաւ զբովանդակն, և ոչ ծանուցանել մարթաց. և ոչ զոր ինքն դիտաց, մեզ յայտնի յայտ եբեր, այլ առական:

'Լա եթէ հարցանէ որ, թէ զիմորդ 'ի հարսն և 'ի փեսայ առականաց. և զիմորդ մարթի զնոյ խորհուրդն մարմնաւոր ցանկութիւն շանակել, և զանչափ սէրն նոյ՝ ախտի սիրով օրինակաւ 'ի յայտ բերել: 'Լախ արժան է զցանկասէր բարս մեր աւաղել. որ այնչափ օտարացեալ եմք յնոյ խորհուրդն, որ այս անամանական ցանկութիւն հարկեցաւ հոգին որ 'ի ձեռն Սողոմոնի պատմել մեզ զանտանելին: 'Լա յայնպիսի իրաց աղաքաւ և երանելի վարդապետն տինգերաց 'Եօհան վարի բանիւ, թէ այնպիսի սրբական վարս

պիտոյանայր մեզ ստանալ, որ գիրս ոչ պիտոյ էր . որպէս Վոյին, և Մբրահամուն և նորին որդւոց և Թոռանց . որպէս Յովբայն և Սովնէսին և առաքելոցն . որ փոխանակ գրոյ 'ի սիրտս նոցա բնակէր, և ուսուցանէր, և 'ի տախտակս սրտին գրէր, և ոչ 'ի գիրս : Մրդ նոյնպէս պարտ էր լուսաւոր և հրեշտակային սիրտ ստանալ, որ ոչ պիտոյանայր մեզ այն պիսի առակ ցուցակի՝ 'ի հարսն և 'ի փեսայ կերպարանել զխորհուրդս Վիտի և եկեղեցւոյ, և որ յերկինս են անիմանալի բարութիւնքն : Մրդ քանզի զայնպիսի պատիւ կորուսաք, և զայնպիսի աչա կուրացուցաք, ծն առեալ յերկրորդն դիմեսցուք, և 'ի ձեռն մարմնաւորաց տեսցուք զհոգեւորսն . որպէս և պատմէ Սողոմոն՝ ընկալեալ զշնորհս հոգւոյն սրբոյ : Վա և սուրբ ամուսնուի և սէր փեսայի ընդ հարսին և հարսին ընդ փեսայի, որ ազատ լինի 'ի պիղծ խառնից, չէ օտար 'ի հոգւոյն շնորհաց, որով և խորհուրդն 'ի Վիտ և յեկեղեցի աւարտի, ըստ առաքելոցն, Թէ “ Խորհուրդս այս մեծ է . բայց ես ասեմ 'ի Վիտ և յեկեղեցի ” . վկայելով Սողոմոնի բանիցն : Մրդ որ զտր ամուսնուին պղծէ պիղծ խառնակութիւն և չար գործովք, զեկեղեցւոյ խորհուրդ պղծէ, և զՎիտ անարգէ, որ այսմ օրինակն է :

Բայց մեք դեռ զառաջի եղեալ խորհուրդս մեկ նեսցուք, և ցուցցուք, Թէ որչափ սէր ունի անձ առ մարդիկ . այնպէս, որպէս փեսայ ընդ հարսին . որպէս ասէ Լսայի, Թէ “ Որպէս ուրախ լինի փեսայ առ հարսին, այնպէս ուրախ լինի նոր 'ի քեզ ” : Օ որ և Դաւիթ իսկ ասէ յողբան Յովնաթանու, Թէ “ Բազում ցաւ է սէր քո ինձ քան զսէր կանանց ” : Մրդ չիք յերկրի պատուականագոյն և առաւել քան զսէր առն և կնոջ : Մպա եթէ ոմանց ոչ շատ կարծի և կարեւոր, յաղագս այնք չթուի՝ զի ոչ սրբութեամբ լինի եկեալ յամուսնութիւնն . և ոչ սրբութեամբ իցէ պահեալ զկուսութիւնն, այլ անստակ պղծութեամբքն իւրովք փախուցեալ իցէ յինքենէ զշնորհս հոգւոյն : Իսկ որ անբիծ և անաւրատ գայ 'ի նք յամուսնութիւն, և անճառ սիրով սրբով հոգւոյն սքոյ իցեն միաւորեալ ընդ միմեանս ,

այն օրհնութիւնն օրհնին, որով Ղաւմն և Եւայն օրհնեալ միաւորեցան: Եւ որ այսպիսի սիրով և օրհնութիւնն միաւորեալ, ի վերայ իրերաց աբեամբ չափ մեռանին: Եւ ևս և վասն ընտանեաց սիրոյ բազումք ի Վաթ անկան և ուրացան ի հալա ծանաց ժամանակն: Եւ ևս Ղաւմ ևս ի դրախտէն և ի լուսեղէն փառացն՝ յաղագս կնոջն սիրոյ մերժեցաւ և արտաքս անկաւ. և ոչ վասն անձ լինելոյ, այլ ի նորա սիրոյն ծանր համարեցաւ քակիլ: Եւ գիտէր ճշմարտապէս՝ թէ պատժելոց էր ինքն յայ. զի ոչ էր անգէտ, այլ լի մարգարէական հոգւով. և զի դեռ չէր ևս ի շնորհաց հոգւոյն անկեալ. վասն զի չէր անցեալ զպատուիրանաւն: Եւ ևս յետ ուտելոյն զպտուղն ոչ ի սպառ կորոյս զհոգին. այլ որպէս մինչ ի դրախտին էր, հոգւով սրբով ծանեալ զամենայն կենդանեաց զբարս, և յածելն այ զնոսա առ Ղաւմ՝ ըստ իւրաքանչիւր բարուց և բնութեց կարգեաց զմի մի անուանս նոցա: Եւ ի ննջելն իւրում յորում ստեղծաւ Եւայ, և յածել զնա առնա՝ մարգարէութիւն ասաց, թէ « Եւայ այժմ ոսկր յոսկերաց իմոց », և զորդէծնութեան աշուճն որ ի կնոջն, և թողուլ զհայր և զմայր, և երթալ զհետ կնոջ, և լինել մարմին մի: Եւ ևս յետ ուտելոյն ի պտղոյն՝ գիտաց մարգարէութիւն զփրկութիւնն մեր՝ զոր ի ձեռն կնոջն էր լինելոց, այսինքն ի ձեռն Թաւմածնին. վասն որոյ և կեանս կոչեաց զկինն. ապա թէ ոչ այդպէս, զիարդ կոչէր զնա կեանս, որ ամենայն ծննդոց Ղաւմայ՝ մահու պատճառն եղև: Եւ ևս որպէս ասէ Թաւմարին, թէ՝ « Եւայ ասելով զամենայն որ մինչ ի կատարած գործք լինելոց էր յերկրի, և ի ձեռն Վաթի զփրկութիւնն՝ գիտաց նա », Եւ ևս թէ մինչ ի փառաց անտի անկեալ էր, զմարգարէութեանն հոգի, որչափ ևս առաւել մինչդեռ ի փառն էր. այո՛ և առաւել ևս ունէր: Եւ ևս յայտ իսկ է, որպէս առաքեալ ասէ, թէ Ղաւմ ոչ պատրեցաւ յոճին սուտ խոստումն՝ որ սատանայիւ, այլ կինն պատրեցաւ և յանցեալ. և

Ի՞նչամ յաղաքս ոչ բաժանելոյ 'ի կնոջէն եկեր զպըտուղն և սիրելոյ զնա, այլ ոչ վասն անձանալոյ՝ որպէս կ'ինն : Ի՞նչ և այժմ'իսկ յաղաքս սիրելոյ զկանայս՝ մեծարեն արք զկանանց խրատս, և զչար կամս նոցա կարի յոյժ գիտեն՝ թէ չէ պատշաճ, այլ 'ի սիրոյն հարկին առնել : Ի՞նչ զայս գիտացեալ Սողոմոնի՝ կարեւոր սէր 'ի մարդու մէջ քան զամենայն սէր, և առակեաց 'ի Վիտի սէր և յեկեղեցւոյ առ մի մեանս : Ի՞նչ ոչ եթէ այսու միայն կշռի սէրն այս զի որչափ ընդ անձ և ընդ մարդիկ է առաւելուի, նոյնչափ առաւելուի է այս սիրոյն քան զամուսնութեան : Ի՞նչոք որ զգիրքս զայս ընթեռնու, պէտս ունի մարքել զմիտս և զխորհուրդս յամ մարմնաւոր ամուսնական մտածուեց, և ապա մտիլ 'ի լսելուի : () Ի՞նչ այս գիրքս լեառն է Վորդէբ, ուր անձ բնակեաց : Եւ որպէս անգյործամ գազան մերձենայր 'ի լեառն, քարկոծ լինէր, նոյնպէս և որ գազանաբարոյ մտօք մերձենայ յերեւելի բանս գրոցս այսորիկ, զնոյն կրէ զկիրս : Ս' ասն որոյ արտաքոյ ամենայն խորհրդոց մարմնեղէնաց պարտիմք լինել, խնլով զաչս մարմնոյ, և բանալ զհոգւոյն զի կարասցուք նման Ս'ովսէսի յանձաբնակ յայս ելանել իմանալի լեառն և զ'ի սման անձային խորոցն զծածուկս ըստ կարի յայտ ածել : Որով առաջնորդ եղիցի հոգին Խբ, յաւելլով 'ի մեզ լեզու ասելոյ, և լսողացդ միտս լսելոյ :

Ե Կ Լ Է Ս Ի Ա Ս Ց Է Ս

Ի՞նչսխնդն ժողովումն եկեղեցւոյ, որ բաժանեալ էր 'ի մնոտի պաշտօնսն . զի եկեղեցի կոչի ժողովուրդն :

“ Դիտացի, թէ մարմին զօրացուցանէ զմանկու թի ” : Ի՞նչսխնդն, ծերացեալ մեղօք մանկութիւն Ի՞նչ դամայ՝ հոգւոյն սրբով 'ի գիտութի եկն Սողոմոնի . այն մարմինն, զոր Վիտ զգենլոց էր 'ի մէջը, Դարձեալ, այնմ մարմնով մեր հնացեալ բնութիս զօրացեալ 'ի մանկութի դառնայ, զլուսեղէնն զգենլով զպատմութեանն յորմէ մերկացան :

“ Ի՞նչարձրացուցէ 'ի շտեմարանս մեր ” : Թէ ըզ-

դրախտն և եթէ զերկինս իմանաս, երկոքին լսի, յոր բարձրացուցէ Թոր զխոնարհեալքս մեղօք: Եւ եթէ հարցանէ ոք, եթէ ո՞ր արար զայս փրկուի, լսէ. Թագաւորն մեր Վա, “որ ՚ի գահոյս իբրեւ արմաւ ոսկեղէն զմուսալից, Թագաւորեալ մարմին միաւ նալովն ընդ այ բանին, “Թագահոյսն այ, արմաւ ու կեղէն, մաքուր ՚ի մեղաց իբրեւ զոսկի, զանձուծին գուշակէ՝ միացեալ ընդ մարմնոյն, այսինքն ընդ արմաւենւոյն: Եւ եթէ զիարդ մարմինս մեր արմաւենի կոչեցաւ, վասն զի անբիծ ՚ի մեղաց՝ նորայն մարմինն էր: Օ՛ի եթէ Թաւիթ զարդարս իբրեւ զարմաւենիս ծաղկեալ ասէ՝ վասն վայելականութեն, քանի՞նք անձացեալ մարմինն: Եւ “զմուսալիցն, զի զմուսալութի կրեաց: Որում և բերաւ իսկ ՚ի մոգուցն ընծայ ընդ երկունս պատարագան առ ՚ի գուշակութիւնն այսմ: Թողում ասել, որ ՚ի թաղմանն զմուսեցաւ: “Թարձցի Թագաւորն անդրէն ՚ի մանկութի, Եւս բան զառաջին բանսն կրկնէ, որ ասացն, եթէ “Թարմին զօրացուցանէ զմանկուի, Եւ զի Թագաւոր ևս կոչի մարդն՝ զի ՚ի պատկեր այ արարաւ: “Թարձցի Թագաւորն անդրէն ՚ի մանկութիւն, Եւսինքն յառաջին փառան, զոր ՚ի դրախտին ունէր:

“Թիբեղն ՚ի սենեակ իւր, Եւ Որպէս յառաջաւ բանին՝ շտեմարան կոչեաց զարքայութիւնն, ուր շտեմարանեւոյ իցէ զարդարսն, զնոյն աստ դարձեալ սենեակ անուանեաց: Եւ սիրելի, վասն զի սիրեաց զմարդիկ առաւել քան զհրեշտակս. յաղագոս որոյ սիրոյ և զմեր բնութիւն գգեցաւ:

“Երգեցէք զսէրն, Եւսինքն, եթէ օրհնեցէք զայն սէրն, որ այնչափ սիրեաց, որ զայնչափ պարգեւս դարձեալ շնորհեաց մեզ իւրով իսկ մահուամբն:

“Եւ իսկ եմ՝ ՚ի սաղմոսարանին, Եւրկու իրս լսի բանս, եթէ գրեալն ՚ի սաղմոսարանին եւ եմ. զոր ինչ արարի ուղղութիւն փրկութեւ և կրեցի, գրեալ է ՚ի սաղմոսարանին: Եւ և ես մի մի ոչ կամիմ բերել զվկայութիւնսն, զի ՚ի համառօտն եմ՝ ՚ի փութալ: Եւ երկրորդ, եթէ կամի ոք երգել և օրհնել զիմ սէրն ՚ի սաղմոսին, ես եմ որ ուսուցանեմ, եթէ

որպէս պարտ է օրհնել: Եւսմ և առաքեալ վկայէ, թէ “Օ որ կամքն յաղօթս, որպէս արժան իցէ՝ ոչ գիտեմք. այլ ինքն հոգին բարեխօս լինի՝ի հեծուիս անմուռնչս”: Եւթէ՝ի հեծութեամբ աղօթեին քո՝ հոգին որ ուսուցէ քեզ զբանս օրհնուե՛ անբարբառ անմուռնչ:

“Երգեցից ընդ ընկերս իմ”, Եւսինքն ընդ հրեշտակս: Եւթէ զհարգ հրեշտակք ընկերք կոչին. մի զի յարարէն եմք գոյացեալ որպէս և նոքայն. և երկրորդ՝ զի ոչ էպք հեռի՝ի հրեշտակաց փառաց, այլ փոքր ինչ խոնարհ քան զհրեշտակս, որպէս և ասէ Վաւիթ:

“Երգեսցուք և ուրախ լիցուք ՚ի Թագաւոր սիրելի”, Եւսինքն, ՚ի Թագաւորն մեր՝ Եւս որ սիրեացն զմեզ, ուրախ լիցուք ընդ վերստին ստանալն զկուռսեալ փառան. և երգեսցուք օրհնութիւնսն:

“Թէպէտ և ծածկեսցուք ՚ի տեսլենէ”, Եւսու յայտնէ, թէպէտ և անտես է անձ, զի մարմնաւորս ունիմք աչս, անտեսութեամբ օրհնեսցուք զնա:

“Եւ մեր յրմնաւորք”, Եւսմարս Թուոց տասնն է կատարեալ, և եթէ այլ Թուէ, ՚ի մին դառնայ, ասել՝ մեռաւսան. և որ՝ի կարգին է. նա և անձաբան վկայէ այսմ: Եւրդ որպէս ՚ի միակն, նոյնպէս և ՚ի տասնեակն տասն տասն հարիւր է. և հինգ տասն յիսուս. հարիւրն կատարեալ Թիւ է որպէս զտասն. և յրսուսն կէս Թիւ որպէս զհինգն: Եւրդ զկէս աչս ունի մարդ, և ոչ զկատարեալ. այսինքն յրմնաւորք: Եւրդ զհարգ կարէ տեսանել զծածկեալն ՚ի տեսլենէ, այսինքն յրմնաւորէս: Եւս և ՚ի հարիւրաւորացն, այսինքն ՚ի հրեշտակաց անտեսանելի է. Թէպէտ և ոչ որպէս մեզ, այլ և ոչ կատարեալ:

“Տէր արար զքեզ և հաստատեաց զքեզ”, Եւս արար զառաջինն, և նա դարձեալ հաստատեաց զանկեալն՝ ՚ի նոյն փառան:

“Ստորաստեաց զքեզ յարգանդէ, զեղեցիկդ ՚ի կանայս մայրքո”, Եւրդանդ որ աւաղանն է. և մայր Սիոնէ եկեղեցի կոչի. զի “Սիոն ասի մայր. և մարդ ծնաւ ՚ի նմա”:

“ Դնցի մարմին առ նոյն անխիղճ անաղտ յայլմէ տեսութենէ ” : Լ. յսինքն ’ի հոգւոյն սրբոյ : Լա և առաքեալ ասէ . “ Դնեալ վերստին՝ ոչ յապակահացու սերմանէ, այլ յանապականացուէն, և ենդանի և մշտնջենական բանին այ ” :

“ Օ ի այսպէս ունէր ” : Լ. յսինքն թէ յառաջ այսպէս ունէին մարմին անխիղճ, անարատ, լուսաւոր, մինչև էր ’ի պտղոյն ճաշակեալ :

“ Լա կայր այս յօրհնութիւն օրհնութեանցն ” : Լ. յսու զ՝ Եւթայ բանն հօր իւրոյ բերէ վկայ, օրհնութիւն օրհնութեց ասելով, թէ “ նոր ասաց յիս որդի իմ ես դու, և ես այսօր ծնայ զքեզ ” :

Ե Ր Գ Ե Ր Գ Ո Յ

Ո Ր Ե

Ս Ո Ղ Ո Մ Ո Ն Ի

ՍՈՂՈՄՈՆ՝ խաղաղուի թարգմանի, որով առաւել զ՝ Բ. զի նա է խաղաղուի մեր, որպէս ասէ առաքեալ : Երգ քանզի ծնաք նոր ծնունդ, աղաչեմք զծնողն՝ մայրական սիրովն համբուրել զմեզ, մերձեցուցանել զբերանն նձային . զի ’ի համբուրելն նորա զմեզ՝ արեցուք յայնմ բերանոյ զայն՝ որ ինքն ամենաբարեւոր ասաց . “ Ի՞նչ որ ծարաւի իցէ, և կեսցէ ձուիս, և արբցէ ” : Նաղաղս այնորիկ ասէ, թէ

“ Համբուրեսցէ զիս ’ի համբուրից բերանոյ իւրոյ ” : Լա և անառակ որդին գոլով մեք, համբուրեմք յերկնաւոր հօրէն, ըստ ասելոյ առակին յաւետարանն : Երգ զսէրն՝ զոր սիրեաց զմեզ, առաւել լուր աղաչեմք՝ համբուրին առակաւ :

“ Օ ի բարի են ստինք քո քան զգինի ” : Պատուիրանք՝ որ ծրծին ’ի հոգւոյն ’ի ստեանց գրոց, բարի են քան զգինի, ըստ մարգարէին ասելոյ, թէ “ Բարի են ինձ ամենայն բանք բերանոյ քո քան զհազարս ոսկւոյ և արծաթոյ ” : Օ ի կաթն որ ’ի

ստեղծել է, կենդանութիւն է պատճառ. իսկ գիւնին՝ միայն զօրութիւն :

“ Եւ հոտ իւղոց քոց քան զամենայն խոռոկս աւուշահոտութիւն ” : Եւսպէս առաքինութիւնք և բարի գործք՝ որ յաժողութիւն բուրն . այսինքն զոր ուսուցանէ հոգին Ծաւորոց մերձեանս և հոտոտին 'ի նա :

“ Եւ զթափեալ է անուն քո ” : Եւ զի որ թափեալ է յամանէ, անգնին է, և միայն ամանիւն ճառախ լեալ 'ի նմա իւղոյն . այսպէս աժողութիւն բնութիւն անգնին և անիմանալի և անտեսանելի է, իբրեւ զեւղն թափեալ : Եւ զոգիս արդարոց և տղայացելոց 'ի մեղաց՝ անուշահոտէ, որպէս և զամանն եւղն պատուական : Եւ զի թէ իբրեւ թափեալ եւղ է աժողութիւն անուն և գիտութիւն 'ի մարդկանէ անհասողութիւն, նա և 'ի կատարեալ սրբոց, և ոչ միայն 'ի սրբոց, այլ և 'ի բովանդակ յերկնայնոցն . սակայն մեր բնութիւն միութիւն 'ի Ծաւորութեան՝ որչափ մարթ էր տեսանել զեւղն, տեսաք : () որ և ինքն չոր ասաց ցկոյրն, իբրեւ եհարց եթէ “ Ի՞նչ հաւատաս յորդիպ ” . և նա պատասխանեաց, թէ “ ո՞ր է չոր ” . և չորն ասաց, “ և տեսեր զնա և որ խօսիդ ընդ քեզ, նա է ” : () մարմինն աժացեալ տեսանելով զինքն զեւղն անտես ասաց տեսանել :

“ Եւ ամենայն օրիորդք սիրեցին զքեզ ” : () րիորդա զայնոսիկ կոչէ, որք 'ի մեղաց տղայացան . նա և զհրեշտակս ևս :

“ () հետք 'ի հոտ իւղոց քոց ընթացուք ” : () ի որք արժանի լինին զբանին այլ ճաշակս ճաշակել, և զնորա հոտն առնուլ, անյադարար զհետ հոտոյ իւղոցն ընթանան . և ոչ երբեք դադարեն յընթացից . թէ և բանդ և կապանք հասանիցէ կրել, ոչ դառնան . և եթէ զորդիս պարտ իցէ թողուլ . որպէս և առին իսկյանձն առաջին սքեքն, որք յայսմ հոտոյ եւ զեն հոտոտեալք :

“ () րիորդացն պատմէ հարսն վասն փեսային զոր ինչ շնորհեաց նմա ” : Հարսն՝ եկեղեցի և ժողովուրդ կոչէ . և օրիորդք՝ հրեշտակք և Ծաւոր . որպէս ասաց տղայացեալն 'ի մեղաց : Եւ զպատմէ հարսն օրիորդացն, այսինքն առաջին հարցն և մարգարէիցն և արդարոցն, նա և հրեշտակաց :

“Տարաւ զիս արքայն 'ի սենեակ իւր, : Թաւ յար-
քայու թին փոխեաց զիս յիւր բնակու թին . վասն զի
փոխանակ դրախտին՝ մերոյ բուն բնակու թէն , յորմէ
մերժեցայ , զեւ առաւելագոյնն ետ ինձ :

“Հարսն պատմէ օրիորդացն , և նոքա ասեն , ցըն-
ծասցուք և ուրախ լիցուք 'ի քեզ . և սիրեսցուք զըս-
տինս քո քան զքինի , : Իսխինքն ուրախակից լինին
արդարքն՝ հեթանոսաց փրկու թէ . և միաբան ցնծան
'ի փրկիչն (Իս , և սիրակից լինին միմեանց ստեանցն
սիրոյ , որ են պատուիրանքն նայ :

“ () րիորդք փեսային բարբառին զանունն Հար-
սինն , : () րիորդս՝ զբարեկամս փեսային Վշտի ասէ .
բազում անգամ չէ պէտ մեկնել :

“ Ուղղութի սիրեաց զքեզ , : Օայս և Վաւի թ-
ասէ . “ Ուղիղ է ար ան մեր , : Ի՞նչ է թէ նա սի-
րեաց զմեզ՝ որ ուղիղն է , և 'ի քէն զնոյն պահանջէ
սէր 'ի սիրեցելոյդ :

“Հարսն ասէ . Եւաւ եմ ես և գեղեցիկ՝ դատերք
Լորուսաղէմի , իբրեւ զվրանն Լեդարու , և իբրեւ
զխորանն Սողոմոնի : Ի՞նչ հայիք յիս , զի ես եմ
սեւացեալ . զի խեթիւ հայեցաւ յիս արեգակն :
Որդիք մօր իմոյ մարտեան ընդիս . և եղեալ զիս
պահապան այգեստանին , զի զայգին իմ ոչ պա-
հեցի , : Ի՞նչ է թէ բանքն յիբեարս ոչ յարին գրոց
մարգարէականաց , դու մի ամենեկին զհաւաստին պա-
հանջեր : Օ ի ասէ երանելի վարդապետն տիեզերաց
(Խոհան , Թէ : (Եբրայեցւոց լեզուէ 'ի հելլենացի
թարգմանեալ , և 'ի հելլենացւոյն չկարէ զբանն բա-
վանդակ բերել . մանաւանդ որ առ մեզս՝ որ 'ի յոյն
լեզուէն , կամ յասորւոյն թարգմանեալ՝ մշայլ՝ ա-
ռեալ է 'ի հայ լեզու : Օ նոյն և նիւսացին Վրի-
գոր ասէ 'ի սոյն մեկնուէ : Իայց միտք բանիս այս
է . յասել օրիորդացն ցհարսն , այսինքն է ցհեթա-
նոսաց հաւատացեալս , Թէ ուղղութի սիրեաց զքեզ
զայնպիսի մեծ սէր . արդ մի այլ թիւրիւր և հեռա-
նար յուղղութենէն :

Վառնայ հարսն գոհանալով փեսային Վշտէ , պատ-

1 Մեկն . ծննդոց :

այլայլ է 'ի հայ լեզու :

2 Գրեալ էր յառաջ . այլ օր .

3 Մեկն . Նոր . ճառ . ք :

մէ զիւր առաջին յանցանսն և զպատիժսն՝ զոր կրեաց։
 “Ահա եմ ես, որ գեղեցկացայ այժմ նորա ողորմելոյն, Վստերք Լորուսաղէմի”։ Վստերք Լորուսաղէմի՝ արդարօքն ասէ, նա և հրեշտակացն ևս դստերս սովոր է կոչել։ որ բազում անգամ կայ ՚ի գիրս մարգարէականաց։ զի զհամեստութիւն ունին որպէս զկանայս։ վասն զի պատկառելի է կանանց ազգ առաւել քան զարանց։ Եւ որ ասէ, թէ “Իբրեւ զվրանն Լեդարու”, Լեդար, խաւար թարգմանի։ այսինքն թէ սատանայի վրան եղէ ես, և ողորմելոյն այժմ՝ այժմ Սողոմոնի խորան յարմարեցայ։ Օայս զտաճարէն ասէ՝ խորան Սողոմոնի, թէ այժմ իբրեւ զխորանն Սողոմոնի եղէ տունն այժմ։ Եւսու զեկեղեցի հեթանոսաց գուշակէ։ Եւսու դարձեալ զառաջին տգեղութիւն յուշածեալ՝ ՚ի վերայ բերէ, ասելով։

“Ա՛յ հայիք յիս, զի ես եմ սեւացեալ”։ Օ մեղօք սեւութիւնն ասէ։ զի յանցանս ըմբռնելով իմ, խեթիւ հայեցաւ յիս արեգակնն անձ։ Եւսու զգառնութե պատիժսն՝ զոր անձ ՚ի վերայ, և զմերժելն յերեսացն այժմ և ՚ի դրախտէն ասէ։ Եւ վասն այս յանցման այս եղև։

Եւս հարսն։ “Արդիք մօր իմոյ մարտեան ընդ իս”։ Իմոյ մօրն որդի՝ զսատանայ կոչէ։ զի ՚ի միոյ արարչէ ստեղծեալ են։

Եւ եղեալ զիս պահպան այգեստանին, զի զայդին իմ ոչ պահեցի”։ Եւս այն է, որ ասէ, թէ “Եւս զնա անձ ՚ի դրախտին փափկութեան, գործել զնա և պահել”։ Այժմ եթէ գործոյ ինչ, կամ պահպանութե պէտք ունէր դրախտն, ուր ամենայն վայելչութիւն և անձային պահպանութիւն էր։ այլ գործել զարդարութիւն, և պահել զպատուիրանն յառաջագոյն վարդապետեաց։

“Յփեսայն ասէ հարսն։ Սատմեա ինձ զոր սիրեաց անձն իմ։ ուր հովուես, ուր հանգուցանես ՚ի մէջքէի։ գուցէ ընդիմ իբրեւ զընկեցեալն յերամակ ընկերաց քոց”։ Եւս պատմեալ հարսինն, թէ յոր տգեղութիւն և ՚ի սեւութիւն յորքան գեղեցկութիւն փոխեցաւ, անյիշար եղեալ փեսային՝ հարսինն անօ-

ընենութե, վասն անչափ սիրոյն իւրոյ, նոյն գունակ բարբառեալ և սա 'ի սէր նորա, և աղաչէ զփեսայն պատմել, թէ որ է ճանապարհն որ հովուեսցի ընդ ձեռամբ հովուին՝ յանստուեր լոյսն գնացեալ, որ 'ի թշնամոյն որսոյ անպարտելի մնալ մարթասցէ :

Օ ի մէջօրէն՝ լոյս և արև անստուեր է . վասն այնու ընկ ասէ 'ի մէջօրէի : Վուցէ լինիցիմ սատանայական վարուք սեացեալ ընդ յառաջագոյն ընկերացեալն մեղօք, և օտարացեալ 'ի բարի տեղոյ ճարակացն : Որպէս ասէ իսկ ինքն ձրն 'ի սրբումաւ ետարանին . “Ես եմ քաջ հովիւն . ընդ իս եթէ դք մտցէ, կեցցէ” . և որ զկնի գայ :

“Փեսայն ցհարմն ասէ . Եթէ ոչ ծանիցես զանձն քո, գեղեցիկդ 'ի կանայս . ել դու զհետ գարշապարացն հօտից, և արածեա զուլա քո 'ի վրանս հովուաց” : Ըստ հարցման հարսինն պատասխանի առնէ փեսայն, յիշեցուցանելով զգեղեցիկութիւնն զոր ետնմա, և զգուշացուցանելով ճանաչել զանձն, բոտ մարգարէին առելոյ, թէ “Հայեաց յանձն քո” : Ըրդ զայն ասէ, թէ յիշեա զառաջին պարգեւն, այսինքն զգրախտն, և զփառմն՝ զոր առեալ ապականեցեր մեղօք, և դարձեալ ողորմութի գտեր . ոչ 'ի բարի գործոցն՝ զոր արարեր դու, այլ 'ի ձեռն իմ, որ հատուցանող եղէ ընդ քեզ՝ քո մեղացն . որպէս ասէ մարգարէն, թէ “Տէր հատուցանող ընդ իմ” : Ըսլ եթէ զայս ամենայն զմտաւ ոչ ածես, ոչ հայիս 'ի քեզ և ոչ խոնարհեցուցանես զքեզ յամբարտաւանութեց քոց, և կամ 'ի ձեռն ուղիղ վարուց քոց և կամ այլ բարի գործոց քոց, զոր 'ի դառնալք քո 'ի չարէն, հպարտանաս որպէս նախա հայրն քո, և յայսմ հետէ ոչ գնաս բարիօք, յազազս այնորիկ ելանես 'ի հօտէս իմմէ, որք ասող և կաթամբ պողաբերին . և փոխանակ արօտի իմոյ՝ խառնիս յօւլոցն ջուկս, որ ամենեւին անպտուղ են . զի ոչ ասր, և ոչ կիթ ունին . որք օտարացեալ են 'ի բարուք հովուի վրանէս, ելեալ ընդ այլ գարշապարս օտար հօտից, որ կարծին հօտ գոլ և ոչ են հօտ . և

1 Օրինակք հովուի կամ 'ի զուլանս հովուաց :

ասլա այլ ոչ ևս գտանես զբարի հովիւն : Երդ զգուշացիր զգիրկութիւն՝ զոր արարի քեզ, ընդ կառացն և ընդ երիվարացն աներեւոյթ Փարաւոնին պատեւրազմելով իմով անարգել զօրութիւնս . այս է որ ասէ .

“ Զիոյն իմոյ՝ ի կառան Փարաւոնի նմանեցուցից զքեզ մերձաւոր իմ ,” : Թէ ընկղմեալ զկառս նորա , մերձաւոր իմ արարի , անցուցեալ ընդ ծով մեղաց : Երդ ես ի համառօտն եմ ի փութեալ . և թէ երկայն կամիս լսել զբանս , երթ առ նիւսացին՝ Վրիգոր՝ :

“ () Երիորդքն ցհարսնն ասեն ,” : Եւսիկքն բարեկամք փեսային , որ են առաքեալք և մարգարէք և վարդապետք , որ հանապազ խրատեն զմեզ զմտաւածել զվերստին ստեղծումն մեր , թէ քանի՞ քան զառաջինն առաւելագոյն ունի . առակելով՝ ի տատրակ , ի մանեակ , յոսկի և յարծաթ և ի ձիս :

“ Վանգի գեղեցկացան ծնօտքք իբրեւ զտատրակի ,” : Օ ի սրբասէր է հաւն այն . և եթէ դէպ լինի վարուժանին իւր մեռանել , ոչ երբէք միաւորի ընդ այլ ումեք ի յիւրոցն մինչև ի վախճան իւր : Երդ զծնօտն գովելով ձեռով տատրակին՝ զայս ցուցանէ , թէ երես և պատկեր այլ ես . և սրբութիւնս զարդարեալ որպէս զտատրակ . և ահ պատուիրանացն նորա զարդարեալ է զքեզ իբրեւ զմանեակ ի պարանոցի , սուրբ և մաքուր ի մեղաց որպէս զոսկի և զարծաթ : Եւսու նմանեալ , և ոչ ճշմարիտ արծաթ և ոսկի : Օ ի արտաքոյ է մտաց մարդոյ այն գեղեցկութիւն հոգեոր , որով զարդարեալ է մարդն . և հանգստարան այլ իբրեւ զձի . որ և միայն Վաւղոսի նմանի , և նորայոցն ոգւով , որ զբանս անձառ լուաւ : Երդ զայս ասացին օրիորդքն , վկայելով փեսային բանից , որ ձիոյն իւրոյ որ ընդ Փարաւոնի մարտեաւ , նմանեցոյց զառաքինութիւն հարսնն : Որքա առաւել ևս ցուցին պարգեաց հասանել , թէ ոչ միայն ի քեզ հանգի որպէս ի ձին , և եթէ բարի գործովք զարդարիս , այլ և ի գիրկս իւր ընդունի զքեզ . վասն այնր ասէ .

“Մինչև արքայ 'ի գիրկս իւր ընկալցի զքեզ”, :
Լալինձ այսպէս թուի, թէ կատարեալ մեկնութե
բանիցս հասու ոչ եղեր, վասն որոյ հարկիմդարձեալ
համառօտել :

“Ձիոյն իմոյ 'ի կառան փարաւոնի նմանեցուցից
զքեզ մերձաւոր իմ”, : Լորդ հարցանելի է վասն ձիոյն .
եթէ քո իցէ, զիարդ իցէ 'ի կառան փարաւոնի . և
կամով իցէ փարաւոն : Լուր, և մեկնեցից : Ձի
այ է մարդկային բնութիւն . վասն զի հանգստարան
և բնակարան էր անութեն, որ պարծէր խրոխտա
լով իբրև զձի խստերախ, և դարձեալ 'ի ձեռն մե
ղացն եղև կառավար սատանայի, որ առաւի 'ի փա
րաւոն . ընդ որում փրկիչն (Յս մարտեաւ խաչին .
որ օրինակ էր խաչին՝ դաւազանն Սովետի, որ ե
հերձ զծոյն և ընկղմեաց զՓարաւոն՝ այսինքն զսա
տանայ և զիւր պատկերն, որ իբրև զձի կապեալ
էր 'ի կառս նորա, դարձեալ յինքն ամիոփեաց :
Լայս է, որ ասէ . “ Ձիոյն իմոյ 'ի կառան փարաւո
նի”, : Ս ասն զի կարող զօրութի անութեն կործա
նեաց զՓարաւոնի կառան : Լալ դարձեալ . երևոյթ
ձին, որ իբրև զթագաւորական իսկ զարդարեալ էր,
և 'ի կառան փարաւոնի լծեալ էր, իմ էր և այն .
զի իմ է ամենայն ստեղծուած : Լորդ այն զարդա
րեալ ձիոյն իմոյ նմանեցուցի զքեզ, զոր վարեցի
բռնութեամբ . որք ասէինն, փախիցուք յերեսացն
Խորայէլի : Լոյսպէս և զարդարեալ մանեկաւ, և
որով համարեաց 'ի կարգի, արար իւր երիվար,
ընկղմեալ զաներևոյթ փարաւոնն 'ի ծոյն հրեղէն,
և զքեզ այնչափ պերճացոյց առաքինութի առեալ
յինքն, որ նորա երիվար էիր . որ փոխանակ նստելոյն
'ի վերայ քո, 'ի գիրկս իւր ընկալաւ զքեզ . մանա
ւանդ թէ 'ի վերայ ուսոց իսկ եւարձ՝ որպէս ասէ
անոն յաւետարանին :

“Հարման ցիւր անձն, և ցփեսայն ասէ . Լարդոս
իմ բուրեաց զհոտ : Նորարս տաշխի եղբորորդին
իմ 'ի մէջ ստեանց իմոց հանգիցէ : Ողկոյզ ծաղ
կեալ եղբորորդին իմ ինձ 'ի մէջ այգեստանեաց
Լանգազայ”, : Պարարտ է այն 'ի բերս այգեաց : Լախ
առաջին զայս իմա, թէ որ փեսայն կոչի, նոյն և եղ

բօրորդի կոչի . զի բանն անձի հրէից մարմնացաւ . և հրեայք և հեթանոսք եղբարք են , վասն զի յԵրուսալմայ են երկդրինն :

“ Երարս տաշխս եղբօրորդին իմ'ի մէջ ստեանց իմոց հանգիցէ ” : Եւ այն է , որ ասէ յաւետարաւնին , թէ “ Որ հաւատայ յիս , կնքեաց , թէ անձ ճշմարիտ է ” : Եւ որ 'ի նայն հաւատայ , և զնորայն պատուիրանն և զերկեւոյն 'ի սիրտս իւր ծրարեալ ժողովէ , իբրև զպատուական եւղ և զանուշահոտ խոնկ է . մանաւանդ որ այլոց ևս տարածանէ ըզհօտն , որպէս առաքեալասէ , թէ “ Հոտ անուշ եմք Վաթի առ անձ 'ի մէջ փրկելոցն և 'ի մէջ կորուսելոցն ” : Եւ կայ կենդանի՝ որ յանուշահոտոյն մեռանի . որպէս և մեղաւորք՝ որ ոչ ընդունին զվարդապետութիւն անուշահոտ գրոց , որ 'ի մէջ ստեանցն հանգուցեալ է , այսինքն 'ի սիրտս սրբոց : Եւ որք ընդունին , կենաց 'ի կեանս լինի վերափոխումն , և որք ոչն ընդունին , 'ի մահուանէ 'ի մահ : Որպէս աւեր մեծ նահատակն Վաթի Իգնատիոս , թէ՛ Օքս յիս կրեմ : Օքս լուեալ Տրայիանոսի , ասաց , թէ Վաթիատիոս որ ասաց զխաչեալն յինքն ունել , այրել հրամայեմ , որ խաչեալն ևս զկնի դորա այրեսցի :

“ Փեսայն ցհարսն ասէ . Եւսաւադիկ ես մերձաւոր իմ , արհաւադիկ ես գեղեցիկ իմ , աչքքո աղաւնիք ” : Թէ որովհետեւ մերձեցար յիս , և օտարացար 'ի մեղաց , զառաջին գեղեցկութիւն՝ որ 'ի դրախտին ունէիր , ստացար . և ոչ միայն այսմ պարգևի հասեր , այլ և աղաւնոյ աչս ստացար յիս նայելովդ , այսինքն զհոգւոյն սրբոյ : Օքս զոր ինչ հայի ոք , 'ի նոյն փոխի մտօք : Եւ որք եթէ ոչ յերկարանամ 'ի բանս մեկնութե , գիտեա եթէ զհամառօտն եմ յախործել :

“ Հարսն ցփեսայն ասէ . Եւսաւադիկ եղբօրորդին իմ , այլ և գեղեցիկ . առ գահոյս մեր հովանաւորք : Վերանք տանց մերոց մայրք , դարաւանդք մեր նոճք ” : Յուցեալ փեսային զհոգւոյն աչսն մաքուր որպէս զաղաւնի , վկայէ հարսն , թէ զոր ոչ կարէի

յայնժամ տեսանել՝ մինչ ոչն էի յաղանոյ բնութի
փոխեալ, արդ աղանի լեալ՝ տեսանեմ զեղբորոր-
դիդ իմ: Օ՛ի թէպէտ և եղբորորդի իմ եղեր մար-
մին առեալ զիմ տգեղութի, այլ և գեղեցիկ իմ
ես վասն խառնելոյ նծուեդ ընդ իմն. որպէս և ասէ
մարգարէն. «Վեղեցիկ տեսանելով քան զամենայն
որդիս մարդկան», «Եւ գահոյս մեր հովանաւորք»,
Եւ յսինքն, հովանի մեզ և տուն՝ զԵւանուանէ տն-
դէնուքն: «Վերանք տանց մերոց մայրք», Եւ փուտ
և անուշահոտ են փայտքն այն, և պատշաճ առ ի
շինուած. որպէս և մարմին նոն մերոյ պատշաճի շի-
նել զտունս զայս, և կամ զմեզ ինքեանս մաքրել ի
բնակել. որոյ տունն մեք իսկ եմք ըստ Սաղոսի:

Բ. «Փեսայն ցիւր անձն և ցհարսն ասէ», Եւս
յայտնաբանէ փեսայն զիւր գեղեցկութիւն, զոր հար-
սինն հոգւոյ ակամբ ընդ աղօտ տեսեալ, պատմեաց
զանտեսանելին և զանպատմելին:

«Եւ ծաղիկ դաշտաց, շուշան հովտաց», Ո՛ր զար-
մանալի իրս. որպէս մարմինն տնօրինեալ նոն այնու-
զանտեսանելին մեզ ի տեսութի եւծ, նոյնպէս ջա-
նայ ցուցանել զբարեգարդութիւն՝ զոր զգեցաւ եր-
կիր՝ զԵւ ընդունելով. թէ որպէս երկրի տեսութի
ծաղկովք պսակեալ զուարճացուցանէ զակն տեսու-
ղաց, և շուշան՝ որ ի հովիտս, այնպէս որք որպէս
զդաշտս տարածանեն զոգիս իւրեանցին՝ ի բնակուի,
և ի բրեւ զհովիտս հորդին ինե, փթթին զինե առ ի
ցնծութի անձառելի տեսողաց. և ոչ միայն այս, այլ.

«Որպէս շուշան ի մէջ փռոց, այնպէս մերձաւորն
իմ ի մէջ դստերաց», Եւ թէ ոչ ես միայն փեսայս
գեղեցիկ այսմ ծաղկաց օրինակաւ, այլ և որ յիս
մերձ է հարմնն, ի մէջ դստերաց այնպէս վայելա-
նայ՝ որպէս շուշան ի մէջ փռոց: Ստերս՝ զհարմա-
ցեալն սատանայի ասէ. այս ինքն զմեղաւորս: Փռոցս՝
մեկնուէ չեն պէտք, յիշելով զառակս փռոցն և զորո-
մանն յաւետարանին, զոր տէրն ոչ հրամայեաց հա-
նել ի միջոյ ցորենոյն մինչև ի ժամանակն հնձոց,
որ է կատարած աշխարհիս: Եւ երգ երգոցս կա-
րեւոր և վայելուչ ևս համարեցաւ զինն զարդարոց

‘ի մէջ մեղաւորաց : Ս’ի՛ զի առաւել ևս պայծառ երևեսցին վարք արդարոցն, որ ընտրի պատուականն ‘ի մէջ անարգաց : Լսւ երկրորդ՝ զի թերևս դարձցին փուշքն ‘ի շուշան, տեսանելով զնոցայն պիտանուի :

“Հարսն ցփեսայն ասէ . Իբրեւ խնժոր ‘ի փայտս անտառի, այնպէս եղբորորդին իմ ‘ի մէջ դատեալաց : Տես զայն, զի աշտիճան աշտիճան յաւելու ‘ի գովութի փեսային : Օ որ յառաջն շուշան և ծաղիկ անուանեաց, այժմ խնժոր : Օ ‘ի ծաղիկն զաչն միայն զուարճացուցանէ, բայց խնժորն՝ տեսակաւ զաչն, հոտով զքիմնն, և ապա ‘ի զօրութի կերակւոյ դայ : Լսւ զոր անդ փուշ ասաց, աստ՝ անտառ . որ անտառացեալ են մեղօք մարդիկ . որպէս ասէ, թէ “Մպականեաց զնախոզ անտառի : Լսւ դատերս՝ զանօրէն հարց որդիսն ասէ :

“Ինչ հովանեաւ նորա փափազեցի նստել և նստայ . և պտուղ նորա քաղցրացաւ ‘ի կոկորդ իմ : Զուռնի այս շատ պէտս մեկնութե . որք յանտառս և ‘ի ծառս վարսաւորս ձօնէին . արդ զխնժորն ծանուցեալ՝ որ ‘ի կենաց փայտէն մեզ տուաւ, փափազմամբ ‘ի հովանի նորա ապաւինիմք, և անշարժ հաւատով զնովաւ նստիմք : Ետեմք՝ զանյառնելին ‘ի թիւր վարդապետութիսն ասէ : “Լսւ պտուղ նորա քաղցրացաւ ‘ի կոկորդի իմում : Ինչու թէ զխորհուրդն կենարար, և զպտուղն որ ‘ի փայտէն կենաց իմանաս, և թէ զբանս որ յածային բերանոյն մեզ տուաւ, երկոքին լին, ըստմարդարէին, թէ “Վաղցր են ‘ի քիմս իմ բանք քո քան զմեղր բերանոյ իմոյ : “Յօրիորդսն հարսն ասէ . Տարայք զիս ‘ի տուն գինւոյ : Իսէ, թէ ոչ յագիմ բացուստ ‘ի բաց բերմամբ ‘ի բաժակէն, կամ ‘ի բանիցն անձայնոց . զի անյագ ցանկութիւն ունիմ, և անաշխատելի ընթացս . արդ տարէք զիս ‘ի տունն իսկ այսմ բարութեանց . զի չունիմ այնպիսի փափազումն առ փեսայն և առ պատուիրանս նորա՝ եթէ ձեւք տեսից և լուայց, և այնու յագեցայց : Գինի՛ զուարճութեան առիթ է . և յայս կեանս մոռացումն սիրեն առնել տրտմութե . վասն այնորիկ գինի կոչէ զպարգեւացն նայ ձիր :

“ Երբեք է՛ր վերայ իմ սէր , : Ե՛ր յարմարման քանից է՛ր խնդիր լինիր . զպատճառաւն միայն հաւանեա , զոր յառաջ ասացի : Երբեք է՛րն այսպէս լի , որպէս յայլում տեղում ասէ . “ Օրթոք ջիւղէ զսէրն , : Ե՛րն ան է . վասն զի անունն այս սէր ճանաչի , որպէս առաքեալ ասէ , թէ “ Ե՛ր սէր է . և որ կայ է՛ր սէրն , բնակեալ է յան , և ան է՛ր նմա , : Երբ աղաչէ հարսնն զբարեկամս փեսային՝ ջեռեալ սիրով փեսային՝ մի հեռաւորութե՛ք պատգամաւորիլ , որպէս յառաջ մարգարէքն , այլ առաքելաբար մեծանել է՛ր տունն Վ՛սի , զոր գինի կոչեաց . զի տեսութե՛ք երեսաց առաւել բորբոքի սէր սիրեցելոյն յերկոցունց . այս է “ Երբեք է՛ր վերայ իմ սէր , : ”

“ Եւ հաստատեցէք զիս իւղովք , : Եւ զոգորմութի կոչի . արդ զայս ասէ , թէ է՛ր տեսանին զփեսայն՝ առաւել ծանեայց ոգւոյն ական բացմամբ զանչափ ոգորմութիւն զոր մեզ արար , և ևս հաստատեցայց , և ոգորմութե՛ք ոգորմութի գտայց . որպէս ասէ անծաբան : “ Եւ տեցէք յիս խնծոր , : Խնծոր՝ զբարի գործոց գեղեցկունն ասէ : Օր որպէս խնծոր տեսութե՛քն և հոտոյն յառաջ ևս քան զճաշակելն ախորժելի է , նոյնպէս զանազան առաքելութե՛ք տեսակս զուարթացուցանէ զտեսողս : “ Եւ ան զի խանդակութե՛ք սիրով , : Եւ զանչափ հանդիսիւ սէրն , որ առ սքան բնակեաց է՛ր ձեռն Վ՛սի գալստեանն , որ անյադ եղեն , որ զայն համ սիրոյն ճաշակեցին . զի ոչ բաւականացան պէսպէս նեղութե՛քն զոր կրեցին՝ կամ է՛ր սատանայի , կամ է՛ր մարդկանէ , այլ և յանձանց ևս անբաւ յաւելին նեղութիւն , մարգարէին Վաւթի նմանեալ , որ է՛ր յայլոց նեղութե՛ք վերայ , զոր ասաց , թէ “ Երջեցան զինե երկունք մահու , և վիշտք դժոխոց գտին զիս , : ” , յաւել ևս զնեղութիւն անձին իւրոյ . որպէս ասէ , թէ “ Օնեղութիւն և զանձկունի գտի , : Եւ արպէս Եւ յուսաւորիչն՝ և մեծն յաւաղոս , և այլ սքե նոցին նմանք , պարգևս զնեղութիւնն՝ որ վասն Վ՛սի , համարէին . զոր օրինակ խնծորս , զոր և ասէր ցա՛ն Վրիգոր՝ Տրդատ , թէ ”

1 Յազգո հարուածոյ կարկին : 3 Ագաթ :

2 Ագաթ :

Լ՝յդ է ուրախուիլն : Եւ նա ասէ . Լ՝յո այս է ուրախուիլն :

“ Լ՝հեակ նորա 'ի վերայ գլխոյ իմոյ , և աջ նորա պատիցէ զինն ” : Օտոյն զայս յայլում տեղ ինքն երկրորդէ . “ Երկայնուի կենաց յաջմէ , և յահեկէ իւրմէ փառք և մեծութի ” : Լ՝յդ զայս ասէ , թէ չէ իմ սիրոյս և հանդիսի սրտիս այլ լցումն , բայց միայն 'ի նա յարիւ , և զնա տեսանել . թէ և պէսպէս փորձութիք նեղութեց 'ի վերայ եկեացեն , միայն զաջն և զահեակն ինձ հովանի և պահապան կալցի :

“ Հարմնն ցորիորդան ասէ ” : (Խրիորդք՝ հրեշտակք կոչին , և մարդիկ՝ որք հրեշտակացան : “ Երդմնեցուցից զձեզ , դատերք Երուսաղէմի , 'ի զօրութիւնս և յուժգնութիւն անդաստանի . եթէ յառնիցէք , զարթուցիք զսէրն՝ մինչև կամեսցի ” : Լ՝նդաստան՝ աշխարհս կոչի , նա և երկինք . և զօրութիւն և ուժգնութիւն անդաստանի՝ անձ , որով հաստատեցաւ աշխարհ և երկինք . և կայ սեղմեալ և աղխեալ անշարժ զօրութիւն և ուժգնութիւն անդաստանի , այսինքն այ : Լա և հրեշտակք և մարդիկ որ յանդաստանն են բնակեալ , երդմամբն յիշեն : Լ՝յդ յայն զօրութիւն երդմնեցուցանեմ յառնել և աղօթել և զարթուցանել զնոյն ինքն զաւանդակ սէրն զԼ՝ս . զի զկամս իւր լցուցէ 'ի մեզ : Լ՝յս է զոր ինքն տէրն աղօթել հրամայեաց . “ Երդցին , ասէ , կամք քո որպէս յերկինս և յերկրի ” : Լ՝յդ որք երդմնեցուցանէինն դատերք վերինն Երուսաղէմի՝ են հրեշտակք և սրբ որ յերկրէս :

“ Եւ եալ զձայն փեսային հարմն , ասէ . Ձայն եղբորորդւոյն իմոյ ” : Տես աւանիկ , որ յառաջքան զխոստովանելն բերանով՝ զծածուկն ճանաչէ , սակայն մնայ պաղատանաց , զի և այլք ծանիցեն զարդարութիւննորա : Օի թէ և ողորմած է , այլ և արդարապատ : Օ ձայնելն առ նա և զփափագանօք պաղատելն՝ պարտուցն մեր վճարումն համարի : Լ՝յդ յաղաւել հարսինն , այսինքն եկեղեցւոյ՝ որ 'ի հեթանոսաց ցորիորդոն , տանել 'ի տուն գինւոյ , և մի որպէս յանցաւորաց պատգամաւ արտաքոյ փեսային երեսաց . և յերդմնեցուցանելն զդատերս

Երբ լսողէմք՝ զարթուցանել զսէրն, մինչև կատարեսցին կամք նորա բարիք 'ի մարդիկ, ոչ մնաց բարեսրօսացն աղաչանաց փեսայն, այլ լուեալ զաղաչողին մաղթանս՝ ձայնեաց նա զհաշտութի, և ընթացաւ ընդ առաջ, որպէս և յաւետարանին ասէ իսկ առական անառակ որդւոյն : Օ ի ինքն շրջի խնդրել զարժանաւորմն, և որք սիրենն և խնդրեն զկամսն որա ծանուցեալ յառաջատեսութեանն :

Հարմնն ասէ. “Ձայն եղբորորդւոյն իմոյ, ահաւա սիկ եկն սա վազելով 'ի վերջ լերանց, խայտալով 'ի վերայ բլրոց, ” : Ձայն ասէ, որ 'ի մարգարէիցն առ մեզ լուր : Արպէս լուաք, սոյնպէս և տեսաք, այսինքն զբանն անձ, որ “Բազում մասամբք և բազում օրի նակօք խօսեցաւ ընդ հարմն մեր մարգարէիւք. 'ի վախճան աւուրցս այսոցիկ խօսեցաւ ընդ մեզ որդւոյն, ” : Բայ է որ ասէ. “Բայ սա եկն վազելով 'ի վերայ լերանց, խայտալով 'ի վերայ բլրոց, ” : Երինք և բլուրք՝ բռնութիւնք սատանայի կոչին, զոր առ ոտն կոխեաց գայտեամբն իւրով, ըստ ասելոյ մարգարէին, թէ “Երինք և բլուրք խռովեցան, սասանեցան, և զողումն կալաւ գնոսս, ” : Եւ և ըզնոյն իշխանութի՝ առաքելոցն ետ տէրն 'ի վերայ լերանց, ոչ միայն խայտալ 'ի վերայ լեռնացեալ մեղացն, այլ և 'ի ծով առաքելոյ :

“Եւ ման է եղբորորդին իմ այծեման կամ որթու եղանց 'ի վերայ լերանց (Եթելայ, ” : Եւ ասն տեսողունն նմանեցուցանէ զեղբորորդին այծեման, թէ պէտ և չէ կարի պատշաճ. զի նա յառաջ քան զստեղծանելն ևս տեսանէ զինչ առ մարդունն, ըստ ասելոյն, թէ “Եւ ինչ և ստեղծեալ էր զքեզ յորովայնէ գիտեմ զքեզ, ” : Եւ սակայն զի յանասունս քան զայծեամն չիք տեսանող, վասն այնորիկ Վիտ տեսանողութեն օրինակէ զնա : Եւ զի եղն՝ օձի սատակիչ է, որպէս և տէրն՝ աներեւոյթ օձին : “Եւ վերայ լերանց (Եթելայ, ” : Եւ երբայեւոց լեզուին (Եթել երկինք կոչի, որ և հանէ զփրկեալսն յօձին :

“Հարմնն նշան տայ զփեսայէն՝ օրիորդացն. Եւ ասիկ սա եկաց զինի որմոյն մերոյ, ” : (Եւմ՝ զմարմինն ասէ, որ 'ի կուսէն : “Եւ առեալ ընդ պատու

հանն , , զմարդարեան . “ հայեցեալ ընդ վանդակապատան , , զօրէնսն : Լախինքն թէ յառաջ նոքօք զլոյս անծուծէն ’ի մեզ նշուլեաց , ապա եկաւորուքն մարմնով ’ի կուսէն :

“ Պատասխանի ետ եղբօրորդին իմ ինձ , և ասէ . արի եկ մերձաւոր իմ , գեղեցիկ իմ , աղաւնի իմ , , Լախ կոչն է , որ Վաթիւ եղև ’ որ ասացն . “ Եկայք առ իս ամենայն աշխատեալք , , և որ զկնի : Եւ գեղեցիկ , վասն աւազանին լուացմանն ասէ . աղաւնի , վասն հոգւոյն զգեցմանն . մերձաւոր իմ , վասն զի մարմնակից Վաթի եղաք :

“ Ս ասն զի ահաւասիկ ձմեռն էանց , , ‘ Ձմեռն ’ զկուսապաշտութիւն ասէ , որ տարածեալ էր ’ի վերայ երկրի : Լանց ևս , այսինքն գալստեամբ եղբօրորդւոյն , որ է Վաթ : Լոյնպէս “ Ենձրեք անցին և գնացեալ մեկնեցան , , զխաբէութի սատանայի նշանակէ , որ իբրեւ զբարի կերպարանի ’ և կորստեան անձրեւ է , որպէս առ ջրհեղեղաւն , յորմէ հալածական գնացին դէքն . այս է ’ գնացեալ մեկնեցան :

“ Եւ զի երկեցան յերկրի մերում , ժամանակ յատելոյ եհաս , , Լախու զգեղեցիկութի գարնանն նշանակէ , որ Վաթիւ եղև ’ի ձմեռայնոյն հալածմանն . և ծաղիկ , զարդարոց բազմութիւն առաքինութիւնք և անպաշտութեան ծաղկոցովք կոչէ : “ Եւ ժամանակ յատելոյ եհաս , , կտրել և յատել զպիղծս ’ի սրբոց :

“ Զայն տատրակի լսելի եղև յերկրի մերում , , Լապէս հաւք ’ի ժամ գարնայնոյն արօրանան և տարածանին ընդ երկիր , նոյնպէս և ’ի գալ հոգեւոր գարնայնոյս ցնծան սքեքն . մանաւանդ առաքեալք և մարգարէք և վարդապետք և որ նոցա քարոզութիւն հրեշտակային և հոգեւոր երգովք օրհնեն զանձ ’ի բիշէրի և ’ի տուրնջեան : Լախ է “ Զայն տատրակի լսելի եղև յերկրի մերում , , :

“ Եւ զի ծաղկեցին , ետուն զհոտ իւրեանց , , Լապէս ’ զհաւատացեալս անուանեաց , որք ծաղկեցան այլ և այլ և պէսպէս գունովք և պտղովք և հոտովք , ոմն մարտիրոսութիւն , ոմն զանազան առաքելութիւնք , ոմն բարեգործութիւնք :

“ Եւ եկ մերձաւոր իմ , գեղեցիկ իմ , աղաւնի իմ ,

կատարեալ իմ», : Օչոյն զառաջին բանս կրկնեաց հաստատելով զիւր կոչումն, թէ ոչ 'ի ձեռն պատուհանին և վանդակապատին, այսինքն մարգարէիւք կամ օրինօք, այլ իմով իսկ կոչմամբս արի եկ : Եւ կրկնելով զբանսն եցոյց թէ արքայուէ ճանապարհն զկայ չառնու որչափ 'ի մարմնի է, ըստ ասելոյն տն «()ն արիք գնասցուք աստի», և անաբանի մեկնելոյն :

«Եւ եկ աղանի իմ ընդ հովանեաւ վիմիդ մերձ 'ի պատուար պարսպիդ», : Տես, թէ պէտ և աղանի եղև, այլ հանապազ պահանջէ յաւելուլ ևս 'ի մարդութի, և չհամարել զինքն 'ի կատարեալ մարդութե : «Եւ որ համարիցի կալ, զգոյշ կայցէ, զուցէ անկանիցի», : «Ինդ հովանեաւ վիմիդ», : Եւմ՝ զ'իս կոչէ, զի առաքեալ ասէ, թէ «Եւմն էր ինքն Վ'ս», : Եւ պարիսպ, զպատուիրանսն ասէ . որպէս կայ 'ի գիրս : Ի՞նչ հրամայէ այսուհետև աւետարանաւն վարել և նոցա քարոզութիւն և ոչ օրինօքն : Որում վկայէ առաքեալ, թէ «Իսափանեալ էք 'ի Վ'սէ, որ օրինօքն արդարանայք», : Եւ «մերձ 'ի պատուար պարսպիդ», : Ի՞նչ և զաւետարանականսն պահելովն չես հեռի յօրինացն, վասն զի լրումն օրինացն Վ'ս է, ասէ առաքեալ : Եւ ինքն տէրն ասէ, թէ «Եւմնու եկի զօրէնս», : այսուցուցանէ թէ թերի էին օրէնքն : Ի՞նչ զբովանդակ լցեալն կատարելով քո, մերձիս 'ի պարիսպն, այսինքն յօրէնսն :

«Յոյց ինձ զգէմն քո, և լսելի արա ինձ զբարբառքո . վասն զի ձայն քո քաղցր է և դէմք քո գեղեցիկ», : Օ այս, երգ երգոցս փեսային բանիւ ասէ . և նիւաքին 'Իրիգոր բաժանէ զայս, և հարսինն բանիւ ասէ, որում և մեք հաւանիմք : Ի՞նչ աղանի լեալ հարսնւն, և զվէմն իմացեալ, որ է Վ'ս, աղաչէ, ցոյց ինձ զգէմն քո, և մի ևս ընդ իս մարգարէիւք և օրինօք խօսիր . այլ որչափ տեսանելի ես մարմնաւորաց՝ ցոյց ինձ զերեւելապէս դէմն քո, զի տեսից և յագեցայց յերեւել փառաց քոց . և որչափ տանին լեելիք մարդկան՝ լսեցո ինձ զձայն քո . զի ընդ հովանեաւ աւե-

տարանական քարոզութեղ արածեալ, զօտար հովուի զհետ ոչ երթայց . զի թէ ընդ պատուհանն, այսինքն ընդ մարգարէիցն հոյլն՝ այսքան ակորժելի էր քո ձայնդ, ապա որչափ թէ դիմաց քոց արժանացայց լսել զփրկութե իմոյ աւետեաց լուր :

“ Զօրիորդսն փեսայն ասէ . Սալարուք մեզ ազուէսս փոքրկունս զապականիչս այգեաց . զի այգիք մեր ծաղկեսցին ” : Սայս ցհրեշտական ասէ, որ հարկաւոր հոգիքն են առաքեալք ՚ի սպասաւորութիւն մարդկան : Եւ դարձեալ ևս՝ առաւել ցառաքեալն ասէ, որ որսորդք եղեն ընդհանուր տիեզերաց : Սասն զի նոքա նախ զազուէսն որսացին ՚ի կորուստ, հալածելով յայգեացն : Եղուէս զսատանայ կոչէ, և այգիք զեկեղեցի, որ են հաւատացելոց անձինք, զորս առաքեալքն արտաքս կորզեցին ՚ի ժանեաց ազուէսուն՝ որ հակառակն էր ճմարտութեն . զի և ՚ի մահուանէ ՚ի կեանս փոխեցին : Օ որ և ասաց իսկ տէրն յորժամ դարձան առաքեալքն խնդութի, և ասեն . “ Տէր, և դէք հնազանդին մեզ յանուն քո, ասէ, ահա ետու ձեզ իշխանուի կոխել զօծս և զկարիճս, նա և զամենայն զօրութի թշնամւոյն ” : Եւ որ յայլ ժամու՝ լեառն և վիշապ և իշխան կոչէ զսատանայ, աստ ազուէս և փոքր, յաղազս ահարկու զօրութեց առաքելոցն զորոնկալան ՚ի վերայ նոցա՝ ասէ :

“ Հարսն ասէ զայս ինչ . Եղբորորդին իմ ինձ և ես նմա, որ հովուէն ՚ի մէջ շուշանաց, մինչև տիւն լուսաւորեսցի, և շարժեսցին ստուերք ” : Հարսինն տեսեալ զինքն յորսոյ ազուէսուն ազատեալ, խնդամտութի տայ զինքն երկրագործին, որ զմիջնորմն ցանկոյն քակեաց : Եւ քանզի ոչ ևս որմով օրինացն ՚ի միաւորութէ փափագելոյն որոշի, ապա ասէ, թէ ես եղբորորդւոյն իմոյ և եղբորորդին իմ ինձ : Եւ դարձեալ, թէ որովհետև ճաշակեցի ՚ի սիրոյ նորա, և տեսի զցանկալի դէմն և լուայ զախորժելի զձայնն, ես ՚ի նմա, և նա յիս . արդ յայսմ հետէ ոչ կարէ երկրային ցանկալութի կամ կարիք որոշել զիս ՚ի նմա նէ : Եւ քան և եղև իսկ և տեսաք զայս ՚ի մարտիրոսացն և ՚ի ճգնաւորացն հանդէսս : Եւ քան առաքեալ ասէ, թէ “ Ով մեկնեսցէ զմեզ ՚ի սիրոյն ՚ի սիրի,

նեղութիւն թէ անձկութի թէ հալածանք», • և որ
'ի կարգին է:

«Որ հովուէն 'ի մէջ շուշանաց, մինչև տիւն լուսաւորեսցի, և շարժեսցին ստուերք», • Լսյսինքն թէ ոչ ևս խոտով ճարակեցուցանէ, որ է անասնացեալ մարդոց կերակուր: Խոտ, զմարմնաւոր վայելումն ասէ. այլ ոչ այսու, այլ հոգւոր կերակրովք կերակրէ, զոր կերան իսկ և զմայլեցան սքք ամենայն, և արհամարհեցին զսնոտի ցանկութիւն, և մնան յուսով տուրնջեանն ծագելոյ, որ է օրն վերջին. և մի յաւիտեան շարժեսցին. այսինքն անցանեն, և ապա յապին սքքն անչափ ծարաւովն որ առ փեսայն ՎՅ:

«Դարձեալ նման է եղբորորդին իմայծեման, կմ որթուց եղանց'ի վերայ լերանց խնկաբերաց», • Լսյսինքն թէ տես զամբարշտաց զգործուածս սրահայեաց ահամբդ որ նստիս 'ի բարձունս, և առ ոտն հարզօս և զվիշապս: Որպէս և է իսկ բնութի եղանց կոխել զօս և սպանանել:

Գ. «Յանկողնի իմում 'ի գիշերի խնդրեցի զոր սիրեաց անձն իմ, խնդրեցի զնա և ոչ գտի, կոչեցի զնա, և ոչ ետ ինձ ձայն», • Լսյս բանք բազում բանից պէտս ունին մեկնութե, և սակաւութե ոչ պարփակի: Իայց սակաւ պատմք. զցանկացողն ընդարձակ բանից 'ի նիւսացին Ղլիգոր յուղարկեցից: Իբրև անց հարսինն գիտութիւն ընդ այսքան առակս զոր թուեաց, և եհաս 'ի կատար գիտութիւն ՎՅ, յորում եմքս, ապա հանգիստ կարծեաց զգիտութիւն թէ արդ հասեալ եմ, և անհոգացաւ: Որպէս մարդ աշխատեալ և յանկողնի հանգեալ, նոյնպէս և սա յուղիւք մեծ գանձուց, այսինքն լուսաւոր մեծ գիտութեւ և ճմարիտ, յոր հասեալ ցանկութե հանգի որպէս յանկողնի. և զՊաղոսի ասելն ոչ յիշեաց, թէ «Փոքր 'ի շատէ գիտեմք և փոքր 'ի շատէ մարդարէանամք», • և թէ «Լսյս մշտեալ մոտ եմ փոքր 'ի շատէ», • Ղլիգոր՝ զայս կեանս կոչէ առ այն կենօքն. և մթին և աղջամղ ջին, ծափկեալ մարմնովն ոգիք որպէս 'ի տան կամ 'ի բանտի իսկ, անտես են արտաքոյ կացելոցն: Օ որ և մարդարէն բանտ և կապանս

ասէ, թէ “ Հատեր զկապանս իմ ”, և “ Տէր, հան 'ի բանտէ զանձն իմ, գոհանամ զանուանէ քու մէ ”, Եւ “ յանկողնի իմում 'ի գիշերի խնդրեցի, զոր սիրեաց անձն իմ. խնդրեցի զնա, և ոչ գտի. կոչեցի զնա, և ձայն ևս ոչ ետ ինձ ”, Եւ յսինքն թէ որչափ և խնդրեմ զայ զօրութիւնն կամ զտեսութիւն փառացն կամ զանուանն մեծութիւն կամ զպարգեւան որ արդարոցն է պատրաստեալ և որ սոցին նման, օտարացեալ գտանիմ: Եւ զայս հասեալ գիտութիւն որ 'ի մարգարէից և յառաքելոց և 'ի վարդապետաց մեզ ասացաւ հոգւովն սրբով, և 'ի նոյն ինքն 'ի անէն աւետարանեալ, զայս իբրեւ ոչ գտեալ համարեցաւ կատարեալ գիտութիւն որ 'ի հանդերձեալսն գիտունք լինին՝ որ արժանաւորին այնմ, և այնպէս համարին, թէ չէ իսկ տուեալ ձայն, և ոչ խօսեալ սոքօք: Օ ի ոչ կարէ մարմնեղէն լեզու խօսել զայն կենաց իրս, որպէս ասէ իսկ առաքեալն Պաւլոս, թէ “ Եւ այ զբանս անձառւս, զոր ոչ է պարտ մարդոյ խօսել ”: Պարտն՝ փոխանակ չկարելոյ է:

“ Զարեայ և շրջեցայ ընդ քաղաքս 'ի հրապարակս և 'ի փողոցս, և խնդրեցի զնա և ոչ գտի. կոչեցի զնա, և ոչ ետ ինձ ձայն ”: Վաղաք և փողոց և հրապարակ՝ զերկինս կոչէ և զհրեշտակս՝ որ 'ի նմա. յորոց ոչ կարաց հասու լինել գիտութե վերին խորհրդոցն 'ի նոցանէ:

“ Պաին զիս պահապանքն, որք շրջէին 'ի քաղաքին: Հարցի՝ թէ զոր սիրեաց անձն իմ, տեսէք ”: Եւ նորա ոչ պատասխանելովն իմացուցին՝ թէ անհաս են և նոքա գիտութեն: Օ ի որչափ 'ի գիտութիւն հասանէ մարդ, հիմն լինի առաւել բարձրագոյն գիտութեն:

“ Իբրեւ փոքր ինչ անցի ընդ նոսա, գտի զոր սիրեաց անձն իմ ”: Վանգի է գիտութիւն, որ ամենայն ծանօթութե հասման խափանումն խնդրողացն առգիւտն լինի. յաղագս այնորիկ ասէ, թէ “ փոքր ինչ յորժամ անցի ընդ նոսա, գտի ”. ապա 'ի հաւատ և 'ի հոգին տբ ապաւինեցայ: Եւ ամեն է այսմ և բանքն Պաւլոսի, թէ “ Իբրեւ ոչ ծանեաւ աշխարհ իմաս-

տուութիւն զանձ, հաճեցաւ անձ յիմարութիւն քարոզու-
թիւն ապրեցուցանել զհաւատացեալս», : «Վտեալ
զփեսայն, ասէ. կալայ զնա և ոչ թողի զնա՝ մինչեւ
մուծի զնա ՚ի տուն մօր իմոյ և ՚ի սենեակ յղացե-
լոյն զիս», : Օհաւատոյն ըմբռնուան ասէ, որով մու-
ծանիմք ՚ի մայրն, ՚ի տուն և ՚ի սենեակ յղացելոյն
զմեզ. որ է դրախտն և երկինք :

«Օջրիորդան երդմնեցուցանէ այս երկրորդ ան-
գամ հարսնն. Երդմնեցուցանեմ զձեզ զստերք Ե-
րուսաղէմի՝ ՚ի զօրութիւն և յուժգնութիւն անդաս-
տանի. թէ յառնիցէք, զարթուալիք զսէրն մինչեւ
կամեսցի», : Օայս միանգամ մեկնեալ եմ : Բայց
դու տես զառաւելութի սիրոյն Վսի յորս բնակէ,
թէ որչափ անյազ առնէ զմարդիկ : Բայնչափ հա-
սեալ շնորհաց և գիտութե, որպէս թէ չե հասեալ
զայն տայ երդումն, յորում անհասութեանն էր և
ազգիտութե, զարթուցանէ զսէրն իբրեւ ոչ կատա-
րեալ առեալ :

«Փեսայն վասն հարսինն ասէ. Ով է սա, որ ելաւ
նէ յանապատէ իբրեւ ստեղն ծիող խնկեալ զմուռս
և կնդրուկ յամենայն փոշեաց անոյշ իւղոց», : Կամի
ցուցանել փեսայն զգեղեցկութի հարսինն. այսինքն
զհաւատացելոց ցհրեշտակս հարցմամբն, որ օրիորդքն
առակին, թէ սեաւ գիտեմես զդա կորուսածնելով
զիւր կերպարանն ՚ի դրախտին. արդ ուստի է սմա
այս կերպարանք և անուշահոտութի, զոր յանապա-
տէ առեալ և դայ ՚ի բարձրութիւն երկնից : Բնա-
պատ՝ զանապատացեալսն ՚ի չար գործոց ասէ. որում
և Վաւիթ ցանկայր թեօք հողւոյն թուչել : «Իբրեւ
զստեղն ծիող խնկեալ», զիւրեաւ պարփակելով զա-
ռաքինութի և զբարեգործութիւն կոչէ : «Իբրեւ ըզ-
խոնկս և զմուռս և կնդրուկ յամենայն փոշեաց ա-
նուղոց», : Օմուռս՝ մեռելութե նշանակ. կնդրուկ՝
անուշահոտ վարուց : Բրդ տես դու, զի մեռուցա-
նել նախ պարտ է զմարմին մեղաց, և Վսի մահա-
կից լինել, և անուշահոտ վարուք Վսի մաքրութեն
հաւատարեւ. և ապա հարսն Վսի մարթի լինել, և
վերանալ առ փեսայն Վս :

«() րիորդքն ասեն զայս ինչ», : Կամեցեալ հար-

սինն առաւել ևս զփեսային գեղեցկուհին և զվայել չութին ծանուցանել, զփեսայն՝ Սողոմոն անուանեն. վասն զի Սողոմոն՝ խաղաղութի թարգմանի, որ է ՎՊ, որ եղև խաղաղութիւն մեզ, և զմիջորմն ցանկոյն քակեաց, և զնձ ընդ մարդկան հաշտեցոյց:

“Եւ հազոյք Սողոմոնի, վաթսուն զօրաւորք շուրջ զնովաւ ՚ի զօրաւորացն Խորայէլ”, և երկու տասան ազգս բաժանեցաւ Խորայէլ, և երկու տասան հինգն վաթսուն է, նա և զգայութի ՚ի մարդ՝ հինգ: Եւ այսպէս կամի ասել, թէ որպէս յօդէնս երկու տասան ազգն խորայէլացան, և իւրաքանչիւր հնգեկին զգայութի մարդաբնակ հաշոյացան այ. և ըստ երևեցեացս ինքն Խորայէլ Սողոմոնի թագաւորութեն կամարարք և հազոյք. սոյնպէս այժմ այսմ Սողոմոնի ամենայն տիեզերք՝ դաշոյք են, ուր հանգչին կամքն այ. “Օ զօրաւորք շուրջ զնովաւ ՚ի զօրաւորացն Խորայէլ”, Եւ ՚ի նոր Խորայէլս զօրաւորք են ամենայն սքը հաւատացեալք:

“Եւ մենեքեան ունին սուր, և ուսեալք զպատեւրազմ”, Եւ սուր՝ սուներ հոգւոյն է, որ է բանն այ. որով ուսան պատեւրազմել ընդ աներևոյթ թըշնամւոյն: Եւ իւրաքանչիւր սուներ յազգեր: Օ ի ոչ է մարտ ընդ մարմնոյ և ընդ արեան, եթէ յաւրաժամ ընդ իւր ունել ոչ մարտի, այլ անդնել յազգերն հաստատեալ է, որով ընդ իշխանութիւնս և ընդ պետութիւնս մարտնչին: “Եւ արհաւիրաց գիշերայնոց”, Եւ յայտ է, թէ արհաւիրք գիշերային և խաւարային՝ որ անկեալն է յերկնից կոչի:

“Եւ արհաւիրակ արար իւր արքայ Սողոմոն ՚ի փայտից ի բանանու: Օ տիւնս նորա արար արծաթի, և զկոնք նորա ոսկի և զձեղունս նորա ծիրանի. և զմէջ նորա ականակապ տարածեալ, սէր ՚ի դստերաց Երուսաղէմի”, Եւ սացեալ եմ բազում անգամ, թէ Սողոմոն զՎՊ նշանակէ. զի ՚ի զաւակէ Վաւթի, և թագաւոր և արդարադատ և խաղաղարար և տաճարաշէն: Սակայն բանք որ ՚ի սա՝ սակաւ, իսկ ՚ի ՎՊ՝ յովով. զի արմատ Վաւթի և թագաւոր երկնի և երկրի և արդարադատ առաւել և ողորմած և ամենայն երկրի խաղաղութե առիթ, բառնալով

զկուսպաշտութիւն յաշխարհէ և զխոռովութիւն երկնայաշխարհս ընդ երկրայինս . որով և ընդ ամենայն երկիր տաճար այ՝ ՚ի ձեռն Վշտի կազմեցաւ , փոխեալ զօրի նախն ՚ի ճշմարտութիւնս , թագաւորաւն և տաճարօքն , որ են եկեղեցիք : “ Վահագնաւ արար իւր արքայ Սողոմոն յանփուտ փայտից ” : Փայտ ի բաւնանու՝ հեթանոսք են : Եւ վկայէ քեզ Վաւիթ , թէ “ Սանրեսցէ զմայրսն ի բանանու ” : Եւ դարձեալ՝ մանրեսցէ որթուն օրինակաւ , զոր Սովսէն մանրեսց , որ է սատանայ և նորա կամարաբքն . և ՚ի կուսպաշտութիւն առեալ զմեզ արար իւր դահայս , զի սք է տէր և ՚ի սք հանգուցեալ . և Եսայեաւ ասէ . “ Եւ յո՞հ հանգեայց և դադարեցից , եթէ ոչ ՚ի հեզս և ՚ի խոնարհս , և որ դողան ՚ի բանից իմոց ” : Եւ և առաքեալ ասէ , թէ “ Ի տան մեծի ոչ միայն անօթք օսկեղէնք և արծաթեղէնք են , այլ և խեցեղէնք և փայտեղէնք ” . ՚ի վերայ բերէ . “ Եթէ որ սրբեսցէ զանձն իւր յայսպիսեաց աստի , եղիցի անօթ պատուական ” . և որ զկնի : Եւ յայց , թէ չէ մարդ որպէս զայլ տունկ և զայս որ ՚ի մտնող , այլ ՚ի կամս է լինել . թէպէտ օսկի լինի , թէպէտ արծաթ , թէպէտ խնձոր , թէպէտ դառնաբեր , թէպէտ քաղցրաբեր , թէպէտ փշաբեր : Եւ յայս և մեր առաքեալն և լուսաւորին , յաճախ բանիւ ասէ զայս : Եւ որ ՚ի փայտից ի բանանու՝ ոմանք օսկեղէնք , ոմանք արծաթեղէնք , ոմանք ծիրանի , և լինին փոխելով զգործն ՚ի բարի : Եւ յայց պատշաճ է զգահագորակն ՚ի բովանդակն յեկեղեցի առնուլ և որ ՚ի նմա առաքեալք և մարգարէք և վարդապետք և կուսանք և պէսպէս առաքինութիւնք զարդարեալք սք : Օր և բացաւ յայտն առաքեալն , թէ “ Օրս եղ ան յեկեղեցւոյ , այս են , նախ զառաքեալս , երկրորդ զմարգարէս , երրորդ զվարդապետս ” . և որ զկնի շարէ ընդ իրեալս : Եւ ոչ մի մի համարէ , զի բուն պատուականքն գահագորակին այս են երեք կարգս , այսինքն եկեղեցւոյ շինութիւն :

“ Սէր ՚ի դասերաց Երուսաղէմի : Եւ , և հայե-

ցարուք դատերը Երուսաղէմի յարքայ Սողոմոն 'ի պսակն, որով պսակեաց զնա մայր իւր յաւուր փեսայութե իւրոյ և յաւուր ուրախութե իւրոյ , : “ Աէր 'ի դատերաց Երուսաղէմի , : Ուրախակիցս և սիրակիցս և գոհացողակիցս իւր կոչէ զդատերս Երուսաղէմի , զհրեշտակս . և որոյ աղաքաւ փոխեցաւ ի բանան անտառացեալն մեղօք , և եղև գահաւորակ Վիթի պէսպէս առաքինութեք զարգարեալ պսակաւն փշեայ , զոր 'ի գլուխ իւր եղ արքայ Սողոմոն , այսինքն Վիթ և օրհնեաց զերկիր , զանէծան 'ի գլուխ իւր բառնալով , որ տտացն , թէ “ Փուշ և տատասկ բուսցի քեզ , : “ Եւ երբ ի ուսաւորին մեկնէ այսպէս . թէպէտ և նիւսացին Դրիգոր այլադէ : Ի՞նչ զատ որ գեր 'ի վերոյ է քան զնա և զբերս առնումք վկայ : Ի՞նչ որ ասէ , թէ “ Եւրէք , հայեցարուք դրատերը Երուսաղէմի , : , այսու վերինն Երուսաղէմի դատերը լսին , 'ի տես կռելով զնոսա առ 'ի տեսանել զտէրն իւրեանց՝ զայնպիսի ունելով զպսակ , որ վասն եկեղեցւոյ յանձն էառ զգարմանալիսն մեծ : Դարձեալ և զներքին Երուսաղէմի զդատերսն ասէ , յորս ինքն տէրն դարձաւ և ասաց , թէ “ Դատերը Երուսաղէմի , մի լայք 'ի վերայ իմ , : “ Որով պսակեաց զնա մայր իւր , : Եւ այր զԴիոֆն ասէ , զի Դիոֆն թարգմանի մայր , և որք զտէրն պսակեցին , 'ի նմա ընակեալ էին : Եւ ասն այնր 'ի մօրէն ասէ զպսակին : “ Եւ աւուր փեսայութե իւրոյ և յաւուր ուրախութե իւրոյ , : Ի՞նչ մի զարմանար դու , թէ ուրախութե և փեսայութե օր կոչէ զարշարանացն օր . վասն զի ինքն իսկ տէրն փառս կոչեաց իւր զօրն զայն և ըզժամն , ասելով , թէ “ Եւ հաս ժամ , զի փառաւորեսցի որդի մարդոյ , : “ Ի զմերն՝ իւր ասէ . վասն որոյ և զայնպիսի պսակ յանձն էառ . և մեք այն օրն իսկ փեսայացաք և ուրախացաք , որ 'ի տրտմութե էաք հինգ հազար ամ վասն դրախտին կորստեան , և անկեալ էաք 'ի փառացն զոր ունէաք լուսեղէն զգեստեաւն , յորմէ մերկացեալ անարգեցաք :

1 Ագաթ :

2 Մեկն . Երգ . Ճառ . է :

Դ. «Փետայն ասէ. Մհաւասիկ ես մերձաւոր իմ, գեղեցիկ իմ, աչք քո աղաւնիք», Մսինքն թէ այդ գեղեցկութիւնք քո այժմ՝ եղև իմ այլազգ պսակելովս, այսինքն գլուխ իմ փշեայ պսակելով, որով և դուդ գեղեցկացար իսկ, յիս առնելով զտգեղութի մեղացն քոց՝ իմ փշեայ պսակելովս: Մհա այս գեղեցկութի զաւաղանին մաքրութիւն յայտ ածէ, որ ի ձեռն հոգւոյն սթյ նոր ծննդեանն եղև: Արկնելուն՝ յայտ արար, թէ առաւել գեղեցիկ կերպարան ունին՝ որ ի նոր ստեղծումն ստեղծանին և պահեն անարատ, և յաւէտ քան զառաջինն՝ զոր Մգամ ունէր յիւրում փառան: Արպէս ասէ իսկ երանելին Վրիգոր Թաթաւան՝. Ստեղծումն Թաթային և քան զառաջինն ևս բարձրագոյն. զի այն ստեղծումն թէ պէտ և լուաւորութի և անցաւ և անտրտումն ունէր կեանս հանդերձ անմահութիւն, սակայն միջաստի ման էր փորձն. եթէ պահեսցէ, ապա անմահ մնալ: Բայց այժմ որդի այ լինել և այսց ամենայնի պարգեաց հասանել, զոր Թաթայինն Սողոմոն սխրացեալ և սքանչացեալ, ի ձե հանեալ որ ինչ յերկրէս տենչալի թուին, այսու երևեցուցանել կամի զանձառ չնորհացն մեր ձիր: Բայց և ոչ ի ծայրս գիտութե հանդուրժեաց հասանել, թէպէտ և Զանայ օրինակաւ յայտաբանել: Բայց արդ ասա, թէ կայ ինչ ըստ երևելեացս գեղեցկութեն այնորիկ օրինակ, յոր դարձեալ գոյացաք, ով փետայդ մեր Վս: Մսլ ինձ այսպէս թուի, որպէս տղայոց կաթն կամիս ջամբել և ոչ հաստատուն կերակուր. զի դեռ մարմն աւար եմք՝ յայսմ կեանս գոլով, և ոչ կարեմք զհոգեւորն իմանալ: «Աչք քո աղաւնիք բաց ի լուութենէդ բուսմն», Մհա վկայեաց բանիս, թէ մաքուր ես և միամիտ իբրև զաղաւնի. այլ որչափ եսգ՝ լուութիւն փակեալ է, ոչ կարելով յայտնել. վասն զի ոչ կարես լսել. զի աման խեցեղէն են ականջամանքդ, և ոչ բաւանդակին անձառելեացն լու լինել:

«Արարք իբրև զերամակս այծեաց, որք երևե

ցան 'ի Ղաղաադէ , : Լախնքն զի իբրև մեռեալ է մազ, անկենդան, անցանկութի, անհպարտ, օտարալցեալ յաշխարհէ և մեռեալ. զի վարսն անզգայական է, որպէս աչքն տեսանող է և անխոտորնակ 'ի չարն և միամտութի 'ի բարին, նոյնպէս և որպէս զհերսն կամ զմազն արտաքոյ ամենայն ախտից ես :

“ Լտամունք քո իբրև զերամակս կտրելոց, որք ելանեն 'ի լուալեաց , : Եւ ամս զի մաքուր և ախորժակ է լուացեալն և թեթեւացեալն 'ի բեռանց աւուոյն : “ Լմենքեան երկուորիք են, և անորդի ոչ գոյ , : Լախնքն թէ “ Բազում են որդիք սկնդկիդ առաւել քան զարամբոյն , : և ոչ թէ քեզ միայն վարդապետեն որոճողութի առամունքդ զմաքրուի, այլ և զայլս ծնանին մանր խրատելով վարդապետական բանիւն և որոճողաբար ուսուցանելով մանր մեկնութի քեզ գրոց :

“ Իբրև զլար կարմիր են շրթունք քո . և խօսք քո գեղեցիկ , : Լախ կարմրուի գովելի այն է, որք աւրեամբ ներկանին շրթունքն : Լախ այն, զի աւետարանական բանիւն խօսին և ամենայն հոգեւոր խօսիւք : Բայց զլարն չէ արժան թողուլ, զի բազում ինչ այն է, որ լարիւս թակարդի : Լորդ ասէ, թէ որ 'ի կարմրացեալ շրթանց խօսք ելանէ, լար է, և կարթէ զմարդիկ և առ անձ ձգէ 'ի բարիոք քար շումն : “ Իբրև զկեղև նռան այտք քո բաց 'ի լուութիդ քումմէ , : Երկու բնուիք են նռան . զի երևելիքն դաժանք են, և աներևոյթքն ախորժականք և բազում առողջութե առիթք : Լորդ հարսն Վճի, այսինքն եկեղեցի 'ի վերոյ սքողեալ է զերեսս առաքինական վարուք և խոշորած գնացք և տաժանելիք, այսք արտաքոյ նռան կերպիւ : Իսկ որ 'ի ներքս 'ի նա ամբարեալ է, յոյսն է և սէրն և հաւատն որ առ անձ . որով յուսով այնմ ամենայնի համբերէ . զի որպէս նռան 'ի ներքս համբարեալքն կարի յոյժ ցանկալի է 'ի կերակուր, նոյնպէս և վարք առաքինութեց քրտնալիւ է և մեծ աշխատութի առլցեալ . իսկ պտուղ նորին ամենայն փառօք է և փառաւորեալ . յաղաքս որոյ մարգարէն ասէ . “ Լմենայն փառք դատեր թագաւորի 'ի ներքոյ , : “ Բաց 'ի լու-

Թէ՛դ բուժմի՛ն , : Թի՛ն որչափ ես գեղեցիկ, ընդ լուռ
Թի՛ն է և ոչ յայտնի առ այժմ, որչափ 'ի տկարութե՛
մարմնիդ պատեալ ես : Բստ այնմ .“ . Օ՛ր ահն ոչ
ետես , և ունկն ոչ լուաւ , :

“ Իբրեւ զաշտարակն 'Իաւթի պարանոց բո, որ
շինեալ է 'ի Թալալիովթ , : 'Իաւթի աշտարակ է
շինեալ նշանաւոր, և այնմ նմանեցուցանէ վայելչա-
կանութե զպարանոց հարսինն : “ Հազար վահանք
կախեալ կան զնմանէ, և ամենայն նետք սպառա-
զինաց , : Հազարն՝ զբազմաւորականն ցուցանէ . ըստ
այնմ, Թէ “ Եւոք այ բիւրապատիկ են, և հազար
ուղղիւք , : Օ՛ր և առաքեալ՝ վահան զհաւատոսն
կոչէ , ասելով, Թէ “ Եւէք զվահանն հաւատոյ , :
որ կախեալ կայ զպարանոցաւն, որով և գեղեցկա-
ցեալ՝ աշտարակին 'Իաւթի նմանէ :

“ Երկու ստինք բո իբրեւ զերկուս ուլս երկուս
բիս, որք արածին 'ի շուշանս , : Երկու ստինս ասէ,
վասն զի երկու բնութիւնք են 'ի մարդունն, մարմին և
հոգի . և երկուս ունելով աչս մարմինն, զհոգի և ըզ-
միտս, և ընտրողականութիւն արածին, զի զփուշն Թող-
լով՝ շուշանօք բուծանին, այսինքն հոգեւոր կերակ-
րովք :

“ Եինչև տիւն պայծառացի, և շարժեսցին ըս-
տուերք , : Տիւ և լոյս ո՛վ է, եթէ ոչ հօգին աբ, և
նոյն ինքն 'Ի՛ն, որ զստուերն հալածէ 'ի մութաց . ըստ
այնմ, Թէ “ Ի բէն է, տէր, աղբէւր կենաց, և լու-
սով երեսաց քոց տեսանեմք զլոյս , : Երով և նոքիմք
լուսաւորին միտք և սիրտք որ 'ի մէջ ստեանցն է .
յորոց և կաթնն 'ի ձեռն հոգեւորական կենդանութեն
ժողովեալ մածանի՝ տալ և այլոց կերակուր : Եւդ
համառօտ զայս և առաքեալ մեկնէ, Թէ անձն բո-
վանդակ եկեղեցի, և որ 'ի նմա բաժանեալ շնորհքն՝
զգայարանքն որպէս անդամ 'ի մարմնի . զոր սա մի
մի Թուեաց, ահն և շուրթն և ատամն և այտ և
պարանոց և որովայն կոչելով : Եւն՝ զմարգարէսն է
իմանալ, որ կանխատեսք եղին այսմ շնորհաց, որ-
պէս և սոյն ինքն Երողմոն, և որ ըստ նմայն : Եւ-
րանոց, յորոյ վերայ գլուխն կայանայ կառուցեալ,
և ամենայն կենդանն 'ի վեր և 'ի վայր յարեցեալ

Հանգերձ ամենայն զգայուծք, որ Վաւթի աշտաւ ըակին նմանեցաւ, որ շինեաց 'ի Ուալլիովթ յաւազս դատաւորութե պատերազմողացն, որ է Վաւթս մեծն և որք իբրև զնայն՝ յորոց վերայ Վիտ կայ, ուստի ամենայն կենդանուի բաշխի յեկեղեցի: Եւ որովայն, որպէս նք Եւսաւորին մեր և Յոհան, և որք իբրև զնոսայն՝ որոց վկայէ տէրն, թէ՛ Վեաք յորովայնէ նորա բղնեսցեն ջրոց կենդանութե,՝ ալսինքն հոգւոյն շնորհքն: Եւ, յայնպէս և ատամն շրթութամբքն կարմրացելովք որ յորովայնէն են 'ի վեր բերեալ, որոճալից մանրէ զճանս գրոց՝ զանյայտսն յայտ ածելով և 'ի գիտութի տալով մարդկան, և լուսաւորելով զայլ ևս նուաստ անդամսն 'ի մարմնի յեկեղեցւոջ, որով բովանդակի մարդն և հարսն Վիտի լինի:

“Վնացի առանձինն 'ի լեառն զմուսոյ և 'ի բլուրն կնդրկի” : Օայս երանելին Զոհան յիշատակէ, թէ նման է այս բան որ մարգարէն ասէ, թէ “Հըն ձան հարի միայն, և 'ի հեթանոսաց ոչ ոք էր ընդ իս” : , այնմ բանի, թէ “Վնացի առանձինն 'ի լեառն զմուսոյ և 'ի բլուրն կնդրկի” : Լճդ լեառն զմուսոյ՝ զմահն, որ վասն մեր միայն պատերազմեալ մեռաւ մարտիկ կրեաց . և բլուրն կնդրկի, զի անժուլթն միացելով կոխեաց զհնձանն 'ի խաչին :

« Լժմենեին գեղեցիկ էս մերձաւոր իմ, և արատ ինչ ոչ գոյ 'ի քեզ », Լ. յսինքն իմ խաչելութեն և մահուամբն եղեր այնպիսի անարատ և գեղեցիկ և արեամբ զառնես, որ և բարձի զմեզս աշխարհի : Եւ որ մերձենան 'ի նա, և նորա մեռելութեն կցորդին, առնուն և զանուշահոտութիւն՝ կնդրկին օրի նախաւ :

“ Լ՛ի՛հ հարսն 'ի Լ իբանանէ. եկ 'ի Լ իբանանէ, եկեսցես և անցցես 'ի սկզբան հաւատոց, 'ի գլխոյ Սանիրայ և Հերմոնի, 'ի մորեաց առիւծուց և 'ի լերանց ընծուց ”: Լալիկքն յանտառացեալ մեղօք լեռնէ եկեալ 'ի հաւատաւն յիսկզբանցն ծնեալ 'ի Յորդանանէ աւազանին. զի Յորդանան 'ի մէջ երկուց այսց լերանց ելեալ և բղխեալ, որով լուացաւ իսկ հարսն և գեղեցկացաւ, նա, որ գազանաբնակն

էր ընդ առեւծս և ընդ ինձս, որ զօրացեալ և բռնացեալ էին, և որպէս զառեւծ խայտաբղէտ կռապաշտուութիւն. որպէս ինձ թուի :

“Սրտացուցեր զմեզ քոյր մեր հարսն, սրտացուցեր զմեզ միով ակամբ քով և միով քառամանեկաւ պարանոցի քո” : Այս բարեկամք փեսային ասեն, որք են հրեշտակք, ցեկեղեցի, որ է հարսն : Սրտացուցեր, թէ ոգի ետուր մեզ և սիրտ՝ տեսանել զոր ոչն գիտեաք . այսինքն զնախախնամական սէրն, զոր եցոյց առ մարդիկ, զճնունդ աւազանին, զորդէգրուութին, և զարքայութին և ո. զոր մահու խաչին արար : Արդ մեռելուն հաղորդակից եղեր զմոռան, և անուշահոտութե կնդրկին փառակից ես լինելոց : Արդ ՚ի ձեռն քո ծանեայ զնա և զգորութի նորա և զսէր նորա որ առ մարդիկ : Արով և ասեն հրեշտակք ցքոյրն որ է եկեղեցի, թէ պակաս ակամբք քո որ ասի մի, անցուցեր զմեզ քո միակնութիւն, որ առաւելեալ եմք քան զքեզ բազմակնութիւն և պարանոցի : Արդ մեք երկոքումք բնութիւնք, այսինքն տեսութեամբք և պարանոցիւք հզօրք . սակայն ՚ի ձեռն քո տեսանեմք և լսեմք ՚ի քէն ուսեալ զայս պիսի անձառ խորհուրդ և փրկութի : Այս է, յաղագս որոյ ասէ առաքեալ, թէ “Այստեսցի արդ իշխանութեց և պետութեց որ յերկինս են ՚ի ձեռն եկեղեցւոյ բազմապատիկ իմաստութինն այ” : Ասելով եկեղեցւոյ քոյր կոչելով զանախտ ազգակցութիւն նշանակելով մեր բնութեա, հրեշտակաց : Առ քառամանեակ պարանոցի՝ որ ընդ լծոյն Վաթի Խնորժակ կամօք մտեալ եղաք : Արդ ասաց, թէ կոչելով փեսային եկիր ՚ի ի բանանէ, և զայսպիսի զգեցար շնորհս . բայց մի զայդ գալիք միայն բաւական համարեսցիս, բայց այլ և այլ ևս եկ և հանապազ ևս իսկ ՚ի գնացս կայցես, այսինքն ՚ի վարս առաքիլութե, ըստ մարգարէին, որ ասէ, թէ “Վնասցէ նա ՚ի զօրութի ՚ի զօրութի” : Արում և Վրիգոր անձաբան վկայէ, թէ՝ մշտաշարժ պարտ է լինել յառաքիլութի և դիւրաշարժ . յաղագս այնորիկ

1 Ի հոր կրակէն :

յառաջ ասացեալ եկ 'ի ի բանանէ, յետոյ դարձեալ կրկնէ :

“Օ ի գեղեցկացան ստինք քո, քոյր իմ հարսն, զի գեղեցկացան ստինք քո 'ի գինւոյ . և հոտ հանդերձից քոց քան զամենայն խունկս , : Ստինք սովոր են կերակուր տալ որք յերկիր ծննդեամբ զան մարդիկ : Օ նոյն օրինակ ստեամբքն զսրտից մաքրութի զսրբոցն որ յեկեղեցւոյ բաւսան, գուշակէ . զի սիրտն առ ստեանցն է : Ի այց զի կանխագոյն զկաթն ասաց տալ ստեանցն, արդ զիւրդ այժմ 'ի գինի փոխեաց և ասաց, թէ գեղեցկացան 'ի գինւոյ : Իւրդ այսպէս իմանալի է զՍաւղոսի առաքելոյ բանն, թէ “ Որ կաթնէներն է, տգէտ է բանին արդարութե ” . և կամ թէ զմիւսն է ասել, թէ “ Իբրեւ տղայոց 'ի Վշի կաթն ջամբեցի ձեզ և ոչ հաստատուն կերակուր ” : Ի յսու նշանակէ գեկեղեցւոյ տղայութիս յիսկզբանն կաթամբն որ 'ի ստեանցն դիեցեալ . և արդ զկատարելութի գիւնով, զի կատարելոցն է հաստատուն կերակուր և բմպելի : Եւ որպէս գինին ուրախալիցս առնէ զգմայլեալն կերակրով, նոյնպէս բանք միջ հոգւոյն 'ի սրտից սրբոց բղխեալք, այսինքն 'ի ստեանցն, զուարճացուցանեն զսոողսն և զանձառն տան կենդանութի և ուրախութի : Իստնմին օրինակի և զհոտ հանդերձիցն է իմանալ, որ իբրեւ զխունկս բուրէ : Օ ի որք զանուշահոտառաքինութեց և զբարի վաստակոց բուռն հարկանեն, ոչ միայն ինքեանց լինին փրկութե պատճառք, այլ և զմերձեցեալն առ նոսա և զտեսողսն օգտեցուցանեն . ոչ միայն 'ի կենդանութե, այլ աւաւել ևս յետ մահուանն, թէ և բազում ժամանակք ընդ մէջ անցանեն :

“Սեղը կաթեցուցանեն շրթունք քո, քոյր իմ հարսն, մեղը և կաթն 'ի ներքոյ լեզուի քում . և հոտ հանդերձից քոց իբրեւ զհոտ կնդրիկի ” : Իստ արդ չունի բազում պէտք մեկնութե : Սեղը՝ զբաղցը և զախորժակ վարդապետութիս կոչէ, որ 'ի մերձաւորաց և 'ի հարսնացելոց Վշի ջամբին 'ի մարդիկ և քաղցրանան 'ի սիրտ լսողաց ըստ Վաւթի, թէ “ Վաղցր են 'ի քիմս իմ բանք քո քան զմեղը ” : Ի՞նչոքում ասել որ մարգարէին քաղցրացաւ յու-

տե՛ն՝ որ յառաջ քան զուտե՛ն դառն է 'ի բերանն ,
 և քաղցր 'ի կլանե՛ն : Ա՛սան զի դառն է 'ի սկըս-
 մանն առաքինութի՛ն , և յետոյ քաղցր : “ Ա՛եղը և
 կաթն 'ի ներքոյ լեզուի քո ” : Տղայոցն կաթն , և
 կատարելոցն մեղը : Յառաջ քան զամենայն լեզուս՝
 այս անոյշ կերակրոյ տուող՝ է իմանալ զբերանե՛րն
 Յոհան վարդապետն տիեզերաց , նոյնպէս և զանա-
 բան , և որք իբրեւ զնոսայն անուշակ կերակրովք :
 “ Արաճեալ կրկնէ առելով . “ Այլ հոտ հանդերձից քոց
 իբրեւ զհոտ կնդրկի ” : Այս է պատարագ անուշահոտ ,
 յոր հոտոտի անձ 'ի հոտ անուշից , որք զկամս և ըզ-
 խորհուրդս և զմարմինս՝ ինքեանք մատուցանեն այ-
 ողջակէզս :

“ Պարտեզ փակեալ քոյր իմ հարսն , պարտեզ
 փակեալ և աղբեր կնքեալ ” : Տես , թէպէտ և պար-
 տեզ է , այլ փակելոյ պէտս ունի . և թէպէտ և աղ-
 բեր է , այլ կնքելոյ , ոչ լինել կերակուր և ըմպե-
 լի օտար խաշանց և ոչ արկանել զմարգարիտ առա-
 ջի խոզաց , և ոչ տալ օտար լսելաց :

“ Աբաբումն քո դրախտ նռնենեաց հանդերձ
 պտղով ծառոց , ծաղիկ հանդերձ նարդոսիւ : Ար-
 դոս և քրքում և եղէզն խոռնկ և կինամոն հան-
 դերձ ամենայն փայտիւք Ա իբանանու , զմուռս և
 հայուէ հանդերձ առաջին ամենայն իւղովք ” : Աթէ
 բան առ բան զսա մեկնեմ , լողքդ ձանձրանայք .
 բայց զի զգուռն իմաստիցն բացեալ եմ , զոր այլ
 վարդապետք մանր կտտեն , ես համառօտեմ և 'ի
 բան առաքելոյն աւարտեցից , որ ասէ , թէ “ Պտուղ
 հոգւոյն այս է . սէր , խնդութի , խաղաղութի ” : Այլ
 յայլում տեղւոյ , թէ “ Օգութ , զողորմութիւն .
 հաւատք , յոյս , սէր , հեզութի , խոնարհութի , քաղց-
 րութի , եղբայրսիրութի , անոխակալութի , անընչա-
 սիրութի , պարզմտութի և անձին սրբութի , և որ
 սոցին նման ” : Ահաք դաժանք 'ի գործելեացն , որ-
 պէս զմուռան . կէսքն անուշահոտ , իբրեւ զեւղան .
 կէսքն ցանկատեսակք , որպէս ծաղիկք : Այսոքիւք
 այ պարտեզ լինի հարսն : Այլ անուշահոտ բազմե-
 փեաց՝ որ 'ի խորանին յայն մովսիսեան ծխէր , որ էր
 իսկ օրինակ բիւրապատիկ առաքինութեց որ 'ի սքս՝

յորս առաւել ցանկութիւն հոտոտի անձ, քան որ յայնժամ՝ ի խոնկան և ՚ի պատարագս երեկորին և առաւօտին : Եւ զի նոնենին յառաջ մինչև նուաբն հասեալ, չվայելեցուցանէ զկերողն՝ փշովք պատեալ է, նոյնպէս և որ այլ պարտեզ և դրախտ լինի յայսմ՝ ի կեանքս, յառաջ նեղութիւն պարտի կեալ, քաղցիւ և ծարաւով և տքնութիւն և աշխատութիւն, և որ այլ կիրք առաքինութե, որով և ինքն զինքն նեղէ . և որ գայ ՚ի վերայ փորձութիւն ակամայ՝ թէ յընկերաց և եթէ ՚ի սատանայէ, զակամայն վասն այլ սիրոյն կամաւոր արարեալ՝ համբերէ, ապա լինի պտուղ ակսորժելի այլ որպէս զնուռն, որ ՚ի մէջ փշոց էր մինչև էր հասեալ :

Եւ զայնպէս արժան է որ Վճի հարմանայ, և նորա պարտեզ լինի, ՚ի մէջ փշոց յառաջագոյն կեալ, այսինքն ՚ի մէջ առաքինութեց, և ապա լինի կերակուր փեսային Վճի : Եւ և ծաղիկ ևս լինի, որպէս նարդոսն և քրքում, որ մինն ջերմ է և միւսն անուշահոտ . այնպէս պարտ է ջերմին սիրովն Վճի վառել և բորբոքել զհոտ առաքինութե և ամենայն բարեգործութե : Եւսն զքրքմէն, թէ միջասահման է, ոչ կարի հով և ոչ կարի ջերմ, այլ ՚ի չափու ունի զիւր զօրութիւն : Եւսու օրինակաւ ուսուցանէ, թէ և առաքինութիւն պիտոյ է պտղաբերել պարտի զին այլ, այլ յանչափէն փախչել պարտ է, և ընդ մէջն գնալ, զի մի անչափութիւն գլխացի : Եւսնպէս և ՚ի հաւատան՝ զգրեալն ընդունել հաստատուն հաւատով, և առաւել քան զգրեալն ոչ իմանալ և ոչ զանքննելիսն քննել, այլ զամենայն անկարելի իրս և զանլինելի և զանհաւատալի՝ այլ զօրութե հաւատալ, որ կարողն է յամենայնի : Եւսնպէս և եթէ ոք ՚ի սուգ լինի վասն մեղաց գործեւեաց, ոչ առաւել քան զչափն սգալ, զի մի ՚ի յուսահատութիւն անկցի և ասիցէ, թէ ոչ գոյ փրկութիւն, և յաղագս այնր կամ ոչ դառնայցէ ՚ի մեղաց, և կամ զէ՛րուդային կրեսցէ կիրս, որ խեղճեցան՝ թէ ոչ գոյ ապաշխարութիւն, որ էր անչափ սգալ : Եւ զի՞ մի մի թուեմ, ամենայն գնացից և վարուց իրաց՝ ՚ի չափու պարտ է կալ . որպէս ուսուցանէ խորհուրդ քրքմոյն,

և ոչ խոտորեւ, ոչ յաջ և ոչ յահեակ : Եղէզն և կինամոմոնն 'ի նոնենեաց դրախտին 'ի հարմնէն պտղաբերեալ : Օ եղէզն քան զամենայն խունկս առնուհայտ գիտեմք, որ և 'ի խունկան որ 'ի խորանին՝ հրամայեցաւ խառնիլ առ 'ի ծխելիս այ : Եւ զկինամոմոննէ ասեն, թէ 'ի սաստիկ եռանդն կաթսայի մատչի, շիջուցանէ զջերմութի եռացման ջրոյն որ 'ի նմա . նոյնպէս և եթէ 'ի յոյժ ջերմին բաղանիս մտանէ, առժամայն իսկ զովացուցանէ զտունն : Եւ այլ այնպիսի իրս, որ և անհաւատալի թուի լուղաց . զի ասեն, թէ մարդ որ 'ի քուն լինի և կինամոմոնն առ նմա իցէ, և որ հարցանէ ոք բան ընդ ննջեալն, պատասխանի առնէ, բայց միայն 'ի բերանոյն վերայ դիցէ զկինամոմոնն . և 'ի քուն լինի, և արթուն է, և պատասխանիս բանիցն հարցողաց յողաւորս և պատշաճս առնէ . 'ի քուն թուի, և արթուն է : Եւ որ այսպէս ուսուցանէ խունկս այս, թէ մարդ որ այ տայ զինքն, մարդ թուի, բայց չէ մարդ . զի թէ պոռնակութե խորհուրդք նեղեն զնա, եթէ բարկութե և եթէ ագահութե և որ ինչ ակտք մարմնաւորք, նա ոչ ընդունի . այլ հրեշտակացն հաւասարի վարուք, որ արթունք են և անքուն և անախտք և անկարիք . և մարդ է, և չէ մարդ, զի 'ի քուն է մարդն առ հրեշտակաց իմաստիւքն . նմանեցոյց ըզպտուղ հարսինն, որ 'ի հոգեւոր պարտիզէն և 'ի դրախտէն :

“Եւ զմուռս և հալուէ հանդերձ առաջին ամենայն իւղովքն” : Օ մուռս՝ մեռելուէ Վշի նշանակ է և թաղմանն . և հալուէ և այլ առաջին պատուական եւզքն՝ անունն միացելոյ ընդ մարմնոյն, որով զմահ կրեաց : Եւ եցոյց եթէ փայտ էր 'ի ի բառնէ մարդ 'ի մեղաց անտառէն, և եկեալ 'ի ի բառնէ և Վշի չարչարակից և մահակից եղեալ, և մեռուցանելով զմեղս՝ եղև անուշահոտ հարսն Վշի՝ միացեալ ընդ նմա մաքրութե վարուք . որպէս ասէ առաքեալ, թէ “ Եւ միանգամ մկրտեցաք 'ի Վշի, 'ի մահ անդր նորա մկրտեցաք . թաղեալք ընդ նմին մկրտութե 'ի մահ . զի որպէս յարեաւ 'ի մեռելոց Վշի փառօք հօր, նոյնպէս և մեք 'ի նորոգումն

կենաց շրջեսցուք . զի որպէս տնկակից եղաք նմա նութե մահու նորա , այլ և յարուէ նորա հաղորդ լինիցիմք , : Եւ և անութեքն անուշահոտի , որպէս ասաց անձայինն Սողոմոն :

“ Աղբեր պարտիզաց , ջրհոր ջրոյ կենդանւոյ և հոսեցելոյ ’ի ի բանանէ , : Եւ յառաւելու զհարսինն զգեղեցկութիւնն քան զառաջինն . զի յառաջ պարտեզ կոչեաց զհարսնն , և ապա սակաւ մի յառաջ երթեալ՝ աղբեր պարտիզաց , թէ ոչ դու միայն եղեր պարտեզ , այլ և զայլս բազումս ուռգեալ պարտեզ և դրախտ նոյն առնես , պտղաբերել զարդարութե պտուղն : Եւ ջրհոր ինքն անձ կոչեցաւ , որպէս ասաց մարգարէիւն . “ Օ իս Թողին զաղբերս ջրոյ կենդանւոյ , : Եւ դարձեալ՝ ցամառացիին ասաց տէրն . “ Թէ գիտէիր դու զպարգևսն նոյն , և ով է որ ասեդ ցբեզ , թէ տուր ինձ ըմպել . դու խնդրէիր ’ի նմանէ , և տայր քեզ զջուրն կենդանի , : Եւ դարձեալ , թէ “ Որ հաւատայն իս , գետք յուրվայնէ նորա բղխեսցեն ջրոց կենդանութե , : Եւ որպէս անձութեքն անուշահոտութե հաղորդին՝ որք նմա մահակից լինին և նմա հարսնանան , նոյնպէս և որպէս գնա ջրհոր ջրոյ կենդանւոյ լինի՝ որ նմա հարսնանայն որպէս զինքն . թէպէտ ’ի ի բանանէ լինին եկեալ , այսինքն ’ի մեղաց անտառէն , զի անտառ է ի բանան . զսոյն և զկնի մեկնէ աւետարաւսինն (Յոհաննէս . “ Օ այս ասեր վասն հոգւոյն , զոր ընդունելոց էին որք հաւատային ’ի նա , : ”

“ Օ արթիր հիւսիսի , և եկ հարաւ , : Եւ յսինքն գնա հիւսիսի , և եկ հարաւ : Հիւսիսի՝ սատանայ և իւր գործքն կոչին . որպէս ասէ սոյն իսկ Սողոմոն , թէ խիստ հոգմ է հիւսիսի . զի հեռի է յարեգական ջերմութենէ , և վասն այնորիկ սառեալ է : Եւ նոյնպէս և որք յարեգակնէն արդարութե հեռաբնակ են , սատանայական խորհրդովք են լցեալ և սառեալ են մեղօք , ոչ լքնուն ջերմութե արեգականն , այսինքն բանիւք զրոց սրբոց ոչ վարդապետին՝ որ զանգղջութե սառն հալէ , և զջուրն տնկէ հոգմով հոգւոյն սրբոյ , որ է հարաւ : Եւ հարաւոյն գալ հրամայէ ’ի պարտեզն , այսինքն շնորհաց

հոգւոյն սնայ, և հալածել զսատանայական գործս. վասն այնորիկ ասէ, զարթիր հիւսիսի, որ է գնա, և եկ հարաւ, որ է հոգին՝ որ և նորին ջերմ հողմ, որ հալածէ զձմեռն: “Շնչեա՛ի պարտէզ իմ. և բուրեւս ցին խոռնկը իմ:”, 125 հոգւոյն սնայ առատ շնչումն է՛ի պարտէզն Վսի, որ հարսն անուանեցաւ, ուստի ծաղկեցան ազգի ազգի շնորհք ՚ի մարդիկ. որպէս ասէ առաքեալ. “Ումեմն ՚ի հոգւոյն տուեալ է բան իմաստութե, այլում բան գիտութե, միւսումն հաւատք, այլում աջողութիք զօրութեց, այլում ընտրութիք հոգւոց, այլում մարգարեութիք:”, 126 զի՞ մի մի թուեմ զբազում շնորհս որ յեկեղեցւոյ ասացեալ է, ՚ի վերայ բերեալ ասէ. “Օ այս ամենայն աջողէ մի և նոյն հոգին՝ որ, և բաժանէ իւրաքանչիւր շնորհս՝ որպէս և կամի:”, 127 այս է որ ասէ. “Շնչեա՛ի պարտէզս իմ, և բուրեւս ցին խոռնկը իմ:”, 128 Բաջին խոռնկս՝ զՊաւղոս և զՊետրոս և զտասնեակս նոցին ընկերսն, և մեր՝ որ 1 ուսաւորիչն և 3 ոհանս ոսկերերան, և այլք անչափք իբրև զնոսայն:

Ե. “Պարսնն աղաչէ, զի իջցէ փեսայն իւր. իջցէ եղբորորդին իմ՝ ՚ի պարտէզ իւր և կերիցէ զպտուղս ծառոց իւրոց:”, Տեսեալ հարսինն զիւր զայնքան անչափ առաքինութիւն ծաղկեալ որպէս ՚ի դրախտի և ՚ի պարտիզի, զոր ուսաւ ՚ի փեսայէն և ՚ի հրեշտակաց, աղաչէ իջանել և ուտել, որ նշանակէ զհայցելն այ՛ի բարեգործացն: 129 և անկարօտ է անձ, այլ սակայն քաղցեալ և կարօտ է մերոյ փրկութե, որպէս և ասաց ինքն ցաշակերտսն իւր, յոր ժամ նեղէին զնա ուտել հաց, թէ “Իմ կերակուր այն է, զի արարից զկամս այնորիկ՝ որ առաքեացն զիս:”, 130 և էր մեր դարձն առ նա, և զնորայն պահել զպատուիրան: 131 ինքն իսկ ասաց, թէ “Վաղցեայ և ետուր ինձ ուտել, ծարաւեցայ և արբուցէք զիս:”, 132 ուսուցանէ բանս և զխոնարհութիւ՛ ոչ առաքինական վարութե ամբարտաւանել և յանհոգս լինել. ՚ի բարի գործսն՝ զխոնարհութիւն ունել և աղաչել բեկ սրտիւ և խոնարհ ոգւով ընդունել զպարտուղս արդարութե. որպէս ինքն իսկ հրամայեաց

աղաչել և ասել. “Եկեսցէ արքայութի քո”, ի որ
աղաչանս նայեցեալ փեսային որ ասէ մարգարէիւն,
թէ “Սինչև կարգացեալ իցէ քո, ես լուայց քեզ,
և մինչդեռ խօսեսցիս, ասացից թէ ահաւասիկ հա
սեալ կամ”:

Երայիկէս փեսայն լուեալ աղաչանաց հարսինն՝
ասէ, լուայ աղօթից քոց, և “Ստի ի պարտեզս
իմ քոյր իմ և հարսն, կթեցի զմուռս իմ հան
դերձ խնկովք, կերայ զհաց իմ մեղու իմով”, Վոյր
կօչէ, և ապա հարսն. զի որ զկամս նոյն առնէ, ապա
և հարսնանայ իսկ նմա. “Եւ կթեցի զմուռս իմ
հանդերձ խնկովք”, Սոսինքն զի զմեռելութեանն
պտուղ, որ վասն ձեր մեռայ, կթեցի յիմ պարտի
զէդ և ի հարսնէդ առաքինութե խնկովք բուրեալ,
մեռեալ ըստ զմեռոյն օրինակի, և անուշահոտ ըստ
անուշութեն սիրոյ ընդ մարմնոյս միացելոյ. “Երայ
զհաց իմ մեղու իմով”, Ս միայն կերակուր եղեր
ինձ՝ կերակրելով առաքինութե հացիւ, այլ և քաղց
րացաւ ինձ որպէս զխորիսի մեղու. Սրպէս երանե
լի վարդապետքն անաբան և ի հոհան. որք որպէս ի
բերանոյ նոյն խօսին և ասեն, կերակրեա զիս առաքի
նութե. Օ որ և Սետրոսի նոյն կերակրով հրա
մայեաց կերակրիլ՝ ցուցակի կտաւոյն, յորում էր
ամենայն շունչ կենդանի, այսինքն անխտիր զհեթա
նոսս կերակուր տալ նոյն որպէս զհրեայս, և մի խառ
նակ համարել. “Սքի զգինի իմ կաթամբ իմով”,
Օ այս ինքն իսկ ասաց ցորդին Օ երեգեայ. “Սա
րէք ըմպել զբաժակն, զոր ես ըմպելոց եմ”, այս
ինքն զմահն զոր արք, և արեամբն զգինին, և կաթն
արբուցաւ, այսինքն զմարդկան տղայուի, որ այնմ
արբամբն՝ որ զբաժակ մահու արբին, տղայացան ան
մեղութե որպէս զկաթնիկեր. Օ որ և ինքն տէրն ասաց.
“Եթէ ոչ դարձնիք և լինի թիւ բերե զմանկտի, ոչ կա
րէք մտանել յարքայութիւն նոյն”, Սողում ասել,
զոր տէրն մեր արք և ետ առաքելոցն և ասէ. “Սոս
է իմ արիւն, առէք և արեք”, և որ զկնի սորին
բանն. Սոյ իսկ է “Երայք մերձաւորք իմ, արեք
և արբեցարուք եղբարք իմ”, Օ որ մեռս աւետարա
նիչն ասէ. “Սոչ կերի թիւ զմարմին որդւոյ մար

գոյ և արքայիք զարիւն նորա , ոչ ունիցիք կեանս յանձինս » : Եւ արքայամբն որ ինքն արքա , և ապա առաքելոցն ետ , եցոյց թէ եկեղեցւոյ և հարսին զայս բաժակս ետ ըմպել և իւր մահակից լինել . զի խորհուրդն որ կատարեմք , մահու նորա յիշատակ է . և զահաւոր պատարագն դնելով 'ի վերայ սեղանոյ առաջի հօր , զնորա մահն որ վասն մեր եղև , առաջի հօր ունիմք , և այնու փրկութի հայցեմք մեզ : Եւ թէպէտ և երանելին չ'ոհան ասէ , թէ ' ինքն վասն այն արքա յիւրմէ արեւնէն , զի զնոսա յորդորեալցէ յըմպել , զի մի ասիցեն ' թէ արիւն զիսրդ կարիցեմք ըմպել . բայց բուն պատճառն այս է , թէ զիմ արքունիս զմահ և զանմեղունի , որ է գինի և կաթն , և ձեզ պիտոյ է ըմպել . և որպէս ես զձեզ կերակրեցի իմով արեամբս , և ձեզ պարտ է զիս կերակրել տղայութե և մեռելութե , որ ըստ այսմ կենացս . որպէս առաքեալ ասէ . " (Թ)է ոք կամի իմաստուն լինել յաշխարհիս յայսմիկ յիմար լիցի , զի եղիցի իմաստուն » յայնմ աշխարհի . և զՎՅ կերակրիցէ իւր գինւոյն և կաթամբն , զնորայն ստանալ վարս . որպէս ասէ դարձեալ առաքեալ , թէ " Վմանողք եղերուք ինձ , որպէս և ես ՎՅ » . և այլուր , թէ " ՎՅ 'ի ձեզ է , բայց եթէ անպիտանք իցէք » . և թէ " Որ մկրտեցայք 'ի ՎՅ , զՎՅ զգեցեալ էք » : Եւ Վրիգոր անձաբան ասէ , թէ ' Վրիստոսս գիտեմ զկեցեալսն ըստ ՎՅ : Եւ ասելով , թէ արքե և արքեցարուք , 'ի վերայ բերէ , թէ

" Եւ ննջեմ , և սիրտ իմ արթուն կայ » : Եւ յայնքն թէ չէ արքեցունի այս արքունիս թէ քուն թմբբու թեան բերէ , որպէս գինին որ յորթոյ . այլ որպէս անձութեն 'ի գերեզմանին արթուն էի և մարմնոյն մեռելութեն 'ի քուն , նոյնպէս և որ զայս արքունիս ըմպեն , արթնանան նոյն անմահութե ընդ իս . այս է , որ ասէ , թէ " Վեցցէ յաւիտեան » . և " (Թ)է և մեռանի , կեցցէ » . թէ և զմարդկային ունելով բնութի , ննջեն , այլ արթուն եւ զշնորհս հոգւոյն յինքեանս բերելով : Եւ եթէ ոչ էր այս այսպէս ,

1 Մեկն . Մատթ . Զառ . Զք :

2 Եւրոպ 'ի մեծն Աթանաս :

զիւորդ կարէին այս տկար մարմնովս զայնպիսի կերս չարչարանաց կրել առաքեալքն և մարտիրոսքն այն չափ նեղուք, նոյնպէս և Ճինազգեաց հարքն . մանաւանդ մեր Սուսաւորին՝, որ տասն այր զեւթն օր 'ի գլխի վայր կախադանին 'ի բրածեծ առնեն՝ զնորա սրտին արթնուին ոչ կարացին թմբերեցուցանել այնպիսի դառն տանջանօքն . այլ զմիտսն արթնութիւն առ ան թմբ ամբարձեալ, անհատ աղօթիւքն ընդ այ խօսէր յայնմ աւուրսն, և գութ աղերսանաց առաջի այ արկանէր վասն աշխարհիս մերոյ փրկութե : Ս'ի գաւազանի զարկումն բաւական է քուն թմբերութե մտաց մերոց հասուցանել . իսկ երանելին յայն չափ անչափ չարչարանսն անխոտորնակ զմիտսն և անդրդուելի զլեզուն 'ի խնդրուածս առ ան ունելով՝ զիւորդ ոչ նմանէր արթուն սրտին Վ'սի, և ննջմամբն մարմնոյն, զոր օրինակ սա բնութիւն կրից ննջման մահակից եղեալ Վ'սի արթուն մտօք : Այս է որ ասէ թէ “Ղրբէք և արբեցարուք եղբարք իմ” . զի արբեալ զչարչարանս, ես ննջեցի ըստ մարմնոյ, և սիրտ իմ արթուն եկաց ըստ անութեն : Այն օրինակ և դուք ինձ էք նմանելոց արեւմամբս այսու ի մով զմահ :

“Հարսն զգայ զփեսային բախել զդուռնն . Չայն եղբորորդւոյն իմոյ բախէ զդուռնն” : Այն տես զայս, թէ որք զաւժակն և զգինին զայն ըմպեն յայս քնալից կեանս, որպիսի արթուն միտս ստանան, ըստ խրատու աւետարանական բանին, եթէ “Լըղիցին գօտիք ձեր պնդեալ ընդ մէջս և ճրագունք լուցեալք, և դուք նմանողք մարդկան՝ որ ակն ունին տն իւրեանց, թէ երբ գառնայցէ 'ի հարսանեաց . զի յորժամ գայցէ և բախիցէ, վաղվաղակի բանայցեն նմա : Լըրանի է ծառային այնմիկ, զոր եկեալ տէրն գտանիցէ արթուն” : Այսմ նմանեալ ժբք որ հարսնացան փեսային Վ'սի, 'ի պահու կալով և լսել զձայն եղբորորդւոյն Վ'սի, որ բախէ զդուռնն կոչելով 'ի մոռտս արեւոյութեն երկնից : Փեսայն՝ որ է Վ'ս, ասէ 'ի բախել զդուռնն . “Լաց ինձ քոյր իմ,

մերձաւոր իմ, աղանի իմ, կատարեալ իմ. վասն զի գլուխ իմ լցաւ ցօղով և վարսք իմ մանր անձրեւովք գիշերոյ», : Եւ զհամառօտ այս է սորա մեկնութիւն. « Բայց ինձ քոյր իմ, մերձաւոր իմ, աղանի իմ, կատարեալ իմ », այսու բանիւք զմկրտութիւնս և մերձաւորութիւն գուշակէ զհարսինս, թէ ի ձեռն հոգւոյն ծննդեանն և արբամբ խորհրդականն աքեանն՝ քոյր և մերձաւոր իմ եղեր, և արդարացար հոգւովն, զաղանոյն առեալ բնութիւն և կատարեալ եղեր, զի այն որդի եղեր. և որ որդի այն արժանանայ լինել, ամենայնիւ կատարեալ է. զի այլ զինչ բարձրագոյն փառք գոյ քան զայս յերկրի կամ ի յերկինս : Բայց թէ ոչ պահեմք և գործեմք զշնորհսն և զփառսն տուեալս, նախահօրն նմանեմք, որ առեալ զլուսաւորութիւն և զանկարօտ և զանցաւ և զանմահ կեանս և զգրախոն ոչ պահելովն և ոչ գործելովն կորոյս դարձեալ : Եւ մեզ ուսուցանէ մի յանհոգս լինել կատարելութե շնորհիւն, այլ որպէս թէ ոչ առեալ, այնպէս զգուշանալ. զի տալ զկատարելութիւնն ի նմանէ է, և պահելն ի մէնջ լինի, զոր ասէ երանելի վարդապետն. յաղագս այնորիկ ասէ, թէ բաց զգուշանդ ճանապարհին, որ տանի ի կեանսն. և մի կատարելութեդ հանգստեան զքեզ և բնոյ և դիւր կենաց դներ. որպէս ասէ առաքեալ. « Ի՞նչ որ համարի գիտել ինչ, չեւ ևս գիտաց որպէս արժան է գիտել », և դարձեալ ասէ, թէ « Եւ համարիմ զանձն իմ, թէ հասեալ իցեմ. բայց մի ինչ է, զի զառ ի յետոյսն մոռացեալ և յառաջագէմն նկրտեալ եմ. ուշ եղեալ ընթանամ զհետ կոչմանն այն ի Վիշիշ », : Եւ բայց ինձ զքո մոռուդ. « զի գլուխ իմ լցաւ ցօղով և վարսք իմ մանր անձրեւովք գիշերոյ », : Եւ այս այնմ նման է, որ ի միւս անգամ գալստեանն զվերսն զոր էառ վասն մեր, ցուցանէ : Բայց անդ վասն կշտամբելոյ զմեզ ցուցանէ, որ առ երախտաւորն ապերախտ գտանիմք. բայց աստ առ ի յորդորելոյ զմեզ զիւր քերտն որ վասն մահուն ահի կրեաց ի գիշերին, յիշեցուցանէ հարսինն՝ որ յաւետարանին ասէ, թէ « Բարտեռնքն ոլուն ոլուն հոսէին ի նմանէ », : Եւ այս ասէ, թէ

իմ քրտամբն ես զայդ անմեղուի աղաւնոյ և զկատարելութի զգեցեալ և քոյր իմ և հարսն լեալ . որ քրտամբ իմով որ յայնմ գիշերի զքիրտն անիծիցն բարձի, և ես ընդ քո վշտացեալ համբերէի աշխատեալ քրտամբն . արդ պահեա զոր առերդ, այսինքն զմիամտուի աղաւնոյ և զկատարելութի, և մի կորուսաներ դարձեալ . զի երկրորդ անգամ խաչ ևս ոչ է և ոչ մահ վասն քո :

“Հարսնն զայս ինչ ասէ . Սերկացայ զպատմու ճան իմ, զիսորդ զգեցայց զնա . լուացի զոտս իմ, զիսորդ աղտեղացուցից զսա ,” : Այսինքն քո այնչափ երախտիւքդ և քրտամբքդ որ վասն իմ, ըզգեստ պատուհասին որ վասն իմոյ յանցանացն մերկացեալ, զիսորդ դարձեալ զգեցայց , քաւ լիցի : Եւ որ լուացեր մկրտութի զգարչապարս և զոտս որպէս զերանելի առաքելոցն և ամրացուցեր 'ի թունից խածանող օձին, զիսորդ աղտեղացուցից զսա մեղաց լնթացիւք 'ի պոռնկուի կամ 'ի սպանուի կամ 'ի զրկութի և որ սոցին նման . և որ լուսովս զգեցայս և իշխանուի ունիմ յերկինս ուղեորել և ընդ հրեշտակս պարել :

“Եղբորորդին իմ ձգեաց զձեռն իւր ընդ ծակն, և որովայն իմ խռովեցաւ 'ի նա ,” : Տես զայս, թէ պէտ և որպէս զՊաւղոս կամ զՊետրոսն ոք լուսաւորի հոգւով և Վրթի խորհրդոյն ջանայ տեսող լինել, այնպէս որպէս փոխանակ ամենայն անձին զձեռնն միայն տեսանել, և այն ընդ նեղ և սուղ նուազ ինչ տեղի՝ որպէս ընդ ծակ : (Նաղաքս որոյ ասէ առաքեալ . “Այժմ տեսանեմք իբրեւ ընդ հայելի օրինակաւ, այլ յայնժամ դէմ յանդիման . այժմ խելամուտ եմք փոքր 'ի շատէ, այլ յայնժամ գիտացից որպէս և նայն ծանեաւ զիս ,” : Ասաց, թէ զոր ետ ինձ փեսայն զշնորհսն և զոր խոստացեալ է տալ և զինչ վասն իմ կրեաց, և թէ որչափ եղև մեզ նորա մահուամբն շնորհ, և որ այլ այսպիսի անբաւ և անպատմելի պարգեւք, որ աստ եցոյց զսրբոցն, առ այնու զոր անդ 'ի հանդերձեալ կեանսն է ցուցանելոց և 'ի գիտութի տալոց, այնպէս է առ այնմ՝ որպէս թէ զձեռնն միայն ընդ ծակ ինչ տեսանիցէ, և

որպէս կաթ մի ջուր առ ծովուն ջրով, և որպէս ճրագ առ արեգակամբ, և որպէս տղայ յորովայնի մօրն՝ առ ծեր պր: Եւ տես, զի և յայն սակաւ և սուղ տեսութիւն խռովեցաւ որովայնն. որպէս և աւագ, թէ “Որովայն իմ խռովեցաւ ի նա”, և Օ ի և Պաւղոսի սակաւ տեսութիւն շրտոյց և կուրացոյց զնա յաչացն, որպէս Յովհաննու առաքելոյն ի տեսլեանն, որպէս Եղեկիէլին. և այս ի հրեշտակաց միայն ի տեսուէ, որպէս և Վանիէլ ասաց. “Տէր, յերեւելք քո խռովեցաւ որովայն իմ յին”, և որ զինին գայ: Օ ի որպէս խօթ աչք զարեգակն ոչ կարէ տեսանել, այնպէս և մարդկային բնութիւն զաստուծոյն ոչ կարեն տեսանել կամ իմանալ՝ որչափ յայտմ ի կեանս է: Յաղագս այսորիկ զՊաւղոս արտաքոյ մարմնոյն առեալ յերրորդ երկինս տարեալ՝ անդ եցոյց զանճառելիսն. իսկ յորժամ դարձան յերկիր, ոչ կարաց մարմնեղէն մտօք և շրթամբք պատմել զոր ետեսն և զոր լուաւ զանբաւան. այլ ասէր ևս, թէ “Եւ այլ բանս անճառս, զոր ոչ է պարտ մարդոյ խօսել”, այսինքն թէ չկարէ բերել մարմնեղէն լեզու զանմարմնեղինին զխորհուրդ: Ի պա եթէ ոք ասիցէ զձեռն եղբորորդւոյն որ ընդ ծակն ձգեալ զորդի, զի աջ հօր կոչի, և զմարմինն զոր միացոյց ընդ անձութեն՝ ծակ իմանայ, չէ և այս հեռի ի խորհրդոյն. զի որպէս սակաւ ինչ ծակ առ տաճարաւ, այնպէս և մեր բնութիւն առ անձութեն: Եւ ինչ առաջին պատճառն հաճելի է. նա և միաբան գրոց, մանաւանդ մարգարէականացն ի բազում դէմն բաժանի:

“Յարեայ բանալ եղբորորդւոյն իմոյ, Ձեռք իմ կաթեցուցին զմեռս, և մատունք իմ զմեռսով լցեալ ի վերայ ձեռաց փակաղակին”, երբ տեսի զձեռն կարկառեալ ընդ ծակն: Եւ այսինքն այլ յայտնեալ զխորհուրդն ընդ նեղ լուսանցոյց, բացան աչք հոգւոյս և տեսի որչափ կարելի է մարմնեղէն աչաց տեսանել, և զարթեալ հոգի իմ ի թմբրութի մեղաց և յարեայ յիմացմանէ երկրաւոր կրից ի բաց դնելով զախտս, և մեռուցի զիս մեղացն ընդ մեռելոյն մեռեալ՝ որ վասն իմ մեռեալ անմահն:

Օրը և ասէ առաքեալ. “ Եւեռալք ընդ նմին մկրտութիւնն ’ի մահ, որով և ընդ նմին յարեալք հաւատովք նոյն ազդեցութիւնն ”. և որ զկնին գայ բանն : Եւ յայտ է թէ յառաջ մեռանել պիտոյ է և սպանանել զանդամս մարմնոյ, որպէս հաստատէ զսոյն առաքեալ. և ապա լինի մուտ նոյն և նծային խորհրդոցն ’ի մարդն : Եւս է որ ասէ, թէ ’ի բանալն եղբորորդւոյն իմոյ, “ Ձեռք իմ կաթեցուցին զմուռս ”. սոյնպէս և “ մատուցես ’ի վերայ ձեռաց փակաղակին ” : Օ մուռսն մեռելութենէ գուշակ է. և զի ձեռքն են գործօնեայ գործոց : Եւ զհասանէ ձեռն եղբորորդւոյն Վարդի ’ի ձեռն հարսինն, այսինքն է հաւատացելոց. և նորա ձեռինն հաւասարեցին հարսին ձեռքն ’ի փեսային ձեռքն մերձենալովն, մաքրութիւն մեղաց և մեռելութիւն ընդ նմա : Եւս է որ ինքն տէրն համարուեաց. “ Ինչ որ գայ առ իս, և ոչ ատեայ զամենայն ընտանիս, նա և զանձն ևս իւր, ոչ կարէ իմաշակերտ լինել ” : Կարձեալ. թէ “ Եւ զի զուռն և անձուկ ճանապարհն, որ տանի ’ի կեանսն ” : Եւ յայտ է, թէ նեղութիւն և մեռելութիւն հետեի այն ճանապարհն. բայց առ որում սէր փեսային տեղի գտանէ, նորա յուսոյն զփութարինն դիւրին թուի : Եւ զազս որոյ խրախաղեալ մեծ առաքեալն Պաղոս, խրախոյս տայ, ասելով, թէ “ Եւ արժեն չարչարանք ժամանակիս զհանդերձեալ փառսն, որ յայտնելոց են ’ի մեզ ” : Եւ զոր և զու հայեալ այժմ. բազում թագաւորք և թագուհիք աստ ըստ իւրեանց կամացն գնացին, և յետին օր մահուն իւրեանց երթալով ապաւանդելով ելին յաշխարհէ. և յառաջ քան զօր դատաստանին ’ի խղճէ չարեացն և յահէ դատաւորին ’ի տանջանս են : Եւսնպէս և բազում թագաւորք և մեծամեծք արհամարհեցին զաշխարհս, և ’ի վերջին աւուր կոչմանն իւրեանց երթալով, յուսոյն որ առաջի կայր ինքեանց, ուրախութիւն հրաժարեցին յաշխարհէ, անձառ զուարթութիւն բերկրեալ ընդ վաճառն զոր արարին. զի զերկինս ընդ երկրի առին, և յառաջ քան զհաստուցման օրն որպէս առեալ աստատին զվարձսն, և յուրախութեն ևս են :

և զի՞նչ անդադար օրհնեն, որ նոցա ճանաչել չնորհեաց զանոտի կենացս ողնչութիւն և յաւիտեանական կենացն 'ի խնդիր ելանել: Ընդ փեսայ և եղբորորդի, որպէս բազում անգամ ասացի, Վ'ն կոչի: Փեսայ ասի, զի սիրեաց զմարդիկ որպէս փեսայ զհարսն. զոր և հաստատեալ առաքեալ թէ՛ «Եւսեցայ զձեզ առն միում իբրեւ զկոյս'ք յանդիման կացուցանել Վ'սի», Եւ եղբորորդի անուանի նոյն ինքն Վ'ս, զի հրեայք և հեթանոսք յ'դամայ են. վասն այնորիկ եղբարք կոչին և Վ'ս՝ զի 'ի հրէից է, և եկեղեցի՝ որ են հեթանոսք և նոր հաւատացեալ ժողովուրդք Վ'սի՝ եղբորորդի զՎ'ս կոչեն: Եւ հարսն և քոյր և պարտեզ՝ հեթանոսք յաղագս այնորիկ կոչին, զի որպէս հարսն զարքունի և զսէր փեսային խօսեցելումն առն իւրում միայն պարտի պահել. և եթէ ոչ պահէ և զայլ ոք սիրէ, պղծեաց զանկողին փեսային և օտարացաւ 'ի նմանէ. նոյնպէս և հաւատացեալք, որ 'ի Վ'ս միացան մկրտութիւն, և հաղորդք եղեն նորա մարմնոյ և արեանն, և ապա յետ այնորիկ 'ի սէր աշխարհիս որոշեն զինքեանս, և միանան 'ի պէսպէս ցանկասիրութե ցնորս, 'ի պոռնկութիւն, 'ի սպանութիւն, յամբարտաւանութիւն, յազահութիւն, 'ի փառասիրութիւն, 'ի հեռ, 'ի նախանձ, և որ սոցին նման չարիք, լուծին զփեսային Վ'սի սէրն, և զուխտն՝ որ ընդ իւրեանց. և ուսուցին չարեաց սատանայի հարսնացան, և յիրաւի ընդունին զանվրէպ տանջանսն: Սակայն թէ դառնան առ նա, և յայնմ ևս մարդասէր է տէրն, և զի ողորմած է և ոչ կամի զմահ մեղաւորին. վասն որոյ և մարմին իսկ առ, և զմահ անարգանաց մեռաւ: Եւ նոյնպէս և բեռն գութ ըստ այնմ պարտի լինել, և պարտիզին առ գործողն պտղաբերել և ոչ օտարաց կերակուր լինել: Եւ մեք ըզկարգէ բանին բուռն հարցուք:

«Եւ ցի եղբորորդւոյն իմոյ. եղբորորդին իմ էանց, և հոգի իմ ել ընդ բանի նորա»: Տես, զի ընդ բանալն և էանց. այսինքն, եթէ յորժամ ես 'ի միտս գրոց համբարձի զիմոյ մտաց աչս, տեսանել զնորա զանքննելի խորս գիտուն չնորհացն, և բացի զսիրտըս ժողովել 'ի ներքս զսուղ տեսեալսն և քննել և

տեղեկանալ և հասու լինել խորոց գիտութե նորա, մնացեալն յիմ տկար մտացս հասմանէ՝ այնպէս զարհուրեցոյց զիս, որպէս զի ցանկութիւն ախմ մոռանալ զայն՝ զոր ընկալայ զգիտութիւն բանալն. յաղաքս այնորիկ ասէ, թէ “էանց եղբորորդին”, որպէս թէ ընդ տեսանելն զնա և փութապէս զնաց որպէս փայլակն դիւրընթաց. “Եւ հոգի իմ գնաց ընդ բանի նորա”, Լսինքն թէ սակաւ ճաճանչ ընկալեալ զբանից նորա, հոգի իմ եթող զիս և գնաց ՚ի բանս նորա: Որպէս թէ ծանեայ զնա և ՚ի սէր նորա միացայ և ՚ի պատուիրանս նորա եռացայ. և ՚ի համարելն թէ հասի, ևս առաւել գիտացի զիս հեռի ՚ի հասողութեն. զի ՚ի տեսանելն զարեգակն չձմարիտ, ՚ի ձեռն լուսոյն ծանեայ, թէ որչափ հեռի եմ՝ ՚ի գիտութենէն. և զմտաւ ածի զօրքին իսկ զմծեանն զՈրդմանի զասելն յայլում տեղոջ, թէ “(Որ յաւելլու ՚ի գիտութիւն, յաւելլէ ցաւ”, Եւ այս ասելով ոչ թէ հրաժարեցուցանէ յուսանելոյ զգիտութիւն սք գրոց՝ զի մի յաւելլին ցաւք, այլ յորդորէ առաւել ևս յաճախել ՚ի գիտութիւն, և այնչափ գիտութիւն իմանալ զանհաս գիտութիւն այլ ևս մնացելոց գիտութեն: Եւ ՚ի որպէս արբեալ որչափ ըմպէ, ևս առաւել ծարաւէ, նոյնպէս և որ յառի յմծաշունչ գրոց միտս, խորհի և խոկայ, որչափ ուսանի, ևս առաւել ցանկայ այլ ևս ուսանել. զի գիտէ, թէ ոչ գտանէ ըզլլումն գիտութե գրոց սք. և այն ցանկութիւն մտացն ջեռեալ՝ որպէս ցաւք լինի յոգւոյն. զի ՚ի ձեռն սակաւ հասողութեն ճանաչէ զանբաւ մնացուածն, և ցանկութիւն ախմ գիտութեն՝ որպէս ցաւք վարակի. այլ ցաւքն այն և հոգքն հորդեն զառողջութե գիտս: “Խնդրեցի զնա, և ոչ գտի. կոչեցի զնա, և ոչ ետ ինձ ձայն”, Լսս վկայէ բանիցս ասացելոց, թէ զոր գտին, և որում բացի, առ մնացելովքն այնպէս թուեցաւ, թէ ոչ տեսեալ եմ, և ոչ լուեալ իսկ զձայնս:

“Եւ ինչ զիս պահապանքն որ շրջէին ՚ի քաղաքին, հարին վերաւորեցին զիս, հանին յինէն զձորձս իմ պահապանք պարսպացն”, Եւ զպահապանս պարսպացն զսպասաւոր հոգիսն զհրեշտակս իմանալի է:

Օ որ յայտնէ առաքեալն Պաւղոս. « Ոչ ամենեքեան հոգիք են հարկաւորք՝ որ առաքին ՚ի սպասաւորութի վասն այնոցիկ, որ ժառանգելոցն են զփրկուի. » : Եւ սաղմոսանուագն ասէ. « Վացոյց զսահմանս հեթանոսաց ըստ թուոյ հրեշտակաց նոյն. » : Օ է հրեշտակք ըստ գաւառաց և ըստ քաղաքաց պահապանք են մարդկան անհաւատիցն. իսկ հաւատացելոցն՝ ամենայն անձին մի մի հրեշտակ. և սրբոցն ևս առաւել, ըստ ասելոյ մարգարէին, թէ « Լանակք հրեշտակաց նոյն շուրջ են զերկիւղածովք իւրովք, և պահեն զնոսա. » : Եւ թէ պահապանք են հրեշտակք, հարկանել և վիրաւորել և կողոպտել չեն ուրացա, այլ գողոց և դիւաց : Եւ յայտ է, թէ հարկանել և վիրաւորել և զձորձս հանել զայն ասէ, թէ և ես անհաս եղայ, և ոչ կարացի հետազօտել խորհրդոցն նոյն. սակայն յոյս ունէի ՚ի խնդրելն իմ, թէ գոնեա ՚ի պահապանաց պարսպացն ուսայց ՚ի սրբոց կամ ՚ի հրեշտակաց, նոքա և զինքեանց նոյն կիրս կրել առացին. և ապա յուսահատեալ իմ, իբրեւ լուայ ՚ի նոցանէն զնոյն անկարութի իմացութեւն ուրացա, և այնպէս եղև ինձ վտանգ, որպէս զայն որ վիրաւորեն և զձորձս հանեն. զի մերկացաւ յիննէն պատմութեան ակնկալութե իմոյ : Եւ սակայն թէ պէտ և սպառսպուռ բարձին զյոյս այսմ ցանկալի խնդրոյս, սակայն և ես առ յոյժ փափագմանն և տենչանաց և ծարաւման ոգւոյս՝ կապակցեալ սիրով որ առ եղբորորդին, դարձեալ յաւելեալ ՚ի խնդիրսն և ոչ հաւանեալ նոցա յանձն առաջի ունելոյն, ընդ երդմամբ արկեալ զնոսա, ասացի :

« Եւ յորմնեցուցի զձեզ դատերք Երուսաղէմի ՚ի զօրութիս և յուժգնութիս անդաստանի. եթէ գտաւ նիցեք զեղբորորդին իմ, պատմեցէք նմա, թէ խանդակաթ եմ ՚ի սէրքո. » : Տես, թէ որպիսի անմեկնելի և անհամբերելի սէր է եկեղեցւոյ սրբոյ ընդ նոյն. և վկայ այսմ բանից՝ վկայիցն հանդէպ. որք զայնպիսի տանջանսն վասն Վիտի յանձն առին, որ արտաքոյ է տեղուէ մարմնոյ. այլ Վիտ ՚ի նոցա յայնքան սիրոյն ջերմեռանդնութի տեսեալ, ըստ փափագանաց նոցա ետ նոցա անմահանալ ՚ի ցաւս տան-

ջանացն . որպէս և մեղաւորացն 'ի յաւիտեանական տանջանան, երիւք պատճառօք : 11¹ 'ի զի սիրեցին սքըն՝ եթէ հնար գոյր ոչ մի անգամ մեռանել վասն սիրոյ նորա , այլ և բեր անգամ, նա և հանապազօր . որպէս և ասէին իսկ բանիւք : Որպէս և սքըն Պրիգոր ասէր ցՏրդատ , թէ՝ “ Խնդրեցի 'ի նմանէ յերկարել , 1² : Լոյն և յիւր աղօթան խնդրէր յայ զյերկարութի : Լճդ զի ցանկութի արդարոց ընդունելի է նմա , տոկ չնորհէ նոցա : Լ, և երկրորդ՝ զի և հեթանոսաց գիտուն արասցէ զսրբոցն գորով որ առ նա . և նախանձ արկցէ նոցա այնպիսի սիրով ջեռնուլ . որպէս և տայր իսկ երգումն Լճրիանոս սրբոցն . տեսեալ զնոսա յայնպիսի դառն նեղութի՝ ասէ . 3 “ Լսացէք ինձ հաւաստեալ , թէ զինչ հաւուցման ակն ունիք՝ որ այդչափ չարչարանաց համբերէք , թուի թէ առաւել մեծ իցէ , 4 : 11⁵ ամս որոյ և հաւատաց իսկ 'ի ՎՊ , և նոցունց նահատակակից եղև : Իսկ երրորդն , զի և սրբոցն մնալով կենդանի 'ի վտանգան յայնպիսի , իմասցին՝ թէ յայ է կենդանութիւն , և կենաց և մահու նա է տէր : “ Լճրմեցուցի զձեզ դստերք Լճրուսաղէմի 'ի զօրութիւն և յուժգնութիւն անդաստանի , 6 : Օայս միանգամ ցուցեալ եմ , թէ անդաստան զաշխարհս անուանէ . և ուստի աշխարհի զօրութիւն և ուժգնութի՝ որով հաստատեալ է , և որով պահի յանսասանութի , 'ի նա տայ երգումն , որ է ՎՊ : “ Լ, թէ գտանիցեն զեղբորորդին , պատմել , թէ խանդակաթ է 'ի սէր նորա հարսն , 7 : Լճդ երանի է հարցման սիրոյն այնմ անձին , առ որում գտանիցի . որպէս և պարծի իսկ Պաւղոս , եթէ “ 11⁸ հրեշտակք և ոչ իշխանութիւք , և որ զկնի գայ , ոչ կարեն մեկնել զմեզ 'ի սիրոյն ՎՊի , 9 : Լճա այս է սէր , որ գովուի ունի յերկինս և յերկրի այժմ և յաւուրն ՎՊի . և ոչ այլանդակ սէրս կամ ընչից , կամ իշխանութեց , կամ գեղոյ , և այլ սոցնպիսեաց . որ աստ պարսաւանս բերէ , և անդ անմահ տանջանս :

“ Դստերք Լճրուսաղէմի և պահապանք պարս-

1 Ագաթ :

2 Ի վարս նորա :

պացն հարցանեն ցհարմնն , : Լորդումն առեալք նռ քա , հարցանեն ցհարմնն զկերպարանացն՝ որ 'ի մէնջն էառ , զի անտեպք են , և 'ի մէնջ ուսան . որ և դեռ ևս ուսանին , որպէս և գրեալ եմ՝ յառաջ քան զայս : “ () Ինչ է եղբորորդին քո յեղբորորդեաց գեղեցիկդ 'ի կանայս . զինչ է եղբորորդին քո , զի այդպէս երդմնեցուցեր զմեզ , : ”

“ Հարմնն նշան տայ զեղբորորդւոյն . Լորդբորդին իմաստակ է և կարմիր , ընտրեալ 'ի բիւրուց , : Լստու զմարմին և զարիւն մարդկութեն զոր առ 'ի տք կուսէն , ասէ՝ սպիտակ և կարմիր . վասն զի մարմնով և արեամբ գոյացեալ է 'ի կուսէն . բայց թէպէտ և այսպէս , այլ ոչ 'ի սերմանէ առն յղու թի՛ ունելով նժաճինն , և ոչ ապականուք ծնունդ , այլ 'ի հոգւոյն սրբոյ յղութի , և 'ի կուսէն ծնունդ , կոյս և յետ ծննդեանն մնալով նոյն կուսին դրամբք փակելով ելեալ , անհամեմատ յայլոց ծննդեանց . վասն այնորիկ ասէ , թէ ընտրեալ 'ի բիւրուց . զի ոչ երկունք 'ի ծննդեանն և ոչ ցաւք և ոչ տրտմութիք . այլ որպէս հրեշտակն զուրախութի և զբերկրութի աւետարանեաց կուսին , նոյնպէս և եղև ուրախութի լի ծնունդն : ”

“ () Իլուսն նորա յոսկւոյն կեփազեայ , : Որպէս ու կին այն առաւել մաքուր է և պատուական քան զայլ ոսկի , նոյնպէս և գլուխն մեր Վա քան զամենայն մաքուրս առաւել է , որ յերկինս և որ յերկրի են : Որպէս ասէ մարգարէն , թէ “ () Եղս ոչ գործեաց նա , և ոչ գտաւ նենգութի 'ի բերան նորա , : () որ և ինքն տէրն ասէր , թէ “ () 'ի ձէնջ յանդիմանեաց զիս վասն մեղաց , : որ և ամենայն մեղաց մաքրիչ իսկ եղև . որ և “ Փորձեալ է ամենայնիւ ըստ նմանութե առանց մեղաց , : որպէս ասաց առաքեալ : ”

“ () արքնորա կուսձոյք , սեաւք իբրև զագուսալ , : Ըստ գրոց՝ ոչ 'ի գովութե կարգի են , այլ 'ի նախաւ տանաց . բայց սա զվայելականութիւն ասէ՝ ըստ մարումն զիջանելով . զի վարսք քաջութեամբ՝ կարի յոյժ գեղեցիկք են երիտասարդաց : Լա և “ գեղեցիկ էր 'ի տեսանել քան զամենայն որդիս մարդկան , : զոր յառաջատես եղեալ և հայր սորին () ողմունի , ասէ : ”

Ի՞նչ էլ թէ ոսկւով և ակամբք և որ ինչ ընդ երկրիս վայելքս կերպաձեւեալ զգեղ եղբորորդւոյն՝ պատմէ հարման, դու մի զարմանար . զի ասէ առաքեալ, թէ « Ի ներեւոյ թք նորա՝ ի սկզբանէ աշխարհի՝ արարա ծովքս իմացեալ տեսանի » :

« Ի՞նչ նորա աղանիք՝ ի մէջ լիուէց ջուրց, լուա ցեալ կաթամբք նստեալ՝ ի վերայ լիութեց ջուրց » : Իսխնքն, միամիտ է . որպէս գովեաց տէրն զաղաւնին, այնպէս են աչք նորա . ոչ այլ և այլ խարդախ և թիւր հայեացս ունի որպէս զմարդիկ, այլ ուղիղ ճշմարիտ և սրահայեաց . և զայն տեսանէ, զոր կրի՝ ի մարդն, և ոչ մոլարս խաբեալ յաչացն . որպէս ասէ աւետարանիչն (Յովհաննէս : Իսլ և յառաջա տես քան զստեղծուն . որպէս առ մարգարէն Երեմիա ասէր, թէ « Ինչչև ստեղծեալ էիր, գիտեմ զքեզ » : « Ի ուացեալ կաթամբ » : Օ՛ի կաթինն հայեացք ոչ ըստ ջրոյն՝ կամ ըստ այլ իրաց բնութե զայն ցուցանեն յինքեանս՝ զոր չեն . այլ միայն զիւրն ցուցանէ բնութի . ոչ այլ ինչ յինքեան կարէ ցուսել որպէս այլ խոնաւք : Իսլ զի՞նչ է ի վերայ լիութե ջրոյ նստեալ : Օ՛ի որպէս ջուր տեսակ և հայեի լինի արեգական, նոյնպէս և որք զտեն և մաքրեն զիւրեանսն յաղտոյ մեղաց, ի նոսա երեւի, և որպէս ի նոսա իսկ նստեալ կարծի՝ ի հայեցողն . և լինի նա ծառ տնկեալ՝ ի գնացս ջուրց, բերել պըտուղ անթարշամ և յարապտուղ անծախ :

« Եւսօտք նորա իբրեւ զտաշտս խնկոց բուրեն զանուշահոտութիւն իւղագործաց » : Իսս ցուցանէ զմանրապատում որոճալից վարդապետութեան բանս վարդապետաց, առաջնորդաց եկեղեցւոյ, որ յարաժամ անաշխատ շարժմամբ ծնօտից անոյշ իւղովք եփեցելոց անուշացուցանեն զմիտս և զխորհուրդս մարդկան . զժողովեալն ի սիրտս սքն իբրեւ ի տաշտս, սփռեն առաջի մարդկան . ոչ կարի խորութիւն զանիմանալին ծածկել, և ոչ կարի յայտնութիւն գիւրալուր զխորհուրդսն նոյն առնելով . այլ միջակ ուսմամբ տալ զգիտութի գրոց, զի մի գիւրդն կալութիւն արհամարհեցի իբրեւ զգիւրագիւտ իրս, և մի անիմացութիւն անյուսասցի գիւտ՝ ի յուսանելն

կամեցողաց, այլ սակաւ ջանիւ 'ի յիշատակարան սրտից ժողովել զբանս գրոց: Վարձեալ որպէս 'ի վեր բերելով զկերակուրս՝ անամնոց որ արածին և որոճեն, սոյնպէս և վարդապետք զի սիրտ ժողովեալսն 'ի մտացն 'ի վեր բերեն զհոգւոյն սոյն բանս. և դարձեալ 'ի վեր բերեալ և մանր ծամելով շարժմամբք անաշխատ ծնօտից, տան 'ի բերանոյ 'ի միտս մարդկան զլուսաւորութի գրոց սրբոց, նմանեալ խնկոց եփեցականաց:

“Ըթունք նորա շուշան՝ բղխեն զմուռս լիութե,”: Ի՞նչ տես կրկին զգովութիս. զի որպէս ծնօտքն տաշտք լեալ՝ մատուռակեն զանուշահամ և զանապակ բաժակն յոգիս լսողաց բանին, նոյնպէս և շըրթունքն շուշանացեալք՝ բղխեն զմուռս լիութե. զի խրատեն մեռանել ըստ մարմնոյ և մեռուցանել զանդամս մարմնոյ ոչ սակաւամեռութ, այլ լիութ, այսինքն կատարեալ մեռելութ: () Խորհուրդս մտացն մեռուցանելով, ոչ խորհել զերկրաւորս, այլ զերկնայինսն. զորովայն մեռուցանել սակաւապիտութք կերակրոց. զաչսն մեռուցանել՝ ոչ հայելով յախորժակս պոռնակական տեսութե, այլ 'ի գեղն ցանկալի և յերեսն փափագելի փեսային Վրժի, որում հարսնացեալ իսկ եղաք: Իստ այսմ և զամենայն անդամսն իմասցիս և զամ՝ զգայութիս, որոց մեռելութք ճշմարիտ կենդանութի ստացուք, խրատեալք 'ի շուշանացեալ շրթանց սրբոց:

“Ձեռք նորա ոսկիք ճախարակեայք, լցեալ ակամբք թարսսի,”: Տես, զիարդ զմի մի անդամ 'ի թիւ արկեալ բացայայտէ գովութքն: () Ի որպէս ճախարակեալ անօթք ամենեւին զտեալ և մաքրեալ են 'ի զազրութե և 'ի տգեղութե, սոյնպէս և եղբօր որդւոյն ձեռնն մաքուր 'ի մեղաց իբրեւ զոսկի: Եւ զիւրն միայն ունելով գործք, որպէս ձեռք մարդոյ, այլ ակամբք թարսսի լցեալ. ըստ այնմ որ յլիզեկիէլին ասէ, թէ՛ “Եւ ես աչօք թեք նոցա,”: Ինչեթե թէ սպասաւորացն այժմ հրեշտակացն ամենայն անդամք ակն են և լի տեսանողութք, որքան առաւել Լստուծոյն մարմնացելոյ բանին Վրժի, որ թէպէտ և զմերս էաւ բնութի 'ի կուսէն, այլ անձային բնու:

Թէն միացեալ, ամենայն անդամ ակն է և տեսա-
նող. որպէս ասէ լուսաւորիչն մեր Վրիգոր, եթէ
« Բժ ամենայն իրօք լուր է, ամենայն իրօք տես է,
ամենայնիւ բան է », ոչ որպէս մեք՝ որ առանձինն
ունի իւրաքանչիւր անդամ զիւրաքանչիւր գործ. ոչ
ակն լսել կարէ, և ոչ ունկն տեսանել. ոչ բերան
գնալ, և ոչ ոտն խօսել. և որ այլ անդամոցն գործ :
ԼՆԼ Թէպէտ և մերովս միացաւ մարմնով, սակայն
բաւանդակ ընդ իւր ունի զանձուլութեն զամենակարո-
ղութի և զամենատեսութի :

« Որովայն նորա տախտակ փղոսկրեայ ականակապ
շափիղայ », : Յուցանէ զանձային որովայնն ոչ որպէս
զմերս կերակրոց միայն ընդունող և բնայեւաց, այլ
Թէպէտ և մերովս կերակրեալ, այլ տախտակ փղոս-
կրեայ է յականակապ շափիղայէ . այսինքն աման
անձային դպրութեց և գրչութեց : Օի Թէ որ հա-
ւատայ 'ի նա, անձային ստանայ որովայն, և զետք
յորովայնէ նորա բղիւսեցեն ջրոց կենդանութե, ապա
որքան անձայինն այն որովայն ընդունակ կրից մար-
մնականաց, և Ժողովարան իբր տախտակ իւրոց
անձային իմաստիցն է, որ և անապական է. որպէս
փղոսկրն անփուտ ասէն լինել :

« Սրունք նորա սիւնք կճեայք հաստատեալք 'ի
վերայ ոսկեաց խարսխաց », : Տես, որպէս ճշգրտիւ
զանօրէնութիւն Վսի անձայինն Սողոմոն՝ բանիւ հար-
սինն նշան տայ զեղբորորդոյն զկատարեալ մարդ-
կունեն իւրաքանչիւր անձութեն : Լմաչեսցէ պեղծն 'Լեւ-
տորիոս, որ եղծիչ է եկեղեցեաց և հաղորդ շրէից,
և մահմետականաց հաւասար խորհրդակից : Օի
կամեցեալ ճշգրտել զանձային տնօրէնութիւն՝ անո-
րիշ և միացեալ, անդամ անդամ, և ընդ զգայարան
զգայարան զանձութիւն խառն գուշակէ : Ի գլխոյն ա-
ռեալ սկիզբն, և ընդ ամենայն անդամն անցեալ. ո-
րով կարկի բերան պղծոյն : Լրդ կճեայ և ոսկի խա-
րսխ սեանցն ով է, Թէ ոչ անձութիւն միացեալ ընդ
մարմին՝ անապական մաքուր և անախտ զօրութի :

« Հասակ նորա իբրեւ զ] իբանան, ընտրեալ

իբրև զմայրս , : Օրնչ գուշակէ այս՝ ասելով մի անձն զածային մարմնոյն , զիարդ մարթի նմանիլ մայրիցն | իբանանու բազմութեն , որ յառակ բերէ վասն բազմութե մայրիցն , թէ “ Լճդարք որպէս զարմաւենիս ծաղկեսցին , որպէս մայրսն | իբանաւ նու բազումք եղիցին , : եթէ ոչ յայտնապէս աղաղակէ մտաւորաց և անզգայից , թէ և ’ի մարմնի փակեցաւ յաղաքս խառնմանն , այլ զօրուի և հասակն բարձր քան զմայրսն | իբանանու և բազում : Ոչ եթէ միայն այսչափ զօրութիւն և բարձրութիւն է , այլ զի զմերս առեալ , ’ի մերոցս պարտի օրինակ բերել : Որպէս և մարգարէն ասէ , թէ “ { Յաթոռն Վաւթի նստցի , և զարքայութի նորա յաջողեսցէ , : լոյնպէս և Վաբրիէլ ասէր ցկոյսն , թէ “ Տացէ նմա տէր անծ զաթոռն Վաւթի հօր նորա . և թազաւորեսցէ ’ի վերայ տանն { Յակովբայ յաւիտեանս , : որ ամենայն երկրի էր թագաւոր , { Յակովբայ միայն ասէր՝ ըստ մեզ զիջանելոյ :

“ Լոկորդք նորա լի քաղցրութիւն , : Վաղցրութիւն , զայն ասէ զլի քաղցրութիւն բարբառան անծային կուկորդին . ընդ որ աղաղակ բարձեալ ասէր . “ Լճպք առ իս ամենայն աշխատեալք և բեռնաւորք , և ես հանգուցից զձեզ , : Լճ դարձեալ , թէ “ Ոչ եկի կռել զարդարս , այլ զմեղաւորս , : Լճ որ այլ սոյն պիտիք քաղցրութե նորա կոչմունք առ մեղաւորս և ամբարիշտս : Որպէս և ասէր ցպոռնիկ կինն , թէ “ Թողեալ լիցին քեզ մեղք քո , : Լճ ցմիւս պոռնիկն , թէ “ Լճ ոչ ես դատապարտեմ զքեզ , երթ յայսմ հետէ մի մեղանչեր , : “ Լճ ամենեկին ցանկալի , : Տես , ամենեկին ցանկալի , ասէ . այսինքն թէ ամենայն ցանկութեց գեր ’ի վերոյ է . յորում ան ցանկութի դադարէ . զի ոչ գտանի առաւել քան զցանկութի ցանկալի : Իստ որում տէրն ասէր , թէ “ Բազում մարգարէք և թագաւորք ցանկացան տեսանել զոր տեսանէք , և ոչ տեսին . և լսել զոր լսէք , և ոչ լուան , : Իստ որում և այլուր ասէ տէրն ցաշակերտսն . “ Լճեսցեն աւուրք ցանկանալոյ ձեզ մի յաւուրցն որդւոյ մարդոյ տեսանել , և ոչ կարասլիք տեսանել , : Որոյ տեսութե ցանկացեալ

մաքսապետն Օլաքէոս, և հոգեւորապէս տեսեալ զամբ մարմնով ծածկեալ, 'ի բաց մերկացաւ յիւրմէ զփառս և զինչս, գիտացեալ ցանկալի միայն զինքն զտէրն : Օր և առաքեալքն տեսեալ զամենեւին ցանկալին, որպէս տեսանել արժան էր, թողին զամինչ, զկին և զորդիս, զհայր և զմայր և զինչս և որ ըստ այսմ' ևս, և գնացին զհետնորա : Օր ստուգապէս ծանեան, թէ նա միայն է 'ի տեսողութիւն ցանկալիս՝ ճմարիտ : Որում և Հերովդէս 'ի բազում ժամանակաց ցանկացեալ էր տեսանել զտէրն . այլ զի կուրացեալ հոգւոյ աչքն՝ մարմնոյ աչաց տեսութեն՝ որ մեղօք խաւարեալ էր, անարգել զցանկալին ուսուցին : Որ և այժմ' ևս հանդիպին յանարժանս նորա գործոցն հրաշիցն տեսութե, ոչ տեսանել որպէս արժան է . զի կուրացեալ է առաջնորդական միտան :

“Լին է եղբորորդին իմ, և այն մերձաւոր իմ, դատերը Երուսաղէմի , : Որչափ կարէր, զառաւելեալն քան զքանս և զօրինակս եցոյց դատերաց Երուսաղէմի զգեղեցկութի տեսանելով քան զամենայն որդիս մարդկան :

“Հարցանեն դատերը Երուսաղէմի՝ ո՛ւր գնաց եղբորորդի նորա . Ո՛ւր գնաց եղբորորդին քո, գեղեցիկդ 'ի կանայս . ո՛ւր գնաց եղբորորդին քո, և խնդրեացուք ընդ քեզ , : Եւտանօր դատերս Երուսաղէմի զհրեշտակս ասէ, զվերինն Երուսաղէմի զքնակիչն : Լ՛ղէ տես դու, զի զանտեսանելին իւրեանց, որ մեզ տեսաւ 'ի մարմնի եղեալ ընդ մեզ, ցանկան տեսանել մարմնով . զոր և 'ի մէջ իսկ ուսան, և դեռ ևս ուսանին զնորա խոնարհումն յերկնից և զմարդեղութիւն : Որպէս ստուգէ առաքեալ . “Օր յայտնեսցի արդ իշխանութեցն, որ յերկինսն են, 'ի ձեռն եկեղեցւոյ , . զնորա փրկութիաբեր տնօրէնութիւնն 'ի մէջ լուեալ՝ գիտունք լինին . և սքանչացեալք անբաւ զարմացմամբ ընդ անչափ սէրն որ առ մեզ և ընդ անխմանալի խոնարհումն, ընդ մեզ միաձայնեալ օրհնեն, և տօնակից ընդ մեզ լինին . որպէս և բացայայտեն վարդապետք : Եւ զոր “գեղեցիկդ 'ի կանայս , զհարսնն կոչեն, յաղագս

գեղեցիկ վարուց՝ զոր ստացաւ եկեղեցի Վճի գալու տեամբն. և զի զհարսին ունիմք զօրինակ : Եւ յայնպէս և կանայս ասէ , զի հարսնութի կանանց է :

2. “ Եւ երբորդին իմ էջ ՚ի պարտէզս իւր ” : Սարտէզ՝ զհաւատացեալս ասէ , որ հարսնացան Վճի : Արպէս և ՚ի միւսում տեղւոջ այգի անուանէ հայր սորուն Սողոմոնի . նոյնպէս և Եսայի : Եւ ինքն իսկ երբորդիս Վճ ասէ յաւետարանին , թէ “ Ես եմ որթ , և դուք ուռ ” : “ Եւ երբորդին իմ էջ ՚ի պարտէզս իւր ՚ի տաշտս խնկոց , հովուել ՚ի բուրաստան , և ժողովել ՚ի շուշանս ” : Ար պարտէզն է , նոյն և բուրաստան կոչի . և որ երբորդին՝ նոյն և հովիւ յինքենէ անուանի , ասելով . “ Ես եմ հովուն քաջ ” : Եւ հովուել և արածել զողտարս՝ ոչ ևս ագահ հովուօք հովուիլ . որպէս և ասէ Եղեկիելիւ մարգարէիւ . Ար զարօտն արմոջ նախ ինքեանք ուտէին , և զյստակ ջուրս նախ ինքեանք ըմպէին , և զմնացեալն յինքենաց զընդգետինս հարեալն զգարմանսն և զկոխեալս ՚ի կճղակացն զպղտորեալ ջուրսն թողուին հօտին , և զգէրսն ՚ի նոցանէ զենուին , և զվտտեալսն ոչ յանձանձէին . և որ այլ այնպիսիք բանք , զոր մարգարէիւքն բողոքէ զանօրէնուէ հովուացն : Եւ զինքն լինել հովիւ ասէ սովիմք մարգարէիւ , որ ճարտարութի արածէ և յանձանձէ , և ոչ տայ գողոյ ապականել , այլ առաքինութի և արդարութի ջամբեալ մեզ՝ ժողովէ ՚ի մէջ շուշանս . այսինքն զծաղիկս հաւատոյ բանին և զսրբութի , որովք զուարճանայ փեսայն Վճ :

“ Ես երբորդուցն իմոյ , և երբորդին իմ ինձ ” որ հովուէն ՚ի մէջ շուշանաց , Եւ յսու բանիւք յայտ առնէ հարսնն զջերմն սերն զոր ունի առ երբորդին . և ոչ կամի քակել ՚ի հովուուէ նորա , և զհետօտարի՝ յօտար արօտս երթալ . որպէս և ասաց ինքն երբորդին Վճ . “ Այնպէք իմ ձայնի իմում լսեն , և զկնի իմ գան . զօտարի զհետ ոչ երթիցեն , այլ :

փախիցեն 'ի նմանէ ։¹ Օ ի աչս տեսանողս ստացեալ հօտին , շուշանաբոյծ հովուին հետեւեալք , որ ճաւաղակ նախ և առաջին զիւր մարմին և զարիւնն տայ , և ապա զանպատմելի բարութիւնն . աստ՝ զհամեղութի գրոց իմաստից , որ քաղցր են 'ի քիմս սրբոց քան զմեղր բերանոյ . և անդ՝ զայն որ արտաբոյ է իմաստից , որ է ըստ անձաբանի ասելոյն՝ , նորա ուսուցանելն , և մեր ուսանելն . զոր և ինքն իսկ ասաց նոր ըմպել ընդ ձեզ յարքայութե հօր ։

“Փեսայն ցհարսնն ասէ . Վեղեցիկ ես մերձաւոր իմ իբրեւ զանուշահոտութիւն , գեղեցիկ ես իբրեւ զլըռուսաղէմ , իբրեւ զհիացումն կարգեալ : Վարձո զաչս քո յինէն . վասն զի դոքա ընդոստուցին զիս ։ Տես աստանօր զանբաւ գովութի հարսինն որ 'ի փեսայէն : Օ ի տեսեալ զհարսնն ծանուցեալ զփեսայն , զոր և թուեաց գովութի զմի մի զգայարան մարմնացելոյ բանին անձառապէս սքանչմամբ , և որ չափ հնար էր՝ մերովքս երեւցելովքս և ապականացուովս ձեւացուցեալ զփափաքելին , զարտաբոյ մերոյս բնութե և երեւելեացս և ապականացուիս ծանուցեալ զգեղեցկութի , որքան ուսանելն փափաքէին , և զտարփումն անյազ սիրոյն որ առնա , երանէ և փեսայն Վստածային բերանովն զհաւատս հարսինն և զգեղեցկութի՝ յոր փոխեցաւ աւազանաւն ըստ իւրաքանչիւր անդամոց և զգայութեց . զի եղև ստուգապէս , որպէս ասաց անձաբանն՝ , առ անձ հայելովն՝ անձանալ . ցուցանէ , թէ զլստուծոյն առնուն զգեղեցկութի՝ որք 'ի նա հային և 'ի նա մօտենան . որպէս պատրոյգն 'ի ճրագն մերձենալով՝ 'ի նոյն լոյս փոփոխի : Ի՞նչ զոր հարսնն՝ ետ նշան զգեղեցկութենէ փեսային և եղբորորդւոյն , նոյն լեալ և ձեւեալ զհարսնն՝ փեսայն գուշակէ , ասելով . “Վեղեցիկ ես մերձաւոր իմ իբրեւ զանուշահոտութի ։ Տես մերձաւոր լինելովն փեսային Վստի՝ հարսնն , յաղագս այնորիկ եղև գեղեցիկ իբրեւ զանուշահոտութի : Օ ի որպէս որ յանուշահոտ մերձենայ , անուշահոտի , նոյնպէս և որ առ անձ մերձենայ , անձանայ : “Վե-

1 Ծառ ք . 'ի Պապայն : 2 Ի ծնունդն Քրի : 3 Օրինակք հարսնէ :

ղեցիկ ես մերձաւոր իմ իբրեւ զԼըրուսաղէմ», : Օ ի բնակարան եղև փեսային գեղեցկի՝ որպէս գերկինս և զվերինն Լըրուսաղէմ: «Իբրև զՀիացումն կարգեալ», : Լսինքն թէ՛ ի Հիացումն կարգեցար. զի տեսանելով զփոփոխումն քո ՚ի սևութէ մեղացն, զոր ունէիր յառաջ քան յիս մերձաւորին, յայնպիսի սքանչելատեանի գեղ ամբօժուէ, ընդ որ Հիանամ. և հրեշտակաց Հիացումն լինի, որպէս տէրն Հիացաւ իսկ ընդ հաւատս հարիւրապետին, և ասէ, թէ՛ «Լը ոչ յԼ» րայէլի այսպիսի հաւատս գտի երբէք :

«Իարձո զաչս քո յինէն. վասն զի դոքա ընդոստուցին զիս», : Լսինքն, աչաց քոց յատակատեսութի և ստուգատեսութի որ յիս, որ իմացար զիմ տնօրինական գեղեցկութիս, որ ՚ի տկար և ՚ի հռիւղէն բնութէ եղայ, որ հրեշտակաց անիմանալի էր, և դու իմացար և տեսեր ՚ի վեր քան զբնութէ տեսութի զիս, ընդոստուցին զիս այդ աչք: Իարձո զաչս քո յինէն ՚ի խուզել զիմ զանհաս բնութեանս զգեղեցկութի, զի մի յառաւել տեսանելն և յամել ՚ի քննելն չլացին և կուրացին մտաց աչքդ. որպէս Պաւղոսին մարմնոյ աչքն ՚ի հայեւն ՚ի սաստիկ լոյսն: Օ ի որպէս յարեգակն աշնուն՝ պակասումն ընձեռէ աչաց հայեցողին, նոյնպէս և աւելի քան զչափն յառիլ ՚ի խորս գիտութենն նոյն չլացումն մտաց աչացն բերէ. վասն զի որչափ էն նձ տեսութի և զօրութի և սքանչելագործութի, ոչ կարէ ոք հասանել. որ և հրեշտակաց անհասանելի է, թող թէ մարդկան: Իրդ դարձո զաչս քո յինէն, ասէ փեսայն ի՛նչ, զի դոքա ընդոստուցին զիս երկիւղիւ և սքանչմամբ: Ըբանչմամբ, յաղագս սրահայեցուէց. և երկիւղիւ, թէ գուցէ յառաւել հայելդ կուրացիս: Եւ Լ՝ ուվես ՚ի սակաւ ինչ տեսանելն դարձոյց գերեսս իւր և ոչ իշխէր հայել: Եւ նոյնպէս և Լըղիս ծածկեաց մաշկեկանն գերեսսն ՚ի տեսանելն ըզյետոյսն միայն, որպէս թէ ձայնի արձագանգ միայն:

«Ի արք քո իբրև գերամակս կտրելոց, որ երևեցան ՚ի Վաղաաղէ: Եւ տամուք քո իբրև գերամակս կտրելոց, որք ելանեն ՚ի լուալեաց», : Եւ արքն հպելով ՚ի վարան փեսային՝ որ վասն մեր սևացաւ և

զմերս յինքն էառ , “ որ ոչ գիտէր զմեզս՝ վասն մեր մեղս արար . զի մեք եղիցուք նովաւ արդարութի , ” : Եւ արդարացաք սպիտակացեալք մկրտուիք և լուաց մամբ աւազանին . ’ի Վաղաադէ երամակացեալք բազմութեամբ հաւատացելոց ’ի Վաղարշապատ հարսնացելոց : Եղիսպէս և ատամունք մանրող բանին կենաց՝ իբրեւ զերամակս կտրելոց , որք ելանեն ’ի լուալեաց հոգեւոր ջըոյն , որ լուանայ և մաքրէ առաւել քան զոչխարս մաքրեալս :

“ Եւ մենքեան երկուորիք են , և անորդի ոչ գոյ ’ի նոսա , ” : Օայս լուալեաց երամակաց հաւատացելոց՝ յառաջագոյն և յսայիաս վկայէ . “ Ուրախ լեր ամուլ , որ ոչ ծնանէիր . գոչեա և աղաղակեա , որ ոչ գէրկնէիր . զի բազում են որդիք սկնդկիդ առաւել քան զարամբոյն , ” : Եւ յսու զբազմածնունդ լինել ’ի յուղղութե վարս՝ զհեթանոսաց բազմութեան հաւատացելոց գուշակէ : Որպէս և ’ի միում վայրի սոյն մարգարէ յսայի ’ի բերանոյ նոս վերաձայնեալ սքանչմամբ հարցանէ . “ Ով են սոքա , որ իբրեւ զամպս թուուցեալ են , և իբրեւ զաղաւնիս ձագախառն երամովին գան առ իս :

“ Իբրեւ զլար կարմիր են շրթունք քո , և խօսք քո գեղեցիկ , իբրեւ զկեղեւ նռան այտք քո , բաց ’ի լուութեդ քումմէ , ” : Օյառաջագոյն քան զայս ասացեալս զարձեալ երկրորդեաց զգովութիւն հարօինն , մերձենալովն ’ի փեսայն : Եւ ցացն յաչսն անձայինսն , վարսիցն ’ի վարսն լուսաւորան , գլխոյն ’ի գլուխն Վաղարշ , շրթանցն ’ի շրթունան , որ բոլորեաց զկենդանութի . զի կարմրացան շրթունքն արեամբն Վաղարշի , և զնոյն խօսին զոր ինքն ուսոյց խօսել , աղօթս առնել թշնամեաց և օրհնել զհալածիչան , և որ նոցին նմանք : Եւ որպէս նուռն կարմրութի կեղեցին զի ներքս համբարեալ անուշակերակրութիւն՝ առ ’ի յառողջութի անտացելոց և փափագողաց հայեցուցանէ լուութի , սոյնպէս և ընտրեալք նոյ սակաւ ինչ յերեւելիս տեսողութի երեւցուցեալ զբարի գործս , զի ներքս ’ի սիրտն և ’ի միտն զանչափ առաքինութե և անձայնութեան համբարս լուութեամբ ծախուցանեն . զի և իմաստութեամբ հետազօտեալ ’ի

մարդ՝ ի դիմացն երևի : Եւսէ որ ասէ , թէ “բայ ի լուծէդ քումմէ” : Թէ որչափ ես գեղեցիկ զանազան զգայութիւնք լցեալ և զարդարեալ լուեալ ես , և անպատուի մինչև յօրն , որ ամենայն խորք ի վեր գան , և անտեսանելիք ի տես գան , և լուեալք լին . զոր ինքն փեսայն յահեղ ատենին հրեշտակաց և մարդկան ցուցանէ : Երդ սակաւ ինչ թուեալովս զբազմութիւն սրբոցն ծանուցանէ , որ յայտ վեցհազարեան դարուս զտեալ մաքրեցան ի մեղաց՝ նեղութիւնք և պէսպէս փորձութիւնք , զոր կրեցին ի սատանայէ և ի սատանայացելոց ի մարդկանէ , և եղեն թագուհիք և հարձք և օրիորդք փեսային Վճի ըստ իւրաքանչիւր ջանից և քրտանց , անուանեալք և լեալք թագուհիք և հարձք և օրիորդք , զոր և ասէ իսկ :

“ 1) Եթսուն են թագուհիք և ութսուն հարձք , և օրիորդք որոց ոչ գոյ թիւ ” : Եւսու զբազմութիւն այնց բացայայտէ , որք յուծերորդին փառաւորին ընդ Վճի , և ուրախանան հանգստեամբ ընդ նմա . իբրև թէ ընդ նմա աշխատեցան ի վեցդարեան ժաւմանակին իւրեանց , որպէս ասէ սբ 1 ուսաւորին մեր՝ , և ընդ նմա են ուրախանալոց : 2) Եթսուն թիւքն զերկուս միտս իմանի . և զի վաթսունն ի վեց տասն և ի հինգ երկոտասան մասունս բաժանի : Եւստ հինգ երկոտասան ցեղիցն Իսրայէլի ասէ . յորոց ի վեցհազարեան դարուս հինգ զգայարանօք եղեն ընտրեալք ի նոցանէ , և յաղագս անդրանկութե կոչեցան թագուհիք , զի յառաջ քան զհեթանոսս հաճոյացան նոյ : 3) Եւսու հաւմարով ոչ եթէ ընդ համարով փակէ զսբս , այլ որպէս ի միակսն , նոյնպէս և ի տասնեակն ցուցեալ բացայայտէ , և անթիւ ցուցանէ զարդարացեալսն ի հեթանոսաց՝ քան ի Նրէից Վճի գալստեամբն :

Եւ երկրորդն, վաթանիւն զվեցհազարեան դարուն ասէ . և որ 'ի նոսա բազում քրտամբք և աշխատութիւն փորձեալ՝ որպէս արծաթ 'ի բովս, որպէս յառաջն ասացի, առին զԹագուհւոյունն անուն վասն առաւել սիրելի այ լինելոյն : Ար աստ իսկ փառաւորեցան 'ի մարդկանէ, և անդ առաւել ևս փառաւորելոց են . որպէս անծածինն և { } յովանէս մկրտտին, և նախավկայն, և առաքեալքն, և մեր լուսաւորին Սրբիդոր, և վարդապետն տիեզերաց { } յոհան, և երրորդութեն ծանուցիչն անաբան : Եւ ութսուն հարձք, որ կրտսերագոյն քան զնոսա են վաստակօրբայց առաւելագոյնք քան զօրիորդան են՝ որ յուրութիւն են պսակելոց ութսուն հարձքն : Եւ որ զանազան վարուք և ապաշխարութիւն զհաշտութիւն գտեալ են, և արքայութեն հասանեն յուրութիւն, օրիորդք կոչին՝ որոց ոչ գոյ թիւ . զի անչափ են ապաշխարութիւն փրկեալքն : { } 'ի հարձն՝ զմարտիրոսս կոչէ, և օրիորդս՝ զճգնաւորս և զապաշխարողս զաղքատացեալս մարմնով, և որ 'ի ժամ ելանելոյն յաշխարհէս գտանեն արտասուօք և ապաշաւանօք զթողութիւն մեղաց և զարքայութիւն՝ հաղորդութիւն մարմնոյ և արեաննն Վճի : { } Եւ սք Լուսաւորին՝ կարգ մի զապաշխարողան և զխոստովանողան համարէ և որ 'ի ժամ ելանելոյն դառնան, 'ի թուել զմարտիրոսս և զճգնաւորս և զվարդապետս և որ այն ևս, և թիւ մի զսոսա դնէ : { } Եւ յերկուցդ զմինն՝ որ հաճոյն թուի քեզ, ընկալ . և կամ զերկոսինդ ևս, զի միտք զրոյց 'ի բազումն մեկնին :

“ { } 'ի է աղաւնի իմ կատարեալ իմ, մի է մօր իւրոյ, ընտրեալ ծնողի իւրոյ ” : Տես, թէպէտ և այլ և այլ են անուամբ Թագուհիք և հարձք և օրիորդք, և որ ըստ անուանց և փառքն, այլ ըստ աւագանին և ըստ խոստովանութեն արտասուաց մի են, աղաւնիք լեալք մօր եկեղեցւոյ, մի լեալ որդիք և ծնողի հոգւոյն սք : { } Եւ ասն այսորիկ ասէ . մի է աղաւնի իմ կատարեալ իմ, մի է մօր իւրոյ՝ եկեղեցւոյ, ընտրեալ ծնողի իւրոյ՝ հոգւոյն սք : ծնողեամբ ա

ւազանին . զի ծնանի հոգին տը մկրտութեամբ և մնուցանէ եկեղեցի մարմնով և արեամբն Վշտի :
 () սոյն և Նասիրիոս վկայէ ասելովն¹ . “Նոյնպէս և Ճմարիտ մայրս ձեր եկեղեցի կոչեաց զբազմութիւն հնազանդ և կամարար որդւոց , զհաւատացեալոցդ աւսեմ զժողովոց ,” : Եւ յառաջ երթեալ ասէ . “Վրան զի սիրուն հօր և հաւատացեալ մօր , այսինքն նոյ և եկեղեցւոյ՝ հաւատացեալ գոլով որդիք , սէր անխախտելի առ հայրն ձեր պահեցէք . և նայեցեալք ՚ի սրբոցն ժողովս , որ են գանձք ձերոյ մօր եկեղեցւոյ , բերկրեալք յուսով ուրախութեամբ ցնծացէք . որպէս զի շնորհքն՝ որ ցնոսայն լուսաւորեցին , և զձեզ արժանի արասցեն հասանել ՚ի մասն վիճակի ժառանգութեանց սրբոցն ՚ի լոյս ,” : Եւ յառաջ երթեալ ասէ . “Ստեփանոս սրբոյ մօր եկեղեցւոյ տը որդի և պարծանք միանգամայն լուսէ նորա ,” : Տես զի զեկեղեցի՝ զոր հաւատոց մայր ասաց , զնոյն և Ստեփանոսի ասաց և այլ սրբոց առաքելոց և մարգարէից և մարտիրոսաց և ամենայն հաւատացեալոց :
 () Ի թէ փառօք ոչ են մի սքեքն , այլ մի են ծնունդք տը եկեղեցւոյ . և յայսմ եկեղեցւոյ ՚ի մի եկեղեցին փոխին ՚ի վերինն Եւթմ : Ս ամն այսորիկ պիտոյ է զեկեղեցի առաւել սիրել քան զմարմնոյ ծնողս՝ վասն առաւել ծնողութեն : () Ի որպէս հոգի առաւել է քան զմարմին , սոյնպէս և հոգւոյ մայր՝ քան զմարմնոյ մայր : Բրդ որպէս որք ՚ի մօրէ կաթանցն և ՚ի մանդենէ նորա օտարանանն և զմահ կրեն , նոյնպէս և որք յեկեղեցւոյ և ՚ի նորա ստեանցն և ՚ի հոգւոր կերակրոցն ՚ի գրոց , որ է ստինք եկեղեցւոյ , օտարանան և ոչ փափաքմամբք և բաղձանօք մտանեն ՚ի նա և կերակրին ՚ի նմա գրովք , ոչ կարեն կեալ , այլ մեռանին զանմահ մահն : () Այսոսիկ և մարգարէն տեսանելով աւաղէ ասելով . “ () տարեղեն մեղաւորք ՚ի մօրէ , խաբեցան յարգանդէ և խօսեցան սուտ ,” : Բայսինքն զգաւանութիւն և զուխտն զոր ուխտեցին ՚ի ծննդեան աւազանին , սիրել զհայրն անձ և զմայրն եկեղեցի , ատեցին և օտարացան : () Ի

1 Ներքող ՚ի սուրբն Ստեփանոս :

զոր արտաքոյ գտեալ սատանայի՝ ի մօրէն որ է եկեղեցի, գերի առեալ տանի, որպէս զմարդավաճառ, որը գողանան զմանկունան՝ զոր հեռագոյն ի ծնողացն գտանեն։ Եւ զաղօթան զոր յեկեղեցւոյն պարտ է առնել առաջի սեղանոյ նորա, ուր Երբ Երբ ընդունութիւն բնակեալ է, զայն ի գոհսն և ի հրապարակս և յանսուրբ տեղիս պաշտեն, և զեկեղեցւոյ պատիւն գոհաց և փողոցաց տան. որ դատապարտութիւն, և ոչ ողորմութիւն գտանեն վասն այսր յանցանաց, որ զեկեղեցի արհամարհեն և արտաքոյ զպաշտօնն կատարեն. բազում բանից և ողբալից աւագանաց պէտք են՝ որ զայսոսիկ առնեն, և այլ ժամանակի պէտք են ասելոյ, զի չէ փղբ փասս այն։ Բայց մեք դեռ զառաջիկայ բանս մեկնեսցուք։

“Տեսին զնա դատերքն, և գովեցին. Թագուհիք, և երանեցին նմա”։ Դատերքն և Թագուհիքն տեսին զհարմն և երանեցին նմա։ Դստ՝ դստերս և Թագուհիս՝ զժողովս հրեշտակաց կոչէ, զեկեղեցիս անդրանկաց գրեթէն ի յերկինս։ Տես, որպիսի փառաց Եհսաս մարդս, որ հրեշտակք՝ որ անմահութիւն և լուսեղէն փառօք են պատուեալ և գերագոյն բնութիւն հոգիացեալք և մերձ յաճ են, մարդկան երանեն։ Եւ յիրաւի իսկ, զի ընդ մարդկան աճ. այլ և մեր բնութիւն աճ լեալ ևս և ընդ այլ միացեալ, և հրեշտակաց աճ։ Եւ հրեշտակք ահիւ և դողութիւն մեր աճացեալ բնութեան փառաբանիք և երկրպագութիւն և դողութեամբ հայեցողք։ Օ՛ի զա՛յն ոչ որ ետես երբէք. և որ յաճն միաւորեցաւ մեր բնութիւն յաղագս միաւորուեն, և նա անտեսանելի է ի հրեշտակաց։ Եւ դարձեալ հրեշտակք՝ որ անմարմինք են, ծառայք այլ կոչին. և մարդիկ որ հողեղէնք են, հոգւոյն սրբոյ ծնունդք և որդիք անուանին. և կերակրողք մարմնոյ և արեան նորա. և ի մեզ առնելով զայն՝ որ նորա հուպ լինել չիշխեն և ոչ հայել կարողանան. ապա յիրաւի կարօտին մեզ հրեշտակք, նա և նախանձին ընդ մեր անչափ ձիւն, որ տուաւ ի փեսայէն. որպէս ասէ իմրն առակաւոր բանիւն յաւտարբանն՝ անդրանկին որդւոյն բանիւ, որ են հրեշտակք, Թէ “Եւ յաբանի ամբ են, զի ծառայեմք քեզ,

և երբէք զպատուիրանաւ քով ոչ անցի . ուլ մի երբէք ոչ ետուր ինձ, զի ուրախ եղէց ընդ բարեկամս իմ . և դմա, որ եկեր զկեանս քո ընդ պոռնիկս, զեզն պարարակ զեներ . » . այսինքն զորդին նոյ զենեալ մարմնոջն՝ զոր 'ի մէջն էառ : « Եւ և սպասաւօրք ևս մեզ եղեն վերագոյնքն քան զմեզ, որպէս ասէ առաքեալ . « (Ըամենեքեան հոգիք են հարկաւորք, որ առաքին 'ի սպասաւորութի ամրոցիկ, որ ժառանգելոցն են զփրկութիւն , : Եւ յերանելն զհարսնն դատերքն և թագուհիքն՝ ասեն .

« Եւ է սա՝ որ երևեալս է իբրև զառաւօտ, գեղեցիկ իբրև զլուսին , ընտիր իբրև զարեգակն , իբրև զհիացումն կարգեալ , : Եւ արդարեւ հիացումն է 'ի հոգեղէն բնութի ամրոցիկ լինել իբրև զառաւօտ և իբրև զլուսին և իբրև զարեգակն կարգեալ 'ի հիացումն հրեշտակաց : Եւսմ և նոյն վկայէ աւելոյն . « (Եւսմ ամրոցարքն ծագեացեն իբրև զարեգակն յարքայութե երկնից , : Եւ ևս առաւել քան զարեգակն ծագեացեն արդարքն . բայց զի յերկրի քան զայս ոք չիք պայծառագոյն , վասն այսորիկ սովին կերպիւ գովին արդարքն :

« Փեսայն ցհարսնն ասէ . Ի պարտէզս ընկուզեացն իջի հայել յարմտիս ուղիւից , տեսանել՝ եթէ ծագկեալ իցէ նոռն, ծագկեալ իցէ որթ, ծաղկեալ իցեն նոռննիւք , : Եւսքննելի է յոյժ . զի պարտէզ ընկուզեաց ասաց զհարսնն, և զայլ բերոց խնդրեաց զտեսութի ծաղկաց և ոչ պարտիզին . զորթոյ , զնոռի, և զնոռննուոյ : Եւսքննելի է յոյժ . զի պարտէզ ընկուզեաց պարտէզ զերկիր ասել . և զմարդիկ բնակող սորա՝ ընկող կոչէ . զի երկու բնութի է ընկողն զանգեալ, մի փեռնեկոյն, որ ունի զփայտի բնութի . և մի որ 'ի ներքս պարարտութին . զի և հոգի որ պարարտ է զօրութի, մարմնով պատեալ է . բայց թէ միաբանին յարդարութի, և ոչ լինին հակառակ իրերաց , որպէս առաքեալ ասէ , թէ « Եւսմին ցանկայ հակառակ հոգւոյ, և հոգի հակառակ մարմնոյ . և զի սորա միմեանց հակառակ են, մի զոր կամիցիքն՝ զայն առնիցէք , : Եւսքննելի է 'ի հակառակացն դարձեալ միաբան գտանին իրերաց, ըմպելով զուխս հոգւոյն ,

արմտիք լինին ծաղկաբերք և վայելչական գեղեցկատեսուլթք . բարձրանան իբրև զնոճ, և անապականայ մարմինն իբրև զհոգի, և որթ լինի գինեբեր, զի 'ի բաժակ երկնաւոր փեսային ճմլեսցի ողկոյզն, և կերակուր լինի երկնաւոր արքային, զոր օրինակ նուռնն՝ թագաւորաց: Ի այց զիջումնն որ ասաց, թէ
 “'ի պարտեզս ընկուղեաց իջի”, զմարմնաւորութք զիջումն բանին այ ասէ, որ 'ի գէպ ժամանակի էջ յերկիր յարօրեալն օրինօք և մարգարէիւք, կատարելապէս տալ ցուցանել զտեսակ պտղոց փրկութեան 'ի ծաղկելոցն բերից արմտեաց . զի նոքա զգալուստ փրկչին քարոզեցին, որ էր ծաղիկ, և 'ի ժամանակի գալստեան ցուցակի միաժնին այ անօրէնութք ժողովել զպտուղ այգւոյն . որպէս առակաւորի յաւետարանին:

“Հարսնն ցփեսայն ասէ . Ինդ տաց զստինս իմ 'ի քեզ . ոչ գիտաց անձն իմ, եզ զիս իբրև զկառան Լիկնադաբայ”, Ի լսել Հարսինն զիջումն փեսային և զինդիւր ծաղկացն, պատասխանէ, թէ ոչ միայն ծաղկեցայ ազնուական ծաղկօք, այլ և կերակրեցի զքեզ ըստ ախորժակաց անձութեդ քո զոր խնդրես 'ի մարդկանէ կերակրել զքեզ աննուազաբար 'ի ստեանցս իմոց՝ մաքրութիւնս 'ի 'տք սրտէս՝ որ առստեանցս յարամանի: “Ոչ գիտաց անձն իմ”, . այսինքն որպէս կաթնն 'ի ստեանցն յաներեւութիցն կերակուր լինի անբծութե տղայոց, նոյնպէս և խորհուրդք անբիծք սիրոյն ջեռեալք՝ կերակուրք լինին անգիտութք մարդոյն՝ այ . որ ոչինչ խնդրէ 'ի մարդկանէ, բայց զսիրտ 'տք, որով զան տեսանեն, և յորս ինքն հանգչի, որպէս ասէ մարգարէն, թէ
 “Ես յո՞ հանգեայց, թէ ոչ 'ի հեզս և 'ի խոնարհս սրտիւ, և որք դողան 'ի բանից իմոց”, Եւ որպէս զկառան հանգիստ լինին փեսային բարձրացեալ փառօք:

“Դաստերքն և թագուհիքն ցհարսնն ասեն . Դարձիր դարձիր սոմնացի, դարձիր դարձիր, և տեսցուք 'ի քեզ”, Եւ զհրեշտակաց զգնանչումնն յազազս մարդկան ընութեան փոփոխման 'ի չարեաց 'ի բարիս: Տեսցուքն, զգարմանատեսուլթի հրեշտակաց

ցուցանէ, որ այլ ազգք էաք 'ի հրեշտակաց զնացից, և այժմ անցուցաք քան զհրեշտակս՝ հրեշտակա տեսութեամբ : Օ՛ի նոքա անախտ ունելով բնուի՜ և անբիծ և անաշխատ, յաղթեցան 'ի մէնջ. զի հողեղէն և ախտալից և եկար բնութիւն անցուցաք զնոցայն զօրեղութիւն, յաղթեալ մեր ախտից և կրից և բնուէց կարեաց : Եւ յիրաւի զարմանան, և զտեսութիւն խնդրեն. զորս և առաւել սքանչմամբ հայեցուցանէ փեսայն զհրեշտակսն, զորս և դատերս և թազուհիս անուանէ, ցորս և ասէ :

Է. “ **Յ**դատերսն և ցթագուհիսն փեսայն ասէ. Օ՛ի նչ տեսանէք 'ի սոմնացին, որ եկեալ է իբրեւ ըզգունդս բանական, : Եւ յսինքն թէ զի նչ կարէք դուք զսոմնացւոյն տեսանել զգեղեցկութիւն, որ իբրեւ ըզգունդս բանական բազմացեալ է արմտովք բարեաց գործոց. բայց ես ծանուցանեմ ձեզ : Եւ ապա տայ նշանս, պատմելով : Եւ սիդոնացի յաղազս առաւել չարութեն կոչէ զհարմնն. զի առաւել յաւախ էին 'ի կռաւաղատուէ և յամենայն անօրէնուէ, նմանեալ սիդոնացւոց :

“ Օ՛ի գեղեցկացան զնացք քո կօչօք՝ դուստր 'Եադաբայ, : Տես, զոր յառաջ սիդոնացի կոչեաց զհարմնն փեսայն, զոր հրեշտակքն և յառաջ կոչէին սիդոնացի, աստ դուստր 'Եադաբայ անուանեաց. ցուցանելով թէ որոց պղծոց նախնեաց ծնունդք և դատերք, ծնունդ և դուստր և հարսն եղեն Վիշի. զի ոչ ևս ունին զգաշապարս բոկս կասկածաւորս օձին խայթոցաց, այլ կօչօք արդարութե ամրացեալք՝ անկասկած են 'ի թիւնից խաճանող օձին : Եւ լուացեալք 'ի մեղաց՝ որպէս զոտս առաքելոցն ջրով և հոգւով 'ի փրկէն. որ և առին իշխանութի կոխել զօձս և զկարիճս և զամենայն զօրովի թշնամւոյն. վասն այնորիկ առաւելան գեղեցկութիւն, զի ազուցան 'ի յոտս զպատրաստութի աւետարանին խաղաղութե, որպէս առաքեալ ասէ :

“ **Յ**արմարումն բարձից բոց նմանութի ուլանց յեռելոց գործոց ձեռաց արուեստաւորի, : Եւ որպէս ոտքն ամրացան 'ի խաճանողէն, և գեղեցկա-

ցան այնպէս կօշկօք, նոյնպէս և գլուխն բարձրացաւ 'ի կործանմանէն որ յերկիր կցեցաւ անկեալ 'ի բարձրութեց դրախտին : Բարձիւ, որ իբրեւ յուլանց յեռեալ. զի իմաստ ուղղին 'ի գլուխ մարդոյն է : Բժք յայտ է թէ որպէս բարձ' բարձող և հանգիստ գլխոյ է, նոյնպէս և գրոց գիտուն և իմաստք պատուիրանաց այ՝ գլխոյն և իմաստիցն որ յուղղոյն, բարձող և հանգիստ է, զի 'ի նմա դադարեն ամենայն ծփեալ արեւոթութիւն խելացն յոյզք՝ յենլով իբրեւ 'ի բարձ. և չտան ընդունայն յածիլ 'ի ծուփս ընդվայրաքնին խուզից : (Նաղազս այնորիկ ատաց . " (Նարմարութիւն բարձից քոցնմանութիւն ուլանց յեռելոց գործոց ձեռաց արուեստաւորի) : Օրպէս ուլն յեռեալ ժողովէ յինքն զպէսպէս զանազանութի գեղոց մարգարտաց, նոյնպէս և գրոց գիտութի յեռեալ 'ի մարգարէականաց յօրինաց յառաքելոց 'ի վարդապետաց 'ի մարտիրոսաց հանդիսից 'ի ճգնաւորաց մարտից և 'ի նոյն աւետարանականաց հրամանացն և աւետաւորութեանցն, իբրեւ զբարձ 'ի ներքոյ խելապատական եղեալ՝ ոչ տան կործանել յերկիր. զի որպէս անբարձ գլուխ 'ի գետին, և զերկրիս իմանալ է. զթիւր վարդապետութի մոլար գիտուն հերձուածողացն . որ ոչ կարացեալ յիմաստս գրոց սրբոց յեռել, զանօրէնութիւն Բժի յերկուս բնութիւն հատին, և յայլ և յայլ զանազան միտս իմացան զգրոց բանս . որպէս Բժիոս և Բժիակեղոն և պիղծն Եւստոր կործանիչ և եղծիչ աշխարհի, և որ այլ բեւր հերձուածողք : Եւս և 'ի վարս և 'ի կերակուրս և յամենայն գոյացութիւն աշխարհի արարածոց երկնի և երկրի և հրեշտակաց և մարգկան և հանդերձեալ գալստեանն և ահագին ատենին և յաւիտենական գեհենին՝ իմաստս մոլարս գտին, և այլոց ուսուցին : Եւս և գոն և այժմ բազումք, որ ուսուցանեն զայնպիսի մոլարութեամբն : Եւս այս լինի յերկուց պատճառաց . մի զի ոչ քննեցին զգիրս, այլ բաւական համարեցան զիւրեանց իմաստութիւն առ 'ի յոյզ գիտութեն . որպէս առաջին իմաստունքն իմաստունքն իւրեանց 'ի կուրց պաշտամանէն ոչ կարացին քակել զանձինս, և ճանա-

չել իմաստութիւն զանձ . որպէս բողոքէ առաքեալ .
 Թէ կամեցեալ էր քննել իմաստութիւն, յարարածոց
 իսկ զարարիչն մարթացեալ էր գտանել, իմանալով
 զարարածոց անկայուն և անզօր և զփոփոխական
 բնութիւն, Թէ այլ արարող գոյ սորա՝ յաղագս որոյ
 և ետ իսկ անձ զառաւելութիւն իմաստութեան : Եւ երկ-
 րորդ պատճառ, զի 'ի հոգւոյն Թեոյ հեռի եղեալ
 'ի ձեռն մեղաց մարդիկ, հակառակ ոգին պիղծ
 մտեալ 'ի ներքս զիւրն ուսուցանէ իմաստս, և յիւրն
 դադարեցուցանէ Թափուրս 'ի հոգւոյն սրբոյ : Եւ
 ոչ սքնն զլուսք յայնպիսիսն դադարեն բարձ, այլ
 յայն որ 'ի ձեռաց արուեստաւորին ճարտարի հոգ-
 ւոյն սրբոյ՝ են նիւթեալ և յեռեալ :

“Որտ բո Թակոյք ճախարակեայ, ոչ նուազեալ
 'ի գինւոյ խառնելոյ” : Եւ ոչ նոյն օրինակ և պորտքն
 զնոյն ունին միտս . զի որպէս Թակոյքն ճախարակեալ
 և յօրինեալ ինքեանք յինքեանս փափազելի են, և
 փութացուցանեն զմիտս գինարբուացն, մանաւանդ
 մատուցակացն՝ յօրինել 'ի նոսա զհեղումն գինեաց
 խառնելոյ, նոյնպէս և պորտն ճշմարտեալ և մաք-
 րեալ 'ի մեղաց ընդունարան լինի հոգւոյն շնորհաց
 և գինւոյն անապակի և ըմպելոյն անուշութե,
 խառնեալ յիրեարս զարբումն որ 'ի հնոց և 'ի նո-
 րոց գրոց, որ և յառաջ քան զլսելն՝ տեսութի գե-
 ղեցկուեն յորդորէ յարբումն, և ընտրութի ժողովե-
 լոյն 'ի պորտն գտեալ և մաքրեալ 'ի մեղաց :

“Որովայն բո որպէս շեղջ ցորենոյ փակեալ շու-
 շանաւ” : Օ որովայնից այնպիսեաց և զայլ ամենայն
 զգայութեց գեղեցկացելոց՝ նք Եւսաւորիչն մեր
 յատկապատումն գովութիւն մանրակրկիտ յաճախ
 Թուէ : Եւ ան զի այնպիսիքն իսկ են գանձուցն
 հոգեւորի ամանք հողեղէնք, որպէս ասէ առաքեալ,
 Թէ “Ընկիմք զգանձս զայս յամանս խեցեղէնս” :
 Եւ զի այս այսպէս, ընդէր դնի յամանս խեցեղէնս
 այնպիսի պատուական գանձ, զայս ինքն “Սաղոս
 մեկնէ” : “Օ ի առաւելութի զօրութեանն իցէ յայ,
 և ոչ 'ի մէնջ” : Եւ ան զի այնու առաւել երեւի զօ-

րութիւնն այ, տկար ամանոյ՝ զծանր և զանտանելին տանել: Արպէս յարարածոց իսկ տեսանի, զի զերկինս և զերկիր ՚ի վերայ տկարի եղեալ և հաստատեալ է, և ունի անսասանելի զամենայն: Այս և անծանին տկար բնութիւն աման և տարող եղև անտանելոյ բանին այ բնութեն խառնեցելոյ ՚ի մարմինն որ ՚ի նման է: Այնպէս և տկար մարդիկ զհոգւոյն ընկալեալ զշնորհս յորովայնս իւրեանց՝ յիրերաց վերայ դիզեալ իբրև զէղջ ցորենոյ, աղացեալ ատամամբք վարդապետութե հաց լինին ՚ի կերակուր քաղցելոց և կարօտելոց այնմ հոգւոր կերակրոց: “Այս փակեալ շուշանօք”, գունովք հրաշից որպէս զուշանս հրակիրեն զհրեշտակս ՚ի տեսութիւն, որպէս ասացաւ իսկյառաջագոյն ՚ի դատերացն և ՚ի Թագաւհեացն, Թէ “Ղարծիր, և տեսցուք ՚ի քեզ”:

“Արկու ստինք քո որպէս երկու ուլս երկուորիս այծեման”, Արդ երկու տեսակ են ՚ի մարդուն, որ պէս առէ անարբան, հոգի և միտք. և երկուքին նօքա զյարակայութիւն առ արտին ունին, ուր ստինքն առկային, և վասն այնորիկ ստինս անուանէ զնոսա զմօտաբնականս ՚ի նա: Այս որպէս ստինք՝ կաթինն աման են, և կենդանատուր կերակուր տղայոց, նոյն պէս և միտքն և հոգիք արթունք և լուսաւորք և սրահայեացք են իբրև զայծեման, զանձային հեռաւորսն իբրև զմօտաւորս տեսանելով անձանց անմոլար ցուցանեն ճանապարհ, և այլոց որք զհետնոցս զնան, և անորոգայթ յորսողաց պահեն, և կերակրեն զտղայացեալսն ՚ի մեղաց, ան ստինքն զտղայսն:

“Այք քո որպէս զծովակն Ասեբոնի ՚ի դրունս գտներաց բազմաց”, Այսարհս այն կարի յոյժ ՚ի բռցեայ է հեռաւորութիւն, զոր ոչ ոք տայ նշան զնմանէ: Այլ ես այսպէս իմանամ, Թէ բարձրագոյն է երկիրն այն և ՚ի ստորև ունի զծովակն մեծ հանդիպաւ հայեաց: Այն օրինակ և աչքն հարսինն եկեղեցւոյ՝ մեծացեալ մեծութիւն հոգւոյն, անդառնալի հային ՚ի գրունս երկնից, ուր դատերք բազմութե հրեշտակաց բանակին ոչ խտորելով յաջ կամ յահեակ, և սպասեն Թագաւորին երկնից անյազաբար նայեցմամբ, զի արժանասցին մտանել ընդ դրունսն ընդ

այն , ուր դատերը այն քաղաքի են բնակեալք :

“ Ո՛րքեղունք քո իբրև զաշտարակն | իբանանու՝
որ գիտէ 'ի դէմն 'Ղամասկոսի , ” : Օ՛խ որպէս աշ-
տարակն | իբանանու զվայելուչ հայեցումաճան ունի
հանդէպ 'Ղամասկոսի , այնպէս ուրքեղունք քո հո-
տոտել փափագեն վայելուչ հայեցմամբ զանուշահո-
տութի հոտոյն մաքրութե իւզդոյն որ 'ի վերին 'Ղա-
մասկոսէ , այսինքն քաղաքին երկնից : Տոողում ա-
սեղ զ'Ղաւոսին՝ որ զառաջին պատուական գիտու-
թի Նորորդութեն անդ ընկալաւ 'ի մերձեանսն 'ի
'Ղամասկոս , և 'ի դամասկացոյն 'նանիայէ զշրտումն
աչացն բռնկել ձեռնադրութի՞նորա , և 'ի հոտն յայն
սխրալի և քմմեկի հոտոտեցաւ և հոտոտեցոյց զամե-
նայն հեթանոսս . զորոյ հոտոյ ուրքեղունք հոտոտեալք՝
ուչ յազեցան , այլ զմայրեցան իբրև զարբեալք 'ի
գինւոյ պատուականէ , որ զիմանալի խելապատակ
ուզդոյն անուշացուցեալ քնով ցանկալով և հրեշ-
տակայնով , և զաշխատեալն 'ի մեղաց հանգուցին :

“ Հիւսք գլխոյ քո իբրև զծիրանիս , իբրև զթա-
գաւոր թագ 'ի գլուխ յընթացս ասպարիսաց , ” : Օ՛խ
որպէս ծիրանիք թագաւորաց վայելչականք են սեպ-
հականութի , որ միայն նմա է իշխանութի զարդա-
րել ծիրանօք , նոյնպէս և գլուխք որ հերս և զարդ
և զփեսային երկնաւորի գփառս . ունին , վայելչա-
ցեալք են մաքրութի իբրև ծիրանեաց զգեստուք
և իբրև թագ 'ի գլուխս թագաւորաց 'ի մեջ զօրաց
յընթացս ասպարիսաց : 'Էդ հարցցէ ոք , թէ զհարդ
պսակք են գլխաւորք պարգեք մարտիրոսացն . զոր
օրինակ բազմաց երևեցաւ սրբոցն . որպէս 'Քառաւ
նիցն՝ և 'Ղ Լոնդեանցն՝ , և այլոց բազմաց : 'Եւ
թագաւորաց դնի 'ի գլուխս , վասն զի պատուական
քան զամենայն մասունս զգայունց մարդոցն՝ գլուխն
է , յոր ուղիղն է գանձեալ , ուստի իմաստն խելացն
և կենդանութե սկիզբն , յորում և լուսատես աչքն
և քմաց և հոտոտելեաց դիրք և ականջացն լսելու-
թին , և բերանն որ կերակրով և ըմպելեօք պահէ
զկենդանութին , և զխելացն և զսրտին իմաստս խօ-

սիւք 'ի յայտ բերէ լսողաց : Արդ վասն այնորիկ զնա պսակէ, զի ուղիղն վարդապետէ անձինն և խելացն՝ զգործս և զբանս և զառաքինութիս և զարքութիս և զսէր և զողորմութի և որ սոցին նման անձա՝ հաճոյք խորհուրդք և գործք : Արդ Թագաւն ըզգլուխն պարփակեալ պսակէ, որ պատճառն և խրրատառն է ամենայն բարեաց, և գլխովն պսակմամբն՝ երեւցուցանէ և զամենայն անձն պարփակեալ պարգեւօք : « Թագ 'ի գլուխ եղալ », ցուցանէ այնու զանձառ լուսաւորութիւն և զգարութիւն այագուցեալ 'ի գլուխն առթող այսբանեաց բարեաց խորհրդոց և օգտակար ուսմանց, որպէս ասէ սոյն Սողոմոն . « Ասակ շնորհաց ընկալիս 'ի գլուխ քո », Շնորհ զանձային զօրութն զգեցումն ասէ, 'ի գլուխն, որ իբրեւ Թագաւ զարդարեալ է, մարմնաւորօքն զաներեւոյթսն ձեացուցեալ զփառս, և երեւելօքս և սնոտի ցանկալօքս զաներեւոյթ և զճմարիտ ցանկալիսն : Արդ երանի որ անթառամ Թագին արժանանա, և հարսնանան Վրտի, զի նմին Թագակից լինին յանհատ Թագաւորութեն Վրտի :

« Վրանդի գեղեցկացար և հեշտալի եղեր, սէր 'ի փափկութե քում », : Հայեաց ճմարտապէս 'ի Թուեալ գովութիւն ամենայն զգայութեց հարսինն, և Թէ որպէս մի մի Թուեալ և գովեալ, համառօտէ դարձեալ ասելով . « Վրանդի գեղեցկացար և հեշտալի եղեր », : Այս է ստուգապէս գեղեցկութի մարդոյ, որ զամենայն զգայութիւնս՝ այ ծառայեցուցանէ և անձացուցանէ զնոսա՝ յանձ մերձեալով, անձային գործոցն հաղորդեալ : Ար և զայնպիսի բանս արժաւնանայ լեւել 'ի փեսայէն Վրտէ, Թէ գեղեցկացար և հեշտալի ինձ եղեր : Այլ անբաւ երանութեն, որ այ բերանովն խոստովանի գեղեցիկ լեալ և հեշտալի իւր : Արում ցանկացան սքեքն . առաքեալք և մարգարէք, մարտիրոսք և ճգնաւորք և վարդապետք ամենայն քահանայականօք, որ դուստր և հարսն եղեալ այ, մոռացան զժողովուրդս և զտունս հարց իւրեանց . օտարացեալք աշխարհի, և որ ինչ յաշխարհիս, փափկացան առաքինութե վարուք և սիրեցան 'ի փեսայէն, որ ասաց . « Այն 'ի փափկութե

քում», Թէ սիրեմ այնչափ սիրով զայնպիսի փափկութի, որպէս մարմնաւոր փեսայք զմարմնով փափկացեալ հարսունան :

«Լմանեցաւ մեծուի քո արմաւենւոյ, և ստինք քո ողկուզաց», Լսնալէս ցանկալի եղեր ինձ 'ի տեսութի որպէս զարմաւենւոյ մեծութի, և ստինք քո որպէս տղայոց՝ ախորժելի, զոր 'ի վերայ բերեալ, ասէ .

«Լսացի, ելից 'ի վերայ արմաւենւոյն, կալայց զբարձրութի նորա», Լքէ հայեաց 'ի սէրն յանբաւ նյ, որ առ սքս և առ արդարս. որ քան յաթոռն քերովբէական նստելն՝ առ սրբոցն հանգչելն բաղձալի է նմա : Եւ այս քեզ նշան որ 'ի Յակովբ նախահայրն իջեալ, և իբրեւ ընկեր ընդ ընկեր 'ի սէր պատեալ գիրկս արկեալ, և հակառակէր ընդ նմա որպէս պրկոց անցանելով. որ և բուռն հարեալ զամուլալէն ընդարմացոյց. որ և մարգարէիւն Լսայեալ ասէր. «Եւ յո՞ հանգեայց, եթէ ոչ 'ի հեզս և 'ի խոնարհս և յայնոսիկ որ դողան 'ի բանից իմոց», Եւ գրգի և փափագէ 'ի սքս՝ որպէս յանբաւ ցանկալի իրս : Որ և տեսեալ զբաղձալի ցանկութիւն և զմեծութի զհարսինն որպէս զարմաւենւոյ՝ ասաց . «Ելից 'ի վերայ, կալայց զբարձրութի նորա», Որ և խոնարհեցոյց զերկինս և էջ և բուռն եհար զմեծութիւն մերմէ յաղագս անպատմելի սիրոյն իւրոյ որ առ մեզ :

«Եւ եղիցին ստինք քո որպէս ողկոյզ որութոյ, և հոտ ուրնգաց քոց իբրեւ խնձոր, և կոկորդք քո իբրեւ զգինի ագնիւ», Որպէս ողկոյզն նախ զայնս զուարթացուցանէ տեսութիւնն նախ քան զկերակրիլն, նոյնպէս որ 'ի ստեանց սրտիդ բղխեն բանք շնորհաց, նախ զսերլիսն բերկրեն, և ապա զսիրտն զախորժողաց բանին :

«Եւ հոտ ուրնգաց քոց իբրեւ զխնձոր», Լսինքն է անուշահոտութի վարուց սրբութե, որ տարաժանի 'ի մեծամեծս և 'ի փոքունս՝ իբրեւ զանուշահոտութիւն խնձորոց, յոր հոտոտի փեսայն երկնաւոր առաւել քան 'ի զոհս և 'ի նուէրս ստուերին, որ ասի 'ի հոտ անուշից տն : Եւ ոչ եթէ ճենճերաց հոտն՝ անուշահոտութի էր նյ, այլ մատուցողացն մաքրութի հաճոյացուցանէր և հոտ անոյշ լինէր նյ, որպէս հաբէլին :

“Եւ կոկորդը քո իբրեւ զգինի ագնիւ” : Օ՛ր որ պէս գինի ուրախարար է արբեցելոց, նոյնպէս և երգ արեոց և անարատից, և բանք կոկորդաց նոցա ուրախացուցանեն զփեսայն երկնաւոր, առաւել քան զհրեշտակաց արբասացութիւն երգա : Օ՛ր նոքա կարողութիւն և անախտութիւն ևն փառաբանիչք նորա, յաղագս որոյ ոչ է զարմանալի, այլ մարդոյ հողեղէն զանգուածով և ախտիւ և կարեօք պատելով՝ զանախտիցն և զանկարեացն բերեալ զնմանութիւն, կարի սքանչմամբ լի է, կոկորդ զսերովբէիցն առնուլ և զնոցայն երգել : Եւ զիարդ ոչ ուրախացուցանէ զփեսայն, որպէս ՚ի զարմանալ դստերացն և թագուհեացն ընդ գեղաղէշ սխրալի տեսակ սոմնացւոյն՝ որ է հարսնն, և յաւելն ցնա՝ թէ դարձիր դարձիր սոմնացիդ և տեսցուք զնոր և զչքնաղ տեսութիւդ քո, յինքն առեալ փեսայն զկոյն հրեշտակաց, այսինքն դստերացն և թագուհեացն՝ պատառ խանեաց և ասէ “Օ՛րնչ տեսանէք ՚ի սոմնացիդ” : զի որչափ է սխրալի, ոչ կարէք տեսանել, բայց թէ ինե՛՛ որ հրապարակատես առնել կարող եմ զմարդկան ծածուկ առաքինուիս : Եւ և ապա մի ըստ միոջէ համարեալ զգայարանացն հրաշս՝ և ծանոյց նոցա զհարսինն գեղեցկուիս :

‘Երոյնպէս և հարսն՝ ի դէմն դստերացն և թագուհեացն ասէ զայս. “Երթեալ ընդ եղբորորդւոյն իմոյ յուղղուի, բաւական լեալ շրթամբք իմովք և ատամամբք” : Եւ այսինքն թէ յաղագս այնորիկ եղէ ձեզ սքանչելի, զի հրաժարեալ յաշխարհական մեղսատէր օձապատիր խաբամանց նախնոյն իմոյ, գնացի զհետեղբորորդւոյն իմոյ յուղիղ վարս, որ զիմն զգեցաւ և իմովս յաղթեաց և եցոյց ինձ զուղղութիւն նախինքն առնելով, և ապա ինձ ուսուցանելով, որպէս ասէ աւետարանիչն՝ Սուրբ յերկրորդում ՚ի գիրս իւրում. “Հորում սկսաւ Հոտոնել և ապա ուսուցանել” : Օ՛ր վասն այսորիկ եղե մարդ, զի նախինքն արասցէ զամենայն զորքանիւ վարդապետեաց, և գործովք ուսուցէ զհեղութիւն զխոնարհութիւն : որպէս ասաց ինքն տէրն, թէ “Ուսարուք յինէն, զի հեզ եմ և խոնարհ սրտիւ, և գտջիք հանգիստ ան

Ճանց ձերոց, : Լոյնպէս և գրաղցրութիւն . որում որ ապտակն էած անծային երեսացն, քաղցրութիւն ասաց . “Թէ չար ինչ խօսեցայ, վկայեա վասն չարին . իսկ եթէ բարի, ընդէր հարկանես զիս, : Եւ ի կոչելն զնա դիւահար, ոչ ընդգէմ դարձեալ թշնամաներ, այլ քաղցրութիւն ասեր . “ Զիս դե ոչ գոյ, : Լոյնպէս և զանոխակալուին, որ աղօթէր վասն խաչահանուա ցրն . “ Հայր թողսոցա, զի ոչ գիտեն զինչ գործեն, : Լոյն օրինակ եցոյց և զաշխատութիւն իշով վճարել և զանգոռոզաբար կեան իւր՝ ի վերայ իշոյ նստելովն : Լոյնպէս և ի հարսանիմն արար, զըուրն ի գինի փոխելովն խնդակից լինելով խնդացելոյն և ընծայաբեր : Եւ ի սուգ՝ զչափ տրտմութեն եցոյց արտասուելովն, և ուսոյց մեզ սգակից լինել եղբօր՝ իւր տրտմելովն : Եւ զչափ կերակրոցն գարեղէն նկա նակաւն և ձկամբն վճարելով . և ի վերայ խոտոյ բազմելովն՝ եցոյց զանապարան և զչափաւոր հարկն վճարել : Եւ զայլ զամենայն որ ինչ պէտք է ուսման, նախ ինքն յանձն կրեաց և մեք զնոյն եցոյց ճանապարհ : Լոյն այսորիկ հարմնն ասէ, թէ “ Եւ թեալ ընդ եղբօրորդւոյն իմոյ յուղղութիւն, : Լոյն ինքն թէ գէտ նորա զնացի յամենայն ուղղութիւն՝ զոր արար յերկրի, և նմանող եղէ նմա . որպէս Պաւղոս անթիւն ընտիր ասէր, թէ “ Լմանողք եղելուք ինձ, որպէս ես Վիժի, : Եւ ուստի տուաւ այնչափ զօրութիւն հարսինն՝ Վիժի ուղեկցութեն . յուղղութիւն : Լոյն յահագին խորհրդոյն հաղորդութեն՝ ի մարմնոյն և յարենէն Վիժի, զոր ետ մեք ի զօրութիւն, և բաւական արար շրթամբք ըմպել և ատաւ մամբք մանրել զայն՝ որ հրեշտակեղ դուք գատերք և թագուհիքդ հայել չէիք բաւական . որ ի խաչին ոչ մանրեցաւ ոսկրն, ըստ յառաջագոյն գուշակուէ մարգարէին, զայն բաւական եղաք մանրել ատաւ մամբք, և անբովանդակելի և կիզելի հրովն ոչ այրիմք կիզանուտ մարմնովք, և դուք ակնարկել ոչ կարէք և ոչ իշխէք, և եւ բաւական եղէ անբաւականելոյն, որպէս զանծածինն որ յորովայնի ընկալաւ, և ոչ կիզաւ, և որպէս զմորենին նորին օրինակն : Եւ այս որպէս թէ պանծացեալ յանձառելի պարգև

փեսային, պարծի ընդդէմ հրեշտակաց հարմնն, և 'ի վերայ բերեալ ասէ .

“ Եւ եղբորորդւոյն իմոյ, և առ իս դարձ նորա ” : Եւ յսինքն թէ յայտմ կերակրոյ միացեալ 'ի նա, և նմա և նա ինձ . որպէս և ինքն տէրն ասաց յաւետարանումն, թէ “ Որ ուտէ զմարմին իմ և ըմպէ զարիւն իմ, յիս քնակեացէ, և ես 'ի նա ” : Եւ դարձեալ . “ Որպէս դու հայր յիս, և ես 'ի բեզ, զի և նորա 'ի մեզ իցեն . և ես 'ի նոսա, և դու յիս ” : “ Եւ իս դարձ նորա ” : Ի վերայ այսր միութեան և զայն ասէ, որ գալոց է միւսանգամ առնուլ զմեզ առ ինքն և յիւր փառան դասել և գօտի ածել և պաշտել զմեզ . որպէս և ասացն իսկ :

“ Եւ եղբորորդի իմ, ելցուք յանդաստան, հանդիցուք 'ի գեօղս . կանխեսցուք յայգիս, տեսցուք՝ եթէ ծաղկեալ իցէ որթ, ծաղկեալ իցէ նոճն, ծաղկեալ իցեն նոռնենիք ” : Տես աստանօր զմիւրի հարսինն ընդ փեսային, որ կանխագոյն ասաց փեսայն, թէ “ Ի պարտեզս ընկուղեաց իջի միայն տեսանել, եթէ ծաղկեալ իցէ ”, այսու բանիւք զոր այժմ հարսնն ասաց, որ էր դարուստն յերկիր Վշտի 'ի ինդիր սերմանցն, զոր մարգարէքն սերմանեցին, թէ ծաղկեալ իցէ, որ պտղաբերեցաւ իւր գալստեամբն : Եւ զհայրսն միացեալ ընդ փեսային, սիրէ հաղորդակից լինել տեսուէ բերոց պտղոցն և ծաղկացն . յազազս այնորիկ անդ փեսայն, իջի, ասէ . զի իջի յերկնից . և աստ հարմնն, երթիցուք, ասէ . զի յերկրի գոլով հարմնն՝ սիրէ շրջել ընդ փեսային, “ Որ յերկրի երևեցաւ, և ընդ մարդկան շրջեցաւ ” : Որպէս և ասաց, թէ “ Եւ ևս ոչեարք են իմ, որ ոչ են յայտմ գալթէ, և զայն ևս պարտ է ինձ ածել այսր . և ձայնի իմում լուիցեն և եղիցին մի հօտ և մի հովիւ ” : Որ և շրջեցաւ իսկ հարսամբն . այսինքն առաքելովքն, ոչ միայն ընդ հրեառտան, այլ և ընդ հեթանոսս, ուր սամարացին, ուր փիւնիկ ասորին, և այլք բազումք : Եւ և զկնի համբառնալոյն՝ ընդ առաքեալն և ընդ նոցին աշակերտն և ընդ վարդապետն և ընդ մարտիրոսս շրջեցաւ քարոզել և տեսանել զծաղիկ և զպտուղ հաւատոյ բանին : Եւ

վկայէ այսմ տէրունական խոստումն , թէ “ Ինչ
 ձեզ եմ զամենայն աւուրս մինչև ՚ի կատարած աշխարհի , : Երդ առաքեալքն ոչ հասին ՚ի կատարած
 աշխարհի . ապա ուրեմն յայտ է , թէ մինչև ցայժմ
 ընդ ամենայն հաւատացելոց է ՚ի տեսանել զԺաղիկս ,
 և զուարճանալ ընդ բերս պտղոցն : Իայց դու տես
 զգթածութիւն որպէս զփեսայի և զհարսին՝ ընդ հա-
 ւատացեալս . զի ոչ մնայ հրամանի՝ որպէս ՚ի հնումն
 մարգարէքն , այլ զայն ստացեալ սէր զոր և փե-
 սայն , աղաչէ շրջել ՚ի ինդիր մոլորելոց և ՚ի գիւտ
 կորուսելոց : Որպէս ետուն իսկ բազումք անձամբ
 զանձինս ՚ի մշակութի՝ յառաքելոց և ՚ի վարդապե-
 տաց : Որպէս և մեր Լուսաւորին , որ զկին և զոր
 դիւ թողեալ կամաւ եկն առ Տրդատ , և զած աղա-
 չէր վասն ամենայն մարդկան դարձի , որպէս և կայ
 իսկ յիւր աղօթսն՝ , պէսպէս պաղատանօք հայ-
 ցուածս զոր ինչ ոչ է ժամանակ երկրորդել զամե-
 նայն : Տես , որթ և նոճ և նռնենի , ասաց . զի որ
 դարձան ՚ի հաւատս և հարսնացան Վճի , ոմանք ու-
 նին պտուղ , այլ ոչ գիտուէ , որպէս հարկւրապետն ,
 և Լուռնեւիոս , նա և Պաւղոս իսկ , որ ըստ արդա-
 րութե օրինացն եղեալ անարատ : Եւ ոմանք՝ ան-
 պտուղ իսկ , որպէս Ինեսիմոսն , որ և նոճ . և նոքա
 ողկոյզ և նուռն , այլ ոչ յածգիտութե կատարեալ :

“ Եւ անրագորք ետուն զհոտ իւրեանց առ դրունս
 ամենայն մրգաբերք , նոր առ հնով , զոր ետ ինձ մայր
 իմ , պահեսցի բեղ եղբորորդի իմ , : “ Եւ անրա-
 գորք ետուն զհոտ իւրեանց , : Երդ ՚ի ձեռն ցու-
 ցակութես , զոր իմացուցի , առաջիկայս չունի ինչ
 առաւել պէտս մեկնութե , բայց համառօտն այս է .
 գոհանան զբերոց հաւատացելոց , որք քարոզութիւն
 առաքելոցն , և զկնի նոցա վարդապետքն անհա-
 մարք՝ բերք բիւրուց զանազան առաքիխութիւնք հա-
 ճոյացան այ : Ոմանք վկայական արեամբ , ոմանք
 ճգնաւորական հանդիսիւք , ոմանք կուսուիք , ոմանք
 առաջնորդական և քահանայական վերակացութիւն ,
 ոմանք աղքատութիւն և հիւանդութիւն , և ոմանք մե-

Ժուլթի՝ հասարակաց առնելով զինչս . և որ սոցին նման, միաբանեալք ամենեքին 'ի սէրն նոյ և 'ի հաւատս և 'ի յոյս և յողորմութի և 'ի խոնարհութի և 'ի օրբութի և յեղբայրսիրութի և 'ի քաղցրութի և յանոխակալութի և յերկայնամտութի և յանընչասիրութի և յարհամարհել զերկրաւորս և ցանկալ երկնաւորին և զարհուրել 'ի գեհենէն և փափագել արքային և արքայութեն: Այս նմ է, որ ասաց, թէ՝ «Մանրագործ ետուն զհոռ իւրեանց առդրունս մեր նմամբ գաբերք, նոր առ հնով զոր ետ ինձ մայր իմ, պահեսցի քեզ եղբօրորդի իմ», . Այս առաքելոց և առաջնորդաց գոհացողական բանք են՝ հաւատացելոց Վիթի, որ ընծայեն նմա այժմ և յաւուրն մեծի Ժողովուրդ կազմեալ, և ասեն զմարգարէին . «Նշաւասիկ ես և մանկունք իմ զոր ետ ինձ նժ», . «Իման է այժմ, զոր ասաց, թէ՝ «Պահեսցի քեզ եղբօրորդի իմ», . որ առանց ամօթոյ տան համարս զԺողովրդեան, և ընծայեն նոյ: «Ի, որ առ հնով», . 'ի նորոց և 'ի հնոց: Իսկայ որ ասէ, թէ՝ «Օ որ ետ ինձ մայր իմ», . մայր հասարակաց եկեղեցի է, և հոգին նոյ, որ ծնաւ աւազանաւ, և սնոյց արեամբն Վիթի:

Ը. «Ով տացէ քեզ եղբօրորդի իմ, դիւել զստինս իմ», . Առ նոյազ փափագման սրբոցն՝ որպէս անհաւատալի լինին հասման փառացն նոյ և 'ի միտ առնելոյ զվաստակս և զջանս նոցա և զսրտին բաղձանս . և այս առ խոնարհութե հոգւոց սրբոցն, որ չունին 'ի համարի զիւրեանց ստեանցն սրտից բացումն առ նա . որպէս Պաւղոս առաքեալ ասէր, թէ՝ «Ես ոչ համարիմ զանձն իմ, թէ հասեալ իցեմ», . «Երկայէս և այլ սքըն: Օ ի դիտացեալ զնախահօրն կործանումն, մանաւանդ թէ զսատանային իսկ 'ի բարձրուէ և 'ի հպարտութէ լեալ, ջանս նոցա խոնարհութե անձանց եղեալ, տրուպ ամենեցուն զանձինս համարել և մոռացումն ինքեանց վաստակոցն առնել, և չհամարել արժանի 'ի ծառայութի գալ նոյ, զի ուսեալ են 'ի նոնէ, որ ասացն, թէ՝ «Յորժամ զամենայն հրամայեալն առնիցէք, ասասցիք, թէ ծառայք անպիտանք եմք . զոր պարտեալք առնել արարաք», :

Լսիւնքն թէ ծառայ անպիտան իցէ ոչ յաւելուլ
 'ի ծառայութի քան զհրամայեալն : Օ ի այնպէս
 ուսուցանէին զանձինս 'ի խոնարհութե մնալ, և ան
 արժանս շնորհացն համարել. որպէս առաքեալ ա.
 սէ, թէ “Տրուալ եմամենայն առաքելոց” : Եւ և
 բաւանդակ ամենայն սրբոց և հոգւով սքլ լցելոց
 գործ՝ այս է. զի զինչ և առնիցէ ուղղութիւն և կամ
 սրտից սէր ցուցանել առ անձ, առ խոնարհութեան
 մտացն չհամարել՝ թէ 'ի գիտունն է այ, իբրև զան.
 արժանից : Ու անն այնորիկ ասէ, թէ “Ո՞ր տացէ
 քեզ զիեւ զստինս իմ” : Լսիւնքն թէ ընդունել
 զիմ սրտիս սէր առ քեզ. վասն այսորիկ 'ի վերայ
 բերեալ՝ ասէ. “Վտեալ զքեզ արտաքոյ՝ համբուրե.
 ցից, և ոչ անգոմանեսցես զիս” : Օ ինչ է, այնպիսի
 սէր քո սէրդ՝ որպէս թէ անգոմանելի, այլ այս միւլե.
 կանութե սէր. պարծանաց և հրապարակատեսուէ
 արժանի է. և որք յայն սիրոյն ճաշակեցին, արբե.
 ցան նորա սիրոյն և արհամարհեցին զկին և զորդիս
 և զինչս և զստացուածս և զիշխանութիւն և զփառս՝
 նա և զանձինս ևս, և մահուամբ և արեամբ և աղ.
 քատութեամբ կատարեալք, համբուրեցին զՎտ, և
 համբուրեցան 'ի նմանէ : Լսս է պարծանաց և երա.
 նուէ սէր և գովուէ 'ի հրեշտակաց և 'ի մարդկանէ :
 “Լռեալ ածից զքեզ՝ ի տուն մօր իմոյ և 'ի սենեակ
 յղացելոյն զիս” : Եւսաց, թէ “արտաքոյ գտեալ համ.
 բուրեցից զքեզ, և ապա առեալ ածից զքեզ՝ ի տուն
 մօր իմոյ և 'ի սենեակ յղացելոյն զիս” : Օ այս առա.
 քեալ մեկնէ, ասելով. “Որոյ տունն մեք իսկ եմք” :
 և որ զկնի, լեալսք հոգւոյն տուն և մօրն մերոյ հօր :
 Լրդ յայտ է, որպէս Լասիւ ասէ, թէ՝ Ուրանօր
 հոգին նք, անգ հայր և որդի ճանաչի բնակեալ. որ
 պէս ասէ մարգարէիւն, թէ “Ինակեցայց 'ի նոսա
 և գնացից 'ի նոսա” : Լրդ սենեակ և տուն՝ հարսնն
 եղև փեսային. և է ճանապարհ 'ի տունն յայն՝ խո.
 նարհութի. և որ ոչն է խոնարհ, հոգւոյն սրբոյ հա.
 լածիչ է, և ոչ հանգուցիչ. որպէս ասէ Լասիւ՝ :
 “Լրդ 'ի սենեակն ածեալ, արբուցից զքեզ 'ի

գինւոյ իւղագործաց, յօշարակէ նոռնենեաց, : Լաւ է, որ ասաց, թէ “Ո՞տացէ քեզ գիւղ զստինս իմ”, : Լաւք արտաքոյ գտեալ և արժանացեալ համբուրի, ապա 'ի սենեակ և 'ի տուն անձինն և 'ի սրտին առեալ գիտսայն, և Երրորդունն բնակարան լեալ, խոստանայ արբուցանել նմա զուրախութի գինւոյ և օշարակ 'ի նոռնենեաց, որ են սրտին գիտակցութիք՝ որ առ անձ բարեաց խորհրդոց անխմանալեաց մեղաւորաց, որովք կերակրի և որովք ըմպելովք բուծանի անձ, զի այս է կերակուր այն . 'ի վերայ բերէ, թէ ոչ միայն բնակարան եղէ այն կամ փեսային, այլ և նովիմբ հովանացայ և պահպանեցայ, զոր և ասէ .

“Լահակ նորա զգլխով իմով և աջ նորա պատիցէ գին և”, : Լաւ զանմեկնելի պահպանութիւն և զվերակացութիւն որ առ հարմնն, որ է եկեղեցի, բացայայտէ :

“Երգմնեցուցի զձեզ դասերք Երուսաղէմի 'ի զարութիս և յուժգնութիս անդաստանի . եթէ յառնիցէք, զարթուսրիք զսէրն մինչև կամեսցի”, : Օայս երկրորդ անգամ մեկնեալ էմ : Բայց ասելով զբազմադիմի շնորհն որ առ մեզ, և զանխմանալեօք պարգեւսն, երգմամբ յորդորէ զհրեշտակս փառաբանակից իւր և գոհաբանակից լինել այն սիրոյն որ առ մեզ և զարթուցիւ . զի չհամարի միայն զինքն բաւական օրհնութե երախտեացն այն, որով և առաւել ևս զարթի սէրն 'ի գոհանալն և 'ի փառաւորելն մեր զնա : Օյի մի 'ի տասանցն բորոտացն դարձեալ առ տէր և գոհացեալ 'ի ձայն մեծ փառաբանութեն 'ի վերայ մարմնոյ բժշկութեցն, որ և զհոգւոյն ևս ստացաւ զլուսաւորութի և զյաւիտենական կեանսն : Եւ իննունքն ապերախտք գտեալք առ երախտաւորն՝ զրկեցան 'ի միոյն ևս կատարեալ պարգեացն և յածային բերանոյ գովուեցն : Լաւք հարսնն ոչ ապերախտ եղեալ առ անխմանալի երախտինն այն և առ այնչափ պարգեւսն, յիւրմէ շնորհակալեալ և գոհաբանակից մեր կոչեցեալ զհրեշտակս՝ զարթուցանէ զսէր փեսային յայն պարգեւս՝ զոր կա մեցաւ տալ մեզ, և ոչ արժանացաւ առնուլ նախահայրն : Լաւ է, որ ասէ . “Եւ արթուսրիք զսէրն մինչև

կամեսցի , , . զոր խնդրեաց զգոհութի յիննուցն , և ոչ եգիտ 'ի նոսա զիւր կամացն խնդիր :

“ Դստերքն և Թագուհիքն ասեն . Ը՛վ է սա , որ ելանէ սպիտակացեալ յեցեալ յեղօրորդին իւր , , : Օ արմանան հրեշտակք ընդ մաքրութի և լուսաւորութի անարգ և աղտեղեալ մեր բնութեն , որ այն պիտի անքննելի շնորհաց հանդիպեցաւ . և ընդ եղբօրորդւոյն իւրոյ Վ՛թի միացեալ , և 'ի նա յեցեալ ելանէ ուր հրեշտակացն բանակք բնակեալ են , ուղեկից լեալ Վ՛թի , որ զձեռանէ առեալ տարաւ զմեզ 'ի տեղի անկելոց հրեշտակացն . զի զոր 'ի գրարախտին ոչ հանդուրժեաց տեսանել , տեսցէ 'ի փառսն իւր :

“ Փեսայն ցհարսնն ասէ . Ի ներքոյ խնծորոյ զարթուցից զքեզ . անդ երկնեաց զքեզ մայր իմ , անդ երկնեաց՝ որ ծնաւն զքեզ , , : Լախ արժան է զքնուի խնծորոյ տեսանել , և ապա զզարթուցումնն որ 'ի ներքոյ նորա՝ իմանալ : Խնծոր՝ առողջ կերակուր է , և հիւանդաց յոյժ ախորժեղի , և Թագաւորաց կարի իսկ վայելուչ , և պէսպէս զանազան հոտովք ամուշացուցանէ զքիմնն հոտոտեղեաց . զոր և ծնն Վ՛թիգոր լուսաւորինն մեր ասէ : Լ՛ըդ խնծորոյ նմանեցուցաւ նէ զբանս օրինաց և մարգարէից , որ հոգւոյն արբով տուաւ մեզ , նախ 'ի սինէական լերինն 'ի ձեռն Ը՛ովսէօի , և ապա ընդ ժամանակս ժամանակս առ ձեաց մարգարէիւքն : Եւ որպէս հաւք 'ի ձուոց վերայ նստեալ յերկարաձիգ ժամանակաւ 'ի ձեռն ջեռմանն ընձեռեն զկենդանաստեղծութի հրամանաւ արարչին , նոյնպէս և մեր բնութիս 'ի ներքոյ օրինացն և մարգարէական պատգամացն եղեալ յերկարաձիգ ժամանակաւ երկնեցաւ յայ 'ի հօրէ և յորդւոյ , որ մեր փեսայն և եղբօրորդին անուառնեցաւ , և ծնաւ 'ի հասարակաց մօրէն , որ նորա է բնութիւն ծնող , և մեր շնորհիւ : Եւ վասն զի երկունք ասաց , և երկունք՝ մօր է , վասն այնորիկ մայր կոչեաց զհայրն Վ՛թի , և մեր : Եւ երկնեաց հայր , որպէս ասացի , օրինական և մարգարէական

պատգամօք, և ծնաւ 'ի ջրոյ և 'ի հոգւոյ՝ որդիս իւր և եղբարս Վրտի . զի մի է մայր մեր ծնողն՝ հայրն ամենակալն նա՛մ : Եւ և իւր մկրտութիւն և աւագանաւն ծնաւ Վրտ, և հոգւոյն սրբոյ գալստեամբն զփակեալն յ'Մքամայ զերկինս՝ եբաց . և ինքն զնոյն ծնունդ և մեզ պարգեւեաց 'ի հոգւոյն սրբոյ . և հոգեցաւ որդի մարդոյ, և զմեզ արար որդիս նոյ : Որպէս և արձակ բանիւք ասէ երանելի վարդապետն Յովհան, թէ՛ Վրտ մի յերկուանար թէ՛ ոչ լինիս որդի նոյ . զի անկարելի էր որդւոյն նոյ լինել որդի մարդոյ, քան թէ մարդոյ՝ որդի նոյ լինել : Եւ որ յերդմնեցուցանել հարսինն զարթուցանել զսէր փեսային, պատասխանի առնէ զվաղընջուց հետէ զգար թուցեալ սէրն՝ զոր կասեցոյց Մքամ յանցմամբն : Սակայն նա ըստ անոխակալ գթութիւն, և ըստ արարչական սիրոյն իւրոյ ոչ եթող 'ի ձեռանէ, այլ դարձեալ գթացեալ օրինօք և մարգարէիւք՝ որպէս դաստիարակաւ յանձանձեաց և երկնեաց և ծնաւ զմեզ վերստին, “ Ոչ յապականացու սերմանէ, որպէս առաքեալն Պետրոս ասէ, այլ յանապականացուէն, կենդանի և մշտնջենական բանիւն նոյ ” : Եւ զադս այնորիկ ասէ, թէ՛ “ Եւ ներքոյ ինծորոյ զարթուցից զքեզ . անդ երկնեաց զքեզ մայր իմ, անդ երկնեաց՝ որ ծնաւ զքեզ ” : Եւ յսինքն թէ՛ զարթեալ էր նորա սէրն 'ի մեզ, և միայն նպաստաւորութի 'ի մէնջ պիտոյանայր կամեւն և եթ :

Եւ որովհետեւ հոգւոյն ազգմամբ և նոր ծննդեամբդ 'ի հօրէ իմմէ՝ իմացար զայնքան սէրն որ առ քեզ, “ Որ յիւր որդին ոչ խնայեաց, այլ վր մեր ամենեցուն մատնեաց զնա ”, զոր օրինակ ասացաւ քեալ, արդ “ Եւ իբր զիս իբրեւ զկնիք 'ի վր սրտիք, և իբրեւ զմատանի 'ի վերայ բազկիք ” : Եւ յսինքն թէ՛ պահպանեա և կնքեա ինեւ զսիրտ քո և զբազուկ քո . զի մի 'ի վայր անկցիս յամբառնալդ, և մի մոռացոնս առնեիր գործելեաց իմոց ընդ քեզ երախտեաց իմ սնօրէնութիւն, որ իմոյ ծնողին որդի զքեզ արարի : Եւ որ մի տար զսիրտ քո դարձեալ սատանայի խորհրդոց, և մի զձեռն քո և զբազուկ ձգեիր 'ի նա :

“Վ ամս զի հզօր է իբրեւ զմահ սէր, և խիստ իբրեւ զգոթոս նախանձ”, ։ Միսինքն թէ որպէս մահ խիստ է՝ յորս ժամանէ, և հզօր նախանձ՝ որպէս գոթոք, այսպէս և որք յինէն այսպիսեալ սիրով սիրեցան, և փոխանակ ընդ այնպիսեայ սիրոյ՝ զիմ սէրն մեղկեն և զհակառակորդն սիրեն, այսինքն զմեղս և զանօրէնութի և զսէր աշխարհիս, նախանձ սրտմտութի բարկութե ան իբրեւ զմահ յարձակի՝ ի վերայ նորա . և ապա անբժշկական ստանայ ցաւս : Օի թէ կանայք յարանց սիրեցեալք, և նոքա փոխանակ արանց սիրոյն ի սեղեխ ձգտեցուցանեն զսէրն, ոչ միայն խամրեն զսէր արանց յինքեանց, այլ և աւելի ատելութի բան զամենայն ատելութիս ընձեռեն ինքեանց, և օտարանան յարանցն, նա և մահ բարկութե կրեն յարանց՝ բազումք, որպէս և ասէ սոյն Սողոմոն, թէ “ Ի է նախանձու սրտմտութի առն նորա, և ոչ հանդուրժեացէ յաւուր բարկութե ”, ապա որչափ ևս առաւել փեսային և նոյն և փրկողին զմեզ հզօրանայ բարկութիս ի վերայ հարսնացելոցս նոյն իբրեւ զմահ և զգոթոս, որ այնչափ յաճախ սիրոյ՝ ատելութի առ նա ցուցանեմք, և սատանայի՝ որ սեղեխաբար գողանայ զմեք՝ քան ամուսնութի ընդ Վաթի և իւրացուցանէ՝ անորժեղով տարածանեմք զանձինս, ի ներքոյ անկեալ ամենայն պղծալից խորհրդոց և գործոց նորա : Վ ամս որոյ յիրաւի գտանեմք փոխարէն զանմահ մահն և զգոթոսն անքններէ : Երբ որ բերան կարէ երանել զայն, որ զայսպիսի սէր ծանուցեալ, և զնոյ գոհանալ գիտէ, և պահել զսէրն և ոչ եղծանել մեղօք : Եւ դարձեալ, որ բերան բաւէ աւաղել զօտարացեալսն մեղօք յայնքան սիրոյ, և բնակիչս եղեալ անմահ գոթոսոցն : Վ ամս որոյ ի վերայ բերեալ ասէ .

“ Ինչեւ նորա թեւք բոցոյ հրոյ, և ջուրք բազումք ոչ կարացեն շիջուցանել զսէր, և գեղք ոչ արգելիցեն զնա ”, ։ Միս և ի մարմնական սիրոյ յայտ գայ . զի ուր՝ քան սէր բնակէ՝ ծնողական կամ ամուսնական և որ ըստ այսմ, ոչ գետք կարեն խափանել, և ոչ սուր և ոչ հուր և ոչ մահ : Վ անքն ի վերայ որդւոց ի հուր և ի ջուր և ի սուր մատնեցան և

’ի սող . նոյնպէս և ’ի վերայ աւագաց : Ըրդ որչափ առ անձ սէրն է , ևս անմեղկելի է ’ի մարդկանէ , և յաղթող հրոյ և ջրոյ և կապանաց և քերանաց և բանտից և կնոջ և որդւոց . որով յաղթեցին իսկ տէրն ամենայն՝ առաքեալք և մարգարէք և մարտիրոսք և ճգնաւորք , Վիշի սիրողն արբեալք :

“Եթէ տացէ այր զամենայն զկեանս իւր՝ ի սէր իւր , արհամարհանօք անգոսնեցեն զնա , , : () այս այսպէս իմանալի է , թէ ոչ է այլ սէրն որպէս զմարդկան . մանաւանդ զմեղաց , որ որչափ յաճախէ սէրն , նոյնչափ արհամարհի և անգոսնի ’ի մարդկանէ : Եւ այն սէրն որ առ անձ , այնչափ գովուած է և մեծարանաց արժանի է , որով և յաւիթ պարծի . “Սիրեցի զքեզ տէր՝ զօրութի իմ . և թէ նուաղեաց սիրտ իմ և մարմին իմ . անձ սրտի իմոյ բաժին իմ անձ յաւիտեան , , : Եւսինքն թէ դու ես իմ բաժին . և յորժամ զքեզ յիշեմ , նուաղէ սիրտ իմ յիս : Եւ թէ “Սիրտ իմ ցնծացէ առ անձ կենդանի , , : Եւ այլ բազում բանս պոսպիսի աւաղականս՝ զմայլական սիրողն այլ ջեռեալ զսորայս գտանես , զոր ոչ բաւեմ թուել : Եւսնպէս և զՎաւղոսին անբաւս ես , սոյնպէս և զայլ առաքելոցն : Եւստ այսմ և զայնչափ վարդապետացն և զտէրն այլ , որով սիրով ջեռեալ յաղթեցին աշխարհի և ամկարեաց և փորձուեց :

“Վոյր մեր փոքր է և ստինս ոչ ունի , զի՞նչ աւաստութեամբ քեռ մերում յաւուր յորում պատմեցի նմա : Եթէ պարիսպ իցէ , շինեցութեամբ ’ի վերայ նորա մարտկոցս արծաթեղէնս . և եթէ դուռն իցէ , յօրինեցութեամբ տախտակս մայրս , , : Եւս բանս այսպէս իմանի , թէ ’ի հրեշտակայնոցն ասի զօրութեց՝ վասն հարսինն , որ է նոր եկեղեցի՝ որ ’ի հեթանոսաց . և քոյր ասի , յաղագս ’ի միոյ արարչէ լինելու թէ և ստեղծողութեան . և փոքրիկ , վասն անարգ բնութեան ասէ , զի հոգեղէն եմք , թէ և միւսն հրեղէն , այսինքն հոգին՝ որ ընդ մարմնոյս լծակցեցաւ . բայց քան զհրեշտակս փոքր է . որում և մարգարէն վկայէ . “Փոքր ինչ խոնարհ արարեր զնա քան զհրեշտակս քո , բայց առաւելագոյն փառօք և պատուով

պսակեցեր զնա, և որ զինի բանս է : Եւ և այնպէս փառաւորեաց զմարդն պատուով, որ սատանայ նախանձ բերեալ ընդ նմա, յափշտակել կամեցաւ . յաղաքս որոյ անկաւ իսկ յերկնից և յիւրմէ փառացն : Եւ յոտարակուսին հրեշտակք վասն տկար բնուէս, որ անտանելի և անձային խորհրդոցն և փառացն և տեսութեն և գիտութեն հասու եղև : Եւ ստինս՝ որպէս բազում անգամ գրեալ եմ, զշտեմարանս սրտին և զմտացն կոչէ : Եւ տարակուսին հրեշտակք՝ անտանելի զայս բնութիւն գիտելով այնմ անտարր տարողութեն . յաղաքս այնորիկ ասէ, թէ

“ () Ի՞նչ արասցուք քեռ մերում յաւուր յորում պատմեսցի նմա, Եւսինքն, երբ պատմի փոքր և անստին անհանձար բնութիւն մարդոցն՝ այ զհոգեզէնն առնուլ բնութի, և յորովայնի և յարգանդի և ընդ կուսական արգանդն ծնանիլ որպէս զմեզ ինքեանս՝ և կուսին կոյս մնալ, և կաթամբ անանիլ : Եւ և զի երկայն է զամենայն թուել զայ կիրոս, զամենայն զմարդկայինս կրելն, զոր յանձն էառ բաց ՚ի մեղաց . և թուք յանձն առնուլ և ապտակ և գան մտրակի և այպերանս զգեստու, և փշաւ պսակիլ, և ծեծելոյ զանձային գլուխն եղեգամբ, և մերկ ՚ի խաչին բեւեռել ընդ չարագործս, և լեղեաւ և քացախով կերակրել, և մեռանիլ այ, և խոցիլ ՚ի զինուորէն տիգաւ, և պատիլ և թաղիլ, և որ սոյն պիտիք : () այնպիսի պատմութի զիմրդ լուեալ հաւատասցէ, կամ ընկալցի փոքրն այն ստեղծուած և անստին : Եւս և առ անձաժինն ևս իմանալի է լսել ՚ի հրեշտակէն, թէ յղանալոց ես, և ընդունել և կրել յորովայնի, և որ այլն ևս : Եւ է իսկ արդարեւ տարակուսելի և հրէից գայթաղութի և հեթանոսաց յիմարութի, յաղաքս որոյ ասէ մեծ առաքեալն, բայց միայն տեղի տալի է այ հոգւոյն . “ Եւ առնէ զմեծամեծս և զանքնինս և զհրաշակերտս, որոց ոչ գոյ թիւ . “ Եւ և յաղաքս այնորիկ ոչ կարացին հաւատալ ամենայն մարդիկ, զի ոչ գտաւ հոգւոյն սոյ տեղի ՚ի նոսա . որ զանկարեւրտն կարելի ցուցանէր այ նոցա : Եւ ասն որոյ ՚ի վերայ բերեալ ասեն հրեշտակք, որ տարակուսին վասն մեր փոքր և անստին բնութիւն :

“Եւ եթէ պարիսպ իցէ, շինեսցուք 'ի վերայ նորա մարտկոցս արծաթեղէնս. և եթէ դուռն իցէ, յօրինեսցուք 'ի նմա տախտակս մայրս”, ։ Բորդ յառաջաբանի գրոցս ասացի, թէ ոչ գոյ յարմարանք մարգարէականք, զի 'ի բազմաց լեզուաց է առեալ փոփոխումն, յեբրայեցւոյն 'ի հելլենացի, և 'ի հէլենացւոյն 'ի յոյն և յասորի, և ապա 'ի հայ։ Բայց միտքն այս է. եթէ մարդ չէր և կենդանի ստեղծուած 'ի հասարակաց արարչէն, և պարիսպ էր, այլ յաւելէաք, և արծաթով իսկ զլաւելուածոն խառնէաք՝ մարտկոց շինելով. և դուռն էր, յօրինէաք 'ի նա տախտակս մայրս, և յաւելլով 'ի փոքրիկուի, որ տանելի լինէր մեծութեն պարիսպն, կամ մտանել 'ի դուռնն։ Բորդ զայս լսելով հարմն, համարձակի և պատասխանի առնէ հրեշտակացն տարակուսելոցն, որպէս և գրեալ իսկ է։

“Հարմն համարձակի. Եւ պարիսպ և ստինք իմ իբրև զաշտարակ”, ։ Եւսինքն, թէ մի կարի յածիբ 'ի հոգս յաղագս իմ տկար բնութէս. զի զօրութիւն ամենակարողին՝ փոքրս մեծագոյն քան զպարիսպ եմ և ամուր, և անստինս՝ իբրև զաշտարակն իմ ստինս։ Սի որ զերկինս և զերկիր և զմեր բնութիւն և զձերդ յօշոնչէ արար, նա զիս մեծացոյց և զստինս իմ առաւելացոյց քան զձերդ. զի զոր դուք ոչ կարէք լսել և տանել և կրել, իմ տկար բնութիւն կարողացեալ քան զձերդ՝ լսեաց և տարաւ և հաւատաց։ Եւ ամս որոյ 'ի վերայ բերեալ, “Եւ եի յաչս նորա իբրև գտեալ խաղաղութիւն”, ։ Եւ կորուսեալ էի որպէս զգրամն և զոչխարն՝ որ յաւետարանին 'ի փեսայէն իմմէ առակի, և պատերազմ և խռովութիւնս էի ընդ երկնացիսն և ընդ երկրայինս վասն մեր ապստամբելոյն, այժմ խաչիւ փեսային եղէ յաչս նորա ճշմարտապէս խաղաղութի, և գտեալ 'ի մոլորութիւն։ Եւ արձեալ յաւելեալ յառակս իւր անձայինն Սողոմոն, և ասէ.

“Եւ զի եղև Սողոմոնի 'ի Բեղմաւուն”, ։ Բեղմաւուն պարարտ երկիր է 'ի հրէաստանի. որով առակէ զերկիր և զմարդն որ 'ի նմա։ Եւ Սողոմոն՝ զԲա, որ եղև խաղաղութի մեր. զի խաղաղութի

Թարգմանի Սողոմոնն անուն, և այգի՝ հաւատա-
ցեալք. զոր և Վաւիթ մարգարէ և Նսայի և ինքն
տէրն այգի կոչէ յաւետարանին. որ և ետ զայգին
իւր ցպահապանսն. «Իւերցէ, ասէ, այր իւրաքանչիւր
'ի պողոյ իւրմէ հազարս արծաթոյ», ։ Եւ ոչ ունի
բազում բանս մեկնութե. բայց երանի որ տան ըզ-
պտուղ 'ի ժամու խնդրոյն երկնաւոր Սողոմոնին.
եթէ զանձանց և եթէ որոց ժողովուրդ հաւատա-
ցեալ են. Որ եթէ շատ և եթէ սակաւ ունին
շնորհս կամ ժողովուրդս կամ ինչս, համարս պար-
տին տալ երկնից Թագաւորին Սողոմոնի հոգեւոր
առաջնորդք և մարմնաւորք, եպիսկոպոսունք և բա-
հանայք, Թագաւորք և իշխանք և այլ պաշտո-
նեայք, եթէ մարմնաւորք և եթէ հոգեւորք. ։ Եւ և
աշխարհականն և զինուորն, ընդ կնոջ և ընդ որդ-
ւոց և ընդ ծառայից պարտի տալ համարս. ։ Եւ
եթէ միայն զիւր պիտոյն խնդրէ, զծառայութի և
զգուծ և զհպատակութի և զհարկս և զհասս, և որ
այլ այնպիսիք են, և զհոգւոց և զմարմնոց զպէտս
նոցա ոչ մեծաջան և սրտացաւաբար հոգ տանի,
պատժելոց է 'ի Վշտէ. եթէ արատ ինչ մեղաց տե-
սանիցէ յոր, սիրով և արտասուօք բժշկել պարտի,
և սպեղանիս դնել վշտակցութի՞ որպէս անձին, և
ոչ գոռողաբար ամբարձեալ մտօք, փբացեալ իշխա-
նութիւն՝ զոր ունի, եթէ հոգեւոր և եթէ մարմնա-
ւոր, եթէ տան իւրում և եթէ ծառայից. Որ զասրն
առնու և զկաթն կթէ և զգէրն գենու և 'ի պա-
րարտ տեղիս արօտից ոչ տանի, որպէս մեղադրէ
երկնաւոր Սողոմոնն մարգարէիւքն. ։ Եւ զընկերին
և զծառայիցն և զեղբօրն ոչ հոգ տանել որպէս
զանձին, զուսուցանելն զսրբութի և զողորմած բարս
և զխոնարհութի, զանծուրդ յաղօթս, զանհեղգու-
թի 'ի պահս և յերթալ 'ի տունն նոյ և ուսուցանել,
երթալ 'ի տեսս հիւանդաց և բանդարգելեաց՝ և
հիւրոց ընդ առաջ և յընդունելութի և յղարկումն,
և զեկեղեցիս պատուել ընծայիւք և պատարագօք
և սպասուք, և զտօնս տէրունականս մեծարել ըզ-
գաստ փառաբանութի, լուցմամբ և նուիրօք, նոյն-
պէս և զյիշատակս սրբոց, և զքահանայս պատուել

որպէս զպաշտօնեայս նոյն և զառաջնորդս ժողովրդեանն Վթի . և թագաւորաց և տերանց մի առաջս ծառայել, այլ սրտի մտօք . և որ այլ կարգ քրիստոնէութենէն, զոր չեմք բաւական այժմ թուել, զոր խնդրէ նոյն, որ կոչեցաւ Սողոմոն 'ի հոգեւոր առաջնորդաց և 'ի մարմնաւոր, ըստ իւրաքանչիւր պատշաճի առնել և ուսուցանել հեղաբար : () 'ի վասն այնորիկ տիրեն մեզ, զի ընդ մեր պատերազմ հարկին հարկանել հոգեւոր առաջնորդքն ընդ սատանայի, և մարմնաւորքն արիւն ևս պարտին հեղուլ 'ի վերայ մեր և պատերազմ տալ ընդ թշնամեաց, և եթէ կարասեալ և եթէ մահուամբ, թափել 'ի թրջ նամեաց : Եւ դատ առնել իրաւամբք անախառու թիւ անհանգիստ որպէս զնոյն սպասաւորս . և զամենայն մարդոյ տուն՝ որպէս զիւր համարել : Որպէս գրէր Տրդատ մեծ թագաւորն, մինչ դեռ 'ի կռապաշտօնէն իսկ էր, առ իւր աշխարհս, թէ՛ : « Որպէս տանուտէր որ ընդ իւրում տանն հոգայ, նոյնպէս և մեք հոգամբ վասն Հայոց աշխարհի » : Եւրդ եթէ կռապաշտքն այնպէս հոգ տանէին շինութե աշխարհի և ոգւոց փրկութե մարդկան, որ զսքան վասն այնր չարչարէին դառնալ 'ի քրիստոնէութե 'ի պաշտօն կոռցն, թէ խնդրեն 'ի մէնջ, ասեն, աստուածքն, և չէ մեզ իրաւացի հարկը և ծառայութիւն նոցա, եւ թէ այսմ փոյթ չառնեմք . որպէս Տրդատ՝ սրբոյն Վրիգորի ասէր, թէ՛ : « Եւ ահի դիցն զնորա շատ և զմտերիմ ծառայութիւն չիշեցի » : Եւրդպէս և Վարսից թագաւորն 'ի Սարգանանքն գրէր՝, և այլք բազումք . որ և գեհնի և տանջանաց և դատաստանի ակն ոչ ունէին : Եւրդ մեզ որ 'ի գիտութեան եմք և հաւատացեալ եմք 'ի Վթ, և ակն ունիմք գալստեան նորա՝ և գիտեմք ստուգապէս եթէ հա մարս պարտիմք տալ ըստ այսմ ամենայնի . նոյնպէս և ընդ անձանց ընդ խորհրդոց բանից և ընդ գործոց, քանի՞ պէտք են զգուշութե, զի մի ամօթով կացցուք յահեղ աւուրն առաջի երկնաւոր արքային Սողոմոնի՝ 'ի պահանջելն յայդոյն զպտուղն : Ս . ան

որոյ բեւր երանի են՝ որ տան զպտուղն լիապէս, և բիւրուց բեւր աւաղանաց, որք ոչ կարեն հատուցանել զպտուղն: Եւ որք արարեալ սկիզբն Սողոմոնի՝ ի ճառս առակաւ, նախ զի դրախտէն ստեղծուին նախահօրն և յանկանելն ի փառացն. և դարձեալ առնուլ զփառս՝ Վիտի գալստեամբն, և հարսնանալ նմին հեթանոսաց, և պէսպէս և զանազան շնորհաց հանդիպել, զոր կարգեցաք և եղաք ՚ի գիրս յայսմ, ած փակեաց յայգի ՚ի հարսնէ անուանէն և յիւր միւս անգամ գալուստն և ՚ի պահանջումն պտղոյ արդարոցն, զոր յառաջ հարսնն կոչեաց, ցուցեալ զառաւել սերն առ մարդիկ, թէ ոչ միայն հարսնացեալ եմք և միաւորեալ ընդ փեսային Վիտի, այլ և կերակուր եմք նորա՝ որպէս խաղող յայգուջ վայելեալն, և ելեալ ՚ի սկտեղս թագաւորին Վիտի:

“Եւ զայգին իւր ցապահապանսն”, Սահապանքն այսոքիկ են, զոր ասացի: Վարձեալ, և ամենայն անձն՝ իւր պահապան է: “Բերցէ այր իւրաքանչիւր ՚ի պտղոյ իւրմէ հազարս արծաթոյ”, Եւ որք այգի ասաց և պտուղ՝ արծաթ. ըստ այսմ զիսորդ յարմարի, թէ ոչ յայտ է, զի առակաբանիւս վարի. որպէս է իսկ բովանդակ գիրս երգոյ երգոցս: Եւ որք հազարս զկատարեալ և զբազմաւորական բերսն ասէ՝ զարդարոց: Եւ արծաթ, զի որպէս արծաթն ընտրի և փորձի ՚ի բովս, նոյնպէս և սքնն որպէս զարծաթ՝ փորձեալ են յերկրէ, և սրբեալ և պարգեալ եւ թնայատիկ ՚ի հողոյ:

“Եւ զին իմ ինձ առաջի իմ”, Սէ որպէս մինչ յերկրի էր մարդն, և ընդ երկնաւ որպէս վարագուրաւ միջնորդեալ էր. այլ իմ է, և ինձ, և առաջի իմ հանապազ: Եւ յսու և առաքեալ վկայէ, ասելով. “Եւ յիմ տեսանեմք իբրեւ ընդ հայելի օրինակաւ, այլ յայնժամ դէմ յանդիման”, Եւ որ այլք բազումք սոյնպիսիք ՚ի սրբոց ասացեալք յաղագս այսր հաւատարմութե:

“Հազարք Սողոմոնի և երկերիւք, որոց պահեն զպտուղնորս”, Տես աստանօր զանչափ սէքն այլ ընդ մարդկան. յաղագս որոյ և անձաբան ասէ, թէ՝

1 Ի Յայնուութն Բքի:

և ոչ ընդ մի ինչ այնքան զուարճանայ անձ, որքան ընդ մարդոյ ուղղութիւն և փրկութիւն: Այսինքն, թէ ոչ ընդ մի իրս այնպէս զուարճանայ անձ, որչափ ընդ մարդ արդար և՛ տը. յաղագս որոյ զերկին և զերկիր արար և որ ինչ յերկրի է. վասն որոյ մարդ իսկ եղև, և որ այլն ևս: Արդ հազարք Սողոմոնի, իւր ասէ. թէ ինձ է շատ պարգևան և խնդութիւնքն ուղիղ գտանել մարդոյն և պտղատու՝ քան իւր իսկ մարդոյն. այնպէս որպէս ընդ հազարն և ընդ երկերիւն ընդ մէջ է, ինձ հազար և նմա երկերիւր. որ զերկու բնութիւն ունիմ միաւորեալ՝ ի մի, հոգի և մարմին: Այլ կատարեալքն ինձ, որ կատարեալս եմ անօրութիւն և մարդկութիւն. մարդ կատարեալ, նոյնպէս և ան կատարեալ, յաղագս զմեզ ի կատարեալ փոխելոյ: Օյ տաան և հարիւրն և հազարն կատարեալ թիւք են: Օյ մինն ի տաան աւարտի, և այլ ոչ յառաջ, բայց եթէ երկրորդէ. նոյնպէս և մի տաանն, տաան տաան լեալ հարիւր՝ այլ ոչ յաւելու. նոյնպէս և հազարն՝ տաան հարիւրիւ: Այլ զկնի այսր և պահապանացն ասաց վարձս տալ, ոչ միայն որ զինքեանս պահեն, այլ որ առաջնորդութիւն են պահապանք և ճշմարիտ մշակք այգւոյն, եթէ հոգեւորք և եթէ մարմնաւորք, վարձս առնուն ի անէ: (Յտէ Վտէ:

“Հարսնն ասէ. Որ նստիսդ ի պարտէզս, այլք անսանքեզ, զձայնքս լսելի արա ինձ:”, Արդ զոր փեսայն այգի անուանեաց զհարսնն, և այլք յառաջագոյն պարտէզ, զսոյն հարսնն երկրորդեալ պարտէզ զինքն փեսային կոչէ, որ զպտուղ այգւոյն պահանջէ: Օյս ասելով, թէ դու զօրութիւն իմ, և քո օգնութիւն և զօրացուցանելովդ տամ զպտուղ. բայց միայն զձայնդ քո լսելի արա ինձ: Օյս զոր ասաց իսկ աւետարանաւն, թէ “Ահայք առ իս ամենայն աշխատեալք և բեռնաւորք, և ես հանգուցից զձեզ”, Արդ ազաչէ հարսնն, թէ զձայնդ քո միայն լսելի արա ինձ. զի անմոլար հետեւեցից զհետ հովուիդ որ ասացեր, թէ “Ախարք իմ ձայնի իմում լսեն և զկնի իմ գան, և զօտարի զհետ ոչ երթիցեն, այլ փախիցեն ի նմանէ. զի ոչ ճանաչեն ձայն նորա”: Արդ զայն աղաչէ, զի միայն ձայնին անկարօտ պա-

հետեւէ ցանկալոյն և փափագելոյն . որում անմոլար զհետ երթեալ տայցէ զհազարս արծաթոյն և ըզպտուղ այգւոյն և զբերս պարտիզին : “ Եւ անսան քեզ , : Որպէս թէ ամենեքին քեզ սպասեն , և ամենեցուն ակնկալիք դու ես , երկնայնոց և երկրայնոց , և որ 'ի նոսա արարածք : Եւ այլ անսան քեզ : Օձայնդ քո ևս լսելի արա ինձ , որպէս և հրեշտակաց որ մօտաւորք են քան զմեզ . և քո լուսովդ լուսաւորին , որպէս մեք զգալի և իմանալի արեգակամբն , և նոքա քե :

“ Փախիր եղբորորդի իմ , և նմանեաց այծեման , կամ որթուց եղանց 'ի վերայ լեռանց խնկաբերաց , : Տես զյաւելուած պաղատանաց հարսինն նման մարգարէին սաղմոսերգողին փութացուցանել յօգնուի , ասելով . “ Փութա յօգնել ինձ , և մի յամենար , : և դարձեալ . “ Օ ի նուաղեաց սիրտ իմ , վաղվաղակի լուր ինձ , : և “ Փութա յօգնել ինձ տէր փրկուէ իմոյ , : և որ այլ պայտիսիք , զփախիրն ասելով՝ դուշակեն . և “ զնմանեաց այծեման , և կամ որթուց եղանց , : ըստ Եւթիմի հայցմանցն , զարագահասն լինել աղաչէ , որպէս զայծեման և զեղնորթ՝ որ սրահայեացք են և երագահասք : Եւ և զհանդերձեալ գալստեանէն 'ի մէջ բերեալ պահանջելով զպտուղս , զոր խնդրէ յամենեցունց 'ի միւսանգամ գալստեան փեսային , յորժամ 'ի մէջ գիշերին բարբառ լինի . “ Եւ փեսայ գայ , արիք ընդ առաջ նորա , : Որ տեսանէ զիւրաքանչիւր խորհուրդս և զգործս նմանութիւն ընդ ազօտ առակին այծեման և եղան , որ 'ի բարձունս լեռանց բնակէ . աստ 'ի մարգիկ լեռնացեալ առաքինուի և անուշահոտ վարուք որպէս լեռամբք խնկաբերօք , և անդ 'ի տը և 'ի վերին թռուցեալ ընդ փեսային 'ի լեռոնն յերկինս , զոր և ասէ ածաբան . նա և 'ի ներքս մտցէ արագընթաց , նմանեալ առակողին բանիս որ ասէ , թէ “ փախիր եղբորորդի իմ , : Օ ի արագընթացն և փախիրն՝ զմի միտս ունին : Եւ ասելովն , թէ նա 'ի ներքս մտանէ արագընթաց 'ի վերայ բերէ , կէսքն ընդ նմա 'ի ներքս

1 Ի Մկրտուծին ԳԻ :

մտանեն որ են հարմնացեալքն փեսային . և այլքն արտաքոյ արգելանին մնան, զմտելոյն ժամանակն 'ի պատրաստելն ծախելով : Եւ բազումք յետոյ լան՝ զկնի ուսեալք զտուգանսն պղերգութեն, յորժամ ոչ ևս յառաքաստն մտանել իցէ . և յովլագոյնս մաղթեն, զորս չարաչարն փակեցին, այլում օրինակի նմանեալ վերջացելոցն 'ի հարսանեացն . զորս բարի հայրն ուրախ առնէ բարեաւ փեսային, յաղագս կնոջ նորա հարսինն, կամ յաղագս լծոյ եղանց, զորս չարաչար ստացաւ, վասն փոքրագոռնիցն զմեծամեծսն տուժեալ : Եւ զայս ասէ անձաբան . զոր և Սողոմոն յառաջագրէ, թէ 'ի փախելէ փեսային կամ յերագելն յերկինս յորժամ գայ դատաւոր մեղաւորաց և կոչնական արդարոց, և զորս ընդ իւրն երթալ արժանաւորքն, զնոսա առեալ արագ 'ի ներքս մտանէ որպէս փախստական, և փակի դուռնն՝ մեղաւորաց : () Ի մինչ պատրաստելն պարտ էր զճանապարհն, զայն յանօգուտ իրս ծախեցին, զաշխարհիս իրս հոգալով, զլուծս եղանց և զկին և զորդիս և զանդաստանս և զայլ՝ զոր յերկրի ծովք : Եւ յայնժամ զընդունայն լալիւնն լան՝ վերջոյ ուսեալք և զմտաւ ածեալք զմիսան իւրեանց՝ յորժամ ոչ ևս կազմելի է : () Եւ վերայ բերեալ՝ ասէ . քանզի ոչ որ անդ մտանէ յարհամարհողացն և ծուլացելոցն և յաղտեղեացն, այլ ոչ փեսայապէս զարդարեալ, թէ և աստուստ զինքն սպրդիցէ՝ սնոտի յուսովք խաբեալք : () Այս ասէ, թէ և աստ խաբեմք զմեզ սընոտի յուսով . ոմն զայս իրս ասելով և ոմն զայն, և թէ քրիստոնէից ոչ գոյ գեհեան, և ողորմած է անձ . որ վասն մեր մարդ եղև, և չարչարեցաւ վասն մեր և մեռաւ, արդ նա զիարդ մոռանայ զգութն՝ և առաքէ զմեզ 'ի յաւիտեանական հուրն, կամ հանէ յառաքաստէն : Եւս է սնոտի յուսովքն խաբեալ, զոր և 'ի վերայ բերէ, յորժամ 'ի ներքս լինիցիմք, յայնժամ գիտէ փեսայն զորս վարդապետէն . և որք մերձ լինիցին ընդ նմա երթեալ հոգիքն՝ եղիցին ընդ նմա . որպէս թուի ինձ, վարդապետելով զկատարելագոյնսն և զմաքրագոյնսն : Եւ ծանիր յանձա

բանի ասելոյս թէ զամենայն զոր ինչ խօսեցան և զոր ինչ ուսուցին մեզ գիրք, օրէնք և մարգարէք և աւետարանն՝ որ է Վճ, և առաքելաւք և վարդապետք յայտապատումք և առակախօսք, անկատարք են և թիւրք առ հանդերձեալ ուսումն, զոր վարդապետեալ փեսային ուսուցանէ զկատարելագոյնսն և զմաքրագոյնսն՝ անդ կատարելոցն կատարեալ փառօք, որպէս զհրեշտակսն և մաքրելոցն, որպէս զսերովբէսն և զքերովբէսն կատարեալ մաքրութիւն : Եւ և զոր տէրն ասաց, «(1) Ըմպել՝ի բերոյ որթոյ մինչև արբից նոր ընդ ձեզ յարքայութե հօր իմոյ,» զայս կատարեալ վարդապետութիւն ասէ սոյն Վրիգոր անձաբան յայլում տեղոյ, թէ՛ որ է նորա ուսուցանելն, և մեր ուսանելն : Եւ որ թէպէտ և բարձրագոյն և մեծամեծ խորհուրդ առաւելորեաց Սողոմոն երգոյ երգովքս, զբաւանդակ զՎճի գալուստն և զմահն չարչարանօք հանդերձ և զյարութին և զմիւսանգամ գալուստն և զհեթանոսաց հարսնութիւն փեսային Վճի և զեկեղեցւոյ լուսաւորութիւն և զնորհաց հոգւոյն առատութիւն մարգարէութիւն և առաքելութիւն և վարդապետութիւն և մարտիրոսութիւն և կուսութիւն և քահանայութիւն և ճգնաւորական հանդիսիւ և ապաշխարողական վարութիւն և որ Վճի պատարագաւն, մեղուցելոց և մեռելոց յոյս : Եւ յնու զոր ուսանելոց են սքեքն՝ի նորոգութեն և ի կատարելութեն իւրեանց ի սիրոյ փեսայէն, յոյժ անկար է այս, որ ի Սողոմոնէ ասացան, և այլքն ամենայն որ ի հնոց և ի նորոց պատմեցան ի վերայ այսր ամենայնի հրաշից նայ, որ եղեն և որք լինելոց են, որչափ բաւական արար տէր (2) ասել և ուսուցանել :

Եւ արտեսցուք զբանս մեկնութեց երգոյ երգոցս, և ասացուք զոր անձաբան ասաց յիշելն՝. որոց և մեք հաղորդեսցուք, որ մեկնեցաք զայսոսիկ, և որք ուսանիք ի նոյն ինքն ի Վճ (3) ի տէր մեր, որում փառք յաւիտեանս և յաւիտեանս յաւիտեանից ամէն : Եւ արձեալ, եւ յաւէտ փառք շնորհատուողն նոյն մերոյ (4) Վճի հանդերձ հարքն և նք հոգւովն յաւիտեանս յաւիտեանից . ամէն :

1 Ճառ ք. ի Պաղարայն :

2 Ի Մկրտութին քնի :

Ի ՆԻՁ Թուականութեն Հայոց հարկեցայ ես Վրիդոր քահանայ 'ի Վարեկայ, որդի տն խոսոր վայ անձաւացեաց եպիսկոպոսի, 'ի Վուրգենայ անձա սէր քնապսակեալ արքայէ՝ յորդույ Վրուսահի համադասալ Թագաւորի՝ առ 'ի մեկնութիս ահաւոր բանիցն Սողոմոնի, և բացայայտել զխորին ծածուկ սըն որ 'ի նոսա, որ են քաղցր առ 'ի լեւ։ Ս ասն զի զփեսայէ և զհարսնէ ասէ, որ և զստեանց և զկարմրացեալ շրթանց և զայտից գեղեցկութե և զաչաց ցանկալեաց և զքեռ և զեղբորորդույ և զօրիորդաց՝ և զայն ամենայն այսպիսեաց բանից տափականաց և սրտից խողտանաց սեռն սիրոյ շաղկապ միաւորութեան։ զոր լուեալ մարդկան անխմանալեօք մտօք յայլ և յայլ իրս իմանային։ Վրա 'ի հոգս եղեալ Թագաւորին այսպիսի իրի, յղէ առ իս մի անգամ և երկիցս։ որում ոչ իշխեցի ընդդիմանալ, զի ծանեայ՝ եթէ անձահաճոյ է հրամանն, և մեկնեցի զերգս երգոցն նորին հրամանաւ։ Ս ի Թէ պէտ և աւելի գործ քան զիս առի զանձամբ, առ երկիւղի անհնազանդութե՝ զի մի Թագաւորական հրամանն անկատար մնասցէ, սակայն յոյժ յանդրգնութի էր ինձ այս, և բազում բամբասանաց արժանի յամենեցունց, նա և յանձային կողմանէն պատժոց ակնկալիւ։ Վայց յերկոցունց կողմանէ, յանձայնոցն և 'ի մարդկայնոցն զԹագաւորական հրամանն առաջի կալեալ՝ կարծեմ արդարանալ, զի իւր իսկ Վրի հրամանն է՝ հնազանդ լինել Թագաւորաց իբրեւնայ, և որ հնազանդի՝ իւր համարի անձ, և որ անհնազանդ գտանի՝ և զայն ես իւր համարի։ Ս որ աղաչեմ զընթերցասէրսդ՝ մի մեղադրանս յաւելլու ինձ յաղագս՝ ձեռնարկութե 'ի գործ՝ որ աւելի էր քան զարժանն իմ։ Ս ի ըստ հարկապահանջ խնդրողին ոչ կարացի վերջացեալ գտանիւ։ այլ յուսալով իմ՝ ի հոգին տը, զմտաւ ածի Թէ ոչ անտես առնէ զաղաչանսն առ նա, սկիզբն արարի աղօթիւք և արտասուօք խնդրել։ որ և նայեցեալ յանարժանուի իմ և 'ի սրտեռանդն կամեն հայցողին, եբաց զբերան իմ յասել և 'ի համառօտել զտա՛ի փառս Վրի ամեն։

Գ Ր Ի Գ Ո Ր Ի

ՆԸՐԵԿԸՅ ՎԼՆԻՑ ՎԼՆԸԿԸՆԻ

ՃԱՌՔ, ԳԱՆՁՔ ԵՒ ՏԱՂՔ

Գ Ր Ի Գ Ո Ր Ի

ՆԵՐՆԵՐՅ ՎԼՆԵԻՑ ՎԼՆԵՆԿԵՆԻ

Յիշատակագրութի պատմութի ամենազօր Կշանի աստուածեան խաչին, որ 'ի վերուստ ամենահայեաց նախատեսն ակնարկութի' 'ի ստորին կողմանց կայից աշխարհի ազգացն Յունաց բերեալ Հանգուցաւ 'ի սահմանս վայրից գաւառին Մոկաց, 'ի շինուած բնակութեան ուխտին սրբութեան, որ կոչի Ապարանք.

Ա. Բնութեան առուրս ժամանակաց բազմավրդով սաւաննութեանց, որ 'ի կայս և 'ի կոյս կողմանցն (Նունաց հարազատութե արեան զարմին) յսաւայ, և որ գլոցն մտիցն արեւու, որ յաւարտումն յերոպէի և 'ի ծագ գլխաւորութեան մասին Սիւայ, յարեալ և յարմարեալ 'ի հիւսիսոյ ի բիւայ, խառն և խիտ ընդ ծիրանածաւալ ծովային ծոցոյն ասպարէս. ունելով զգարձ դիտելոյ դիմացն 'ի (Ի)եման, որ ըստ ոմանց լեզուաց միջօրեայ կարգացեալ. որպէս ըստ եբրայաւ կանին՝ հարաւ համբաւեալ. որ այժմ կոչի Ռուր հալք, իբր թէ հալք և մարգիչք ըստ մերս դիտմանց՝ բազում գոյուէց պատուական նիւթոց : Ի սոյն երկաքանչիւր բանականաբոյս բազմածին լերանց հզօրաց և բարձրագունից՝ խիստ և հատու հակառակութեց, որք կառուցան կազմեցան կարգեցան կանգնեցան կացին 'ի կիցս կայից խարսխաց բարձից տանողացն ոտից, իբր նախ քան զսոյն՝ Սէիր և հագար, ընդ դիմահարք միմեանց և ներհակակիրք : Արք կուռ և կարծրածածկոյթ վառելովք կառօք, լեզէոնախուժք կաճառօք, ճարտարաձիգ ամբոստեան մատանցն զինուք, մի ընդ միոյ մարտուցեալ 'ի հարուստ առուրս և յերկայն ամանակս. մինչև իսկապէս սաստկութի հերքեաց ըստ Վանիէի նոխազն ծովային զխոյն ցաւ

մաքային, զարեմտայինն զայն՝ արեւելայինն . որպէս երբեմն կամբիւսեանն իւրոս զբարեւացին :

Բ. Եւ ամբարձան բարձրացան 'ի պատիւ փառաց Ճոխութե կայսերական ոսկեփայլ գահոյից պաշտութե, և ես վայելչաբար բազմեցան և հանդարտութե հանգուցեալ նստան . շառաւիղս ամենավստահս 'ի խոնարհ առաքեալ՝ ոստքն սքանչելուղէշ բարունաւ կին բարձրութե, տիրական և արքայական հաստարմատ տնկոյն, եղբարքն երկոքին հարազատք միաւ շաւիղք համակցորդք և զուգածիրանիք՝ Սասիլ և Սոստանդին : Վանդի մարտուցեալքն ընդ նաժանն ամուրս նոցա՝ ընկլան կորացան և 'ի սպառ սուգան մերձ առ գարշապարս ընթացից ոտից հզօրաց, և 'ի սպասաւորութի հպատակութե նոցա պատրաստեալ գտան . որք երբեմն անձանց նոցա յուսային տիրել : Եւ եղեն վայրք բնակութե ատելեաց նոցին անապատ յեաին . և կուրացան շաւիղք նոցա, իբրեւ ընդ դիմողաց կամաց գլխութե խնամոց բարձրութեան աջոյն նոյ :

Գ. Եւ զի և յիշատակս քարոզելիս՝ բազմադիմակս և յոքնապիտիս՝ անեղծականս և անստուերաւ գիծս 'ի դէմս երեսաց պատկերաց անզգայականաց վիմաց մատուցին : Օի իբր 'ի բարբառ բերանոյ բանից՝ անդանդաղ ձայնիւ և անդուլ գոչմամբ մշտնջենաւորապէս հնչեալ պատմեցի տիեզերալուր համբաւ գովելի գործոցն նոցա : Եւ որոց մեքենայից նաժատուր հանձարոյ խորին խորհրդոյ իմաստիցն նոցա՝ բնական բարոյից ընտանի սովորութիւնք այլ ընդ այլոյ յեղանակեցան : Վանդի վտակք լայնակայլակք ջրականաց գետոց յորդաբուղի ուղիսից՝ իբր երասանաւ փոկոյն ահանջեալ շնչականապէս՝ բնկրկեալ յեաին կացուցան : Եւ որպէս զերեւարս վարժողական կրթականութե դաստիարակեալք՝ յոր ընթացս և միտք կառավարին կամիցին, նմանաբար և նոքին լին զձանապարհս հետոց խաղացման իւրեանց, և գնացին ի մարգարէութե երջանկին Սաւթի գետք ընդ անջրդիս : Եւ կարծրակերտ կարկառք պնդակցորդք քարապատուարք վիմահոլովք՝ մահարձանօք պարսպաց՝ ուժգին շարժութեամբ 'ի

սպառ սասանեալ՝ եղեն 'ի հարթ ճանապարհս : Եւ տիրեաց բազկի նոցա արիութի՝ լայնութե տարած ման մեծութեան երկրի . որպէս արարիչն աշխարհի՝ երկնի և երկրի :

Դ . Եւ և ահագնութիւնք աշխարհապարունակ երկրապարփակ տիեզերապատ պտուտկացն Պիտիդոնի, որպէս Սիդոնին Սիոնի՝ 'ի սպաս երևելի քրով բէանկար և սրբագումար ամենայարմար նոճեպօճառ, սքանչելի սիրարի և սոսասարանն սրահի ի մաստունն Սողոմոնի, իբրև զզոյգս ձիոց լծելոց հանդարտական հպատակութեամբ զմկանունս մասանց մարմնոց անդամոց իւրեանց մատուցին յընդունակութի հանգստեան իրանաց նոցին : Եւ հետո շաւղաց երթեկութեց փայտակերտ լաստաց՝ անխարիսխ յարկաց և անշունչ կառաց՝ գերազոյն դիմաց՝ երկնագոյն դաշտաց՝ լուծական լերանց՝ անկայուն յատակաց՝ 'ի կոյտս կոհակաց՝ կապոյտ կուտակաց, իբր 'ի թռիչս օդոց 'ի թևս թեթևս և յարագընթացս ամպաչու թռչոյ երկթեան կենդանւոյ՝ զամենեքումբք անցեալ տիրեցին : Եւ ևս 'ի քիլս ձեռին և 'ի քայլս ոտին, թէպէտ և ոչ զքնաւին տարերս, այլ զբազում տեղիս չափեցին . և 'ի կշիռս բանից իմաստից խօսից զյոգունս քանակեցին : Եւ միանգամայն ասել, երկնօրէն լայնութի՝ ամենահաս թևոցն ձգմամբ՝ զմիջոց բացութեան ընդարձակատարք յարկի բնաւին աշխարհի բազմունակ ծոցոյ անթիւ ամբարոյ, իբր զմի հօտ 'ի միում խմբի, և զմի սիւնհողոս 'ի մի եկեղեցի, և զմի հարսն 'ի միում առաքաստի, և զմի սիրելի 'ի միում սենեկի, և զմի ամուսին 'ի միում տաղաւաւրի, և զմի ընդակից 'ի միում վերարկուի, և զմի զուգակից 'ի միում խորանի խորհրդարանի, 'ի սէր փափազման տենչանաց աչաց, 'ի գաւիթ կամաց անձկութե սրտի, կամ՝ 'ի սահման միջոցի անդաստանի գորովոյ գրկի, երկուց միջնորդաց՝ համալծակցաց բարի գործակցաց՝ բերողաց բազկաց դիւրաբար բարձին :

Ե . Եւ զայսքանեօք և այսպիսեօք բարեպատեհ պատահմամբ անձային համբաւով հօրապէս ստիու-

Թէ հաւասարաբար հարթեցին տապալեցին ընկրկեցին ընդոտնեցին և 'ի կոր կործանեցին զէռնակար կառ մոլուծի հարաւային բռնութե որդւոցն հազարու: Եւ հաստախարիսխ հիմամբ կառուցին պատրաստեցին յօրինեցին յարմարեցին յարդարեցին գեղադրեցին 'ի զարդս պայծառս և երբերգերիս զքրիստոնէիցս եկեղեցի: Եւ ձգեցին ձգտեցին զդաստակս ձեռացն աշխարհակալաց ինքնիշխան մատանցն 'ի տիեզերս եզերաց երկրի և ծագաց նորա . և մանրախոյզ շօշափմամբ աջոյ՝ զեղջերս արքայից և կայսերաց մեծաց՝ աւագակոյտ ազանց տոհմին Սրաց և խմբից հազրաց՝ քաջաց Ղենաց և հայկականաց՝ արիապէս և յաղթողաբար ըմբռնեալ կալան ըստ լ'մբակօւմայ և () աքարիայ կանուխ պատգամագրաց:

2. Եւս և հիացուցանող համբաւ տերութեան վեհիցն հարազատաց երկոցունցն՝ մարմնացեալ մաւտուցեալ 'ի կերպ պատկերի դիմաց քարտենի սպիտակերանգ ըղձողին դաշտի, հասին 'ի խուժս և 'ի սկիւթացիս: Եւ քառաքանակեան շրջանակութիւն շուտաժիր շտապով յրնթացս Թեոց հողմավար ամպոց՝ երագեցին և յառաջեցին . մինչև գրաւեցին պատանդեցին և ուռկանեցին 'ի մի ծածկութիւն պաշարման վարմի կայսրուունակ ցանցի՝ զցիրս ցրնդման բաժանման երկրի որդւոց աշխարհի: Եւ փորազրեցին՝ գեղերեսեցին՝ ձեռնաձուլեցին տապարատաշ սրագործ անդրադիր արձան պատմաբանական և անջնջական յիշատակարան 'ի փոխգացի քարանց այլալեկանաց գեղեցկազարդ և գեղեցկագիւտ գունոց գոյութի: Եւ միահաղոյն զոլորտս ամենից բոլորից լրուե՝ 'ի պատուար ամուր և 'ի ցանգ հրեղէն և յաշտարակ հզօր ապաստանեցին, և բարձրագոյն բերս բերուց բարեաց հեռաւոր երկրիս պողաբերեցին: Եւ զխաղաղութեն հաստատութի յամենեանս աւետարանեցին . և ձիրս ընծայից պայծառ պարզեաց ազքանազեան զարմիս բաշխեցին: Եւ զհրաշաշնորհ զարմանազան զերջանկացն հանդիսարան՝ զմեծանունն վկայարան սրբանունդ և երանուհի տիկնոջն Սոփիայ ևս քանզևս գեղեցկապանծ նոր պայծառութիւն և ամրական դրութիւն նորոգապէս վայելչացու

յին . և զսայթաքեալն 'ի տառանմանէ դողման շար
ժուլթէ վերին բարկութեն՝ պատկանապէս պատասպա
րեցին . և անստուեր և անապական և անյաղթական
զՃմարտութեանն բան՝ ամենայն ազգաց ծանուցին :
Իայց քանզի բանականապէս ողբայ պատմութիւնս
զլաւն 'ի վատթար կրօնս կորստական կամաց մոլո
րունն (Թ)էողորի և (Թ)իողորի յոյժ հակամիտեալ ,
համառօտեցից աստանօր զբանս իբր անվայելուչ 'ի
շաւիղս երկուց ընթացից՝ գովեստից և պարսաւա
նաց միատեսակ դիմօք հետեւիլ :

Ե . Ի ժամանակս և 'ի դարս աւուրց տիեզերա
կալութե և արքայութե սոցա երկոցունց՝ Սասլի և
Լյոստանդեայ , որք 'ի մի նկատումն կամաց խորհրդոյ
երկեակ մարմնով և միով սրտիւ կենցաղավարեցան .
և որպէս զէութիւն երկուց տարազուց անձին և
մարմնոյ 'ի մի կերպարան շարունակեցան . և զի
մաստնականն նախասաց բան յանձինս գծագրեցին ,
եղբայր յեղծօրէ օգնեալ իբրեւ զքաղաք ամուր ան
կործան . և ճմարտաբար միութեամբ առանց այլայլե
ման կացին անբաժին . և զարարչականն թելադրու
թիւն երկիւղազին սրտիւ պահեցին , ամենայն թա
գաւորութիւն յանձն հատուածեալ արմատովք իւ
րովք խլեցին : Եւ թէպէտ և բազում սրտից տա
րակուսելոց՝ երկայնմտութե հետս հորդեցին , յա
ւէտ առաւել հիւսիսայնոցս արեւելականաց տանս
(Թ)որդումայ աղբերս չնորհաց կենաց անձրեւաց 'ի
դթութեց իւրեանց ցօղեցին :

Ը . Բանդի արք ոմանք երեւելիք 'ի տոհմային
պայազատութեց , 'ի ցեղէ վեհից , 'ի զարմէ դիւցա
ղանց , 'ի տանէ պետաց , 'ի գնդէ գովելեաց , 'ի դա
սակարգէ քաջաց , 'ի շառաւիղէ հարազատութեան
արեանն (Թ)ելքիսդեկի , որոյ նախանկարն խորհուրդ
ապաւորեցաւ յընտրեալն 'ի Բանանէ և 'ի Սիդանէ ,
այսպէս սոքա ըստ ամենայն մասանց պատուելիք ,
իսկ ըստ քրիստոսաւանդն դաւանութե՝ աննմանք և
անհաւատարբ : (Թ)որոց մին ընտրեալ յայ և հաւատա
րիմ ծառայ (Թ)ի , և կամակատար սրտի բարձրելոյն ,
որոյ անուէնն ճանաչուր (Թ)աւիթ , հանգունակից ա
ռաջնոյն՝ անուամբ և իրօք : Սա 'ի ձեռն ձեռին մե

ծուծեան անծուծէն, նախանկար հրաւիրանօք, ըստ յառաջ գուշակելոյ հոգւոյն Վհտի, առ ՚ի բարեպաբիշտ և ՚ի պարկեշտակրօն ծնողացն իւրոց խրատեալ և զաստիարակեալ, լցեալ լիացեալ և ուղեբձեալ, և իբր զեփրեմեան լերին հոգիւնկալ հօգոյ դիտապետն՝ զերկրորդ սկիզբն երջանկաց և զառաջինն կաճաւից նահապետաց զմարգարէածինն տեսանող՝ հաճոյ դատեալ մարդկան և նոյ վարուք մաքրուէ : Եւ ինչ և ընծայեալ մատուցաւ առաքելական մասին կցորդութե, վիճակին այցելութե անձախնամ տեսնութե, երկնաձիր և անձատուր փառացն ժառանգութեան, որ և երանելի ուխտին պայծառութե, զգեստաւրեալ վայելչութե ՚ի պարկեշտ պատիւ եպիսկոպոսութե : Եւ յաւուրս ոչ սակաւս այսքաննօք բիւրուք բարութեք բազմացեալ բերկրեալ և բարդեալ ՚ի ծագ աւարտմանն լրութե հասակի իւրոցն կենաց, իբրեւ զգորեան հասեալ ՚ի ժամանակս հնձոց արմտեաց հաւաքման արդեանց համբարոց, հանգեալ Վհտ : () որոյ երջանկի և առաքինւոյ զմաքուր ոսկերսն ըզձական և հրեշտակական բազմապատկնուագ երգութեք ամփոփեալ հաւաքեցին ՚ի քարապատուար շիրիմ անձկութե յարկի, կարծրաձեղուն խորանի, նսեմաստուեր մթութե հոգախտի հանգստի : Ի ձեռն որոյ երկրապատեան և գետնածածկոյթ վերարկուի չնորհս բժշկուէ հրաշակերտս և հուշակելիս ընդ բազում տեղիս պարգևեալ տարածեցաւ :

Բ. Եւ զկնի տիրահրաւէր հանգստեան նորա սրբանեալ ոմն պատանի՝ որդի դստեր համածին եղբօր նորա, ըստ հաւաստի ազգաբանութե քաղցրածաղիկ ծառայն բարետիպ պտուղ, ՚ի նմին իսկ յերանելոյ ուսեալ, և հրեշտակահանգէտ կարգօք հրահանգեալ, և ՚ի ձեռն անձամբ ձեռին նորա ձեռնադրեալ ՚ի քահանայուհի, և վանականաց ՚ի վերականգութի : Եւ նկարագրեաց իբր զտարացոյց գեղոյ պատկերի ձեռոյ տեսակի՝ զնմանութի նորին ՚ի յանձին գեղեցկապէս հետեւեալ նախնեացն : Իսկ ՚ի դատունն ընտրութե վարժից՝ առաքելագէտ և մարգարէածանօթ և աւետարանաժառանգն գիտութեց և այլոց բազմաց սոփեստից, վայելչապէս համբուրիւ պատահեալ :

Ժ . Իստանօր 'ի սոյն ամանակի՝ եղբայր մօր սորա երջանկի և բարեպաշտութեան, ըստ պատահման իրիք հանդիպման՝ խոյս տուեալ և թիկունս փոխանակ դիմաց դարձուցեալ, թողեալ լքեալ և արտակացեալ 'ի յարկէ բնակութեմ հայրենեացն իւրոց, 'ի գաւառէն Սոկաց, 'ի լեւոնացն Սորդուաց, 'ի գնացս ընթացից բազմօրեայ հետոց սուրհանդակօրէն խաղացմամբ յառաջ երազեալ 'ի յարեգ կուսէ կողմանց հիւսիսոյ մինչև 'ի սպառուած ծայրիցն Իսիայ և սեղանն Իտալիայ, 'ի կայանս նորոգն Իազմատիայ, յարքայարանն (Յունաց ազգացն Առովմայ դիմեալ հասանէր, 'ի բուն բնակուի ծովածաւալ ջրափակ անդընդափոս ահազնապարիսպ բազմաբնակ քաղաքին և անմարտնչելի ամրոցին պանչելոյն Սուտանդնուպօլի : Եւքն այր երազամիտ, և ըստ կարգաբանութեան խօսից անթարթափ լեզուոյ՝ յոյժ պատկանաւոր, իսկ ըստ անծային հոգեղից իմաստութեմն յաւէտ պարարեալ, մատուցեալ 'ի յօգոստաբնակ պայծառապսակ պատկառատեսակն պալատ զինուորէր :

ԺԱ . Սա նախ յորժամ տարաբաժանէր 'ի հայրենեացն, զտարաբնակութիւն օտարութեմն (Յակովբու զմօաւ ածեալ . որ 'ի նեցուկ ցպոյն միայն յեցեալ, ոչ ինչ բերելով թռչակ մարդկային մարմնական կենաց 'ի ծնողացն՝ բայց միայն զօրհնութիւն երկնաշնորհ և տիրապարգև անդրանկարարն ձեռնագրութե . որովք յաւէտ առաւելութիւն անստուեր և անթարշամ փառօք կրկին պսակեցաւ, մեծաւ միջոցաւ գերազանց գտեալ քան զհոմածինն : Սոյնպէս և սորա անփոյթ արարեալ զբազմածախ և զյոքնաշահ ինչս ստացուածոց գանձուց հայրենեացն, միայն 'ի դրից դամբանէ շիրմի եղբօր հօրն իւրոյ Իսթի սրբազնաւ զարդ և քրտակարգ եպիսկոպոսի, զօրոյ զգովութիւն բաղձալի անուանն նախ նկարեցաք, անտի ողջունիւ բարձեալ ընդ ինքեան սուղ ինչ չափ դուզնաքեայ հոգոյ, և այնու շատացեալ անգուգական և անհամեմատ բերկրանօք բնակէր 'ի Սէլր, քան թէ սիրեցեալ սերմն Եսիատայ՝ մաքուր մաշկեկաւ մեծին Հեղինու 'ի կատար ամբարձման գլխոյն Իարմե-

ղայ : Որով հանգունապէս և հաւասարաբար ըստ օրինի նմանութե նորին՝ յայտանկատ աչաց տեսողաց պայծառ պանծանօք կարգաց յարգեցաւ : Քանզի իբրեւ տեսին զշնորհ պարգեւացն անզոյականաց հրաշակերտ նշանաց՝ ինքնակալքն (Յունաց, որ 'ի նշխարաց հողոյ քսապահեստն գանձարանի անծարեալ եղբօր հօրն նորա, նոյնժամայն ըստ ընդաբոյս բնածին բարի բարուցն բուսոյ՝ սրբասէր և երկիւղածամեծար սրտին իւրեանց ցանկութե, և ընտանի սովորութե օր առ սօր սպասահարկութե կատարեալ կամացն յօժարութե անդէն վաղվաղակի անդանդաղ սրտից բարձանօք զանրնտեւ օտարականն՝ զհեռաւոր աշխարհայինն՝ զանմերձաւորն աչաց սիրելեաց՝ զանհպաւորն հարազատաց, իսկ և իսկ 'ի նմին աշխարհախումբ երկրագումար և բիւրակաճառն ատենի 'ի փառս բարձրութեան պարգեւնկալ պանծանաց պատուոյ կարգէին :

ԺԲ. լ՛րդ իբրեւ այս ըստ սմին տեսակի մասին յանդեցաւ և յարմարեցաւ, և այրն տարաշխարհիկ՝ պատուաւոր և սպասաւոր և ծանօթ ընտելական կայսերացն երեսաց եղև, հարցման բանից համար ձակութե արժանի գտեալ, և զդարձուածան անդէն ընդ նմին կարգի 'ի ճահ փոխադրեաց : (Իշատակեցաւ նորոգեցաւ և պատճառն առաջին յանակրն կախ հանդիպութե, այլ և աւանդն որ մաքուր ընծայիցն, զոր 'ի յերկրէն իւրմէ ընդ իւր կրեալ բերէր : Իբրեւ երկրորդ սկիզբն եղև իրին յայտնութե, և կրկին պատմեցաւ թէ յորմէ այսքան սքանչելիք նշանաց հրաշից գործեցան, արդ իբրեւ զբովանդակն բնաւին ըրութե իւրով իմացեալ ծանեան, և ճշմարտեալ ստուգեցին այսգոյն տեսութեամբ՝ եւ թէ եղբայր հօրն նորա է պատճառ այնր գովելոյ և պատուելոյ իրին, այնու ընդ նմա առաւել 'ի փափագ գթութեան սիրոյ յորդեցան : Եւ ընդ նմին և զայս ևս հոգացին և գիտել ինդրեցին, եւ թէ ով ոք յընտրելոց հովուէ զտեղի բնակութե պաշտելի այնր հանգստի կենդանի մեռելոյ : Իբրեւ ուսան յառնէն թէ որդի քեռն իմոյ ընտրեալ իցէ 'ի սոյն գործ պաշտման սպասու, ընծայս պարգեւաց պայծառակա

նաց խոստացան չնորհել 'ի պատան պիտոյից նորոգման հանդերձանաց խնկեալ ոսկերացն : Իսկ իբրեւ զարդարն և զաներկեանն ստուգապէս իսկութեամբ պատմեաց , թէ չունին կարիս պիտոյից երկրաւոր իրի , նախ հարազատն իմ քեռորդի , և ապա հովուեալքն 'ի նմանէ : Իայց թէ կամք վեհիցդ իցէ , քննեցից և 'ի խոր խուզեցից զխնդիրս կարեաց նոցին տենչանաց :

ԺԳ . Իբրեւ կարի հոգեպէս տարփանօք սրտի ըզկամս կայսերացն առ իրին անձուկ յեղձեղեաց , ապա նամակս հրովարտակաց ինքնագիրս այլն հանձարեղ և ճարտարաբան՝ յերկոցունց կողմանց մեքենաւորեաց . և ինքն հրեշտակ զոմն նամակակիր 'ի սեպհական իւր հայրենական գաւառն առաքեաց : Եւ ըստ յաջողելոյ կամաց քաղցրուէ անեղին՝ մինչդեռ թագաւորքն (Յունաց 'ի նոյն շաւիղ խորհրդոյ բարւոյ հանդիսացեալ մտաբերէին , դարձաւ անգրէն սուրհանգակն պատճենաբեր , ունելով գիր նկարեալ 'ի դէմն երեսաց քոյուծէ դիմաց բառատեսակ քարտենի , հաւաքեալ 'ի ծոց իւր յիշատակարան բարեբուղին բանից մեծի խորհրդոյ : Իբրեւ ծանեան զփափագ տարփանաց հոգեւոր խնդրոյն , զի ոչ ըստ մարդկային բնաբարն բնութե բարուց բաղձանաց՝ երկրաւոր ինչ նիւթ սիրեցին , այլ մասն փրկութե անանց մեծուէ՝ 'ի կենսակիրն կենդանագրութենէ անվաճառ և անգին գանձուն երկնային պարգեին՝ անստուերափայլն լուսոյ անկապուտն կենաց՝ անստերիւր և սրբակցորդն ստացուածոյ քսեան՝ Լքանին , գովեցին յարգեցին և դրուատեցին զշաւիղ խորհրդոյ մտաց խնդրողին : Եւ հաստատապէս սեռն ստուգութե զնձունակ կամս անխոտորնակս զհայցողին և սիրողի այնր բարձրութե հրատարակեցին :

ԺԴ . Իպա փութաբար և վաղվաղակի կազմեցին և պատրաստեցին ոսկեկուռ ձուլածոյ քառաստեսակ յօրինմամբ զձե տեսակի նձեանն խաչի : Ի նմին կառուցեալ մասն հատուածոյ 'ի կենսակիրն փայտէ տէրունեան փառացն բազմականէ : Եւ վասն առաւել փառս ընծայելոյ նմին նշանի , զնաւին վկայս կեցուցիւ մահու վշտացն (Յօի՝ ընդ նմին պատկանու

Թէ՛ դեղազարդեցին, ուստի ճաշակեացն և սփա-
ծաւ և պսակեցաւ և սեւեռապէս պնդմամբ մա-
ծուցաւ, և որով 'ի ծննդեանն աւուր տնանկաբար
վերաբողեցաւ: () այս ամենայն մասունս ըզձականս
ընդ խաչին հիւսնալ միատարրեցին. և պատեհ պատ-
րաստութեամբ 'ի ստեղն ծխոյ բացուատ 'ի բաց 'ի
ծագս եզերացն 'ի ներքոյ ըռնկացն դրանց՝ երկբա-
ցիկ սենեկացն պարագրողաց՝ արձանացուցեալ 'ի
հանգիստ նշանին լուսոյ, առաւելապէս բաղձանս
յուսոյ ընդ նոյն խառնեցին: () զբուրման կենացն
բուրվառ այսպիսի կայծակամբքս՝ ընդ կնդրուին
լցեալ 'ի ձեռն նորին իսկ յարդարողի այնր խորհր-
դոյ մեծին () անգլաւտի, պարգես բարեաց աշխար-
հին հայոց կողմանցն արեւելից լեռանցն () որդուաց
գաւառին () ոկաց վերառաքեցին: () լոյ իսկոյն իսկ
բարձեալ մեծագին և ոսկէթել վերարկուօք՝ պայ-
ծառ վարչամակօք և անկռելի բերկրանօք՝ բերեալ
բնակեցոյց հուպ 'ի պատուական վայրս հանգստա-
րանի հօրեղբօրն իւրոյ սքանելազործ և կենդանա-
կան ոսկերացն. որ և պատճառ իսկ ժառանգութե
այսր նախ նա ծանուցաւ:

ԺԵ. () իբրեւ եկն եհաս այրն շնորհնկալ և
պարգեւաբեր խաչունակ և նշանաբարձ փրկութեան-
կիր գովեալն գանձու, եգիտ բազմեալ 'ի գահոյս տի-
րական անձառաքն աստիճանի հանդարտական հե-
ղութե սրբամատոյցն աթոռոյ՝ զորդի բեռն իւրոյ
ընտրելոյ. մեծաւ բարձրութե վսեմական գովութե՝
գեբարփի շնորհիւ՝ վեհագոյն գուրով քան զհօրն իւ-
րոյ հարազատ և զհօրեղբայր նորին, անդէն 'ի
նմին ազգային և բնաբնակ լեռնահոլով և կարծրա-
խարիսխ գաւառին () ոկաց մայեկաց մրգաց, 'ի տեղի
հանգստեան հօգեհորդ մարմնոյ հօրեղբօրն իւրոյ
երանեալն () Եթի մեծի եպիսկոպոսի: () ի նորո-
գեաց զնշխար համբաւեալ ազգին՝ երկանուռն և
բազմանոյլն յաւազանէ և 'ի կոյմանէ. ոստ տոհ-
մին և շառաւիղ զարմին. ընտրեալն 'ի Թիւ հա-
մարոյ հանգիսի դասու եպիսկոպոսաց: () լոյ անուռն
ըստ յորջորջանաց կոյման վերստին ծննդեանն ա-
ւուր փրկութեան () տեփանոս կարդացեալ, որ ըստ

եղադականին՝ Պսակ առձայնի : Ի՞նչ զի հաւասարի ըստ կոչմանն իւրոյ եղև պսակ պարծանաց պանծալի վայրիցն այնոցիկ : Վրանդի ոչ թերացոյց քան թէ լիացոյց . և ոչ պակասեցոյց , քան թէ աճեցոյց զպատրաստութի նորոգման վայելից այնք բնակութե : Որ ՚ի բնէ ՚ի սկզբանէ ՚ի վաղուց հետէ ՚ի հին պատմութե և ՚ի հարուստ զբուցաբանութե արանց ծերունեաց և երիցագունից , ժառանգութի կայից դոյզն ապարանից դոյն ինչ շինուածոց նախագրեցեալ էր իւրեանցն հաւուց հզօրացն հարց :

ԺՁ . Օ այս՝ սա վերստին ստեղծմամբ ՚ի զարդպաճուածանաց զարմանագործեաց , և գրեթէ երկին երկնի ՚ի յերկրի վայելչապէս գեղով յօրինեաց : Եւ զկազմած պատշաճողութե հրաշակաւոյց խորանացն՝ բրովբէաբնակն յարկաց բարենշան կերպիւ հիմնադրեաց . և նմանասեր սրովբէագաւիթ սրահին Սիոնի սիրատենչակ տեսիւ տիրագրեաց : Եւ համանման երկնաբերձ կայից կանգնեալ ամրոցին , որ ՚ի համար համբարոյ զինուցն օճառաց՝ սայրասուր սլաքաց՝ ոսկեկուռ նիզակաց՝ հազարաւոր վահանաց՝ յապաւինութի պահեստի թիկանց , բազմունի գնդաց գումարտակաց մարտկաց երբայականաց արանց քաջաց որ ՚ի Սալալիովթ , թագադիտակ փառօք պսակեաց : Եւ ըստ ամբարձման կամարի վերնայարկն գնտի ձգման գմբէթի՝ ճշգրտաբար ճատարապետեաց . և գունակ խրախարար և բազմահաւաք խորին խնձոյից Ծք հարսնարանին՝ զնծամօրն արբասահման տենչալի տաճարն՝ ամենաբուենտ հիւթիւ յարդարեաց . և անդանօր համանգամայն զանդրանկացն բոյլ ՚ի միում խմբի բոլորեաց : Եւ իբր քաղաք կենդանեաց շինեալ Խոյ , խօսեալ Տօի , մայր մաքուր որդւոց , հանգէպ տեսակի դիմաց օրիորդաց փեսային , երգօք պարողաց առաքաստասպասաց ընտրեւականաց , անդրդուելի արուեստաւորեաց : Եւ լայնատարած դրամբ անանձուկ կայան բանակի բիւրաւոր զօրաց հրեշտակականաց գերվարագորեաց : Եւ ևս քան զևս՝ անստուեր փայլմամբ քան զմովսիսեան շինուած վրանին վկայականի՝ զանգակագան՝ բեհեզագանգուած՝

մետաքսահիւս՝ սպիտակապատուաստ՝ կարմրայարմար շաղաշարման զարինազեղ անձառն խորհուրդ հանրահռչակեաց : Եւ իբր սարդենասեր անպահ պահանգաց շնորհապատար արարուածոյ յարկի դաւթեան համբակին ճեմարանօրէն արուեստիւ սաղրեաց : Օրմոնցն վերադրութի՝ վիմախարիսիս արձանակաւոյց կերպիւ առկայեաց . և իբր յականց վանեաց յեռելոց ճարտարագործ արուեստայարմար՝ բազմատեսակ երփնիւ նորոգեաց : Եւ զեզեկիկէլեան տեսլեանն երեւոյթ անյօդն հուշ՝ նոր նմանութի իբր զգայութի իրի արծարծեաց : Եւ իբր զմիոստայնի վերարկու գեղեցկատիպ յանգուածով զգովանդակն սկսեալ յարմարեաց :

ԺԷ. Ինոյն և զաներեւոյթ հանդերձեալ բարեացն ծանօթութի փառացն ապառնեաց՝ ՚ի ներկայումս աստ՝ ակներեւ տպիւ գծագրեաց : Եւ իբր զփայլուած լուսածագ բոցոյ բորբոքման զսրբամատոյց տիեզերալոյսն տեղի ցանկեալ պարսպեաց : Եւ զարտաքին որմոնցն զարձանս մաքրապար տեղւոյն բերկրութեան՝ ճառագայթանշղլ բեհեզատիպ զգեստուքն պճնեաց : Իսկ զգլմաց դրանդեացն դիրս՝ սքանչելի քանդակագործեալ քառաշուրթն զարմաւ նազան՝ իբր զծաղկեղէն զգեստուց հանդերձանս սրբաբեհեզն պատմութեան ի առաջատանուէր գեղապանծ հարսինն՝ ՚ի գլուխ ծայրից լուռ թեզանեաց շրջապարուրեաց : Իսկ զգրանցն երեսաց տիպ՝ նկարակերտ յանգուածատաշեալ կարմրերփեան փայտիւք և փղաց ոսկերօք սեռակոտոր այլայլակ գունովք երանգոց՝ յարակից կայիւք ՚ի պէսպէս մասանց արհեստիւ կապեաց : Իսկ զմէջ գաւթի յատակացն իբր զկոնք միապակեղէն ամենահարթ գոյիւ անխորշ պնդութի պատշաճ պատրաստեաց : Իսկ զբարձրաւանդակ սրբարանն դիտանոցի երկնատեսակ բարձրութե բեմբին՝ դաբիրայօրէն յօրինամաք ըստ սարասի անհուպ և փայլեալ վերին եթերին՝ ՚ի ստորնայնոցս աստի մեկուսեաց : Իսկ զվարագուրացն անջրպետարան իբր զպատրուակ անբոյթ տեսութե՝ ՚ի պատիւ պատրաստութե՝ ՚ի պաշտօն զգուշութե խորհրդոյ մեծի , ՚ի պատուական հիւթ պայծառ

պատահաբար եղիպտացի դիպակակիտուած բազմա-
տեսիլ ոսկէփառ և հրակերպ՝ երկնաձև և երկվե-
րարկու՝ շնորհազարդ շքով պաճուռեաց : Իսկ զտի-
բաւանդ և զարարչատուր կտակիս պաշտամանն գոր-
ծի՝ սրբութեան սեղանոյն զսքանչելի զգեստն , իբր
զնր սրբութե ստուերին մաքրութե՝ և զփայլումն
աղօտականին աստ պայծառութե , և ճշմարտութի
ստութե , և զնոր լրութի նախնոյն թերութեանն ,
զվերընդունակն անբաւ բնութե տերունւոյն մարմ-
նոյ , ՚ի զանազան թեւոց գունեւոց երկնակերպ կա-
պուտակատիպ յեղիմացի կղզեաց ծովայնոց , ծիրա-
նածուէն կերպասիւք պճնեաց : Իսկ զկապ պա-
տուածոյ գօտեացն , եթովպացի և բաբելոնացի
բազմազանձ ականց՝ բոցանշոյլ՝ յակնթաց՝ գարնա-
նագեղ զըմբիտաց , աստեղազարդ մարգարտաց ,
թխատիպ սաթացն կապուտակաց յեռմամբ առ ի-
րեարս , ամենապատիկն համատակօք կրկնելովք զու-
գայարեաց . և որպէս զդշխոյ ոմն թագակալ հան-
դէպ ճակատոյ պայծառ պատկերի դրուատելի դի-
մաց դիտակի սրբութե սեղանոյն՝ մածուցեալ կա-
պեաց : Իսկ զգմբեթին վերամբարձութի որպէս կա-
ռուցումն ափան անդամոց՝ ցանկալի հասակի մարմ-
նոյ գլխոյ գագաթան մեծ արքայուհւոյ , ՚ի կարծ-
րակոթի քարանց քերեւոց բուաքատակեաց : Իսկ
զդեղանկար ծաղկայօրինութե պատկերացն կեն-
դանագիր տեսակի գեղոցն զստուերացեալ հին ա-
մանակացն զաներեւոյթն աչաց ներկայիցս , իբր զե-
րեւոյթ յայտնի տեսակի ունողաց շնչոյ և զգայու-
թե՝ արգասաւորեաց : Եւ ամենայնիւ զամենայնն
յամենեցունց մասանց նիւթեւոց , ՚ի մի կերպարան
տեսակի զօգեաց : Եւ որպէս զարձանն եւ թնատեսն վի-
մին () օրաբաբելոն յանդիման աչացն () ի ուղղեաց :
Որպէս զոտիցն այ տեղի ՚ի վր հաւատոյ վիմին հաս-
տատեաց : Եւ իբր զընդարձակ ծոց արարածոց և
երկրի արեգակնն շրջադրութե՝ կանթեղաբորբոք
ջահավառ զամբարանշոյլ լուսով փայլեցոյց . և գրե-
թէ բոցեղէն յեղանակեաց ՚ի մարմնի հողեղինի :

ԺԸ . Իսկ զարտաքին դաւթացն յատակս և զգա-
րաստանացն խրախճանութիւնս , ըստ իւրաքանչիւր

պատշաճ խորհրդոյ պայծառ պատկանեաց : Եւ տնկեաց հաստատեաց և մշտնջենաւոր հիմնեցոյց խիտս բերաւորաց բուսոց անտառաց, ծառս գեղասաղարթս, շնորհաշառաւիղս, ամբարձուղէս, հաւ տաստեղունս, մարդադարմանս, բազկաստածուս, աճունաճիւղս, վայելատերես, բարեբողջոջ բոյսս վարսաւոր փայտից, այլալատեռ տարազոց մրգոց, համեղահամ դիւրամոքելիս կրից կոկորդաց : Եւ ևս քան զէս յաճախեաց 'ի ցեղից ցեղից ցանկալեաց ցցեալ 'ի գետինս գիրապարարս՝ արգաւանդահողս տենչալի վայրից, իբրև զծառսն ին և զմայրսն Լիբանանու լերինն (Նուբայ՝ առատապէս պայծառազարդեաց, տունկս բերրեաց բերողաց բարեաց, ծաղկընծիւղս՝ պտղածինս՝ արմախարիսխս՝ մրգամատոյցս՝ պատուաստակիրս՝ պտղապարգևս . անդս ամենունակս ջրահոսս և շուշանափայլս . սահմանս վտակարբուս՝ ուղիստպարարս՝ անձրևամնունդս՝ ցօղամատոյցս : Եւ իկիր՝ զոր տէր անձ ըստ մեծին Սոփսէսի գթութիւնամոց իւրոց դարմանէ, հանապազ աչք տեսչութե՛ն ողորմուեն այ քան թէ երեսաց նորա՝ 'ի վերայ նորին, 'ի մտից ամին մինչև ցելս տարւոյն՝ 'ի գրգել տածել և յանձանձել : Եւ զայս ամենայն զպատշառ նիւթոյ բանից պատմութեան, նախայիշատակեալ մեծ եպիսկոպոսն պատկ Սիոնի և ծառայն (Յօի, երկակի յորջորջմամբ անուանեալն ըստ բարբառոյ ձայնի յասալայ և Սմայէլի յանգեալ կատարեաց : Բանդի որպէս Սողոմոն զաւակն՝ Սաւթի զկնի հանգստեան հօրն իւրոյ վեհի՝ զանուանաւ կիրն շինեաց այ տաճար՝ սրահին փրկութե՛ն տանն (Նուբայ և Սարայէլի, նմանապէս և սա ընդ նմա զհնոյն 'ի նորս արծարծեաց զչնորհ :

ԺԹ. Եւ իբրև զամենայն զայս այսպէս կարգեաց, և Եդեմ երկրորդ՝ փառօք առաջնոյն լուսանորոգեաց, ապա այնուհետև զընկալեալն 'ի իննէ շնորհ զփայտն գործակից կենացն արդարութեան, զնշանակն համբերութեան կամաւոր մահուն (Յօի, ըզպատկերն պարկեշտութե՛ն անձանց ճգնաւորաց, ըզհաճութի կամաց անձութե՛ն հօր, զգործի իրի բարձրութե՛ն փառացն Սմանուէլի, զնշանն լուսոյ քօեան

խաչին, մեծաւ ահիւ և զգուշական երկիւղիւ բարձեալ հանգուցին, յօրինեալ տեղի հրաշակաւորաց խորանի նազելի յարկի տը Վարապետին. զոր յաւուրս իւրոյ վանականութեն սկսեալ, 'ի նմին կատարեաց ընտրեալն յայցելութի մաքուր դիտողուն սնն եպիսկոպոս: Եւ սրբոյ և ընտրելոյ առաքելոյն Ստեփանոսի մարտիրոսարանի անուանն իւրոյ նորոգ յիշատակ՝ 'ի հանգիստն գերեզմանաց նախնեաց մեռելոց 'ի հրաւեր խոստման անսուտն յարութե, նպաստաւորեաց յառաջագոյն քան զյայտնիլ սրբոյ խաչին գալստեան: Բայց զՎարապետին տիրաբնակ և հոգիազարդ տաղաւարն՝ 'ի խորհուրդ յուսոյ աներկբայ դիտման խաչին գալստեան իբր ընծայութի մաքրութե ուխտի նուիրեաց նախ քան զթողոյն վերակացուն: Ս ասն որոյ և 'ի գալուստ ծագման փրկականն փայտի՝ իբր 'ի գուշակումն անուան խոստացեալն շնորհի՝ 'ի նմին սեպհականեցաւ, հանգուցեալ 'ի տաճար մեծի մարգարէին (Եւ զհանու: Իսկ զանծանին չքնաղ կազմուած սքանչելաշուք բնակութեանն զուգամասն կրօնից բարեզարդն եպիսկոպոսութե կառուցեալ, սկիզբն արարեալ 'ի սկզբան տերուն իւրում նախագահութեն: Եւստի և հանձարեղ խորհրդածութե 'ի նոյն տաճար վերագայիլ պատրաստեաց նշանին սրբոյ՝ 'ի յաւուր ուրբաթու մեծի Պասեքին: Օ ի յիշատակ գովութե պաշտելի անուանցն երկոցունց վեհից խաչին և անծանին, 'ի միասին երկրպագեացի, համբաւեալ զոմն ծնող, զոմն ծանուցող մարդացելոյ միոյ այ (Եւսի ԲՅի, հօրն փառակցի:

Ի. Իսկ 'ի կողմանն աջոյ կայից հիւսիսոյ, ըստ առակողին ընթացից հետոց աջողակ հողմոյն, ունի զառաքեալն տիրապատիւս, և զ ուսաւորչին տը դաւանարանն: Իսկ ըստ հարաւոյ դիմաց 'Խարու մայ՝ գեբրայեցի ընտրեալ պատանին զմարտիրոսն Վարդմրսեհ: Եւ համբարձեալ վերագրեաց գերագոյն դրան երջանիկն առաքելոց 'ի սեան ունսղի խորանի տը անծանին՝ 'ի շինուած միջոցի որմոյն կառուցման՝ զսրբոյն ոսկերս զ() կրաւի զարարչին ջրով, և մաքրելոյն 'ի նմանէ հոգւով. զնախապը-

կայն՝ զերկրորդն Մեել, և նորոյս Մշամայ զժըշտացն ծնունդ երանեալ, որ եղև հրաւիրող մեռելոցն 'ի նախնին ընդ դրունս մտից երկրին կենդանեաց . զՀակոբայ որդւոյն Յովսէփայ՝ որ կոչիւր արդար, և սակս մննդական կենցաղահացութեն՝ եղբայր Յօի . զմեծի առաքելոյն Միգրէի . զհզօրացն վկայից զընտրեալն Մովսէս . զքառամսիցն որ 'ի Պոնտոսէ երկրին գամրացւոց 'որ զինուորացն, ըզկողմայի և զՎաւիհանոսի զնահատակացն : Եւ ըստ կայից հարաւոյ 'ի սեան խորանին՝ զԹ պատանեկին Մարգարէի . զԿիարիանոսի զկարքեղոնացւոյն որ յԱփրիկեայ 'որ և երանեալ եպիսկոպոսի և վեպայի . և զՀուստիանեայ կուսի իմաստնոյ՝ անարատի և մարտիրոսի . զմերազնեայ վկայից Ծածանորհ քահանայից փառաւորեալն Սեդեկանց : Եւ յսպէս զամենեւին զարեացն պարս՝ իւնի հաւաքեալ ընդ թւովք իւրովք իբր զմայր երանեալ ամենայն կենդանեաց՝ տիրուհին և Ծածիկն :

Եւ Միգր ծագեաց նորանշոյլ փայլումն սրբոյ նշանիս 'ի մտից լուսոյ ականն արեւու 'ի սահմանս բնակութե լեւանց Սիոնի, կողմանց հիւսիսոյ, յաւուրս ունողաց տանս Սասպուրականի՝ եղբարց երից վեհից և հզօրաց հարազատաց, 'ի յարենէ արքայից, 'ի սերմանէ պանչելեաց, 'ի տանէ տերանց, 'ի գաւազանէ հսկայից, 'ի թուոյ թագազնից, 'ի բնութենէ արեաց, 'ի յազգէ ազնուաց, 'ի տոհմէ տիրողաց, 'ի գլխաւորութենէ գեղեցկաց, 'ի զարմէ զօրեղաց, յերկրակալ զաւակաց, սկզբնաւորեալ յերեւելի և յերանելի նախնեաց, 'ի քեռն Մարայ դստեր Սեմայ որդւոյ Նոյի : Ի ծննդաբանութի նախապետութեն Սեբրովթայ, որդւոյ Վուշայ, զաւակի Վամայ : Որ անդուստ իսկ 'ի շինել նախակործան և վաղա սասանականն բրգան, պետ և գլխաւոր հրամանաւ տար նոցա յաջորդեալ տիրեաց 'ի Սենիար և 'ի Վաղանէ, խառն ընդ Վաբիլոն : Ուստի և Մարայ՝ եղբայր մօր Սեբրովթայ՝ շինեաց հրամանաւ Սեբրովթայ զՍուր, յորմէ Մորիք մեծք և քաջագօտիք, մինչև եւթներորդն 'ի նմանէ Վինոս, որ յիւր անուն փախարկեալ Վինուէ անուանեաց :

ԻԲ. Ի՞նչ յայտքան հեռաւորութիւն ամաց և կան խուժի աւուրց դարուց վաղընջուց, 'ի ստամբակ գոռողութիւն դիւցապաշտ ինքնակալութեւն, ընտրեալ շառաւիղք անպաշտութեւն սոքա երեքեան : Ի՞նչոն կրտսերոյն զհաւոյն եղեալ յենեքերի մակադրեալ իսկ միջնոյն՝ Կորդէն, և նախնւոյն՝ Լշոտ : Ի՞նչոյ 'ի փրկագործն ծննդենէ աւազանին նորոգութեան՝ անձութեան որդեգրութեւն, անդրանկին՝ Սահակ, երկրորդին՝ Խաչիկ, վերջնոյն՝ Յովհաննէս : Ի՞նչաւուրեալք և փառաւորեալք 'ի մի ամանակի արքաւորիք և անասերք, խոհեմութեւն հանձարոյ առաւելեալք, և ըստ պատահման դիմաց պատկերի տեսման երեսի յաւէտ ցանկալիք : Իսկ 'ի սէր սրբոց, 'ի պատիւ ընտրելոց, 'ի յարգումն հեզոց, յընդունելութի ուղղոց, 'ի զարդ եկեղեցեաց, 'ի պայծառութի սրբութեւն տեղեաց և քոեան նշանաց, 'ի սպաս մարտիրոսաց, անկշիռք և անզուգականք :

ԻԳ. Սոքա իսկ մեծաւ հաւատով առեալ ընդ իւրեանս զգումարս և զկոյտս նախարարուն սեպուհն աղատաց, ընդ առաջ խաղացին անձեան խաչին, զորմէ պատմուիս է : Եւ վերքերեալ մեծաւ ընծայիւք՝ 'ի սահմանեալ և յուխտեալ տեղին ածէին, որ է 'ի ծործորս միջոցի լերանցն Կորդուաց վիճակին Սուկաց, և յանձանձեալ անչափ զրգանօք, 'ի սրբոյ ուխտին տաճար հանգուցին : Եւ թիւս չափոյ քանակութեւն համարոյ եղանակական շրջանակի, հոլովման առուսեկի, որ ըստ ընթացման ամանակի այսմիկ նկատի, չորեք հարիւրորդի երեսներորդի երկրորդի, յաբեթական տոհմիս տումարի : Եւ անդ գումարեցին խոնեցին ժողովս բազմութեւն տոնողաց աղանց . հռչակեցին և աւանդեցին պաշտօն օրհնութեւն կատարել աւուրց յաւուրս : Եւ մատուցին ընծայեցին շուրջ զնովաւ ակումբ զբուրումն խնկոց ջահիւք վառելովք՝ և ծխովք անուշիւք կնդրկի և կատիայի խառն ընդ երկրպագութիւն հոգւոյնմիս պատարագ : Եւ աղաղակեցին բերկրալիւ բերանով օրհնառաք բարբառով, 'ի շրթունս ընտիրս, 'ի լեզուս մաքուրս, 'ի հնչումն երգոց, 'ի տաւիղ օրհնութեաց, 'ի գոչումն աղղման, 'ի ձայն ցնծուն, 'ի քնար շնչաւոր, 'ի փող

անձնաւոր, 'ի խնձոյս հոգեւոր, 'ի ծնծղայս մարմնեղէն, 'ի ծափս ձեռին, 'ի տրոփումն կայթեւոյ կաքաւման ոտին, ասելով զհոգեպարգեն և զանձաշունչն սաղմոս . Եւտուր երկիւղածաց քոց նշան, զի ապրեսցին յերեսաց աղեղան :

ԻԴ . Եւ անդր քան զօրինակն դերազանցեաց ճրշմարտութիւն 'ի նշանս և 'ի պրանչելիս : Երպէս զի վսեմապէս խնդութիւն զեղեալ եպիսկոպոսն երջանիկ՝ ծնողօքն անասիրովք և հարազատ եղբայրական համբախդեն, բնաւին ազգայնովքն սրբասիրովք, և բաղմամբիւ պաշտօնելիքն եկեղեցականովք, հանդերձ ռամկացն դնդովք, ըստ օրինի նորածին համբակաց հօտից, խայտացեալ առաւելապէս, քան թէ մեծն Վաւթի 'ի հանգչել օտուերագիծն տապալակի : Վանդի նա զսատ մահահրաւեր վերին բարկութեանն կարկտաբեր ամպով որոտայր . իսկ նշանս այս անձնկալ զողորմութիւն և զնորհս և զստուգութիւն յիւրումն բարձեալ քնանկար տեսակի՝ առաջի երեսացն նոյ բերեալ զքնծուի բիւրուց ազանց բաշխեալ աւետարանէ : Եւ դերաշխեպ վշտաց կեցուցիչն կրից՝ բոլորն իսկ խորհրդածութեամբ հաւաքեալ յինքեան՝ իբրեւ զգլուխ մարմնոյ անդամոց զտեսութիւն ազգման՝ հինգ զբայսւն, առ 'ի յայտ առնելոյ թէ ոչ վայրապար ինչ գործ՝ կամ խառնախորթ խորհրդածութիւն վերայ խաչին կատարիւր : Եւ տեսանողացն յառաջատես և նախադուշակ երգաբանութիւն՝ որ զկենսատու չարարանաց և զինքնաժառանգն փառաց ամենակալն (Յի, պատմեալ վկայէին ըստ դուշակելոյ 'ի նոսա հոգւոյն Վիթի :

ԻԵ . Եւ յապիսեալ մեծ իմն հրաշագարդութիւն նշանս այս առաւելաւ 'ի խումբս և 'ի հոյլս հոմասեռիցն : Վանդի որք 'ի բազում տեղիս բաշխեցան, և 'ի բառակաւեան եղերս աշխարհի սփռեալ տալրածեցան, յաստուկ միայնակ 'ի յաշտարակէ կենսատու փայտին մասնաւորեցան : Իսկ անաստեղծս այս բարեբերութիւն նորոգիչ և կենդանաբար նշան, որպէս թէ զխաչն իսկ խաչելութիւն՝ ելողին փառօք յինքեան օւնելով, զսամեկեցունց մտաց տեսութիւն 'ի սոյն յանկուցեալ միշտ պակուցանէ . և արեգակնօրէն նշուլիւք ան-

նուազ փայլումն արձակէ : Վրանդի զեանձարուրսն խրժնածածկոյթս յիշատակ կորուսելոյ փառացն Ղլամայ, և զմաշկեղէնն ծառայական սփածանելիս, փոխանակ տերեւոյ տնկոյ թղենոյն, որով նախա հայրն պատասպարեցաւ, 'ի պատկեր յօդուածոյ բարձիցն վերբերելով 'ի հօրն օրինակ՝ զորդւոցն գարշապարս օժանդակեաց . և զփուշն դաժանաբոյսս ընդ ծաղկածինն վայրից դրախտին . և զարիւնեւրանգն կարմիր 'ի տարացոյց խակութե մտաց յանցաւորին, և պատերազմական փրկչին մարտի նշանակ . և զգծնդակատէգն սեւեւս . 'ի թելադրութի նահանջման անարգելն ձեռաց, որ ներհակ հրամա նի արարչին ձայնի յանդգնեալ ձգտեցաւ 'ի փայտին պտուղ . և զսպունգն դառնաթորմի ընդ ախորժեղի բաղքը ճաշակմանն . և զարկանեղիս ըզգեստու արարչին ծնողի 'ի շուք պատկառանաց պարտաւորին մեղօք խլայի : Օ այսոսիկ զսոսին 'ի միռամ տեսակի մասին, իբր զգանձարան կենաց պարգեաց փրկութեան ճրից յածուսակն իւր քառադրուի ամբարձեալ բերէ : Որպէս զի ըստ էական ամենանկատ տեսութե աչացն 'ի յեւթնամասնեայ շաւիղ գթութե 'ի սեռս ստորիցս ստեղծականաց անաղտական ծագմամբ երգեսցի :

ԻՁ . Եւ արդ զգիր ընթացից պատմութեան բանիս աստուստ կնքեսցուք . և փոխատրեալ պլարանեսցուք 'ի զանազան բարեբաստութիւն ներբողական արհեստահիւսակ առասացութիւն, պատեհ պատշաւ ճողութիւն, սկզբնաւորեալ 'ի պրակապատճէն պիտաւութե 'ի պարս կարգի բանիս հոլովման, զի 'ի հաւասարութիւն հարթութե միամասնեայ նկատման խառնեալ միասցին : Եւ արդ ահա սկսցուք զկնի գծագրութե գումարահոլով պատմաբանութես՝ խառնել դուռն ինչ դրութիւն համառօտագիր դրուատից, նախ նմին իսկ կենդանարարն ննագրութե անձեան խաչին, և զկնի սորին՝ սրբոյ տիրուհւոյն և անձանին, ընծայ մատուցեալ պտուղ հաճութե կամացն էութե անձառն իսկութե՝ զգուշ շնորհաց բերկրաւոր շքեմաց, 'ի հօտ անուշից : Եւ այց արդ սկսանիմք 'ի մէջ առեալ զմնացեալն մեզ իմաստս բանի այժմ

յայնցանէ, որք նախ քան զմեզ հոգւոյն վարժեալ, և վերին իմաստութիւն կարապետեալ, նախակարգ յառջադրուք զսոյն սքանչելի և խորին խորհուրդ՝ կանխահանդէս խմբիւ սքանչելի բանիւ տօնեցին : Ուստի և մեք ըստ ազգման չնորհի մերուսն իմաստից՝ ՚ի վերնատուողէն բանից զօրութե , բացաձայնեցուք երգողաբարբառ բարեբանութիւն այս խաչանիշ նորոգ նշանի , նորոգանուագ նկարս բանի , ՚ի կարգ գովեստի նորոգ ներբողի :

Աւրնթեր գրութի սակաւ սոփեստի յարակցեալ հիւսի ճառս ներբողի լուսեղազմ խաչիդ նշանի :

Ա. ԱՍՏՆՈՐ սկզբնաւորեալ առ պատմական բանս յարակայ՝ նպաստաւոր ձեռնտու խորհրդոյս առեալ գառաժս պատգամաց ամփոսականն Ասայեայ համբռնիւ ողջունել . այսպէս ասէ տէր , երկին աթոռ իմ է , և երկիրս պատուանդան ոտից իմից : Երգարեւ հրաշագինն զօրութի բանս ցուցանէ , ընդ գրկեալ ՚ի կայս կրաւորական երկկերպեան պատկերաց երկնի և երկրի էութե : Աւ զիսորդ զսա շարնթացելոց նիւթոց էութիւն մարմնոյ՝ հողազանգուածն քանակութե մեղէն էութե հանգուցանել զօրեսցէ . նա և անյօդականն լուսանշողլ պարզութի ո՞րպէս ՚ի հեզս և ՚ի խոնարհս ըստ անսուտն խոտման՝ բնակութե տեղի ընկալցի : Այա յայտնապէս խոստովանեալ հաւատասցի՝ թէ նախաճառս բանաւ գրութի յապառնեացս խորհուրդ հոգւոյ աւկամբն նայի . յորում աւարտումն՝ գերալրութի էութեանն այ՝ և ՚ի ստորինս կոյս ծանուցաւ հանգուցեալ ՚ի յօդատեսակ մարմնոյ խառնութի , և խոնարհ հնազանդութե բազմեալ ՚ի կառսն խոնարհութե կենսակիրնք խաչին : Վանդի ո՞րքան էր զօրութի իշխանական անձնական գաւթի մարմնեղէն հանճարոյ մտաց տեսութե , զանկիրն բարձրութե երկնի գաւթան , և զանընդունակն լայնատարած գիմաց երկրիս հարթութե , բովանդակապէս առ իւր պարփակել : Սանաւանդ զի փախուցեալ է նա յըն-

Թացս Թեւոյ Թեթեւոյ հողմոց անհաս երաւմամբ 'ի մէջ մթութե իւրն ընտելութե հայրենի անծանօթ ծոցոյն սրբութե : Եւս ուրեմն 'ի հոգեւիցն լեզուէ բղիւումն կայլակաց բանից վտակաց՝ բաղմական էին գաւառնեաց զերկին, և հանգչարան ոտից պատուանդան՝ զհրաշազան խաչս փրկական, անմահն իսկութեան յօղաւոր մարմնոյն խառնմամբ եղեալ օթարան : Եւ արդ, եթէ զուրուականին տեսակ իրօրէն ճշգրտաբանեաց առ ճմարտութեն հաւաստութի, և զունոդն էից պարունակեալ յէակաց՝ երգադրեաց բանիւ մեծն 'ի տեսանողս երջանկազարմանն ծաղիկ, մեք ո՞րքան կարօտանամք բացասական բանից զօրութե՝ համբաւել զճմարտութե պայծառութի խորհրդոյ խաչս զօրութե :

Բ . Օ ի Թե 'ի տօթ անուն և հարաւային համբաւել բլրոյն բարձրութե ամովրհացոցն ամրոցի խորհրդականն Սիոնի՝ գուշակողին միայն զերեւոյթ ապագայից ըղձականութեցն, այնքան ամենապատկառ պատուասիրութեք Խորայել տօնէր անզգայական տաւղաց երգարանօքն հնէր, և զգուշապէս որտի սարսափմամբ միշտ երկրպագէր, յարծաթունակ և յոսկիակիրն կորքան տապանակին ընդունարան 'ի սողմոնեան կառուցեալ խորանն անկատար քահանայութե, ըստ Պաւղոսի բանին քննութեան, և արդարութի թլփատութեն ուխտիւ 'ի Վերմել քաղոքիւր բնակիլ և դարձեալ ըստ այլ տեսութեան մարգարէաճառն ակնարկութե, ծառք բուսոյ բնաւին անտառաց համայն հրճուանօք խրախուսեալ, ցնծան հոգեպէս, զյայտնութի երեւման հաստիցն ծառուցեալ : Եւ արդ, եթէ այսոքիկ ստեղծուածքն փոքունք մեծն արարութե, վայելական և բեքերապատարն խնդութե զանկողին և զհաստողին կենսաբեր գալուստն 'ի բարբառ ձայնի անբան բերանոյ, և 'ի ձեռս անյայտ անտիպ տեսակի, և յոտս անբերողս բնութե բարձից, բաղմագրուատ ձայնիւ նուագեն, 'ի ստուերականն գրոյ հրաման ընկալեալ ապա ո՞րքան 'ի հրատարակիլն յայտնութե կենսատու ներբողեալ խաչս մեծ նշան, անջնական շնորհին գրաւական, և ծածկեցեալ փառացն յայտա-

րան, ծնկովք կրկնելովք և պատկերովք պատկա-
ռեցելովք և զգայական դիմօք սքողելովք և շնա-
գիր երեսաց մեր գեղովք 'ի խոնարհ մածուցմամբ
'ի հպումն հողոյ արժանապէս խոստովանեալ եր-
կրպագեսցի: Վանդի յայսքան մեծամեծ շնորհս
հաղորդեալ, և յերանուէն գլուխ ժամանեալ, ու-
նող զօրինակ էին պատկերի մարդս բանական,
զորպիսի ըղձական նուէրս ձայնի ոչ ընձեռեսցէ
սոցին առթողի: Ս'անաւանդ զի և հոլովումն յո-
գուածոյ ըղխման երգաբանութեն՝ ոչ եթէ զար-
ձան մովսիսագիր քերեալ 'ի քարանց կարծրանիւթ
վիմաց կենդանասպառ օրինի աղախնանուն Հագա-
րու՝ ստրկածինն Սինայի արտագծեալ 'ի Թիւս որքա-
նուէ չափոյ սիղղոքայիցն նախագատն ընտրականուէ,
կասկածափորձ վարժողութե, սկզբնաբոյս հատակի
պատանեկաց պիտոյից ունի առաջի աչաց նպատակ,
այլ զէս գերազանցն նախագիծ նորա տեսութեցն
դիտմանց նախահրաւէր հրձուանաց: Օր կեանս
ծածկեալ յօրինականացն խուզողութե՝ բանն վկայ-
եաց՝ յաղագս անհիւթակիրն այ յեղականն մարմին
թաքնելոյ: Որոյ աղագաւ մոլեգնականն եղեռնուի
տոհմին {Յակոբայ} նախագուշակ բանիւ կշտամբի,
այնք որք յանդգնուք երագեալ փութային 'ի լրումն
ճառի ձայնի պատմողին՝ խրախոյս միմեանց ձայնե-
լով: Եկայք արկցուք փայտ մահու 'ի հացն կենաց:

Գ. {Պրում հեղուտեալ անայլայլակ նոյնուք տէրն
երկնի և երկրի 'ի բարձրն դիտանոց կառուցեալ 'ի
մէջ ստորինս վայրի, և ևս յաւէտ անտի ամբար-
ձեալ գովեալ գերունակութե 'ի ստորե վերինս վա-
րագուրի նախագրոյ հայրականն ծոցոյ՝ պետն մաք-
րութե համայն էակաց {Յ, որ եմուտ 'ի սրբութի
վերին սրբութեցն: Ս' ասն որոյ 'ի դիմումն երագ-
ման ընթացից նորին 'ի ստորինս վայրէ եղումականս
կայից, 'ի բնակուէ հողածնաց մթնակերպ արիւնո-
րակ ձորձովքս ծածկեալ, գասապետք հրեշտակացն
անեղծից՝ ընդ տեսիլ աչաց նկատման անպատմա-
կան պակուցմամբ յաւէտ պշուցեալ, ձայն ուժգնա-
հնչակ առ միմեանս քանչեղի հնչելին՝ ով է սա զար-
դարեալ 'ի գեղ պատմուձանի բոսորակայլաւնն որա-

կի, որ զիմեալ անցանէ ընդ այս վայր ահեղ սքանչելի քանդի տեսանէին՝ի յիրան էին զխաչին պատկեր : Որով՝ի նմանէ և ՚ի նոյն զիտմանէ ցուցեալ ծանուցաւ ՚ի հրաշօրէն հանդիսէ մեծ պատերազմէ ապաքինիչն մահու զմրցանակն յաղթութե պսակ պարծանաց ՚ի գլուխ ընկալեալ : Ի՞նչ որս և զպատասխանի խաչապսակն փրկչի ՚ի շար առաջնոյն յաւելեալ հոգեկրին, ես եմ որ հարի զհնձան մեղացն միայն . և հարեալ երեսցի զթշնամին կենաց՝ գործեաւս մահու պաշտման . խոցեալ զնա քառասայր սլաքաւ զօրեղ այս զինու՝ ՚ի կորուստ զենեալ սատակման մահու մահացուցին զմելար բռնութիւն : Յայտոսիկ ստուգադիր և դրուատականս գործ գովելի՝ ՚ի բացուստ ՚ի հեռուստ իբր ընդ հուպ նայեցեալ տեսանողս զհիացուցանողն խորհուրդ բանակարգ բարեղարդութի խաչիս քննութի, ՚ի զկնի հետեւողս զհոգեշունչն տառ կարկառեալ անձառ գիտութի պարզեալ ընծայեաց :

Դ. Վանդի և նոյն ինքն տէրն իբրեւ զնիւթ կենաց նորոգութե անկապուտ իշխանուե առիթ հանգստեան վերստին յԻշին դրախտի դարաստան, հաւանական կամօք էակիցն հօր՝ հանդերձ ինքնիշխան հաճութի անկիրն կարեաց վշտաց յանցանաց, ՚ի յուս կենսունակ անծեղէնն ազդերի պայծառապարծ պանծանօք արքայօրէն ճոխութի գործողն հրաշից ամենայն գոյութեց, յանդիման աչաց նկատման էից ամենից, անպատկառ դիմօք, անդանդաղ ճեպով, իբրեւ զստեղն խնկոյ ծխոյ բուրելոյ, դայր ՚ի կատարած կտակի գրոյն ստուերի, հաստատել զարիւն ուխտի նորոգ փոփոխման ՚ի հրաւիրեալն տեղի : Որով՝ի վեր ամբարձեալ ՚ի քայլս հանդարտութե տիրական գնացից ոտից յեղյեղման, դերազանց դարշապարացն յառաջ խաղացման, զկայ հանգրստեան առնոյր խաչակիր հետոցն ՚ի կատարս ծայրից Վողգոմայ : Եւ հաստատեալ զնոյն ՚ի նկատեալ տեղին սեղան սպանդի, նուիրեցաւ ՚ի վերայ նորին դառն անարատ, ՚ի ծուխ պաղատման հօրն և նոյ գրաւ հաշտութե : Եւ ամն որոյ ՚ի հանդիպիլ այնմ

սոսկալի անպարտական զենման տեսակի, դողացան սաստիկ սարսափմամբ եղելութիւնք բնաւիցս բնուէ . և սաստկապէս ահիւ դղրդեալ սիւնք հաստատութե հիմանց աշխարհի յայլայլութի նորոգ յեղեղեցան : Եւ և հուպ առ հուպ 'ի քթիթ աչաց միայն թարթափման, թնդեալ շտեմարան անքոյթն ստուերի ստորին անդնդոց, և 'ի մասունս յոգունս և զանազանակս հատեալ համառօտեալ 'ի սպառ հառուածէին բոլր կառուցման կարծրանիւթ մարմնոցն սեռից, եթէ ոչ 'ի բանէ բանին ունողին զգոյս՝ սքանչելի փոփոխմամբ 'ի նորոգ գոյութիւն գեղեցկապէս արծարծեալ չըլէին : Եւ ան զի նորն Լ'շամ վայելչապէս փառազարդեալ 'ի նմանահիւթ տնկոյն մահացուի, կամակար մտօք զբազուկն անարատ բեռօք սեւեռեալ 'ի տերեւասաղարթ տնկոյն տեսակ ամրափակ ուղերձեալ, դարձեալ զհրացանկն գաւիթ բնդարձակայարկ յատակաց վայրիցն Լ'շինայ եբաց հնոյն Լ'շամայ : Եւ զնախակապուտ բոյսն հեղասաղարթ պտղովքն անուշիւք՝ ուստի արտաքս նա անկաւ ըստ պարտուց, պիտակն 'ի պարտուց 'ի հասարակ անուն փայտն վշտացեալ, գերալրապէս թաւ գայօրէն պճնութիւն 'ի կառափեալ գագաթն՝ սեպհականեաց դարձեալ նմին մարդոյ յաւիտեան : Եւ 'ի սոյնս կառուցեալ 'ի գործի անփծիցն մահուան՝ կանգնեցաւ սովաւ բռնուէ մահու ընդգիմամարտ և վանիչ ախոյեան . ուստի յաւէտ նորոգմամբ կացին արարածք 'ի ձիրս շնորհի նախամարդոյն ստեղծողի :

Ե . Եւ վ մեծի անպատմելի և բաղձալի երանուէս որ շնորհեցաւ մեզ . ոչ 'ի ձեռն բուսոյ արգաւան դաբեր սաղարթի, 'ի բնակութե հողակոյտ բլրոյն Լ'ասանու, և կամ բարձրաբերձ մայրիւք սանայթրասերմ ծառոցն, և կամ թէ զձիւղս ստեղնաձիգս նոճիաճաղճախն անտառաց 'ի մէջ առեալ բանիս երգութիւն գովեստիւք հռչակէ . այլ փայտ մահատեսակ աչաց զգալեաց, ունելով թաքուցեալ առիւր զարմատն կենաց . յորում կենարարին մերում մահացեալ մարմինն մեղսօրէն դատմամբ, 'ի հայրենի պարգևաց սիրոյն երախտեաց ըստ պաւլոսեան իմաստապատումն ճառից՝ պատարագ մեզ փրկանաց և

գրաւ Թողութե մեղաց : Օ ի զանունակն յանցման զանդրանիկն որդի՝ զմիածինն ծնունդ ծածունկն ծոցոյ՝ ի պարտիս պատժոց մեղուցելոց ի ծառն անիծից մահազործակն օրհնութե առիթն խաչի կամաւ ընծայեաց : Վանգի առ սովաւ հրաման սոսկալի կամացն հօր՝ յորդին աւարտեալ, որ շարժեալ ի փրկանս հօտին ցրուելոյ ածէր զսուրն ի վերայ հովուին սիրելոյ . Օ արթիր, ասէ, սուր ի վերայ հովուին իմոյ ընտրելոյ . զի քեզնա հարեալ սպանից, և զհօտն ցրուցից, և դարձեալ ի սպառ առ իս իսկ պարուրեցից :

2 . Յաղաքս որոյ և գնոյն փրկող հովուոյ անուն նախաձայն յայտնութեք տեսանողացն միայնակ իշխան ինքնակալ՝ գոյից տիրող տրոհմամբ տիրապէս՝ իւրաստեղծն հօտից տածող՝ բազկածիգ զառանցն ժողովող՝ ի հեռուստ նախապատմեցին . Տէր հովուեսցէ, ասէ, զՍարայէլ . և, ո՞ տէր, որ հովուեսց Յակոբայ ընդ տանն Լիբնեմի, հայեաց ի խաչինս քոյոյ կամացդ արօտի : Լոյն դարձեալ յաւելու ի ճառս ազգման այսմ հովուի գուշակման . սա է, ասէ, անծ անծ մեր, և սա հովուեսցէ զմեզ անփոփոխ և անսահման ի յաւիտենից մինչև յաւիտեան : Ինդ սոյն յարմարեա և զերգ երգողին, որ յայտնէ քեզ զիդձս բաղձանաց հարսինն ի սէր փեսային . ո՞ւր հովուես քաջ հովիւ, ասելով, ո՞ւր հանգուցանես ըզհօտ քո ընտրեալ ի մէջօրէի, հովանիդ ինամոց նոցին կառուցեալ : Օ սա և Լսայի առձայնէ յերկրէ յերկինս ամբարձեալ . և հովին հօտին կարապետ անտանօր ընթացեալ : Սա որ հովիւս՝ լինի ի մեծէն Յովհաննէ և գառն դաւանեալ . քանզի իբրև զգառն անմեղ ի զենումն ածաւ, և իբրև զոչխար անարատ ի սպանդ մատուցաւ ըստ Լիբնեմիայի և Լսայեայ : Լսա հովիւս հզօր ճմարիտ, ճշգրտաբանութե միշտ նշանակեալ եդ զանձն իւր վաճն ոչխարացն, իբրև զգառն անարատ ի վերայ սպանդի կենսունակս խաչ : Լա զնախատինս նախատչաց հօրն իւր քամահողաց՝ որդին հարազատ՝ հնազանդ հաճութե յանձն իւր ընկալաւ : Լա առաքեալ զհոգի մարդկութեն ի ձեռն նորին ընտրական քննութե իբր զուրուրմն

անուշից հոտոյ կնդրկաց'ի հաճուէի հաշտուէ մարդկան փրկութե :

Է. Իսկոյ զի՛նչ էր արդեւք պատարագարան կամ սեղան ընծայարան, ուր մատուցաւ զուարակս փրկկանք նորոգման : Ըլ'ի բլուր բազնեաց բազմանիւթ բարձրաբերձ ձեռնաստեղծական սեղանոց կշռեալ քանակի անմահ զենումն, այլ'ի փրկանիւթ քառադէմ չքնաղակերպ երկնահանգոյն սրովբէատիպ քառառաջեայ չորեքկերպեան անօթս խաչիս : Ըլ'ի սողմման սրահ տաճարին՝ որ զանբանիցն ջուկս ամփոփէր, այլ'ի գիրկ միջոյ բնաւին աշխարհի, հողածին զարմիցս ծնողի, ընդ վերնայարկ անձեռազործ երկնից կամարաւ, հանդէպ զամբարաց'ի նմա կառուցեալ լուսածագողաց . որպէս զի սրբութի՛ յաւէտ առլցցին երկին և երկիր գանձեալ ստացուածովք : Ըլստի և զանաղօտ ծագումն ընկալեալ, և լոյս'ի սմանէ էիցս զգեցեալ, ծխալից շարաւ վիշապին, շոգիամէք մթին ստուերին մռայլ, շամանդադ նսեմ խաւարին'ի սպառ իսկ ցնդմամբ'ի բաց փարատեցաւ : Եւ սուսեր մահազէն մարտի յաղթանակ, ընդդիմակ միջոց միջնորդաց երկուց՝ եղծման և նորոգուէ, կենդանարար նշան խաչիս ստոյգ ծանուցաւ : Եւ Իգամն վերին'ի լուծն ներքնոյս փառացն լքման, եղականապէս փոխաձեւեալ . քան զի զհոգին ներհակ շնչական կարեաց անփորձ յանցանաց, 'ի հիւթ զանգուածոյ հողածինն մարդոյ'ի լուսանորոգ խաչիս աշտարակ պարտաւորապէս պա հայր արձակեաց . վասն որոյ զապականագիր մուրհակն պարտեաց նախնոյն յանցանաց՝ աննորսգելի եղծմամբ պատառեաց : Եւ զփախուցեալն յընտրականութի՛ դատման օրինին նախատուր կտաւին, տիրաւանդ արարչապարզ և սահմանին, ձգմամբ ձեռաց'ի խաչն պարտեաց՝ զնմանասեր զանգուածն ըմբռնեաց . վասն որոյ երասմանաւ հանդարտութե զանկիրթն վարժից կալմամբ կապանաց հաւատոցն յաճ՝ յորդեգրութե կարգն վերածեաց : Եւ իբր ոչ'ի կամս ստեղծողին կամաւ նայեցող ստեղծեալ պատկերին կեցուցանողն՝ 'ի սահմանադրեալ միջոց պայմանի վճռին վերիւր կանոնական անիծից զինքն հեղուեալ, վերացեալ բարձրացեալ և մերկ

մարմնոյն պնդեալ 'ի խոշոր և 'ի դժուարակիրն այն ապաշխարան, սեւեռակապ և խստապինդ բնութիւն բեւեռեաց : 1) ասն որոյ և զընդվզեալն ապստամբութի 'ի համբերատար հաւանութի, հպատակութի խափս խորհրդոյ մատոյց մածուցեալ . առ որ և հայի խոտորնակին ձեռոյ յայտանկատ տեսարան :

Ը . Եւ արդ զի՞նչ է իմանալ իմաստիւք սրտի զհրաշանորոգ և զածակերտ խաչիս եղանակ . արդեւք տիրակա՞ն ինչ գոյացութի, եթէ ստրկային սկզբնաւորութի . անձականին դիտման տեսութիւն, եթէ մարդկեղէն ինչ իմաստութիւն . արարական զծագրութի, եթէ ստորնային սկզբնաւորութի : Եւ զարեւ ոչ մարդկային յարմարումն ինչ իրի, քան թէ վերնային զսա նուագեմք : Վնանդի 'ի զանազան տառից զշարադրեալ բանականիս էութի, որ 'ի զանազան մասանց շաղկապեալ աւարտեցաւ 'ի մի բոլոր լըութի, սա 'ի շտեմարանս հասեալ զգայութե՝ նոցա իմաստից զգորս հիւթ՝ խառնուածոյ թանձրութե մարմնոյ 'ի թեւ իւր կախեալ խաչակիրն ժուժկալութե, 'ի հոգի անօր զտպեալ փոխադրե . և իբր քառակողման ստուար առաստանաւ զխորհտականն 'ի մեղ սանձեալ յարձակումն . և որպէս 'ի վհէ ամբարձ մամբ հանեալ զծանրութի մարդոյս խակութե, երազ սլացմամբ յիմանալիս գերամբարձեալ՝ անձութեն ընծայեցուցանէ : Եւ յոգքիկ անձագործ և անձառանձոր հաչիս են զօրութիք, զորս ընթաց բանիս գումարէ . մինչ զի զմոլորական մտաց խակութի զգաստ յարմարէ, զանբանական վրնջողութի ասուն կենդանեաց՝ ողջախոհաբար զգոնացուցանէ, զայլանդակականն օտար տեսութի՝ ընտանի զօրութիք աղին համեմէ, զանհարթութիւն 'ի պատշաճականն՝ ուղղակի միաւորութի հանդէպ հաւասարէ ըստ քառուգիրն ձեռոյ պատկանատեսակ պատկերի իւրոյ :

Եւ մեք ըստ չափոյ կշռութե զօրութե մերոյ կենդանարար նշանի անձեան խաչիս այսուհետե ձօնեացուք ձայն մաքուր ընծայից քաղցրաբարձառ բանից օրհնութի :

1 Բիւզանդեան տպագիրքն Գոյ .
աւելան կամ զԳոյաւելան :

2 Բիւզանդեան առաջին տպա-

գիրն եղեալ էր զԷ Դիւթ . և որ
անտի այլ տպագիրք ընդ լոր Դիւթ .
և գրչագիրն թերի է :

Բ. ԼՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ անբաւ Հանճարոյն՝ ամենա նկատ տեսութե աչացն՝ յարմարական ձեւակերպութի քօեան նշան . որ և 'ի սկիզբն գոյանալոյն յէկն էակացս՝ տարածումն յատակաց գետնոյն կառուցման, 'ի գուշակութիւն քումդ օրինակի 'ի կայս քառանկիւն կերպի հաստատեցաւ :

Ճ. Բարեբանեալ ես կենդանակիր անժեան նշան փայտիդ փրկութեան . որ 'ի հազարաւորս բիւրուց բոցեղէն զուարթնոց՝ զգարմ զաւակի մարդկատերմ բուսոց բանական բազմութիւ բնուէս՝ քե զաստիարակեալ 'ի կիրթ կցորդուի քում հաղորդուէ, խրախոյս հանդիսիւ միախումբ զասակցութե՝ միապարերգակցութե ընծայեցուցանես 'ի քեզ բազմելոյդ մաքուր օրհնաբանս :

ԺԱ. Գովեալ ես նշան փրկական փառացն (Յօի . որ մահատիպ տեսակաւ զկենացն ունիս զպարգև . զոր յերգագիր տառն իմաստունն հոգիանիւթ հոսանօքն նախագիծ դիտմամբ նկատեալ զհրաշալի քո խորհուրդ՝ բացերեապէս լինի գոհաբան ասելով, օրհնեալ է փայտն որով լինի արդարութի :

ՃԲ. Գրուատեալ ես Ծբ պանծալի նշան հրաշաշան խաչիդ . որ 'ի զրութիւն դիմակաց քառակուսեան լծորդացն, զուգակշիռ հետեմամբ, անկարօտաճեմ ճախրանօք բազմատեսող յոքնաչեայ քրովբէանիւթ ձեւացեալ կառացն, սերարփին սիրասուր սլացմամբ սիրասարաս սաւառնմամբ, անսայթաքական դնացիւք զքոյդ ճշմարտէր սքանչելատեսիլ երևումն կանուխ յայտնութե : Վանդի անիւ 'ի յանիւ խառնեալ խորհրդիւ, զզրութի խաչիդ անփոփոխադիր տեսակ 'ի յինքեան նկարէր, զոգի կենդանի էին ազդեցման՝ իբր զքո անդատապարտ գաղափար յինքեան ընկալեալ : Լա և այլասեռ նիւթոցն հալուած յէլէքտրիոն անուոցն կազմած՝ զքո փոփոխումնդ 'ի բացուատ նկատեաց . քան զի 'ի վերայ քո հնչեաց բարբառ ձայնի ան Սաղաւի : Ուստի և յայ ոտիցն տեղիդ, գեղեցիկ երգաբանութե զանեղծն իսկութի 'ի քեզ պսակէն, օրհնեալ փառք տն 'ի տեղու իւրում :

ժԳ. • Լյորանեալ ես նշան զօրութեան արփնափայլ խաչիդ. զոր տեսանողին նախագիտութիւն հոգեւիցն բանի՝ աթոռ բարձրացեալ և վերացեալ ամբարձա՝ ձիգ ճգմամբ գուշակեաց նոյն : Լաւ պաշտպանեալ սրովբէադումար շրջապարուք սաւառնացեալ թեւոց պացմամբ զբազմեալն 'ի քեզ երրորդական սրբերգենութիւն, տէր զօրութեց դատուց անմահից՝ աւար տեալ ձայնիւ գնոյն դաւանեալ. զորոյ իսկութիւն ծածուկ խորհրդոյ՝ պարզ և մեկին յայտնեալ : Յօհաննու՝ տեսիլ փառացն ասաց : Յօի :

ժԴ. • Օրացեալ ես և պաշտեցեալ անպատմելի պատուով նազելի նշան. որ 'ի գուշակումն նշանակութե քումդ խորհրդոյ զպատերազմական մրցման մարտին գտեսակ և զխնդիր վրիժուց տանն Սարայելի գերեցելոցն 'ի Ռաբիոնի՝ յաւարտումն ամանակի դարձին : Յակոբայ, երիվար աշխէտ կարմրեբանդ գունոյ մարգարէին ընտրելոյ 'ի խորհուրդ ծածուկ նախածանուցար :

ժԵ. • Լակցին փառաց մեծութեն հօր նշան պաշտելի. որ նախ քան զճշմարիտ շնորհացդ քոց յայտնութի, յօրինակին տեսութի հայեցեալ լազեկիւնի՝ և հրաշարի հիացմամբ տեղի տուեալ սբանչելեացն 'ի փախուստ պակեալ շրջեցաւ. և 'ի քեզ անդրէն վերստին 'ի ձեռաց անեղին զօրացեալ դարձաւ :

ժԶ. • Բնդ անձային անաղօտ և անպարագիր մարմնոյն : Յօի միացեալ խորհուրդ պատուելի խաչիդ : Վանդի իբրեւ գերեակ նմին և տեսակ կոչիս կրողդ ինքեան նշանակ. վասն որոյ պաշտի և երկրպագի անձարչարեալ 'ի քում պատկերի :

ժԷ. • Թաղ անթարչամ զարդու Սիոնի՝ նշան գովելի : Յորոյ ասպացոյց նախանշանակ մարգարէն ընտրեալ օրոշեաց 'ի քարանց յղբունց զփայլակնանը շոյս : Լաւ զօրինակն ճշմարիտ քեւ փառաւորելոյ 'ի քառաւորս նոքօք պճնեալ պաճուճեաց, 'ի բերս շրթանց բանաճարակ որոճման, 'ի կոչումն քառից զքեզ համբաւեալ : Յորոյ օրինակ քումդ անեղծութե զմայրն ընդ նոճոյն ; և զսարգն ընդ սօսւոյն 'ի պատճառ փառաց մեծին նոյ վերանուագեն :

ժԸ. • Դողովեալ գումարութե բանական հօտից

նշան արարչատեղծ . որ 'ի վաղնջուցն կանխութի
զքոյդ տպաւորեալ զարմանագործութի 'ի գումար
տակ երամոյ դառնածին հօտից տանն | արանու :
Վանգի 'ի քոյդ նշան գեղերփնեալ զուղէշ սիգնոնի
քում շառաւիղի , որ 'ի գոյն արեան որակի ներկես
զազգս այլալեզուս բազմութիւ զարմի : Եւ կամ
զգարձեալ 'ի հակակայս խայտաբէտութե մեղացն
գունով , 'ի մի աւագան շնորհիւ մաքրութե զամենե
ցուն տեսակ ընկղմեալ միում (Յօի քան թէ Խարայե
լի ընծայեցուցանես :

ԺԹ . Խակապէս լուսով նորոգեալ քսեան նշան . որ
'ի յանմատոյց փառացն այ լուսաւորեցար . մինչ
զի նկարագիրն կենդանաստեղծ երեսաց մերոց հոգի
տէր Վա' 'ի պատկեր տեսակի մերում քե նշանակի :
Որ երբեմն նոյն ինքն 'ի քեզ է յայտնի հանգուցեալ ,
որպէս և դու ընդ նմա ես միշտ միացեալ :

Ի . Լուսաւորեալ ես ամենազօր նշան խաչիդ փրկ
կութե : Որ 'ի սաղմոսանուագ երգոյն յորդորման
զքեզ նկար մարմնոյս պահապան 'ի մեզ ընկալաք
նշան փրկութե , անմարտնչելի սլաքին հարման և չա
րին աղեղան ներհակ դու վահան :

ԻԱ . Խոստովանեալ ես խորհրդարան մեծութեան
էին , և նշան պարծունակ մահու յաղթողին : Վան
գի քե ձիւաւորեալ գունեալն ձորձով ըստ մեծին
(Յակոբայ յարինն խաղողոյ , արագ ընթանայ 'ի դը
ժուարակոխ մեծին շտեմարան խորին դժոխոց՝ անծայ
ին հոգւոյն լոյս ծագեալ : () որ և Վանիէլ ազ
դեաց մեզ յստակ , որ կայ 'ի խաւարի , և լոյս իւր
ընդ նմա փայլէ համարձակ :

ԻԲ . Ննող զմեզ վերստին 'ի մահն (Յօի նշան ա
րարչակիր . զոր սկզբնարարն բարեաց Յօ մկրտու
թիւն և բաժակ լուսաման մեղաց և արքման կե
նաց զքեզ դաւանեաց : Եւ զկցորդութի փառաց
խնդրողաց որդւոցն որոտման , զկենսունակ խոր
հուրդ քո աղգեաց :

ԻԳ . Խացարան անբաժանելի հրաշից անմահին
(Յօի նշան անպարտելի : Վանգի քե գօտեւորեալ
միջապինդ ամբողջ բանն մարմնացեալ , տիրեաց յոք
նաթիւ ազանց հեթանոսաց . 'ի շնորհ որդէգրու
թեան ծնողին իւրոյ զամենեսեան զմեզ հրաւիրեալ :

ԻԴ. Հանդիսակիր նահատակութե՛ն նախկի վկայելոյն խաչ անեղակերտ : Վ՛անդի 'ի քեզ ծանուցաւ բեւեռեալն անձ՝ մարդ երկրորդ՝ ստեղծիչ առաջնոյն : Եւ նա որ տարատրոհեաց 'ի կենաց դրախտէն զկողին պարտակից, նոյն դարձեալ 'ի քեզ զմահակիցն ինքեան յայն վայր ցանկալի եմոյծ հրամանօք իւրովք վերստին :

ԻԵ. Ձօնարան ընծայամատոյց գառինն անմահի խաչ ամենագօր : Վ՛անդի լրումն և սկիզբն առաքելոց և մարգարէից, մաքրութե՛ն կարապետն և արարին նախընթաց, զբազմեալդ 'ի քեզ գառն անարատ այ և հօր, 'ի մկրտութեանն աւուր մատամբն յայտնեաց : Օ՛ի բարձոյն մեղաց բնաւին աշխարհաց՝ զանձն իւր 'ի վերայ քո պատարագ նուիրեաց :

ԻԶ. Վ՛ամբար անշէջ և անստուեր բոցով պայծառ փայլատակեալ նշան ամենագով : Վ՛անդի 'ի քեզ անպարունակն անձ մարդացեալ՝ արտաքոյ բանակին անութե՛ն ամենածախ հրոյն 'ի չարչարիւն ողջամբ կիզեալ՝ սրբութի՛ մեզ ցուցաւ : Ո՛ր և անմահն անհնչութե՛ք ըստ առակաւոր զոհիցն կիզման՝ զճարպ հնազանդութե՛ն՝ հօր ձենձերեալ՝ զանձային հոգին բուրումն անուշից կնդրուկ հաշտութե՛ն նմին անորժակ յերկինս արձակեաց :

ԻԷ. Ղեմարան և ընդունարան երկնից արքային նշան անձրնկալ : Ո՛ր եւս սքանչելիքն այ առ քեզ, քան թէ 'ի վրանն Ողորմոնի. զի 'ի նա միայն աստեղք լուսատու շրջան առնուն ձեմելով, և վարագոյր տարածեալ 'ի մէջ փառացն այ : Եւ դու զծածկեալն 'ի նմանէ յայտնի շօշափեալ մեզ ընձեռեցեր. և 'ի ճաշակումն հաղորդութե՛ն կենացն հացի՛ լուսաւորեալ զմարդիկ մատուցեր :

ԻԸ. Ո՛ր արքութի՛ և բժշկութի՛ յախտիցն մեղաց՝ քաճիր նշան կենսատու խաչիդ : Ի՛ քեզ նորոգիչն ինամովք 'ի ստորինս երկրի հետեւեալն անձ՝ զտիղմ չարութե՛ն ժահահոտ յանցուածոց հրանշոյլ և անշէջ բոցով տոչորեաց : Օ՛ր հրեշտականունն Ո՛ր աղաքիս աւետարանեալ կանուխ մեզ ազդեաց : Ո՛ր ագեցից երկիւղածաց իմոց արդար արեգակն՝ բժշկութեան թեւովք սլացեալ :

ԻԹ. Յանվարիան փառացն հաղորդութի զմեզ
հրաւիրող երջանիկ նշան : Եւ հաւատչեալ ուխտի
խոստացեալ խորհրդի աներկեւան ցնծութեն : Վանդի
դու ես փոխանորդ գրաւական աննմանական բար-
ւոյն հանգստեան :

Լ. Վարդապետեալ վերնական անծանօթ և ան-
ընտել ամենանձուկ ճանապարհին փայտ նորոգուէ :
Վաւ տիրապէս միշտ առաջնորդես զքեզ սիրողաց
յերկիր կենդանեաց, խրամատեալ ինքնիշխան քո
ընթացիւք՝ զցանկն անջրպետ սրոյ սրովքէին :

ԼԱ. Շնորհատուր աւանդ լուսոյ պարգեւաց էին
կեցուցիչ նշան . որ թէպէտ 'ի սահմանելի քառից
տարերաց զգայականաց զետեղեալ որոշեցար , սա-
կայն անդր քան զուշ խորհրդոյ իմաստից գերալրա-
պէս բազմեցար :

ԼԲ. Սուրբ յաղթուէ զօրեղն ուժգնուէ տիրական
արուեստից մարմնաւոր տնտեսուէ բնակողին 'ի քեզ
նշան ամենազօր . որ 'ի յայտնուէն իբրեւ առական
պատմաբանեցար 'ի տեսողէն , զանցեալսն իբրեւ
զապառնիս նշանակեալ , գառն հեծեալ 'ի ճերմակ
երիվար , և զգիմեցումն ժպրհուլթի վիշապին վանեալ :
Սուտի և խոստովանեցաւ 'ի վերին աթոռոյն շրջան
բազմելոցն , տէր ամենակալ , որ էն և որ էր , և որ
յապայան յուսով յայտնեցի : Վանդի արդարեւ 'ի
քո դէմն լուսանկար փրկութիքս այսօրիկ յանկեալ
առլցան բարեաց լրութի 'ի փառս անեղին :

ԼԳ. շորեքծագեանս եղերաց տիեզերաց կնիք
պահպանական նշան ամենազօր . որ խեթկիչ եղջե-
րօք քառալծորդ զուգութի՝ յազեցուցանես զցա-
սումն այ ըստ Օսթարիայ 'ի չարին գումարս . և
ձիրնութաց երազմամբ 'ի կոյսս չորս դիմեցմամբ՝ զազ-
գաց և զազանց զսիրտ նուաճես ուղղութի՝ ի զգաստու-
թի միոյ երասանի պնդուէ : Վազի և խորհրդական
տեսչութի՝ դէմք հետոց կառացն 'ի բնակութի կոյս
քումիդ հանգստեան տեսաւորեցան :

ԼԴ. Պայծառանշոյլ ջահ վեհին ծագման փրկչին
(Յօր) նշան անպարտելի . որ վաղազեկոյց ազգմամբ
գուշակեցար 'ի գրոյն նկարեալ . յորոյ օրինակ նա-
ւեանն (Յետու մանասեան) (Յովսէփայ բողբոջն) անդ-

րանիկ, իբր նախատիպ մերոյդ կտակի, զքարինս ամփոփեաց 'ի Յորդանանէ՝ հնոյն Խորայելի նշանակ ուխտի : Եւ զքեզ փրկութիւն յոյս երկնիցն փառաց նորոգն ի ն հեթանոսաց ետ եկեղեցեաց :

ԼԵ . Սրոյն կենդանւոյ նորագործն աւազանի՝ մաքրարանդ նիւթ՝ նշանդ երկրպագեալ . որ իբր խմոր անապական կենաց զանգուածոյ արկեալ յարգանդ մօրն եկեղեցւոյ, զաւրնկզմեալն 'ի տգեղ գունոյն յեղեալ փոփոխես, և յրնտանուի արեանն ի ներկեալ զարդարես . և նորոգ ծնելոցն ծածկոյթ լուսաւոր զ՛ի ն զանձամբ արկանես :

ԼԶ . Սիս կենսաչու ճանապարհի արդարոցն՝ խաչ փրկչին հետեակ : Վանգի ախորժողացն գերկնիցն կայան՝ զքեզ եղ առաջի բանալիք բացարան . իբրեզընդակից զաստիարակարան, տուեալ մեզ զտեղ տիրական հետոցն ուղղութե :

ԼԷ . Սուր նծամուխ բարձրացեալն այցելութե, նշան դբանչելարուեստ փայլակնաձև փայլմամբ յեսանեալ . քառասայրեան գոլով բերանաւ, 'ի ձեռն աջողակ աջոյն ի ն յեղմամբ շողշողեալ : Սր 'ի փրկութի նորոգման մարդոյն՝ զջիւս ուժգնապիրիս չարին խտուէ քե հատեալ, 'ի սպառ պարուրեաց զօրեղ երթմամբ 'ի խոր խոցոտեալ, անպատուաստեղի լուծեալ խորտակեաց :

ԼԸ . Սան մեր մարդացելոյ արարչին ազդումն նծային խաչ խորհրդական : Վանգի դու դիւրաւ կործան բարուց հրէից խակամտութեն՝ գայթակղութի և արտաքնախորհուրդ հեթանոսաց հուետորաց հանձարախոյզ խնդրանացն՝ յիմարութի : Ի այց ապաւինելոցս 'ի քեզ վէմ 'ի հաստատութիդ արձաւ նացուցիչ : Ի վերայ որոյ Սաւղոս շինեալ զհաւատս՝ 'ի խորհուրդ քու՝ փրկութե զգործն աւարտեաց, և զմինն Վ՛ն գործող անձառիցն մեկնապէս յայտնեալ բարողեաց . և զծայր կատարածի ընթացից բանին 'ի քոյդ գլխաւորեալ ուխտակցութի կամաց առաքչին : Վանգի քե ընկալաք 'ի մեզ զ՛ի ն զնոյ զօրութիւն և զիմաստութիւն :

ԼԹ . Տիեզերաց բաժանեալ ազգաց հրաւիրակ կոչման 'ի մի եկեղեցի նշան հաշտեցուցիչ : Վանգի հեշ

տապէս մարդահոյլ հօտից բանի ունողաց իբր գործի հնչման սաղմոսաց հոգիատաւիլ քնարահարուէ՝ դու առաջնորդես, քան թէ անբանից ջուկաց հաւաքման : Վանդի 'ի վայր դալարի անդորրապէս յուսով հանգստեան զամենեսեան գրգեալ պարարես :

Խ. Բախճան պատճառ հաշտութե տն անսկզբան ընդ ծառայն սխալական՝ նշանդ խաղաղուէ : Վանդի 'ի վերայ քո նուէրն բարեաց փրկողին արեան մեծաբարբառ առ նա յերկինս ձայնեաց : Եւ ունի Լէլ որդի Լ'դամայ՝ մահու գտաւ գուժատու, այսպէս և դու կարապետ կենաց յարութե ես աւետատու :

ԽԱ. Յանկացողաց երկնիցն փառաց նրբական հետս շաւղաց նշան լուսապարզ և : Վանդի քե իշխանութի մոլեգնութե չարին պետուէ յաւետ կապ տեցաւ . և ճանապարհ մտից գրախտին լայն և ընդարձակ մարդկան հորդեցաւ :

ԽԲ. Իւրեւնծային շնորհացն գուշակման քառաքառ մարգարէիցն 'ի քեզ հանգուցեալ նշան հրաշագործ : Վանդի զվաղաբարբառ երգոց նոցին կատարումն (Ես) հեծելութիւն 'ի քեզ կրեցեր . ուր ճաշակմամբն լեղւոյ ընդ զմոտեալ քացախին՝ զամենայն 'ի լրումն ածեալ աւարտեաց . և փառաւորեալ մարդացեալ որդին նայ, զերկրպագութի յիմանալեաց և 'ի զգալեաց՝ 'ի մի անունն Վս կրկնեաց :

ԽԳ. Փառք անփոխանորդելի երկնից արքայութեն ժառանգողի նշան լուսապաճոյճ : Վանդի զյառաջարկութի խորհրդոյ կամաւոր մահուն իւրոյ (Ես) քարոզեալ, զայս քեզ անուն սեպհականեալ հաստատեաց : Որով և ժառանգեաց զփառս սրբասացուն միշտ օրհնեղութե, որպէս 'ի վերնոց՝ և 'ի ներքնոց խաղաղարարն տիեզերաց, որ զթշնամութիւն հին 'ի քեզ նահանջեաց :

ԽԴ. Վաղաքին լուսոյ՝ նոր Երուսաղէմի մահարձան անմատչելի : Վանդի զմոլարաղանդ ստայօղնութիւր դաւանման՝ որք առաջս երևումն զմարմն բառին մարդկութե համբաւեն շրթամբք նենգութե, դու ցրես զնետս չարութեն՝ ընդդէմ կառուցեալ անվաճն տը արձան : Եւ հաստատես 'ի գիծ քառանման պատկառելի քոյին տեսութե զանյայն հեղուսեալ,

զանմարմինն բւեռեալ, զանմահն մահացեալ, և մե-
րայնովս՝ հօրն անեղի իսկակիցն որդի՝ ՚ի չափն քո
զհնազանդութիւն աւարտեալ:

ԽԵ. Իհա այսքանեօք և այսպիսեօք, և ևս ընտ-
րականօք բարեզարդ բառիւք միշտ բարեբանեալ
քնեան նշան. որ զանձագործ պատուաստ պարծա-
նաց պատուոյ պսակին՝ ՚ի ձև պատկերի քումդ տե-
սակի մեք ժառանգեցաք: Եւ մոռտն անձուկ դրախ-
տին սենեկի՝ ՚ի բոցեղէնն սրոյ պարփակեալ, քե-
մարդկան ազանց հորդեցաւ: Եւ սիւնհողոս կաթռ-
ղիկէ անսասանական վերինն Սիոնի՝ սիւն և նեցուկ
նորին ամրոցի հաստատ պնդութեալ խարսխեցար:
Ս ամն այսորիկ խոստովանութի յօղակապս բարառ-
նուն՝ փոքր և նուազ է քումդ հիացման. որ գերաւ
զանցդ ես բանից գովութե: Ս քի թէ տեղծիչն էու-
թե՛ ՚ի քեզ ծանուցաւ, ապա զորպիսի շնորհս ընդ-
ունել խոստովանեսցի երկրածինս մարդ ՚ի բոյդ
վստահացեալ անեղծ զօրութիւն: Իպա այսուհետեւ
գերազանց ամին նուագաց, իմացական մաքուրնուի-
րօք, և մտաւորն պատարագօք օրհնեալ խնկեալ
և գովեալ ես ՚ի սահման անաւարտ և անստուեր յա-
ւիտենին, նշան պայծառափայլ, խաչ տէրունական,
գործի փրկչին յաղթունէ, նեցուկ մեք հաստատունէ,
ցուպ բարի հովուութե, կնիք ամուր պահպանունէ,
գրաւական միշտ խաղաղութե, պաշտելի հրեշտա-
կաց և մարդկան, ահարկու դիւաց դիմեցման, դա-
տապարտիչ նոցին յաւիտեան:

ԽԶ. () Բհնեալ ես, փայտ կենաց, որ դու միայ-
նակ, լուսոյ ընդունակ, ՚ի փառաց անքակ, շնորհացն
գտակ, երկրի երևակ, ծագմանն դիտակ, արարչին
խօսնակ, միջնորդ համարձակ, ամուր աշտարակ:
Ս ամն որոյ ՚ի յաւարտումն լրման շրջանակի եւթ-
նեակ դարուց վախճանի, յորժամ բնութի նիւթոց
լուծանի, միայն դու ՚ի նոցանէ հիւթ աննիւթից վե-
հագոյն, ձկտեալ ձգիս ՚ի բարձունս երկնից փայլակ
նանման ՚ի տես հայեցման ամենայն էութե յաւուր
գալստեան անմահ արքային: Եւ գլաղթանակ փա-
ռացն Յի յայնժամ ՚ի քեզ լրմամբ առբերեալ,
պարծեցուցանես ՚ի պայծառութի քումդ տեսակի

գլխէ պանծացեալն : Եւ փայլումն նշուլից անօրինակ քո գեղոյ յաշխարհ տարածեալ, տեսակ լուծութե մեծ լուսաւորացոյ տարերականաց՝ 'ի քոյդ ապաստանեալ տիրական ծագումն, աղօտանուազ և անծագելի ստուերիւ ծածկեալ մթանան : Եւ մաքուր ընտրութե՞ք ապամուճանին, անդատապարտ համարձակութե, 'ի դէմն անպատկառ գեղոյ երեսաց, 'ի հոգի շնորհաց, 'ի յոյն կենաց, անբերող պարտեաց՝ չարին յանցանաց, 'ի հանդերձ փառաց շնորհին հրեշտակաց միշտ երգեցողաց, զգուշական և աննիրհելի փառաբանողաց, զերկրպագուսքումդ նշանի զուգաբարակցեա : Թերևս որպէս յերեկս աւարտման առուր այսմ յաւիտենի, արժանի լիցուք և 'ի սկիզբն վաղորդայնի մշտատիւն ժամու՝ փառաւորել զքեզ կենսատու 'ի կանուխն ժամանութի և յանազանն յարաձգութի, 'ի գիծն լայնական և 'ի մակերևութին հարստական : Ար ես միշտ բարեարական երգաբանութե երկրպագեալ, Յօի արեամբն միեալ, և զէն նորին զօրացեալ, որ է 'ի քեզ, ընդ քեզ և առ քեզ 'ի միջոց տարածման երկնաթռիչ և փայլակննութաց խաչիդ ձեակի : Արով վարժե և յարմարե զմերս կրօն անանջրպետ դաստիարակութե ըստ քումդ խորհրդի, անանջրպետ միականութե բնական բազմեալ միացեալ, և ոչ հեռացեալ : Արով ըմբռնե զսարտուցեալքս 'ի լուծոյ ածեալ ըղձալի . և ինքն ըմբռնի բովանդակապէս քե 'ի մէնջ աստ և 'ի հանդերձեալն ապառնի : Յաղագս որոյ 'ի գովեստ ներբողական ճառիս վախճանի՝ նմա փառք Յօի Վնի ընդ հօրն և ընդ հոգւոյն ազգակցի, 'ի խոստովանողացս զդաւանութի միոյ և միայնոյ պատուելի և պաշտելի երկրպագելի՞ք Երրորդութեն : Արում անսահման գովութի երգոց, ըստ անկէտն իսկութե և ըստ անկշիռն իշխանութե, ըստ էականն յարակայութե և ըստ արարչականն զօրութե, որպէս 'ի ստեղծուածն առաջին, նոյն և յերկրորդ գոյացուցանելս նորոգմամբ, և ևս առաւել յանփոփոխ և յանզուգական յաւիտեանս . Ի՞մէն :

Ի սոյն կարգ դասեալ իբր զմիաշար խորհրդոյ անսակ՝ ընդ ներքոյննի
խառն խորհրդոյ՝ և զգովեստ երգարանութե Տիրուհւոյդ :

Ա. ԳՈՒԾԱՐՔ խմբից դասուց երջանկացն պա-
տուաւորեն բիւրաբեղուն բանիւք գովեստի զսկզբ-
նալոյսն կենաց գոյից՝ ի կիցս բանից ըղձաձայնուէց .
և որպէս փողովք տաւղօք և քնարիւք զգայական
սրտի շարժեալ զգործի՝ զգերազանցեալն՝ ի լոյս ան-
մատոյց ուրախութիւն վերադրուատեն : Եւ զանձառ-
արարչութե հրաշագործ ամենաստեղծն տէրութիւն
օրհնելով՝ պատճառ փառաբանուէ իսկութե հաստ-
չին զհաստուածոցս առնուն գոյուի . որպէս և ճշմա-
րիտն բան ցուցանէ, ի ստեղծանելն ինձ զայս ամե-
նայն, բոլրք զօրաց դասուց երջանկացն օրհնեցին
զիս մեծաձայն, և ամենայն հրեշտակք իմ գովեցին
զիս : Եւ արդ եթէ հրափայլ և երազընթացն փա-
ռաբանչօք վերնութիւն պատգամաւորօք հոգիա-
նիւթ և անեղծական կենդանեօքն նա օրհնաբանի .
որ թէպէտ և նոքա վեհք են բնականութիւն կայից ստո-
րիցս, և նշոյլ երկրորդ լուսոյ առաջնոցն, այլ սա-
կայն յոյժ անտեսաբար տպաւորութիւն առ բնութիւն
բարի բանին բարձրելոյ բարեզարդաբար բերկրա-
նօք բերին . և որ գոհաբանի առ ի նոցանէ սբ անու-
թին, լայնաձիգ հեռաւորութիւն և ընդարձակ միջո-
ցաւ յաւէտ անթրպետ նշուիւքն ծածկի ի նոցունց :

Բ. Եւսա զայն որ զանհասն հրեղինաց՝ ի հոդեղէն
յարկն պարունակեաց, և զանձառն ի սերովբէից
զգալի մարմնոյ յօդին պատեաց, և զկերակրիչն
դասուց հրեշտակաց կաթնասուն ստեամբքն դիե-
ցոյց, որ երգ պատկանագիր ի ճահ գովեստից օրհ-
նեալ պատուեսցէ : Օ մարմնարանն անտեսին և
զձեմադրանն մեծին, զտաղաւարն տիրական և զխո-
րանն անձական, զխառնարանն ճաշակման անապա-
կան խորախճանութե, զսրբարանն մաքրութեան և
զընգունակն զգաստութե, զնպատակն կուսութե և
զօրինակն երանութե, զհարսնարանն անլուծանելի
անժամանակականն փեսայի, զընակարանն հաճու-

Թէ կամաց անեղն անձուծէ։ Օ այսքան փառազարդ շնորհաց ընդունակն և ոչ նոքին անձուծէն օրհնաւաբ հրեշտակացն պարբ որպէս պարտն է պատուել ժպրհին, Թող Թէ մարդ երկրային 'ի կշիռս չափոյ բերանոյ հողազանգուածս հիւթոյ մեղեղս մարմնոյ. քանզի անձառութիւն հասականաւ վեհագոյն ամենեցուն փակեալ գտանի. և ոչ զօրէն երկնայինք զաւարչին անհաս տնօրէնութեն զանքնին ծնող արժա նապէս վերաբարդել։ Վնանզի Թէ ըստ առաքելական ձայնին Պաւղոսի, մարդն անձնացեալ ոչ յուժմեքէ պատմի, ապա որ զլրութի բանին էուէ անձուծէն յղացեալ կրեաց 'ի մարմնի՝ զիմորդ զնեւեցէ շարժութիւն չլթանց լեզու մարմնեղէն զնա ճանաչել։ Օ ի Թէ դապք պետութեց անմահից վեհից վերնոյ բնակութեանն՝ եկեղեցեաւս յայտ խորհուրդ խորին յառեցան, ապա յայտ է Թէ մեծ է առ նոսա հիւցումն սքանչելի գործոյս այսորիկ, քան զհասարակ երկրաւորացս բանից պատմութե։

Գ. Նայց սակայն երգեսցէ բանս որքան զօրեսցէ 'ի բաղձանաց սրտի փափաքման՝ նմին ընծայ օրհնառաք փառաց տեսչութեան. նա զի Թէ երկինք փառացն նայ լինին պատմաբանք, և յանդէն դարձ տարագրելոյ տոհմին Յուդայի ժողովք ժողովրդոց տեսին զփառս անեղն, ապա այժմ յերեւել բանին 'ի մարմնի և լինել մարմին աղամեան կերպիւ, հարկ է յոյժ ճահողապէս՝ ոչ միայն անմարմնոցն, այլ և զգայնոցս արժանաբար բղձականութիւն հնչել զձայն բերկրանաց բարբառոյ բանից օրհնութեց։ Վնանզի խնարհ այս երկիր եղեալ տիրակիր, գտաւ լծակից ընդ անձակիր երկինն վերին. վասն որոյ խրախուսեալ հոգեւորական հրճուանօք երկուցն դասուց 'ի մի խումբ պարու, տօնս տարեկանս փրկչին փայլման կատարեն, զգայական սեռս եղականաց, և անմարմին դապք հրեշտակաց. յերեւելիս տեսականաց, և յիմանալիս ծածկեցելոց։ Նոք որս և մեք կցորդք այսօր եկեղեցի գուտար վերինն յարկի երկնայինն առաքաատի, պարեմք հռչեպէս տարփմամբ՝ երգելով քեզ ընդ երկնայնոցդ ձայն սրբասաց։

Դ. Ո՛վ ամենամեծ արարչընկալ տիրուհի և անծա-
ծին, որ զանտանելին երկնի բարձրութե և երկրի
լայնութե, ծովու խորութե և անդնդոց անհասու-
թե, զի քէն մարմնացեալն իսկութիւն էութե յու-
րովայն անձուկ տրդ քում սենեկի կրել զօրեցեր :
Ի՞նչ որ հայեցեալ երջանկին (Յորայ) պատուաբա-
նեաց 'ի ձև առակաց, զանբաւութի մեծին սքանչա-
ցոյց, յուսման դիմաց ասացեալ՝ եթէ չունիմ զնա,
և զայլմէ թէ չէ ընդ ինե : Արում երգակցեալ վե-
հին (Յովհաննու 'ի բանն) (Յայտնուէ ասէ հիացմամբ
փախեաւ երկին և երկիր 'ի մի սասանութի 'ի դի-
մաց էին, և տեղի ոչ գտաւ . քանզի արդարեւ յա-
ւէտ անձկութիւն ամփոփին 'ի բերումն բովանդակու-
թե արարչական բանին հանգստեան : Իսկ զու ընտ-
րեալ 'ի զարմէ և 'ի զանգուածէ մաքուր զաւակի
որ անծածին, տարար զնա 'ի քեզ ախորժ հանգրս-
տեամբ կամացն հաճութե, եղեալ երկիր անձնա-
կան բանական բուսոյն, և զգայական անդաստան
կենացն հացի, և վառարան բորբոքման անշէջ կայ-
ծական, և վայր դալարաբեր հայրական ծոցածին
ծաղկին, և ծառ երկնուղեշ անթարշամ խնծորին,
և գործարան գոյութեան լուսատու մարգարտին, և
լեռան արձանունակ երկրաբիր վիմին, և այգ ար-
փիասկիզն աստեղն առաւօտին, և յարկ դիտա-
պետին բանական հօտին, և արքայարան լուսակերտ
անմահ թագաւորին, և մայր կաթնամատոյց բնա-
ւից ստեղծողին, և հարսն սրբուհի հօրն Վ՛շի :

Ե. Ինչպէս և ուրախ լեր ձայնիւ երգոցս օրհնու-
թե քումդ երանութե բանագովութե . խրախացիր
և ձայնիւ ողջունի գաբրիէլեան աւետեացն, բերկ-
րեալդ 'ի կանայս, բնակարան արժանաւոր բանին
խոնարհութեան, տնկասաղարթ մարմնոյ անծութեն
խառնարան, եւղարան օծելութե քթական անունա-
դրութե . որ նախ քան զծնանիլ բանին առ 'ի քէն
անթերի լրականութիւն հրեշտակական թեոյն սքոյ-
մամբ ցանկարկեալ պահէիր անաղտ անբժութիւն :
Ի՞նչ որ հաճեալ հաւանութե երբորդական փառք
անծութեն, ճանապարհ արար հանգստեան . քանզի
հոգին որ եկն 'ի քեզ յօրինողն անախտ սրբութե .

և բարձրելոյն հօրն զօրուի մօրդ հովանացաւ, որդւոյն պատրաստեալ զքեզ ընդունակ: Այլ որ բնականացան էակիցն հօր բարձրելոյ՝ էր անժամանակ. և որ յօղաւոր մարմնով՝ ի քէն ծնաւ՝ սկիզբն ունի էութե նախ քան զարուսեակ. ուստի և զյօղաւոր մարմինն միակ՝ խառնեաց ընդ անժաման բնութեն իւր անքակ. և սեպհականեաց զաթոռն հօր իւրոյ՝ յաւթի յաւիտեան, թագաւորեալ տանս աշխարհի և երկրիս քաղաքի. արկեալ սոցա ուղ ճանապարհի զփայտակերտն գործի՝ հանել ի կամարն երկնից տաճարի. և կանգնեաց զխորանն կործանեալ ադամեան մարմնոյն ի նորոգութի շինուէ. քնական ուխտին դաշնաւորութե: Այդ պայտիսեաց բազմութիւ և բարձրագոյն բարեաց ընդունակ և մատակարար միայն դու մաքուր կուսութեամբ եին խնկարան տիրուհի օրհնեալ տք անժամին. քանզի իբրեւ զճնշումն խառնութե խնկոց կնդրկի և զմռսի ընդ տաշխին և կասիայի բորբոքեալ հրով մաքրութե, բարդեցեր զծուխ բուրման անուշահոտ սրբութե՝ ի հոտոտելիս այ և հօր հաճութե. վարուք մաքրեալ, բարութե լցեալ, հեղութե արձանացեալ, առաքինութե կատարեալ, բաղցրութե աղբիւրացեալ տք անժամայր:

2. Ինչպէս և ուրախ լեր յարկ անձառ ծնելոյդ ի քէն անեղդ այ, որ ի նմին յորդւոյն քո խնամոց հրաշազարդ փառօք ամբարձար ի կատար աւարտման վերնայինն երկնի լուսապէս, և թեօք թեթեւութե հոգւոյն սլացեալ յիմանալիսն վերաջուեցեր ի կայանս հանգչել: Աւստի և զանհասանելին իշխանաւանս իմացման՝ զանկապտելին զգայուէ սրտի նկատման վայելիս անտեսիցն անձնապէս հոգիագրկեալ, զանեղծին փառաց ճոխութի քեզ սեպհականեցեր, տք անժամին:

3. Երբողեալ ես մաքուրդ փայլումն կրող արարչին առաքինութե, որ սքանչելարուեստ հրաշիւք ներգործեալ քե ի մեզ զփոփոխումն մեծ արգասեաց փառացն ընդ փոքուն յեղանակեցեր. քանզի զանհայրն մանուկ մայրդ որդեպէս գերազուեցեր. և ըմբռնեալ բարձողաց ձեռացդ բազկօք զանպարագիրն էակ մարդացեալ ի համբոյր հպելոյ մա.

տուցման շրթանցդ ողջագուրեցեր . որում գտաք մեք ժառանգակիցք արբայ հայր զձեռն առձայնել 'ի ձեռն քուսիդ միջնորդութե , աք ձեռամայր :

Ը . Բարեհամբաւեալ ես մաքրուէ շաւիղ նախ ընթաց կուսից , որ զլրութիւն ունողն գոյից կարօտաբար կաթամբ լցուցեր , և աչաց մարդկուէ զանտեսն 'ի մարմնի ետուր նկատել . վասն որոյ զամենայն բերան գոհութիւն ստացար քեզ օրհնաբանս անձկով տարփման , աք ձեռածին : Երանեալ ես դու 'ի լեզուս անբիծս ընտրական շրթանց ծաղիկդ : Ես սեայ պտղոյն մեր կենաց . որ 'ի դրութիւն խառնութե քաւից յեղանակեալ տարերաց՝ անկցորդ մնացեր 'ի մասնէ հողածնելոցս հասարակաց . ոչ բերող ծանրութե բնականիւր համաստեղծս կարեաց , այլ քրով բէօրէն հրաբերան բղիող նշուլից : Ուստի երագ ընթացիւք հետոց հեռացեալ՝ 'ի վայրն անմատոյց յարիին վերին ընծայեցար , աք ձեռամայր :

Բ . Խրախացիր յաւէտ հրճուանօք բերկրեալդ 'ի կանայս , որ դժուարբնդէլ դաստիարակաւն խաչի վարժեալ կրթեցար . որդւոյ քոյ կցորդակցութիւն միատեալն ժուժկալութիւն կրելով զերաշխեպ վշտաց ծնիցելոյդ 'ի բէն ձեռն՝ մշտաշարժարն մեռելուք անձնատուր տօթով խարուկեալ . իբրեւ զորոջ անարատ քահանայական նուիրմամբ 'ի վերայ սիրոյ սեղանոյդ մատեար , ասրաբոյս և ստեաղիսակ գեղմաբարձ մաքուր պատարագ . 'ի ճգնաւորական վարս ողջակիզեալ , քան թէ 'ի սրոյ հանդէս խողխողեալ : Սոսն այսորիկ 'ի նուէր քոյ զենման հրեշտակացն պարք պաշտպանեալ , ընդ առաքելոցն գումար դասակցեալ , զմիայն արժանիդ պատուեալ գովէին , աք ձեռածին :

Ժ . Խրախացիր համայն տարփանօք բերկրեալդ 'ի կանայս , որ 'ի կոյս և յանարօր արգանդէ բան բեղնաւորեցեր՝ ցաւոց անիծից արմատ օրհնութե , հօրն լ'դամայ որդի բերկրութե : Սոսն որոյ շնորհ ունելով քեզ օրհնեալքս 'ի յորդիդ քո փրկիչ աշխարհի , երանեմք քեզ , աք ձեռածին :

ԺԱ . Խրախացիր անբաւ բերկրանօք հարսն լուսոյ ոսկեզարդ գգեստուք պաճուռեալ , որ յօրէնս երկ-

րայինս ազգաւոր կրից՝ զերկնայինն ածեալ մատուցեր, և զաննմանն նմանեաց մնազանգուած ազգի մարդկուէս 'ի չափ հասակի գեղոյ գեղեցիկ զստեղն վայելուչ 'ի ի բանանէ մեզ պարգեւեցեր : Ուստի զպատկեր նախահօրն 'ի քէն ստացեալ՝ նորոգ հաստատեալ, գոհաբանեմք զժբ տիրամայրդ :

ԺԲ. Խրախացիր յողջոյն նախընծայ երկնային աւետաւորին, տաճար սրբափայլ. որ լուսով անաւանաւ ուռճացեալ լցար, և երկրաւոր մարմնով երկնայնոյն աթոռ կազմեցար, և արեգակնապէս հռլովմամբ առ արուսեակն երազ ընթացար : Ս' անորոյ բացեալ զբերան պառաւորն ամլածին որդւոյն, օրհնէր զօրհնեալդ 'ի կանայս Պք անածին : Եւ և դու լցեր զտունն Օ աքարիայ բարբառողն գոհուէ, յօրինակ հանրական եկեղեցւոյ, որ է քո միշտ օրհնաբան. զի երանեն ահա յայնմհետէ քեզ անազգք ըստ բանի անազգացիկ քումդաւանուէ. սկզբնարար կուսից անարատուէ, 'ի բերկրեալ լեզուս շրթանց զուարթնոց միշտ բարեբանեալ Պք անածին :

ԺԳ. Վանդի արդ եկեղեցի դասուց անդրանկաց զ'ի քէն մարմինն 'ի բանէն անանջատ համապատիւ հօր փառաւորէ յերիս սրբասացս. առ որ հպաւոր քո գոյով ահաւոր խորհրդոյդ տեսող՝ զանճառն ուրախութի յաւէտ վայելես : Օ ի զոր նոքա թեաւ սքողելով զիմաց ծածկութիւն 'ի բացուստ ակնարկեն, դու յաւէտ համարձակ նմին կաթնաձիր մայր ցուցեալ ծանուցար, և 'ի մէջ դաստակաց ձեռաց որպէս զմանուկ զծերն հինաւուրց գգուանօք ընկալար, եղեալ կառք անճնաւոր կայից բազմելոյն յաթոռ քրովբէից : Ս' անն զի ոչ ընդ քեզ միայն, այլ և 'ի քեզ. ոչ միայն փարեցաւ բազմեալ, այլ և բնակեցաւ տաղաւարեալ. ոչ միայն միացաւ 'ի զանգուած մարմնոյ, այլ և մարդացաւ՝ առեալ զկերպարան 'ի քէն սկսելոյ. ոչ միայն մի զօգեցաւ Վ'ս յերկուց գոյութեց, այլ և ընկղմեցաւ յանապական անօսր էութիւն մարմնոյն վերբերումն. ոչ միայն միջնորդաւ անձինն ընդ հողոյ միաւորեցաւ գիմակ տեսակօք, այլ եւամասն խառնեալ էութիւնք միաւորեցաւ անշփոթեի : Ս'ի որդի մերովս բնուէ յաթոռ

հօրն իւր արդյ յերկնաւորացն միշտ պաշտպանեցաւ :

ԺԴ. Հաղազո որոյ և մեք երկրաւորքս զմատակաւ
բարդ և զսպասաւոր մեծս խորհրդոյ երանեմք ըղ-
ձական երգօք՝ զանժամանակն էութեան երջանիկդ
ծնող. որ զամենայնի և ամենեցուն պսակեալն հռ
գեշուհն էրգօք՝ ՚ի քեզ ընկալար, ոչ ՚ի մասնէ, այլ
՚ի լրութէ. ոչ հատմամբ, այլ հաստատութեմ. ոչ
բաժանաբար, այլ ամբողջապէս. ոչ փոփոխմամբ,
այլ փոխատրութեմ. ոչ ՚ի ծիրս սահմանի տեղոյ,
այլ ՚ի սենեակ լայնատարր ոգւոյ: Վանդի զգերողն
՚ի կշիռ ձեռին զերկիր և զերկին տարար յարգան-
դի. և ոչ միայն ՚ի տեւո նկատման աչաց նայեցար ՚ի
նա, այլ և շօշափմամբ ձեռացդ ծանեար. ոչ միայն
ողջունեալ զանհուպն շրթանց, այլ և ըմբռնեալ.
ոչ միայն գննեալ զհասարակաշէն խորան մարդա-
ցեալ բանին, այլ և անուանեալ կոչմամբ Հո-
ւիւննայ. ոչ միայն ստեամբքդ սնուցեր զանժամա-
նակն ըստ աւուրց, այլ և աճման հասակի գնոյն ըն-
ծայեցեր: Օ որ խոստովանի հանրական եկեղեցի
զծնեալդ ՚ի քէն անձ ճշմարիտ՝ ընդ նախեղակ գոյակն
միացեալ ՚ի տեսութէ իմաստից քննութեմ մեր փա-
կեալ: Հորոյ տիպն ապացուցի խաբողն Հակոբ ըմ
բռնեաց զմարտուցեալն ընդ իւր պնդապէս, և զան
խուլ խորհրդով զանժատեան անուն ընկալաւ: Լսու-
պէս և որ ՚ի քէն ծնեալդ մարմին ՚ի յարգանդ սրբ-
բոյդ սենեկի ընդ անձ խառնեցաւ. և խաբեալ զԱյ-
դոմն մարդկան թշնամին՝ մարմնով գերազանց նմին
բարձրացաւ. վասն որոյ ոչ տեսողն՝ այլ ճշմարիտ
անուանեալ, զամենեսեան յարայել անուն փո-
խադրեաց: Սակս որոյ լի բերանով զպաշտպանդ
փրկութե այսմ մեծս խորհրդոյ՝ երանեմք զտիրու-
հիդ Եբ անձաժին:

ԺԵ. Որոյ տեսութեամբն նայ նախագիծ ՚ի ծովէ
քարն պատուական հրափայլ և սպիտակ մարգար-
տին մաքուր կերպարան գոյացեալ ցուցաւ: Վանդի
արդարեւ դու ես անկն պատուական ՚ի յաշխարհիս
ծովէ ընտրութե, որ զանձային հրոյն տարար կեր-
պարան: Ո՛վ հրքան մեծ է ՚ի քեզդ աւարտեալ խոր-
հուրդ, սրբուհի. զի թէ առածք մարգարէիցն հռ

գեկիր յղացմամբ Խորայէլ ծնողք ասացան, ապա դու որ զբանն անձնաւոր՝ հայրենի բնուէն հաւաւոր՝ ի սենեկի քում մաքրականի մարմնապէս բացածանուցեր, զորպիսի արժանապատիւ գովութիս ոչ ընդունիցիս : Ո՛վ շնորհառուք գեղով արիւաւոր ծածկութիւլ յանմատոյց գեղեցկուէն պաճոյճ փաղ փաղեալ . ո՛վ համեստ հեզութիւն, խոնարհ անբծութիւն, կերպասիւք լուսոյ՝ ի հոգւոյն պարապքողեցեալ . ո՛վ զարդուք երկնայնովք ոսկեզօծ սրբութիւն, արծաթափայլ մաքրութիւն, ականակապ պսակ քեզ փառաց զբարձրելոյն հովանի՝ ի գլուխ ընկալեալ . ո՛վ քառեակ մանեկաւ նշուլափայլ մաքուր ուլանցն յեւմամբ, այ հոգւոյ և մարմնոյ խառնմամբ, ի մի էութի երիցն հիւսմամբ ի յորդւոյն լանջք՝ աբ քո շնորհօք աւուջեալ :

ԺԶ . () Բհնեալդ միայն ի կանայս շրթամբք քահանայուհւոյ մօր մարգարէին Յովհաննու, փառաւոր և ի դասուց համազարմանանացեղիցս ցանկալի երգօք ներբողականս տաւղօք : Օ ի թէ բանականս մարդոյ գոյուի պատկեր այ ի սկզբանն ստեղծաւ, և այսր աղագաւ ստեղծողին զշնորհս կալաւ, ապա ևս առաւել քեզ պարտական եմք երկրպագութիւն ունել շնորհ, տիրամայր, որ այ ի ծառայի կերպարան ստեղծման եղեր պատճառ . առ որ ի լրումն աւարտման մարգարէական կտակն հասանիւր, այն զոր ասէ, եղիցի ի վերայ առն ձեռն քո, և աջ քո ի վերայ որդւոյ մարդոյ ի քեզ խրախուսելոյ : Ը և կարողութիւն և բազումն հօր միածինն ի քեզ հանգուցեալ, և զամենայն որդիս մարդկան վկայս և երկրպագուս իւր զօրացուցեալ : Եղան նկարագիր և կերպարանն հօր գոյուէ ի քեզ բնակելովն, սրբութի և արդարութի լրման աշխարհի ընձեռեաց : Ե պա յիրաւի և արժանապէս հոգեշարժ քնարիւք զքեզ բարեհամբաւեմք, աբ անծածին :

ԺԷ . Ի մարդկային զարմէ հրեշտակ երկնային, յեղծականաց սեռիցս անմահ սերովքէ, ի հողային նիւթոյ ոսկի Սփերայ, ի ծովային բերմանց շնորհալոյս մարգարիտ, ի յեսսեանն բուսոյ քաղցրապտուղ ծաղիկ, ի յաւուրց նախնեացն ձիւ օրհնու-

Թէ, ցօղոյն հանդարտի ամպ անձրեւածիր, արեւուն ծագման ակն արփիափայլ, մերկացելոյ այգոյն աստղ առաւօտի, գիշերային մթոյն խօսնակ բերկրանաց, օրինի ստուերին տառ ճշմարտաճառ։ Սակս որոյ իբր զնիւթ գործօնեայ այսբանեաց բարեաց օրհնեալ ես դու ՚ի կանայս, նախաստեղծին մերկացելոյ փառք անկապտերի, վշտացելոյ անիծապարտ մօրն սփոփիչ քառուէ, որդւոց նոցին խռովուէ խաղաղուէ ձայնաբոս։ Եւ արդ որ բան բաղգատելով զանհամեմատ քո մեծուելոյ լիցի կարող գերահաջակել, տրար լին մայր, անհասին ծնող, անբաւին գրկարան, ամենա կալին յանձանձիւ, փառազարդողին զգեցուցիչ, վեր օրհնելոյն գրգիւ։ Եւ յաղաքս այսոցիկ ըստ անստուքոյ բանի յիրաւի տացուք քեզ երանի, մայրդ։

Յօժ. Եւ ինչիւր հելի գիտմամբ տեսակ լուսալիւր աջօք նկատեալ, կտակ մակագիծ անեղծ պայմանաւ արձան հօտտատեալ, սահման յարակայ մեծութե կցորդութեանն, երկուց միութեանն անայլայլականի կապ պատկանակիր, վեհին պատկեր կերպիւ կշռորդեալ, Թեթեւ պարզութի հիւթիւ բազկացեալ, տառ տարբերական տողիւ ձեւացեալ, տումար տենչալի անսխալ դրոշմեալ, մատեան մեծութե շնորհիւ նկարեալ, նամակ ընտրուէ բանիւք բարդեցեալ, արձան անձնական քիմաստիւք զօդեալ, կնիք մատանւոյ տերամբ կերպագրեալ։ Սքեստ լուսանիւթ երկնից արքային, օթոց սրբութե անմահ բնակողին, յարկ վայելութեան անեղ շինողին, առիթ մարդկութե բանի անեղին, գործի մարմնութե վեհին բնութե, պատճառ պատշաճից անպատկառ ճգնութեց, օրինակ ուղղութե անայլայլակ վրիպութե, անպակաս աճելութի լրման Թերութեան, իսկուհի երկնային կենդանեաց գաւառին, մասնակից շնորհնկալ հայրական Գութունն, անպարտակիրն ազգակցութե երկնիչ վերստին, անամանակն արգանտի ծանուցող ծնողեան։

Եւ. Դու զհօրն լուսոյ զորդի հարազատ ՚ի ստուրինս կոյս աշխարհի մայրենի կաթամբ ջամբեալ դիւցուցեր, եւ որպէս Թեոք խնայական պահպանութե զպարունակողն պարփակեցեր։ Եւ զկենցաղոյս

ընթացք ընդ լուսազարդ կենացն շաւիղ ձգեցեր, և ըստ նմանութե արագման օդային թռչնոյ 'ի յանցաւորաց աստի փոխեցար, և 'ի մէջ դասուց հրեշտակաց ունող այ յայտնեալ ծանուցար: Եւ լուսարփի ամպով առ 'ի նոցանէ պատուեալ համբարձար, և հողեղէն հաստուած 'ի բրովեից աղի հանգուցար, և 'ի կանանց ազանցն կերպից արուսեկին տեսակաւ տեսար, և զննելի բնութի մարդկայնոյ յանձառաշնորհ խորհուրդ ծածկեցար, և 'ի ստեղծողէն քո և համայնից հպատակօրէն ձեռով պաշտեցար, և հաստողին ծագաց աշխարհի մայրօրինակ առնուամբ ձայնեցար, և մեղուցելոյ կնոջն առաջնոյ առանց յանցանաց զաւակ դովեցար, և ամենայն անբժաց ընտրութե պսակ սրբութեան դու գաւառեցար, և իբրեւ զհանդարտ երինջ անարատ արար չաւանդ լծոյն մատուցար, և իբր յաւանակ կամաց անբաւին անութեան հետեւեցար, և 'ի խորոց ծովէ աշխարհի շուշանական շաւղօք ամբարձար, և իբր 'ի դժնեայ փռոց խստութեանց յաշխարհիս զբաղմանց ծաղկեցար, և իբր 'ի դառն արմատոց երկրի քաղցրաձաշակ պտուղ յայտնեցար, և Երրորդութեան անտես թաքնութե խորհրդակից սիրոյ կոչեցար, և ծածուկ հաւաքման բանին իբր լուսատու ձորձով պատեցար, և անբակ էին տերութեան սահման սկսման վերակարգեցար, և 'ի սրբասնեալ միջոց քո ստեանց զանկէտն 'ի տաշխին ծրար թագուցեր, և 'ի կուտական քումբարունակէ զանմահ արարն ողկոյզ հասուցեր, և միջնորդ կենաց երկոցունց սքանչելապէս համարձակեցար, և համոզիչ 'ի խաղաղութի մրկածուփ շարժմանց կացուցար, և խրախակից վերնոյն բարձրութե անկապտելի առնուամբ պատուեցար:

Ի. Եւ յայսքանս և 'ի սոյնպիսիս, և յեւ ընտրեկական երգս բանահիւսից գերահռչակեալ ես վսեմական վարուց նախընթաց և յառաջաւիղս քան ձեռն: Եւ ամեն զի որպէս երեւեալն 'ի բէն միածին անդրանիկ բնութեան հօր՝ սկիզբն ասի հետեւման խառնակ մահակիր ճգանց, այսպէս երանեալք և բարեբանեալք գերօրինակ ցուցման տեսակի անծակրօն

կարգաց ծագեցար: Վ՛հ զանմատոյց հուրն կիզա-
նող անապական ծաւրմամբ ծախեցաք, քե զարա-
գեալն 'ի Թեւս օդայինս 'ի քառնթաց կենդանիս
տեսաք, քե զանկցորդն տեսականաց 'ի մարդկային
կերպ նկատեցաք, քե զգովեալ բարձորն մեղաց
իբր զգառն ճաշակ ընկալաք, քե դատելոյն 'ի չա-
րագործաց որպէս նշմարտի երկրպագեցաք, քե
զանծանօթն հօր տէրութիւն ազգակցապէս օրհ-
նաբանեցաք, քե զմուրհակ պարտուց անիծիցն 'ի
յաւազանին ջուր ընկղմեցաք, քե զանտեսն աչաց
հրեշտակաց տղայական տիօք գգուեցաք, քե զան-
սահման բանին բնութիւն 'ի հասարակածին տիպ
համբուրեցաք, քե զ՛դամն նոր հոգեղէն 'ի չափ
հասակի առաջնոյն տեսաք, քե զարեգակն արդա-
րութե՛ն կենցաղակից մեր կցորդ ստացաք, քե զան-
ժամանակ բանին եութի՛ն սկսեալ 'ի Վաւթայ պառ-
մեցաք, քե զանհամեմատն մարդոյ պատկերի մեղ
նմանատիպ գործով գրեցաք: Մըդ այբբանեաց
սրբազնական մասանցս ճառեցելոց դու միայնակ
պատճառ, անարատ կուսից նպատակ կրօնից, տի-
րամայր Խր ձծածին:

ԻՄ. Վանդի Թէ չէր 'ի քէն աճեալ ուղէն երկ-
նային, ոչ էր պողաբերեալ զանճաշակելին 'ի շրթ-
թանցն մեր հաղորդութի. և Թէ չէր երևեալ հօրն
արգարութի 'ի յերկնից, չե էր սկսեալ ճշմարտու-
թիւնն 'ի յերկրէ. և Թէ չէր յղացեալ յանփորձա-
կանդ քուժ արգանդի, ոչ էր մարմնացեալ. և Թէ
չէր յայտնեալ մերով բնութիւն, ոչ էր շօշափեալ և
ըմբռնեալ անհասն իմաստից. և Թէ չէր կրեալ 'ի
գիրկ բարձողաց հողեղէն բազկաց, ոչ էր ծանու-
ցեալ. և Թէ չէր համբուրեալ երկրաւոր շթամբք,
ոչ էր ճառեցեալ. և Թէ չէր հետեւեալ 'ի մարդկան
ընթացս, ոչ էր քարոզեալ հակն 'ի յեկեցս. և Թէ
չէր թափեալ եւզն անապական 'ի վեհագունէն, ոչ
էր զմեղ օծեալ. և Թէ չէր խառնեալ զմերս ընդ իւ-
րումն, ոչ էր մկրտեալ. և Թէ չէր խրախուսեալ
մարդն 'ի յերկնայնումն, ոչ ևս էր սրբեալ. և Թէ
չէր խոնարհեալ բարձրն 'ի յընտանի փառացն, ոչ էր
վերացեալ 'ի ստորնայնոցս առեցեալն:

ԻԲ. Բայց մարմնացաւ, որքան մարդացաւ. նոյն և յայտնեցաւ, ըստ որում ծանուցաւ. աւետարանեցաւ, ուստի փառատրեցաւ. իսկ մաքրեցաւ, որպէս երգեցաւ. իսկ մկրտեցաւ, որ և վկայեցաւ. նոյն իսկ պատմեցաւ, որպէս ճառեցաւ. իսկ տնանկացաւ, որով ճոխացաւ. իսկ հնազանդեցաւ, որով պաշտեցաւ. իսկ երկրպագեցաւ, որով խոցեցաւ. իսկ կենդանացաւ, որով թաղեցաւ. իսկ պատուեցաւ, որով պատժեցաւ. իսկ ամաչեցոյց, որով պատկառեաց. իսկ բերկրեցոյց, որով տրտմեցաւ. իսկ զգեցոյց, որով մերկացաւ. իսկ ողջացոյց, որով բեւեռեցաւ. իսկ կանգնեցաւ, որով վտանգեցաւ. և սլացաւ որպէս վերնային, թռեաւ որպէս հոգեղէն, ծածկեցաւ որպէս զանքնին, փախեաւ որպէս զանհաս, 'ի յամպս երկնից եղ զգնացս, գովեցաւ որպէս միածին, բոսորաբուղի կայլակօք ներկեաւ, անկից վերացն խոցով հարցաքննեցաւ, 'ի վեհից անմահ հրեշտակացն հաւատացաւ. յաղթող մրցման և մարտի փառաւորեցաւ, դատաւոր արդարաւոր յամազգաց վերապատմեցաւ: Վանդի 'ի բէն հիմնադրեաց զսկիզբն մարգեղութեանն իսկութի. և յընտրեալ անպատում շնորհէ զայս ամենայն անփոխանորդելի պարգեական ձիրս ընկալաք. և բեւեռեցաւ այս պատրաստութիւն բարեբաստութեան բազմերանեան յուսոյ հրճուանաց մեզ հանդերձեցաւ: Եւ զամ փառս երանական լուսոյ նշուլից վերնոց և ներքնոց ծածուկ խորհրդոց բազմազովեստ պայծառ յօրինման նոր արարածոց անձառ շինուածոյք եկեղեցւոյ, 'ի բէն ծնիցելոյ կերպիս մերոյ և բարձրացելոյ անուանն (Յօի ծնկովք կրկնելովք մատուցանեմք: Ուստի և քեզ բերկրեցելոյդ զօրվորականն օրհնաբանութի բանիս երկրորդեմք:

ԻԳ. () Երհնեալ ես դու 'ի կանայս, գլուխ նոցին պանծանաց, և պայծառ պսակ: Պսակ կուսութեան մաքուր հարսնութե, պսակ ընտրութե անփորձ գովութե, պսակ անեղծութե, լուսոյնմանութե, պսակ շնորհանորդ եկն ծնելութե, պսակ երանական բանին հօբ մայրութեան, պսակ քե պանծանաց կենացն բարձրութե, պսակ պայծառափառ վարուց իմաս.

տուէն, պսակ տիրապատուաստ երկնահանձարն գիտուածէ, պսակ պիտանական եկեղեցւոյ գեղեցկուէն, պսակ պաշտելուէ Սիոնի նորոյ զարդարման, պսակ յոգնանկար յարփից եւթանց փայլատակման, պսակ առաջնորդական վերնոցն ազգակցուածէ, պսակ անբծութեւն շաւղացն արդարութեւն:

ԻԴ. Ի՞նչ ամենեցուն վերակարգելոց Թուոցս այսոցիկ բնակարան բաղձալի, և երանելի, և ընդունարան ընտրական կամաց անբաւին զքեզ խոստովանիմք երկրաւոր ծնունդքս ստորաստեղծականն ի դամայ. որոց անհամար և անթիւ ազանց ամրական և պահպանական պարիսպ կառուցար: Վանգի յարժանահայց և յամենազօրքոյ բարեխօսութիւն միշտ ապաւինեալ մնամք ՚ի հաստատութեւն, ինամեալք և հանգուցեալք ընդ հովանեաւ պաշտպանութեան ա մեւր պատուարի տքնածանիդ: Պատուար պճնայօրէն ՚ի զանազան մաքրազարդ ականց յարմարեալ պատուար հրապարակ անմատոյց ընդդիմողացն հինից. պատուար բոցանշոյլ անհուպ և անհաս մատուցման գծնեայ դրժողաց. պատուար ամենահրաշքստ խղճեկիելի, որ աղեկեալ զմուտ քո ճշգրտապատումս գրեաց. պատուար շրջապարիսպ ըստ ՚Իսութայ, որոյ հիմն անշարժութեւն ՚ի բարձրելոյն հաստատեցաւ. պատուար ամրակառոյց քաղաքին վերնոյ ըստ Պաւղոսի, որում զհանուրս բնակիչս արարեր: Վանգի զքնձ ծնար ՚ի մարմնի, և զծնունդս մարմնաւոր Սիոնի որդիս արարեր վերնումն հոգեւորի: Իրոյ աղազաւ օրհնեցաւ արդարքոյ կուսութիւնս ՚ի շրթունս նոցին, և խոստովանեցար յամենեցունց մարմնարան և տաճար հօր իսկակցին:

ԻԵ. Ի՞նչ արդարապէս ՚ի քեզ ընծայեալ զգան պատմողին, եղեր մեր օգնական և տունս ապաւինի յողորմից հեղեղաց յաւուր անձկուէ. մաքրուի կուսից և սկզբնաշաւիդ դասուց երջանկաց, մայր հիմնադրութեւն հաստատութեւն եկեղեցւոյ, և ծնող անաբոստ բանին նայ: Օքեզ յաւէտ օրհնութիւն միշտ պսակեմք ՚ի նուիրեալ տեղիս սրբութեւն քում տաճարի, և ՚ի Թեոպահպանութեւն լայնատարած քումդ մաղթանաց ապաւինելով, զձեռս մեր ՚ի սմա տարա-

ծեմք . և աներկբայ յուսով հաւատամք ապրիլ : Եւ որ
աղաչեմք ընկալ զերգաբան օրհնութի մերումն ըն-
դուի . և հաճեալ տացես սմա զձիրս շնորհաց Սիոնի
և ինթղեհէմի : Ուստի արժանասցուք ընդունել
մասն փրկութե յաւուր գալստեան մեծի յայտնուե
փառաց անեղծի, փրկչին անմահի, քումդ միածնի,
միոյն նոյն, նոյն (Յօի :) Եւ իբր զպատճառ սկզբնաշա-
ւիղ պարանեաց բարեաց՝ ի սոյն կամարի գեղա-
պաշտելոյ զքեզ պատուեսցուք, անժամանակ էին
բարձրացեալ ծնող :

Նորին վերստին ի վերայ գրոյ անուան իւրոյ :

ՊԵՐԱԶԱՆՑ չափոյ կշռման երկրային բնութե,
և քրովբէականն նախադասութե եղեալ վեհական .
արբուհի պայծառ առաքաստ փրկչին ՎՅօի, և նո-
րուն իսկ տեսաւորիչ վասն մեր . ծունր կրկնեսցի
արժանապատիւ քումդ պատկերի . հայցեա վասն
մեր առ ծնեալդ ի քէն նոյն ի մարմնի :

Սուրբ յոգնաթիւ մասանց բերկրութիւն, ազ-
գաց և ազանց արմատդ օրհնութեան . ի ծագմանէ
փառացն երկնայնոյ անստուեր նշոյլ տարփալի շո-
ղեալ ի ստորինս տեղի . անորիչ հպմամբ մերձաւոր
անմատոյց լուսոյ, անձառ խոստմամբ ապառնեացն
յուսոյ ի մահու պարտեացն զերծո զառքեզ ապաս-
տան ծառայքս քումդ որդւոյ :

Ի յերկրաւոր նիւթոյ մարմնաւոր վարուցն՝ երկ-
նայնոցն կրօնից եղեր հպաւոր, Սարիամ առիթ
տեսուե նոցին զանգնին որդւոյն կերպարան : Ուստի
տեսին զանկէսն սկսեալ, և երանեցին զարմատգ և
զպատճառ . յորմէ և մեք հայցեմք զնորոգութի կե-
նաց, և պաշտպան զտիրամօրդ ձեռնտուութի :

Վիսաւորեալ այսօր ի քեզ զիմանալին փար-
թամ մեծութի . որ սլացեալ հասեր ի բարձունս
երկնից, իբր անընդունակ ապականութե և մահու
լուծման՝ մարմին, յորմէ պատկառեաց ամօթով
պարտիքն մահու . և ցուցար բնակիչ արժանապատիւ
կենդանեաց երկրին՝ նոյն կենակից Երդ տիրամայր .

արգահատեա միշտ զողորմութի՛ որոյ պանդխտիմք 'ի վիհս ներքին :

Ունող հրճուանաց անթիւ խրախուծեց անձային անկէտն խոստմանց 'ի բուրաստանս անդաստանաց տիրական տնկոյն , որոյ ստեղծնք շառաւիղացն երկրային հնարից գերազանց . անդր մեծցես զքո դաւանողքս , որ տիրուհի մայրդ : Յի :

Իոտեմք 'ի քէն աղերսիւ բանի , որ ես քաղցրալուր գրաւ աշխարհի . միայն երանեալ և բարեբանեալ , հօրն հաճութեամբ հովանաւորեալ . որդւոյն ծնող , հոգւոյն վերնդունող , Նըրորդութեան փառացն տարող . վերանկարեա զառ յաւազանէն անախտ արգանդէ զկարդացեալս անուն 'ի գիր մատենի վերնում դպրոցիդ : Նւ զերգագրութիւն սակաւամասնեայ այսր գովեստի՝ արձան հաստատեա միշտ անկործան սրբոյդ առաջի . ընծայեալ մարմնոյս զմրաշարս գիծ , և զգայական շնչոյս զպատկեր բանիս : Օ ի իբր 'ի գոյից երկուց զուգելոց 'ի մի խառնութի միոյ կենդանւոյ , միշտ փառաւորեսցիս դուսովին օրհնութի , որպէս անեղծ պաշտօնէիցդ օրհնաբանութեամբ : Ի՛երևս 'ի ձեռն զօրեղ քոյին հայցուածոց լիցի մեզ անդատապարտ համարձակութի յատենի մեծ և ահաւոր որ դատաւորին : Նւ գտցուք արժանի անբիծ վարուք , և ուղիղ դաւանութեամբ՝ հաւատոցն հաստատութի հանդիպիլ և անդանօր ընծայիւք բանից քումդ երանութեան . փառաւորել ընդ քեզ և ընդ քոյսն յանդիման դիմաց պաշտելի և պսակելի քում՝ անծափայլ և լուսանշոյլ մեծ պայծառութեդ զէութի անքակ և անքրն ների որ Նըրորդութեն 'ի միում անորութեն և արարչութեան : Որում վայեցական պատիւ , և գովեստ անդադար երգոց այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

Յեւտատկազիր պատասխանեց Սորին ընծայական գրոյ Երջանիկ և շնորհնկալ Տեառն Ստեփանոսի, յերեսաց նորին հոգիաբարեղեն վարդապետի:

ՇՈՐՀԱԿԻՐ Լին և հոգւոյ նորա ընդունակ; ընտրեալդ և ներանձնացեալդ այցելու. ըստ հայցման հաճութե բարեսէր կամաց երջանկիդ, և գրութե նամակի ձերում պատճենի, յօրինեալ շարադրեցի զպատմութեանն գովեստ, և զճառքս ներբողենի: Եկարեալ հաստատեալ ՚ի գեղ պատկերի դիմաց սոփեստի սպիտակափայլ լուսափառ դաշտի քարտենիդ. մտրակեալ յընթացս սորա ասպարիսի զընթուհս գրչիս, անշունչ խօսողիս, անքայլ ընթացողիս, անձայն հնչողի, անդուլ պատմողի, և անսայթաքելի քարոզչի: Եւ արձանացուցի սմին անջինջ յիշատակ զանուն տենչալի ձերումդ կոչման, արժանոքս լերինդ Սոկաց հզօր դիտապետ: Երպէս զի մնացես յարակայ ՚ի սոյն համառօտագիծ մատենի յաւուրս անթիւս և յամս հազարաւորս իմով սակաւամասնեայ իմաստիւ: Եւ յորի գօր յետին վարժապետաց և կրսեր բանասիրաց, որդի դասեր եղբօր հօր Ենանիայի հոգեգարդ և մտավարժ փիլիսոփայի, և ըստ վարուց մաքրութե կրօնից գովելոյ և հուշակելոյ: Եւ ընծայեցի քումդ եկեղեցեաց զայս նուէր բարեաց բանից ցանկալեաց. յորոյ պտուղ վայելեցես ախորժ բերկրանաց ճաշակմամբ յամեալ և յարակայեալ ՚ի հոգեւոր հրճումանս աղօթից: Եւ ընկալեալ խառնեսցես ՚ի յոբնահամբար զարդաւմենագեղս երկնային զանձուցդ՝ զտաքազ տեսակի տառիդ: Եւ յիշատակեսցես զանուն իմ տրուպ ՚ի գաւիթ սիրոյ անձկութե սրտիդ սենեկի, միշտ նորոգ մտածեալ զմեզ ՚ի ձերումդ ար խորանի անձաբնակի հանգէպ սեղանոյդ արարչընկալի, զիս և զեղբայրն իմ զանդրանիկ զՅովնանէս ցանկալի անուն ՚ի միումկարգի, որ գիտականն է և հանձարեղ իմաստասէր քան զիս առաւել յամենայնի: Եւ յաւմենայնի կեցցես մեր անձինք ընդ քեզ. որպէս և քոյդ ոգի միացեալ ընդ մեզ միջնորդաւ հութեան բանի

'ի մի քրայ ընտրութե հալոցի, անբաժին տեսմամբ և անորիշ սրտիցս շնչով, և անայլայլակ խորհրդով, և անանջըպետ կամօք խարսխեալ, հաստատեալ և հիմնաւորեալ խորհրդովք 'ի ՎՅԾ (ՅԾ 'ի նոր մեր . ուրում փառք յաւիտեանս . ամէն :

Եւ քանզի անընդել գոլով տեսութե բաղձալի վայրիցդ և սրբոց խորանացդ, զթերին լրութե և զպաւ կանն աճելութե յարմարման գրութեդ աղերսեմ շնորհել : Եւ ինձ տառապելոյս օգնեա աղօթիւք, որ յարաժամ դեգերիմ յընթեռնուին . իսկ գործ՝ և ոչ փոքր ինչ ժամանակ սահմանեալ որոշեմ :

Ներքոյեան գովեստի ասացեալ 'ի հանդէն դունգս Աւաբէլոյն երկոտասանիցն՝ նախապատիւ պետութեանցն գլխաւորաց, և եւթանասուն և երկուցն սրբազան աշակերտացն Քրի :

Ա. ՏԻԵԶԵՐԱՅ ծաղիկք և տունիք տենչալիք տանն Լիդեմայ. Լիդեմայ նախաստեղծին ծնունդք, և զարմք Սիոնի. ծառք ամբարձուղէչք բիւրոտեանք, ծիրանածայր ընծիւղք երփնագեղք քաղցրապտուղք և ախորժելիք. երկնրնթացք դիտակք ընտրութե, լուսամնունդք և տիրահաստատք, շահաւէտք և արդիւնականք, առողջալք և արմատաքեալք, պարարեալք և պանծացեալք 'ի ցօղոյ պարգևողին. ընտրական սերմանք աճման բարեբոյս անդաստանին : Բիւրնունք հանապազհոսք, մշտակայլակք, յարակայրնթացք. գետք հանդարտահետք գերածաւալք և գեղածիծաղք, գարնագուշակք, սառնական օդոցն սուղիչք, և դժնդակասիւք շնչոյն նհանջիչք և ապաքինիչք, սքք և երջանկագունդ գունդ գումար դասու Լիւաքելոյ : Վանգի առ ձեզ և յաղագս ձեր 'ի դադարմանէ լուծե շարժեալ կարգ բանիս՝ 'ի գովեստ փառաց մեծութե վեհին հաճութե, անսասանելի դրութե հիմնացեալ միշտ կառուցանի : Ս' ան զի յաւէտ բնակող բարեշունչ բանից՝ քան եթէ շինուածոց՝ էականն անդ դաւանի :

Բ. Եւ արդ ձօնեսցիք երգոյս բանի շնորհ 'ի մաղթանաց ձերում հայցուածոց, զարժանապատիւս. ձեր տէրութիւն գերահռչակել : Վանգի 'ի վեր քան զճառչութանց և զիմաստական բանի զօրութի՝ շուք և զարդ գեղոյ ճոխութե ձերում բարձրութե չքնաղապէս գերահռչակի : Եւ եթէ ոչ հրաշալի գրեցի լտողաց, մերկասցի բաց 'ի բաց երևեսցի ծածուկ ծոցոյ բանիս, անեղծականս ճառել զըստեղծեալսդ ժամանակաւ, և գրեալս շնորհօք որդիք էուեն. և թէպէտ և ոչ անժամանակք ըստ անսահմանին, այլ սկիզբն գոյից յաւիտեանց, իբր հիմն ժամանակաց սկսեալք, ընտրեալք նախ քան գեղանիլ էից աշխարհի, ըստ բարբառոյ ձայնին Պաւղոսի :

Վանդի որպէս Սիոնի վերին երկնային՝ սկզբնամեծար և կանխակառույց մայրն ազատ մաքրածին, նոյն պէս և որդիք նորին անգրանիկք և հոգեպայծառք՝ ի սկիզբն ծայրից անջրպետ եզերաց ընդարձակ ա մաց միջոցի աստուած նկատեալք, ի գրութեան մա տենի բանին նկարեալք, փառօք բարձրութե շնորհին պատկերեալք, անստուերական փայլմամբ բարերարն հօր կերպացեալք, անհաւասար համարձակութի ստորիցս ստեղծագործեալք, մամանակից կրօնից օծութեամբ փրկչին ձեռնագրեալք, հանգունա կիցք խմբից անմահիցն դասուց պարակցեալք:

Գ. Ս ամն զի գերազանց քան զասպարէս չափոյ սահմանի հին ամանակի՝ համբաւ հրաշափառ խորին խորհրդոյ մարգարէաբարոզ և տեսանողագուշակ երևման տնօրինեցելոյն մարմնով (Յօի՝ հօրն արարչակցի՝ ձեւք քարոզեցաւ ծագաց աշխարհի՝ Լորանելիք ևս և բաղձալիք, սպասաւորք նախապատիւք մարմնացելոյ և միացելոյ ըստ կերպի մերոյ այ. բազմապատկաբար ընտրութեամբ փորձեալք ոսկիապէս ի հողոյ նիւթոյ. աննդունակք յանցման մեղաց չարութե ախտից մերոյս զանգուածոյ. պայծառազգեստք և սպիտակափայլք ըստ պատահման արծաթոյ. մաքուրք վարուք և բարիք բարուք, ըստ պարգութե տարածման տեսութեան օդոյ. քաջապինդք ի հաստութե, ըստ կարծրութե ձուլման երկաթոյ. ըղձականք և ախորժելիք գունակութի տենչալի լուսոյ: Վանդի արդարեւ լոյսք մշտապայծառք ի բնութեամբ անստուեր լուսոյն վերակարգեցայք անաղօտապէս ծագել ի ստորինս. ուստի նորոգ գոյութիւն երկնի և երկրի ի Յօէ ձեւք սահմանեցաւ:

Դ. Լա զի և ընդմիջեալն ի յամաց՝ խորհուրդքառանիւթ աւուրն պահպանութե, յորում արուսեալն հսկայրնութաց և վայելչագեղ լուսապատարն պայծառութեամբ լծակցութի ընկերին լուսնոյ անըգգայաբար իբր շնչապէս՝ երասանակաւ կամաց անբաւին անմիջար շաւղօք հետեւմամբ աստեղացն պարագրութի, յանվրիպական խորհուրդ ձերումի դիտման՝ զարարածս բարեգարդեն: Վանդի ցիրապահալք և պահպանակք և կանոնք ուղղութե երկրի,

կրօնադօր մաքրականի գծագրութե՛ն ձերու մտեսու-
թե՛ն կանխադրողեցաւ : Ս) ասն զի ոչ պաճարք խո-
տաճարակը, և կամ՝ զօղակը կերակրելիք, և՛ կամ
բոյսը սերմանամատոյցը, և պտղածին ծառք վարսա-
ւորք, մարմնաճաշակ կերակրոց խորտիկը, որ յերկ-
րէ ցուցեալ՝ 'ի սոյն կորնչին, այլ երկնային զարդք
և մերնային կամարին կանթեղք, լուսաբորբոքք և
անշէջ զամբարք . այսր աւուր բարերարութեան ա-
րարչին ստեղծուածք և պարգեւք :

Ե . Ս) քո նմանաբար և ազգակցապէս՝ 'ի ձեզ յար-
մարի վայելչական խորհրդոցն տեսակ, արեգակունք
բազմահոլովք՝ գիշութե՛ն չարեաց ցամաքեցուցիչք,
բանական բուսոց դարմանիչք, անձնաւոր տնկոց վեր-
ընձիւղիչք, սառնացելոց մութք հրացուցիչք, թերի
և խակ խորհրդոց հասուցիչք և հմտացուցիչք : Ս) Ը
թացելոց մութք խաւարի՝ լուսնապէս խրախացուցիչք
և բարեգործիչք . վրիպեցելոց՝ 'ի ծովային ծփանաց
աշխարհի՝ աստեղապէս ուղղիչք և առաջնորդիչք :
Ս) յայծառափայլ լուսաւորք, ճրագունք եւ թնաշո-
ղեանք, շանթք կիզանողք, ցովմունք ահագինք, հռ-
սանք հրեղէնք, մարդիչք մարդկան, բովք ընարու-
թեան, հալոցք հոգւոց : Վ) անգի յայսոսիկ կոչեցայք՝
'ի կամս կոչողին զօրելայսոցիկ : Ն) և այսքանեօք հա-
մարձակութե՛ք բազմամասնեայ շնորհիւ ամբարեալ
և յաւէտ լցեալ և բնաւին մաքրեալ, զբնակուէ վե-
հին բարձրուէ զփականս վերընկալայք և ճոխացայք
և փարթամացայք փառօք տիրապէս, անծացեալք
շնորհօք բանին, թագաւորեալք օծութե՛ք հոգւոյն,
իշխանք պանծացեալք, պետք գլխաւորք, նահապետք
վսեմականք, նախարարք նախահոգակք, առաջնորդք
բարեշաւիղք, որսորդք հմտավարժք, դիտապետք
երկնաբնակք, վերատեսուչք անմոլարք, այցելուք
ուղղադատք, քահանայք բաւութեան, երիցունք
երեւելիք : Ս) ասն զի այսպիսիք և այսօրիկ աստիճա-
նի փառաց ձերում տիրաձիր գլխաւորութիւնք : Վ) և
զի և մասունք անդամոց ստորհաստեալք, մաքուր
սրբութե՛ք, մերձաւորն ընտանութե՛ք, յափն կառուց-
ման գլխոյ գովելոյն արժանապէս միազարդեցայք :
Ս) ևստի անխտրոց և անանջրպետ, միակենցաղ և

զուգահեցորդ ընդ Վրսի գոյք փառաւորեալք: Վրան-
զի և զսոյն հայցեաց միածինն առ պատուակիցն վեր-
ընծայեալ զբանիցն մաղթանս, կամիմ և սոցա ընդ իս
պերճանալ, հայր, 'ի քում պարգևս:

Զ. Վրառակի երիւք գովութիւն բարեաց բազդա-
տեալք, չորեքծագեան մասանց էակաց անպատ-
կառ խօսնակք, միաբան բնութեան եղակաց սիրոյ
ջատագովք, շնորհազարդ բանի տուողին հոգե-
շունչ աւետարանիւք, ամոլք ուղղաձիգք և հանդար-
տաբայլք, զուարակք եղանց բանականք և նուի-
րելիք, լծակիցք կրօնիւք համահեղք և խոհմըն-
թացք, 'ի գործի ձեակի խաչի խորհրդոյ՝ զմարդ-
կային սրտից անդաստանս հերկագործողք, աւա-
զանին փրկագործութեան ունողք, և 'ի պարանոց
ազգերի ձերում ամբարձողք: Վրանզի 'ի կոյսս և
յառաջն քառից ստորագրեալ գունդս երիս երիս
թուով երկոտասանս 'ի ձուլելի ձևս պատկերաց ցը-
լուց կերպագրեալս, անդրիագործս՝ արհեստակի-
տուածս, 'ի դիտումն կայից հիւսիսոյ և դիմաց ծովու
ընդ ելս և ընդ մուտս ծագման արևու, զկերպարան
ձերոյ օրինակի, լճակ ջրակիր խաչանիշ և պղնձա-
նիւթ ուսով հաւատոյ 'ի գաւիթ ծոցոյ սողամանեան
խորանին յարկի, իբր եկեղեցական խորհրդածու-
թեամբ վերադիտողք տիեզերաց. 'ի նպաստ պատ-
ճառի նոր նորոգութե զմկրտութեն ջուր արբելով:
Որով զաներևոյթ մտացն ծածուկս արբագործեալ,
իբր ստուերին առակաւ՝ 'ի նորս տեսակ կարկա-
ռեալ զհինն՝ զապաւառ թաղանթի աղեացն որովայ-
նից, որ մերումս հոգւոցս է ազգակցութի, զմատու-
ցելոց պաճարեղինացն: Վրանզի անվրէպ և անտա-
բակոյս նշանակ դիմաց խորհրդոյս կերպի 'ի ձեզ յար-
մարի, ով անծարեալք, խրոխտք՝ միանգամայն և
հանդարտք:

Ի. Մտ օձակոխն զարմի որդւոց եղջերուաց, 'ի
ձեռնս խնամոց զօրութե մարդասէր և ամենաստեղծ
հոգւոյն ժողովեալք, և մասնաւորեալք վիճակաւ բա-
նին ընտրութե բոտ նախագուշակ ձայնին յայտեայ:
Սահացու և սատակիչ թունիցն սատանայի 'ի սպառ-
սատակիւք: Վժնդակ խոտութե շնչոյն վիշապին՝ ա-

ուաճկոյ պատրողին պատրիչք : Հրեշտակք զօրութե,
զուարթութե աննիրհելիք, լուսեղէն պատգամաւորք,
անաշառութեան բանին դատողին ընծայատուք,
շնորհապարգեք կամաց անեղին : Սոքերք հոգեմա
տեանք ծածկուե խորհրդոց խին, տառ ամանակաց՝
ծննդոց մարդկութեան նուազք, տախտակք տիրա-
գիծք և նծադրոյմք : Տօն նաւակատեաց հանդար-
տաձայն սաղմոսաց, ամենայնիւ գերազանցեալ դո-
վութեամբ : Սքեցողք փառաց քան հանդերձից,
բնակողք երկնից քան թէ տաճարաց, կենցաղա-
կիցք լուսակերպից քան թէ երկրայնոց, հոգիք թե-
թեք 'ի թանձր մարմնի, անձինք անբծութիւն
թիւ շողկապեալք, արագունք 'ի թուիչ իմաստից
բանի, 'ի մուտս անմատոյցս մտօք սլացեալք, հրա-
շիցն երկնայնոց՝ երկրաւոր գոյութիւն պատմիչք, ան-
մահին փառաց՝ մահացու զանգուածով քարոզք :

Ը . Ընտրողք զգլխաւորն դիւաց՝ կարթիւ հան-
ճարոյ, խաղացեալք բռնաւորին սաստկութեամբ՝
իբր ձագու փոքու դիւրմբունելոյ : Սերկամարմին
մատանցն ձեռօքն՝ քան թէ ագուցեալ ոտիցն կօշկօք
զխածանողին խորտակեալ զգլուխ : Սրոյ օրինակ
նմանաշար 'ի ձեռն տիրամեծար մաքրական և ընտրե-
լական պարգեւաձիր և շնորհաբաշխ աջոյն Սաւադոսի՝
երեւի հերքեալ 'ի բորբոքեալ խարոյկն բացոյ 'ի բար-
բարոսական վիճակն առաջին . յորում հրաշապէս
ծանուցաւ ի յաշակերտին համարձակութիւն :
Վանգի իբր ծածկեալն ընդ վարագուրաւ խորութե՝
կերպաւորութիւն պատկերի բանին ի յոբայ 'ի յա-
ւարտումն լրութե կատարման լայնաձիգ և դժոխաւ
մարտ հին ասպարիսին հանդիսի՝ զմրցանակ յաղ-
թութեան գլխաւորեալ երջանկին, ապա ճառեցաւ
անոստ սաստկութիւն անգծելի, պտրալի և անբերելի
կարծրութե չարին կակղացեալ . և յաւէտ վանեալ
անդր քան զկայ կենաց կենցաղոյս կարծեաց պատ-
ժապարտապէս ըմբերանեցաւ : Սոյնպէս և սորին
իւրով համակրօն դաւանահամբոյր գործակցօք իբր
'ի գաւիթ գրկաց մի նաւի՝ զերկրածուփ ալիս կո-
խողի՝ սակաւութիւն գնդաւ երջանկացն հանգունակ
ցեալ այնր յաղթութե, զմոլեգնաճառ բանասարկուն

զգլուխ՝ բալորովին իւր զգայութիւն և խորհրդանօցաւ կոր կամացն մեքենայից 'ի յուսոյն արմատոց հատեալ վերակտրեցին :

Բ. Ս. Եւ ամեն զի ընտրեալն և զարմանալին կիւլիկեցին, որ յ'Նրաբիայ հեթանոսաց կոչմանն առաքեալ, երանեալն ևս և հրաշանունն ախոյեանն և քաջամարտիկ, մշտանուէր հայցմամբ աղօթից ըզդիււարախ խորոցն կոհակ կարկեալն հանջեալ յինքեան խափանեաց : Եւ թէ և 'ի մկանացն կայից պատուաստալաստն փայտից՝ 'ի ստորին պտոյտս խորոցն սասանեցաւ, այլ անմարմնաբար՝ քան թէ թանձրապէս յաղթեաց անդնդոց և անդնդայնոց . և ծաղրականաւ այսպանմամբ հենգնեաց ըստ մեծին Ղաւթի զմայրն ահագին զարմից զուղակաց : Եւ անոսայթաքելի ոտիցն հետովք՝ ընդ անկոխն ընթացաւ սահման յատակի, զանհուն ծովուն միացեալ ծոցն բարժանեաց ըստ մեծին Սոփեսի, 'ի խորհուրդ հմուտ որաողաց առակաւ նաւին բազմահողով հագիս նաւողացն՝ 'ի հեղձմանէ խորոցն փրկեաց : Եւ շրթնաշղթայ կարծր առասանաւ դանդանաւանդաւ կապ պաշարմամբ զկործանողին մալեալ զկզակս ըստ առակաւոր բանին նախնոյն Եդովմայ, զկորուսիչ և զմահացու թոյնս իժին ժանեաց՝ զօրութեամբ կեցուցիչ խաչին պահասեաց և ցամաքեցոյց : Եւ այսպէս գուշակեալ գիր ստուերական ճշմարտաբար արդիւնագրեցին . և կոխեցին մանրեցին զատամունս օձից խիստ հերձուածողաց և թունից կարճացնոցին գործակցաց, ընդ զօրացելովն 'ի չարին մահու և լեւիարայ :

Ժ. Եւ իժակից և կցորդակից նորին առաջին, սկզբնաթիւն և նախամեծար, վէմն հաստատեալ և արձանն հիմնացեալ, քարն անուանի եւթնաթիւ դաւանութեամբ յարմարագրեցեալ, ըստ չափոյ խորհրդականն ամանակի այսր յաւիտենի սկսման և լրութեան, ընտրեալն և փառազարդեալն լեփաս : Եւ նարարին շրթամբք երանեալ, և բարերարութիւն բարձրացեալն հօր ուշադրեալ և իմաստնացեալ . և ուղղահամբոյր դաւանմամբ հոգւոյն իմաստից տեսեալ զանժամանակ պատճառ անքնին ծննդեանն,

արժանապէս բարգաւաճեցաւ բանիւ անեղին, երանի էքեզ Սիմոն ժառանգ (Յովնանու։ Սատի և նովաւ ըստ սմին 'ի նոյն ուխտակցութի պաշտօնակցաց սորին՝ սոյն երանութի անձառապարզ և ձայնիւ արարչին աւետարանագրեցաւ։ Օյ թէ խոստովանութի նոցին համաձայն՝ և փառացն զուգապատիւք։ և մաղթանօք մարդացեալ Սին 'ի զօրուհի բանիցն նոցա մեք պատսպարեալք, և յաւերժական յուսով պաշտպանեալք, յաղաչել փրկչին մարմնոյն Միսմայ զծննդոցս որդւոց փրկութի, հայցեմ ասելով, որպէս վասն սոցա՝ և յաղագս հաւատացելոց բանիւ սոցա յիս, իմ բարձրեալդ հայր։

ԺԱ. Մի հա պատճառք և սկզբնաշաւիդք բնաւին բռ վանդակ բազմաբեր բարեաց այսր երանութեան։ Սարմնացելոյն կենցաղակցորդք, արարողին բանից խօսակիցք, մատակարարք կամակատարք, կենարարին կերպին նկատողք, ծածկութե փառաց փրկողին մերկապէս տեսողք, յընտրելոցն թիւ անուանիք, 'ի դասակցութի հարանցն հրաշալիք, վկայք նորոգման վախճանելոցն։ Սկզբնաւորեալք 'ի նախապատիւ և կանխամեծար սերմանէն Սմայ անդրանիկն՝ Սոյի, զուգաշաւիդք մաքրուն վարուց Սելքիսեղեկի, զաւակք խրախուծեան գողոյն Սքրահամու, ժառանգք գովութեան գրկացն Սահակայ, որդիք երանութե ուխտին Սարայելի, զարմք և շառաւիղք աւետեացն (Յուդայի, աշակերտք գերազանցք օրինացն Սովսէսի, ըղձականացն և գուշակելոցն մերձաւորք և առաջակայք։ Սնպարտելի կորիւնք առիւծուց, պատարագելի ամուլք գառանց, տիրահաւաք գումարք հօտից, անձազարդ աղինք գնդից, անդրանիկն հօր ժառանգակիցք, եղբարք փառաց միածնին։ Սարմինն (Յօի 'ի ձենջ ըստ վկայութեաք մարգարէին. մարգկապէս արձալ՝ Սի 'ի ձեզ, և դուք հոգեպէս ուղերձեալ 'ի նա։ Մի հա այսպիսեօք, և ևս բազմօք անկշիռ և անհամեմատ գովեստիւ պատուեալք և փառաւորեալք։ Ստնկոյն կենաց ընձիւղեալք, պողաւէտք, հրաշանք, քաղցրաձաշակ որթոյն բարունակք, աճուանածիդ ուռք վարսաւորք։

ԺԲ. Մի գ պստւ բարգաւաճական բարեբաս.

տուութեամբ 'ի բիւրուց բերկրալիւր բանից հրաշա-
նշան և հաճոյական խորին հանդիսիւ անտխուր հըր-
ձուանօք տօնեալք : Օ 'ի թէպէտ ննջեցիք կափուց-
մամբ երկրաստեղծք աչաց , ընծայեալ ամենունակ
և յղբնմբունող նախածին ծոցոյ մօրն որովայնի հռ-
ղածին զարմի , այլ կենսատու բարբառոյ սերման ձե-
րոյ բոյս ցարդ ևս ցուցանի յանհատս և յանհամե-
մատ թիւս ամբարոյ արդիւնատրութիւն : Եւնդա-
նիք 'ի մահու , անմահք 'ի մարմնի , անեղծք 'ի ստեղծ-
ման , մշտնջենաւորք 'ի սկսման : Յօր Վօր և հոգ-
ւոյ նորա առաքեալք , կաճառակիցք կրօնից փրկի-
չին , զուգաշաւիղք պարագրողին , հանգունատիպք
երևելոյն : Հօրն ընդ միածնին փառք և աշակերտք ,
անսկիզբն և անժամանակն էութեան ազգք և ըն-
տանիք . որպէս ոմն յումեմնէ առեալ՝ ոմանց իմաս-
տասիրեաց : Իրժանապատիւ փառօք առաքեալք
'ի ծածուկ ծոցոյ ստորիջեցելոյն . և 'ի ձեռն ձեռ-
նադրութե ձերոյ՝ մարգարէք՝ Դաբոս և Տիմոթէոս .
'ի ձէնջ աւետարանիչք անուանեալն պատուէր բար-
ձու : Եւ իմին աշակերտ սրբամանունդ պատանին՝ Իար-
կոս . անուանակիրն յարութե , պարմոնն համբարձ-
ման՝ անտիղբացի համբալն : Եւ ուկաս , բժշկապետն
անձանց , քան եթէ մարմնոց : Զեւք և 'ի ձէնջ հո-
վիւք և վարդապետք :

ԺԳ . Եւ յորթնածածուկ բարբառոց լեզուք , օտարա-
ցեղ ձայնից յայտնութիւնք , աներևութիցն բաց-
երևմունք , ընդարձակեալք և առատացեալք , 'ի
զօրութիւն , յայցելութիւն , 'ի հանձարս , 'ի պատասխա-
նիս , 'ի համարձակութիւնս , 'ի պատշաճաւոր դար-
ձուածս բանից , յաջողուածս երկաքանչիւրոց՝ եղծ-
ման որպէս Եւսեբիայն , և նորոգութե՝ իբր Տաբի-
թայն : Եւ ուղութեան բուրմունք հոտոց : Զայնա-
տուք վեհք ահեղ որոտման , լաներեգէս 'ի Տեառ-
նէ անուն ձեր . ըստ այսմ զօրացեալք և քաջա-
ցեալք , անշնաս ոտից դարչապարօք խրախուսեալք
անգայթակղելիք : Եւ յորթիւք փայլմամբ առաջնոր-
դեալք 'ի ճրագէն կենաց՝ ընթացից ձերոց գործա-
րան , չնորհաշաւիղք և լուսատեսիլք . յերկրային
տոհմէ աննման : Եւ ջողակն աջով տեառնագրեալք

'ի նորոգութեանն նշանակ. ախտից և մահու մշտաց տխրունէ' 'ի հրամանէ Եւն յաղթական, անպարտելիք և արուորագոյնք. ըստ երկնային զօրուն՝ զուգական : Ս'ուտք հետոց ձեր 'ի փառս 'ի յերջանիկ վայրիցն սահման, հարսանեկան պարուցն կցորդք 'ի կենդանեացն կայիցն խորան. ամենակալ ձեռինն օրհնեցեալք 'ի գովեցեալն աւուր համբարձման. խոր հրդական խումբք համարու պատկանաւորք թիւք երկոտասան. ատենապետք դատաստանի 'ի սոսկալի աւուր նորոգման :

ԺԴ. Ըրդ այսքանեօք խնկելի և նուիրելի այլ և սիրալի և զարմանալի մասամբք երանեալք և բարեբանեալք, լուսանշոյլք և ոչ հողանիւթք, հոգեգումարք և ոչ մարմնագունդք, յաղթողականք և ոչ պարտելիք, երկնակենցաղք և ոչ երկրաանունդք, անապականք և ոչ մահացուք, սրովբէամարուրք և ոչ երկրամեղք : Օ ի թէ և ստուգապէս մարդք 'ի ստորնայնոց համագումենից, այլ հրեշտակք հաւաւ տապէս՝ բացակայք կայից երկրակիր կրօնից : Ս'իայնում գլխոյն (Յ)ի երկոտասան յօդուածք անդամոց. կենդանարար կամաց բարձրելոյն հաճոյական յիշատակարանք : Վանգի թէ որ մարմնովն են, ոչ լինել տեղի նոյ կարեն. և դուք ոչ էք մարմնով, այլ հոգւով. եթէ իցէք ունող նոյ հոգւոյն. և տարատրուհիլ առ 'ի միմեանց շնչաւոր մարդն և անձնաւոր. ապա հոգեպէս՝ քան թէ մարմնաբար ընտելութեդ ձերոյ կենցաղ :

ԺԵ. Եւնանգիւրք կերպատարադք այլազան զարմի միաթիւ շարի երկակի հնգիցն և երկուց վարողացն և յարմարաց տարեր երկրի, և ամաց շարժութե և հաստատութե, ըստ քերթողացն ճահագրութե : Վանգի նուիրական օմն է 'ի սոցունց, որպէս ոչխար կատարեալ արու. և այլ՝ գործնական իբր գուարակ լծաճիգ, կասող. և արքայական՝ իբր մարդադատիչ և առեւծ հօր : Եւ այսպիսեալ թուով յարմարեալ մինչև 'ի կատարեալ թիւն երկոտասան : Երկոտասան և դրութիւն երկրի ձեականութեան. երկոտասան և աւուրցն ժամուց տուրնջեան տեսակ. երկոտասան և գլխաւոր թիւք անդամոց մարմնոյն :

երկոտասան ըստ այսց վահասին Կրքառամանեակ . երկոտասան կայլակք աղբերաց , և որք արբին զայն զօրապետք . երկոտասան և վկայական արձանք գետաւ ծինք 'ի Յորդանիսայ ծոցոյն համբարձեալք . երկոտասան և զոր Հեղիաս կառոյց նպատակ 'ի կործանեալ հիման սեղանոյն : Ահա երկոտասան թիւ խորհրդական՝ զսրբազան անուան ձերոյ յիշատակարան կոչման՝ վկայեալ վերակարգելոցդ :

ԺԶ . Եւ ևս 'ի սոյն յարեալ համբարձից 'ի յիմանալեացն յանհասութիւն . զպտղածին ճուղ երգոյ տառիս՝ զպսակող և զնորոգող անուան հուլթեան աւանազօր Եւ Երրորդունէն : Վանգի 'ի սողորէս երկց բառադրաց յորջորջեալ կոչմամբ զծանուցեալն մեզ տէրութիւն միափառ և համապատիւ , անպարագիր և անվայրափակ , հայր և Որդի և Հօգի , և միաշար դասեալ զթիւն պատուեալ և օրհնաբանեալ երկինց ազգակցաց՝ երկոտասան վերանկարի : Ահա և յայտասիկ ցանկալիք , և վեհագունաւն վկայելիք , և անձառելեաւն վերագրելիք : Մտանիք այ , և սրբոց քաղաքակիցք . շինուածք իմանալեաց , անբակ տաղաւարք . արարչութեանն օթեանք , և ախորժեղ բնակարանք :

ԺԷ . Իսկ Եւթանասնիցն ճառ , փոխարկեալ ըզդէմն բանիցս , յաւէտ ըղձական և ախորժելի խորհուրդ ցուցանի : Վանգի զայսբանեաց բազմագումար դասուց ընտրելոց՝ որ բան զօրասցի 'ի նիւթ ներքողինի : Ամանգի յամենամբն գրութեաւ տարանական պատմաբանութեն՝ զկնի մաքրակենցաղ և տիրաբարոզ ճանապարհորդութեն առ առաքողն ճեպեալ հասին , յանդիմանակաց տեառն պատկերի զուարթ բերկրանօք . և զօրութի անուան կոչողին փառաց ինքեան պատմէին , զմերժումն ախտիցն և զայսոցն հալածումն , աւետարանեաց նոցա մեծագոյն յուսոյ տեսութի . Ինդացէք , ասէ , ընդ գրելոյ անուան ձեր յերկինս : Ա՛վ փափագելի մեծի և աներկեան երաւութեանն . քանզի որ գրեաց զնոսա անձ , նոյն և վկայեաց , այսու պարգևօք անուանակոչեալ ժառանգք և որդիք Եւ արքայութեն : Ա՛վ անձագէտօք ամենայնիւ գոյիւ կատարեալք բազմաբեր բար-

դեալ բարութիւն, իսկապէս չնորհիւ պատարեալք, ապէնհազ պարգևօք լցեալք : Այլ թանասնեկի երկակի լեզուացն այլասեռն ձայնիցն՝ ի մի տեսակ դուգաշուրթն խօսակցութե համահաւաքիչք, բարժա նեւոյ յղենակի ազգաց՝ անասանեղի շողկապք սիրոյ, դասք և դասապետք վայելեալանք պարուց, տիեզերաց երկրի դատաւորք, գումարք թագաժառանգք կայսերի, ինքնակալ պետութիւնք իշխանականք, գունդք զեղեցկագեղք նախարարազնեայ պատուելոց, եկեղեցիք ընտրելոց երկնից բնակութեն, կաշառակիցք և կցորդք դասակցութեցն վեհից, կոյտք կայունք և անխախտելիք ամմահին փառաց, կցորդք հանդիսի իմաստութեան հանձարոյ, կամք և յարձակմունք ակնարկութեան վերնայնոյն, շարք աստեղանիչք եկեղեցւոյ հարսնութե, արհեստական ձեք պսակաց զարդու Սիոնի, եւ թանասուն բոյսք արմաւենեաց ի նշանանունն ՝ Եղիմ :

ԺԸ. Այլ միանգամայն գրելով զամենայն ի սոյն կարգ բանիս պատկանազրութեան, զնկար անկուածոյ ճառիս դրուատի՝ պայծառապէս աշնազարդելից : Այլ որ բանն ան առ ի յայ անժամանակ իսկութեամբ ծնեալ միայնակ անձառն յանքնին ծոցոյ. որ և ի կնոջ կուսէ մաքրելոյ և յանարատէ սրբութե, անդրանիկ և անհարազատ, ի մօրէ յատուկ անհաղորդ կամաց հօր երկրաւորի, ան ըստ տեսականին, և մարդ ըստ պարզութեն միաւորական խառնութեն. ոչ սոսկ և ոչ վայրագար, այլ մեծի իրականութե նշխար՝ զձեզ սրբագունդ դասք առաքելոց վերակոչեաց : Այլ ընտրութիւն միայն վկայեալ, այլ և պատշաճականաւ թուով պանծանաց պայծառացուցեալ, կարգք և կնիք տասանց եւ թանց խորհրդականաց, ըստ ժամանակաց յեղյեղուն շարժութեան դարուց : Իսկ զերկունս յեւ թանասնիցն թիւ յարակցեալ, զնշանակ ապառնեացն և զերկայիցս, զերկնաւորացն և զստորնայնոցս, զմարմնոյ և զհոգւոյ, զտապանակակիր տախտակացն, զերկեակ գոյութի երկնից, զերկուս լուսատուչացդ, և զլուսաւորացն երկնայնոց, զՎդեմայ և զմերս երկրի, զհոյն օրինի և զնորոյ աւանդութե :

ԺԹ. Եւ արդ այսքանեաց խորհրդոց՝ նկարագիրք
 և պատկերք : Այլ առաքեալք միայն , այլ և նահա-
 տակք . և ոչ խոստովանողք միայն , այլ և վկայեալք .
 ոչ չարչարեալք միայն , այլ և կատարեալք . ոչ մա-
 բուրք միայն , այլ և մարտիրոսք . ոչ ընծայեալք միայն ,
 այլ և նուիրեալք . ոչ մատուցեալք միայն , այլ և
 յարգեալք . ոչ պատուեալք միայն , այլ և պատարա-
 գեալք : Այլ մարմնաբար միայն ծախեցեալք , այլ
 խնկապէս բուրմամբ վերնայնոցն ծխեալք . քանզի
 հոտ անոյշ Վճիի և հօր նորին հաճութե զգովեալդ
 դաս՝ իմաստունն Սաղոս քարոզեաց . ցանկալիք և
 երեւիլք , գովելք և պատկառելք , խնկելք և
 պսակելք : Անացուածք զարմի տանն (Յակոբայ , զա-
 ւակք անհաղորդք չարեացն Սողովմայ , Ժառանգք
 հաւատոյ նախնոցն Բրահամու : Օյ թէ՛ք տեառն
 զօրութեց թողեալ էր զձեզ զաւակ ընտրուէ նորոյ
 Սիովնի , լինէր հանգունակից ստուերականն Սի-
 նայի : Այլ համբարձաւ բարձրացաւ Վին փառօր
 յերկրէ 'ի ձերմէ բանէ , որպէս թափեցաւ անկէտն
 'ի վերուստ յիւր գթութէ :

Ի. Եւ արդ եթէ Երրորդութեանն իսկութիւն 'ի
 լեզուէ ձերմէ ծանուցաւ , և արարիչն ձեւք պատմե-
 ցաւ , և այլ որդին 'ի ձէնջ քարոզեցաւ , և խորք ան-
 քնին վերին պարգեացն յերկրի յայտնեցաւ , ապա
 երկնայինք և հոգեճաշակք և արփիաբնակք , որդիք
 'ի շնորհաց հօրն բարձրելոյ՝ քան թէ երկրածինք
 զձեզ դաւանեմք : Օյ եթէ 'ի ստուերագիր տառն
 մովսիսեան անդրանիկ որդի Խարայել , և դարձեալ
 որդիք էք այլ և տեառն ձերոյ . ևս և յամբաստանա-
 կանն ձայն նախագրեալ յայ անուանեալ որդիս ,
 որք առ դատերն մարդկան մտին . և դարձեալ , ես
 գրեցի թէ անք իցէք , և բարձրելոյն որդիք . իսկ
 պաշտօնէիցս նորոյ աւետեացս , և ճշմարտութեանն
 տեսողաց , և Վճիի Ժառանգակցաց , և անձառ մարմ-
 նոյն բաշխողաց , և անծեղէն կերպին տնկակցաց , առ
 որդէգրութեանն պատիւ ով թերամտեսցէ և երկ
 բայեսցի : Այլ ան զի որ 'ի նոցանէ բանն և քարոզու-
 թիւն՝ ելից զտիեզերս : Եւ իբր զկամացն այլ զպատ-
 դամս ընդ արարածս տարածեցան , և որպէս զարար

չական բանին երիվարս՝ զծովածուփ ալիս կոխեցին, և զվիշապն ապստամբ՝ հզոր մենքենայիւ բանին սանձեցին, և զբռնացելոյն զանձուց մթերս՝ արիաբար գերեալ կապտեցին, և զփիւնիկեցի զօրուն գումարտակ՝ ի կենդանի ջուրն հեղձուցին, և զկարծրացեալ մտաց անդատան՝ արօրագրեալ դերահերկեցին, և զմարդկան ապստամբութիւն՝ կրօնից և մահու հնազանդեցուցին, և զանողջախոհ կենցաղ երկրածնացս՝ մաքուր հանգիսի կուսութեան տուին, և արարողին արագ սուրհանդակք՝ ընդ հեռաբնակ վայրս արշաւեցին, և իբր զանձուկ գաւիթ մի յարկի՝ զաշխարհս ամենայն ոտամբ չափեցին, և իբր և հին արուեստին վարժիւք՝ զմտաց սրտին քսակ մաքսեցին : Եւ ի ձկնորսաց դասուց կոչեցեալք՝ զբանական կոյտս ուռկանեցին, և ի հալածչաց ի սոյն հրաւիրեալք՝ զխաչեցեալն ան պատմեցին, և ի հեթանոսաց ոմանց ողորմեալ՝ զմոլեգնաւ պատիր կուռն մաքրեցին, և ի վրիպարհաստ բժըկաց ընտրեալ՝ զաչս ոգւոց լուսաւորեցին, և յաղախնածին ծառայից ստրուկք՝ հրամանատուք տեւանց իշխեցին, և յայդանեաց նուաստականաց՝ ի ծայրագոյն շնորհ ժամանեցին :

ԻԱ. Եւ իբր զմի հնազանդ պատանի՝ զաշխարհս ամենայն աշակերտեցին, սկզբնաւորեալ յԵրուսաղէմէ, զնսեմանուն վայրսն իեղարու, զանունակիր կոյման Թոռինն Հագարու որդւոյ Իսմայէլի, զճովական կղզիս քետացւոց զարմին Վանանու, զվիշապն բաժնի Ժառանգութեն Եմայ՝ բնաւին եղբորօքն, զԿադիրոնն բազմահոլով, ընդ ասորեստան մեծն և երկայնախոսն, զԻնկորոյն դրամբքն Պարսից, տոհմին Եմրանայ որդւոյ Վետուրայ սերմանն Իբրահիմով : Օ վայրս արեւելայինս Երազ և Երեւոյ պարթեականաց, Երազնայ և Երազիանայ, զպարսկահեղինն խուժաց, զԻբիա ընդ ծոցն հարաւային ծովուն հզորի, Իսպիւ հանդերձ զկողմն Իսիայ : Օ երիսն ի հնգից Եթեովպիայ . ոմն ի նոցանէ և զերկուսն ընդ երիս . այլ ոմն ի նոցանէ զաշխարհ փղշտացւոց և զԿայգանու՝ հանդերձ հնգկայնօք, և զԿուր փիւնիկեցւոյք : Օ սառա-

ղացիս և զսկիւթացիս, զղատինացիս՝ որ և հռովմայեցիս, ընդ դաղմատացիս և եղիմացիս, խառն ընդ հիւսիսի և ընդ արեւելս . յորում առաւել բնակեաց բանն նոցա և աւանդութիւն : Ստան զի ընդարձակեաց անձնք ձաբեթի, ըստ մարդարէնէն՝ լոյի, և բնակեցոյց ՚ի տան Սեմայ, այսինքն յառաքելական վիճակին բաժնի . որք ՚ի հարազատութէ սիրեցեալն Սեմայ հովուեցին զնոսա յարկաւ վերարկուի թեոց պատուիրանին վերակացութե :

ԻԲ . Եւ այսպէս արագելով հետիոտս տարժաւ նաքայլ քրտնաթոր և աշխատակիր վաստակօք ընդ լայնատարր ընդարձակ տեսակ երեսաց գետնոյս տարածման, ընդ ձոյնս, ընդ բարբարոսս, ընդ ոչ լսողս զկենդանարար անուն ձօր, ընդ անծանօթս մարդարէիցն և նոցին պատգամացն : Եւ իբր զմտաց անխաչ սրուն, և զփայլ մաքուր փայլատական՝ ընդ արարածս ամենայն հետեւեալ լին : Եւ ՚ի խաւարին կռապաշտութեն վերածեալ ՚ի փառս զտոհմազանց երկրի, փրկեալս և ազատեալս՝ աւազանին անբիծն արդանդի անխարդախ ծնունդս և անեղծ ժառանգս՝ հասարակաց փրկողին տեսուն ընծայեցին : Եւ իբրև որդիս՝ քան թէ պաշտօնեայս ծնողին անձնք ձօր կենցաղակից գոլով մաքրաբար, արժանապէս լուսածին մարմնոյն գովեալ հանգստեանն սպասաւորեցին . որում յանդիման աչաց նկատման՝ զի նմանէ յայտնեալն անձ բոլորից վերապատմեցին : Եւ և նովաւ և զկնի նորուն՝ անձառելի հրաշագործութե զախտս մահացուս ՚ի մարդկանէ հալածեցին, զտեսանելիս խաւարեալ աչաց՝ կրկին յաւելմամբ լուսաւորեցին, զլուծեալ անդամս ախտացեալ մարմնոց՝ յառողջութիւն կենաց կանգնեցին, զմեռեալս յարուցին ՚ի կեանս վերստին և յանտարակոյս փրկութիւն, զղեւս աներևոյթս չարին զօրաց հողմով բարկութեամբ կամացն անձնս հալածեցին, զելս ընթացից երկնային մտիցն բնակութե՝ հողաճնաց բացին, զահեակն հեթանոսաց՝ ալ ձեռնադրեցին, զհրէական ձեռնարձակութե իշխանական բանիւ կապեցին, զփայլումն երեսաց գեղազարդութե մովսիսեան կերպին՝ ստուերին տեսակաւ ցուցին,

զարմամուրի սոսկալի սաստից վերին բարկութեն յա
րարածոց երկրի տրոհեցին : Եւ իբրեւ ամենայնիւ
այսքանեօք լցան լիացան և երանեցան, ապա նուի-
րեալ պատարագեցան 'ի սպանդ վերնական բարձ-
րեալ սեղանոյն, և նկարագրեալ դրոշմեցան 'ի գիր
մատենի վերին դարութե : Եւ ոսկերօքն ցամաքե-
լովք՝ զօրեն կենդանեաց լինել փրկանք, և զմրցա-
նակ յաղթութեան փրկին և անապական մահուն
քարոզեն բարձրահասակ աւետադրութե, զմկրտու-
թին և զքաւութին և զյարութին կրկին նորոգման :

Ի Գ. Սորա մեր նախնիք, սորա մեր ծնողք բո-
աւազանին, սորա դաստիարակք մերս իմաստից,
սորա վարդապետք աշակերտելոցս, սորա դաւանա-
թեան բարեաց ուսուցիչք, սորա եկեղեցւոյ սրբոյ
հիմնադիրք, սորա կցորդակիցք արդարութե պաշ-
տամանս, սորա խրախոյսք ընտրական կրօնիցս, սո-
քա ձեռնադրողք քահանայութեանս, 'ի Վճե ընկա-
լեալք և մեզ մասնաւորեալք, հաւատարիմ ուխտի
դաշնաւորք, վկայք վեհագոյնք անժառանգս կարգի :
Ի ձեռն սոցա ընդունական և հաճոյական մաղթա-
նաց հայցման աղօթից՝ ընկալցուք և մեք մասն փր-
կութե 'ի բարերար գթութեանց խնամոցն անշու-
րանալ ձեռին մեր 'ի շնորհս, 'ի բժշկութեա, 'ի բաշ-
խումն կենաց պարգեւաց : Ս անն նոցին ընդ նոսին,
իմում հաւատոյ մասին՝ քաւեալք փրկեալք և ար-
դարացեալք, 'ի Վճ (Յ) 'ի տէր մեր, որում յա-
մենայնի փառք և մշտնջենաւոր գովեստ անդադար
երգոց, ընդ հօր և ընդ հոգւոյն սրբոյ, յաւիտեանս
յաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ՆՈՒՐԱԿԱՆ ԳՈՎԵՍՏ

Ի մեծ և յերջանիկ հայրապետն 'ի սբն Յակոբ եպիսկոպոս և վերա-
գիտող սկզբնատիպ երկնահանգէտ աթոռոյ Մժբն քաղաքի:

Ա. ԲԱՐՁՐԱՑԻՐ Սիրոյն հոգեւոր դիմաւոր անձ
նաւոր խնկաւոր և խորհրդաւոր, երկնաւոր խորան
լուսաւոր գերափառ՝ յաղթող Սինայի, բերողի ստուե-
րին կտակի անկայի և լուծականի, կապտողի և ոչ
պճնողի: Ի՞նչ որ խտրոց և կամ կէտ գծի 'ի միջոց
երկուց կառուցեալ՝ սահման ծանուցման վեհին և փո-
քուն, մահաճրին և կենաչնորհին, յարակային և
օրաւորին, երկնայնոյն և անցաւորին. առ գիրն եղ-
ծական, և առ հոգին մնացական. սակս ծառայա-
կան միջնորմ օրինին, և տիրականն համակցորդ և
սիրապատար աւետարանին 'ի յաշխարհականն պալ-
ման ուխտի, և 'ի վերնայինն շաղկապ բանի: Ուս-
տի յաւէտ իսկապէս պարեաց և կամ կարապետ
գոլով նախնութաց սկզբնաշաւիղ անստուերական
պաշտելի տօնեալ երջանկացն. ուր հարմնեկանն միա-
դրութի համակայութեն առ օրէնս երկրի անկցորդ,
և առ հասարակաց իր՝ անհաւասար: Իստ մարմնայ-
ին հիւթաւոր աչաց պարագրեալ, և ըստ իմաստից
անարգել դիտմանն դուն ինչ նկատեալ: Եւ քան
զի անմերձ է բանիս ձգումն առ անհասութիւն ծա-
ծուկ խորհրդոյս, որքան քանակութիւն փոքուն առ
ստուարին դիմակ, և անձկականն գիծ առ լայնա-
կանն ծիր, և մարմնայինն յօդ առ տիրականն գոյ,
և ձեռինն հասումն առ մտացն արագումն, և երկրա-
կոխ հիւթաւոր առ սէրափին սրբաբան, և մահացու
լուծական առ վերնական կենսածին: () Ի որքան
անդր և 'ի վեր՝ կամարն յարկի անդրանկացն կայից
վկայի անդանօր հրաշապէս, և ևս քան զէն գերա-
կայիցն և որդիքն լուսոյ դաւանին:

Բ. Յորոց և զմին աստանօր առեալ 'ի գովեստ բա-
նից մատուցից. զի ծանիցես գիտասցես հայել նկա-
տել խորհրդեամբ իմաստից գոյից երկկամանց, թէ

որքան փողին ներհիւսին կուտին յաւելին 'ի յորնատարր յաճախութի չուականն յերկարութի, բազմատիպ պատուածք 'ի թելս բանի՝ առ միոյս սրբոյս (Յակովբայ պատուասիրութի, և իբր 'ի պատահումն զօրաւորի համայն յայտնապէս՝ իսկոյն ամփոփեալ տկար երեւին : Արով և առ սոյն բերեալ զբարբառ տառիդ, զհասարակացն կցորդուի ազգապետ ցեղականուէ, լուսաբնակ և երկնաժառանգ բարձրագահ օրհնաբան էիցն խմբակցութեցն յիշատակելով :

Գ. Վանդի որպէս 'ի ծիրս աստեղաց զարուսեակն երկնից 'ի ճահ է դասել 'ի շար սկսմանն, և 'ի պատուական ականց գումարտակն՝ զյոբնաշահն և զյաճախագինն, և 'ի մարդս՝ զանհատս հմտականացն, և 'ի նիւթս վեհագունիցն և գեղազանիցն՝ զոսկին Սոփերայ և կամ զքարն ճաճանշաւոր լուսափայլ, և 'ի կոյտս կայից բարձրութե լերանց՝ զԱրիֆն, և 'ի քաղաքս զՆորուսաղէմ, այսպէս և 'ի գունդս մարբեցելոց՝ զԾանուցեալն և զհռչակեալն : Այլ եթէ բարի անուանի ծառ անշնչական հողաբոյս 'ի նիւթոց փայտից՝ պսակաւ տենչալի պտղոյն քաղցրութեան, և անդատտան արգասաւորական պտղածին՝ ըստ առաքելոյ՝ զօրհնութիւն ընդունի զվերնոյն, և որանչանի մանանայն հացին՝ սակս երկնի, և ծով դրուատի՝ ունակ մարգարտի, ապա զորպիսի աբժանաւոր գովեստ ընկալցի մայրն սկզբնապատիւ, լուսարկու, գեղապանծ քողազարդ : Այլ և շնորհաշուք մօրն Սիոնի վերնումն ամբոցի, որ զնձ ծնաւ մարդացեալ, և օրինակին տեսակաւ զանորակին երկնեցեալ անախտակիր կերպարան :

Դ. Աստի և աւազանն կենդանարար տիրազոյ, զսրբազգեստիցն վերընծայեաց զանհամար ազնիւ հոգեկրօնս համախորհուրդս՝ դատուց դասուց առաւելութիւն լրական շինութեան եկեղեցական կառուցման, 'ի միաբուն զուգապարութիւն անմահից փառաբանողացն լուսակերպիցն : Վանդի անդ ելա նէին ըստ դաւթեան ձայնին՝ ազգք ազգաց, ոչ բզպաշտօնն (Յակովբայ վկայել պիտակ տիրապէս, այլ զնձն երկնի 'ի յերկրի հիւթաւոր կերպիւ տեսանել : Այլ ոչ եթէ աթոռք արկեալ կան ձեռակերտա

կան մարդկային բեմի՝ յերկրի՝ կարծրադատ և կաւ կածափորձ և վրիպակընտիր՝ մահացու դատել դատողաց, այլ դատաւորն համագոյից՝ կշռողն մըտաց՝ և անգոյիցն նախագծող։ Եւ եղ զմանս առաքեալս՝ առ ՚ի յինքենէ, զմանս մարգարէս գուշակս ապառնեացն, զմանս աւետարանիչս կենացն բանի, զմանս հովիւս առ տաճումն խնամոց, զմանս վարդապետս առ դատումն վարժից, ՚ի հաստատել զթա ՚ի հողմոց խաբէութենէ, ՚ի վաստակս գործոց պաշտամանն առ թոր։ Եւ հասարակացիր մինչև ՚ի շինուածն ՚ի յոքունց մասանց միասցի յօգեալ մաքրապէս ՚ի գլուխն գովեալ տէրունի։

Ե. Եւ տանոր առ ամին բանի ՚ի սոյն միութիւն զուգափայլութեան, ՚ի շառաւիղէ ելեալ, ՚ի գեղեցկաստեղն ոստոց բնձիւղեալ, ՚ի նախնեացն բուսեալ, ՚ի հարցն վեհից երեւեալ, ՚ի տոհմէ հօրէ յայսնեալ, ՚ի պարագլխէն արդարոց ծագեալ, աբրահամեան գուգն գգուեալ, ՚ի վերուստ անտուստ վկայեալ, ՚ի յամպոց մաքրոց անձրեւեալ, ՚ի նորոգ գոյութեանց ցօղեալ, ՚ի յեղիցն արեւու փայլեալ, յերեմեան դիմացն ընտրեցեալ, ՚ի գլխոց տարածման երկրի պարգեւեալ, յաջողակն հողմոց զօրացեալ, յակնարկութենէ բարձրելոյն բերեալ, ՚ի հարուստ դարուց նկատեալ, հոգեով ինչ օծեալ, ՚ի կամաց Եւրոպայէն եկեալ, ՚ի պատճառին բանէ հիմնացեալ, ՚ի պարգեւէն լուսոյ յարդարեալ, ՚ի պսակողէն վկայից հաստատեալ, ՚ի բարերարին բերանոյ օրհնեալ։

Զ. Եւ ունն խորհրդական, կրօնքն վերնական, վարքն մաքրական, ընթացքն հրեշտակական, կուլումն գովական, նկատումն ուղիղ միական, շաւիղն անձական, կիրքն անհասական, աւանդն անշարժական, սէրն անկեղծական, լոյսն անշիջական, հաւատքն անապական։

Է. Եւ ինն յաղթական խմբից հազարաց, բարեհամբաւն ՚ի ժողովս ազանց, անուանին ՚ի կոյտս բազմաց, արձանագրեալն ՚ի մատեանս ազգաց, ցրողն աներեւոյթ գազանաց, ախոյեանն դիմամարտիկ զօրաց դիւաց, քառամանեակն գեղեցկին լանջաց, նետն արարողին կապարձաց, աղեղն լարեալ յաղթողին

գրկաց, քարն պարսից տէրունւոյն ձեռաց, գայիսոնն ընտիր հզօրին կամաց, գերակացեալն աշխարհիս մասանց, անկցորդն պարտեաց մեղանաց, անունակն նիւթոյ յանցանաց, տարօրինակն մարմնաւորաց:

Ը. | Եյսն ծագեալ 'ի ստորին երկրի, ակն արեւո 'ի մէջ աշխարհի, անձնահամայն իսկապէս 'ի հոգեղինի, միջնորդ կենդանի դատողին բանի, ծիր նշանը ման վշտաց տագնապի, սահման կենաց յընթացս ախտի, Մհարոն երկրորդ՝ նորս Խարայելի. ապաքի նիւ մահու 'ի խունկ բուրաստանի, նշանակ կենաց 'ի մահու սաստի, ցանկ շնչական սատակման վճռի, բժշկապետ մարմնոց յօդեալ ընդ հոգի, հրաշացեալ գեղով 'ի դէմն կերպի, զօրութի ազդման 'ի տուր հագագի, նշոյլ փրկուէ շնորհացն (Յօի: Մրդայսքանեօք նուագօք 'ի զանազանակ մասունս բանի, յաւէտ պսակեալ, երջանիկդ 'ի գումարս զնդի հայրապետական մեծարեալ դասուն, ընտրեալ նոր 'ի Յակովբ:

Թ. | Հեռաւորաց խուժային պարտկական ազանց դիւցազանց՝ շառաւեղ լուսոյ անպաշտութեան, 'ի հովուէ որդւոյ Մետուրայ որ յՄքրահամէ՝ երկրորդ Յակօր նախնոյն գերազանց. փրկողին արեան անբիծ հարազատ՝ 'ի վէմն կենաց կառուցեալ: Ս 'ի յեւթնեակ բերանոյ լուսապատրոյգ ճաճանչեղ տիրադր ճարպաւորական իւղալիւր անճառապատկեր և խորախորհուրդ աշտանակակիր ճրագացն տեսանողն ջահացեալ: Ս վիմաբեր և արձանակաւ քարէն փրկութեան Օօրաբաբելի՝ ակն միատեսող անհասիցն և ծածկեցելոցն, շինեալ հիմն վստահութեան նմին պատկերի՝ զվարս բարիս քնահաճոյս, ոսկի ընդ արծաթ պատուական քարամբք, ըստ պաւղոսեան նշանագրութեանն: Պետ հարց հոգեանունդ զաւակաց, երրորդական Սին պաշտօնեայ, 'ի կանոնագրացն հաւատասահման դաւանաւորաց հարցն խիկիայքակ տիւ լուծանող անպատուաստ խզմամբ սուսերաւ բանի՝ արիոսեան բաժանմանն:

Ժ. Տարացոյց հոգեւոր ժողովրդոցս խրատու, ոչ եղծեալ՝ այլ գրեալ, ոչ մեռեալ՝ այլ կացեալ, ոչ բարձեալ՝ այլ մնացեալ, ոչ լուեալ՝ այլ ձայնեալ:

ոչ ղուղեալ՝ այլ յայտնեալ, ոչ պատեալ՝ այլ պատմեալ, ոչ ամփոփեալ՝ այլ տարածեալ, ոչ կարկամեալ՝ այլ կարկառեալ, ոչ քակտեալ՝ այլ տնկեալ, ոչ ունայն՝ այլ պատարուն, ոչ ցրեալ՝ այլ ամբարեալ, ոչ ստորնային՝ այլ վերնային : Ի լայն ասպարիսի երկրիս կենցաղի՝ նահատակ յաղթող . ոչ սրով մահացու զինու խողխողեալ, այլ բովանդակապէս աշխարհի խաչեալ . ոչ ՚ի փայտ դատապարտութե՝ սևեռեալ, այլ ՚ի պատուիրան երկիրդին նյ պնդեալ . ոչ բռնածիգ դահճացն ձեռօք յակամայս պարտաւորեալ, այլ անձամբ զանձն մատուցեալ :

ԺԱ . Իսկ իմաստասիրապէս յեղեղեալ զկոչումն անուանդ առ ՚ի պատկանիցն կցորդութիւն բանիս բարդութեան, ոչ է տարագիր : Վանդի (Յակովբ՝ այսինքն է խաբող ունող զընթացիցն գործի) լճովմայ, որ է հողեղէն մարմնասէր անամնակենցաղ : Ը ամն որոյ ՚ի գէմն կերպաւորեալ մեկնապէս, որպէս թէ զխարիսի ունողաց մասանց մարմնոյն անդամոց, որովայնապարար բուռն հեշտութե ակտից մոլուէ, զնա և զնորին մասին ազգակիցք ՚ի ձեռն ըմբռնման ձեռինն ձգման ոտինն առակաւ ընդ կրունկն բերմամբ, ՚ի գլուխ կացուցեալ ըմբռամարտապէս առուեստիւ ելլադական իւղեալ մրցողաց պատկան սարասիւ, խաբեաց քան եթէ յաղթեաց : Երգ պարզապէս տեսաւորեցաւ կցորդեալ ընդ առաջնոյն կոչման՝ երկրորդիս անուն : Վանդի նա համասերմ միաբոյս զուգաշաւիղ եղբօրն յաղթեաց . իսկ երանեալս ՚ի հրաշս փառաց մեծս հայրապետ, տոհմ արշակունեաց անուանակերտից, բարձրնորաց, գաւ հանշանաց, պատուապարգևից, պսակահիւսից, թաւ դաժառանգաց, զկիրս մնդակից աճման հասակին ՚ի կուռարանի այսր յաւիտենիս զօրաբար և արիապէս կամ թէ հոգեպէս, իբր կենդանի անձնաւոր զնչականն քառաբայլ պարտեաց, և գերազանց գտաւ լճովմայ, որպէս նախնին խաբող լճովմայ :

ԺԲ . Եւ քանդի գեղեցկազան և վայելակերպ աբաբանորոգ ճահաւորեցան մարդկային ընթացք առ միայնակ յառումն նպատակի ընտրութե՝ ըստ ժողովողին նախասացութե, առաջի աչացն նյ գոլ ճանա

պարհք առն . և 'ի անէ փորձեցաւ լինել ըստ վեհին
'Սաւթի գնացք բարի մարդկանս զարմի, և անբիծք
յրնթացս այս ճանապարհի համայն երանին, ապա
սեռն և աներկեան մտաց տեսուծիք զյիշատակեցե-
լոյ հովուիս հզօրի սրբոյս (Յակովբայ զհիմն սկսման
և զաւարտ լրման՝ կենցաղոյս աճման՝ յառաջ խա-
ղացման՝ տերամբ վկայեմք)։ Եւ արմատացեալ խաբւ-
խեալ պնդեալ զսա բազկի բարձրելոյն, և 'ի ձեռն ձե-
ռին Եփն մշակեալ, և կենդանի հոգւոյն նորոգեալ։
Եւ որ և բանին այ բարբառ նախաժամանեալ՝ ճշը-
մարտապէս զխաւորեցաւ յասելն առ գովեալ գունդ
աշակերտացն, ես ընտրեալ տնկեցի զձեզ, և եդի
կազմեցի 'ի մի և 'ի նոյն հիմն գովելի, զի դուք յա-
ռաջեալ պտղաբերեսցիք։ Եւ դարձեալ՝ եթէ ես
որթ արմատաւոր, և դուք ուռ սաղարթաբեր, և
անպարագիրն հայր՝ հանդերձիչ կազմիչ երկրագործ։
Եւ դարձեալ զանկցորդն ինքեան միութե՝ առ պրա-
ղոյն բերումն ամայի . և ևս առ հօրն իւրում պա-
տուասիրեալ զբոլորիցս բարետրուի, ամ տունկ ոչ
իմ արմատացեալ ձեռամբ հօր իմոյ՝ քակտեսցի։

ԺԳ. Եւ արդ ստուգապէս խոստովանեսցի նքս այս՝
միացեալ հաստատեալ 'ի տունկն կենաց բարեացն
բերրի, և ձգեալ ձգտեալ զել շառաւեղի կենացն
բանի հովուական ձայնի 'ի վեր քան զերկին, և անդր
քան զծով . և 'ի դամբանի գոլով երկրաւոր, ընդ
բարձրելոյն գտաւ միաւոր . և մինչ երն յերկրի իսկ
կենդանաւոր անցաւոր, եղե անձնաւոր մշտնջենա-
ւոր . և 'ի խիստ վարս կրօնաւոր, վայելչապէս գոյր
պսակաւոր . և անպատսպար գաւազանաւոր, հո-
գեզրահ շնորհիւ զինաւոր . և հասարակաց գոյի
նիւթաւոր, մարմնացելոյ բանին կերպաւոր . և ստո-
րիցս աստեաց՝ անկարօտիցն հանգունաւոր . և մնա-
պատ գեղ պատկերաւոր՝ ըստ արփիաբանկ խմբին
լուսաւոր . և մաքրակենցաղ վարուք ճգնաւոր,
բազմաժառանգ որդւովք պտղաւոր . և ընդ երկ-
նային ճրից պատմաւոր, արքայութե ան աւետաւոր .
և համօրէն սեռք բանաւոր, նա կրկնակի շնչող
հոգեւոր . և այլք կայսերաց հրովարտակաւոր, նա
'ի վերուստ մեզ պատգամաւոր . և մարգարէիցն

հետոյ ուղևոր, հզօրապէս փառօք թագաւոր. և տնանկօրէն կրիւք տխրաւոր, ընդդէմ վշտաց մահու ահաւոր. և 'ի դադարման եղծման շիրմաւոր, արարչական բանին սպասաւոր. և թշուառապէս յերկրի աստ վտանգաւոր, ընդ Վշի սիրով երկնաւոր. և միակի մերովս աղցաւոր, յղքնապատիկ պատուով բիւրաւոր:

ԺԴ. Եւ արդ յիրաւի զայսքանեաց դրուագս բղխման բանին այսր դասեցի. քանզի ամենայնիւ բարգաւաճեցաւ վերաճառելովքս տիրապէս՝ քան թէ մարդկապէս. յընթացս բանի, յազգումն ձայնի, 'ի հրամանս սաստի, 'ի համբաւ բարի, յատեանս հրապարակի: Հոգիս դարձոյց անդրէն 'ի մարմնի, յաջողուածս արար զօրութեան, մեռեալս կանգնեաց և կենդանացոյց. զոմն մահացոյց, և դարձեալ կեցոյց, զՎ իմին մեծի կատարեաց զհրաշս, աչաց ընծայեաց վերստին լոյս, աւուրս համառօտեալս յերկարաձգեաց, զյաճախութեան ամաց զգնացս փալեաց, նշանս գործեաց մեծապէս, զգոյնս հերաց նոր յեղանակեաց, ծերութիւն 'ի տղայութե կանխեցոյց, տգեղացոյց զմոլեալ պատկերս, ամթով ծածկեաց՝ քան թէ վերարկուաւ, զհասակ օրիորդաց եցոյց պառաւունս: Եթէ օրհնեաց՝ լցաւ, եթէ անէժ՝ արձանացաւ, եթէ գուշակեաց՝ կատարեցաւ, եթէ մաղթեաց՝ խնկեցաւ, եթէ նուիրեաց՝ ճենճերեցաւ, եթէ բանս եղ՝ կառուցաւ: Ինդ երկնայնոցն կցորդեցաւ 'ի կարգս բանից, զթանձրութի Վեմեարի էհերձ, զերկիր բաժանեաց նշանաւ խաչին շեշտակի, քան թէ Վ՝ ովսէս զծոյն գաւազանաւն. աղքեւրս յանապատի բղխեցոյց, յանդընդոց երկրէ՝ ջուրս խաղացոյց, 'ի ստորին ծոցոյ անբաւ խորութե՝ վտակս կոչեաց, փրկուի 'ի թշուառութեանց՝ բազմաց աղօթեաց, բարեպատեհ ամաց հանդիպեաց, զմեծն արքայից օրհնեաց, աջ կարկառեաց 'ի գագաթն՝ զոր հրեշտակք պրակէին, իբր առ նուազ՝ լաւ օժանդակեաց, 'ի շուք ճնորհի զարդու անմարմնոցն տեսաւորեցաւ, մատակարար մարդկային կերպին՝ զոյ պաշտօնեայն հաճեաց, 'ի տապալանակի մարմնին զհոգին յաստեացս փրկեաց:

կին առասպել վարկան, և զհաւատոցն աչ փակեցին առ անցեալ դարուցն յարմարաւէպս և ան վրէպ գործս. և իբր թէ չիցէ եղեալ իբրին հուրի, անպիտան գրեցին զդէմն բանին և պարտաւել իբրե երկն և ծնունդ շաղակրատ մտաց ընդ վայրաճառից: Վրանդի և յայլոմն անուն խուժականն հեթանոսորէն փոխաբերեցին ուրուապէս՝ Վեկաղիտն ընդ Վշի ասել. որ և զտապանին յարմարադրու թին սարեցին սովիմբ եղանիլ: Այսու պատճառաւ վրիպեցանողաւ՝ ի կշտամբանս յանդիմանու թե թերահաւատիցն կացուցանէր զչնորհեալ շերտին զգոյի հատուածս. և այս էր կասկած վարկածից խորհրդոյն կարծեաց:

ԺԹ. Վրանդի ոչ իբրե զկեանս համայն իսկապէս, այլ իբր զկենդանեացն հաւաքարան զայս ինդիր գիտեաց: Այսն զի զօրացելոյն ի կեանսն բնաւից, ի փրկութիւն ազանց, ի լոյսն աշխարհաց, ի նպատակն վարուց անբծաց, ի յապաստանն տիեզերաց, ի գանձն բարձանց, ի լուծիչն մեղաց, ի զարդն անծաղրոյմ երեսաց, ի ձիրն արուեստից արարչն կամաց, ի խաչն հաստողին փառաց, ի վարժարանն կրից կուսանաց, ի կացարանն հոգւոյն հոսանաց, աւելորդ ուրեմն ի մեծին նպաստ զփոքուն խուզել զխորհրդարան, զգազանային խմբին ջոկարան, առ տիրական բանին ուխտարան, և անպարտելի ձեռինն յաղթարան:

Ի. Ահա յայտնապէս պատրուակ քողոյ բարեզարդութեան ճահաւորական բանիս անջրպետեցաւ, առ ծովն երկնաւոր, առ տապանն ամենակիր, առ այրն անծրնտիր, առ կաման անպատիր, առ ուղիղ հաւատոյն ինդիր, առ խորհուրդն ճառագիր, առ դիմակսն ամենագիր, առ եղական պատկերին իր: Այլ վայրապար ընթացք, ոչ անկայուն միտք, ոչ վրիպակ հետք, ոչ սասանեալ սիրտք, ոչ անխրատ երկկամունք, ոչ չիջեալ իղձք, այլ ամենագոյ արգասիւ լցեալ շահաւետուք անձականաւ՝ հովիւս այս բարի:

ԻԱ. Ահա առաջնորդաց, պարծանքն լաւաց, յարդարիչն եկեղեցականաց, հանդիստարանն նահապտեաց, ախոյեանն յաղթականաց, խրախոյսն համ-

բերողաց, նաւակատիւն մարտիրոսաց, ապաքինիչն մահու երկանց, տպեղանին խտուութե վերաց, այցելուն ապաւինողաց, ինսամարարն յուսոյ պահողաց, դուռնն մտից վերնում պարգեաց : Ի մատնանս օոփերի անեղծական գրոյ, 'ի տանէ խոհեմականի պետութե բարւոյ, 'ի ծովէ մեծէ ակն մարգարտոյ, 'ի դառնարմատ ծառոյ՝ ճաշակ նոր պտղոյ, 'ի փշագետին անդւոց՝ սահման դալարոյ, 'ի մթութեան ստուերէ՝ նշքլ մեզ լուսոյ, 'ի տխրական կայենից՝ շառաւիղ յուսոյ, յանակնկալ գոյէ ստեղն խնկոյ, յանուշակ արդեանց՝ բուրումն ծխոյ, 'ի մասն սիրոյ՝ պարգե զմուսոյ : 'Լուիրակ մաքրութեան՝ աղբւր ջրոյ, հանդարտ կերպարան՝ հեղութե հոգւոյ, կրակարան կենդանի՝ արփափայլ հրոյ, ազգաթիւ բարբարոսականի զարմի անմաքրի, և մերձաւոր հաււոր ընտանի՝ արեան երջանկի, որդի սեպհական բեռ սերմանողի լուսաւորչին մերոյ սրբոյն Ղրիգորի :

ԻԲ. Իմոք կենաց հաւատոց, ակօսատարք խոհեմք 'ի նաւահանգիստն վերին . երկիր լուսաւորք երկակի երկնի, երկուորիք ըստ առաւիղոյն և ոչ անորդիք, կրկին բարեաց տուրք ըստ մարգարէին, երկու ընգ միոյ՝ բարձրելոյն քարոզք, երկու պետական գլխաւորութիւնք վեհից, ոմն սկզբան և ոմն լրումն կենաց . եկեղեցւոյ շինուածոյ երկու տեսաւ ներք, երկակի ունկանց լսողաց՝ երկու օրէնսդիրք փառաց տերութեանն յաջմէ և յահեկէ : Ի գազանային բարոյից՝ նոխազք նուիրեղք, յանասնական կենդանեաց՝ ոչխարք պատարագեղք, 'ի չարեաց հեթանոսականաց՝ աննուազ բարիք, 'ի խաւարամուռնդ հարց մանկունք լուսոյ, փոխակերտեալք Վսիւ առ այլից յայլմէ, 'ի սպանողաց մարմնոց՝ կենդանապարգեք հոգւոց : Եւ այսու սօքին ոչ սուն մի ստորագրին, քան եթէ մեծապանծ պարծանօք 'ի լոյս ներբողին :

ԻԳ. Եւ թէ պարտ է զտարացոյց փղբուն առ մեծին օրինակ դասել, որպէս սքանչանի թիւրակէ 'ի խածանող մահացու սոգնոց առ կենացս նիւթ պատրաստեալ, յորոց որք զժշկայինն մէշտ համբուրեն կրթականութիւն . 'ի թորմանէ բոսորակայլակ կաթ-

որքան փողին ներհիւսին կուտին յաւելին 'ի յոքնատարր յաճախութի չուականն յերկարութի, բազմատիպ պատուածք 'ի թելս բանի՝ առ միոյս արբոյս Յակովբայ պատուասիրութի, և իբր 'ի պատահումն զօրաւորի համայն յայտնապէս՝ իսկոյն ամփոփեալ տկար երեւին։ Արով և առ սոյն բերեալ զբարբառ տառիդ, զհասարակացն կցորդութի ազգապետ ցեղականութե, լուսաբնակ և երկնաժառանգ բարձրագահ օրհնաբան էիցն խմբակցութեցն յիշատակելով։

Գ. Վանդի որպէս 'ի ծիրս աստեղաց զարուսեալն երկնից 'ի ճահ է դասել 'ի շար սկսմանն, և 'ի պատուական ականց գումարտակն՝ զյոքնաշահն և զյաճախազինն, և 'ի մարդս՝ զանհատ հմտականացն, և 'ի նիւթս վեհագունիցն և գեղազանիցն՝ զոսկին Սոփերայ և կամ զքարն ճաճանչաւոր լուսափայլ, և 'ի կոյտս կայից բարձրութե լերանց՝ զ[[իովն, և 'ի քաղաքս զ[[րուսաղէմ, այսպէս և 'ի գունդս մաքրեցելոց՝ զծանուցեալն և զհոգեւեալն։ () Ի եթէ բարի անուանի ծառ անհնչական հողաբոյս 'ի նիւթոց փայտից՝ պսակաւ տենչալի պտղոյն քաղցրութեան, և անդառտան արգասաւորական պտղածին՝ ըստ աւաքելոյ՝ զօրհնութիւն ընդունի զվերնոյն, և սքանչանի մանանայն հացին՝ սակս երկնի, և ծով դրուստի՝ ունակ մարգարտի, ապա զորպիսի արժանաւոր գովեստ ընկալցի մայրն սկզբնապատիւ, լուսաբերու, գեղապանծ քողազարդ։ Այլ և շնորհաշուք մօրն Սիովնի վերնումն ամրոցի, որ զանձնաւ մարդացեալ, և օրինակին տեսակաւ զանորակին երկնեցեալ անախտակիր կերպարան։

Դ. Աւստի և աւազանն կենդանարար տիրադոյ, զարբազգեստիցն վերննծայեաց զանհամար ազինեհոգեկրօնս համախորհուրդս՝ դատուց դասուց առաւելութիւն լրական շինութեան եկեղեցական կառուցման, 'ի միաբուն զուգապարութիւն անմահից փառաբանողացն լուսակերպիցն։ Վանդի անդ ելաւ նէին ըստ դաւթեան ձայնին՝ ազգք ազգաց, ոչ ըզպաշտօնն Յակոբայ վկայել պիտակ տիրապէս, այլ զանն երկնի 'ի յերկրի հիւթաւոր կերպիւ տեսանել։ Այլ ոչ եթէ անթուք արկեալ կան ձեռակերտաւ

կան մարդկային բեմի՝ յերկրի՝ կարծրադատ և կաւ կածափորձ և վրիպակներսիր՝ մահացու դատել դատողաց, այլ դատաւորն համագոյից՝ կշռողն մըտաց՝ և անգոյիցն նախագծող : Եւ եղ զոմանս աւաքեալս՝ առ ՚ի յինքենէ, զոմանս մարգարէս գուշակս ապաւնեացն, զոմանս աւետարանիչս կենացն բանի, զոմանս հովիւս առ տաճումն խնամոց, զոմանս վարդապետս առ դատումն վարժից, ՚ի հաստատել վերս ՚ի հողմոց խաբէութենէ, ՚ի վաստակս գործոց պաշտամանն առ չոր : Եւ հասարակացիր մինչև ՚ի շինուածն ՚ի յոքունց մասանց միասցի յօդեալ մաքրապէս ՚ի գլուխն գովեալ տէրունի :

Ե . Եւստանօր առ սմին բանի ՚ի սոյն միութիւն զուգափայլութեան, ՚ի շառաւիղէ ելեալ, ՚ի գեղեցկաստեղն ոստոց ընծիւղեալ, ՚ի նախնեացն բուսեալ, ՚ի հարցն վեհից երեւեալ, ՚ի տոհմէ հօրէ յայտնեալ, ՚ի պարագլխէն արդարոց ծագեալ, արքահաման գուրդն գգուեալ, ՚ի վերուստ անտուստ վկայեալ, ՚ի յամպոց մաքրոց անձրեւեալ, ՚ի նորոգ գոյութեանց ցօղեալ, ՚ի յերկն արևու փայլեալ, յերեմեան դիմացն ընտրեցեալ, ՚ի գլխոց տարածման երկրի պարգեւեալ, յաջողակն հողմոց զօրացեալ, յակնարկութենէ բարձրելոյն բերեալ, ՚ի հարուստ դարուց նկատեալ, հոգեպէս օծեալ, ՚ի կամաց Եւրոպայէն ելեալ, ՚ի պատճառին բանէ հիմնացեալ, ՚ի պարգեւէն լուսոյ յարդարեալ, ՚ի պսակողէն վկայից հաստատեալ, ՚ի բարերարին բերանոյ օրհնեալ :

Զ . Եւստանս խորհրդական, կրօնքն վերնական, վարքն մաքրական, ընթացքն հրեշտակական, կուշումն գովական, նկատումն ուղիղ միական, շաւիղն անձական, կիրքն անհասական, աւանդն անշարժական, տէրն անկեղծական, լոյսն անշիջական, հաւատքն անապական :

Է . Եւ ինն յաղթական խմբից հազարաց, բարեհամբաւն ՚ի ժողովս ազանց, անուանին ՚ի կոյտս բազմաց, արձանագրեալն ՚ի մատեանս ազգաց, ցրողն աներեւոյթ գաղանաց, ախոյեանն դիմամարտիկ զօրաց դիւաց, քառամանեակն գեղեցկին լանջաց, նետն արարողին կապարձաց, աղեղն լարեալ յաղթողին

գրկաց, քարն պարսից տէրունւոյն ձեռաց, գայիսոնն ընտիր հզօրին կամաց, գերակացեալն աշխարհիս մասանց, անկցորդն պարտեաց մեղանաց, անուռակն նիւթոյ յանցանաց, տարօրինակն մարմնաւորաց:

Ը. Օղյան ծագեալ 'ի ստորին երկրի, ակն արեւոլ 'ի մէջ աշխարհի, անձնահամայն իսկապէս 'ի հողեղինի, միջնորդ կենդանի դատողին բանի, ծիր նշանջ ման վշտաց տագնապի, սահման կենաց յընթացս ախտի, Մհարոն երկրորդ՝ նորս Խորայէլի. ապաքինիչ մահու 'ի խունկ բուրաստանի, նշանակ կենաց 'ի մահու սաստի, ցանկ շնչական սատակման վճռի, բժշկապետ մարմնոց յօգեալ ընդ հոգի, հրաշացեալ գեղով 'ի դէմն կերպի, զօրութի ազդման 'ի տուր հագագի, նշոյլ փրկուե շնորհացն (Հօր: Մրդայսքանեօք նուագօք 'ի զանազանակ մասունս բանի յաւէտ պսակեալ, երջանիկդ 'ի գումարս գնդի հայրապետական մեծարեալ դասուն, ընտրեալ Խոր Կակուբ:

Թ. Սհեաւորաց խուժային պարսկական ազանց դիւցազանց՝ շառաւեղ լուսոյ անպաշտութեան, 'ի հովուե որդւոյ Ստուրայ որ յՄարահամէ՝ երկրորդ Կակուբ նախնոյն գերազանց. փրկողին արեան անբիծ հարազատ՝ 'ի վէմն կենաց կառուցեալ: Ս 'ի յեւթնեակ բերանոյ լուսապատրոյգ ճաճանչեղ տիրազօր ճարպաւորական իւղալիր անճառապատկեր և խորախորհուրդ աշտանակակիր ճրագացն տեսանողին ջահացեալ: Ս վիմաբեր և արձանակառ քարէն փրկութեան Օրաբաբելի՝ ակն միատեսող անհաւիցն և ծածկեցելոցն, շինեալ հիմն վստահութեան նմին պատկերի՝ զվարս բարիս քնահաճոյս, ոսկի ընդ արծաթ պատուական քարամբք, ըստ պաւղոսեան նշանագրութեանն: Ս Ետ հարց հոգեսնունդ զաւակաց, երրորդական Սին պաշտօնեայ, 'ի կանոնադրացն հաւատաստահման դաւանաւորաց հարցն Սիկիայ՝ քակ տիչ լուծանող անպատուաստ խզմամբ սուսերաւ բանի՝ արիոսեան բաժանմանն:

Ժ. Տարացոյց հոգեւոր Ժողովրդոցս խրատու, ոչ եղծեալ՝ այլ գրեալ, ոչ մեռեալ՝ այլ կացեալ, ոչ բարձեալ՝ այլ մնացեալ, ոչ լուեալ՝ այլ ձայնեալ,

ոչ ղուղեալ՝ այլ յայտնեալ, ոչ պատեալ՝ այլ պատմեալ, ոչ ամփոփեալ՝ այլ տարածեալ, ոչ կարկամեալ՝ այլ կարկառեալ, ոչ քակտեալ՝ այլ տնկեալ, ոչ ունայն՝ այլ պատարուն, ոչ ցրեալ՝ այլ ամբարեալ, ոչ ստորնային՝ այլ վերնային : Ի լայն ապարիսի երկրիս կենցաղի՝ նահատակ յաղթող. ոչ սրով մահացու զինու խողխողեալ, այլ բովանդակապէս աշխարհի խաչեալ. ոչ՝ ի փայտ դատապարտութե սևեռեալ, այլ՝ ի պատուիրան երկիւղին նայանդեալ. ոչ բռնաձիգ դահճացն ձեռօք յակամայս պարտաւորեալ, այլ անձամբ զանձն մատուցեալ :

ԺԱ. Իսկ իմաստասիրապէս յեղյեղեալ զկոչումն անուանդ առ ի պատկանիցն կցորդութիւն բանիս բարդութեան, ոչ է տարագիր : Վնդի ձեռնով՝ այսինքն է խաբող ունող զընթացիցն գործի լռովմայ, որ է հողեղէն մարմնասէր անասնակենցաղ : Եւ ասն որոյ ի դէմն կերպաւորեալ մեկնապէս, որպէս թէ զխարիսի ունողաց մասանց մարմնոյն անդամոց, որովայնապարար բուռն հեշտութե ակտից մոլուէ, զնա և զնորին մասին ազգակիցք ի ձեռն ըմբռնման ձեռինն ձգման ոտինն առակաւ ընդ կրունկն բերմամբ, ի գլուխ կացուցեալ ըմբռամարտապէս աւրուեստիւ ելլադական իւղեալ մրցողաց պատկան սարասիւ, խաբեաց քան եթէ յաղթեաց : Եւ դպարդապէս տեսաւորեցաւ կցորդեալ ընդ առաջնոյն կոչման՝ երկրորդիս անուն : Վնդի նա համասերմ մեաբոյս զուգաշաւիղ եղբօրն յաղթեաց. իսկ եւրանեալս ի հրաշս փառաց մեծս հայրապետ, տոհմ արշակունեաց անուանակերտից, բարձրնորաց, գաւհանշանաց, պատուապարգևից, պսակահիւսից, թաւ դաժառանգաց, զկիրս մննդակից աշման հասակին ի կռուարանի այսր յաւիտենիս զօրաբար և արիապէս կամ թէ հոգեպէս, իբր կենդանի անձնաւոր զնչականն քառաքայլ պարտեաց, և գերազանց գտաւ լռովմայ, որպէս նախնին խաբող լռովմայ :

ԺԲ. Եւ քանզի գեղեցկազան և վայելչակերպ աւրաջանորդ ճահաւորեցան մարդկային ընթացք առ փայնակ յառումն նպատակի ընտրութե ըստ Ժողովողին նախասացութե, առաջի աչացն նոյ գոլ ճանա

պարհք առն . և 'ի Խնե փորձեցաւ լինել ըստ վեհին
'Սաւթի գնացք բարի մարդկանս զարմի , և անբիծք
յընթացս այս ճանապարհի համայն երանին , ապա
սեռն և աներկեւան մտաց տեսուծիք զյիշատակեցե-
լոյ հովուիս հզօրի սրբոյս (Յակովբայ զհիմն սկսման
և զաւարտ լրման կենցաղոյս աճման՝ յառաջ խա-
ղացման տերամբ վկայեմք : Եւ արմատացեալ խարս-
խեալ պնդեալ զսա բազկի բարձրելոյն , և 'ի ձեռն ձե-
ռին Ելին մշակեալ , և կենդանի հոգւովն նորոգեալ :
Եւ որ և բանին այ բարբառ նախաժամանեալ ճշ-
մարտապէս գլխաւորեցաւ յասելն առ գովեալ գունդ
աշակերտացն , եւ ընտրեալ տնկեցի զձեզ , և եղի
կազմեցի 'ի մի և 'ի նոյն հիմն գովելի , զի դուք յա-
ռաջեալ պտղաբերեսցիք : Եւ դարձեալ ելծէ եւ
ործ արմատաւոր , և դուք ուռ սաղարթաբեր , և
անպարադիրն հայր՝ հանդերձիչ կազմիչ երկրագործ :
Եւ դարձեալ զանկցորդն ինքեանմիութե՝ առ պրա-
ղոյն բերումն ամայի . և ևս առ հօրն իւրում պա-
տուասիրեալ զբոլորիցս բարեարուի , ամ տունկ ոչ
իմ արմատացեալ ձեռամբ հօր իմոյ՝ քակտեսցի :

ԺԳ. Եւ արդ ստուգապէս խոստովանեսցի ԾԵՍ այս՝
միացեալ հաստատեալ 'ի տունկն կենաց բարեացն
բերրի , և ձգեալ ձգտեալ զել շառաւեղի կենացն
բանի հովուական ձայնի 'ի վեր քան գերկին , և անդր
քան զծով . և 'ի դամբանի գոլով երկրաւոր , ընդ
բարձրելոյն գտաւ միաւոր . և մինչ էրն յերկրի իսկ
կենդանաւոր անցաւոր , եղև անձնաւոր մշտնջենա-
ւոր . և 'ի խիտ վաքս կրօնաւոր , վայելչապէս գոյր
պսակաւոր . և անպատսպար գաւազանաւոր , հո-
գեզրահ շնորհիւ զինաւոր . և հասարակաց գոյի
նիւթաւոր , մարմնացելոյ բանին կերպաւոր . և ստա-
րիցս աստեաց՝ անկարօտիցն հանգունաւոր . և մեա-
պատ գեղ պատկերաւոր՝ ըստ արփիաբնակ խմբին
լուսաւոր . և մաքրակենցաղ վարուք ճգնաւոր ,
բազմաժառանգ որդւովք պաղաւոր . և ընդ երկ-
նային ձրից պատմաւոր , արքայութե նա աւետաւոր .
և համօրէն սեռք բանաւոր , նա կրկնակի շնչող
հոգեւոր . և այլք կայսերաց հրովարտակաւոր , նա
'ի վերուստ մեզ պատգամաւոր . և մարգարէիցն

հետոյ ուղեւոր, հզօրապէս փառօք թագաւոր . և տնանկօրէն կրիւք տխրաւոր, ընդդէմ վշտաց մահու ահաւոր . և 'ի դադարման եղծման շիրմաւոր, արարչական բանին սպասաւոր . և թշուառապէս յերկրի աստ վտանգաւոր, ընդ Վ'տի սիրով երկնաւոր . և միակի մերովս աղցաւոր, յոգնապատիկ պատուով բիւրաւոր :

ԺԴ. Եւ արդ յիրաւի զայսբանեաց դրուագս բղիման բանին այսր դասեցի . քանզի ամենայնիւ բարգաւաճեցաւ վերաճառելովքս տիրապէս՝ քան թէ մարդկապէս . յնթացս բանի, յազգումն ձայնի, 'ի հրաման սաստի, 'ի համբու բարի, յատեանս հրապարակի : Հոգիս դարձոյց անդրէն 'ի մարմնի, յաջողուածս արար զօրութեան, մեռեալս կանգնեաց և կենդանացոյց . զոմն մահացոյց, և դարձեալ կեցոյց, զԱ՛ իմին մեծի կատարեաց զհրաշս, աչաց ընծայեաց վերստին լոյս, աւուրս համառօտեալս յերկարաձգեաց, զյաճախութեան ամաց զգնացս փալեաց, նշանս գործեաց մեծապէս, զգոյնս հերաց նոր յեղանակեաց, ծերութիւն 'ի տղայութե կանխեցոյց, տգեղացոյց զմոլեալ պատկերս, ամթով ծածկեաց՝ քան թէ վերարկուաւ, զհասակ օրիորդաց եցոյց պառաւունս : Եթէ օրհնեաց՝ լցաւ, եթէ անէծ՝ արձանացաւ, եթէ գուշակեաց՝ կատարեցաւ, եթէ մաղթեաց՝ խնկեցաւ, եթէ նուիրեաց՝ ճենճերեցաւ, եթէ բանս եղ՝ կառուցաւ : Ինդ երկնայնոցն կցորդեցաւ 'ի կարգս բանից, զթանձրութի Վեմետրի էհերձ, զերկիր բաժանեաց նշանաւ խաչին շեշտակի, քան թէ Ա՛ ովսէս զծոյն գաւազանաւ . աղբերս յանապատի բղիեցոյց, յանդընդոց երկրէ՝ ջուրս խաղացոյց, 'ի ստորին ծոցոյ անբաւ խորութե՛ վտակս կոչեաց, փրկուի 'ի թշուառութեանց՝ բազմաց աղօթեաց, բարեպատեհ ամաց հանդիպեաց, զմեծն արքայից օրհնեաց, աջ կարկառեաց 'ի գազաթն՝ զոր հրեշտակք պսակէին, իբր առ նուազ՝ լաւ օժանդակեաց, 'ի շուք շնորհի զարդու անմարմնոցն տեսաւորեցաւ, մատակարար մարդկային կերպին՝ զայ պաշտօնեայն հաճեաց, 'ի տապալակի մարմնին զհոգին յատեացս փրկեաց :

ԺԵ. Վրանդի յիշատակեալ զլաստն ապրացու նոյեանն փայտի, յորում կեցին նուազք յանբաւից, և խսկոյն 'ի դէմն առեալ զխորհուրդն՝ իմաստապէս տպաւորեցոյց, զաշխարհ իւրայովքս պատկեր ծովու ծփեալ 'ի բազմաց, ոչ լուծական այեօք կոծեցեալ, այլ 'ի զանազան պատահմանց շարժեալ, ախտիւ զայրացեալ, մեղօք պղտորեալ, յեղանակօք այլայլեալ, և ընդդիմակայ ներհակօք զիրեարս բախեալ: (Ամն յաղթէ, և ոմն պարտի, փախնու արշաւէ յանապաւէնն սահման, և անդէն նհանջի: Իբր գումար կենդանի զօրաց՝ միմեանց պատահին, և անդէն ցրին, քակտին, լուծանին: Իբրև ազինք զանազան ազգաց 'ի զուր խռովելոց յերկրէ կորուսեալ, անշնչապէս բարբառին, անձայն աղաղակեն, անխորհրդաբար խիզախեն. կեան և ոչ երևին, գոն և ոչ էանան, են և ոչ ճանաչին, միան և ոչ տեսանին: (1) փոփոխումն էիցս առակեն, զխաղացումն ժամանակացս յայտնեն, զտասանումն աւուրց նկարեն, զանցաւորացս բարձումն գրեն: Եւ 'ի ծովու զուղակք ահագինք՝ գլխաւորին սաստկութիւն զլիաթանն անուանեալ կիտաւ. են և մանունք ընդ նովաւ տկարք, բազմացեալ օտարատեսակ այլազան զարմից. բանայ զկոկորդն ըմբռնողական, և ձգէ զնոսա իբր 'ի վիհ մահու, և են նորա նիւթ պորտոյն պարարման: Եւ և յերկրի բունք բռնադատիչք փոքունց, որք զօրեն սոցին, իբր նա նոցին. և են կերակուր ժանեացն ծախման՝ ձկունք որսորդաց, իբր նօքին՝ կամաց զրպարտաց:

ԺԶ. Եւս ծով մեծ լիաճիր և յոքնատարած, տիեզերագրաւ բոլոր էից գոգ, ծնելեաց սեռից անբոյթ ծոց, և բնակ բնակի անդորր երևի մարդկան ըստ Վաւթի յատակաւոր կարծր պնդութիւն, վասն որ արեգակամբ պարարի, սակս որ երկնից բերմամբ պարագրի, վասն պէսպէս չքնաղ իմն իրաց. որ սակաւուն զյոգունս ազդեն, և 'ի բազմին զչնչիւնն նշանակեն. մեծն 'ի փոքուն ճանաչի, և դոյզն զլաւէտն պարունակէ. հզօրն յանկարծէն պատկառէ, և վեհն 'ի տկարէն ընդոտնի. տեղի յարդարէ ուժգինն քաղցուն, և առանց մարտի 'ի բացուստ հերքին:

Եւ եւ միանգամայն յամենից ըզձից զատուցեալ, տրոհեալ, հեռացեալ 'ի հրաշիցն ծայրս . ծնող անշնչական՝ հոգւով տնօրինեցելոց . մայր՝ որ զ'ի հարուստ դարուց ամբարեալսն՝ 'ի բթեւեւական արտադրէ, և երկնայնոցն՝ յաւիտենիւս մանկավարժէ, և առ ապագայսն ստացողապէս դաստիարակէ : Եւ ի մշտածին ինքնաւոր անարօրադիր բոյսս բիւրաստեղունս, և ծառս զանազանս . սերք սերմանց անձառից ընդգոգեալ 'ի մի, բանականաց տոհմից աւպարեզ, և ճառք զանգէիցն աստուստ ընթեռնու : Եւ ծուծեն ոտին հետարան . եւ և 'ի ծովու Եւրոպայի, և շաւարհ, և շաւարհ նորա 'ի ջուրս, որ զանհասուծեն ճառ առակէ . այլ յաւետ քատակ զնմանն ունի երկիր զծովու, և եւ ընդ բնաւին հագնեւ զուծեանն հայելի ստորին խորինս անցաւոր մարդկան : Եւ իսողաց անդնդապետականաւ ծովակաւնայ՝ սատանայ ընդ մերասեր ազգականութեանս . և նշանակեալ ազգէ յայտնապէս զաղանդն ահարկու պատրանաց երկրի 'ի շնչէն ուժդին, 'ի փշէն արօրծօրինակաւ, ցովման աստեղաց, ըստ տէրունւոյն կանխասաց բանի :

ԺԵ . Եւ ծանուցաւ իսկապէս համակերտութիւն երկաքանձիւրոցն առ մի կերպարան տեսակի զուգեալ : Իսկ և 'ի խաղս այսպանման ծաղու ընդպահ կեն կաճառք կացից վերին հրեշտակացն՝ զվիշապն յօդաւոր ընդ պարզականին, և ըմբռնեալ շօշափեն զորմն մահացու՝ հին հնարիցն խորագիտութեւն ընդ վերնումն դասուն՝ և մարմնաւոր մաքրոցն մարտիկք . և ածեն զսուրն մեծ և զսուրբ՝ զսաստ հրամանի բանին այ՝ 'ի վերայ կամակոր օձին վիշապի . և իբր զնկուն մի ձագ՝ կապանօք անկասկած բերեն ըստ Եսայեայ, Եսայ և մեծին Դաւթի :

ԺԶ . Եւ յայիսեալ իմն պատրաստութիւն անձին հանգերձանաց կուռ վառեալ, անկապուտ արդեալ՝ անվան ամբացեալ նախապատիւս սրբոյս Եսայի, նշխար յիշատակի մասին օրհնութեւն չափաբերականի՝ զապաւենն քառոտանեաց մաքրոց և անմաքրից, զնախակերտն փայտի տախտակ իբրեւ զհին յիշատակարան հաւուցն անցելոցն, վասն որ 'ի ժամանա-

կին առասպել վարկան, և զհաւատոցն աչս փակեցին առ անցեալ դարուցն յարմարավէպս և անվրէպ գործս. և իբր թէ չիցէ եղեալ իրինն էութի, անպիտան գրեցին զգէմն բանին և պարսաւեղի՝ իբրե երկն և ծնունդ շաղակրատ մտաց ընդվայրաճառից: Վնաղի և յայլ ոմն անուն խուժական հեթանոսօրէն փոխաբերեցին ուրուապէս՝ Վեկաղիոն ընդ Վոյի ասել. որ և զտապանին յարմարադրութիւն սաղբեցին սովիմբ եղանիլ: Եւսու պատճառաւ վրիպեցուցանողաւ՝ ի կշտամբանս յանդիմանութե թերահաւատիցն կացուցանէր զշնորհեալ շերտին զգոյի հատուածս. և այս էր կասկած վարկածից խորհրդոցն կարծեաց:

ԺԹ. Վնաղի ոչ իբրե զկեանս համայն իսկապէս, այլ իբր զկենդանեացն հաւաքարան զայս խնդիր գիտեաց: Եւ ամն զի զօրացելովն ի կեանան բնաւից, ի փրկութիւն ազանց, ի լոյսն աշխարհաց, ի նպատակն վարուց անբժաց, ի յապաստանն տիեզերաց, ի գանձն բարձանց, ի լուծիչն մեղաց, ի զարդն անձադրոյմ երեսաց, ի ձիրն արուեստից արարչին կամաց, ի խաչն հաստողին փառաց, ի վարժարանն կրից կուսանաց, ի կացարանն հոգւոյն հոսանաց, աւելորդ ուրեմն ի մեծին նպաստ զփոքուն խուզել զխորհրդարան, զգազանային խմբին ջոկարան, առ տիրական բանին ուխտարան, և անպարտելի ձեռքնն յաղթարան:

Ի. Եւս յայանապէս պատրուակ քողոյ բարեզարդութեան ճահաւօրական բանիս անջրպետեցաւ, առ ծովն երկնալիր, առ տապանն ամենակիր, առ պրն անձրնտիր, առ կամեն անպատիր, առ ուղիղ հաւատոյն խնդիր, առ խորհուրդն ճառագիր, առ դիմակսն ամենադիր, առ եղական պատկերին իր: Եւ վայրապար ընթացք, ոչ անկայուն միտք, ոչ վրիպակ հեաք, ոչ սասանեալ սիրտք, ոչ անխրատ երկկամունք, ոչ շիջեալ իղձք, այլ ամենագոյ արգասիւ լցեալ շահաւետութիւն անկանաւ՝ հովիւս այս բարի:

ԻԱ. Եւ ծն առաջնորդաց, պարծանքն լաւաց, յարգարիչն եկեղեցականաց, հանգիստարանն նահաւտակաց, ախոյեանն յաղթականաց, խրախոյսն համ-

բերողաց, նաւակատիսն մարտիրոսաց, ապաքինիչն մահու երկանց, սպեղանին խտուութե վերաց, պյցելուն ապաւինողաց, խնամարարն յուսոյ պահողաց, դուռնն մտից վերնում պարգեաց : Ի մատնաս սոփերի անեղծական գրոյ, 'ի տանէ խոհեմականի պետութե բարւոյ, 'ի ծովէ մեծէ ակն մարգարտոյ, 'ի դառնարմատ ծառոյ՝ ճաշակ նոր պտղոյ, 'ի փշադետին անդւոց՝ սահման դալարոյ, 'ի մթութեան ստուերէ՝ նշոյլ մեղ լուսոյ, 'ի տխրական կայենից՝ շաւաւիղ յուսոյ, յանախնկալ գոյէ ստեղն խնկոյ, յանուշակ արդեանց՝ բուրումն ծխոյ, 'ի մասն սիրոյ՝ պարգե զմուսոյ : Եւ իրակ մաքրութեան՝ աղբււր ջրոյ, հանդարտ կերպարան՝ հեղութե հոգւոյ, կրակարան կենդանի՝ արփափայլ հրոյ, ազգաթիւ բարբարոսականի զարմի անմաքրի, և մերձաւոր հպաւոր ընտանի՝ արեան երջանկի, որդի սեպհական բեռ սերմանողի լուսաւորչին մերոյ սրբոյն Կրիզոստի :

ԻԲ . Ի մոլք կենաց հաւատոց, աւոսատաբք խոհեմք 'ի նաւահանգիստն վերին . երկիր լուսաւորք երկակի երկնի, երկուորիք ըստ առակողին և ոչ անորդիք, կրկին բարեաց տուրք ըստ մարգարէին, երկու ընդ միոյ՝ բարձրելոյն քարոզք, երկու պետական գլխաւորութիւնք վեհից, ոմն սկզբան և ոմն լրումն կենաց . եկեղեցւոյ շինուածոյ երկու տեսաւերիք, երկակի ունկանց լսողաց՝ երկու օրէնսդիրք փառաց տէրութեանն յաջմէ և յահեկէ : Ի գաղաւնային բարոյից՝ նոխազք նուիրելիք, յանասնական կենդանեաց՝ ոչխարք պատարագելիք, 'ի չարեաց հեթանոսականաց՝ աննուազ բարիք, 'ի խաւարամուռոյ հարց մանկունք լուսոյ, փոխակերտեալք Վեփի առ այլից յայլմէ, 'ի սպանողաց մարմնոց՝ կենդանապարգեք հոգւոց : Եւ այսու ազբին ոչ սուն մի ստորագրելն, քան եթէ մեծապանծ պարծանօք 'ի լոյս ներբողին :

ԻԳ . Եւ եթէ պարտ է զտարացոյց փոքուն առ մեծին օրինակ դասել, որպէս պանչանի թիւրակէ 'ի խածանող մահացու սոգնոց առ կենացս նիւթ պատրաստեալ, յորոց որք զբժկայինն միշտ համբուրեն կրթականութիւն . 'ի թորմանէ բոսորակայլակ կաթ

ուածոց քառոտանեաց անմաքրից՝ ներկուածք կայսերական հանդերձից . 'ի զազիր գարշուծեանց որդանց՝ պտտուական նիւթք մետաքսէից . 'ի գետնամուտ և վիմադարան գազանաց՝ առ կերպասուցն գերեցելուծիւն ստեք ասրէից . 'ի ժանեաց փղաց և կապկաց՝ աթոռոցն յօրինեցան կառուցմունք հանդերձանաց արքայից : Այլ և 'ի խղիւայթից խոտոց արմատոց՝ որդան կարմրուծի գուներանգ բարձից : Այլ արդ վայելուչք 'ի տգեղաց, և ընկալուչք յանպիտաց, բարձունք 'ի խոնարհաց, և առաջինք 'ի կրրսերաց, ըզձալիք 'ի վատթարաց, և հրաշալիք 'ի յանարգաց, համակերտ օրինակուիք առ չքնաղ ընտրուի սրբոցս՝ յարահիւսմամբ ճառիս բաղկացաւ :

Ի Դ . Իսկ զանհնարիցն հնարաւորութի՝ յերգագրութիւն բանից շարագրել, զկոչողին փառս յաճախէ : Օ ի 'ի տատասկէ բաղցրութի թղոյ, և կամ 'ի փշոյ ողկոյզ խաղողոյ ասել փրկողին, ոչ զանկոց այլայլականաց առ օտար բերումն պտղոց, այլ զասուն մահդեաց բանաւորականաց զկամացն անփոփոխութի : Իսկ սոքա միաբանեալ ընդ միմեանս, ելին յերկրէ ըստ տեղանողին, և սասանեցան յեղանակեցան ըստ դաւթեան երգոցն, որպէս երկիր 'ի նորոգ կրօնս, սոքա 'ի վերստին համբոյր և ընտրական բարս : Իսկ զի և նոքա երջանկաց նք (Յակովբ, 'ի յոմանց ազգաց փանաբին մտախոյզ իմաստական ախտարաւ կաց խտրագիմայ հմայից, իբր թէ ստեղծչին ասեմ ազդեցմամբ՝ կոչեցաւ Օ քօն, այսինքն է հանդարտ իբր թէ հեզ, որ է հաստատուն, այս է անփոփոխ . որ է լուծի կատարելութեան . որ և անունն իսկ թարգմանեալ մեկնապէս հիմն է հաճութե : Վրան զի սկիզբն զքօնութեան զերկեւղ արն սահմանեալ ճառեաց Սողոմոն : Իսկ անսասանապէս անյեղքեղաբար կարծրակառոյց խարսխեալ անտապալելի, գերատրոհ մնալով տատանման մրկածին շնչոյ ընդ ոստման, տանն է նշանակ վիմադրական անվտանգ անդրդեղի : զոր փրկականն բան գծագրեաց յաւետարանին : (Յոր յարկ տիրաբնակ և անձեռակերտ, շնչաւորակոյտ քանաւորական և երջանիկս այս պատկանեցաւ անդապէս հոգւով 'ի կամս նորա յարակ :

Օր ազգապէս սորին զսոյն առ սովիմբ, 'ի նմին' ազգեցմամբ այսու թելադրեալ բանն ամենունակ հայրենի, հաստատուն, ասելով, 'ի սեր իմ' կացէք : Եւ դարձեալ, պետն պարու գնդին առաքելականի օրհնելոյ Պետրոս աւետէ, դուք 'ի վէմն կենաց շինիք տաճար հոգեւոր յանարատ բահանայուի : Եւ Պաւլոս դարձեալ գնոյն երկրորդէ, դուք 'ի կենդանի արձանն շինիք 'ի բնակուի հոգւոյն այ . և դարձեալ, հաստատուն եղերուք, անշարժ կացէք, զտեղի կալ ջիւք . և դարձեալ, որ հաստատեաց զձեզ 'ի սոյն տըր ամէն է : Ի՞նչ . Եւ արդ 'ի պատճառն յարեալ կենաց' 'ի սկզբնահայրն բարեաց : Եւ, օրհնաբանեցուք զնա 'ի նրա նորա ըստ սաղմոսողին . և վասն նորին՝ զերկիւղածս անուան փրկողին մերոյ հոգւոյ բարձրելոյն փառաւորեցուք . և կնիք գլխաւորութեան բանիս աւարտման՝ զսոսկալի և զպաշտելի անունն այ՝ սահման փրկութե և կէտ կենդանութե նկարեալ դիցուք, իբր զգլուխ մարմնոյ զգայականի՝ առ պայման կառուցման անդամոցն բերման : Եւ քանզի յաղթէ սրբոյս այս պատիւ սակաւամասնեայ մերս գովեստի, և գերազանց փառացն նշոյլ՝ առ դասս իմբի երջանկացն պարու, և քան զնմանինս յաղթական և պայծառագոյն, և հայաստանեայցս պահպանութե մերձաւորագոյն, և առ դէմն բանիս մերում տպաւորագոյն, վիճակաւն գաւազանի ընտրութե մեզ ընտանեգոյն : Եւստի և մեք հետեւեցուցաք զսուրհանդակ բանիս աւետապատճէն նամակամատոյց առ մեծի հովուիս պատուատարութի : Եւ որով ճառս յիշատակի հրաշապատում գրուատականի՝ և հրեշտակական լեզուին դիւրեբազ և հրանիւթական երգոցն գործի, բարեբան բանի յաղթական ձայնի, կասեալ նահանջի : Եւ ասն զի ել լուսակերպապէս 'ի թեթեւ թեւ բարձրութեան 'ի հովտէս մահացուաց երկրէ՝ յանդրանկացն վեհից վիճակ, 'ի նշան պարգեւացն ուխտի, և կենդանւոյն՝ ըստ ասացելոյն, 'ի միջոյ մեղաւորաց փոխեցաւ : Եւ քանզի 'ի պատուիրանաց հոգւոյն զարթուցեալ և իմաստնացեալ, ատեաց զամենայն չարեաց ընթացմունս, և զշուք շնորհին : Եւ 'ի պատկեր իւր կերպաւորեաց, և յաղթող մահու ե-

րեւեալ ցուցաւ, և գերակայ ապահանութե՛ն յայտնեցաւ, և զվաստակ աւետաւորական ոտիցն ճգանց արիապէս 'ի գլուխ իւր կապեաց, և կայսերական դիմաց ահագին տեսաւորեցաւ, և 'ի մաքրականն գործականի սրբութեան ազդումն աճեցոյց :

ԻՁ. Խաղացոյց վտակս կենդանականս յապառաժ սրտէ, յանդժեպան ոգւոյ՝ հառաչանս հեծեծանաց հաստատեաց, 'ի տեսանելեաց աչաց արդարացուցիչ արտասուաց վիժակս վայրաբերեաց : Իբրեկենդանի զօրեղ՝ մոլութեան տատակման սատրեաց, ընդդէմ՝ դիւագունդ դասուն՝ հաւատոցն բանիւ մոնչեաց. իբրեւ նահատակ հանդիսայարդար՝ 'ի կատարածի լոմանն գոչեաց, և որպէս խրախոյս բուրից երկրի՝ 'ի մրցանակ ճակատուն ձայնեաց, և նախաշաւիղ առաջնորդական յանտարակոյսն յարկ հրաւիրեաց, և գայթակղելոյ անձանց՝ յարուցիչ ձեռն կարկառեաց, և զմեղացն կապ՝ աղօթիցն սուսերբ խզեաց, և զպահասումն ամաց՝ մաղթանացն հայցմամբ կրկնեաց, մահու և կենաց՝ երկատեսակ բուրումն բարդեաց, զհանգստեանն աճիւն՝ փրկութեան աւանդ մթերեաց, զգրեալ մուրհակս պարտուցս գոյի՝ պարգեական բանիւ պատահեաց, զարծաթ փրկանաց անցաւոր վարձու՝ ոչ գրաւեաց, անկաշառ ոտիկան ամենայն հոգւոց՝ խորհրդաբարեաց, վայելչական հանդերձիւ փառաց՝ զինքն զգեստաւորեաց : Եւ առաքելօրէն պահպանմամբ զխաթոց բանասարկուին կոխեաց, և զանձն ընդ փայտ խաչին (Յօի) տենչանօք կախեաց, և անորդւոյն կենդանարար կրիցն հաւասարեաց, և համբերական մարտին յաղթութեանն միաբանեաց, և կերպարանին խորհրդոյ կամացն իւրոց կցորդեաց, և նորոգապէս յարութի կական լուսոյն հաղորդեաց : Օփականս երկնից խորոցաւն համայն հերբեաց, զհեթանոսացն սիրտ՝ 'ի հնազանդութի աննուաճեաց, և 'ի նեղութեան մեծ անդորրութի մեզ ընդարձակեաց, բնակ բարձրելոյն ոտից՝ 'ի յերկրի աստ հիմնաւորեաց :

ԻԵ. Դողովրդոց բազմաց անբաւից դասս գումարեաց, կենդանաբաշխ աջքահանայից՝ յիմանալիս համարձակեաց, զորոց և զայրեաց հոյս՝ ինքեանն

ձեռքը պաշտեաց, ընդ մարմնոյ կարեաց՝ և զոգւոց
կէտս կատարեաց, և հաղարտպետ կամ մատակարար՝
իմաստութեամբ բնաւից տնտեսեաց, և առատաբար
զօրութիւն հոգւոյն առ համօրէնս մասնաւորեաց: Սո-
փերս օգտակարս և աշխարհակեցոյցս՝ մատենա-
գրեաց. որով սահմանաւ կռուէ բանի՝ զարախօսաց
բերանս կարկեաց, և զհերձուածողականն խիստ
դառնուի ամենայնիւ իսկ ըմբերանեաց, անջնջական
կանոնս յաւիտեանս յարակայեաց: Եւ իբրեւ զայս
մասունս հանդերձանաց բարութեց նիւթեաց, ա-
պա մատուցաւ անարատապէս կամաց բարձրելոյն ՚ի
հոտ անուշից, զենումն հաճոյական և զոհ բանական,
պատարագ մաքրական և նուիրումն ընտրական բռ-
վանդակապէս քահանայապետին մեծի, վերնայինն
երկրի ընծայեալ: Օ ի իբրեւ զդժնեայ գոռոզ մար-
տակից՝ զմարմնոյս չարութիւն վանեաց, և անուանն իւ-
րայ յիշատակ՝ զամենակալ զօրութիւն ին հրաւիրեաց:

ԻԲ. Եւ արդ արժանապէս և իրաւաբար համար-
ձակութիւն այսքանեաց փառաց սմին գանձեցաւ, հոգ-
ւով սլացաւ ՚ի վեր համբարձեալ յառհաւատչեայ
ակնկալութեանն. և ՚ի մասունս ոսկերաց մարմնոյն՝
զանծախելի պարգևս տնկեաց, որով յուսացոյց և
եցոյց զյարութիւնն կենդանութեւն, իրամակարկատ
գտաւ ցանկոյ հաւատոյ: Եւ շտարակ կանգնեաց զբա-
րետիպ դիտաւորութեւն շնորհին, արձան հիմնեցաւ
զրով նկարեալ քաջալերութեւն, մահարձան կենաց
կառուցաւ հալածելոց ապաւինութիւն, սիւն երկա-
թի ձգեցաւ եկեղեցականաց ամրութեան, ՚ի պատ-
ուար պղնձի պարունակեցաւ, ըստ Երեմիայի բանա-
կարգութենն: Սինչ զի զհամառօտն գլխաւորելով
աստանօր, աշխարհ միանգամայն նովաւ ունի հան-
դերձեալ զապագայիցն յուսադրութիւն. և ՚ի նոյն
ինքն յեցեալ կայ կանգուն, անդորդելի նորոգ ան-
կործան, միջնորդեալ երկնի և երկրի:

ԻԲ. Եւ յսահատակ յաղթող՝ այսր հանդիսի, այս
սպառազէն արի՝ այսմ ճակատու, այս մարտիկ բա-
րեփառ՝ այսմ ասպարիսի, այս վկայ ճմարիտ՝ այսմ
պարգևի, այս աթոռակալ խնկելի՝ այսմ վեհագու-
նի, այս պետ պանծալի՝ այսր աստիճանի, այս դու-

տաւոր դրուատեալ այնմիկ առեւնի, այս պսակաւոր պայծառ՝ այնր հրապարակի, այս որդի պերճալի՝ այնր քաղաքի, այս ժառանգ պճնեցեալ այնմ՝ յորու սահէմի, այս կամարար օրհնեալ հօրն Վճիռ։ Օսա յիշատակեցաք, զսոյն բարձրացուցաք, սովիմք ազօթեցաք, կաճառ կացուցաք, պարս խմբեցաք, լապտերս լուցաք, եւ զս անուշութե մատուցաք, կանթեղս աստեղօրէնս վառեցաք, հուր խորհրդական ընդ խոռնկ խառնեցաք, սովիմք լուսաւորեցաք, սովաւ բժշկեցաք, սովին եւ մահու ընկալաք։

Լ. Որով և հայցեմք ՚ի բէն, բարեբար չոր փառաց Յօ, հօրդ միայնոյ միածին որդի, բարեգթացեալ հաճեցիս հայել հոտոտել յայս զօհ պաշտաման մաղթանաց բանի. և հիմնեցուցես զայս քար գովեալ տի ՚ի շինուած յարկի բումդ հանգստի դաւանարաւնի այս բարի հովուի, և փոխադրեսցես մեզ տուն բնակութե՝ զլուսապաճոյճ գաւիթ տաճարիդ արքայականի։ Օ ի սովիմք միշտ ՚ի բեզ պատուաստեցայց, բեւեռեալ յուսով հաւատոյ պնդմամբ, և գերակայ փորձութեց գտեալ, անտարակոյս ճանապարհորդութե անարատապէս առ բեզ հետեւել։ Եւ հօգեւից զօրութե՝ օրհնեալ օժանդակեսցես կատարելապէս զայս պատճէն տառի. զի որ ընթերցցի և վերձանիցի, հոգւով քօ լցցի, և բժշկեսցի ՚ի պէտպէս ախտից կորստականաց անձին և մարմնոյ, բարեխօսութե՝ հայցման աղօթից սրբոյդ Յակովբայ։ Որում կցորդեալ հաւատարեսցուք մասամբ հաւատոյ ՚ի փառատրութիւն մեծիդ ժամանել. զերբորդական միութիւն՝ յիդ փառաւորեսցուք օրհնաւոր ձայնիւ, զհայրդ երկնաւոր, և զորդիդ միածին, և զհամագոյ տր հոգիդ։ Որում փառք, պատիւ և զօրութի, այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտեանից ամէն։

ԳԱՆՁ Ի ԳԱՂԱՅՈՍ ՍՈՒՐԲ ՀՈԳԻՈՅՆ

ԳԱՆՁ լուսոյ փառակից որդւոյ անձառ զօրութի ահեղ մեծութի, անբաւ բնութի, լոյս 'ի լուսոյ, ոգի բարձրելոյ, պատկեր անփոփոխ, պարզ անզննելի, հաստիչ հոգւոց, հանդերձիչ մարմնոց, անուն պաշտելի, ճշմարիտ բարի, անեղանելի, հակից ընդ հօր, և տէր բոլորից: Եւ ի հա ընկալցիս զերկրպագութի քու՛մ դաւանողացս քեզ 'ի հաճութի. աղաչեմք:

Բարուն հանձարոյտեսուն մերոյ, անթարգմանելի խորոցդ նայ, որ դու միայն մինդ յիսկութե տեսակ առանձին, ոգի տիրական ուրոյն կերպարան կատարելութեան, յորմէ գոյացան եղեալքս ամենայն. ուստի յօրինակ նորոյ փրկուն զնախնի խաւարն աշխարհատարած անզարդութե հին նսեմուն գեղատփուր անպատրաստութե վայելական հրաշագարդութե շրջմամբ քո 'ի ջուրս բանիւ բղխողդ 'ի լոյս փոխեցեր: Եւ ի հա ընկալցիս:

Ի զօրս վերինս փառատրողացն սրբաբանեալ կազմիչդ ամենից 'ի կտակս օրինաց և մարգարէից, ազդումն և պատճառ 'ի տառս իմաստնոցն, և քարոզողացն առաքիչ և տէր. շնչումն ահաւոր և ձայն կենդանի, հանդերձիչ երկնի առ 'Երկուն և տիեզերահեղձոյց ծովուն ցամաքիչ, բաժանող շրթանց առաջին ձայնիցն սնոտիաժողով միաբանելոցն յայլ հրաւէր նորոգ պանծալի համաբարբառ տպաւորութե: Հողմսաստիկ եգիպտակործան, և ամպ վերարկու տոհմին իջակալայ, ուժգին և հանդարտ նոյն առ Հեղիու, պատմաբանիչս հրովարտակօք քոյնսւ շունչ պատգամագրութեց, և յապագայն տեսողութի հրամայեցեր նձայնապէս. որով ճանապարհ յաղթողին մահու և ի ելիարայ՝ յաւուրս վերջինս պատժանուցեր: Եւ ի հա ընկալցիս:

Գովեստ քեզ անեղծ և տէր անստեղծ, ամենիշխան և թագաւոր երկնի, ինքնաձեռն աջ զօրեղութե՝ մարդացելոյդ նայ օծումն, կերպիւ աղաւնոյ ցուցեալ 'ի իջողանան, հաւասարափառ զուգաթիւ ընդ հօր հրամանատուր գործոցն իջի, և տնօրի-

նակահանացն մեծին գուշակումն, տեսութի լուսոյ հովանի 'ի լերինն թաքողական արարչատես ներգործեցելոցն, 'ի ցոյցս դիմաց 'ի ձևս հրաշից 'ի յամս դարուց 'ի հարս նախնեացն առ ձեռն երևոյթ տուեալ զօրինակն ճշմարտութե, նշանակ յայտնի կանխագրելոցն, կնիք օկզնատիպ թագաւորութեց, օծման իւղոյն մաքրութե՝ սահման և սկիզբն : Եւս ընկալցիս :

Ս'վ զարմանաւոր և սքանչելապայծառ հեղեալ 'ի յեէն բնութի անթերի, անհատ անդուստ և այսք աննուազ, բարեբանեալդ յօրհնեցելումն, յերեսս բոցոյ բուրելոյ խնկոցն ճշմամբ խառնելոյ, հիանշմար մրրիկ ահարկու ընդորդական հրեղինաց լեզուացն բազմեալ 'ի պարծանս աշակերտելոցն . յաւուրս լրման պենտակոստից՝ զհրաձաշակ բաժանն կենաց մատուռակեցեր քոյոց սիրելեացն, զթերին իսկապէս լցուցեր, զտարակոյն փարատեցեր, զտգիտութի իմաստնացուցեր, զբարեացն աւանդն կրկնեցեր, զփափաք ըղձիցն արձանացուցեր, սպասողացն քում ծանուցար, ամբարձելոյ ձեռացն աղերսիւ աւրաք յայտնեցար, պաղատանաց ձայնից հեծութեց փոյթ ժամանեցեր, զղօղեալսն երկիւղիւ խառնեալ խնդութե ընդ տիեզերս տարածեցեր, վկայ հաւառ տի լրման շնորհի խոստմանն աւետեաց ելից միածնին՝ յաւաղանին ջուր միացուցեր, զշնորհիդ քո լոյս եկեալ 'ի յերկնից օդով քաղցրութե՝ ժառանգ անմահից կենաց յերկնս գրեցեր : Եւս ընկալցիս :

Ս'ոպէից մաքրումն և ազատարար խնամակալ զօրեղ՝ բարեխօս և խաղաղարար առ քեզ պաղատիմք անսկիզբն ստեղծիչ շնչոց, հոգի կերպաւոր, անձն դիմաւոր՝ որդւոյ մերձաւոր՝ բնաւից թագաւոր՝ ընդ հօր միաւոր, որով ընուն 'ի տուր պարգեւի անաչառ բաշխմամբ բարձունք և ստորինք : Եւս ընկալցիս զքո ընտրեալսն և զօրացուցես 'ի հանդէս քոց պատուիրանացդ, զքահանայապետն մեր դիտողութեան՝ քոյինակրօն պատուոյդ որբութե, զայցելուն դատման ընտրութե՝ որ ընդ քեզն է կցորդութի, զպետս վարժից կրթութե՝ որ ընդ քեզն է դաւանութիւն, զբազմամանեայ գումարս դասուց յանուն քո ժո

ղովելոցս, զլարեպաշտ [Թագաւորն մեր՝ իւրովք զաւակօք, զինաւորօք և զօրապետօք՝ անօրթեղ քո պաշտօնէիւք, ձիականօք և հետեակօք, սոսկականօք և քաղաքայնօք, ուխտաւորօք և նուիրողօք, ապաձեռնօք և ամենայն մարդկան հասակօք. որ հովուես և բարձրացուցանես՝ ամենառատ տէր լիա պարգև 'ի պէտս կարեաց փրկութեքումդ ազաշողաց։ Եւ հա ընկալցիս։

Ի քեզ նկատեալ հայի, բարեգործ, ամենայն ակն տեսողի, ապաւէն յուսոյ փրկութեք՝ կենաց առաջնորդ. 'ի լոյսն վերին, գրգիւզ կենդանեաց՝ հանգիստ մեռելոց, խնամող ուղեկից ամենապատահ, տեղի բերկրութեք և վայր ցնծութեք, անսպառաքել ունող համայնից, վերանորոգեալ դասակարգեցես զհրաժարեալսն՝ 'ի քեզ հաւատով հանդիսիւ բարեբանական գթութեք օրհնեալդ 'ի բարձունս։ Եւ հա յիշեցես և ողորմեսցիս ննջեցելոցն յուսով յարութեք, խնդրեմք։

Եւ ևս առաւել զյորդորումն սիրոյ և զգործս բարեաց պարգևել մեզ խնդրեմք։

Ի տեւ զմարմինս մեր 'ի մի շաւիղ ընտրութեք շնչոյ սիրոյն որ առ տէր, խնդրեմք։

Ի երազանց կոչումն և ձայն կենդանի, ահաւոր մեծ անուն հզօր, հոգի հեզութեք գթութեք մարդասիրութեք և ողորմութեք. բարեխօսութեք կուսի իսկուհւոյդ մօրդ կենդանեաց՝ հանդերձելոյդ 'ի քէն տիրամօրդ և անձնիդ, մաղթողական աղերսարկութեք մեծին 'ի ծնունդս կանանց մկրտութեքն Սարապետի, և համագոյակցիդ քո ձեռնադրողի, խնկանուէր հայցմամբ երջանկացն՝ առաքելոցն և մարգարէիցն, մարտիրոսական հանդիսիւ սրբոյն Ստեփանոսի՝ և որ նովաւ զօրացան վկայք, մեծավաստակ առաքինութեք դաւանողին զքեզ սրբոյն Իրիգորի և ամենեցուն մեր լուսաւորչի, մաքրահիօնից ազանց միանձանց և զքեզ անխոստովանողաց։ Որ 'ի վերջնումն աւուր մեծի յայտնիս նորոգել միայն ողորմած զ'ի քէն գոյացեալքս։ Եւ այժմ ողորմեաց մեզ տէր անմեռ ըստ մեծի ողորմութեք քում։

ԳԱՆՁ Ի ՍՈՒՐԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԳԱՆՁ բաղձալի բարուն մեծին գտեալ և ծածկեալ, լըռի անթերի բերող համայնից, և դու ինքն 'ի բնաւս . զոր ոչ իսկ տանէր երկինն վերին անվայր քո խորան եթերն անմատոյց : Ենթադրեալ ընդ քեզ զարմից հրանիւթից ցուցար սահմանեալ . անքանակ պատկեր գթութեց խնամոց, յաթող փառաց թափաւոր բարձանց 'ի վեր քան զքան : Եւ հաւնկալցիս զաղերս աղօթից յարմարեալ ինկօք յայս յարկ նուիրեալ սուրբ եկեղեցի, աղաչեմք :

Իսխաճան պերճալի՝ կոչումն ընտանի՝ ձայն ախորժելի անպարագրելի, որ 'ի թեւս թեթեւս հողմային օդով ամենավստահ կառավարութիւն բազմեալ տիրապէս՝ արկեր քեզ զահոյս յառակա խորհրդոյ աւետեաց ելիցն լուման՝ ածողդ 'ի յարմար զիրին կատարումն՝ նկատեալ զվայր քոյին բնակութեդ, յաւէտ անջրպետ և յողիս մեր միշտ, զոմն աթող և զայն պատուանդան, տեղի լուսատարր աղանց բողորից : Եւ հաւնկալցիս :

Իմաստագործ անսխալաստեղծ պատշաճակերտ կազմիչ համայնից, որ յսկզբնաձեռն յառաջակաւ ուրց՝ զայս կերպարան հրաշագարդ իրի հաճեցար լինել : Իսխաճան՝ ապա զբազմեալն . ձգեցեր զերկին՝ և անդ զերկնայինսն . հաստատեցեր զԵրկին՝ և զկնի զԵրամ . զյօդուած տապանին՝ և 'ի նմա զապրեալսն . տաղաւար նախնւոյն հիւրընկալուի աբրահամեան . օծեալ արձան և տուն նոյ . սանդուղք մեր ելից և հետք իջման . ահարոնեան վրան պաշտաման և կտակ մատենի . դատիչ խօսողաց բարձր Գարիգին ընտրութե . մեծին Սողոմոնի՝ տաճար լուսադիր, լեառն նոյն և տուն նոյ, ամբարձեալ նշան յազգս հեռաւորս փողով ձայնարկու կոչման աշխարհի ըստ տեսանողացն զանձառ քո խորհուրդ : Եւ հաւնկալցիս :

Գեղապաճոյճ աշտարակ կանգնեալ, երկաթեղէն սիւն անկործանելի, և պատուար ամուր եղեալ պղնձի, ոսկիաճոյլ աշտանակ լուսոյ, կղզի պարփա-

կեալ ալեօք ամբուլթէ ըստ երկրորդ տեսուէն խղե-
կիելի: Սոր հրաւիրմամբ եկեալ 'ի յուրայ, 'ի խըն-
դիր իմաստից դիմեալ 'ի Սաբայ յօտարասերմ ա-
զանց Ռանանու, յօժարէնթաց 'ի Ռաբելովնէ: Խո-
ցեալ ոգի սիրով փեսային, դուռն հիւսեալ մայրա-
տախտակօք, քարինք բիւրեղք ընդ կարկէհանաց,
պաղպաջունք արփիանկարք մահարձանօք արծաթե-
ղինօք, քաղաք կենդանի շինեալ այ՝ հոգւոյ ազգեց-
մամբն խօսեալ: Եւ լեառն պարարտ մածեալ սրբ
բուլթէ: Եւ հա ընկալցիս:

Աւրախ լեր դշտոյ հարսն պանծալի՝ պսակաւոր
մեծ զարմանուհի, բազմազաւակ կուսուլթք բերկ-
րեալ: Ար 'ի սկզբան անդ գծագրեցար, և աստ 'ի նո-
րումս հանդերձեցար՝ ոսկիափայլ չքնաղ գոյուլթք,
յեղանակաւ կոչմանն Հագարու՝ փոխեալ աղախ-
նոյն 'ի Սինայէ 'ի Սաղիմ, եկեալ ինքնին անդրա-
նիկն հօր՝ առնուլ գեղ կցորդ ընդ լեցեցելոյ ազինն
Յակոբայ. արկեալ քեզ հիմունս պաշտելիս զառա-
քելոցն գումարուլթիս, աստեղանիչ լուսաւորուլթք
բոցաճաճանչ շքով պաճուճեալ՝ յարգանդ մաքուր
և 'ի ծնունդս անախտս երկնեալ անդատին ժառանգս
այ. որ է օրինակ առձեռն յուսով ակնկալուլթեան
զխաղաղուլթի գտեալ իսկապէս: Եւ հա ընկալցիս:

Բաբունն լուսոյ հզօր թագաւոր փեսայն երկնաւ-
որ՝ անձառ խորհրդով 'ի հանդէս խնձոյից պարու-
կարգեաց քեզ կանոնս անփոխելիս. բազմամասնեայ
օրինակ կերպից 'ի նոյն տեսուլթի բոլոր էութե, 'ի
կերպարանս բիւրատեսակս առ 'ի շինուած կաթո-
ղիկէի. հասակ տոհմից զանազանութե՝ 'ի մի ժողով
ետղ հնազանդութե. տուն և տեղի և յարկ ծած-
կութի, ճարակ տօթոյ՝ և վեմ օգնականի, մարմնա-
գոյիցս հոգիաձիր, զամ ընդ մարդկան ընտանեցու-
ցիչ, համանունակ ազանց կուտելոց, յոյս քաւութե
պարտաւորելոց, նախացուցակ համարձակելոց, կա-
տարելոց անձանց խմբարան: Եւ հա ընկալցիս:

Իմաստութեն հօր բնակութի եւթնաստեղեան
սեամբք կառուցեալ՝ յորում օրհնեալն պատարագի
'ի սպանդ կամաց ճաշակման երկնաւոր հացին՝ 'ի
բահաւորակ սքը սեղանոյն, կենաց մանանայն և գառն

Երկնաւոր՝ որ բառնայ զմեղս կենդանեաց և ննջեցելոց։ Եւ յոյն ինքն ամենայն և յամենայնի՝ զենումն մեծ քան զՀաբեւին։ ուր զցրուեալն տնօրինէ անբռնադատ եկաւորութիւն, ի գիրկս ստեանց սիրոյ քաղցրութեն կոչէ ձեռամբ յամրոցն անմատոյց, փախուցեցոցն պատսպարան, ի վերնայարկ սրահն հոգեկիր, ուր զաշակերտսն զարմանագրեաց։ Յորում եղիցին կարգեալք զօրութիւն զահերիցութիւն վերադիտողաց, ի պատիւ աւուրս քո ուրախացեալք՝ ունողք անկեան անբծացն պարու։ զհայրապետն մեր եպիսկոպոսոք քահանայիւք և սարկաւագօք, զվարդապետս դպրօք և հոգիապայծառ վարժապետական շնորհիւ, զթաւաւորն մեր իւրովք զաւակօք, և որք ընդ նովաւ են իշխանութիւն պետութիւն և զինուորութիւն հարազատ սիրով օրհնեալ յամենից։ Եւ յիշեսցես և ողորմեսցիս հոգւոցն հանգուցելոց յուսով յարութեան, խնդրեմք։

Եւ ևս առաւել զյորդորումն սիրոյ։

Բոտել վերստին զմերժեալն առ ի քէն՝ միջնորդութիւն բազմելոյն ի քէզ, աղաչեմք։

Կտեալ ակն պատուական մարգարտի անձառներգործութեայ յաշխարհիս ծովու Եւրփամօք անծածին, դուստր լուսոյ և մայր Եւրփի, անձեռագործ հիման հաւատոյ ճշմարիտ պատկեր՝ որոյ այսօր օրինակի անուամբս օծեալ կնքեցար, հարմարան միոյ բանին մարմնացելոյ առ ի քէն նայ, բարեխօս ընդ քէզ ընկալցիս առ ի հաշտութիւն պարտաւորելոցս՝ զշառաւեղն անմահից կենաց զվարապետն կոչման սրբոյ, և զԵւսակն մարտիրոսաց, առաքելովք և մարգարէիւք, և որ մերն է Եւսաւորիլ՝ հանգերձ միտն ձամբ ճգնաւորօք, որք են ժառանգք նայ՝ ծնեալք յորդեգրութիւն քաւազանաւն՝ անանջրպետ հոգեւտոհմութիւն, յորում կրկին հայցեսցես նորոգելը փոքրն ի մեծ լայնուի փառաց՝ անպարունակ բացարձակութիւն զմայրն մաքուր զաւակօք հոգեւոր ուխտիւք պսակելովք յայնմ առաքաաստի յաւուր անհաւոր երեւման մեծիդ նայ։ Եւ այժմ ողորմեաց մեզ տէր անծ մեր՝ ըստ մեծի ողորմութե քում։

ԳԱՆՁ Ի ՍՈՒՐԲ ԽԱՉՆ ԱՍՏՈՒԱԾԸՆԿԱԼ.

ԳԱՆՁ անքնին, ծածկեալ մեծութի, զօրեղ ա-
հաւոր միշտ բարի. և երեքսրբեան անսահմանելի՝
օրհնանուն կենդանի, անձառ խկութի փակեալ 'ի
զգալեաց, համագոյ անթարգմանելի, անհառանելի
հեռաւոր և անընդմիջելի մերձաւոր անմահ թագա-
ւոր: Ե՛հա խնկեսցին մաղթանք մեր առաջի քո ամե-
նակալ, աղաչեմք:

Բուպէից համայնից էից 'ի կուսից քառից 'ի միեղե-
լուի գերկիր հաստատեցեր, խորհուրդ կրկին ձեռն-
արկ վերստին, ընդդիմակ միջոց միջնորդաց երկուց՝
եղծման և նորոգութե, տեսութե կենացդ փայտի:
Ե՛հա խնկեսցին:

Ի բարձունս անբաւս՝ անհետազօտելի գովեստիւ
տօնեալ ահեղ անմատոյց, յանհանգչելի նուագ ներ-
բողից ազգաց հրանիւթից՝ պանծալի երգով պա-
կեալ զքեզ նձ բոլորից: Ի սահմանս երկրակշռու-
թեց երկնից՝ 'ի թևս չորից արփիակերպից՝ բազմօք
կարգեցեր քեզ պատիւս անպատումս: Ի դրախտն
Ե՛ղինայ 'ի տնկոյն պարտեալ՝ ազգեալ ձայնեցեր 'ի
ծառն օրհնութե: Ե՛հա խնկեսցին:

Վուշակ գարնայնոյ 'ի թռիչս ամբարձման յօրի-
նակ երկնի կամաց գթածիդ, 'ի լաստն ամբացոյ
նոյեան տապանիդ: Վատկեր փրկութե կերպարան
հրաշից ապաստան յուսոյ գեր 'ի վերնայինսն զնոր
ժողովուրդս ուխտիւ միջնորդեալ 'ի թևս խաչիդ
առ քեզ մատուցես: Ե՛հա խնկեսցին:

Ո՛վ գիր մատենի մատինդ նյ կենսունակ տախ-
տակ անխորտակելի, և աւանդ նորոյ օրինի սրբա-
մանսուէց անեղծանելի: Երումն ցուցմանց կանխա-
պատմութեց աւետեաց ըղձից, 'ի բիւրուց հիւթից
մեզ 'ի յօգնութի սոյն իսկ ծանուցար: Տիպ պաշտե-
լի գրաւ աշխարհի շաւիղ անհետազօտելի՝ արեամբ
արարչին նկարեալ 'ի փառս լուսոյ: Ե՛հա խնկեսցին
գարձեալ խնդրուածք մեր առաջի քո ամենակալ,
աղաչեմք:

Բարունեաց պետ և ձիր իմաստից տէր Հրապարակ, միայն ուսուցիչ զանիմանալին՝ որ ոչ գծագրի յայսմ յաւիտենի, պատկեր հօր անհաս ՚ի վեր քան զբան, ուղղեալ յայս նշան հաստատեա սովին պընդուն թէ զսիւնս աշխարհի. պահեալ ամրութիւն ըստ քումի իրաւանց՝ զհոգեւորական խաշանց քոյ բանաւոր հօտի, զեպիսկոպոսունս երիցամբք և սարկաւազօք, զվարդապետս դպրօք և բնաւին իսկ պաշտօնէիւք եկեղեցականօք, զթագաւորն մեր իւրովք ծննդովք, հանդերձ պետական նահանգօք հնազանդեցելովք։ Երասցես լինել երկիւղածութիւն սրտի խաչիդ պարծանաց ՚ի քեզ զօրացեալ։ Եւս ինկեցին։

Ի քեզ համբաւանամք զձեռս զմիտս և զգգայութիւն հոգւոյ իմաստից։ Երձանացուցես զմեզ անշարժ պնդութիւն ընդ հովանեալ թեոյ նք խաչիդ, զարքայութիւն յաղթող, զդատողութիւն անպատիժ, զիշխանականն հանգարտս, զզինուորութիւն խրատեալս, ձիավարժիցն տուր սանձս, սոսկականացն անբծութիւն, հետեականցն խրախոյս, քաղաքայնոցն պատուէր, նուիրողացն լուծիւն, ուխտաւորացն սփոփանս, ննջեցելոցն հանգիստ, և համօրէն ժողովորդեան բուժսովիմք ամրութիւն պաշտպանութիւն բաւութիւն առողջութիւն և ողորմութիւն օրհնեալ յաւիտեան։ Եւս իշխեցես և ողորմեցիս ննջեցելոցն յուսով յարութեւ, հայցեմք։

Եւ ևս առաւել զյորդորումն սիրոյ։

Բոտել զմարմինս մեր ՚ի մի շաւիղ ընտրուէ հոգւոյ սիրոյն որ առ տէր, ինդրեմք։

Եւ հաւանութիւն ամոց ինդրողին զխաղաղութիւն միշտ յերկրպագուացս, պաշտպանութիւն ծնողի փրկչին և մարմնարանի անպարագրելի սէրն Եւս իմաստաւոր անծածնի և միշտ կուսի, աղերսիւ և աղաչանօք մկրտչին ջուրքք զհոգին հրաւիրողի կարապետին մեծին Եւս իմաստաւոր, պաղատանօք թագաւորեցեցն օծութեւ հոգւոյն առաքելոցն սրբազգեստից, նահատակութիւն նախկին վկային սէրն Եւս իմաստաւոր որ է որդի անդրանիկ փրկագործ կրից երկրորդն Եւս իմաստաւոր և ազօրութեւ արի երջանկաց մարտիրոս

սացն կատարելոց , խոստովանողական դաւանութիւն
 սնն Վրիգորի հայաստանեայցս լուսաւորչի և յան
 մերձենալիսն նուիրողի , մշտապաշտօն բազկատարաւ
 ծուր մաքուր միանձանց , և ամենայն ընտրելոց պաւ
 կելցն ընդ քեզ խաչակիր վարուք յաւուրն մեծի :
 Եւ այժմ ողորմեաց մեզ տէր անձ մեր՝ ըստ մեծի
 ողորմութե քում :

Ծանօթեան

- Լ** Քն աջոյ աջոյ ձեռին ,
 աջոյն իւր աջ ընդ աջմէ հօր ,
 հօր ընդ աջմէ լուսոյն փառաց :
Լ Ժող ծնողին ծագումն անուն ,
 յարփւոյն ծագումն եկեալ 'ի սէր
 կուսին ծնեալ ծոցոյն ծաղիկ :
Ն Ծաղիկ ծոցոյ ծոց հայրենի ,
 ամպոյ նրման իջեալ յերկնից ,
 զսէր իւր 'ի մեզ քաղցրիկ ցօղեալ :
Ս Էր 'ի յամպոյ ամպ սիրաշարժ ,
 օդոյն ցօղեալ 'ի նոյն գեղման ,
 վայր իջուցեալ կաթս անձրեաց :
Լ սիրոյ սէր ծանուցեալ ,
 սիրաբողբոջ տարփմամբ լցեալ ,
 սիրով ընդ սէր միաբանեալ :
Լ ուսինն 'ի լոյս 'ի լրումն եկեալ ,
 ճոխ ճեմելով գիշերավարն
 ըզկնի ճեմէր բարկ աստեղօք :
Լ Բաւօտուն ցօղիկն իջեալ ,
 'ի նոր Սիոն զծայրսն տուեալ ,
 քաղցր արևով արուսեկին :
Վ արունաբեր գարնանաշարժ
 գեղգեղելով երփնազարդեալ ,
 նոր հարսանեաց միաբանեալ :
Լ Կայք նոր մեք զուարճացեալ ,
 վառ 'ի վառեալ տիպ ծալ 'ի ծալ
 թըփոյն տերեւ յօրինեսցուք :

-
- Լ** Երգ զարմանալի , երգ շարժվարժենի
 տեղի եղեր բարեկերտին ,
 խորհուրդ խորհուրդ համերամ
 զարդ երամից զարդ :
Լ Ի՞նչ 'ի նոճ յեռից
 սափոր եղեգնաշէն տնկոյն ,
 մատն օրինօրէն , նշդարենի ռահ :

Յունիցն նրբենից 'ի փի կից կամար ,
 նէճեմ թէ նէճեմ մէջօրէի ժամն :

Լէքըն ծով'ի ծով ծիծաղախիտ
 ծաւալանայր յառաւօտուն ,
 երկու փայլակնաձև արեգական նման .
 շողն 'ի ժմին իջեալ յառաւօտէ լոյս :

Յայտէն նռնենի սարդիատունկ
 գեղաշիտակ ծայրից ծաղկանց .
 որոյ սիւնն 'ի սրտին նուսխայօրէն
 կարկաջայր սաթբերունի սէր :

Ձեռացն եղիշոյ կամարակապ կապէր .
 ատիճաղ պատիճաղ , սրտդի խտղի երգով :

Հիւսէր զէլեւելսն ընդ միմեանս ,
 հանգարտիկ խաղայր , թիկնէթեկին ճեմէր :

Իւերանն երկթերթի , վարզն 'ի շրթանց կաթէր .
 լեզուին շարժողին քաղցրերգանայր տաւիղն :

Ի ծամին խեղեփին հազրէ զի նոյն սէր
 հոգիազգեստեալ գեղն 'ի գինւոյն գոյն :

Սարսիցն երամից զարդ երամից զարդ
 ոլորս են առեալ եռահիւսակն բոլորեալ այտիւք :

Նոցըն լուսափայլ , կարմիր վարդով լըցեալ .
 ծղիբըն ծիրանի մանուշակի հոյլք :

Խնկեալ 'ի կընդրկէ բուրվառ հրով անծայնով լըցեալ .
 ձայն քաղցրանուագ որ 'ի նմանէ հնչէր :

Պեղեցիկ պատմութեանաւըն զարդարեալ էր ,
 'ի կապուտոյ , 'ի ծիրանոյ , 'ի բեհեզոյ , 'ի յորդանէ ,
 ոսկեշողէր գոյնն :

Պատին արծաթափայլ ոսկէտառն ,
 կամարակապ յականց , յականց շափիւղայ ,
 մանրամասին յօրինուածով օլճնեալ :

Լնձինն 'ի շարժել մարգարտափայլ գեղով .
 ոտիցն 'ի գնալ շողն 'ի կաթել առնոյր :

Լյն թագաւորին , այն նորածին փրկչին .
 զբեզ պսակողին փառք յաւիտեանս . ամէն :

Սեաւ եմ գեղեցիկ
 դուստր Լւայի Լըռնաղէմ .

ահա նա հարսն իմ ցանկալի ,
 սիրով կապեալ ընդ փեսային :
 Կ'ման է եղբորորդին իմ
 այծեմանց որթուց եղանց .
 ահա նա ձայն եղբորորդւոյն
 խանդաղատեալ սիրով լըցեալ :
 Եւ իմ սիրելի , եւ մերձաւոր
 հարսն 'ի մայրեաց Լ իբանանէ .
 ահա նա խայտայր , խնծորով զիս պատեցէք
 տարեալ մոռծէք 'ի տուն գինւոյ :
 Լ'չք իւր աղանոյ ,
 Թեւ լայն կարմիր մանեակ ոսկւոյ .
 ահա նա լեառն կընդրկի .
 հոտ նարդոսի և զըմբուսի :
 Կ'եղէր գովելի
 մանուկ անհաս անժամանակ .
 ահա նա լեառն դիտարան ,
 շուշան հովտաց ծաղիկ գաշտաց :
 Կ'ապք մարդարէիցն
 երգեն 'ի յայն բլրին վերայ .
 ահա նա լեառն շուշանի ,
 հոտն իւր վարդի կինամոնի :
 Որդիք Սիոնի
 ելէք տեսէք 'ի Բեթղահէմ .
 ահա ելէք գուք 'ի յայրին ,
 երկիր պագէք Թազաւորին :
 Ընդ հովիւսն երգեցէք ,
 և ընդ մոզուցն երկրրպագէք .
 ահա զոսկին Թազաւորին ,
 զխունկն այ հօր միայնոյ :
 Որում փառք և գոհութիւն
 և հանապազ փառատրութիւն .
 յաւիտեանս յաւիտենից
 Վրիստոս օրհնեալ 'ի համայնից :

Յայտնութեան

Լ'ւետիս մեծ խորհրդոյ ,
 խորհուրդ ծածկեալ մեզ յայտնեցաւ :

Բէտիս , լոյս հօր ծագեալ
 'ի ծոցածին յէութենէ .
 Բէտիս , յայտնեալ անծ
 'ի հողեղէն գոյացութիւնս :
 Բէտիս , առաքեցաւ
 հրեշտակապետն Վաբրիէլ ,
 Բէտիս տայր սրբուհւոյն ,
 դստեր Վալթի Թագաւորին ,
 Բէտիս քեզ տիրամայր
 բերկրեալդ ուրախ լեր , տէր ընդ քեզ ,
 Բէտիս քեզ տիրամայր
 սրովբէանման քրովբէաթող ,
 հուպ երրակին լոյս գերազանց ,
 լուսոյն արփի վեհինաճեմ .
 սեւիցն ընթաց բիւրուցն իջեալ ,
 շողշողենի փողփողենէջ ,
 մանրահեղեղ գաղտնի շաւիղ
 անծանօթի ճանապարհին :
 Բէտիս քեզ տիրամայր
 կոյս Սարիամ տաճար բանին .
 Բէտիս տանն Բդամայ ,
 պսօր լուծան անէծք մեղացն .
 Բէտիս նահապետացն ,
 ահա տեսին ում ցանկային .
 Բէտիս մարգարէիցն ,
 պսօր եղև լրումն օրինացն .
 Բէտիս քեզ Բեթղահէմ
 երկիրդ Յուդայ տունդ Լփրաթայ :
 Բէտիս ծառոց ծաղկանց
 բողբոջախիտ խիտասաղարթ ,
 գոյն գեղեցիկ պողիճաւէտ
 ակնահաճոյ համ քաղցրունակ ,
 հոտ բուրաղութիւն փունջ խոռոներամ
 ծայրից վարդից փթթինաղարդ
 Թերթ տարածեալ ոսկէճաճանջ
 տերևախիտ կանաչացեալ :
 Բէտիս , երկրպագէր
 մեծ կարապետն Յովաննէս ,
 Բէտիս , բառնայր 'ի գիրկս
 Լդիսաբեթ մայրն Յովաննու ,

Բէտիս տայր Յովաննէս
 յորդ աղբերաց հոյլ վտակաց
 Զուր մանուածոյ ծիծաղ ծաւալ,
 կարկաջահոս ուխինահոս,
 ծայթինասէր մանուածաւալ
 շրջանապտոյտ մանր արագին .
 հոլով խորոց մէտ մէտ գուգին
 վայր վեր անէջ վեր վայր 'ի վեր'
 փութան 'ի Զուրսն Յորդանանու .

Բէտիս քեզ Յորդանան ,
 Վրիստոս 'ի քեզ գայ մկրտիլ :

Բէտիս քեզ Վարապետ
 ձայն բարբառոյ յանապատէ :

Բէտիս ինձ Յովաննու՝
 ձեռն իմը զտէրբն մկրտէ :

Բէտիս հրաւիրողիս
 զհարսըն մաքուր սուրբ փեսային :

Բէտեաց եմ կոչնատէրս՝
 մի հրաժարիք 'ի հարսանեացս :

Բէտիս Յորդանանու
 Բհերմոնի և Սանիրայ ,
 լերինաթինդ խոր վէմ 'ի վեր
 ծրփին 'ի նոյն շտապ յորձանից ,
 հրակոծ լերանց անծկին 'ի տապ
 բոցն 'ի ծաւալ ծով խոր հերձաւ
 ճապաղ ճեպով դարձ նոյն 'ի դարձ ,
 խաղայր փութով 'ի տեսանել :

Բէտիս տիեզերաց ,
 այսօր հնչեաց հայր 'ի բարձանց .

Բէտիս որդւոց մարդկան ,
 այսօր որդին գայ մկրտիլ .

Բէտիս հողեղինաց ,
 տեսին զհագին աղաւնակերպ .

Բէտիս , յայտնեալ այսօր
 խորհուրդ սրբոյ Լորդորդութեն .

Բէտիս միշտ երգեսցուք
 Վրիստոս օրհնեալ է յաւիտեան :

Քառամիցն

Պոռնիք սուրբ վկայիցն 'ի սոսկալի պատերազմին ,
 Հանդսիաւորեալ հասին 'ի գլուխ ասպարիսին :
 Բոպէից պաշտօն բարենշան երանութեամբ ,
 Բանաւոր զենմունք ողջակիզեալք աստուածուն :
 Ի կատարածին անտխրական յօժարութեամբ
 ահագնակոշկոճ'ի չարչարանսն համբերեալ :
 Պոռն մահու գործեալ սաստկեղծ քրտնակայլակն
 խառնեն զարտասուս չվարդագոյն արեանն իւրեանց :
 Եղորմ արեալիւ կողկողագին պաղատանօք
 մաղթանօք խնդրեն լղտանջանացն յաւելուած :
 Բաբունիք բարիք անհաւատօք երկրաւորաց ,
 բոսորերանդեան վայելութիւն արիացեալք :
 Ի կիրքս մարմնոյ 'ի կենակից մեր բնութենէս ,
 ելին 'ի յերկինս խառնեալ 'ի զօրս երկնաւորացն :
 Երեւելապէս յայտնի քարոզք տիեզերաց ,
 տօնըք հրեշտակաց 'ի մատենի կենաց գրեալք :
 Երանաւետեալք անդ 'ի վերինն Երուսաղէմ ,
 տեսեալք զուարճանայք արարողին տիեզերաց :
 Բախճանք պերճականք նորունական մարմնոյն ոսկերք :
 աստեղք աշխարհի 'ի բարձրուն երկնից տեսեալք :
 Պահաբանութիւն արարողին անմահութե
 նախնն թացողին միշտ 'ի խրախոյս նահատակաց :
 Եղօք հիմնեցան եկեղեցիք ուղղափառաց :
 որոց գլուխ անկեան արարողին ներգործուի :
 Եմենապարգէն բաշխեալ մասունս աղաչողաց :
 վերնաքաղաքին որդիք նորոգ նոր Երուսի :
 Ետնուն հատուցման ահա զաւուրն կենաց միջնորդք
 յանդիման մեծի հրապարակին թագաւորեալք :
 Եղօք առ 'ի մէնջ ընկալ զաղօթս , երկայնամիտ ,
 զմերս վասն սոցա , ամենագութ տէր , փառքք քեզ :

Ի յարութիւնն Ղազարոս

Սկզբնազարդ գոյիւ անայր
 երբեմն 'ի նոյն վայրին ,
 Սայր ճոխճեմին տաւիղ ,
 ամին բերելոյ օրհաս :

() Երհաս վաղաւէտ վըճիւ ,
 սէր համբերապատ մահին .
 Սահինաբողոջ ժամին ,
 ժամին ժամանեալ աւուր ,
 Լուրք ակնաբըթիթ հրաւէր
 ճարակող 'ի նոյն 'ի լըոյն .
 Լըոյն անդրէն այժմ միշտ նորոգ
 սէր սիրեցելոյ սրբտին ,
 Սէր դիտին 'ի նոյն դիտին .
 տօն յԵրուսաղէմ երթամբ :
 Երթամ զարթուցանել զ՛) ազար
 զայն զչորեքօրեայ զմեռեալն :
 Սեռեալ կենսաբեր մահին .
 մեզ նոր աւետիք նորանորին գալուստ :
 Վալուստ ահեղին աւուր ,
 աւուրք հեղինաւորեալ ,
 Վայ 'ի Բեթանիա չարչարանացն տուն ,
 բերեալ զօրեղին փառօք
 Օւաւետիս ' Սարիամու
 զնոյն և Սարթայի այն սիրելի բերցն :
 Բորք քաջահաւատ յուսով
 ընդ առաջ ելանեն փրկին ,
 Երկիր պագանեն ոտից ,
 շրթամբք համբուրեալ հեղուն ,
 Հեղուն զարտասուս յորդահեղուս վըտակ ,
 վըտակ 'ի վըտակ խառնեալ
 յայտաթորելոյ պոտից :

1 Վայ և այլ օրինակ հատուա
 ծոյս 'ի սկիզբն այլոյ տաղի այլով
 դարձուածով :

Աւետիս ճապոնցանէմ

նոյն և Մարթայի

այն սիրելի բերցն :

Քորտ Ժորտ Երթալուրդիտ

յոտալ էլէալ Ժրիլին .

Փրիլի Ժեբ Թիսուս Քրիստոս ,

Բե տաք էիր Դիպեալ ,

Ելեայրն Ռե ու Ռեանեբ :

Ել և Ժես Ետեպ

էլ և Ժես Ետեպ

աշեպալոծ սրբից :

Սրբից ճոնապարհ

անհղինաճեմ ,

Ճեմ Երթիլեմայ

Փերեպմանին Դուռն :

Դուռն վիմախառայ

հրաման աբառնայն

Դուր վերառեբ վէմբ :

Վէմ արիլեալեայ

Ռեզ երբ աւետիտ

աւետաւոր Գեալի :

Տեաիլ զարմանալի

զարման Կանելիտ

Կանելիտ Կանելիտ Կանելիտ :

Փրկիչ տէր Յիսուս Վերհաստ
 եթէ աստ էիր դիպեալ ,
 եղբայրն իմ ոչ էր մեռեալ .
 եկ և տես զաղէտ աղէտակոծ սրբոյ :
 Սրբոյ ճանապարհ ձայն աղերսագոյ ողբոյ .
 Ճեմ ցոփին ընթաց գերեզմանի դուռն :
 Դուք բաց արարէք ըզմէմդ .
 վէմ վիմակառոյց ընդ վիմափոր խմբին :

Ձայն կենդանատուն ձայնէր , Դ ազարեկ արտաբա-
 արտաբա ելանէր մեռալն , տայր նոր զաւետիս
 սքանչելահրաշ խմբին :
 Խումբս երամ տղայոցն երփնաթերթից ծաղկանց
 ոստինակոտոր արմաւենեաց նոճի :
 Փունճ սօսին սաղարթ ստեղնաշիտակ տընկոցն
 խուռն հազրէվարդին մանուշկաբեր բիւրին :
 Իւր սիրողայնոց ածէր գոյն ծիածանին խառնեալ
 խառն 'ի խուռն ահին հոյլ ծերունեաց պերճից :
 Տերև ձիթենեաց տարածանեն ընդ ոտիւք ,
 ընդ ոտիւք մաքրողին մաքրինաճեմ հրարփին :
 Տաւիղ եռաստուիչ բամբերգայնոյ տաւիղ ,
 տաւիղ ապրճիւ երգ գալիլեազուարճից :
 Օ ուարճ գարնանաբոյս նոր Սիոնի ընծայ ,
 ընծայ երկնայնոյն խիտ սիրամայր պատգամ :
 Դարաւ բաւենոյ ցօղ փոխանակ նոճից ,
 որ զիմն ունելով վերամբառնայ 'ի փառս :
 Սերոյ նրմանոյ աննրմանին ըռպ
 ըռպ մասնաւորեալ մերունական կերպի :
 Ին է ինքնէն 'ի միշտ էն է .
 փառք փառատուողին փառք և պատիւ միշտ
 այժմ և հանապազ փառք յաւիտեանս . ամէն :

Ի նոյն : նորոյ նորին ը նոյն ը նիւթ ,
 նիւթէականին էնն յանէից գոյ :
 Դողըն յոչէից եղաւորեալ տիպ ,
 Տիպ երանուէ ներընդունակ ներ :

1 Եօրինակին խանգարեալ էր սկիզբն տալիս Ն նորոյ :

Վեր ներբողական նըրաստատիւ կերպ ,
 կերպ երամաղին և ցուցանի շուք :
 Շուք տարրաշըշոյ զեղ մշջ ասոյ զկէտ ,
 կէտ կատարելոց կցորդակցեալ և էակցեալ մէտ :
 Սէտ տաղերամին ձայնաստեղծեալ
 երրայական տղայք ,
 Տղայք գովասանական համանգամայն
 ձիթաստանեան ոստազըւարճ երգ :
 Լըրգք ոլսաննայաբեր արքայաճեմ ռահ ,
 Ուհարքայաճեմ ձորձածածուկ ծիածանին գնացք :
 Գնացք լուսաշաւիղ յաւանակաւ եկք ,
 Լիկը հրէակոյտ ծերաժողով առբերելով
 արմաւենաց ոստ :
 Ոստ արմաւենեաց վերատուելում
 պարգևողին փառք ,
 Փառք բազմելոյն վերայ իշոյ
 շնորհազարդեալ գերափառեալ մըտորուկ :
 Սըտորուկ հանգերձ իշոյն 'ի սաբաւօթ
 զօրելոյին բան ,
 Բանն շնորհաւէտ կառավարեան
 լեռնաթափեան յարուսողէմ գայր :
 Գայր նախաշաւիղ նն ընդունակ ինթանիա եղև .
 Լիկ խանդագորով սըրտաճըմլիկ
 մարիամանց եղբայրական գութ :
 Գութն մեռելոյն չափ արտասուաց
 մեսիատես աղերսաւոր քորք .
 Բորք նորախնդիր արտաշնչեալ
 արտաբերեալ զերիզապարգև :
 Պարգև զանբանողին դարձուցանէր զգին .
 Ին դիապատեալ հոգեգգեստեալ կեանս կոչողին
 նորատուելում կրնիք :
 Կրնիք մահու լուծան դըժոխայնոց կիրք .
 Կիրք չընչին տուողին 'ի հոյակապ ժողովն :
 Սողովք երրայական հոյլք բիւրուց
 երգաբանեն փառք .
 Փառք լուսատուին այժմ յաւիտեանս . ամէն :

Յարութեան

Ս փառքը Վրիստոսի ամենազօր յարութեան ,
 Սայն այն իջանէր 'ի լեռնէն 'ի Սասեաց ,
 և 'ի վերայ նորա աթոռք են կարգեալ ,
 և 'ի վերայ նորա գահոյք ոսկեղէնք ,
 և 'ի վերայ նորա բեհեղք ծիրանիք ,
 և 'ի վերայ նորա որդի արքայի ,
 և յաջմէ նորա վեցթեան սերովքէն ,
 յահեկէ նորա բազմաչեայ քերովքէն ,
 առաջի նորա մանկունք գեղեցիկ ,
 'ի գիրկս նոցա խաչն տէրունական ,
 'ի ձեռին նոցա սաղմոսարան և քնար .
 որք երգէին և ասէին ,

Փառքը Վրիստոսի ամենազօր յարութեան :
Լ ծեալ են ածեալ զսայլիկն ,
 ածեալ են կացուցեալ .
 և ահա չարժէր սայլիկն այն ,
 և ահա չխաղայր անիւն այն :

Լ թէ հարիւր բարդ խորըրձան , վեց կորընկան ,
 մին մանուշակ խրճապիղեալ .
 'ի Սասեաց յաջ կողմանէն
 սայլիկն ածեալ են կացուցեալ
 և ահա չարժէր սայլիկն այն ,
 և ահա չխաղայր անիւն այն :

Լ թէ սամիքն են արծաթի , լուծն էր ոսկի ,
 և սամոտիքն ապրիշիմի .
 փոկեր շարած շարանման հոյլ մարգարիտ .
 և ահա չարժէր սայլիկն այն ,
 և ահա չխաղայր անիւն այն :

Լ յն ճորտն ճոճ էր և ճապուկ
 ուռամիջակ հաստաբաղուկ
 լայնաթիկունք խարտիշապեղ ահեղապոչ
 նա ձայն ածէր եղն ամուլին
 կանչիւն առնէր աթոռակիւն :

Լ թէ եղինքն են սաթ ու սպիտակ
 ծաղկախայտուցք արագաբայլք ընթացականք ,
 եղջեւերն ամէն խաչանման ,

և մազն ամէն հոյլ մարգարիտ .

և ահա շարժէր սայլիկն այն ,

և ահա խաղայր անիւն այն :

Ի յառեղէն առեալ շարժումն կուրծն սայլին
նա ձայն ածէր եզն ամուրին :

Սայլն 'ի Սինեայ երկրորդ օրէնքն էր Սովսէսի .

Եւ այն հարիւր բարդ խորըրձանն՝
այն նահապետքն են մարգարէք .

Եւ այն վեց բարդ կորնկանն՝
վեցօրեայ գործքն նոյ .

Եւ այն մին մանուշակ՝
միաւորեալ յըրրորդութիւնն :

Եւ այն մանուկ խարտիշագեղն՝
այն Յովաննէսն էր մկրտին .

Եւ այն չորս կուրծքն սայլին՝
աւետարանն էր Վրիստոսին :

Ի գիւ գայր 'ի գիւ սայլիկն 'ի գիւ
'ի Սասեաց յաջ կողմանէն՝

սայլիկն 'ի գիւ գայր 'ի գիւ

և ճռնշալով գայր մտանէր յըրուսաղէմ ,

և որդիք նոր Սիմէի նոր երգէին զայս ասելով ,
Փառքք Վրիստոսի . Եւ յօր արձակեցաք :

Եւ ձայն զառիւծուն ասեմ՝
որ գուէր 'ի քառաթեփն ,

Ի քառաթեփն գուէր ,
ձայն առնէր 'ի սանդարամետն :

Սանդարամետն այն 'ի դող եղեալ
սասանէր 'ի ձայնէն ահեղ :

Իհեղ ձայնս որ ես լուայ ,
սա քակէ զամուրս որ ունիմ :

Օ ամուրս իմ քակել կամի ,
գերելոցն առնել գերէդարձ :

Ղերեացն երանի ասեմ՝
որ եղէն 'ի յառն առիւծուն ,

Ի յառն առիւծուն եղեն՝
այլ չունին ակն տանջելոյ ,

Իկն տանջելոյ չունին՝
ակն ունին անանց պսակին ,

Պսակ բոլորեալ առնուն
 յառիւծէն յանմահ արքայէն .
 Փառքս փրկողին տացուք ,
 որ փրկեաց զգերեալսն 'ի բանտէն :

Հաւուն հաւուն արթնացեալ ,
 դիտելով զհեթանոսս՝
 Ձայնէր ձայնէր տատրակին
 սիրասնունդ սիրելոյն .
 Վարձիր դարձիր սոմնացիդ
 ընդ վիմին հովանեալ .
 Եւ հարսնուհիդ 'ի լերանց ընծուց
 'ի դաշտաց այծեմանց .
 Եկեալ եկեալ տաւաղին
 յԵփրայիմ Բեթելին .
 Ելեալ ելեալ յասպարէզս
 'ի յայգին Կեդրոնի :
 Հնձան կոխելով
 գոյն 'ի գոյն բոսորի :
 Երկեալ փայտ 'ի հաց ,
 ըզգէնիս իւր զենեալ :
 Խառնել 'ի գինի
 զխառնելիս անուշից :
 Բաժակ մատուցաւ
 'ի հրաւեր հարսանեաց :
 Հրաւեր հարսանեաց ,
 եկայք նոր ժողովուրդք ,
 Կերայք յիմ հացէս
 և արբէք զիմ գինիս :
 Օ ի կեցջիք յանսպառ
 յանվախճան յաւիտեանս :

Եւ առնեղին Լին անծէ .
 է միշտ յէութե յանհասութե նոյն .
 'Լոյն ինքն է նըման նոյն մի և նոյն մի .
 մի ոմն 'ի յէից անդրէն 'ի նոյն թիւ :
 Թիւ միշտ եռակի եզեռակի փառք .
 փառք իմ դիմառից էից գոյէից գունդ :

Վառնդ տրամբ երամից կայք յանուրեք վայր -
 վայր համբից բիւրից օր սահմանեալ գետ :
 Վետքառանիւթեայք պաղպաղ երկնի փայլ փայլ -
 փայլք փաղփինատար անձ անծայրենի լոյս :
 Լոյս գերազանցիկ երկնաշաւիղ ռահ :
 ռահ արքունաճեմ վերայ ծովու քայլ :
 Վայլ վեմ շարժելով տեղիարան նիստ :
 նիստ արքունաճեմ անապատի տօթ :
 Տօթ 'ի ծարաւուտ երկրի երկին կոյս :
 կոյս արդիւնալուր սիրայիսնունդ սէր :
 Աէր հարկաւորեալ կամից կատար կամ :
 կամ ժամին հասեալ պատերազմի օր :
 () ր պարզ և թերի օր մի յայտնի տեառն :
 տեառնագիր հրաման ես բարձրանամ դէտ :
 Վիտեմ դիտանոց դէմ հարաւոյ ճեմ :
 ճեմ պատմութեան բոսորայնոյ գոյն :
 Վոյն ներկեալ արեամբ աղբիւր բրդխեալ կող -
 կողիմնապատիր պարտեաց յառաջ ձայն :
 Ձայն տուք դատերացը սիոնի զի լայք :
 զի լայք ու աւաղէք պըսակ 'ի գլուխ իմ :
 Իմ վարսս անձրևով քաղցրիկ ցօղով լի :
 լի ու լըռմնօրէն զիս պըսակեաց մայր իմ :
 Այր իմ հետևող ժամադրողին օր :
 օր երիցօրեայ ես տապանի դէմիմ :
 Վնիմ դէմ դրժոխոց աւարողին բուռն :
 բուռն զօրութիւն զօրեղինին զօր :
 Օր զօրեղինին զօրինահաս գունդ :
 գունդ նըւաստախումբ աւետաբեր յոյս :
 Յոյս յուսաբերին ժամայն հասէք լեառն ,
 լեառն Վալիլեա անդ տեռանէք ըզտէր :
 Տէր յարեաւ կանայք գան 'ի հանդէս փոյթ ,
 փոյթ պատուէր տուք իմոյ սկտորոսեան եքամին :
 Երամբ երամից ձեզ երանեն միշտ ,
 միշտ ձեզ երանեն զի տիր յարեաւ այսօր :
 Եւ յօր տիր յարեաւ , փառք յարութիւն տն
 տն գոհուի փառք և պատիւ միշտ յաւիտեան :

Համբարձման

Ին 'ի միշտ էէն անեղապէս ծընունդ
 ծածկեալն յանբընին ծոցոյ
 ծագեալ 'ի հօրէ լուսոյ աշխարհի լոյս :
Դոսըն զիւրական ստեղծեալն տիպ
 պատկեր տպաւորեալ լուսոյն
 ծածկոյթ հողանիւթ արփիական կերպին :
Կերպարանն հօր առեալ ըզմերս ,
 ծնեալն տնօրինաբար մարմնով
 խաչիւ և արեամբ ազատելով զնութիս :
Օրնութիս վայրանկեալ նորոգ յարուքն իւրով
 ընդ իւր վերյարուցեալ փառօք
 վեհից գերագոյն նրստոյց յաթող փառաց :
Փառաց թագաւորն հարեալ ըզպատերազմ ,
 ըզգերողին առեալ զաւար ,
 'ի բարձունս ելեալ բաշխեաց պարգևս մարդկան :
Սարգկային մարմնով 'ի գոյն արեան ըզտէր
 անմարմնական տեսեալ զուարթնոց ,
 ընկեր առ ընկեր հարցեալ թէ ո՞վ իցէ :
Ո՞վ է սա , գիմեալ գայ յԱդովմայ
 կարմրաձորձ 'ի բոսորայ ,
 գեղեցիկ պրճնեալ անաղարդ լուսով :
Դոսըն հրեղինացըն ծանուցեալ բանիւ՝
 բուռն իմոյ զօրութիւն վանեալ
 զհրգօրն կարծեալ արդարութիւն յերկրի :
Օրկրային գունոյ պատմութեանն ըզտարակոյս
 դարձեալ լուծանել հարցեալ՝
 զի՞ կարմիր հանդերձ քո ըստ լի կոխեալ հընձան :
 Հնձան 'ի խաչին հարեալ ասէ ,
 կոխեցի զթշնամին կենաց ,
 յերկիր ըզմեղաց հեղեալ ըզմաղձ նորա :
Եր անդրէն 'ի նոյն հարցաբանեալ վեհիցն՝
 զի՞ այդ վերք 'ի ձեռս քո ,
 որով 'ի հօգոյ ստեղծեր զպատկեր քո տէր :
Տերըն զիւրականս ազդեալ բարեկամացն ըզկիրս՝
 զոր վիրաւորեալ եղէ
 'ի ասն սիրելոյ խրայելեան դասուն :

- Վասուց հրեշտակացն ծանուցեալ թէ ո՞վ
առ գերագոյն կայիցն հոյս՝
աղաղակելով գոչեն՝ բացէք ըզդրունս .
- Վրունք յաւիտենից փակեալ յերկինս
այսօր վերհամբարձցին հիմամբ ,
և մոցէ 'ի փառս փառօք եկեալ արքայ :
- Ըբայ երկնաւոր մըտեալ յերկինս երկնից ,
յորում էր 'ի սկզբան նոյն միշտ
'ի գիրիս հայրենի հոգւոյն սիրով պատիւ :
- Պատիւ 'ի հօրէ նըստեալ յաջմէ իւրմէ ,
մինչև զթշնամին 'ի սպառ
յապագայցն աւուր ներքոյ դիցէ ոտից :
- Ոտից թշնամւոյն բնութիս եղեալ ներքոյ՝
նըստի քրովելից յաթող ,
'ի յերկնաւորացն երկրրպագի յաւէտ :
- Յաւէտ ցնծութի հողեղինացս այսօր
անձառ փառաց գոլով հաղորդ ,
ընդ հօր նըստելով առեալն 'ի մէջ որդւոյ :
- Որդւոյդ միածնի երկրրպագեմք և մեք
ընդ մետասան ընտրեալ դասուն ,
հայցելով 'ի քէն զաւետաբեր հոգիդ :
- Հոգի քո բարի առաջնորդեսցէ մեզ
առ քեզ վերաբերիլ հոգւով ,
վերելս 'ի սրբտի դրնել տըրտմական հովտէս :
- Հովտէս լուծանել կենաց .
յահեղ քում գալըստեանդ աւուր
առ հայր վերացս ըզմեզ լըմամբ սիրոյ :
- Սիրելի սիրոյդ աջ ընդ աջմէ բազմեալ ,
հայցեա ընդ անդամոցրս գլուխ՝
միանալ ընդ քեզ քեւ ընդ սիրոյ հօր և հոգւոյդ :
- Օ հոգիդ կենարար առ 'ի հօրէ բըղխումն ,
շնորհեա քո բանաւոր հօտիս
ըստ փոքուն հօտի 'ի վերնատունըն սուրբ :
- Ի սրբարանիդ վերհամբարձեալ սուրբ
'ի ձայն փողոյ երգեմք քեզ զերգս
ընդ սերովելիցն երեքսրբեանդ սուրբ :
- Սուրբ Լըրորդութեդ արժանապաւն լինել
քննար միշտ հոգեւոր հընմանց
յայժմուս և յաւէտ երգել ըզփառս յաւիտենից :

- Ինչ Լին անէին եղանի եղակ եղելի՝
անեղիցն աներբից յաւիտեանս
Ինչաս իմանի անկէտ այժմուս հասու .
Ծոցածագենի ծագումն ծիր մշտածաւալ անփոխ :
- Ընքն յէից զարմից յերագգայից ,
համագոյ շաւիղ ոտիցընթաց :
- Եւ Լին նրման աննրմանին իմոյ զիմն առեալ
առից պատճառ բերեալ վերամբարձ երկնից օդոց ,
Ըստինայօրին պատկեր ՚ի նոյն տիպ զարդարեալ
վեհ երագընթաց շաւիղ կամ ելինագոյ
Տաղաւար եղև առ կոյսն առաքողին կամք պարտեաց .
ընդունակ ժամու եհաս , ահա ժամ կատարման :
Ի խաչ բարձրանալ գիտին առ հայր համբարձումն ,
ամբարձ յերամից յերագգայից վերասլացիկ
սա զայրմացմամբ .
- Իւկատորհաթեւ շառաչմամբ բոյլ հիւթ
ճոխարան դասուց՝ մի առ մի հրաւեր՝
փոյթ յասպարէզ մատիք :
- Ով է սա սաստիկաշունչ բոսորաերփնազարդեալ .
սա այն թագաւորն է քաջ կորովաբար
՚ի պատերազմէ եկեալ :
- Ի վեր համբարձէք իշխանք ըզգրունս՝ առ հայր
զաւետիս պատմեալ , ահասիրելի քոսիրեցելոյսրտիզ
զոր վկայեցեր դա սիրելի որդի :
- Ի գիրկն հայրենի նստեալ ՚ի համբոյր սրբութե
Ծք հոգին սիրով պատուեալ , զիմ գնդին զհետ
պարգևս քեզ պարտ է ընուլ անսուտ խոստմանց
պարտիս . ընդ ձեզ եմ յաւիտեանս :

Գալտեան հոգւոյն

- Յանկարծահնչեաց հայրաշարժ բղխումն
հրահոսավտակ բոցաշաւեղ եռանդն .
որոյ դրանդն ՚ի յերկնից հողմահնչեաց
բոց ՚ի բոցատիպ խուռնամանուած լեզուաց :
- Ի ձայն բիւրակերպ օգինատիպ լրումն
աւետաքարոզ տրտմականաց դասուց
պետրոսեան երամ հրաւիրողակ բարեաց :

Հրով մաքրողին վերառաքեմք
 իննաբար երգ 'ի նա մէտ .
 եւ թնաղի շնորհաց հոգւոյն սրբոյ՝
 հոգի հօր, ելումըն նոյնատիպ գիմաց :
 Հոգի Մատուծոյ, հոգի զօրութե ,
 հոգի հեզութեան , հոգի գիտութեան ,
 իմաստութե , հոգի խորհրդոյ եւ հանձարոյ :
 Ս'ի իմոյ եւ զիս մի գատապարտեր
 զքո ձեռին շինեալ տաճարս .
 յիս օթեվանեա , քո կամեւղ գործ է կատարեալ :
 Կամեցող բարեաց բարեգործեա յիս 'ի բազմամեղս .
 երգել երգենից պատիւ միշտ էակամեղ .
 կամաւ քո եւ զիս վերնորոգեա 'ի փառս :

Եկեղեցւոյ

Երկինքն 'ի յերկիրս եւ երկիրս 'ի յերկինքն ,
 Սայրէջք 'ի խոնարհ , եւ վերելք 'ի բարձունս .
 Երկին նոր երկին լոյս արփազարդեալ ,
 Սերին աւետիքն 'ի յերկիր ծաւալին .
 Վուշակք 'ի յէկեղ եւ թնատես միակին ,
 Խորհուրդն եթերեան նոյն 'ի թեքս հողմոց .
 Վանոյց տեսանողն 'ի յերկուց թռուցելոցն ,
 Հարսինքք կանայք արծուաթռիչք սրբրն թացք ,
 Եւ հողմք 'ի չորից վեր 'ի յօգն ամբառնին ,
 Եւ յայն քառադեան գետրն վտակ բլրեհնայր
 Հոսէր իջանէր անդր 'ի ծովն առաջին ,
 Սաղայր ծաւալէր անդր 'ի ծովն որ յետոյ :
 Վովուն առաջնոյ անդր երամք աղանեաց ,
 Վովով երկրորդի ձագք արեամբ թաթաւին .
 Վաւալ ծով ծիծաղ քաղցր օդով շարժենայր ,
 Ըարժէր սաբայեան 'ի կղզիս կլնդրրկի .
 Ըմբակ շափիղայ տեառն յայգին Վեդրոնի .
 Ի խաղըս գետոց հրով վառեալ բուրաստան ,
 Եւ անդ մաեկաղին երամակքն Վեբայ ,
 Իռձիւ սարդենայ փառք պատիւ կարմեղայ :

- Յառաջ քան շարժիցն աներբ էիցըն կայք
 օրէն խորհրդոյ և հրաւիրող բարեաց :
- Եւ ճարիցըն ճարն ճարտարապետեալ
 եռահիւսակ զարդից խաղացմամբ 'ի վայր
 դայր հասանէր աւուրբբ :
- Եւ տ' նա հօրէն շառաւիղէն 'Դաւթի
 Սողոմոն արքայն մեծ քերական պերճիւք
 զարդարեալ ըզսա վայելալից փառօք :
- Սէմն 'ի սմա կանգնեալ եւ թնաղաւնոյ աչաւք
 թագիւ թագ կապեալ խիտ խորանի ակամբ :
- Հաւ պերճաբարոյ ցոփինաճեմ սեգ առեալ 'ի խաղ
 այն սիրամարգն ասէր ո՞վ է համբարձեալ զպա-
 րանոցն իւր յօդս :
- Եւ հապա 'ի բաց, եւ հապա 'ի բաց գընամ
 յիմ յաշխատացեալ յողևորէն եկեալ :
- Եւ քփիատեսիլ ճառագայթիւք փայլեալ
 ծիր 'ի ծիրայնոյ վառի վառեալ ըզգէմն :
- Իւեական նրման արեգական նրման,
 կաթուած գեղեցիկ 'ի քեզ կաթէ զըմուռ :
- Վեղեցկապաճոյճ մեզ քաւարան կազմեալ
 եթերանրման կամարակապ զարդիւք :
- Չորիւք հիւսակօք հրաշագարդեալ սեղան
 կանգնեալ քառանկիւն զարմանաւքանչ հրաշիւք :
- Ի քեզ է բազմեալ թագաւորաց արքայն .
 որում ոչ բաւեն երկինք անբաւ բանին :
- Ի աշխէ զփրկաւէտ զկենդանարար զմարմինն
 սուրբ զանմահարար զանապական արիւնն :
- Ի կումբ են առեալ զքեւ երկնային զօրացն,
 ահիւ սարսափմամբ ծածկեն ըզգէմն իւրեանց :
- Փառս 'ի վեր երգեն եղանակաւ ճայնիւ
 բանիւ հաստողին առ հասարակ էիցս :
- Վրիստոսի փրկչին պրսակողին ըզքէզ
 վայելէ պատիւ փառք յաւիտեանս ամէն :

1 Այդպէս խանդարեալ յօրինակին :

Վարդավառին

Ղոհար վարդն վառ առեալ
 'ի վեհից վարսիցն արփենից :
 Ի վեր 'ի վերայ վարսից
 ծաւալէր ծաղիկ ծովային :
 Ի համատարած ծովէն
 պղպջէր գոյնն այն ծաղիկն ,
 Լըփին երփնունակ ծաղիկն
 շողշողէր պտուղն 'ի ճղին :
 Վրբում վակասիր պտուղն
 մնանէր խուռն տերեւով :
 Տերէն տաւիղ տուողին
 զոր երգէր Ղաւիթ հրաշարին :
 Ի փունջ խուռներամ վարդից
 գոյնը գոյն ծաղկունք ծաղկեցան :
 Լյդ սօս ու տօսախ ծառերդ
 վարդագոյն ոստս արձակեցին :
 Լյդ նոճ ու բողբոջ ասրաւսդ ,
 զարդ առեալ վարդն շուշանին :
 Շուշանն շողէր յովտին
 շողշողէր դէմարեգականն ,
 Լին հիւսիսային հաւէն ,
 հով հարեալ գոհար շուշանին ,
 Յայն հարաւային լեռնէն ,
 քաղցր օդով ցօղէր շուշանին ,
 Շուշանն շաղով լցեալ
 շող շաղով և շար մարգարտով ,
 Նաղկունքդ ամէն շաղ առին ,
 շաղն յամպէն ամպն յարեգակնէն ,
 Լստեղբդ ամէն շուրջ առին ,
 դէմ լուսնին գունդ գունդ բոլորին ,
 Ղունդ գունդ խաչաձև գնդակ ,
 յօրինուած երկնից շուրջանակ :
 Փառք հօր և որդւոյն յաւէտ
 սուրբ հոգւոյն այժմ և յաւիտեանս :

Սրբոյ վարդապետի յօքներանեան մենաւորի Գրիգորի համառօտիւք բան խրատու վասն ուղիղ հաւատոյ և մաքուր վարուց առաքինութեան՝
 'ի ինգրոյ նորին հարազատի վարդանայ գիւանագարի : *

Ա. ՏԻՐՈՒՆԵԱՆՆ Հաւանեալ խրատու ; որ ըստ պարգեւասէր և յօքնառատ բարերարութեն տայ ամի առատապէս և ոչ նախատէ . ըստ որում և աւագն , նմ որ խնդրէ՝ առնու , և որ հայցէ՝ գտանէ : Որ և զիմանալին սեղանաւորեաց հաց գիտութեան և գինի իմաստունե՝ գեղեցկապէս նմին քաղցելոց բանական անձանց . և բարձր ձայնիւ քարոզչացն կոչեաց 'ի խրախճանութիւն հոգեւոր ըստ առակողին . և մեզ զնոյն օրինադրեաց ասելով , ամենայնի որ խնդրէ 'ի քէն՝ տուր : Այլ եթէ զմարմնական բարւոք է տալ կարօտելոցն պէտս , որոյ և փոխարէն զիսկզբանէ աշխարհի պատրաստեալ արքայութի պարգեւեաց , որչափ ևս առաւել զհոգւոցն 'ի

* Զոր բիւզանդացոց տպագիրք յանուն նարեկացւոյ մակագրեն զճառս զայս , յարեցաք ընդ աներկբայ առ 'ի նմանէ մատենադրեալն , անխախտ պահեալ զվեր նագիր օրինակիս մերոյ գրելոյ 'ի Թուխ իբր ՌՃԾ : Ի նորին անուն և Աբրոգեր դերմանացի հայագէտ հատածս այլ և այլ 'ի ճառէ աստիւածէ 'ի հայ քերականութեան իւրում . յայտ է թէ չիշխեր այրն օտար ազգի անուանց փոփոխումն առնել 'ի բնագրին իւրում . որ և երէց է ժամանակաւ իբր յիսուն ամբ քան զբիւզանդացոց առաջին տպագիրն : Այլ թէ անշուշտ նորին երանելոյ իցէ մատենագրեալ ճառս , 'ի նախնեաց որ ինչ ցարդ առ մեզ գաանին վերջ , չունիմք ասել հաւատաւա . և 'ի վարս նորա 'ի Յայսմաւուրս 'ի մեհեկի ին մի ըստ միօրէ Թուեալմենայն գրութիւնք նորա , զառաջիկայ ճառէդ չիշատակի ինչ բնաւ : Կմին իրի

և առ մեզ Թուեցաւ ոմանց Գրիգորի սկեււացւոյ արարեալ զսա . Թերես այնու զի ազգակից է ոճոյ աղօթագրոց սկեււացւոյն 'ի նոյն օրինակ զանազանութեան միոյ միոյ յախտից և յուղղութեանց , անխոստովանօրէն մաղթմանք անցեալ ընդ բնական , աստ խրատական բանիւ . և կամ զի իմաստասիրական ոճ այսր ճառի չմիարանիցի նարեկացւոյ քերթողական ոճոյն : Վալցի զայս որպէս և ասոր ժէ ոք . կամ նախնեացն անփոյթ արարեալ մանր թուել զամենայն գրեալն 'ի նարեկացւոյն առ 'ի յետնոցս յիշատակ , և կամ չև ամենայն պատմական յիշատակացն հնոց առ մեզ հասեալ : Մեք չև 'ի ձեռին ունելով ստուգագոյն ինչ ապացոյց գրաւոր , ոչ իշխեմք զարտուղի յառաջնոց քան զմեզ երկատեանակ տպագրաց յանուն նարեկացւոյն ըզճառս զայս յանարազատու գրել նմա :

բարեայ աղքատութի լցուցանել է գովելը : Այլ այն քան առաւել , ըստ որում առաջին և մեծ և պատուական է ոգի քան զմարմին՝ տիրականին գոլով պատկեր , և սա երկրորդ նմին և հողանիւթ . զոր և նորն գործով յարտ արարեալ : Վասնզի զհետեւեալն ինքեան ժողովուրդ՝ երկիցս միայն գրեալ է թէ կերակրեաց հացիւ . բայց կենարար բանին վարդապետութեամբ , որ է հոգւոց կերակուր , ըստ այնմ , եթէ ոչ հացիւ միայն կեցցէ մարդ , այլ նմ բանիւ որ ելանէ 'ի բերանոյ նոյ , միշտ զհոգիս նոցա կերակրէր 'ի ժամու : Այլ և առաւել իմաստուն ծառային տալ 'ի ժամու ծառայակցացն զկերակուր , և քանքարացն օրինակաւ՝ կրկնապատիկ շահողին և զլացողին , զնոյն նշանակեաց՝ եթէ պարտ է տալ նմի որ խնդրիցէ :

Բ . Վսկ ինձ առ քեզ , ով սիրեցեալ անձին իմոյ , կրկին և ոչ մեկին է հարկաւորութիւն տալոյ : Ա՛յի՛ ըստ վերագոյն ցուցեալ տեառն հրամանին , որ նմ խնդրողի օրինադրէ զտալն . և երկրորդ՝ ըստ բնաւոր արեանառութեամբ և մնդակցութեան : Օ՛ր 'ի հեղգալն՝ երկնիւմ 'ի ձայնէ բարբառ փողոցն , մարգարէիցն և առաքելոց . միոյն զի ասէ , յընտանեաց զաւակի բո զակն 'ի վայր մի արկանիցես՝ անտես առնելով . և միւսոյն , եթէ ոք իւրոցն՝ մանաւանդ և ընտանեացն խնամ՝ ոչ տանիցի , 'ի հաւատոցն ուրացեալ է , և չար ևս քան զանհաւատսն : Բայց դու զգոյշ լեր՝ գործով փութալ 'ի կատարումն ասացելոցս , ըստ նմանութե ժիւր և հաւատարիմ ծառային՝ որ արթնութե սպասէր նոն գալտեան . զի ոչ եթէ լսելիք օրինացն արդարասցին , գրեալ է առաքեալ , այլ առնելիք օրինացն : Օ՛յ ըստ որում ես 'ի յոչ տալն դատապարտիմ իբր զլացող տէրունեացն , նոյնպէս և դու յոչ հետեւել գործով տուեցելոցն : Օ՛յ որ զտէրունեանն թագուցանէ զբանին արծաթ՝ ասաց հանել յարտաբին խաւարն , նոյն և զարկեալն 'ի սեղանաւորս 'ի լսելիս մարդկան , 'ի լսողացն տոկոսեօք ասաց պահանջել . և գի-

1 Եօրինակին արեան՝ առ ժոյստորութիւն և անշարժութեան :

տողացն զկամս տեառն և ոչ արարողացն, քան բազում ըմպել: Եւ որ շտեմարանապետ է ամբարեաց, և զամենեցուն կամի զկեալն, և ՚ի գիտութիւն ճշմարտութե հասանել, տացէ և մեզ յիւրոցն առնուլ արժանապէս ըստ բարեսէր կամացն ունի հաւատարիմ տնտես գիտութե բանին, որ է հաց ՚ի յերկնից իջեալ կերակուր հոգւոց, և օրինօք մատակարարել: Եւ ձեզ մտադիւրութիւն և բարւոք հաւանութիւն ընդունել, և տալ պտուղ ըստ յոբնաբեղուն և պարարտ երկրին յաննախանձ սերման նօղէն՝ զգործորդն ընկալեալ մասն կենացն սերման:

Գ. Եւ արդ սկսցուք ուստի սկսանելն է արժան, ՚ի դաւանութի հաւատոյն ճշմարտութեան, որ է հիմն և արմատ ամենայն բարեաց: Եւ անգի և անգի զայս եդ հիմն եկեղեցւոյ՝ ասելով առ նախնի դաւանողն Պետրոս, թէ դու քո խոստովանութիւնդ ես իբրեւ զվիմ հաստատուն և անշարժ. և ՚ի վերայ այդոր վիմի շինեցից զեկեղեցի իմ. այսինքն զամ հաւատացեալս և ճշմարիտ խոստովանողս համագոյ և զուգական Երրորդութե: Եւ և շինիչն եկեղեցւոյ Պաւղոս ասէ. շինեալ էք ՚ի վերայ հիման հաւատոյ առաքելոց և մարգարէից: Եւ թէ ես իբրեւ զիմաստուն ճարտարապետ հիմն եդի զհաւատան, որ ՚ի սբ Երրորդութիւն. յորոյ վերայ գեղեցկապէս յարմարի շինուած ամառաքինութե:

Դ. Եւ արդ այս է ճշմարիտ հաւատոյ դաւանութի: Հաւատալ զամ հայր՝ էութի ճշմարիտ, գոյ կատարեալ, անեղ, անսկիզբն, անժամանակ, անպատճառ, անիմանալի, անտեսանելի, անճառելի, անհաս, պարզ, անգնին, անկէտ, անսահման, աներբ, անուր, անբովանդակելի, անայլալի, անփոփոխ, գերաբուն, գերազոյ, գերալոյս, գերանճառ: Եւ յումեքէ եղեալ, և ոչ ինքն զինքն արարեալ. ոչ ինչ յառաջ քան զնա, և ոչ զոյգ ընդ նմին. այլ ինքն գոլով սկիզբն և պատճառ ամի, համագոյիցն ծննդեամբ և ելողութիւն, և եղականացն արարչութիւն:

Ե. Իսկ զ)) իածինն բան նորին և ծնունդ՝ ՚ի վերքան զբան. կերպարան և ճառագայթ, էութեանն նկարագիր, կնիք կենդանի, իմաստութի և զօրութի,

ամ ամծավայեւական կոչմանցն հօր՝ էապէս ունող որպէս նոյնագոյ բնութի։ Ը յայ . անեղ յանեղէ . անժամանակ յանժամանակականէ . կեանք ՚ի կենաց . լոյս ՚ի լուսոյ։ Այլ կրտսեր քան զհայր՝ Թէ և ծնունդ . այլ որքան հայր՝ հայր, և որդի՝ որդի . զի և հայր՝ որդւոյ հայր . և որդի ոչ ունելով, և ոչ զհայրութիւն ունել կարէ . ըստ որում և ոչ որդի՝ որդի առանց հօր . այլ յատկութիւնք երկաքանչիւրոցն ՚ի միմեանց ճանաչի։

Զ . Եւ հոգին քր բղխումն ՚ի հօրէ անձառաքար . ոչ ըստ որդւոյ ծննդեամբ, այլ ելումն յեութենէն . ըստ որում, հոգին ճշմարտութե օր ՚ի հօրէ ելանէ . էակից հօր, և փառակից որդւոյ։ Այն բնութի համագոյիցն ամի հաղորդ և զուգական, որ ինչ զհօրէ և զորդւոյ ասացաւ անեղութեն, և որ ՚ի կարգին։ Այն զի ոչ ինչ առաւելութի և կամ նուազութի ՚ի պաշտելի Երրորդութեն տեսանի . այլ համայնիւք գորով զոյգ և հաւասար և միաւոր, բաց յանձնաւորութեցն յատկութեց, և որ նոցին հետեւի . այսինքն զի հայր՝ հայր, և որդի՝ որդի, և հոգի՝ հոգի։ Եւ ոչ է իմանալ և կամ ասել զհայր՝ որդի և կամ հոգի . և ոչ զորդի՝ հայր կամ հոգի . և ոչ զհոգի՝ որդի և կամ հայր։ Եւլ հայր՝ միշտ հայր . և որդի՝ միշտ որդի . և հոգի՝ միշտ հոգի ար :

Է . Եւ ըստ առանձնաւորութեանցն և յատկութիւնն զանազանեալ . այսինքն ծնողութի, և ծնելութի, և ելողութիւն։ Օ ի ոչ երբեք հայր՝ ծնունդ կամ ելողութիւն . և ոչ որդի՝ ծնող կամ ելումն . և ոչ հոգի՝ ծնունդ և կամ ծնող։ Եւլ միշտ պատշաճի ծնողութիւն հօր, և ծնելութիւն որդւոյ, և ելողութիւն հոգւոյ . զի ոչ առանձնաւորութիւն անփոփոխելի, այսպէս և յատկութիւնն։ Եւ հայր . պատճառ և րակիզն համագոյիցն ծննդեան և ելողութե։ Եւ այց եթէ ՚ի ժամանակական օր այսու իջանէ ՚ի կարծիս, և անպատճառ և անսկիզբն՝ մշտնջենաբար ընդ սկզբանն գոյով և պատճառի՝ նոյնագոյ բնութի։ Եւ ոչ երկցութի և կրտսերութի, ոչ մեծութի և փոքրութի, ոչ անեղութի և արարչութի ՚ի համաբունան իմանի . այլ ամիւ բաց յառանձնաւորութեցն՝ հաւասար

և միաւոր բնութեամբ անծուծ չանեղուն թիւ զօրութեամբ մեծութիւն փառօք պատուով, անհասութիւն անտեսութիւն անձառութիւն, իմաստութիւն բարութիւն արարչութեամբ նախախնամութիւն: Ենդ և եղելոց էակ՝ իմանալեաց և զգալեաց. լոյս և լուսոյ արարիչ. կեանք և կենդանարար ամի. իմաստունի և իմաստարար բոլորից. սր և սրբոց սրբարար. բարի և բարեաց պարգեւաբաշխ. զօրաւոր և զօրացուցիչ զօրացելոց. կատարեալ և կատարելոց կատարելագործ. լի և լցուցիչ կարօտելոց. յաւիտենական և յաւիտեանց գոյացուցիչ. անժամանակ և սահմանիչ ժամանակաց: Եւ ամս զի ժամանակք և յաւիտենակք, և որ ընդ նոքօք իմանալիք և զգալիք, նովաւ և ՚ի նորին ակնարկելոյ եղեն և կառավարին, և կան մնան յանպօք հաստատութեան: Եւ յորիկ համառօտիւք Երրորդութեանն խոստովանութիւն. յորս պարտ է յարել և զխորհուրդ տնօրէնութեան:

Ը. Վրանգի մինն ՚ի յերից այս անբաւից անձնաւորութեց, ծնեալն ՚ի հօրէ անժամանակ և անմարմին նախ քան զյաւիտեանս, էակից և փառակից հոգւոյն, կամաւ և հաճութիւն համաբնիցն՝ խոնարհի յանձառ փառացն և յանբաւ բարձրութենէն ՚ի խընդիր եղծեալ և ապականեալ իւրաստեղծ պատկերին: Եւ զանաւոր զօրութիւն ամենակարող իշխանունէն արկեալ ՚ի կիր, այլ զամենահնար բազմապատիկ իմաստութիւնն: Եւ ետեօք հրեշտակապետին բնակի յարգանդի հոգւով մաքրելոյ ամեներջանիկ և փառաւորեալ կուսին Եւ արիամոս. և ՚ի նորին բնութեն զգենու մարմին հոգւով և մտօք. մարդ կատարեալ, և անձ ճշմարիտ, անշփոթ միութիւն խառնեալ զանխառնելիս՝ նոր և սբանչելի խառնամբ: Վրանգի ոչ պարզութիւն անյօդ և անմարմին էութեան անծուծէն փոփոխեցաւ ՚ի նիւթական և յօդաւոր թանձրութիւն մարմնոյ, և ոչ հիւսիսաւոր և թանձր բնութիւն մարմնոյն յեղաւ յամօս և աննիւթ անծուծէն պարզութիւն. այլ երկաբանչիւրոցն յատկութիւն բնութեց պահեալ անշփոթ, և միացեալ անձառապէս, և ՚ի վեր քան զամ խառնումն և միութիւն: Եւ որդի և մի տէր Եւ Վրանգի յերկուց կատարելոց: Եւ ՚ի քրայս.

Հրակիր որովայնին ձուլեաց ամենաբուստն վերբա-
տին զբնուիս յառաջին անապականութիւն : Եւ զի ոչ
մասամբ էր ապականեալ մեղօք մարդկութիւն, այլ
բոլորովին հոգւով մարմնով և մտօք , վասն այնորիկ
զբոլորս զգեցաւ բանն և միացոյց յինքն . զի իւրով
անմեղութիւն և անապականութիւն արասցէ զմեղան-
չակամն անմեղ , և զապականեալն անապական :

Բ. Եւ զամկիրս մարդկայինս կրեալ բաց 'ի մեղաց ,
Եւ յինքն բազցեալ , որ տայ կերակուր ամ կենդա-
նեաց . ծարաւեցաւ , որ զկենաց ջուրն պարգեւէ
հաւատացելոց իւրոց . վաստակեցաւ , որ հանգիստն
է աշխատելոց . ննջեաց , որ պահէրն զԽորայել ան-
բուն . արտասուեաց , որ եբարձ զամարտօսր յամ-
երեսաց . շրջեցաւ յաշխարհի զամս երեսուն , լռեալ
և ոչ յայտնեալ զփառս անութեան իւրոյ մինչև 'ի
լրումն կատարեալ հասակին : Եւ այնուհետև 'ի
մկրտութի ամենամբն 'ի մեղաց և անկարօտն մաք-
րութե . մկրտի 'ի յամարդւոյն , 'ի մեղ զչնորհ մաք-
րութեանն ցուցանելով : Եւ կայի 'ի հօրէ որդի
սիրելի և կատարիչ կամաց նորա , զմեղ յորդեգրու-
թի հօրն վերածեալ : Եւ յայտնի և յազգակից հոգւոյն
աղաւնակերպ իջմամբն , որ 'ի մեղ պարգեւ իջմանն
խորհրդածի : Եւ արի 'ի հոգւոյն յանապատ , պա-
հեալ քառասնաթիւ աւուրբք . և յաղթեալ փոր-
ձողին մերովս , զչնորհ յաղթուէ և որ 'ի նմանէ
բրաբիմն՝ մեղ պարգեւելով , և զմեղ ուսուցանելով
պահօք յաղթել փորձողին : Եւ զգոռոզն զբռամբ
ածեալ և զհսկայն կապեալ , դառնայ այնուհետև
զօրութե մեծաւ յաւարի առնուլ զստացուածսն անի-
րաւութե , զոր յափշտակեալ էր պատրանօք և ոչ
զօրութե : Եւ սկիզբն առնէ նշանաց վարդապետու-
թեան . որով զամ դարձայց զկապուտն 'ի գերողէն :

Ժ. Եւ 'ի լրման այսորիկ ըստ նախատեսացն կան-
խաձայնուէ 'ի կամաւորն գայ 'ի չարչարանս : Օր
թեպէտ և մարմնանալովն և անմեղութե մարմնոյն
սրբեաց զբնութիւնս և արդար եցոյց առաջի հօր և
հրեշտակաց և կարծեցեալ իշխանի աշխարհիս , քան
զի ոչ ինչ յիւրոցն 'ի նմա եգիտ , այլ պարտիք նա-
խագործելոց մեղացն տակաւին կայր 'ի վերայ բնու-

Թեանս : Սկսան որոյ տայ զիւր անմեղ մարմինն նըւէր և պատարագ հաշտութե հօր ընդ արարածոց՝ եղնն պարարեալ և գառնն անմեղ, և բառնայ զմեզս աշխարհի : Եւ զի անհնար էր անձային անչարչարելի և անմահ բնութեն չարչարանս և մահ ընդունել, նմին իրի և զչարչարելիս զգեցաւ մարմին . զի չարչարեսցի անչարչարն չարչարելեալն, և մեռցի անմահն մահկանացուաւն, և ազատեսցէ զպատժա պարտքս՝ ի դատապարտութենէ յանցաւորութեն : Եւ ոչ եթէ այլ դք էր որ չարչարիւր, և այլ որ ոչ չարչարիւր . և կամ այլ որ մեռանէր, և այլ որ անմահ մնայր . այլ մի և նոյն գորով՝ ի չարչարանս էր անչարչարելի, և ի մահուն անմահ :

ԺԱ. Եւ ոչ այսչափ միայն, այլ և անպարագիր և անվայրափակ գորով բնութի, էր ի խաչին՝ և ընդ աջմէ հօր . ի գերեզմանին, և յաթռն քառակերպեան . ի ստորին վայրս դժոխոց, և գեր ի վերոյ քան զամ բարձրութիս . ի դպրաց և փարիսեցւոց թշնամանեալ, և ի սերովբէից ընդ հօր և հոգւոյ սրբաբանեալ . մարմնովն ի գերեզմանի, և հոգւովն ի խաւարաբնակ արգելանս դժոխոց . ոչ որոշեալ անձութիւնն ի մարմնոյն և ի հոգւոյն : (Յարուցեալ անձապէս և ինքնիշխանաբար նովին մարմնովն՝ որով չարչարեցաւ և մեռաւ, երևեալ աշակերտացն և հաստատեալ զնոսա ի հաւատս յարութե տեսութի և շօշափմամբ և խօսելով և ի կերակուր մերձեցալով, համբառնայ յերկինս ի սեպհական փառան հայրենի և նստի ընդ աջմէ հօր, յորմէ ոչ երբէք պակասեաց : Իրոստացաւ գալ միւսանգամ փառօք հայրենի և դատողական իշխանութե առնել յարուի արդեամբք յանյուծանելի կեանս և ի մշտնջենաւոր անմահութիւն ամենեցուն, զոր այժմ յուսով նորոգեաց : Եւս է հաւատ ուղիղ դաւանութե կարճառօտ բանիւ ի փրկական տնօրէնութիւն մարդացելոյն վասն մեր կամաւ հօր և հոգւոյն միածին բանին :

ԺԲ. Եւլ պարտ է գիտել, զի Թէպէտ անուն հաւատոյն մի է, այլ ի բազումն զանազանին . զի մեծ և առաջին հիմն և արմատ ամենայն հաւատոյ՝ վերա-

գրեալը է . այլ հետեալաբար այսորիկ պարտ է յամենայնսն հաւատալ յայ տուեցելոցն մեզ փրկական խորհրդոցն : Բայինքն հաւատալ զեկեղեցի Վճի որ լէ տիեզերս . որք ճշմարիտ և աներկբայ հաւատով խոստովանին զհամագոյ և զպաշտելի Երրորդութիւն , և զներմարդկուէ խորհուրդ միածնին՝ ան և մարդ կատարեալ , և վստահ մեր չարչարեալ և մեռեալ անչարչարելին և անմահն . յարուցեալ և ՚ի յերկինս համբարձեալ և ընդ աջմէ հօր նստեալ . որ և գալոց է միւսանգամ : () ամենեւեան որք ընդ այսպիսի խոստովանութիւն մի եկեղեցի Վճի համարեալ , և միոյ գլխոյն Վճի մարմին և անդամք՝ ըստ առաքելոյ : Ոչ բաժանել և պատառել հայհոյական բանիւ վստահոյ զոյգն ինչ եկեղեցական աւանդութե զմարմինն Վճի . զոր խաչիւ և չարչարանօք ստացաւ , և փրկական արեամբն գնեաց և սրբեաց և միացոյց ինքեան :

ԺԳ . Հաւատալ և ՚ի մկրտութիւնն սուրբ՝ եթէ մաքրիչ է ան յանցանաց . և զսխառաւոր ծնունդս մարմնոյ՝ անսխառաբար ծնանի յորդիս երկնաւոր հօրն , և յեղբայրակցութիւն միածնին , և ՚ի հաղորդութիւն հոգւոյն սրբոյ , և ՚ի ժառանգութիւն երկնից արքայութե :

ԺԴ . Հաւատալ և ՚ի մարմին և յարիւն որդւոյն այ , որ պատարագի ՚ի վերայ սրբոյ սեղանոյն , թէ ճշմարտապէս է նա մարմին և արիւն Վճի : Վճանդի այն որ ասաց՝ երկինք և երկիր , որ անյուծանելիք են և հաստատունք՝ դիւրաւ անցանեն՝ քան թէ յինէն ասացեալ բանն անկատար մնայ , նովին բանիւ ասաց՝ այս է իմ մարմին և արիւն ՚ի քառութիւն և ՚ի թողութիւն մեղաց , հաւատով և սրբութե ճաշակողացն ետու զսա : Որք թէպէտ և մեղաւորք են , այլ խոստովանութիւն և ապաշխարութիւն սրբեալ՝ մերձեանս յիս ճաշակմամբ ՚ի ճշմարիտ կենդանութիւն , և յիս բնակեն և ես ՚ի նոսա . որ թէ և մարմնով մեռանին , այլ զսերմն ճշմարիտ կենացս յինքեանս ունելով , ՚ի հոգեւոր գարունն՝ որ է հասարակաց յարութիւն բոլրեալ վերանորոգին ճշմարիտ և անմահ կենդանութե , ոչ առնելով զդառնաշունչ հոգւոց մահուն ճաշակ յաւիտեան :

ԺԵ . Հաւատալ և ապաշխարութեան մեղաց . զոր մարդասէրն ան , որ ոչ կամի զմահ մեղաւորի , այլ զդառնալ նորա 'ի չար ճանապարհէ և զկեանք , ետ օճառ լուացման և սրբութե եկեղեցւոյ : Օ ի Թէպէտ և առաջին կամք նորա է մնալն մեր սրբութիւն և արդարութիւն յանմեղուն , այլ ոպ արարիչ բընուես՝ գիտէ զտկարուիս մեր զի դիւրագթելիք եմք և սխալողք , և հանապազ 'ի վայր հակիմք 'ի բարձրութենէ առաքինուէ , ունիմք և մարտակից Թըշնամի յոքնահնար և բազմարուեստ և 'ի չար առնել իմաստուն , վասն այնորիկ երկրորդ կամօք որպէս առաջնով ըստ բազում ողորմութեան իւրոյ և անոխակալ գթութե և այնքան սիրոյն՝ զի հայրն բարեբար զորդին ետ 'ի մահ վր մեր , և միածինն զինքն , և հոգին տը զփառակիցն , ետ և զխոստովանութի , զի նեխեալքն և հոտեալքն յանդամոց Վտի մեղօքն՝ առողջացին ապաշխարութիւն , և վերստին 'ի գլուխն պատկանեալ յօգեսցին : Ս որոյ պարտ է հաւատալ՝ զի որչափ և մեծամեղք իցեն , զղջմամբն և խոստովանութիւն և արտասուօքն և ողորմութիւն , պահօքն և աղօթիւք , և որ 'ի սոյն յարմարին բարեգործութիւնք , եթէ իցեն մեղքն իբրեւ զճանճախարիթ անյուանալի սեւութեամբ՝ իբրեւ զձիւն սպիտակացին . և եթէ իցեն արեամբ չափ որպէս ըզնեւրկած որդան 'ի գոյն կարմրութեան անելանելի , իբրեւ զսոր սրբեսցին :

ԺԶ . Հաւատալ և յարութեան մեռելոց և դատաստանին յաւիտենից , որ է սկիզբն և արմատ անբարեգործութեանց . առանց որոյ անհնար է հաճոյ լինել ան : Օ ի եթէ որ յարութեան յուսով ոչ է հաստատեալ , զիարդ տայ զանձն 'ի ճգունս առաքինութեան . և եթէ 'ի դատաստան մտանելոյ ակն ոչ ունիցի , երբ դադարէ 'ի մեղաց : Օ ի եթէ յարութե հաւատացեալ և դատաստանի ակն կալեալ՝ օր ըստ օրէ 'ի չարիս յաճախեմք , զինչ ոչ գործեալք եթէ ոչ էր երկիւղ դատաստանին . ապաքէն անխրտիր բերեալք յամենայն դարչութիւնս մեղաց , 'ի սպանութի , 'ի զրկանս , յանիրաւութի , 'ի յափըշտակութի , 'ի պոռնկութիւն , յարուադիտութի , 'ի

Հպարտութիւն, ինսխանձ, յատելութիւն, և ի սոցին նմանն պէսպէս և բիւրապատիկ չարիս : Յաղազ որոյ յոյժ կարեւոր է հաւատալ յարութեւ և դատաստանին . զի իբրեւ սանձս ի բերան լինելով, զյարձակումն չարութեւ յետս նահանջեալ՝ յառաջագէմ յառաքինութիւն լինիցիմք :

ԺԵ. Հաւատալ և յայս՝ թէ յարութիւն և դատաստան ոչ հոգւոց միայն է լինելոց, ըստ որում ոմանց թուեցաւ, այլ և մարմնոց . և մանաւանդ սմա, քան զի հոգին անմահ է : Օր և մահն ոչ այլ ինչ էր, քան անջատումն հոգւոյ ի մարմնոյ . այսպէս և յարութիւն, վերստին նոցա կապիլ ի միմեանս անլոյծ միաւորութեւ : Եւ ող աստ ի միասին քաղաքավարեցան՝ լաւ և կամ վատութար գնացիւք, նմանապէս և յայնժամ ի միասին վայելեացեն և կամ տանջեցին : Եւ ոչ ըստ դանդաշելոյ ոմանց՝ եթէ այլ մարմին յարիցէ փոխանակ այնմ որ մեռաւ . այլ նոյն վախճանեալն : Օր և ոչ անիրաւ է անձ՝ զայլ փոխանակ այլոյ պատժել և կամ պսակել . ըստ առաքելոյ, ընդունի իւրաքանչիւր որ իւրով մարմնով զոր ինչ գործեաց յառաջագոյն՝ եթէ բարի և եթէ չար :

ԺԶ. Հաւատալ դարձեալ թէ և արքայունի երկնաւոր ընդունելոց են այնմիկ արժանացեալքն, և կեանք յաւիտեանականք . զի այս է որ թեթեւացումն է զբեռն օրինացն, և քաղցրացումն է զլուծ պատուիրանին, և առնէ զգոհարինսն դիւրինս, և զառապարն ի հարթ ճանապարհս, և դիւրակոխ զանձուկն և զնեղ քան զլայնն և ընդարձակ : Սոյն այս հաւատ զօրացաւ ի վերայ ան ընդդիմահարաց մարմնոյ . կոխեաց զհուր, և բթեաց զսուր, մարտեաւ ընդ դաւանս, խղեաց զկապանս, խորտակեաց զգէնս, փշրեաց զազեղունս, արհամարհեաց զքաղց, նշկահեաց զմեռելութիւն, ոչ երկեալ ի բռնաւորաց, խրոխտացաւ ի վերայ մահու, և միանգամայն զբոլոր ի վերայ յարուցեալ ներհակ զօրութիւնն կործանեաց :

ԺԸ. Օ այս վայելական կարգ հաւատոց գտցես և յընդհանրական դաւանութիւն սուրբ և տիեզերական ժողովոյն՝ իկիոյ . զոր օր ըստ օրէ վերադրեն դասք հաւատացելոց բազմաձայն լեզուօք՝ մե-

ծամեծք և փոքունք : Վրանդի յետ խոստովանելոյ զհամաբուն և պաշտելի Ներորդութիւն, և զներմարդութե տնօրէնութի, յաւելուն՝ թէ հաւատամք և յայս միայն ընդհանրական և առաքելական եկեղեցի : 'ի մի մկրտութի, յապաշխարութի, 'ի թողութի մեղաց, 'ի յարութի մեռելոց, 'ի դատաստանն յաւիտենական հոգւոց և մարմնոց, յարքայութիւնն երկնից, և 'ի կեանսն յաւիտենից : Եւսոքիկ լի և անթերի հաւատոյ խոստովանութիւն, շինեալ 'ի վերայ հիման առաքելոց և մարգարէից :

Ի. Սակայն ոչ կատարեալ փրկուի ինքն ըստ ինքեան առանց գործոց առաքինութեան . զի հաւատք առանց գործոց մեռեալ են՝ գրեալ է, ոնչ և գործք առանց հաւատոյ . զի և դեք հաւատան ըստ առաքելոյ . և ոչ միայն հաւատան, այլ և սարսեն ևս . այլ ոչ ինչ օգտին առանց գործոց : Եւսլ պարտ է ընդմաքուր ոսկւոյ հաւատոյն և զգնազան քարինս առաքինուէ յեռել ըստ Սողոմոնի . որք հանդերձեալ են արքայական թագ յօրինել և ընծայել երկնաւոր թագաւորին, որով մանաւանդ ինքեանց պսակեսցի գլուխ : Օ ի և այսորիկ հանճարին Պաւղոս ասէ . ես իբրեւ իմաստուն ճարտարապետ հիմն եգի զհաւատոյն վարդապետութի . բայց այլ է որ շինէն . և իւրաքանչիւր որ զգոյշ լինիցի զհարդ շինեսցէ . զի եթէ որ շինիցէ, ասէ, 'ի վերայ հիման հաւատոյն ոսկի, արծաթ, ականս պատուականս, փայտ, խոտ, եղէգն, որ են գործք . ոսկի՝ խոհական իմաստութիւն . արծաթ՝ բանական առաքինութիւն . պատուական քարինք՝ պէտպէս և զանազան բարեգործուիք : Իսկ փայտ՝ խոտ և եղէգն՝ զեղեռնագործութե բերէ զնշանակ . փայտին՝ զթանձրագոյն և զգործով մեղսն յայտ առնէ, որ է յատուկ մարմնոյ . և դիւրաշարժ և անհաստատ եղեգամբն՝ զոքնաշարժ բանիւ յանցանսն 'ի ձեռն լեզուոյ . և յոքնաբոյս խոտովն՝ զբազմաբեղուն և բիւրակերպ մտաւորական շարժմանցն սխալանս : Եւ 'ի վերայ ածէ՝ թէ իւրաքանչիւր գործն յայտնելոց է, զի օր դատաստանին ընտրեսցէ . զի հրով յայտնելոց է դատաւորն . և իւրաքանչիւր գործն զհարդ և իցէ՝ հուրն փոր-

ձեռքէ : Օ՛ր թէ ոսկի է կամ արծաթ, ոչ միայն թէ ծախի 'ի հրոյն, այլ առաւել ևս զտեալ պայծառանայ . և թէ ունէր դուզնաքեայ ինչ խառնուած ժանկոյ՝ սրբեսցի և ճառագայթած և փայլէ : Իսկ եթէ փայտ, խոտ և եղէգն, վաղվաղակի ծախեալ ապականի : Եւ զի մի կարծես, թէ ընդ կիզելի գործոցն և գործողն ծախեալ յօչեութի դառնայ, յաւելու՝ թէ ինքն կեցցէ : Եւ զի մի այնպէս իմասցիս՝ թէ զճշմարիտ կենացն ասէ, ածէ 'ի վերայ . այլ այնպէս թէ 'ի հուր : Օ՛ր այն յայտ արարեալ՝ թէ անմահ հուր թիւնի և կիզելի . միշտ այրի, և ոչ մեռանի :

ԻԱ . Եւ արդ 'ի վերայ այսպիսի գեղեցիկ և անձաշատատ և առաքելաշէն հիման, որ ոչ 'ի շնչմանէ հողմոց շարժի և ոչ յիջմանէ անձրեաց անկանի և ոչ 'ի յարուցմանէ գետոց կործանի, որ առակեալ են 'ի զանազան փորձութիք, յայնպիսի նիւթոց պարտ է յարմարել շինուածս, որ 'ի հուր ընտրուէ մերձեանալով պայծառանայ՝ քան թէ ապականի . որ են հոգեկան և մարմնական առաքինութիք :

ԻԲ . Եւ զի նախադաս է և պատուական անմահ բանական քան զմարմին՝ իմանալին գոյոյ և ազգակից վերնոցն և տիրականին պատկեր, իրաւացի է նախ զնորայն զարդարել մասունս՝ իւրական և բնաւոր առաքինութիք : Եւ վասն զի եռամասնեայ գոյով ոգի՝ ունելով բան, ցասումն և ցանկութի, արարչաստեղծ հրամանաւ և դրութի, որով ուղիղ բնականին վարեալ ոչինչ 'ի վերնոցն վերջանայ նմանութենէ : Եւ իւրաքանչիւր սոքա ունին ինքեանց յատուկ առաքինութիւն : Եւ է բանականին առաքինութի խոհականութիւն, և ցասմականին արիութիւն, իսկ ցանկականին ողջախոհութիւն : Եւ խոհականին գործ է խորհել և ընտրել զլաւն 'ի վատութարէն : Իսկ արիութեն՝ զառ 'ի խոհականէն ընտրեալն քաջապէս և արիաբարկատարել : Իսկ ողջախոհութեն՝ ըստ ընտրութեն և կատարմանն՝ 'ի սէրն որ առ անբոքբոքել . որով զնախադասն ինքեան՝ սիրոյն ջերմութեամբ առաւել զօրացուցանէ 'ի բնաւորան ունակութիւնս :

ԻԳ . Իայց տեսանել արժան է և զբարեձև սոցա

կարգաւորութիւն : Օ ի նախ բանականն յառաջադասի ունի վեհ քան զայլոն, և իշխան և հրամանատար ՚ի վերայ նոցա . զի նորա է գործ խորհելն և բոտ նմին աւանդել երկաքանչիւրոցն՝ ցասմնականին և ցանկականին զարժանն : Իսկ ցասմնականին՝ հաւանութիւն և արիութիւն հրամայելոցն հետեւել . ունել և սաստ ՚ի վերայ ցանկականին . զի զաւանդեալն նմա ՚ի բանականէն՝ ուղիղ ցանկութիւն առ անձ և անձային պատուիրանսն ամբողջ և անարատ պահեսցէ : Եւ է բանականն ինքնիշխան, ոչ ունելով և ոչ մի որ համակարգիցն իշխանութիւն ՚ի վերայ նորա : Իսկ ցասմնականն իշխի ՚ի բանականէն և իշխէ ցանկականին : Իսկ ցանկականն իշխի ՚ի ցասմնականէն և ինքն այլում ոչ իշխէ :

ԻԴ . Եւ այսոնէ զայս և կայումն նոցա ՚ի մարմինս : Եւ ասն զի բանականին կայումն է ՚ի գլուխ և ՚ի խելապատակ և յուղիղ : Եւ ունի գլուխ զվեհն և զառաջինն ընկալեալ նախադասութիւն յանդամն մարմնոյ՝ է իբրեւ զթագաւոր և զիշխան և հրամանատար ՚ի վերայ ամ մարմնոցն, այսնք և խոհականն անդ ունելով զնիստ արքունեացն՝ ունի զթագաւոր իշխէ ՚ի վերայ խոնարհ կացելոցն՝ ցասմնականին և ցանկականին : Իսկ ցասմնականին կայումն է ՚ի սրտի ՚ի ներքոյ քան զգլուխ . իշխի ՚ի բանականէն ՚ի վերոյ կացեալ քան զինքն, և իշխէ ցանկականին՝ որ ՚ի խոնարհ քան զնա : Իսկ ցանկականն բնակէ յերկամունսն և ՚ի ներքին համան . վասն այնորիկ և իշխի ՚ի ցասմնականէն՝ որ ՚ի վերոյ քան զնա, և ինքն ոչ իշխէ ումեք . զի և ոչ է զօրութիւն ինչ ՚ի խոնարհ քան զնա, եթէ հնազանդեսցի նմա :

ԻԵ . Եւ բարւոք կարգաւորութիւն տեսանի և յոյժ հրաշափառապէս և պատկառելի յարացուցիւ : Եւ ասն զի անձ ինքնիշխան գոյով և թագաւոր ՚ի վերայ ամ եղելոց՝ իշխէ ՚ի վերայ բնաւից . որով և ՚ի վերայ մարդոյ, և ինքն անիշխան գոյով : Իսկ զմարդն ՚ի պատկեր իւր արարեալ՝ ասաց իշխել ՚ի վերայ երեւելի արարածոցս ընդ իշխանութիւն ինքեան . իսկ զգալիքս ամ ընդ իշխանութիւն մարդոցն, ինքեանք ոչ իշխելով ումեք :

ԻԶ. Երդ որքան այս կարգաւորութի վայելապէս ըստ բնաւորն սահմանի ուղղի 'ի մեզ, ամինք բարեձև և ըստ առաքելոյ կարգի լինիցի. և տէրունականն 'ի մեզ հրամանս պատուիրանի անխափան կատարեսցի: Օք խոհականն միշտ յածայինմն խոկասցի ըստ գորոյն՝ եղիցին բանքս այսոքիկ 'ի սրտի քում և յանձին քում. և խօսեսցիս նոքօք 'ի նստիլ 'ի տան, 'ի գնալ 'ի ճանապարհ, 'ի ննջել և 'ի յառնել. և լի միւսոյն՝ յօրէնս տն խորհեսցի նա 'ի տուէ և 'ի գիշերի: Եւ զի ամ գործոյ, եթէ բարի և եթէ չար, նախ խորհելն է և ապա առնելն, և առանց խորհելոյ որ ինչ ոչ գործէ, ապա ուրեմն որ բարւոք և ուղիղ խորհի, ըստ նմին և զգործն կատարէ: Եւ յօրժամ խոհականն զիշխանութի իւր և զգործ ամբողջ ունի, իշխէ 'ի վերայ ցասմնականին, և հրամանս տայ զամ բարեւաւութեց իրողութիւն. և ցասմնականն արիութիւն և քաջութիւն ամի հպատակեալ՝ բարւոք կատարէ: Եւ յայնպէս և ցասմնականն բնաւորականին հետեւելով՝ կայ 'ի հնազանդութեան բանականին, և իշխէ 'ի վերայ ցանկականին: Իսկ ցանկականն ուղիղ և ամբողջ պահելով զբնականն՝ ոչ ապստամբէ 'ի հրամանէ ցասմնականին. այլ ունի զծառայ հլու և հնազանդութիւն կատարէ զամ հրամանսն, և ինքն ոչ ամբառնայ զեղջիւր 'ի վերայ ուրուք. զի չէ որ ընդ նորա իշխանութիւն:

ԻԷ. Եւ այլ միւս ևս մասն բանականին, որ կոչի արդարութիւն. և է սա կառավար և ուղղիչ և զտաւոր ամ մասանցն: Բանգի նովաւ որպէս գործեաւ բանականն զբոլորսն ուղղէ, զիւրաքանչիւր որ յիւրումն անսայթաք պահելով բնաւոր շարժութիւն: Եւ այսմ այսպէս լինելով այնուհետեւ է բանականն խոհական, և ցասմնականն արիական, և ցանկականն ողջախոհական: Եւ յայսմ հետեւ ոչ ինչ է խափան և արգել կամացն տն և պատուիրանացն 'ի մարդն կատարելոյ. ըստ որում և ետ զգործին 'ի մեզ, և պահանջէ զկատարումն: Եւ ասն զի բանականն խորհի զուղիղն և զօգտակարն, և արդարութիւն բաժանէ ստորակայիցն, և նոքա կատարեն անխափան: Եւ զի է ցասմնականն 'ի ձեռին

խոհականին ունի զընտանի գազան, այսինքն շուն. վաղի նոքա կրկին ունին բնաւոր շարժուիս. գտեար սրն և զընտանիսն սիրեն և շողոքորթեն և քծնին. իսկ օտարացն և անընդեկից գազանին, և վայրենի և պատառող բարս և գործառուիս ցուցանեն: Եւս պէս և ցասմականն յորժամ ուղիղ զբանականն ունի, նմ բարւոք խորհելոցն 'ի բանականէն՝ արիււ բար սիրելի և բարեկամ և կատարող երեւի. իսկ հակառակ և անընտանի և օտար խորհրդոցն և գործոց ընդդէմ յառնէ ցասմամբ մեծաւ, և 'ի բաց վարէ և կամ չարացար պատառէ, ոչ բնաւ թոյլ տուեալ դրժիլ ինչ յընտանեացն:

Իւ. Եւսնապէս և ցանկականն 'ի բնականին գոլով, լինի և անուանի ողջախոհութի և սէր արիականին վերականգնութեամբ. անշարժ առ ախտաւորան լինելով ցանկուիս, և դիւրաշարժ առ նմ բարեաց սէր և բաղձանս: Եւ սաստառութի արդարութեն ուղիղ կարգաւորէ զսիրոյն օրէնս, զառաջինն և զմեծըն նոյ տալով ըստ նորին օրինադրութի. զի ասէ, սիրեացես զիր նմ քո յնմ անձնէ բուսմէ և յնմ զօրութի և 'ի մտաց. և ոչ այլ ինչ նորա փոխանակէ յէկոյս: Եւս որում և այսոցիկ տիրապէս ուղղիչն 'ի աւելութեան. զինչ կայ իմ բնաւ յերկինս, կամ 'ի քէն զինչ ևս խնդրեցից յերկրէ. նուաղեաց սիրտ իմ և մարմին իմ յառ նմ սէրն. նմ սրտի իմոյ, բաժին յաւիտեան: Եւ ըստ փափագման ծարաւոյ 'ի ջուր՝ բաղձայր յանդիման լինել երեսացն նոյ, և յաւելոյր, դու ես յոյս և բաժին իմ յերկրին կենդանեաց: Եւս զարմանալին Պաւղոս յոյժ հրաշափառագոյնս զիւրոյ սիրոյն ցուցանէ զառաւելութի. քանզի ասէ համարձակութի խրոխտացեալ 'ի վերայ նմ դժնդակաց. ով մեկնեացէ զիս 'ի սիրոյն Վաթի. նեղութի, թէ անձկութի, թէ հալածանք, և այլն. զի վասն քո, ասէ, մեռանիմ զօրհանապաղ: Եւ զի ոչ միայն դառնիքն և դժուարակիրքն են հակառակ նոյ սիրոյն, այլ ևս առաւել հեշտականքն և ախորժելիք, յաղագս որոյ և զայնս 'ի վերայ բերէ և ասէ. հաստատեալ եմ՝ թէ ոչ կեանք, ոչ իշխանութիք, ոչ զօրութիք, ոչ բարձրութիք, ոչ հրեշտակք,

ոչ պետք, ոչ այս աշխարհս յոր կամս, ոչ հանդերձեալ արքայուին, և ոչ թէ այլ ինչ արարած լինի քան զերկինս և զերկիր և որ 'ի սոսա բարութիւնք զոր մեք ոչ գիտեմք, կարեն մեկնել զիս 'ի սիրոյն Վրտի: Եւ զոր ասէն՝ այսպիսի ինչ է. թէ որ ամ չարչարանօք և մահաւամբք չարչարէ զիս և սպանալնէ վասն 'ի Վրտէ բաժանելոյ, յօժարուի՞ր զամ չարչարանսն և զմահաւանսն յանձն առնուի, քան թէ 'ի Վրտի սիրոյն բաժանիմ: Եւ դարձեալ ասէ. թէ որ տայր ինձ զերկինս և որ յերկնի են բարութիւնք, զերկիր ամ և որ յերկրի են ցանկալիք, և ոչ միայն զայս՝ այլ թէ և այլ ինչ լինէր քան զայսոսիկ մեծ և բաղձալի զոր մեք ոչ լուաք և ոչ տեսաք, և այսոքիւք կամէր զիս 'ի Վրտի սիրոյն մեկնել, զամ արհամարհէի և անարգէի և իբրեւ զաղբ անպիտան համարէի, և զՎրտի սէրն ընտրէի ինձ սեպհակամեք: Ի՞նչ. Եւ յետ այսորիկ ապա երկրորդ մասն սիրոյն առ մարդիկ ցուցանել. ըստ որում յօրէնսն և յաւետարանն է կարգեալ: Վրանգի յետ ասելոյն՝ սիրեացես զմոր ամբ քո յամսրտէ քումմէ, ապա ասէ՝ թէ և զընկեր քո իբրեւ զանձն քո. և յաւելու՝ թէ յայս երկուս պատուիրանս ամ օրէնք և մարգարէք կախեալ կան: Եւ սակայն թէպէտ և երկուս ասէ, վասն զի յամ և յընկերն բաժանէ, այլ մի է. վասն զի սէր է: Եւ ճշմարիտ ասաց աղբիւրն ամ ճշմարտութե, թէ ամենայն պատուիրանք 'ի սէրն բռնվանդակի: () Ի չէ ինչ պատուիրան որ արտաքոյ սիրոյն գտանի, յորժամ զսէրն որ ուղիղ և անարատ և առանց կեղծաւորութե ունի առ ամ և առ մարդիկ: () Ի յորժամ զամ 'ի բոլոր սրտէ սիրէ որ, զամ արհամարհէ որ ինչ խափան լինի նոյն սիրոյն. այսինքն զփառս և զմեծութիւնս և զպատիւս և զիշխանութիւնս և զստացուածս, զհայր և զմայր և զեղբարս և զքորս և զկին և զորդիս, նա և զիւր անձն: Ըստ որում և ինքն նորն ասաց. եթէ որ դայ առ իս, և ոչ ատեայ զհայր և զմայր, և որ 'ի կարգին, ոչ կարէ իմ աշակերտ լինել: Եւ յայտ անտի է, զի որք ճշմարտապէս սիրեցին զամ, ոչ թէ միայն զինչս և զփառս երկրաւորս արհամարհեցին, և զըն

տանիս և զորդիս անտես արարին , այլ և զանձինս ևս պէսպէս և ազգի ազգի չարչարանօք՝ ի մահ մատնեցին : Իսկ որ առ ընկերն անկեղծ և անարատ ունի զսէրն՝ ոչ ինչ չար խորհի նմա և ոչ առնէ . այսինքն ոչ ատէ զնա և ոչ նախանձի ընդ նմա , ոչ զրկէ զնա և ոչ անիրաւէ , ոչ գողանայ զինչս նր , ոչ խորհի նմա սպանութի , ոչ առ ոտն հարկանէ , ոչ նենգէ նմա , ոչ ստէ , ոչ մատնէ՝ թէպէտ և բազում փաստաց պարտաւոր գիտէ զնա , ոչ հպարտանայ ի վերայ նորա , ոչ ամբարտաւանէ , ոչ գրգռի ընդ նմա , ոչ արհամարհէ , ոչ թշնամանէ , ոչ զրպարտէ , ոչ քսմոսէ , ոչ մախայ , ոչ ռիս պահէ , ոչ բամբաստէ , ոչ տրտնջէ . ոչ ինքն առնէ նմա չար , և ոչ կամի թէ այլ ոք արասցէ . այլ զամ որ ինչ բարի է , կամի նմա . և որչափ կարող է , առնէ : Կամի լինել զնա որք մարմնով , և առաքինի հոգւով , և ամենայնիւ յաջողեալ ըստ կենցաղոյս բերմանց . մարմնաւոր գոյիւք փարթամ , պատուով առաւելեալ , իշխանութեւ բարձրացեալ , յամցունց փառաւորեալ , տամբ աջողեալ : Կին ըստ մտի . որդիք բարետեսակք և խրատեալք , մտօք խոհական , ի բանս կարգաւոր , մինչ զի սիրելի լինել ամցունց : Եւ եթէ ազբատ է , ցանկայ ընդ գկարօտութիւն . և եթէ տկար է , ի բժշկութի փութայ . և եթէ ներհակ ինչ ուստեք ի վերայ յառնէ , որչափ ի կարի է , ընդդիմակաց լինի . տրտմութե տրտմակից լինի , և խնդուն խրնդակից . և ոչ երբեք է չար զոր կամինմա , և ոչ բարի զոր ոչ կամի : Եւ ոչ այսչափ միայն , այլ և զբազմութի մեղացն ծածկէ սէր . ոնք և ատելուի զբարեացն : Օ՛ր զոր օրինակ զատելին ի բարեգործութե տեսեալ՝ թուի չար առնել , այսպէս և զսիրելին ի չարագործութեան տեսեալ՝ թուի բարի առնել : Օ՛ր այս ամ և առաւելքան զսոյն և առաքեալ թուէ զսիրոյ մասունս : Տեսանես ահա , զի զամ զոր օրէնքն և մարգարէքն և աւետարանական վարդապետութիւն ուսուցանեն , սէրն յինքեան ունի զբովանդակն : Եւ իրաւի ուրեմն և ի՞նչ ասէր աշակերտացն . այսու ծանխցեն զձեզ ամենեքեան եթէ իմ աշակերտք էք , յորժամ զմիմեանս սիրիցէք : Եւ ասաց՝ թէ

այն է իմ աշակերտուէն նշան, յորժամ զհիւանդս բժշկէք, կամ զկոյրս լուսաւորէք, կամ զանդամաւ լոյծս հաստատէք, կամ զդէս հանէք, կամ զմեռեալս յարուցանէք, կամ զլերինս փոփոխէք. այլ յորժամ սիրէք զմիմեանս: Վննդի գիտէր թէ յորժամ ճշմարիտ սիրով սիրեն զւծ և զընկերս, ընդ նմին և ամ պատուիրանք կատարին:

1. Եւ ոպ վերագոյն ցուցաք, յորժամ մասունք հոգւոյն ուղիղ զիւրեանց կարգաւորուին պահեն, զի իշխանն յիշխանուէ կայցէ և իշխեցեալն ՚ի հնա զանդուծէ, ամ այսոցիկ բարեգործութիւք անսխալ կատարին: Իսկ եթէ եղծեալ ապականի վայ ելական կարգն, և ծառայքն ՚ի վերայ տերանցն յառնեն և զիշխանութիւն յափշտակեն և զտեարն ծառայեցուցանեն, այսինքն ցանկականն ցառնականին և ցասմնականն խոհականին տիրելով, ամ շփոթեալ վեր ՚ի վայր կործանի, և իւրաքանչիւրքն ՚ի հակառակ ներգործութիւնս շարժին: Եւ ըստ գործոյն և անուանցն փոփոխումն լինի. և այնուհետև ոչ խոհականութիւն և արիութիւն և ողջախոհութիւն և արդարութիւն, այլ անմտութիւն և սրտմտութիւն և բղջախոհութիւն և անիրաւութիւն կոչին: Վննդի ոչ խոհականն զբարւոքն խորհի, և ոչ ցասմնականն ընդդէմ շարին կրքի, և ոչ ցանկականն ողջախոհաբար նյ և անձայնոցն ցանկայ. և ոչ արդարութիւն այսոցիկ ուղղիւ լինի, վերակացու և կառավար, այլ ՚ի բնականէն յանբնականն շարժեալ շարաչար տապալմամբ կործանի, ըստ առակողին բանի՝ թէ երիւք շարժի երկիր. յորժամ ծառայ թագաւորէ, և աղախին եթէ հանէ զտիկինն, և անմիտն եթէ լցցի հացիւ: Վննդի ծառայ սրտմտութիւն՝ թագաւորեաց ՚ի վերայ իշխանականին, և աղախին բղջախոհութիւն՝ եհան զտիկին արիութիւն, և անզգամ անմտութիւն՝ լցաւ հացիւ խոհականութեն, այսինքն ստուի հացիւ նանրախոհութեն, որով և շարժեցաւ ամ լաւն ՚ի վատութարն կոյս. և զամ նանրութի խորհի մոլար իշխանն այնուհետև, որ ծառայ եղև ախտից:

Է. Եւ այս է անիրաւ դատաւորն ՚ի բաղաքի

բնութեան, զոր տէրն յաւետարանին ասէ՝ Թէ յայ ոչ երկնէր, և 'ի մարդկանէ ոչ ամալէր . զի խորհի և ոչ տերամբ, դատի և ոչ իրաւամբք : Եւ որ բնաւորեալն էր յօրէնս նոն խորհել, ընդ նմ խոկումն չարուէ յածեալ լինի . և զի ԹէԹե և դիւրաշարժ գոլով բնուի, վաղվաղակի ընդ բիւրսպատիկ գարշ և աղտեղի ցանկուիս անցանէ խորհրդով . ինքն զազրանայ խոկմամբն, և զգգայութիւնն ընդ ինքեան շարժի յախտակրուի : Եւ զի անտեսանելի գոլով բնուի ոչ 'ի մարդկանէ ամալէ . այլ Թէ և մերձակայ է բազմաց՝ շարժի ըստ չար յօժարութե յամ պղծութիս, և կատարէ զգործ անօրէնութեան , Թէպէտ և ոչ մարմնով : Եւ յինքն ընդ որ ունէր զատելութիւն, յօժարախորժ կամօքն ընկէց 'ի պատուոյն, կողոպտեաց յընչիցն, անարգեաց 'ի փառացն, կործանեաց յիշխանութիւն, յարգել եդ անելանելի, պնդեաց 'ի կոճեղս, տարաշխարհիկ արար զկարեւորսն և հատանդամս . և ոչ այսու շատացաւ, այլ և չարաչար և դառն մահու մատնեաց : Եւ այս է ասելն որդւոյն Սրոտման, եթէ ամենայն որ ատէ զեղբայր իւր, մարդասպան է . զի Թէպէտ և մարմնով ոչ, այլ կամօքն և յօժարութիւն սպան : Եւ այս է կէս սպանութե . զի մարդ հոգի է և մարմին . և հոգին է մեծ քան զմարմինն . և նա հոգւոյն սպան . զի ողմարմինն արդեամբք սպանանէ, այսպէս և հոգին կամօքն և յօժարութիւն :

ԼԲ . Եւ եթէ ախտաւոր ցանկութիւն հարեալ է 'ի սէր ուրուք, անարգելաբար երթեալ շնայցէ ընդ նմա . Թէպէտ և 'ի մէջ բազմացն է տուփեալն և անձեռնարկելի նմա ըստ մարմնոյ : Եւ ամս զի ոչ արգելու գնա . ոչ հեռաւորուի տեղոյ, ոչ Թշուառուի ճանապարհի, ոչ լեառն բբացեալ, ոչ դաշտ տօթաւ գին, ոչ ծով լայնածաւալ, ոչ քաղաք պարսպեալ, ոչ դղեակ ամրագոյն, ոչ աշտարակ անպարտելի, ոչ աղիւեալ դրունք, ոչ երկիւղ պահապանաց . այլ զամենեւումբք քայլեալ՝ աներկիւղ համարձակութե առ տուփելին հասանէ և զգարշ ցանկութիւն կատարէ : Եւ այս է ասելն նոն, Թէ նմ որ հայի 'ի կին ցանկութե, անդէն և անգ շնացաւ ընդ նա 'ի սրտին . այսինքն

յոգւոյն : Վոյնպէս և եթէ կին՝ առն ցանկայ, նովին օրինակաւ չնացաւ . զի նմ ասացեալս ոնկ 'ի վերայ առն է, նոյն և կնոջ : Նա որպէս վասն սպանութե ասալ յաբ, նմանապէս և վասն այսորիկ, զի կէս չնուէ է . զի ոչ մարմնովն կատարեաց զչնութիւն, այլ հոգւոյն : Վառնակ սոցին իմա և առ նմ մեզս դիւրաշարժ գող զմտաւորական շարժմունսն և դիւրակատար : Նա զի վասն անտես գոյլն 'ի մարդկանէ ոչ ամաչէ, այսպէս և վասն հեշտախտութե և յիմարելոյն ցանկութիւն յայ ոչ երկնի : Նա ամենայն մեղաց պատճառ խռահականին մոլորութիւն և անընտրող յիմարութիւն լինի . և յորժամ նա որ իշխանն էր 'ի վերայ այլոցն և ուղղիչ, այսպէս ծառայական աստիւք կաշկանդի, այլքն սորին մոլար ընտրողութիւն հետեւին . զի ամենայն ինչ եթէ բարի և եթէ չար, նախ խորհի և ապա գործի :

Ե. Գ. Իսկ ցասմնականն զօրութի յեղափոխեալ և այլ փոխանակ այլոյ եղեալ . վասն զի որ երբեմն քաջանայր ընդդէմ օտարացն, այսինքն բանսարկուին և նորին չար արկածիցն, այժմ զինի ընդդէմ ընտանեացն, այս է նմ բարեգործութեան . և մանաւանդ 'ի համազգիսն և յեղբարսն դարձուցեալ ըզսրտմտութիւն՝ գազանաբար յարձակի : Քանզի սրտմտութիւնոցա ըստ նմանութե օձին, այսինքն սատանայի, իժի և քարբի դիւաց նորին . զի խցեալ են զականջս իւրեանց ընդդէմ ճարտար թովչաց՝ մարդաբէից և առաքելոց և վարդապետաց եկեղեցւոյ . և ոչ կամին առնուլ յիմաստուն բժշկաց զգեղ ապաշխարութեան և առողջանալ յախտէն : Նա ոչ կարեն այնպիսիքն և ոչ դոյզն ինչ թշնամանաց համբերել . այլ եթէ դէպ լինի յուսմբէ ինչ կարծիս հակառակութե առնուլ, կամ արհամարհութեան և դարձմանաց, վաղվաղակի բարկուք մեծաւ ընդդէմ յառնէ . աղաղակէ թշնամանէ նախատէ հայհոյէ առնարգէ, ոնկ զիւրայեղ ոչ գիտէ զինչ խօսի : Օ նմ որ ինչ մոլար միտքն ծնանի եպերանաց բան, իբրեւ կուրիւնս գազանաց արիւնարբուս 'ի գառազղէ սրտին շեղուաւն յառաջ բերէ . մինչ զի 'ի յանդուգն յարձակմանէն և զթոյնսն ընդ բանին արտաքս ժայթ

քէ : Այլ և զձեռան և զոտսն անհանձարաբար 'ի հարուածս շարժէ . և յոլով անդամեթէ գէպ լինի, և 'ի սպանութի : () Ղիւահարացն ամիւ բերի զնմանութի , մանաւանդ եթէ չար քան զղիւահարսն . որ քան նոքա ակամայ, և սոքա կամօք ջերանին յախտսն : Այլ ընդ որս թշնամութի բերին , ատեն մինչև իսպառ , որս պահեն անլուծանելիս , մախան , բամբասեն , դարանակալ լինին նենգութի , որոգայթս կազմեն բանիւք և արդեամբք՝ ընկենուլ 'ի փառաց 'ի պատուոյ յիշխանութեն 'ի փարթամուէ : Այլ ոչ ինչ է նոցա ըղձալի , քան եթէ զնախանձելին 'ի թշուառութե տեսանել . և ոչ ինչ դժնդակ , քան եթէ ըստ որում և իցէ իւրք բարեկրեալ տեսանել . ոչ այնքան ինքեանց թշուառութիքն տխրին , որքան նոցա բարեկրութիքն . զնման որքան հնար է՝ շարժեն ընդ նոսա 'ի թշնամութի , և կամին զի յամենեցունց ատեցեալք լիցին : Այսքան և ևս քան զսոքոս է ատելութի և մախանք անկարգաբար սրտմտելոցն :

ԼԴ . Իսկ ցանկականն որ այլայլեցաւ 'ի գեղեցիկ ողջախոհութեն, և 'ի սիրոյն որ առ անձ և առ ընկերոս , իբրեւ զգանդալէալ չըջի յամենայն նիւթականիս բաղձանս : () Ի 'ի բնաւոր և յողջախոհ սիրոյն անկեալ՝ բերեալ լինի դարչ ցանկութիք ընդ վաւաշոտ տուփանս . և ոչ սոսկ ցանկութիք , այլ և լրմամբ կորստական գործոյն , ոչ 'ի բնականն յատուկ , այլ և յանբնականն : Իստ այնմ զոր առաքեալ ասէ . թողեալ զբնական պէտս ի գուէն՝ բորբոքեցան ցանկութի իւրեանց 'ի միմեանս . արուք ընդ արուս զխայտառակութի գործէին , և զդարձ փոխարինին՝ որ պարտ էր մոլորութեն նոցա , յանձինս իւրեանց ընդունէին : Այսինքն զկիզումն հրոյն և ծծմբոյն երկնատեղաց՝ նորորէն անձրեւեալ հրածին ամպովք՝ ըստ նորագիւտ հրոյ ցանկութեն զօրէն բերեալ յաւիտեական և մշտավառ բոցոյն : Այլ ոչ զարուացն միայն ամբաստանէ , այլ և էգքն , ասէ , փոխանակեցին զպէտրս բնականս 'ի պէտս անբնականս :

ԼԵ . Ինչպէս զարուսեալ և որ քան զայսոսիկ է դժնդակ և անբնական և առաւել արտաքոյ բնութեն , որ յանասնայինս և 'ի գաղանայինսն խառորին զազբապոր-

ծուխս . զոր և ինքեանք իսկ անասունքն և գազանք՝
 թէպէտ և անկապ և արձակ գոլով բնութիւն , զի
 և ոչ ընդ օրինաց են սահմանադրութիւն , և ոչ սաստ
 պատուհասի և կամ տանջանաց է 'ի վերայ նոցա ,
 այլ բնական օրինացն՝ որ ընդ ստեղծմանն եղաւ 'ի
 բնութիւնն՝ հետեւելով , ոչ երբէք արտաքոյ ընտանի
 ազգակցացն ելանեն իւրաքանչիւր ազգք կենդանեաց
 'ի խառնական իւրեանց : Այլ ոչ ձի յարջառ , և կամ
 արջառ յոչխար , և կամ այլք յայլ օտարացեղ ազգս .
 այլ իւրաքանչիւր ազգք կենդանեացն առ իւրեանց
 ցեղան դառնան . և զայն ոչ անչափուք , այլ ըստ տա
 մանեալ ժամանակի՝ միայն ծննդագործութե տղա
 սաւորեն արարչադիր հրամանին , որ ասաց՝ աճե
 ցէք և բազմացարուք և լցէք գերկիր : Այլ այն զի
 ոչ բան ունին և իմաստութի՝ եթէ խորհրդեամբ
 և ընտրութիւն 'ի վատթարացն խոտորին . այլ միայն
 բնական օրինացն հետեւելով : Իսկ մարդիկ և բա
 նիւ և իմաստութի պատուեալ , որ մի ինչ յայտցանէ
 բաւական էր զնոսա 'ի չափ սահմանի արդարագոր
 ծութե պահել , զամենեքումք զանց արարեալ՝ քան
 զգազանս և զանասունս անմտադոյնք և զազրագործք
 գտանին : Այլ զայլ գարշ և աղտեղագոյնսն լռեմ որ
 յայնպիսի անհանձարիցն գործի , զոր և գիտեմ և
 ընդ լսելիս է անցեալ . այլ ոչ կամիմ զազրացուցա
 նել զբանս , զի մի գուցէ ողջախոհ որ լսելով տաղա
 կասցի . մանաւանդ թէ գիտողացն թողում . քանզի
 այժմ յայսոսիկ քաջահմուտք են ամենեքեան :

ԼԶ. Այսպիսի մոլորեալքս 'ի ճշմարիտ ցան
 կութենէն և 'ի սիրոյ որ առ անձ և յնծայիւնսն ա
 մենայն , ընդ բոլոր ապականացու և ցնդելի նիւ
 թականացս իբր տոռամբ կապին 'ի սէր և 'ի բազ
 ձանս , փոխանակեալք զճշմարիտ կենացն սէր ընդ
 սնոտեացս , և զանապականին ընդ ապականացուիս ,
 և զանայլայլելւոյն ընդ փոփոխելեացս , և գերկնա
 ւորին ընդ երկրաւորացս . քանզի քաղցրանայ նմին
 անցաւորիս մեծութի , փառք պատիւ , իշխանութի ,
 փարթամութի , որովայնամոլութի , արբեցուի , զրկանք ,
 ազահոլութի , անիրաւութի , յափշտակութի , և այլ
 ամենայն սնոտեացս բաջաղանք :

ԼԷ. Իսկ արդարութիւնն յեղու յանիրաւութի. և որ երբեմն ՚ի լաւագոյնսն առաջնորդէր և կարգաւորէր զընդ ինքեամբ մասունսն, այժմ ներհակին լինի անօրէն և առաջնորդ: Լ՝այսքան և այսպիսի անկարգութի բարեաց և կարգաւորութի չարեաց յանձնական մասանցն՝ ՚ի բնականացն խոտորմանց և յանբնականացն հետեւմանց լինին: Լ՝ ասն որոյ բազում զգուշութե և արթնութե պարտ է հսկել ամ ումեք. զի զբանական իւր հոգի, որ է պատկեր նյ, իւրական առաքինութեքն զարդարեացէ. որով յառաջինն փայլեացէ լուսատիպ կերպարան, և զնախատպին հրաշագարդապէս՝ յինքեան գաղափարեացէ նմանութի: Ըրով լիցի տաճար և բնակարան անվայրափակ ետութեն՝ ըստ ասելոյն, ես և հայր եկեացուք, և օթեաւ նշա առ նմա արասցուք:

ԼԸ. Լ՝ըդ՝ մինչ այսպէս գեղեցկայարմար պատկանաւորութե ուղղեցաք զանձնական առաքինութիւնն, պարտ է նմին հետեւեցուցանել և զմարմնական բարեգործութիւնն. որպէս զի ըստ առաքելոյ՝ լիցի մարդըն նյ կատարեալ ամիւ և ոչ իւրիջ նուազեալ: Ը ի որպէս անձն մասամբքն զարդարի, այսպէս և մարմինն՝ զգայութեքն. պայծառանայ: Լ՝ս ես զգայութեք հինգ, որ են այսպիսի. տեսանելիք, լսելիք, հոտտելիք, ճաշակելիք, շօշափելիք: Լ՝ս պարտ է նախ յայտնել թէ զինչ զգայութիւն իցէ, և ապա զնոսա ընտանի ներգործութեքն զարդարել:

ԼԹ. Ը գայութի ասի այն, որ ըստ իւր ներգործութեն զինչ և իցէ՝ արտաքուստ ընդունելով զկիրարն՝ զգայ և ճանաչէ: Ըրպէս ակն զծագումն լուսոյ ընդունելով՝ զգայ և ճանաչէ և լուսաւորի, և նովաւ զնմ զոր տեսանէ՝ զգայ և ճանաչէ թէ զինչ է: Լ՝ս ունին զհնչումն ձայնից ընդունելով՝ զգայ թէ յումմէ է բացազանչումն: Լ՝ս հոտոտելիք զազգմունս զանազան հոտոց առնով՝ զգայ և իմանայ և բացատրոհէ զնմ ՚ի միմեանց: Լ՝ս ճաշակելիք զպէսպէս կերակրոցն և ըմպելեացն համադամս քաղցրունս, և դաւինցն, պարարտացն և կծուագունիցն յինքն ըն-

1 Եօրինակին հրաւարէս:

3 Եօրինակին օհն:

2 Եօրին. Լ՝ըդ՝ այսպէս . . . սպասէս:

կախալ՝ զգայ իւրաքանչիւր համադամացն ազդողութեանց : Եւ շօշափելիք զազգի ազգի նիւթոցն զանազանութի շօշափելովն զգայ և ընտրէ 'ի միմեանց զիողորագոյնս և զօղորկսն , զընդդիմատիպսն և զփաղփուկսն : Եւ վասն այսորիկ զգայութիւնք ասին .

Խ. Իայց եւ սոքա որպէս զգրուես 'ի տան մարմնոյս՝ մտից արտաքուստ և ելից 'ի ներքուստ՝ անի որ է լաւ և կամ վատթար . ըստ մարգարէին որ ասէ , ընդ պատուհանս եմուտ մահ : Եւ զոր օրինակ ընդ դրուելաւ ածեմք 'ի տուն զամբոյս պատուականս և պիտանիս , և ընդ նոյն դարձեալ եթէ ինչ անպիտան է 'ի տան՝ արտաքս հանեմք , այսպէս և զամ հոգեւորական փարթամութիւնս՝ որովք անկարօտ ճոխանայ անձն բանական ըստ համազգեաց՝ հոգեղինացն ընկալցուք 'ի ներքս 'ի մեզ ընդ զգայարանացս դրուես ընդ իւրաքանչիւր ներգործութե : Եւ զապաւառ երկրաւոր ցանկութեց և ստորային սիրոյ , որ է որոմնացան թշնամոյն սերմանք , իբրև զփաւսակարս և մահացուս ընդ սոսին դարձեալ արտաքս հանցուք : Եւ զոր օրինակ ոչ միշտ փակեալ պահեմք զգրուես տանց . զի եթէ յար փակեալ կացցէ , զօղտակարսն ոչ հաւաքեմք փարթամութիս , նա և մեզ անպիտան առ բնակութիւն . և ոչ հանապազ բացեալ , զի և այնպէս թշնամեաց և դրժողաց գողոց և աւազակաց մուտ լինելով 'ի կորուստ անձանց և 'ի յափշտակութիւն ընչից , այլ 'ի դէպ ժամանակի իս պատշաճի բանամք և փակեմք , իմաստնոյն հաւանեալ խրատու՝ որ անի ժամ և ժամանակ սահմանէ որ ընդ երկնաւ . այսպէս և զգգայութեց մեր դրուես ոչ հանապազ փակել պարտ է . զի և յինչ պէտտ եղաւ 'ի բնութիւնս , եթէ միշտ փակեալ կայցէ . զի ականգործ է տեսանելն , և ունկան լսելն . նմանապէս և այլոցն ըստ ինքեանց սահմանի : Եւ ահա անպիտանք են եթէ զընաւորսն ոչ ներգործեն . այլ 'ի պատշաճ ժամանակի պարտ է բանալ 'ի լաւագունիցն հաւաքումն , և յայլում ժամու փակել 'ի մուտս փաւսակարացն :

1 Եօրինակին ըստ խմբագրեաց :

ԽԱ. Եւ զոր ասեմն այսպիսի ինչ է։ Պարտ է խընուել զակն 'ի յարատ հայեցուածոց, և ոչ զննել բըղջախոհ ցանկուիք և վաւաշոտ տուփանօք զգեղ իգի և կամ արուի . վասն զի ոնք 'ի կորովածիգ աղեղնաւորէ տունու անտի զնետս հարուածոց կարեւելը խոցման յոգիակողմն կոյս . որով անմահն մահ մեռանի։ Այլ զի ախտաւոր հայեցմամբն կերպարանէ զդործ պըղծուեն, և անդէն չնայ ընդ նմա ըստ նա հրամանի որ ասէ, որ հայի 'ի կին ցանկուիք, իսկոյն չնացաւ ընդ նա 'ի սրտին . և ամշուն և պունիկ, ըստ առաքելոյ, ոչ ունի մասն և ժառանգութի յարքայութեն նայ։ Թողումասել և զարտաքոյ բնուէ պղծուիս անասնային և գազանային՝ որպէս անարժան յիշատակի։

ԽԲ. Փակել արժան է դարձեալ զակն ընդդէմ չարակնութե որ առ ընկերս . յորժամ տեսանէ զգրբարեկրեալ ըստ կենցաղոյս ինչ յաջողութեց, տան և որդւոց և ստացուածոց, իշխանուէ, պատուոյ, փառաց, բարեհամբաւ անուան, սիրոյ և ընդունելութեան առ ամեն։ Այլ որ իբրե տեսանէ չարակնն, ոնք սայրասուր սրով հարկանի, նախանձի մախայ . և լաւ համարի ինքեան մեծամեծ և դժնդակ տոյժս կրել, քան եթէ զնա այնպէս փառաւորուիք տեսանել։ Այլ լուրջ և մահու դաւ գործեն ընդ որս չարակնութե հային։ Եւ ապացոյց բազումս այսորիկ ունիմք 'ի գրոց . և մանաւանդ թէ սկիզբն մեղաց և մահու յայտմանէ եմուտ յաշխարհ։ Այն զի չարակն բանտարկուն ոչ կարացեալ տանել զտեսուիս պերունակ փառաց նախաստեղծին, մատեաւ առ նա հրապուրանօք խաբէուէ, և զմահու ձօնեաց նմա ճաշակ։ Եւ Այսենի եղբայրասպանուին ոչ այլ ինչ էր, այլ զի ոչ կարաց հայել ընդ հաճելի նայ պատարագսն հաբելի։ Իսկ եղբարն Ամսէփու և զանրջոցն յաշաղեալ բաղձալի տեսութի, կամեցան սպանանել զնա, և ապա այլասեռիցն վաճառեալ . ոնք զնորն 'ի չարչարանս և 'ի մահ։ Այլ և բազմահար մեքենայք Աւուղայ առ 'ի սպանանել զՆաւիթ ուստի՞ այլ, քան թէ սիրեցեալ և պատուեալ զնա յաշտ ժողովը դեմնն տեսանէր, և լսէր 'ի պարաւորացն՝ եթէ եհար Նաւիթ զբիւրս։ Իսկ փարիսեցւոցն և դպրացն խաչ

կանգնեալ, և զառաջնորդն փրկութե՛ն՝ որ զնոսայն էր եկեալ ըստ ճրացուցանել և փառաւորել՝ զփայտէ կախեալ, զինչ այլ, քան թէ բիւրապատիկ սքանչելեաց և լուսաւոր վարդապետութե՛ն կենարարին և փառաց և պատուոյ նորա որ 'ի ժողովրդոց' ոչ կարացեալ տանել։ Օ՛ի թէպէտ և նա յայն սակս էր եկեալ զի մեռցի, և մահուամբ իւրով զմահու ըստ ճցէ զգատապարտութիւն ազգի մարդկան, այլ նոքա 'ի նախանձուէն չարակնութե՛ն հեղձեալ խաչեցին զնա։ Ըրդ այսպիսեաց ամի չարակնութեց ընդդէմ պարտէ փակել զակն, զի մի գկուրացուցիչ և զմահացուցիչ հոգւոց տեսութի՛ն 'ի ներքս ընկալցի։

ԽԳ. Իսկ ընդդէմ լաւացն և օգտակարացն բաւալ յօժարութե՛ք. և զբիծ ամախտից, որ խափան գեղեցկագործ տեսութե՛ն լինի, մաքրել. զի յատուկ հայեցուածովք կարասցէ հայել և տեսանել զսքանչելի գործս այ. որովք և յարարին գիտութիւն վայելապէս հասանէ, ըստ առաքելոյ, աներեւոյթքն այ 'ի սկզբանէ աշխարհի, ասէ, արարածովքս իմաչեալ տեսանին. այսինքն մշտնջենաւորուն և զօրութի՛ն և անձութիւն նորա։ Եւ արդ 'Վաւիթ' ասէ. երկինք պատմեն զփառս այ։ Եւ և մեծափափագ տենչանօք մաղթէր զլուսաւորութիւն աչացն յայս. պիտի հայել սքանչելիս. զարթո, ասէ, զաչս իմ, և նայեցայց 'ի սքանչելիս օրինաց քոց. և լոյս տուր տէր աչաց իմոց, զի մի ննջեցից զմահուն քունս. և դարձո զաչս իմ 'ի նանրութենէ։ Ետ որոյ համարձակութե՛ք և պանծանօք ասէր. աչք իմ յամ ժամ առ անքնս. և յառաջագոյն տեսանէի զտէր առաջի իմ յամ ժամ, զի էր ընդ աջմէ իմմէ՝ զի մի սասանեցայց. այսինքն զի մտացս աչօք հանապազ զան ինձ մերձակայ և ընդ աջմէ իմ կացեալ տեսանէի, և 'ի նորա տեսութեն երկուցեալ և պատկառեալ սասանէի 'ի մեղաց։ Եւ ոչ միայն 'Վաւիթ', այլ և ամուսնեք այսպէս պատահէ. զի յորժամ զան ինքեան մերձակայ և տեսող հաւատայ, զիարդ կարէ մեղանչել։ Եւ որում որդին Սրտման ասէ. ամոր յանձնէ հաստատեալ, ոչ մեղանչէ։ Օ՛ի եթէ յորժամ մարդ ոք ուրում մերձակայ լինի և տեսող՝ ոչ առնէ չար ինչ, այս

ինքն ոչ չնայ, ոչ գողանայ, ոչ սպանանէ, և ոչ այլ ինչ 'ի նմանեացն գործէ, որչափ ևս առաւել յորժամ զարարիչն անմի և զգատաւորն և զվրէժինդիւրն և զհատուցանողն ըստ գործոց՝ ինքեան մերձակայ և տեսող հաւատայ, յամ մեղաց և չար գործոց լռէ : Եւ զայս գիտելով 'Վաւիթ ասէ. աչք իմ յամ ժամ առ ձոր են : Եւ ինքն անձ ասէր մարգարէիւ . Եւ տուած մերձաւոր եմ ես և ոչ հեռաւոր : Եւ ըստ խանձաւորն Հեղիաս միշտ առաջի զինքն համարէր :

ԽԴ. Եւ ոչ զմարմնոյ միայն տեսանէ զգործն, այլ և զմտացն շարժմունսն՝ ի 'Վաւթայ. որքննես զլիւր տրս և զերիկամունսն անձ . և այլուր, թէ ոչ որպէս տեսանէ մարդ՝ տեսանէ անձ. զի մարդ հայի յերեսս, և անձ 'ի սիրտս : Եւ ոչ զսրտին խորհուրդն միայն տեսանէ, այլ և զայն որ տակաւին ոչ խորհեալ է և գործեալ . ըստ այնմ, զանգործս իմ տեսին աչք քո : Եւ ոչ միայն տեսանէ զանգործն, այլ և զրեալ պահէ . ըստ որում ասէ, և 'ի գիրս քո ամենեքեան գրեցան . Եւ զայնպիսի տեսող սրտս է անձ ումեք ինքեան մերձաւոր համարել . և յայնժամ ոչ մեղանչէ :

ԽԵ. 'Վարձեալ բանալ պարտ է զակն 'ի տեսութի արարածոցս, և տեսանել զսքանչելի գործս անձ . և 'ի տեսանելն մարմնոյ աչք՝ ընդ նմին բանալ և զմտացն աչս, և իմաստուք տեսանել զզարմանագործուն արարածոցս . ըստ որում և 'Վաւիթ տեսեալ ասէր, տեսի զերկինս զգործս մատանց քոց՝ զլուսին և զաստեղս զսրս դու հաստատեցեր : Եւ յինքն հայել յերկնի բարձրութի և յնդարձակութի, 'ի լուսաւորացդ պայծառութի և 'ի գեղեցկակարգաւորութի . և որ յետ այսորիկ յամպս, յանձրե, 'ի հողմն, 'ի ձիւն, 'ի սառն, 'ի կարկուտ, յերկիր, 'ի բոյս, 'ի տունկրս, 'ի մարդոյս գեղեցկակազմութի, յանասունս, 'ի գազանս, 'ի թռչունս, 'ի ծով, յաղբիւրս, 'ի գետրս . և զի ևս մի ըստ միտքէ ասացից, յայլ անմեղելուիս : Եւ յայնմանէ նախ ճանաչել զմեծութի և զիմաստութի և զանչափ զօրութի անձ և զբարերարութի, թէ զայս անմեղ տես է արարեալ : Եւ որքան զայս է հրաշափառագոյն, եթէ զիմարդ նախախնամող զօրութի կառավարէ զանձ և ունի յանելոյծ հաստա-

տուէ . զի այս անբաւ ծանրուէ մարմնոյ աշխարհին՝ երկրի և ծովու՝ ոչ գոյ հիմն և ոչ հաստատուէ և ոչ սիւնս . այլ ամենայնս՝ ի վերայ ոչնչի է հաստատեալ . մանաւանդ թէ՛ ի վերայ հրամանին այլ ըստ առաքելոյ՝ թէ կրէ զամենայն բանիւ զօրութի իւրոյ :

ԽԶ . Ըրդ յայս նմ և ի սոյնպիսիսն պարտ է զաւրն բանալ և տեսանել և ճանաչել զանհատ զօրութի այլ և զիմաստութի և զմեծութի : Քանզի երկինք և երկիր՝ և որ ի նոսա լինելուիք՝ ող թէ գրով և բանիւ պատմեն զանբաւութի այլ : Ըստ այնմ , երկինք պատմեն զփառս այլ : Եւ ի տեսանելն զայսպիսի անպատմելի արարչութի , շարժել այնուհետեւ զմիտքս և զլեզու ի փառաբանութի այլ , և յամ եղելոցս փառաւորել զարարիչն : Քանզի յայտարի հայեցեալ անանիանքն՝ զամ արարածս յօրհնութի այլ կոչէին աւսելով . ամենայն գործք տն՝ զտօր օրհնեցէք : Եւ ի կարգ անկեալ՝ զերկին և որ երկնի , զօդ և որ ի սմն՝ ասէին օրհնել զամ : Եւ ոչ եթէ զի նոքա օրհնեն զամ , վասն զի անբանք են և անիմաստք . այլ մարդիկ մտաւորք և բանաւորք՝ տեսանելով զոր ի նոսա սքանչելագործութի՝ փառաւորեն զարարիչն : Եւ ոչ միայն յայսպիսի հրաշագան և զարմանագործ տեսու թէ իմաստաբար հայեցողքն զամ փառաւորեն , այլ և յայնց տեսութեց որ յոլովից թուի թէ պատճառք չար էին . զի որ ընդ մարմնոյ ական և զհոգւոյ աչս բաց ունին , յայնցանէ յորմէ կուրացեալն հոգւով փնասին՝ նոքա մեծամեծս շահին , ըստ նմանութեան բժշկաց , որ բազում անգամ ի փնասակարացն զօգտակար դեղնս առնուն . որպէս յօճից առնուն զլուծիչս թուենից նոցա , և յայլ մահացու դեղոց սառտակական զօրութիւնս :

ԽԷ . Եւ եթէ անորժէք , յեղելոց և ի գրելոց իրաց ստուգեցից զասացեալս : Քանզի պոռնիկ ոմն հրաշակելի գեղեցիկութեամբ յՆտիօք քաղաքի , անուն Պիղագորա , որ ոչ միայն ի քաղաքին՝ այլ և յամ աշխարհին մերձակայ տարածեալ էր համբաւ գեղոյ նորա , որ և յամ կողմանց վաւաշոտ երիտասարդք

գային առ նա, նա յաւուր միում ելեալ 'ի բաղանեաց
 և զգեցեալ բեհեզս և ծիրանիս, և զարդարեալ ոս-
 կով և մարգարտով և քարամբք պատուականօք զգը-
 լուին և զլանջան և զպարանոց, և գրեթէ զամմա-
 սունս մարմնոյն, և սեռեթք զաչան, և 'ի սպիտակէ և
 'ի կարմնոյ գայտսն, և օծեալ անուշահոտ իւղով
 դայր անցանէր լկտի կերպարանօք ընդ մէջ քաղա-
 քին՝ 'ի բազմաց յայնոսիկ՝ հեշտացելոց սպասաւո-
 թեալ: Իսկ եպիսկոպոս ոմն, Վնոս անուն, նստէր եկե-
 ղեցականօքն հանգերձ 'ի սրահ եկեղեցւոյն՝ ընդ որ
 անցանէր պոռնիկն. որ և բազումք յողջախոհ ժա-
 ռանգաւորացն դարձուցանէին զդէմս 'ի տեսունէն:
 Իսկ որ եպիսկոպոսն յար պշուցեալ հայեր ընդ նա-
 մինչ զի և բազումք 'ի տեսողացն 'ի միտս իւրեանց
 բամբասէին զնա՝ եթէ ընդ երկար նայի ընդ գեղ
 պոռնիկն: Իսկ նա յանկարծակի ընդ արտասուս ցրն
 դեալ լայր դառնապէս: Իսկ մերձակայք որ բամբա-
 սէին զհայեցուածս նորա, մատուցեալ հարցանէին,
 թէ զինչ էր պշուլն ընդ գեղ պոռնիկն և զինչ ող-
 բումն: Իսկ նա տակաւին արտասուելով պատասխա-
 նէր. վայ ինձ որդեակք, վասն զի տեսի զիկնն զայն՝
 զի նմ հնարիւք պէսպէս և զանազան զարդուք զար-
 դարեալ էր զինքն՝ որչափ և էր կարողութի. և այն
 վասն մոլեկան և մեղսասեր երիտասարդացն, զի նո-
 ցա հաճոյ երեւցի, և զախտաւոր ցանկուլն նոցա
 շարժեցէ խառնումն ինքեան: Իսկ ես երկնաւոր
 փեսային եմ հարմնացեալ. որ վասն անձառ սիրոյն
 իւրոյ սուրբ որ յիս՝ յանբաւ բարձրուէ գերակայ փա-
 ռացն խոնարհեցաւ յիմ գարշուիս, և խաչիւ և ա-
 րեամբ գնեաց 'ի ծառայութենէ մեղաց, և սրբարար
 աւագանաւն լուաց, և հոգւոյն շնորհօք զարդարեաց,
 ետ և զգեղեցկացուցիչ պատուիրանս իւր և ուսոյց,
 եթէ զիարդ նոքօք օր ըստ օրէ զարդարեցից զամ-
 մասունս հոգւոյ և մարմնոյ, որով անձառելի սիրով
 նա յիս բնակէր և ես 'ի նմա: Իսկ ես ըստ առակո-
 ղին՝ 'ի փոխածն անդրէն դարձայ, և ընդ տիղմն թա-
 ւալեցայ՝ յորմէ լուացայ, և զշնորհօք զարդարանմն
 որ 'ի նմանէ՝ մեղօք աղտեղացուցի, և ոչ փութացայ
 վերստին ապաշխարութիւն ջրով լուանալ զանձն, և

պատուիրանին պահպանութիւն զարգարեւ՝ զի հաճոյ
 քտայց երկնաւոր փեսային, որ սիրեացն զիս և զան
 ձրն իւր 'ի մահ մատնեաց վասն իմ: Եւ լուեալ
 զայս զարմացան ընդ արթնուի մտաց նորա և ընդ
 անախտութիւն հոգւոյն, և փառաւորեցին զանձ:
 Տեսանէս ահա, զի փոյթքն և արթունքն 'ի միասա-
 կարացն շահին. բայց ծոյլքն և մեղքն բազում ան
 քամ և յօգտակարացն միասին:

ԽԸ. Եւ զ առաջին դուռն զգայարանացս բարւոք
 փակեցաւ և բացաւ: Եւ պարտ է և զերկրորդն ըստ
 նմին օրինակի փակել ընդդէմամ մահացու և կորբո
 տական բանից: Եւ որպէս ակն տեսութիւն խոտորի
 առ չարութիւն, և ընդ ինքեան շարժէ զբոլոր մարմինն
 'ի գործակցութիւն, այսպէս և ունին լսելութիւն ապա-
 կանի, և զապականագործ լուրն 'ի ներքս ընդունել
 լով՝ 'ի շտեմարանս սրտին ամբարէ իբրեւ զկայծակն
 ընդ յարդիւ թաքուցեալ. որ 'ի դիպող ժամանակի
 'ի շնչմանէ իրիք արծարծեալ՝ զկիզողական բոցն բոր
 բռնէ: Եւ է սա սկզբնաւորագոյն մեղք. զի և նախ
 քան զամ բանսարկուն օձիւն մատուցեալ յունկն
 նախամօրն եհեղ զթոյնս դառնութեն. որով ինքն
 մեռաւ, և եղև պատճառ մահու ծննդոց իւրոց: Եւ զ
 առաջին մուտ ախտաւոր լսելուն է այս. յորժամ
 տոբողք իրերաց՝ այր և կամկին՝ լսեն 'ի միմեանց
 բան կակղութե և թուլութե, որ իբրեւ զսուր երկ-
 սայրի յոգւոյն հարկանի, և գերի առեալ տանի տո-
 ռամբք ցանկութեն 'ի կատարումն մեղաց:

ԽԹ. Ի սոյն յարի և չար միջնորդացն բան, որ 'ի
 մէջ երկուցն տանի և բերէ զկորստական պատգամ
 սըն. որպէս և օձն 'ի մէջ Եւայի և բանսարկութիւն:
 Եւ այս առաւել աններելի է բան զշնութիւն. զի թե-
 պէտ դժնդակ և չար յանցանք է շնութիւն, զի յար-
 քայունէն արտաքս հանէ և գեհէնին ժառանգ առ-
 նէ, այլ սակայն բռնաւորագոյն պատճառ և հարկե-
 ցուցիչ 'ի մեղս՝ ունի զցանկուի մարմնոյն և զթեքա
 դրութիւն սատանայի և զբորբոքումն յախտագարշտ-
 ւթի: Իսկ անօրէն միջնորդն որով պատճառաւ յան-
 հնարին յայս մեղս կործանի՝ ոչ և մի ինչ հարկ և կամ
 բռնութի 'ի բնութեն ունելով. զի կրկին ըստ չափոս

երկուցն յանցանաց՝ որոց պատճառ եղև մեղաց՝ և ևս առաւելագոյն տացէ զվրէժ յաւուրն դատաստանի՝ ի կիզողական հուր գեհէնին :

Ծ. Վարձեալ ի ձեռն ունկան է և լսելութի ամ չար խորհրդակցութե և գործոյ անօրէնութե, աւազակութե, գողակցութե. յորմէ առականքն բան հրաժարեցուցանէ ասելով. որդեակ, մի խաբեսցեն զքեզ արք ամբարիշտք և ասիցեն, եկ ընդ մեզ կցորդ լեր արեան. ծածկեացուք յերկրի զայր արդար ի տարապարտուց. կլցուք զնա կենդանւոյն իբրև դժոխք : () որս խրատէ ասելով. մի երթար ճանապարհ ընդ նոսա . խոտորեա զոտն քո ի շաւղաց նոցա : Վա և զմարդկանէ չարախօսութի ունկամբ ի սիրտ մտանէ յանփակ լեզուացն և յանգուռն բերանոցն . որք գործիք սատանայի եղեալ՝ զնորա հեղեալ թոյնսն ինքեանց լեզուաւն ի լսելիս այլոց մատուցանեն, և շարժեն զնոսա ի բարկութի, յատելութի, ի հայհոյութի, յոխակալութի, ի թշնամանս, ի բամբասանքս, ի մատնութի, ի դաւաճանութի, ի զրպարտութի, յորոգայթագրութի, ի սպանութի և ի նոյնպիսի չարիս :

ԾԱ. Վարձեալ և այս ունկան աստ . յորժամ ոչ ի միջնորդաց լսելուէ, այլ դէմ յանդիման կրէ յուժեքէ թշնամանս և նախատինս և գորովանս և արհամարհութի և հայհոյութի և զրկանս և յափրշտակութի և տուգանս և ոտնահարութի : Երգ այսպիսեաց ամի, զոր վերագոյն ասացաք և որ նման է սոցին, պարտ է փակել զունկնն ընդդէմ և ոչ բնաւ տալ մոռտ լսելութե, զի մի ի նախասացեալ չարիսդ անկանիցին. քանզի իբրև զքաղցկեղ ճարակեն այսպիսի ասիտք զոգին : Վա նախանձել զբարուք նախանձրն ընդ Վաութի որ ասէ. ի հակառակել մեղաւորին առաջի իմ, խուլ եղէ և խոնարհեցայ . և եղէ ուր մարդ, որ ոչ լսէ : () ի որ կամի զոգին կեցուցանել կամ սկզբանն ոչ լսէ, և կամ թէ լսէ, ոչ զայրանայ և ոչ առնու ի միտ և ոչ պատասխանէ :

ԾԲ. Վա զսոյն դարձեալ բանալ ընդարձակ ամ բարուք լսելութե մտից . այսինքն հաւատոյ բանի եպատուիրանաց ւոյ . խօսել օրինօք և մարգարէիւք, աւետարանական և առաքելական վարդապետութի :

Իսկ յօրինացն՝ որ ասէ. ի՞նչ անի՞նք ինչ մի է . և սիրեացես զտէր անձ քոյնմ սրտէ քու մեջ, և զընկեր քո իբրեւ զանձն քո . և մի սպանաներ, մի շնար, մի գողանար . պատուեա զՏայր քո և զմայր : Եւ ի մարդարէիցն որ ասեն . խոտորեա ի չարէ և արա զբարի և երթ զՏէտ խաղաղուն : Եւ դարձեալ . լուսացարուք ի մեղաց, սրբեցարուք յանօրէնութեց . ընկեցէք զչարութիւն յանձանց . ուսարուք գործել զբարիս . խնդրեցէք զիրաւունս . փրկեցէք զգեկեալն . դատարարէք որբոյն, և տուք իրաւունս այրւոյն : Եւ թէ բրդեա քաղցելոց զՏաց քո, և զաղքատս անյարկս տար ի տուն քո . եթէ տեսանես մերկ զգեցոյ, և զզաւակ ընտանեաց մի անտես առներ : Եւ յաւետարանէն յոյ, եթէ որպէս կամիր զի արացեն ձեզ մարդիկ, այնպէս և դուք արարէք նոցա . և սիրեցէք զթշնամիս ձեր, և բարի արարէք ատելեաց ձերոց, և աղօթս ի վերայ լիկողացն զձեզ . և որ հարկանէ զծնօտ քո, մատո նմա և զմիւսն . և որ հանէ ի բէն զբաձկան քո, մի արգելուր և զշապիկս . և զանձեցէք ձեզ զանձս յերկինս . և տուք փոխ, ուստի ակն ոչ ունիր առնուլ : Եւ յառաքելոցն, եթէ ամենայն դառնութիւն և աղաղակ և սրտմտութիւն և հայհոյութիւն բարձցի ի ձէնք անչարութիւն հանդերձ . և արեգակն ի վերայ բարկութեան ձերոյ մի մտցէ . և սպանէք զանդամն ձեր զերկրաւորս . ի բաց ընկեցէք զպոռնր կութիւն, զպղծութիւն, և զազահուի որ է կռապաշտութիւն, և զգեցարուք զգութ զքաղցրութիւն զերկայնմտութիւն . և ի բաց թօթափեցէք զանձ չարութիւն և զկեղծաւորութիւն և զնախանձ և զանձ չարախօսութիւն . և սիրեցէք զմիմեանս, զի սէր յայ է . և անոր սիրէ, յայ է ծնեալ և ճանաչէ զանձ . և մի բանիւք և լեզուօք սիրիցէք, այլ արդեամբք և ճմարտութիւն : Եւ զայն ան փրկականս և ոգեկեցոյցս, որոց ոչ գոյ թիւ : Եւ անալ դարձեալ պարտ է զականջս և անմաղթողի՝ որ զհարկաւորսն պահանջէ պէտս ըստ լրման մարմնոյ պիտոյից . և կամ հոգեւորական խրատուց, որ է մեծ և օգտակար քան զմարմնոյ ընդ կարօտութիւն : Եւ այսպէս ըստ կամացն ան լինի ընդարձակութիւն քո լսելեաց :

ԾԳ. Եւ զհոտոտեւիսդ խից ընդդէմ ամենայն հեշտալի և ակտաւոր հոտոց, որ սովորաբար առ վաւաշոտն է տեսանել. զի զամ հնարս անուշահոտութե հնարին 'ի մարմին և 'ի հանդերձս առ 'ի նիւթ և զօրուի տալոյ ակտաւոր ցանկունեն. որով զհաստաւ տուի ոգւոցն մեղկացուցեալ թուլացուցանեն 'ի վայր հոսելով 'ի բարձրուէ պնդակազմութե արիական հանդիսիցն: Եւ զնոյն դարձեալ բաց Վճի անուշահոտունեն, զոր առաքելովքն ծաւալեաց ընդ տիեզերս. ըստ որում և ասէ Պաւղոս, զհոտ գիտունեն իւրոյ յայտնի առնէ մեզք ընդ ամ տեղիս. և թէ հոտ անոյշ եմք Վճի առ ամ 'ի մէջ փրկելոցն և 'ի մէջ կորուսելոցն. ոմանց հոտ 'ի մահուանէ 'ի մահ, և ոմանց 'ի կենդանութե 'ի կեանս: Օ ի որք զգարչութի ակտաւոր հոտոյ սիրեցին քան զկենդանացուցիչն զայն, նոցա 'ի մահ եղև՝ դատապարտելով զնոսա վասն անփափագ լինելոյն: Իսկ որք զգաղբալիս զայս արհամարհեցին սիրով ճմարտին, նոցա տիրապէս կենաց եղև պատճառ: Օ որ և ըզձաւորն այսորիկ հարսնն պանծալի յերգոյ երգն հրատարակէ. իւղ թափեալ է անուն քո. վասն այսորիկ և օրիորդք սիրեցին զքեզ, և անախտ սիրով յինքեանս ձգեցին զկենանսդ, և միաւորութե կենացդ կենդանացան 'ի մշտնջենաւոր անմահութին:

ԾԴ. Պարտ է որք սրբութեամբ ամենասրբոյն ախորժեն լինել հաղորդ, և զճաշակելուն փակել ընդդէմ ամ փնասակար հեշտութեց: Օ ի թէպէտ և 'ի հարկաւորսն ընդարձակեալ է այլ վայելել, ըստ որում և ասաց՝ ահաւադիկ ետու ձեզ զամենայն, կերիջիք իբրև զբանջար խոտոյ, քանզի որպէս արարիչ մարմնոյ գիտէր զտկարուի նորա և զպէտս, բայց յաւելորդացն արգել յորկորստութեն անշափութէ: Օ որ անիմաստքն անյապաբար խճողեն զորովայնս. որ ոչ գիտեն զսահման բնուես, եթէ կերակուր վասն այսորիկ տուաւ յարարէն կենդանեաց, որ զկենդանութին և զզօրուի և զառողջութի պահէ 'ի մարմինս. վասն զի հոսանուտ գոլով բնութի՝ զառեալն ոչ պահէ. և վասն այնորիկ թափեալն լման կարօտանայ: Իսկ նոքա զայս անգիտանալով կար-

ծեն առաւել շնորհ տալ որովայնի անյագութիւնն . որ ոչ թէ միայն զողին, այլ և զմարմինն զոր բարեգործել կարծեն, փնասեն և ընդ բազում ցաւովք արկանեն, յողով անգամ և ընդ մահաւամբ, անմտազոյն քան զանասունսն յայսոսիկ ցուցեալ . զի նոքա զբաւակնան պիտոյս կերակրոցն և ըմպելւոյն առնելով, թէ և բազումն այլ առաջի կայցէ, և ոչ հայել կամին ընդ նոսա : Իսկ սոքա զպատճառս կենացն անչափութիւն մահու առնեն . զմարմինն աղցաւոր ցաւօք վտանգեն, և զհոգին անմահ յաւիտենական մահուն վիճակեն . մոռացեալք զառաքելոյ ողբումն զինքեանրս, որ ասէ . լալով ասեմ՝ զթշնամեաց խաչին Վ՛րի, որոց կատարածն կորուստ է, որոց անձ որովայնն իւրեանց է, և փառք ամօթն . այսինքն որովայնամուլուն : Իւր ոչ վայրապար այնպիսեացն անձնուանէ զորովայնան, այլ շնամարտութիւն . զի այլ պատիւն ՚ի պաշտամանէ նորա ճանաչի և ՚ի պատուիրանին կատարմանէ . իսկ որովայնին ՚ի նորին սպառաւորութենէ : Ի՞նչ որք որովայնին առաւել հպատակեն՝ քան այլ սրտամանն և պատուիրանին, քաջայայտ է զի անձ զորովայնն ունին, որում զսպասահարկութիւն մատուցանեն : () Իրաւի և թշնամիս խաչին կողէ զայնպիսիսն . վասն զի խաչին անուն չարչարանք են ըստ նորուն տն բանի . որ կամք, ասէ, զկնի իմ գալ, զխաչն առցէ և եկեսցէ . այսինքն զչարչարանան : () Ի ես, ասէ, ՚ի մարմնազգեցուես՝ խաչի և չարչարանաց ճանապարհօս գնացի, որով և ՚ի սեպհականն իմ փառքս մտի . և որ զհետ իմ ախորժէ գալ, և ՚ի փառսն իմ փառաւորել, խաչին՝ այսինքն չարչարանացն ճանապարհաւ եկեսցէ, որ է նեղ և անձուկ : () Ի որ ընդ լայնն և ընդ արձակն ընթանայ, որ է որկորստութիւն և այլ մարմնական հեշտութիւն, նա ոչ ՚ի կեանսն և ՚ի փառմն՝ այլ ՚ի տանջանսն և ՚ի կորուստն ժամանէ : () Սոյն և առաքեալ յայտ առնէ յասեղն . եթէ չարչարանացն Վ՛րի կցորդ լինիմք, և փառացն նորա հաղորդ լինելոց եմք :

ԾԵ . () Ինչ ասացից և զարբեցողացն, որ յոյժ գեր ՚ի վերոյ անցանէ չարութիւն քան զկերակրոցն անյագութիւն : Եւ զի որք կերակրոցն անչափութիւն վարին,

Թէպէտ զՏոգի և զմարմին փնասեն ըստ վերագոյն
ասացելոցդ, այլ զբանական իմաստունին՝ որով յան-
բան կենդանեացն որոշեցաք, ոչ եղծանեն, այլ կան
մնան ամբողջ բանաւորութեամբն և խոհականին
ընտրողութիւն: Իսկ արբեալքն զբանական իմաստն,
որ է պատկեր տիրականին, ապականեն. զի ոչ խոր-
հել և ոչ առնել գիտեն ըստ պատշաճի: Եւ ոչ թէ
միայն անասնոցն այսու հաւասարեն, այլ և յոյժ ան-
մշտագոյնք քան զնոսա երեւին: Եւ ասն զի նորա թէ-
պէտ և ՚ի բանական հանձարոյ զրկեալ են, այլ ու-
նին բնաւոր շարժունիս ըստ չափոյ պիտոյից կենաց
իւրեանց՝ զօգտակարսն ինքեանց ընտրել, այսինքն
որոշել ՚ի միմեանց զկենդանական և զմահացու կե-
րակութիւնս. ՚ի պատառող գազանաց խուսեն, յորո-
գայթից խորչին, ՚ի վախից և ՚ի խորխորատից ՚ի բաց
կան, յամարայնի ՚ի ցրտային լերինս ելանեն, ՚ի ձմե-
րունս ՚ի տօթագին դաշտս իջանեն, և այլ ինչ բա-
զում որ նման է սոցին՝ կերպարանս խոհականութե-
յինքեանս ցուցանեն: Եւ ոչ այսչափ միայն, այլ և
ոտիւք ուղիղ գնան, և աչօք անսխալ տեսանեն, և
ունկամբ արագ լսեն: Իսկ արբեալքն ոչ միայն զբա-
նական իմաստունի և զխոհական ընտրողութիւն կորու-
սանեն, այլ և ոչ զանասնայինս զայստօրիկ յինքեանս
ունին. զի զգայական ներգործութիւնսն զնմ կորու-
սանեն. զի ոչ ոտիւք ուղիղ ընթանալ կարեն, այլ
գայթ ՚ի գայթ. և վաղվաղակի անկեալ կործանին,
և իբր զմեռեալ դի յայլոց բարձեալ բերին: Եւ ոչ
ափն ըստ պատշաճի տեսանէ. մինչ զի և ոչ զբարե-
կամս և զթշնամիս տրոհել գիտեն ՚ի միմեանց: Եւ
և ոչ ունին ուղղակի լսէ. զի բազում զուր բանից
այլ ընդ այլոյ իմանայ: Եւ ոչ լեզու յօգաւոր և ըստ
կարգի շարժի առ ՚ի բանին յարմարութիւն: Եւ ոչ ձեռք
յարարողականն պատշաճապէս շարժի գործառ-
նութիւն: Իսկ շուայլեալ և զանհանձար ծախուցն զոր
՚ի հանգանակի գինարբուցացն անմտաբար ծախէ և
յետոյ զղջնայ, զինչ պարտ է ասել. զի յովովք այն
են՝ որ զամենայն պատճառս կենաց զգոյսն՝ ՚ի միում
աւուր վատնեն: Եւ ոչ այսչափ միայն են փնասք ար-
բեցութեանն. այլ քանզի խելայեղեօլ է և ոչ գիտէ

գինը խօսի և կամ գործէ, բանիւք 'ի բանս անկանի և 'ի գրգռուի և 'ի հակառակուի, 'ի բարկուիթի և 'ի սրտամոռութի, 'ի կռիւ և 'ի թշնամանս, 'ի հայհոյութի և 'ի նախատինս, յարհամարհանս և յոտնհարութի. և յայսցանէ 'ի հարուածս և 'ի գանս, ուստի բազում անգամ և սպանութիւնք. յորմէ բանտ և կապանք և տուգանք և յափշտակուի ընդից և հա տուան անդամոց և զբկումն 'ի հայրենեաց և հալածանք յօտարուի և կամ մահ փոխանակ մահոյ: Տեսանեն ահա, զի ոչ միայն անասնոց հաւասարէ արբեալն, այլ և քան զխոզս և զշունս և զգորտս և զայլ զազրագոյնս զեռնոց վատթարագոյնք են: Եւ այսուքիկ ըստ մարմնոյ, որ յոյժ փոքունք և նուաստք են առ բաղդատուի հոգեւորական տուգանացն: Վրան զի ընդ շունս և ընդ պոռնիկս և ընդ սպանոցս և ընդ այլ չարագործս զբկի յարքայութեն, և զմշտավառն և զանշիջանելի ժառանգէ զգեհեանն ըստ առաքելական բանին՝ մի խաբիք, ասէ, զի ոչ շունք, ոչ պոռնիկք, ոչ իգացեալք, ոչ արուաղէտք, ոչ բամբասողք, ոչ արբեցողք, զարքայութի նոյ ոչ ժառանգեն:

Եւ. Վրա բազումք են որ ոչ միայն որկորստուքն և արբեցուքն արտաքոյ սահմանին ելանեն, այլ և զանային օրինօք սահմանեալ պահսն լուծանեն. են որ անհրաժարեցուցեալ կերակրօք, և են որ ձկամք և գինուով և ձիթով: Եւ բարուրս կարկատեն ասելով. անձ վասն կերակրոց ոչ բարկանայ ումեք. զի և յայն սակս արար զնա և ետ մեզ, զի վայելեսցուք յառատ պարգևս նորա և փառաւորեսցուք զնա: Ոսիրտ, ասեն, պարտ է պահել 'ի չարեաց և չար ումեք ոչ առնել. քանզի զայս միշտ ուսուցանեն անձային պատուիրանք:

Եւ. Վրա որս ասեմք, թէ և որ զպահսն՝ օրինադրեաց, ոչ զօրտ պղծել ասաց չարօք, կամ զընկերն տրտմեցուցանել, այլ և զայն ընդ այսմ պահել. զի և ոչ միոյ պատուիրանի պահպանութի բաւական է յուղղուի: Եւ լուր յառաքելոյ որ ասէ. եթէ որ զանձ օրէնսն պահիցէ և միով իւրիք գիւցէ, եղև

նամ օրինացն պարտական : Երբ որպէս զմարմին ոչ միով կերակրով՝ այլ նամպիտանացուօքն կերակրեմք, այսպէս և զհոգի՝ որոյ է կերակուր պատուիրանք նոյ, ոչ միով կամ սակաւութե՝ այլ նամ պատուիրանք պարտ է կերակրել. զի և տէրն ոչ սոսկ ասաց՝ Թէ կեցցէ մարդ բանիւ որ ելանէ 'ի բերանոյ նոյ, այլ Թէ նամ բանիւ :

ԾԼ. Իսկ եթէ դք ասիցէ, Թէ հրաժարեցուցեալ կերակուր միս է և որ ինչ 'ի մսոյ՝ զի ծնունդ կենդանեաց է, իսկ ձուկն ջրոյ, և ձէթ և գինի պտղոց՝ զորս պարտ է անխտիր ուտել, ո՛ր ցուրտ և յիմար պատճառիս. ոչ ապաքէն տարերքս նամ հաւասար են, երկիր և ջուր, օդ և հուր. և 'ի նիւթական արարածոցս ոչ գոյ ինչ էուի, որ ոչ 'ի չորից տարերցս յայս ցանէ է գոյացեալ, բանաւորք և անբանք, կենդանք և անկենդանք : Իսկ եթէ ասիցէ դարձեալ, Թէ նմ ասաց՝ բղիւսցէ երկիր շունչ կենդանի ըստ ազգի չորքոտանի և սողունս և գաղանս ըստ ազգի, և դարձեալ ասաց՝ հանցեն ջուրք զեռունս շնչոց կենդանեաց և Թռչունս Թեւաւորս և կէտս և ձկուներս և կայտառս զանազան, և ահաւասիկ անասունք՝ երկրի են ծնունդ, և ձուկն՝ ջրոյ. վասն այնորիկ ըզձկունս պարտ է ուտել, և զանասունս ոչ : Եւ յառաջ Զագոյն ասացի, Թէ ոչ ինչ գոյ 'ի վերայ երկրի 'ի միայ տարրէ գոյացեալ, և ոչ յերկուց կամ յերեց, այլ բոլանդակն 'ի չորից : Եւ որ յերկրէ ասացաւ, ունի զջուրն և զայն ընդ ինքեան. նմանապէս և որ 'ի ջրոյ՝ ունի և զերկրի և զայլոյն խառնուած : Իսկ եթէ դարձեալ հակառակիս՝ նուազ լինել զորս 'ի ջրոյ ասացաւ քան զոր յերկրէ, ընդէր ոչ և զԹռչունսն ուտես, քան զի և նոքա 'ի ջրոյ են. և կամ ընդէր ոչ 'ի բուսոց և 'ի սերմանեաց հրաժարես, զի և նոքա յերկրէ են : Իսկ եթէ զկենդանին ասես պատճառ, ահա և ձկունք կենդանի են և մեծ և յաղթանդամ քան զնմ կենդանիս որ 'ի վերայ երկրի :

ԾԹ. Եւ նոչ ասեմ զայս ինչ պատճառ կամ զայն, այլ զանցանելն ընդ եղեալ սահմանս. զի և առաջին պահոցն լուծուին՝ որով անէծք և մահ յաշխարհ եմուտ՝ ոչ մնով էր կամ ձկամք կամ գինւով և ձիթով,

այլպտողով։ Ի ծառոյն, ասէ, գիտունէ բարւոյ և չարի մի ուտիցէք։ Եւ 'ի պատժեն յետ յանցաւորութեն դարձեալ զնոյն երկրորդեաց . փոխանակ, ասէ, զի կերար 'ի ծառոյն, յորմէ ասացի չուտել, անիծեալ լիցի երկիր 'ի գործս բո . և որ 'ի կարգին։

Կ . Եւրդ անձային օրէնսդիրքն որպէս զաւուրսն որոշեցին պահոց և ուտելոյ, նոյնպէս և զկերակուրսն զանազանեցին . զզօրաւորսն և զհեշտալիսն և զախորժականսն մարմնոյ՝ զորս պատշաճ դատեցան՝ օրինադրեցին ոչ ուտել յաւուրս պահոց . ոչ թէ զի կարօտութի ունի անձ մերոց պահոցն, այլ զի երևեսցուք ընդ հնազանդութեամբ հրամանի նորա։ () այս և 'ի մարդիկ է տեսանել զի 'ի վերայ ընդ ձեռամբ անկելոցն ոչ այնքան զմեծամեծսն կամ զփոքունսն քննեն զպատճառս, որքան զանհնազանդութիւն և զարհամարհանս հրամանի իւրեանց . այսպէս անձ ումեք պարտ է հնազանդել աստուածայնոյ օրինադրութեանն զոր 'ի ձեռն եկեղեցւոյ առաջնորդաց կարգեաց։ Եւ զորս ըստ անձային հրամանին կարձեաց յինքենէ յաւուրս պահոցն զկերակուրս, մասնաւորել զայն կարօտելոցն հարկաւորացն։ Եւ և զանձ աւելորդս գոյիցն, կերակրոց և զինչ և իցէ, առատապէս սփռել և տալ աղքատաց, զի արդարութի բարեգործութեն մնացէ յաւիտեան . հաւանեալ բարերարին խրատու, զապականացու և զցնդելի նիւթ երկրաւորին՝ որ ցեցոյ և ժանգոյ է կերակուր՝ որպէս վաճառականութի տալ 'ի ձեռս աղքատաց և գանձել յերկինս, որ անդրժեղին է գողոց և ցեցոյ . և առնուլ փոխարէն զանապականն և զանայլայլելին զերկնից արքայութիւն ըստ նորուն տեառն երանաւտ ձայնի որ առ բարեգործացն դասս . եկայք, ասէ, օրհնեալք հօր իմոյ, ժառանգեցէք զպատրաստեալ ձեզ զարքայութիւն 'ի սկզբանէ աշխարհի . վասն զի քաղցեայ և ետուք ինձ ուտել, ծարաւեցայ և արբուցէք զիս, օտար էի և ժողովեցիք զիս ընդ յարկաւ ձերով, մերկ էի և զգեցուցէք զիս, հիւանդ էի և տեսէք զիս, 'ի բանտի էի և եկիք առ իս։ Արք իբրեւ տարակուսեցան՝ տեսեալ զնա յայնպիսի փառաւորութե, և անարժաննմա զասացեալն վարկանէին, և հարցին՝ թէ երբ տեսար

զքեզ յայդպիսի կարօտութեան և բարեգործեցաք որպէս գոհանասդ, պատասխանեաց նոցա և ասէ. ուրովհետեւ արարէք միում 'ի փոքր և յարհամարհ թըւեցելոցս յայսցանէ, ինձ արարիք. զի ես էի որ նոցին ձեռօք առնուի զողորմութիւն 'ի ձեռաց ձերոց: Արդ ըստ վերագոյն գրելոցդ ամենայն վնասակարացդ այդոցիկ ընդդէմ փակել արժան է զճաշակելիս, և լաւագունացդ բանալ, եթէ հանդերձեալ եմ ըստ աւարչադիր սահմանին՝ շարժել զնա 'ի բնաւորականացն ներգործութի:

ԿԱ. (3) Ետ այսորիկ դնել արժան է սանձս և 'ի վերայ լեզուոյ. զի թէպէտ և փոքր ինչ անդամ է, այլ մեծամեծս բարբառի ըստ առաքելոյ: Եւ զարդանիրաւութե զնա ասէ, և նամարմնոյն ապականիչ. նովաւ, ասէ, օրհնեմք զնձ, և նովաւ անիծանեմք զմարդիկ՝ որ 'ի պատկեր նյարարան: Եւ քաղցր և ողբական բանիւ 'ի խրատ մատուցեալ, ասէ. ոչ է պարտ, եղբարք, այսմ այսպէս լինել. զի որպէս աղբիւր անդստին 'ի միոյ ականէ ոչ բղիւ է քաղցր և դուռն, այսպէս և լեզու՝ որ քաղցր և չնորհալից բանից գործարան յարարէն 'ի բնութիւնս հաստատեցաւ, ոչ է իրաւացի եթէ զգառնուի հայհոյուէ և բամբասանաց, կագի և հակառակուէ, ստութե և չարախօսուէ, թշնամանաց և զրպարտութե, քսութե և մատնուէ, խեղկատակուէ և դատարկաբանութեան, երգմնահարութե և շողոքորթուէ, և այլ յոգնապատիկ շաղակրատութեան յինքենէ բղխեսցէ: (1) ա նաւանդ զանօրէն և զհոգեկորոյս բանս յիշոցատուուէ, որ է սերմ որոմնացան թշնամւոյն 'ի նմանէ սերմանեալ, և 'ի հաճոյակատար մշակաց իւրոց երկրագործեալ և արդիւնացեալ: (2) Եւ քան զնամ յանցանս է դժնդակ և ծանրագոյն, և առաւել խաւարեցուցանէ զոգւոյն պայծառուի, և անհրաժեշտ ժառանգս կացուցանէ մշտավառ հրոյ անշիջանելի գեհենին: (3) Ի եթէ յիմար և մօրոս ասել եղբօրն՝ ըստ նոր բանին պարտաւոր առնէ գեհենին, որչափ ևս առաւել զանհնարին և զդժնդակ նմալուէ՝ անարգանաց և նախատանաց բանսն որպէս 'ի դժոխոց

յանգականեալ՝ մտացն և 'ի լեզուոյն զգայուելով՝ մինչ զի անասնոց և գազանաց առականօք անարգեն զ'ի պատկեր նոյ եղեալ մարդն . որով զնախատիպն նաժ շարժեն 'ի վերայ ինքեանց 'ի բարեկուրի և 'ի վերէփնդրուրի : Յովով անգամ և զսուրբ և զանմեղ ոգիսն հայհոյեն . զոր ասաց տէրն՝ ոչ բնաւ ունել թողուրի , ոչ յայսմ աշխարհի և ոչ 'ի հանդերձեալն :

ԿԲ. ՄԵԼ 'ի սանձել առ այս նամ անկարգ բերումն զլեզու, շարժել դարձեալ գեղեցկապէս զնա արժան է 'ի խոստովանուի տք և ուղղափառ հաւատոյ երկց անձնաւորութեց և միոյ նաժուէ համաբուն և զուգա կան խորորդութեն . և 'ի դաւանութի աշխարհանորոգ և փրկական տնօրէնութեն . և յօրհնուրի և 'ի փառաբանութի անսահման բարերարութեանն և յոքնառատ պարգեւաբաշխութեն . և 'ի մաղթանս մշտանուէրս վասն փրկութե անձին և հոմասեռիցն . և 'ի խոստովանութի նախագործեալ յանցանացն՝ անպատկառապէս յանդիմանութե և գովելի ամօթ խածութե , 'ի մեծամեծացն մինչ 'ի մանուկսն իջանելով , որ ըստ գործոց՝ բանից և խորհրդոց . և 'ի խրատ և յօգտուրի այնոցիկ , որ այնմ պէտս ունին հոգեորաց և մարմնաւորաց : Ձեռն կարկառելով գլորելոցն . միութարել զսգաւորս . կանգնել զանկեալս յուսահատութե . բժշկել զբեկեալս թերահաւատութե . բաջալերել զվհատեալսն հեղգութե . պնդակազմել զյողգողչան արիութեամբ . զօրացուցանել զհաստաւ տունսն պնդութեամբ : Եւ մի երբէք խօսել զայն ինչ , որ ոչ ինքեան և ոչ լսողին է պիտանացու . այլ զոր հասարակաց ամենեցուն է 'ի յօգուտ , ըստ առաքելոյ զի ասէ . լիցի բանն ձեր համեալ աղիւն ճշմարտութեան , զի տացէ շնորհս լսողացն :

ԿԳ. Եւ արդաւորապէս ապա և 'ի շօշափելիսն իրաւացի է անցանել բանիւ , և զնորայն նահանջել յանդուգն յարձակումն . որով առձեռն պատրաստ է 'ի չարութիւն ճանապարհ և մուտք 'ի մեղս : Եւ նախ 'ի գարշ և 'ի զազրալի շօշափմանէն կարճել , որ յամուսնութիսն և 'ի պոռնկութիսն լինի 'ի զեղխման և 'ի

1 Բիւզանդեան տպագիրքն յարգիւնէլ կամ յարգութիւնէլ :

չուայլեալսն : Այս ասեմ'ի զգաստսն և 'ի պարկեշտսն . քանզի նորա խորշին յայսպիսի աղտեղունց : Վասն զի ամենայն պիտանացու գործոյ ունի բնութիս յինքենէ պատշաճաւոր գործիս . և որպէս յիւրաքանչիւր գործս իւրովք յարմարականօքն վարի , նմանապէս և յայնս իւրովքն շատասցի : Այն ոմանք 'ի վաւաշտացն , որք և առանց գործակցի ինքեանք ընդ ինքեանս մաքառին , և զգարչ ցանկութիւնսն հոսմամբ աստիոյն կատարեն , որ ոչ ինչ նուազ քան զպոռնկութիւն է . այլ զոյգ և հաւասար չնութեն մերժէ յարքայութենէն զգործունեայն , և առնէ ժառանգ գեհնին . յորմէ առաւել պարտ է զգուշանալ . վասն զի սակաւ է հեշտութիւն և յոլով պատուհասն :

ԿԴ . Ի քգելուլ պարտ է և 'ի գողութեն զձեռս ըստ առաքելոյ հրամանի , որ ասէ . որ գողանայր , մի ևս գողասցի , այլ մանաւանդ վաստակեսցէ գործել ձեռովք իւրովք զբարիս . զի բաւական իցէ տալ ում պիտոյ իցէ : Թօթափել և 'ի կաշառաց զձեռս . զոր դարովէ մարգարէն ասելով . ձեռք իւրեանց յանօրէնութեն , և աջ նոցա լի է կաշառօք : Օ՛ի կաշառ կուրացուցանէ , ասէ , զառնելիսն առ 'ի թիւրել զգաւ տաստան . զի անհնար է կաշառոց և իրաւանց ընթացակից լինել . զի որպէս հուր զմոմ և ծուխ զմեղուս , այսպէս և կաշառք զիրաւունս հալեն և փախուցանեն : Իսկ զխոտորեալսն յայսմանէ՝ բարեբանութիւն հռչակեն ասելով , Թօթափէ զձեռս իւր 'ի կաշառոց . Թէ կաշառ 'ի վերայ իրաւանց նա ոչ առնու . և որ զայս արասցէ , նա մի՛ սասանեսցի յաւիտեան : Այ տալ դարձեալ զարծաթ տոկոսեօք 'ի վարձու . քանզի զվաշխս և զտոկոսիս 'ի տունս ամբարըշտաց ասէ իմաստունն : Ի՞յլ Թէ և ոչ ես կարող ըստ տեառն հրամանին տալ փոխ , յորոց ակն ոչ ունիս առնուլ , որպէս զկատարեալ Վիշի աշակերտ՝ զի առնուցու զայն բազմապատկուի յարքայուէ , գոնէ տուր փոխ ըստ մեղաւորացն , զի առցէ անդրէն զհաւասար կշիռն : Իսկ զանծնունդ բնութի արծաթոյն ծննդաւան առնել հակառակ է այ . քանզի նա զկենդանիս և ոչ զարծաթ ծննդական սահմանեաց : Ի՛չ և կենդանիքն մի անդամ 'ի տարւոյն ծնանին . իսկ արծաթ

յամսոյ : Որքան զամէ դժնդակ և առաւել ընդդէմ այլ . զի դու որպէս զօրաւոր և իմաստուն քան զնա՝ կարացեր առնել զայն յորում նա տկարացաւ :

ԿԵ . Եւ և ոչ 'ի հարուած ուրուք ձգել զձեռն . զի ոչ հարկանել ուսաք 'ի տնէ , այլ հարկանելէնացմաւ տուցանել զճնոտս : Եւ զոր բանիւ վարդապետեաց , գործով կատարեաց . զի չար ծառային որ ած նմա ապտակ , ոչ ստատեաց և ոչ պատուհասեաց : Օ ի և բազում անգամ՝ Թող զսաստկագոյնս՝ 'ի փոքունց հարուածոց սպանութի գործի :

ԿԶ . Դարձեալ ոչ ձգել զձեռն 'ի զրկանս և 'ի յաւ փշտակուի . որ զարդարուք ստացեալն հրաման ընկալաք սփռել և տալ կարօտելոց : Եւ իբրեւ հակառակացս այսոցիկ և օրինօք հրաժարեցելոց ընդդէմ փակեմք զարձակումն շօշափելեաց , բացցուք նմա դրունս բարեգործութեան օգտակարս և պիտասնիս . ամբարձցուք զնա մաքուր մտղծանօք և անզօս մտօք առ անձ բոտ 'Դաւթայ՝ 'ի գիշերի համբարձէք զձեռն ձեր 'ի սրբութիւն , և օրհնեցէք զոր . և բոտ Պաւղոսի՝ կամիմ , զի արք յամ ժամ ամբարձցեն զոր ձեռն իւրեանց առ անձ առանց բարկուէ և երկմտուէ : Օ ի քան զամ առաքինութիւն սա առաւել ընտանի և մերձաւոր է այլ . զի այլքն ան իբրեւ հանդերձանք և պատրաստութիւնք են ան անձ մտից . իսկ սա դէմ յանգիման խօսակցութի է այլ : Օ ի որպէս ան աշխատութի երկրագործի վասն հաւաքելոյ զպտուղսն է , և տաժանումն խոհագործի՝ յաղազս կերակրելոյ , այսպէս և ան բարեգործութիւն զգաստուի և պարկեշտուի վասն ճանապարհ գործելոյ մտացն անզաղապէս՝ որպէս ընդ սիրելոյ բարեկամի այլ խօսակից լինել աղօթիւք , և զպէտս անկարեաց հոգեւորաց և մարմնաւորաց անձին և աշխարհի առաջի դնել , և 'ի նմանէ զյաջողումն ան բարութեան հայցել , և զփրկութիւն յորոգայթից թշնամւոյն :

ԿԷ . Եւ այս մասն առաքինուէ ոչ է ընդ սահմանաւ որպէս զայլն . այլ անսահմանաբար յամ ժամու

առնել, ըստ տէրութեան հրամանին որ ասէ . արթուն կացէք, և յամենայն ժամ աղօթս արարէք : Որ և յօրինակ մեզ և 'ի յորդորումն՝ ընդունողն ամ մաղթանաց բազում անգամ զգիշերս 'ի գլուխ հանէր յաղօթսն այլ : Եւ առաքեալ 'ի նմանէ ուսեալ ասէր . յամենայնի գոհացարուք, անդադար աղօթեցէք : Քանզի և այսպէս վայելչական է նախ յաղագս տուելոց բարեացն գոհանալ, և ապա վասն առաջիկային մաղթել : Եւ ոչ միայն վասն անձին և տան և որդւոց և ընտանեաց զայս առնել, այլ և վասն ամ աշխարհի . իւրաքանչիւրոցն զպիտոյան և զօգտակարսն տնօրինել՝ ըստ ոգւոյ և մարմնոյ : Եւս առաւել 'ի վերայ թշնամեացն և ատելեացն, ըստ տեառն բանին՝ թէ օրհնեցէք զանիծիչս ձեր, և աղօթս արարէք 'ի վերայ այնոցիկ՝ որ լիկենն զձեզ և հալածեն : Քանզի այս ամենայն զատելուի և զոխակալութիւն հալածական առնէ . զի յաղագս որոց ճշմարիտ և աներկբայ սիրով աղօթս առնէ, և 'ի Թեմի փրկութի հայցէ, և ընդ նոսա ոխակալուք զիմրդկարէ լինել : Եւ և թէպէտ լինի ունել ընդ ումեք թշնամուի, նախ հաշտել պարտ է ըստ տեառն բանին և ապա յաղօթս մատչել : Օ 'ի եթէ զպատարազն խափանել հրամայեաց նախ քան զհաշտութիւն, զի և ոչ իսկ էր ընդունելի առանց այնորիկ, որչափ ևս առաւել գաղօթմն . զի նախ զհաշտութիւն պարտ է առնել, և զամատելուի և զոխս լուծանել, և ապա յաղօթսն խնդրել նոցա բարիս 'ի տեառնէ : Եւ զայս առնել, զի և մեք առաւելապէս ընդ կարեօք եմք . քանզի անբաղդատելի են առ մի մեանս՝ յանցանք մեր որ առ ամ, և ընկերացն որ առ մեզ, ըստ թուոյ բիւր քանքարացն և հարիւր դահեկանին : Յաղագս այնորիկ իրաւացի է թողուլ պարտապանին զսակաւն, զի գացուք և մեք թողուլ թէ բազմացն : Քանզի ասաց տէրն . եթէ թողուցուք իւրաքանչիւր եղբօր իւրում 'ի սրտից ձերոց զյանցանս նոցա, թողցէ և ձեզ հայրն ձեր երկնաւոր զյանցանս ձեր . ապա թէ ոչ թողուցուք զյանցանս եղբարց ձերոց, և ոչ հայրն ձեր երկնաւոր թողցէ ձեզ զյանցանս ձեր : Եւ յաղագս այսպիսի սոսկալի

և իրաւացի հրաւանի պարտ է յամենայն սրտէ թռ
ղուլ պարտականացն և աղօթել սիրով 'ի վերայ նոցա.
զի առ այս զմեզ արար նձ իշխանս 'ի վերայ թողու
թէ մեղացն մերոց . զի որով սրտիւ մեք թողումք
նոցա զմեր պարտան, և սէր և գութ ցուցանեմք 'ի
վերայ նոցա, ըստ այն չափոյ և նձ զմեր յանցանան
թողու, և զարարչական սէրն և զգթութիւնն իւր
սփռէ 'ի վերայ մեր :

ԿԸ . Եւ յամենայն սահմանեալ ժամ աղօթից
տուրնջեան և գիշերոյ՝ պարտ է կանխել յեկեղեցի
նայ, և կամ յոր և իցէ տեղի աղօթից, ևս առաւել
'ի ժամ սոսկալի և մեղսաքաւիչ պատարագին : Օհ
եթէ տէրն քո վասն անձառ սիրոյն խոնարհեալ յան
բաւ բարձրութեն՝ պատարագի վասն քաւութե մե
ղաց քոց, եղեալ միջնորդ հաշտութե ընդ հայր և
ընդ քեզ, ըստ որում և ասացն՝ այս է իմ մարմին որ
վասն ձեր բաշխի 'ի թողութի մեղաց մերոց, որչափ
ևս առաւել քեզ իրաւացի է երթալ և անկանել ա
ռաջի, և գոհանալ և շնորհ ունել զանբաւ բարերա
րութեն . որ վասն պարտաւորացս և անարժանիցս և
ապստամբելոցս՝ ի նմանէ բիւրապատիկ յանցաւորու
թէ զիւր անձն տայ նուէր և պատարագ հաշտութե
հօր ընդ պատժապարտացս : Եւ զի մեք յամենայն
ժամու մեղանչեմք խորհրդով՝ բանիւ և գործով,
նմին իրի և նա յամենայն օր պատարագի, զի օր ըստ
օրէ գործեալ մեղան քաւեացէ : Եւ եթէ գնամք
յսմօր 'ի ժամ սոսկալի խորհրդոյն կատարման, և
գոհանամք և շնորհ ունիմք զմարդասիրունէն, և ճա
նաչեմք զերախտիսն, և զմեր մաղթանսն և զարտա
սուսն խառնեմք ընդ նորա գթութեն և ընդ բիւ
րապատիկ երախտագործութեն, կատարի 'ի վերայ
մեր շնորհ, և ընդունիմք զթողութի մեղաց : Եւ ե
թէ հեղգամք և արհամարհեմք և ոչ գնամք 'ի ժամ
սուրբ խորհրդոյն կատարման յեկեղեցին, և աղօ
թեմք և գոհանամք զանբաւ բարերարութենէ և
խնդրեմք զթողութի մեղաց, այլ նախապատիւ համա
րիմք զհոգս մարմնականս և զգթազանս մնոտիս, և
զծուրւի և զհեշտուի մարմնոյ քան զաշխարհակե
ցոյց և զփրկագործ խորհուրդն, ոչ միայն թէ չօգ

տիմբ 'ի նմանէ, այլ և առաւել 'ի բարկուի շարժեմք զանախտակիր բնութիւն 'ի վերայ մեր փոխանակարհամարհանացն և անտես առնելոյն : Օ ի եթէ երկրաւոր որ թագաւոր վասն բարեգործելոյ ինչ զբաղաք, և պարգևս բաշխելոյ քաղաքացեացն եկեսցէ անդ, իսկ նորա ոչ եկեսցեն նմա յողջոյն և յերկրպագութիւն 'ի սպասաւորութիւն 'ի շնորհակալութիւն, այլ արհամարհութիւն անփոյթ առնեն՝ իւրաքանչիւր որ յիւր գործ և յաշխատութիւն զբաղելով, ոչ միայն թէ պարգևս բարեաց ոչ բաշխէ նոցա, այլ և մեծապէս ցասնու և պատուհասէ, քանի՜ ևս ապա յորժամ երկնաւոր թագաւորն եկեսցէ՝ զանմահ կենաց և զանապական ձիրս պարգևաց բաշխել՝ անտես առնեմք, զապականացուս և զցնդելիս նախամեծար վարկանելով քան զանապականն . և որ միշտ նոյնպէս ունի, 'ի բարկութիւն և 'ի ցասումն շարժեմք զնա 'ի վերայ մեր քան թէ յողորմութիւն :

ԿԹ. Եւ ոչ միայն աղօթել պարտ է առաջի սրբոյ պատարագին, այլ և հաղորդել փրկական խորհրդոյն . զի հաղորդելոցն ասաց լինել 'ի թողութիւն մեղաց և ոչ անհաղորդիցն : Վանգի նախ ասաց, թէ առէք կերայք՝ այս է մարմին իմ . և ապա յաւել՝ որ վասն ձեր բաշխի 'ի թողուի մեղաց : Վարձեալ ասաց . եթէ ոչ կերիջիք զմարմին որդւոյ մարդոյ և արբջիք զարիւն նորա, ոչ ունիք կեանս յանձին : Եւ դարձեալ, որ ուտէ զմարմին իմ և ըմպէ զարիւն իմ, յիս բնակեսցէ և ես 'ի նմա : Տեսանէս ահա, զի ճաշակողացն է 'ի փրկուի և ոչ անհաղորդիցն : Վայց և ոչ վարկապարագի հաղորդել հրամայէ, այլ սրբութիւն : Վանգի ասէ առաքեալ . փորձեսցէ մարդ զանձն իւր, և ապա 'ի հացէ անտի կերիցէ և 'ի բաժակէն արբցէ . զի որ ուտէ և ըմպէ անարժանութեմ, դատաւ տան անձին իւրում ուտէ և ըմպէ : Եւ թէ վասն այդորիկ իսկ են 'ի ձեզ բազում հիւանդ և անտաժէտք, և շատ ևս այն են՝ որ և մեռեալքն են . այսինքն վասն անարժան հաղորդութե :

Հ. Եւ թերևս ասիցէ որ արդեօք . ոչ յառաջագոյն ասացեր, թէ ինքն է քաւիչ յանցանաց ճաշակողացն, ըստ որում ասացն՝ այս է մարմին իմ որ

զինչ խօսի և կամ գործէ, բանիւք 'ի բանս անկանի և 'ի գրգռուի և 'ի հակառակուի, 'ի բարկութի և 'ի սրտամտութի, 'ի կռիւ և 'ի թշնամանս, 'ի հայհոյութի և 'ի նախատինս, յարհամարհանս և յոտնհարութի. և յայսցանէ 'ի հարուածս և 'ի գանս, ուստի բազում անգամ և սպանութիւնք. յորմէ բանտ և կապանք և տուգանք և յափշտակուի ընչից և հատուան անդամոց և զրկումն 'ի հայրենեաց և հալածանք յօտարուի և կամ մահ փոխանակ մահու: Տեսանեն ահա, զի ոչ միայն անասնոց հաւատարէ արբեալն, այլ և քան զխոզս և զշունս և զգորտս և զայլ զաղքագոյնս զեռնոց վատթարագոյնք են: Եւ այսուքիկ ըստ մարմնոյ, որ յոյժ փոքունք և նուաստք են առ բաղդատուի հոգեորական տուգանացն: Վասն զի ընդ շունս և ընդ պոռնիկս և ընդ սպանողս և ընդ այլ չարագործս զրկի յարքայութեն, և զմշտավառն և զանշիջանելի ժառանգէ զքեհեանն ըստ առաքելական բանին՝ մի խաբիք, ասէ, զի ոչ շունք, ոչ պոռնիկք, ոչ իգացեալք, ոչ արուադէտք, ոչ բամբասողք, ոչ արբեցողք, զարքայութիւնն ոչ ժառանգեն:

ԾԶ. Վայ բազումք են որ ոչ միայն որկորստաւթն և արբեցուլն արտաքոյ ռահմանին ելանեն, այլ և զանային օրինօք սահմանեալ պահսն լուծանեն. են որ անհրաժարեցուցեալ կերակրօք, և են որ ձկամք և գինուով և ձիթով: Եւ բարուրս կարկատեն ասելով. անձ վասն կերակրոց ոչ բարկանայ ումեք. զի և յայն սակա արար զնա և ետ մեզ, զի վայելեացուք յառատ պարգէս նորա և փառաւորեսցուք զնա: Օքիրտ, ասեն, պարտ է պահել 'ի չարեաց և չար ումեք օչ առնել. քանզի զայս միշտ ուսուցանեն անձային պատուիրանք:

ԾԷ. Վա որս ասեմք, թէ և որ զպահսն՝ օրինադրեաց, ոչ զսիրտ պղծել ասաց չարեօք, կամ զընկերն տրտմեցուցանել, այլ և զայն ընդ այսմ պահել. զի և ոչ միոյ պատուիրանի պահպանութի բաւական է յուզողուի: Եւ լուր յառաքելոյ որ ասէ. եթէ որ զան օրէնսն պահիցէ և միով իւրք գթիցէ, եղև

ամօրինացն պարտական : Երբ որպէս զմարմին ոչ միով կերակրով՝ այլ ամպիտանացուօքն կերակրեմք, այսպէս և զհոգի՝ որոյ է կերակուր պատուիրանք այն, ոչ միով կամ սակաւութ՝ այլ ամ պատուիրանօք պարտ է կերակրել. զի և տէրն ոչ սոսկ ասաց՝ Թէ կեցցէ մարդ բանիւ որ ելանէ 'ի բերանոյ այն, այլ Թէ ամ բանիւ :

ԾԸ. Իսկ եթէ դք ասիցէ, Թէ հրաժարեցուցեալ կերակուր միս է և որ ինչ 'ի մեղ' զի ծնունդ կենդանեաց է, իսկ ձուկն ջրոյ, և ձէթ և գինի պտղոց՝ զորս պարտ է անխտիր ուտել, ո՛ր ցուրտ և յիմար պատճառիս. ոչ ապաքէն տարերքս ամ հաւասար են, երկիր և ջուր, օդ և հուր. և 'ի նիւթական արարածոցս ոչ գոյ ինչ է ուն, որ ոչ 'ի չորից տարերքս յայս ցանէ է գոյացեալ, բանաւորք և անբանք, կենդանք և անկենդանք : Իսկ եթէ ասիցէ դարձեալ, Թէ ամ սաց՝ բղիեսցէ երկիր շունչ կենդանի ըստ ազգի չորքոտանի և սողունս և գազանս ըստ ազգի, և դարձեալ ասաց՝ հանցեն ջուրք գեռունս շնոց կենդանեաց և Թռչունս Թեաւորս և կէտս և ձկուներս և կայտառս զանազան, և ահաւասիկ անասունք՝ երկրի են ծնունդ, և ձուկն՝ ջրոյ. վասն այնորիկ ըզձկունս պարտ է ուտել, և զանասունս ոչ : Եւ յառաջագոյն ասացի, Թէ ոչ ինչ գոյ 'ի վերայ երկրի' 'ի միոյ տարրէ գոյացեալ, և ոչ յերկուց կամ յերեց, այլ բովանդակն 'ի չորից : Եւ որ յերկրէ ասացաւ, ունի զջուրն և զայլն ընդ ինքեան. նմանապէս և որ 'ի ջրոյ' ունի և զերկրի և զայլոյն խառնուած : Իսկ եթէ դարձեալ հակառակիս՝ նուազ լինել զորս 'ի ջրոյ ասացաւ քան զոր յերկրէ, ընդէր ոչ և զԹռչունան ուտես, քան զի և նոքա 'ի ջրոյ են. և կամ ընդէր ոչ 'ի բուսոց և 'ի սերմանեաց հրաժարես, զի և նոքա յերկրէ են : Իսկ եթէ զկենդանին ասես պատճառ, ահա և ձկունք կենդանի են և մեծ և յաղթանդամ քան զամ կենդանիս որ 'ի վերայ երկրի :

ԾԹ. Եւ ոչ ասեմ զայս ինչ պատճառ կամ զայն, այլ զանցանէն ընդ եզեալ սահմանս. զի և առաջին պահոցն լուծումն՝ որով անէծք և մահ յաշխարհ եմուտ՝ ոչ մտով էր կամ ձկամք կամ գինւով և ձիթով,

այլ պտղով : Ի ծառոյն , ասէ , գիտուն բարւոյ և չարի մի ուտիցէք : Եւ 'ի պատժեն յետ յանցաւորութեն դարձեալ զնոյն երկրորդեաց . փոխանակ , ասէ , զի կերար 'ի ծառոյն , յորմէ ասացի չուտել , անիծեալ լիցի երկիր 'ի գործս քո . և սր 'ի կարգին :

Կ . Ի՞նչ անձային օրէնսդիրքն որպէս զաւուրսն որոշեցին պահոց և ուտելոյ , նոյնպէս և զկերակուրսն զանազանեցին . զգօրաւորսն և զհեշտալիսն և զախորժականսն մարմնոյ՝ զորս պատշաճ դատեցան՝ օրինադրեցին ոչ ուտել յաւուրս պահոց . ոչ թէ զի կարօտութի ունի անձ մերոց պահոցն , այլ զի երևեսցուք ընդ հնազանդութեամբ հրամանինորա : () Այս և 'ի մարդիկ է տեսանել . զի 'ի վերայ ընդ ձեռամբ անկելոցն ոչ այնքան զմեծամեծսն կամ զփոքունսն քննեն զպատճառս , որքան զանհնազանդութիւն և զարհամարհանս հրամանի իւրեանց . այսպէս ան ումեք պարտ է հնազանդել աստուածայնոյ օրինադրութեանն զոր 'ի ձեռն եկեղեցւոյ առաջնորդաց կարգեաց : Եւ զորս ըստ անձային հրամանին կարճեաց յինքենէ յաւուրս պահոցն զկերակուրս , մասնաւորել զայն կարօտելոցն հարկաւորացն : Այս և զանաւելորդս գոյիցն , կերակրոց և զինչ և իցէ , առատապէս սփռել և տալ աղքատաց , զի արդարութի բարեգործութեն մնասցէ յաւիտեան . հաւանեալ բարերարին խրատու , զապականացու և զցնդելի նիւթ երկրաւորին՝ որ ցեցոյ և ժանգոյ է կերակուր՝ որպէս վաճառականուք տալ 'ի ձեռս աղքատաց և գանձել յերկինս , որ անդրժեւին է գողոց և ցեցոյ . և առնուլ փոխարէն զանապականն և զանայրայելին զերկնից արքայուին ըստ նորուն տեառն երանաւետ ձայնի որ առ բարեգործացն դասս . եկայք , ասէ , օրհնեալք հօր իմոյ , ժառանգեցէք զպատրաստեալ ձեզ զարքայուին 'ի սկզբանէ աշխարհի . վասն զի քաղցեայ և ետուք ինձ ուտել , ծարաւեցայ և արբուցէք զիս , անարեւիք և ժողովեցիք զիս ընդ յարկաւ ձերով , մերկ էի և զգեցուցէք զիս , հիւանդ էի և տեսէք զիս , 'ի բանտի էի և եկիք առ իս : Աղք իբրեւ տարակուսեցան՝ տեսեալ զնա յայնպիսի փառաւորութե , և անարժանմա զասացեալն վարկանէին , և հարցին՝ թէ երբ տեսաք

գքեզ յայդպիսի կարօտութեան և բարեգործեցաք որպէս գոհանասդ, պատասխանեաց նոցա և ասէ . ուրովհետև արարէք միում 'ի փոքր և յարհամարհ թըւեցելոցս յայսցանէ, ինձ արարիք . զի ես էի որ նոցին ձեռօք առնուի զողորմութիւն 'ի ձեռաց ձերոց : Եւ ըստ վերագոյն գրելոցդ ամենայն փնասակարացդ այդոցիկ ընդգէմ փակել արժան է զճաշակելիս, և լաւագունացդ բանալ, եթէ հանդերձեալ եմ ըստ տրարչագիր սահմանին՝ շարժել զնա 'ի բնաւորականացն ներգործութի :

ԿԱ . () Ետ այսորիկ զնել արժան է սանձս և 'ի վերայ լեզուոյ . զի թէպէտ և փոքր ինչ անդամ է, այլ մեծամեծս բարբառի ըստ առաքելոյ : Եւ զարդանիրաւութե զնա ասէ, և ամ մարմնոյն ապականիչ . նովաւ, ասէ, օրհնեմք զնձ, և նովաւ անիծանեմք զմարդիկ՝ որ 'ի պատկեր նոյ արարան : Եւ քաղցր և ողորդական բանիւ 'ի խրատ մատուցեալ, ասէ . ոչ է պարտ, եղբարք, այսմ այսպէս լինել . զի որպէս աղբիւր անդատին 'ի միոյ ականէ ոչ բղխէ քաղցր և դառն, այսպէս և լեզու՝ որ քաղցր և շնորհալից բանից գործարան յարարէն 'ի բնութիւնս հաստատեցաւ, ոչ է իրաւացի եթէ զդառնուի հայհոյուէ և բամբասանաց, կագի և հակառակուէ, ստութե և չարախօսուէ, թշնամանաց և զրպարտութե, քսութե և մատնուէ, խեղկատակուէ և դատարկաբանութեան, երգմնահարութե և շողոքորթուէ, և այլ յոգնապատիկ շաղակրատութեան յինքենէ բղխեսցէ : Եւ նաւանդ զանօրէն և զհոգեկորոյս բանս յիշոցատուուէ, որ է սերմ որոմնացան թշնամոյն 'ի նմանէ սերմանեալ, և 'ի հաճոյակատար մշակաց իւրոց երկրագործեալ և արդիւնացեալ : Եւ քան զամ յանցան է դժնդակ և ծանրագոյն, և առաւել խաւարեցուցանէ զոգուոյն պայծառութի, և անհրաժեշտ ժառանգս կացուցանէ մշտավառ հրոյ անշիջանելի գեհնին : Օ՛ր եթէ յիմար և մարոս ասել եղբօրն՝ ըստ տն բանին պարտաւոր առնէ գեհնին, որչափ ևս առաւել զանհնարին և զդժնդակ ամբարշտուէ անարգանաց և նախատանաց բանսն որպէս 'ի դժոխոց

յանգականեալ՝ մտացն և 'ի լեզուոյն զգայուելով . մինչ զի անամնոց և գազանաց առականօք անարգեն զ'ի պատկեր այ եղեալ մարդն . որով զնախատիպն անձ շարժեն 'ի վերայ ինքեանց 'ի բարկուի և 'ի վրէժիսնդրուի : Յորով անգամ և զսուրբ և զանմեղ ոգիսն հայհոյեն . զոր ասաց տէրն՝ ոչ բնաւ ունել թողուի , ոչ յայսմ աշխարհի և ոչ 'ի հանդերձեալն :

ԿԲ. Եւ 'ի սանձել առ այս անկարգ բերումն զլեզու , շարժել դարձեալ գեղեցկապէս զնա արժան է 'ի խոստովանուի՝ սբ և ուղղափառ հաւատոյ երից անձնաւորուեց և միոյ անձուէ համաբուն և զուգական Երրորդունէն . և 'ի դաւանութի աշխարհանորոգ և փրկական տնօրէնութեն . և յօրհնուի և 'ի փառաբանութի անսահման բարերարութեանն և յօքնառատ պարգեւաբաշխութեն . և 'ի մաղթանս մշտանուէրս վասն փրկութե անձին և հոմանորայն . և 'ի խոստովանութի նախագործեալ յանգանապէս անպատկառապէս յանդիմանութե և գովելի ամօթ խածութե , 'ի մեծամեծացն մինչ 'ի մանունն իջանելով , որ ըստ գործոց՝ բանից և խորհրդոց . և 'ի խըրատ և յօգտուի այնոցիկ , որ այնմ պէտս ունին հոգեւորաց և մարմնաւորաց : Չեռն կարկառելով գրգռելոցն . միւթարել զսգաւորս . կանգնել զանկեալս յուսահատութե . բժշկել զբեկեալս թերահաւատութե . քաջալերել զվհատեալսն հեղգութե . պնդակազմել զլողզողդմն արիութեամբ . զօրացուցանել զհաստատունսն պնդութեամբ : Եւ մի երբեք խօսել զայն ինչ , որ ոչ ինքեան և ոչ լսողին է պիտանացաւ . այլ զոր հասարակաց ամենեցուն է 'ի յօգուտ , ըստ առաքելոյ զի ասէ . լիցի բանն ձեր համեալ աղիւն ճշմարտութեան , զի տացէ շնորհս լսողացն :

ԿԳ. Եւ արդաւորապէս ապա և 'ի շօշափեղմն իրաւացի է անցանել բանիւ , և զնորայնահասնջել յանդուգն յարձակումն . որով առձեռն պատրաստ է 'ի շարունի ճանապարհ և մուտք 'ի մեղս : Եւ նախ 'ի գարշ և 'ի զազրալի շօշափմանէն կարճել , որ յամուսնութիւն և 'ի պողնկութիւն լինի 'ի գեղխսն և 'ի

1 Բիւզանդեան տպագիրքն յարբխնել կամ յարգախնել :

շուայլեալսն : Այս ասեմ'ի զգաստան և 'ի պարկէշտան . քանզի նորա խորշին յայսպիսի աղտեղուէց : Վասն զի ամենայն պիտանացու գործոյ ունի բնուիս յինքենէ պատշաճաւոր գործիս . և որպէս յիւրաքանչիւր գործս իւրովք յարմարականօքն վարի, նմանապէս և յայնս իւրովքն շատասցի : Այն ոմանք 'ի վաւաշոտացն, որք և առանց գործակցի ինքեանք ընդ ինքեանս մաւ քառին , և զգարչ ցանկութիւնսն հոսմամբ ախտիյն կատարեն , որ ոչ ինչ նուազ քան զպոռնկութիւն է . այլ զոյգ և հաւասար շնութեն մերժէ յարքայութենէն զգործունեայն , և առնէ ժառանգ զեհէնին . յորմէ առաւել պարտ է զգուշանալ . վասն զի սակաւ է հեշտուին և յորով պատուհան :

Կ Դ . Արքեւորդ պարտ է և 'ի գողութեն զձեռս ըստ առաքելոյ հրամանի , որ ասէ . որ գողանայր , մի ևս գողացի , այլ մանաւանդ վաստակեսցէ գործել ձեռովք իւրովք զբարիս . զի բաւական իցէ տալ ում պիտոյ իցէ : Թափել և 'ի կաշառաց զձեռս . զոր դարովէ մարդարէն ասելով . ձեռք իւրեանց յանօրէնութեն և աջ նոցա լի է կաշառօք : Օ ի կաշառ կուրացուցանէ , ասէ , զառնելիսն առ 'ի թիւրել զգա տաստան . զի անհնար է կաշառոց և իրաւանց ընթացակից լինել . զի որպէս հուր զմոմ և ծուխ զմեղուս , այսպէս և կաշառք զիրաւունս հալեն և փախուցանեն : Իսկ զխոտորեալսն յայսմանէ՝ բարեբանութիւն հռչակեն ասելով , թափել զձեռս իւր 'ի կաշառոց . Թէ կաշառ 'ի վերայ իրաւանց նա ոչ առնու . և որ զայս արասցէ , նա մի՛ սասանեսցի յաւիտեան : Այս տալ դարձեալ զարծաթ տոկոսեօք 'ի վարձու . քանզի զվաշիս և զտոկոսիս 'ի տունս ամբարըշտաց ասէ իմաստունն : Այլ Թէ և ոչ ես կարող ըստ տեառն հրամանին տալ փոխ՝ յորոց ակն ոչ ունիս առնուլ , որպէս զկատարեալ Վաթի աշակերտ՝ զի առնուցու զայն բազմապատկուի յարքայուէ , գոնէ տուր փոխ ըստ մեղաւորացն , զի առցէ անդրէն զհաւասար կշիռն : Իսկ զանծնունդ բնութի արծաթոյն ծննդաւան առնել հակառակ է այ . քանզի նա զկենդանիս և ոչ զարծաթ ծննդական սահմանեաց : Այլ կենդանիքն մի անդամ 'ի տարւոյն ծնանին . իսկ արծաթ

յամսոջ : Սրբան զամէ դժնդակ և առաւել ընդ
դէմ այ . զի դու որպէս զօրաւոր և իմաստուն քան
զնա՝ կարացեր առնել զայն յորում նա տկարացաւ :

ԿԵ . Եւ և ոչ 'ի հարուած ուրուք ձգել զձեռն .
զի ոչ հարկանել ուսաք 'ի նոնէ , այլ հարկանելեացմա
տուցանել զծնօտս : Եւ զոր բանիւ վարդապետեաց ,
գործով կատարեաց . զի չար ծառային որ ած նմա
ապտակ , ոչ ստատեաց և ոչ պատուհասեաց : Օյ և
բազում անգամ՝ Թող զսաստկագոյնս՝ 'ի փորունց
հարուածոց սպանութի գործի :

ԿԶ . Եւ արձեալ ոչ ձգել զձեռն 'ի զրկանս և 'ի յա
փշտակունի . որ զարդարուի ստացեալն հրաման ընկա
լաք սիւնել և տալ կարօտելոց : Եւ իբրեւ հակառա
կացս այսոցիկ և օրինօք հրաժարեցելոց ընդդէմ
փակեմք զարձակումն շօշափելեաց , բացցուք նմա
դրունս բարեգործութեան օգտակարս և պիտա
նիս . ամբարձցուք զնա մաքուր մաղթանօք և ան
զօս մտօք առ անձ ըստ 'Եւութայ՝ 'ի գիշերի համ
բարձէք զձեռս ձեր 'ի սրբութիւն , և օրհնեցէք
զոր . և ըստ Պաւղոսի՝ կամիմ , զի արք յամ ժամ
ամբարձցեն զքր ձեռս իւրեանց առ անձ առանց բար
կուէ և երկմտուէ : Օյ քան զամ առաքինութիւն
սա առաւել բնտանի և մերձաւոր է այ . զի այլքն ան
իբրեւ հանդերձանք և պատրաստութիւնք են ան
անձ մտից . իսկ սա դէմ յանգիման խօսակցութի է
այ : Օյ որպէս ան աշխատութի երկրագործի վասն
հաւաքելոյ զպտուղսն է , և տաժանումն խոհագործի՝
յաղագս կերակրելոյ , այսպէս և ան բարեգործա
ւութի և զգաստուի և պարկեշտուի վասն ճանապարհ
գործելոյ մտացն անզբաղապէս՝ որպէս ընդ սիրելւոյ
բարեկամի այ խօսակից լինել աղօթիւք , և զպէտս
ան կարեաց հոգեւորաց և մարմնաւորաց անձին և
աշխարհի առաջի դնել , և 'ի նմանն զյաջողումն ան
բարութեան հայցել , և զփրկութիւն յորդգործից
թշնամուոյն :

ԿԷ . Եւ այս մասն առաքինուէ ոչ է ընդ սահմա
նաւ որպէս զայլն . այլ անսահմանաբար յամ ժամաւ

առնել, ըստ տէրունական հրամանին որ ասէ . արթուն կացէք, և յամենայն ժամ աղօթս արարէք : (Որ և յօրինակ մեզ և 'ի յորդորումն՝ ընդունողն ամ մաղթանաց բազում անգամ զգիշերս 'ի գլուխ հանէր յաղօթսն ան .) Եւ առաքեալ 'ի նմանէ ուսեալ, ասէր . յամենայնի գոհացարուք, անդադար աղօթեցէք : Քանզի և այսպէս վայելչական է նախ յաղագս տրւելոց բարեացն գոհանալ, և ապա վասն առաջիկային մաղթել : Եւ ոչ միայն վասն անձին և տան և որդւոց և ընտանեաց զայս առնել, այլ և վասն ամ աշխարհի . իւրաքանչիւրոցն զպիտոյսն և զօգտակարսն տնօրինել՝ ըստ ոգւոյ և մարմնոյ : Եւս առաւել 'ի վերայ թշնամեացն և ատելեացն, ըստ տեառն բանին՝ թէ օրհնեցէք զանիծիչս ձեր, և աղօթս արարէք 'ի վերայ այնոցիկ՝ որ լլկենն զձեզ և հալածեն : Քանզի այս ամենայն զատելուի և զոխակալութիւն հալածական առնէ . զի յաղագս որոց ճշմարիտ և աներկբայ սիրով աղօթս առնէ, և 'ի անէ փրկութի հայցէ, և ընդ նոսա ոխակալուք զիւրդկարէ լինել : Կա և թէպէտ լինի ունել ընդ ումեք թշնամուի, նախ հաշտել պարտ է ըստ տեառն բանին և ապա յաղօթս մատչել : () Ի եթէ զպատարազն խափանել հրամայեաց նախ քան զհաշտութիւն, զի և ոչ իսկ էր ընդունելի առանց այնորիկ, որչափ ևս առաւել զաղօթսն . զի նախ զհաշտութիւն պարտ է առնել, և զամ ատելուի և զօխալուծանել, և ապա յաղօթսն խնդրել նոցա բարիս 'ի տեառնէ : Եւ զայս առնել, զի և մեք առաւելապէս ընդ կարեօք եմք . քանզի անբաղդատելի են առ մի մեանս՝ յանցանք մեր որ առ անձ, և ընկերացն որ առ մեզ, ըստ թուոյ բիւր քանքարացն և հարիւր զահեկանին : Յաղագս այնորիկ իրաւացի է թողուլ պարտապանին զսական, զի գտցուք և մեք թողութի բազմացն : Քանզի ասաց տէրն . եթէ թողուցուք իւրաքանչիւր եղբօր իւրում 'ի սրտից ձերոց զյանցանս նոցա, թողցէ և ձեզ հայրն ձեր երկնաւոր զյանցանս ձեր . ապա թէ ոչ թողուցուք զյանցանս եղբարց ձերոց, և ոչ հայրն ձեր երկնաւոր թողցէ ձեզ զյանցանս ձեր : Եւ զայս յաղագս այսպիսի սոսկալի

և իրաւացի հրամանի պարտ է յամենայն սրտէ թռ
ղուլ պարտականացն և աղօթել սիրով՝ ի վերայ նոցա.
զի առ այս զմեզ արար անձ իշխանս ի վերայ թողու
թէ մեղացն մերոց . զի որով սրտիւ մեք թողումք
նոցա զմեր պարտսն , և սէր և գութ ցուցանեմք ի
վերայ նոցա , ըստ այն չափոյ և անձ զմեր յանցանսն
թողու , և զարարչական սէրն և զգթութիւնն իւր
սփռէ ի վերայ մեր :

ԿԸ . Եւ յամենայն սահմանեալ ժամ աղօթից
տուրնջեան և գիշերոյ՝ պարտ է կանխել յեկեղեցի
այ , և կամ յոր և իցէ տեղի աղօթից , ևս առաւել
ի ժամ սոսկալի և մեղսաքաւիչ պատարագին : Սի
եթէ տէրն քո վասն անճառ սիրոյն խոնարհեալ յան
բաւ բարձրութեն՝ պատարագի վասն քաւութե մե
ղաց քոց , եղեալ միջնորդ հաշտութե՝ ընդ հայր և
ընդ քեզ , ըստ որում և ասացն՝ այս է իմ մարմին որ
վասն ձեր բաշխի ի թողութի մեղաց մերոց , որչափ
ևս առաւել քեզ իրաւացի է երթալ և անկանել ա
ռաջի , և գոհանալ և շնորհ ունել զանբաւ բարերա
րութեն . որ վասն պարտաւորացս և անարժանիցս և
ապստամբելոցս՝ ի նմանէ բիւրապատիկ յանցաւորու
թէ զիւր անձն տայ նուէր և պատարագ հաշտութե
հօր ընդ պատժապարտացս : Եւ զի մեք յամենայն
ժամու մեղանչեմք խորհրդով՝ բանիւ և գործով ,
նմին իրի և նա յամենայն օր պատարագի , զի օր ըստ
օրէ գործեալ մեղսն քաւեացէ : Եւ եթէ գնամք
յոմ օր ի ժամ սոսկալի խորհրդոյն կատարման , և
գոհանամք և շնորհ ունիմք զմարդասիրութեն , և ճա
նաչեմք զերախտիսն , և զմեր մաղթանսն և զարտա
սուսն խառնեմք ընդ նորա գթութին և ընդ բիւ
րապատիկ երախտագործութիսն , կատարի ի վերայ
մեր շնորհ , և ընդունիմք զթողութի մեղաց : Իսկ ե
թէ հեղգամք և արհամարհեմք և ոչ գնամք ի ժամ
սուրբ խորհրդոյն կատարման յեկեղեցին , և աղ
թեմք և գոհանամք զանբաւ բարերարութենէ և
խնդրեմք զթողութի մեղաց , այլ նախապատիւ համա
րիմք զհոգս մարմնականս և զգրագանս սնոտիս , և
զծուրութի և զհեշտութի մարմնոյ քան զաղքարհակե
ցոյց և զփրկագործ խորհուրդն , ոչ միայն թէ չօգ

տիմք 'ի նմանէ, այլ և առաւել 'ի բարկուի շարժեմք զանախտակիր բնութիւն 'ի վերայ մեր փոխանակարհամարհանացն և անտես առնելոյն : () Ի եթէ երկրաւոր որ թագաւոր վասն բարեգործելոյ ինչ զքաղաք, և պարգևս բաշխելոյ քաղաքացեացն եկեսցէ անդ, իսկ նորա ոչ եկեսցեն նմա յողջոյն և յերկրպագութիւն 'ի սպասաւորութիւն 'ի շնորհակալութիւն, այլ արհամարհութեան անփոյթ առնեն՝ իւրաքանչիւր որ յիւր գործ և յաշխատութիւն զբաղելով, ոչ միայն թէ պարգևս բարեաց ոչ բաշխէ նոցա, այլ և մեծապէս ցամառ և պատուհասէ, քանի՜ և ապա յորժամ երկրնաւոր թագաւորն եկեսցէ՝ զանմահ կենաց և զանապական ձիրս պարգևաց բաշխել՝ անտես առնեմք, զապականացուս և զցնդելիս նախամեծար վարկանելով քան զանապականն . և որ միշտ նոյնպէս ունի, 'ի բարկութիւն և 'ի ցասումն շարժեմք զնա 'ի վերայ մեր քան թէ յողորմութիւն :

ԿԹ. Եւ ոչ միայն աղօթել պարտ է առաջի սրբոյ պատարագին, այլ և հաղորդել փրկական խորհրդոյն . զի հաղորդելոցն ասաց լինել 'ի թողութիւն մեղաց և ոչ անհաղորդիցն : Վանդի նախ ասաց, թէ առէք կերպք՝ այս է մարմին իմ . և ապա յաւել՝ որ վասն ձեր բաշխի 'ի թողութիւն մեղաց : Վարձեալ ասաց . եթէ ոչ կերիջիք զմարմին որդւոյ մարդոյ և արքջիք զարիւն նորա, ոչ ունիք կեանս յանձին : Եւ դարձեալ, որ ուտէ զմարմին իմ և ըմպէ զարիւն իմ, յիս բնակեցէ և ես 'ի նմա : Տեսանեն ահա, զի ճաշակողացն է 'ի փրկուի և ոչ անհաղորդիցն : Բայց և ոչ վարկաբարազի հաղորդել հրամայէ, այլ սրբութեմ : Վանդի ասէ առաքեալ . փորձեսցէ մարդ զանձն իւր, և ապա 'ի հացէ անտի կերիցէ և 'ի բաժակէն արքցէ . զի որ ուտէ և ըմպէ անարժանութեմ, դատաւ տան անձին իւրում ուտէ և ըմպէ : Եւ թէ վասն այդորիկ իսկ են 'ի ձեզ բաղում հիւանդք և ախտաժէտք, և շատ ևս այն են՝ որ և մեռեալքն են . այսինքն վասն անարժան հաղորդութեմ :

Զ. Եւ թերեւս ասիցէ որ արդեօք . ոչ յառաջագոյն ասացեր, թէ ինքն է քաւիչ յանցանաց ճաշակողացն, ըստ որում ասացն՝ այս է մարմին իմ որ

վասն ձեր բաշխի 'ի քառութի և 'ի թողութի մեղաց . և այժմ զառաքեալ 'ի մէջ բերես որ ասէ, որ ուտէ և ըմպէ անարժանութեւ, դատաստան անձին իւրում ուտէ և ըմպէ . և ահա տարակուսանք, զի հակառակս բարբառին : Այլ լուր ո՞վ դու, զի ոչ ընդ հակառակս խօսին, այլ կարի քաջ միաբանս . և է այսպէս : Արդ հողանիւթեայ՝ մարմնոյ և արեան վիճակեալ՝ զիարդ ինքեան սրբութեւ արժանանայ ընծ միաւորել ճաշակմամբ մարմնոյ և արեան նորա :

Օ ի եթէ սերովբէն ոչ համարձակէր մերձենալ յօրինակն նորա, այլ ունելեաց կարօտանայր, մարդ՝ որ անչափ փոքրիկո՞ւ վերջանայ 'ի նմանուէ սերովբէի, որպէս կարողանայ մերձենալ 'ի ճշմարտունի : Այլ բարերար և մարդասէրն ընծ ըստ անչափ սիրոյն իւրոյ զոր ունի առ ազգս մարդկան՝ կամեալով զսոսա միացուցանել յինքն՝ ետ սոցա պատճառ սրբութե զխոստովանութիւն և զապաշխարութի : Օ ի նամ որ ճշմարիտ սրտիւ ըստ գիտակցութե մտաց իւրոց 'ի շտեմարանս սրտին մտանելով՝ մանրամասնաբար ուրոնեցէ զնամ սխալանս հոգւոյ և մարմնոյ և մտաց, զխորհրդոց զբանից և զգործոց, և խոստովանեցի անպատկառաբար և անծածկապէս որպէս զթըշնամւոյ ամբաստանելով զմեղացն . և առցէ ըստ չափոյ կարողութե սահման ապաշխարութե, և ապաշխարեցէ և սրբեցի :

ՀԱ . Այնպէս գիտել պարտ է, զի զնամ մեղան մինչ 'ի մանունան իջանելով՝ ոչ որ կարէ զմտաւ ածել կամ խոստովանել, թէ և բիւր անգամ ջանայ : Այլ գրեւ ջիւր՝ թէ զգործոցն կարէ յիշել և խոստովանել . իսկ զխորհրդոցն կամ զբանիցն որպէս : Այլ եթէ յիմար ասեն և մորոս՝ գեհենին դատապարտէ, և դատար կաբանունին 'ի պահանջանս՝ համարոյ ածէ, ո՞րք է որ զայս նամ մի ըստ միոջէ զմտաւ ածել կարէ և խոստովանել : Ի՞նչ զոր մտածեացն և խոստովանեցաւ և ապաշխարեաց, այնու սրբեաց . և զոր ոչն կարաց յիշատակել, զայն մարմին և արիւն Վշի սրբէ : Այլ ճշմարտի երկոցուն բան ի՞նչ և առաքելոյն : Օ ի որ

1 Յօրինակին 'ի պարմանիւնս :

առանց խոստովանութե և ապաշխարութե ուտէ և ըմպէ, դատապարտի ըստ առաքելոյ . և որ խոստովանութե և ապաշխարութե, քաւի ըստ Վրժի: () սոյն զայս յայտ առնէ և Որոտմանն որդի. եթէ անեմք, ասէ, եթէ մեղս ինչ մեք ոչ ունիմք, զանձինս խաբեմք, և ճշմարտութիւն 'ի մեզ ոչ գոյ . ապա եթէ խոստովան լինիմք զմեղս մեր, հաւատարիմ է նա և արդար առ 'ի Թողուլ զմեղս մեր . և արիւն իստուսի որդւոյն արբէ զմեզ յամենայն անօրէնութենէ: Թուի Թէ զայն ակնարկէ . զի Թէպէտ և խոստովանեսցի որ, բայց զկատարեալ Թողութիւնն՝ հաղորդութիւն մեղսաքաւիչ մարմնոյ և արեանն Վրիստոսի պարգեւէ: Ուսանիմք զայս և յօրինակէ սերովբէին՝ որ առ մարգարէն . վասն զի խոստովան եղև մարգարէն, Թէ պիղծ շրթունս ունիմ, և 'ի մէջ պղծաշուրթն ժողովրդեան բնակեալ եմ ես: Եւ ապա սերովբէն էառ ունեւելօք 'ի հրոյ անտի որ 'ի վերայ սեղանոյն, եբեր մերձեցոյց 'ի բերան մարգարէին և ասէ . ահա մերձեցաւ այդ 'ի շրթունս քո, և հանցէ զանօրէնութիւն քո, և զմեղս քո սրբեսցէ 'ի քէն: Տեսանեն ահա, զի Թէպէտ և ոք էր մարգարէն և առաւել քան զամ մարդիկ, մինչ զի հոգւոյն էր բնակարան և զոր զօրութեանց ետես յաթոռ փառաց, այլ օրինակի մարմնոյն Վրի կարօտացաւ առ 'ի մեղացն մաքրութի:

ՀԲ. Եւ յետ մաքուր մաղթանօք առ ան զձեռս համբառնալոյ զարգարեսցուք զնա և այլովք բարեգործութեք . տրօք տնանկաց, և կարկառելով ձեռն յաղքատս . զի և այս ոչ փոքր ինչ նպաստ լինի առ 'ի մեղացն քաւուի . ըստ այնմ, զմեղս քո ողորմութեք քաւեսցես, և զանօրէնութիւն քո գթովք տնանկաց: Կործել ձեռօք և տալ կարօտելոց՝ ըստ խրատուն Պաւղոսի . զբարիս գործել, ասէ, մի ձանձրանայք, զի 'ի Ժամանակի իւրում հնձեսջիւք առանց լքանելոյ: Եւ ան վտանգելոց որք կարօտ են օգնականուե, հիւանդաց, տկարաց՝ ծերոց սպասաւորել առանց հեղգութեան . որպէս իւրաքանչիւր ումեք կարեոր պէտքն պահանջէ:

ՀԳ. Եւ և զոտոս ոչ է պարտ որոշել յընտանի ան-

դամոցն միաբանուէ, և անխնամաբար առանց դար-
դարանաց թողուլ. այլ իւրովք բնաւորականներդոր
ծուեցն գործաւնութեամբք պսակել զնա: Օ՛ր թէ
պէտ և 'ի զգայութեց ոչ է սա, այլ ոչ ինչ նուազ 'ի
նոցանէ իշխանական մտացն առաջնորդուի՞ր յիւրա-
քանչիւրսն ունի շարժումն ընդդիմակ գործոց՝ բա-
րւոյ և չարի: Ա՛յնն որոյ պարտ է խոհանարին վերա-
կացուի իբր ստուար և անխզելի կապանօք արգելուլ
զնա՛ր չար ընթացից և 'ի գնացից անօրէնութեան.
ոչ շարժել զնա՛ր 'ի գողոց և յաւազակաց միաբանուի
և 'ի հետևողութի, ըստ իմաստնոյն խրատու՝ որ-
դեակ, ասէ, մի երթար ճանապարհ ընդ նոսա. խո-
տորեա զտոնքո՛ր 'ի շաւղաց նոցա. զի ոտք նոցա՛ր 'ի չա-
րիս ընթանան, և երագունք են՝ 'ի հեղումն արեան:
Այլ և 'ի տուն պոռնկութե կամ արբեցուէ. զի կա-
տարած երկոցուն յատակս հայի դժոխոց: Այլ 'ի թա-
տերս խաղուց և լկտի տեսութեանց, զի յոլովից չա-
րեաց են պատճառ: Այլ առ դիւթս և կախարդս, զի
օտարացուցիչք են յայ: Այլ և առ չար խորհրդակիցս
և գործակիցս, խորհել և կամառնել ումեք չարութի:
Եւ միանգամայն յամէ՛ որ ընթացիւք ոտին լինի
ապստամբութի՛ 'ի հրամանացն այ՛ն ներգործուի չարի
յինքն և կամ յայլ՝ խոտորել: Եւ արգելմամբ յայտ-
մանէ ուղղել 'ի գնացս արդարութե. ըստ առա-
կողին՝ 'ի ճանապարհս ճմարտութեան գնամ, և 'ի
շաւիղս արդարութեան շրջիմ: Այնինքն ստէպ ըն-
թանալ յեկեղեցի այլ և 'ի տունս աղօթից՝ 'ի փառա-
բանութի այլ: Վնալ և առ խոստովանալ հայրս, և
հոգեւոր խրատուց բաշխողս. խոստովանել զմեզս,
և առնուլ խրատ ապաշխարուէ և բարեգործութե:
Վնալ և յայցելուի հիւանդաց և որք 'ի բանտի, և
ըստ չափու գօրութե օգնական լինել: Եւ բոլորու
վին յամ որ ինչ ըստ պատուիրանաց այլ է՝ գնալ, և 'ի
հրաժարելոցն խոտորել: Այնչ զի կարել ասել ընդ
'Կաւթայ. 'ի ճանապարհս պատուիրանաց քոց ըն-
թացայ, և զճանապարհս ճմարտուէք քո բնորոշի:
Եւ լսել 'ի տնէ. դուք որ եկիք զկնի իմ, 'ի միւսան-
գամ գայտեանն իմոյ վայելեալիք 'ի փառս իմ: Եւ
հ. Եւ արգ ահաւասիկ շնորհօքն այ՛ն մասանց

ողբոյ և շարժմանց մտաց և զգայութեանց մարմնոյ,
որ ինչ մուտք մեղաց են՝ փակեցան, և որ ինչ առա-
քինութե և սրբութե յառաջատուութի՝ բացան։ Օ ի
և այս իսկ է մարդ բոլորովին . ոգի և զօրութիւն,
միտք և շարժմունք իւր, մարմին և զգայութիւն .
զոր պարտ է ըստ վերագրելոցդ ամ զգուշութե պա-
հել։ Ա ընդ հրաժարեցուցեալսն ընտանենալ, և ոչ
'ի համարձակելոցն օտարանալ . զի մի 'ի բարւոք և
յրնտանի կայից սողոսկեալ 'ի վայր քարշեսցի մարդն
այ, և բիծ ինչ արատոյ ընդ անարատ մաքրութիւն
խառնեսցի՝ եղծանելով զնախառնակն պատկերի լու-
սանկար գեղեցկութիւն։ Վ անզի վերագրելովքդ՝ յա-
ռաջինն յայն ամիւ զարդարեսցի արարչաստեղծ կեր-
պարան . ճոխ բոլորովին ըստ լաւագունին, և աղքատ
'ի հակառակէն։ Օ ի թէ զամ, ասէ, զօրէնսն պա-
հիցես, և միով իւրք գթիցես, թերի ես և ոչ կա-
տարեալ։ Օ որ օրինակ եթէ ոք ամ անդամօք մար-
մնոյն կազմ և յարդարուն իցէ, և միով իւրք նուա-
ղեալ՝ ակամբ կամ ձեռամբ կամ զոր և ասիցես յան-
դամոցն՝ ոչ ամ իրօք այնպիսին ընդ կատարեալսն է,
այլ թերի կոչի։ Ի սոյն խորհուրդ և յօրինաւոր հրա-
մանսն՝ զընծայեալսն այ պատարագ անարատս հրա-
մայէր մատուցանել . քանզի կաղն կամ միականին
կամ ունչատն կամ օնչատն կամ որ այլ ինչ թերու-
թի ունէր, չէր ընդունելի 'ի պատարագսն։ Եւ Պաւ-
ղոս զամ օրինակսն՝ ստուեր հանդերձելոց բարեացս
ասէ։ Բ աստի ընդ այլսն և զայս վարկանելի է ստուեր .
զի մարմնաւորն այն պատարագ՝ հոգեւորիս էր ապա-
ցոյց . զի որպէս անդ ըստ մարմնոյ կատարեալքն էին
ընդունելի, աստ հոգեւորապէս լրացեալքն և ան-
թերիք։

ՀԵ . Բ անիմք և այլ յարացոյց զօրաւոր և ազդո-
ղական 'ի նիւթականէս յաննիւթն, և յախտաւորէս
յանախտն բաղդատուի։ Բայց ինձ մաքրեցէք զմիտս
և զխորհուրդս՝ զամ հիւթական և ախտաւոր մտա-
ծութի 'ի բաց բառնալով, և յստակ հայեցուածովք
յանարատ խորհուրդն յառեսցուք։ Վ անզի փեսայ
Վ Թ է, և կոչի եկեղեցւոյ . և սա հարսն անախտա-
բար 'ի բանն միացեալ . Բ րպէս և փեսաւերն . Եւ

Հաննէս ասէր. որ ունի Հարսն՝ նա է փեսայ։ Եւ Հարսնածուն՝ Պաւղոս՝ խօսեցայ զձեզ, ասէ, իբրեւ զկոյս Ծաւադ յանդիման կացուցանել փեսային Վշի։ Իսկ փեսայն եկեղեցւոյ՝ զիւր ընդ Հարսինն եկեղեցւոյ լինել՝ ի սոյն առակէ, մի թէ մարթ ինչ իցէ մանկանց առաքատի սուգ առնուլ՝ ցորժան զփեսայն ընդ իւրեանս ունիցին։ Կոհուով եւ զերգոյ երգոյն բան, որ ի սկզբանէ մինչ ի կատարած զնոյն յեղեղէ՝ մարմնաւորօքն զհոգեւորսն տպացուցանելով։ ոչ այլ ինչ այսու յայտնելով, քան եթէ զառաւելութիւնն չափ սիրոյն Վշի որ առ հաւատացեալս իւր։ Եւ զինչ գոյր այլ ինչ սիրոյ տեսակ յերկրաւորս առաւել քան զփեսայի եւ Հարսին՝ որ կարողանայր զսէրն Վշի որ առ եկեղեցի՝ յանդիման կացուցանել։ նմին իրի եւ այս առակեցաւ։

ՀԶ. Ի՞նչ զոր օրինակ փեսայն զՀարսնացեալն ինքեան ոչ կամի բնաւին թերուի ինչ ունել յանդամն մարմնոյն՝ այլ ամիւ կատարեալ լինել, այսպէս եւ Վշ զՀարսնացեալ ինքեան մաքուր անձնն կամի կատարելապէս ինքեան նուիրել սրբուք. զի եւ ոչ մի ինչ ի մասանցն հոգւոյն կամ ի զգայութեց մարմնոյն նուազ իցէ ի բնաւորական իւր ներգործութեն։ Եւ որպէս փեսայն, թէպէտ եւ Հարսն անթերի անդամօք մարմնոյն, բայց կամի եւ զարդարանս պէսպէս զգեցուցանել հասինն՝ իւրաքանչիւր յարմար ըստ պատշաճի անդամոցն, ի զգեստուց եւ յոսկւոյ եւ ի մարգարտոյ եւ ի քարանց պատուականաց, զի առաւել գեղեցկասցի ի հաճութիւն նմին, այսպէս եւ Վշ կամի զառաքինի ոգին ոչ միայն ի չարեաց ազատ լինել ըստ իւրաքանչիւր մասին եւ զգայուէ, զի այն է անարատութիւն անդամոցն՝ յորժամ մեղաց խառնուած ոչ ունիցի, բայց ոչ այսու շատանայ։ այլ կամի իւրաքանչիւրոցն պէսպէս ոսկիանման եւ մարգարտատիպ եւ ականահանգէտ առաքինութիւնք ըստ իւրաքանչիւր բնաւորականացն ներգործութեանց զարգարել։ Եւ այսորիկ պարտ է ամ ումեք փութալ, զի մի ինչ նուազ ի պատշաճ առաքինութեանց գտանի, ըստ որում եցոյց բանս վերոյ, ըստ հոգւոյ եւ մասանց իւր, մտաց եւ շարժմանց իւր, մարմնոյ եւ

զգայութեանց իւր : Որովք և հաճոյ յաչս երկնա-
ւոր փեսային երեւեացի , և լուցեալ լապտերաւ ընդ
նմին մտցէ յառաքաստ երկնաւոր հարմնարանին՝
անախտ միաւորութեամբ յանզուգական փառան
վայելել'ի ՎՅ (Յ) 'ի տէր մեր . որ է. օրհնեալ յա-
ւիտեանս . Ամէն :

8 Ա Ն Կ

	Էջ
Սատեան Ողբերգութեան	1 ✓
Յիշատակարան	267
Մեկնութիւն Երգոյն	274
Յիշատակարան	361 ✓
Պատմութիւն Ապարանից	371
Ներբող 'ի նք Խաչն	390 ✓
Ներբող 'ի նք Կոյն	407 ✓
Նորին վերադին 'ի վերայ գրոյ անուան իւրոյ	420 ✓
Յիշատակագիր նամակ առ Ստեփանոս Մոկ.	422 ✓
Ներբող 'ի նք Առաքեալն	424 ✓
Ներբող 'ի նքն Յակոբ Մծրնայ	439
Գանձ 'ի գալուստ նք Հոգւոյն	455 ✓
Գանձ 'ի նք Եկեղեցի	458 ✓
Գանձ 'ի նք Խաչն Խճընկալ	461 ✓
Տաղք ծննդեան և Յայտնութիւն	464 ✓
Տաղ Բառասանիցն	469 ✓
Տաղք 'ի յարութիւն Ղազարու.	469 ✓
Տաղք Յարութեան	473 ✓
Տաղք Համբարձման	477 ✓
Տաղ Գալստեան հոգւոյն նք	479 ✓
Տաղք Եկեղեցւոյ	480 ✓
Տաղ Վարդափառին	482 ✓
Խրատ	483

Spence
Bookbinding Co., Inc.
300 Summer Street
Boston, Mass. 02210

THE BORROWER WILL BE CHARGED
THE COST OF OVERDUE NOTIFICATION
IF THIS BOOK IS NOT RETURNED TO
THE LIBRARY ON OR BEFORE THE LAST
DATE STAMPED BELOW.

WIDENER
BOOK DUE
FEB 20 1981
6959554

WIDENER
BOOK DUE
JUL 14 1983
769062S

JUL 7 1983

OL 42225.1

Widener Library

006676393

3 2044 091 696 864